

**Коліївщина
1768–1769**

**До 250-ліття
повстання**

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ АРХЕОГРАФІЇ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА
ім. М. С. ГРУШЕВСЬКОГО
ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІСТОРИЧНИЙ АРХІВ УКРАЇНИ, м. КИЇВ

КОРПУС
ДОКУМЕНТІВ

1734–1775

Том 6/7
Справи 227–229

КИЇВ, 2019

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ АРХЕОГРАФІЇ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА
ім. М. С. ГРУШЕВСЬКОГО
ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІСТОРИЧНИЙ АРХІВ УКРАЇНИ, м. КИЇВ

Заїтщина:

1768–1769 роки
У ДОКУМЕНТАЛЬНІЙ
ТА МЕМУАРНІЙ СПАДЩИНІ

Том 1
Документи архіву Коша
Нової Запорозької Січі

КИЇВ, 2019

УДК 930.25:355.426(477)«1768/1769»

*Рекомендовано до друку Вченими радами
Інституту української археографії та джерелознавства
ім. М. С. Грушевського НАН України, протокол № 5 від 13 вересня 2018 р., та
Інституту історії України НАН України, протокол № 11 від 11 грудня 2018 р.*

Упорядник: Іван Синяк

Редакційна колегія: Валерій Смолій (*головний редактор*), Геннадій Боряк,
Віктор Брехуненко, Людмила Демченко, Олександр Маврін, Ольга Музичук,
Георгій Папакін, Тарас Чухліб

Рецензенти: Володимир Мільчев, Тарас Чухліб

Коліївщина: 1768–1769 роки у документальній та мемуарній спадщині. –
Т. 1: Документи архіву Коша Нової Запорозької Січі (Архів Коша Нової
Запорозької Січі: Корпус документів 1734–1775. – Т. 6/7: Справи № 227–
229) / За ред. акад. Валерія Смолія. Упорядкування, передмова та комен-
тарі Івана Синяка. – К.: НАН України, Ін-тут історії України, 2019. – 494 с.
ISBN 978-966-02-8827-0
ISBN 978-966-02-8828-7 (Т.1)

У збірці представлена публікація джерел, що стосуються повстання на Право-
бережній Україні 1768 року. Джерельна база публікації охоплює справи № 227, 228 та
229 фонду № 229, що зберігається в Центральному державному історичному архіві
України, м. Київ. Документи цих справ подають відомості про перебіг Коліївщини на
Правобережжі, інформують про активізацію гайдамацького руху на Запорожжі в цей час,
висвітлюють превентивні заходи Коша у боротьбі з гайдамацтвом на території Вольно-
стей, розкривають невідомі та маловідомі прізвища гайдамацьких ватажків та діяльність
їхніх загонів. Публіковані джерела містять відомості про запорозько-польські і козацько-
татарські стосунки цієї доби.

Цей том продовжує серійну багатотомну публікацію корпусу документів архіву
Коша Нової Запорозької Січі; водночас ним розпочинається нове видання документаль-
них і наративних джерел до історії Коліївщини, 250-річчя якої відзначалося 2018 року.

Видання розраховане на науковців, викладачів і студентів, краєзнавців, усіх, хто
цікавиться історією України.

УДК 930.25:355.426(477)«1768/1769»

За сприяння Фонду Катедр Українознавства (США)

- © Іван Синяк: упорядник, передмова, коментарі, 2019
- © Інститут історії України НАН України, 2019
- © Інституту української археографії та джерелознавства
ім. М. С. Грушевського НАН України, 2019
- © Центральний державний історичний архів України,
м. Київ, 2019

ISBN 978-966-02-8827-0
ISBN 978-966-02-8828-7 (Т.1)

КОЛІВЩИНА: У ПОШУКИ НОВИХ НАУКОВИХ ФОРМАТІВ (Вступне слово до археографічної серії)

Історія України раннього нового часу, багата на цивілізаційні розломи, катаклізми й значно поміркованіші модифікації соціального, політичного, економічного й культурно-духовного змісту, незважаючи на різнобарв'я дослідницьких практик в царині її студіювання та загалом цілісну інтерпретаційну модель, запроповану на новітньому історіографічному етапі, все ж продовжує залишати для професійних істориків невичерпні евристичні перспективи. Причому останні актуалізуються як новими постановочними проєкціями, так і широким дискусійним полем щодо проблематики, не обійденої увагою кількох генерацій вчених. До таких, зокрема, належить й складна проблема зародження і поширення на українських теренах протестної активності населення. У змінних реаліях XVI–XVIII ст. та у різних територіально-культурних локаціях ця активність набувала найрізноманітніших форм, масштабності, ідеологічної забарвленості. Однак типово українською її специфікою, характерною для всієї епохи раннього модерну, виступала присутність, в числі інших складників, національного струменя. Саме завдяки йому протестні акції українців, безвідносно до того, на якому рівні вони розгорталися – на регіональному чи загальнонаціональному (як, наприклад, у 1648–1676 рр.), – демонстрували потужний потенціал щодо кореляції традиційних устоїв суспільно-політичних систем.

Серед продукованих українським соціумом у ранньомодерну добу самобутніх форм масового протесту (його репрезентантами у різний час ставали українська козаччина, селянство і низи міського населення, православне духовенство, передові елітарні прошарки, а у особливо критичних ситуаціях і безпосередні носії вищих владних повноважень), породженого спробами насильницького впровадження в національні традиції та практики організації суспільної сфери вироблених в чужих культурах інститутів соціальної взаємодії та імперативів свідомості, особливе місце посідає Коліївщина.

Однак сталося так, що, попри доволі різнобічну джерельну презентативність і чималий рівень наукової зацікавленості проблемою, історія цього потужного соціального і національного руху, що охопив у 1768–1769 рр. підпорядковані політичній зверхності Варшави терени Правобережної України, і 250 років потому продовжує залишатися недостатньо вивченою або ж дискусійною у багатьох найважливіших аспектах. Зокрема, відкритим залишається питання про хронологічні рамки Коліївщини. Не менш важливою є проблема понятійно-термінологічного апарату, яким користуються дослідники при визначенні характеру і спрямованості цього унікального протестного явища. Адже у безпосе-

редній пов'язаності з дефініціями перебувають питання його типологічної належності, генетичного зв'язку з попередніми соціальними і визвольними рухами, з'ясування причинної складової, соціальної бази, програмно-ідеологічних мотивів так званого руху коліїв тощо. Малодослідженими в українській історіографії залишаються питання ролі міжнародних чинників у розгортанні подій.

На жаль, коло означених та інших питань, пов'язаних із дослідженням Коліївщини, практично випало з поля зору сучасних українських вчених. Власне, науковий доробок майже трьох останніх десятиліть не запропонував у її проблемному полі жодного великого формату і обмежився майже виключно статейними напрацюваннями. Як наслідок, у третє тисячоліття українська історіографія Коліївщини увійшла кількома запропонованими на кінець XIX – початок XX ст. версіями (А. Скальковський, В. Антонович, М. Максимович, Я. Шульгін), напрацюваннями в її окремих складових низки істориків радянської доби (О. Гермайзе, К. Гуслистий, В. Голобуцький, П. Лола та ін.), підсумованих, а у чомусь спростованих концепцією Г. Храбана, викладеною у популярній праці «Спалах гніву народного (Антифеодалне, народно-визвольне повстання у Правобережній Україні у 1768–1769 рр.)» (К., 1989), а поза цим діаспорною синтезою Петра Мірчука «Коліївщина: гайдамацьке повстання 1768 р.» (Нью-Йорк, 1973), що демонструє відмінний від поширених у радянській історіографії концептів інтерпретаційний підхід.

Не пропонують якихось принципових новацій щодо вивчення подій 1768–1769 рр. у Правобережній Україні ані польська, ані російська новітні історіографії, попри безпосередню заангажованість у ці події тодішніх Речі Посполитої та Російської імперії. Так, сучасне покоління польських істориків продовжує працювати, і то сегментарно, з незначними поправками на час, в концептуальних межах, запропонованих на зламі 1960–1970-х років В. Серчиком в серії його тематичних студій¹. Як і раніше, їхнє бачення значення руху коліїв для історичної долі Польської держави обмежується сферами соціального і конфесійного протистояння українського та польського етнокультурних елементів з масовими виявами жорстокості щодо етнічних поляків та масштабними руйнівними наслідками для річпосполитської моделі господарювання. При цьому фактично не береться в розрахунок навіть очевидний факт причетності до детонації соціального вибуху польських конфедератів та провокацій з боку Росії.

В російській історіографічній традиції, крім співзвучної з поляками у зрізах соціалізації та професіоналізації (щоправда, з дещо іншими акцентами) сюжетної лінії збройного виступу української людності, превалюють зовнішньополітичні аспекти, які мають помітний вихід на тогочасні геополітичні інтереси імперії. Причому тут одночасно простежується тенденція як до затушовування активної задіяності (через так звану дисидентську проблему) у подіях 1768–1769 рр. на українському Правобережжі безпосередньо російської владної верхівки, так

---

¹ *Serczyk W. A. Koliszczyzna*. – Kraków, 1968; *Ibidem*. Melchisedek Znaczko-Jaworski I klasztor motreninski przed wybuchem Koliszczyzny // *Studia historyczne*. – 1968. – Vol. 3; *Ibidem*. Hajdamacy. – Kraków, 1972.

і неприховування амбітних і відверто агресивних планів Петербурга щодо політичної гегемонії на ареалі Центрально-Східної Європи.

Тему українського насилля, зрозуміло, культивує порівняно незначна європейська історіографія. Згадки ж західноєвропейських та американських і канадських фахівців лише мимохідь вводять Коліївщину у досліджуваний ними тематичний контекст.

Прикметно, що спільним практично для всіх поширюваних протягом XIX–XX ст. як в українській, так і у польській та російській історіографіях версій є ув'язування Коліївщини в інший витвір українських протестних практик XVIII ст. – Гайдамаччину, явище досить неоднорідне у своїх соціальних та результативних вимірах (ще В.Антонович відзначав у діях гайдамаків розбійницьку і соціальну складові¹). А отже питання синхронізації рухів гайдамаків та коліїв не видається настільки однозначним і потребує спеціального дослідження. Дієвим методологічним інструментарієм при цьому може стати співставлення їх (в рамках відомих на сьогодні теорій суспільної конфліктогенності і соціальної дисфункції) за такими показниками, як коефіцієнт соціальної напруги, наявний потенціал протестної активності, масштаби та форми виявів останньої тощо².

При цьому вирішальним, як на наш погляд, видається те, що за наявності у цих двох породжених реаліями XVIII ст. нових протестних форм спільного територіального ядра формування і до певної міри тотожного контингенту поповнення рядів протестувальників, Коліївщина, як доводить документальний матеріал, виразно демонструвала генетичний зв'язок з революційними подіями середини – другої половини XVII ст., чого назагал бракує Гайдамаччині.

Загалом рух коліїв був спричинений тісним переплетенням факторів економічного політичного, геополітичного та релігійного характеру. Порівняно з попередніми виступами гайдамаків він мав ширшу соціальну базу (ініціаторами Коліївщини стали, за певної присутності люмпенізованого елемента, запорозькі козаки, масово підтримані селянством та загонами так званої наддвірної міліції), вищий рівень організації (наявність єдиного керівного центру, поділ війська на окремі підрозділи тощо) та ідеологічну спрямованість, засвідчену похідними з повстанського табору програмними документами.

Безпосереднім поштовхом до початку Коліївщини стало створення Барської конфедерації у лютому 1768 р., що зумовило різке загострення на Правобережжі, яке і так було заручником ретроградних (на загальноєвропейському тлі) річпосполитських соціальних та господарських практик, а також девальвації в очах польської шляхти центральних інститутів влади, політичної ситуації. Як відомо, барські конфедерати не допускали й думки про будь-які реформи та найменші поступки православним, піддавши села та містечка регіону нищівним

---

¹ Антонович В. Исследование гайдамачества по актам 1700–1768 гг. – К., 1876. – С. 6.

² Детальніше про це див., наприклад: Гавриленко И. Социальные (исторические) движения в контексте социологических подходов // Социология: теория, методы, маркетинг. – 2001. – № 2; Люлька О. Ф. Протестная активность населения: факторы, динамика и потенциал в общероссийском и региональном измерении: Дисс. ... канд. социол. наук. – Ростов-на-Дону, 2015; Яницкий О. Н. Социальные движения: теория, практика, перспектива. – М., 2013 та ін.

погромам, від яких постраждали селяни, православні священники, мешканці міст. Не буде перебільшенням твердити, що подібні дії конфедератів, помножені на важкий економічний тягар, накладений на українське поспільство польською магнатерією та орендарями переважно з єврейської торгівельно-фінансової корпорації, спричинив під час Коліївщини відомі вияви жорстокості та насилля, що виникали (у традиціях епохи) на міжетнічному та релігійному ґрунті. Це особливо виразно виявилось в трагічних подіях початку червня під Уманню.

Донині в дискусійній площині залишається блок питань, пов'язаних із роллю в подіях Коліївщини російського фактора. Як відомо, введення в Правобережну Україну регулярних російських армійських підрозділів і початок військових дій проти конфедератів породили в частини православного населення краю ілюзію щодо можливості підтримки їхніх вимог з боку російського уряду, однак останній традиційно виявив у ставленні до повсталого українського населення подвійний стандарт, одночасно провокуючи його протестну активність та застосовуючи щодо повстанців каральні акції. Безпосередню причетність імперського двору до придушення Коліївщини демонструє, зокрема, маніфест Катерини II від 20 (9) липня 1768 р., поява якого фактично наблизила трагічну розв'язку.

Скоординованими діями польської влади та командування російського експедиційного корпусу масштабний виступ українців, який на середину літа 1768 р. ознаменувався визволенням від польської присутності значного правобережного територіального масиву з відновленням на ньому козацьких органів влади та проведенням серії заходів соціальної і господарської спрямованості, було жорстко придушено. Попри це протестні акції силами невеликих повстанських загонів перманентно нагадували про себе фактично до кінця першої половини 1769 р.

Ще один, задекларований свого часу Ф. Шевченком¹, але не висвітлений повною мірою аспект стосується міжнародного резонансу, спричиненого Коліївщиною. Фактично завершивши епоху великомасштабних соціальних та визвольних виступів в Україні, вона спричинила протестну хвилю в інших регіонах Речі Посполитої та сусідніх країнах, висвітлила глибоку кризу польської політичної системи, призвела (через організацію нападу повстанського загону на Балту та інші поселення на території, підпорядкованій турецькому каймакану) до серйозного загострення російсько-турецьких відносин, вплинула на розстановку геополітичних сил у Центральній та Східній Європі. Не буде перебільшенням твердження, що саме Коліївщина пришвидшила плинність започаткованих ще добою Української національної революції процесів, що спричинили на кінець XVIII ст. припинення державного існування Речі Посполитої.

Рух справив також (особливо через свій ціннісно-мотиваційний контекст) значний вплив на формування соціальної свідомості, розвиток суспільно-політичної думки в Україні. Відгомін подій 1768–1769 рр. простежується у виступах

---

¹ *Шевченко Ф. П.* Про міжнародне значення повстання 1768 р. на Правобережній Україні // Укр. іст. журн. – 1968. – № 3.

українських селян європейських губерній Російської імперії, зокрема, в акції 1855 р., відомій під назвою «Київська козаччина». Однак порівняльний аспект дослідження Коліївщини не може обмежуватися цією віддаленою перспективою, як не може й залишатися в полі лише одночасових українських аналогів. Значення її стане зрозумілим тільки через вписання у широке тло соціальних та політичних змагань, зароджених в просторі ранньомодерної цивілізації.

Одним із пояснень похідної з сучасного фахового середовища істориків стійкої апатії до дослідження руху коліїв може слугувати ілюзія певної інформативної вичерпаності оприлюдненого джерельного масиву, що формувався переважно протягом XIX–XX ст. Відповідно, важливим кроком на шляху творення комплексного конструкту цього феноменального національного явища має стати реалізація фундаментального спільного проекту Інституту історії України й Інституту археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського Національної академії наук України, а також Центрального державного історичного архіву України, м. Київ, об'єданого назвою «Коліївщина: 1768–1769 роки у документальній та мемуарній спадщині». Задіяний у ньому науковий колектив ставить за мету великим археографічним форматом не лише здійснити републікацію вже відомого мемуарно-документального масиву, а й ввести до наукового обігу архівні джерела, різні корпуси яких містять приховану на сьогодні, почасти унікальну інформацію, що здатна надати студіюванню історії українських протестних рухів XVIII ст. нову якість.

* * *

Перша книга згаданої серії містить документи запорозької кошової канцелярії (справи № 227, 228 та 229 з фонду № 229 ЦДІА України, м. Київ), які проливають світло ще на один малодосліджений в історії Коліївщини аспект, а саме: відгомін правобережних подій 1768–1769 рр. на Січі та ставлення до них січового товариства і старшинської верхівки, превентивні заходи Коша щодо недопущення поширення гайдамацького руху на терени Запорозьких Вольностей. Відтак вона одночасно виходить у світ як сьомий том іншого масштабного археографічного проекту – «Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775».

*Академік НАН України
Валерій Смолій*

**«И для чего вы только слабое смотрение имѣете,
что могутъ свободно изъ вашихъ подчиненныхъ
выходить такія разбоиническія партіи...»
(Повстання 1768 року в документах Коша)**

●

Коліївщина 1768 р. залишається помітним явищем в українській історії. Як влучно зазначив В. Смолій, повстання на Правобережній Україні генетично було пов'язане з подіями визвольних змагань середини – другої половини XVII ст.¹ Схожої думки дотримувався і Т. Чухліб². Проте, на сьогоднішній день попри зацікавленість істориків і суспільства проблематикою Коліївщини, варто констатувати доволі незначну кількість джерел уведених до наукового обігу з цього питання. Поодинокі цілісні археографічні доробки, присвячені даній проблематиці³, присутні лише частково репрезентують джерельну базу, яка відображає події 1768 р. Це змушує дослідників звертатися до польської історіографії та мемуаристики, яка з пропольського боку висвітлює характер повстання, його мету та цілі, персоналії самих повстанців⁴. У свою чергу, це породжує неоднозначні висновки окремих українських істориків⁵. Тому однією з найбільш нагальних проблем для

¹ *Смолій В. А.* Деякі дискусійні питання історії Коліївщини (1768 р.) // Український історичний журнал. – № 10. – 1993. – С. 21–22.; *Його ж.* Коліївщина // Енциклопедія історії України: Т. 4: Ка–Ком / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – К.: В-во «Наукова думка», 2007. – С. 452–453.

² *Чухліб Т.* «Гайдамаччина» в Речі Посполитій XVIII ст. (Причини повстанського руху в світлі джерел з українського табору) // Україна в Центральній-Східній Європі. – К.: Інститут історії України НАНУ, 2008. – В. 8. – С. 120.

³ Український архів. – Т. 2: Коденська книга судових справ / Археографічна комісія Всеукраїнської академії наук. – К., 1931. – 436 с.; Гайдамацький рух на Україні в XVIII ст.: збірник документів. – К.: Наукова думка, 1970. – 658 с. Останню книгу можна взагалі умовно вважати як таку, яка присвячена суто Коліївщині. Тут документи хронологічно охоплюють період з 1717 по 1775 рр., де повстанню кінця 60-х рр. XVIII ст. присвячено лише 87 документів (159 с. тексту).

⁴ Див., наприклад: *Obraz Polaków I Polski w XVIII w.* – Т. XV. – Poznań, 1842; *Tuczapski* Krótkie opisanie rzezi humańskiej. – Poznań, 1851; *Moszczeński A.* Pamiętnik do historii polskiej. – Poznań, 1851.; *Korzon T.* Nowa książka o koliwaczyźnie // *Kwartalnik Historyczny.* – № 3. – 1892; *Mościcki H.* Z dziejów haidamaczyzny. – Cz. I–II. – Warszawa. 1905. (Саме тут публіковані мемуари Закревського, Липпомана, Младановича, частково Вероніки Кребс); *Rawita-Gawroński Fr.* Histotyia ruchów hajdamackich (w XVIII). – Brody, 1913. – Т. I. *Serczyk W.* Koliwaczyzna // *Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego CXIII.* Prace historyczne, zeszyt 24.–Kraków: Nakładem Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1968. Даний перелік лише доволі блідо відображає доробок польської історіографії, присвячений Коліївщині.

⁵ З цього приводу див. критичні відгуки дослідника Т. Чухліба: *Чухліб Т.* Хто вони гайдамаки – козаки, бомжі чи вурдалаки? // *Сучасність.* – 2010. – № 3. – С. 163–185; *Його ж.* «Уманська різня», «Уманська трагедія» чи «Уманська перемога». До дискусії про один драгливий історичний термін // *Актуальні проблеми археології, історії та історичного краєзнавства.* Збірник наукових праць. – Умань, 2012. – С. 160–171.

дослідження повстання на Правобережжі 1768 р. є введення до наукового обігу джерел з цієї тематики.

Даний документальний збірник покликаний частково заповнити цю лаку. Оpubліковані нижче три справи з ф. 229 «Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775» ЦДІАК України*, розкривають деякі важливі аспекти історії Коліївщини. Передусім вони дають уявлення, як повстання було сприйняте в запорозькому соціумі, відображають активізацію гайдамацького руху на Запорозжжі, засвідчують превентивні заходи Коша з придушення гайдамацтва тощо. Крім цього, публіковані документи подають почасти унікальні свідчення, які відображають перебіг повстання (особливості військової організації повстанців, захоплення ними міст та містечок), доносять на сьогодні маловідомі і невідомі раніше імена запорозько-гайдамацьких ватажків, які здійснювали зухвалі рейди на Правобережжя. За своєю видовою палітрою це *директивно-розпорядча* (ордери), *виконавча* (донесення, рапорти) та *інформаційно-публікаторська документація* (промеморії, свідчення (розвіддані прибулих на Січ та козаків про становище в Річпосполитському Правобережжі, а також допити козаків-гайдамак), листи)¹. Частина публікованих документів вже уведена до наукового обігу, однак переважна більшість джерел публікується вперше. Всі документи присвячені подіям 1768 р.

Загальні відомості по Коліївщині у публікованій документації подають інформацію про особливості повстання на Правобережній Україні. Київський генерал-губернатор Федір Воейков 24 червня писав** кошовому отаману про розорення гайдамаками багатьох містечок та сіл в правобережному регіоні². Дані київського очільника підтверджували польські прикордонні урядники. Ще раніше, 9 червня, торговицький комендант Якуб (Яків) Квяткевич жалівся Петру Калнишевському про захоплення повстанцями худоби багатьох польських посесорів і вбивства останніх³. Черкаський губернатор Олександр Пенчельський, який заледве врятувався від гайдамаків, 17 червня повідомляв Кіш про пограбування ними майна князя Сангушка: 140 волів, 50 яловиць, 100 каменів воску, майна і грошей на суму 10 тисяч рублів. До цього черкаський губернатор додавав свої особисті збитки, оцінені в 3 тисячі рублів, і черкаського старости до 40 тисяч рублів⁴.

* Публікуються справи № 227–229. Саме вони, як правильно свого часу відмітив І. Бутич, підкреслюють ключову роль запорозького козацтва у повстанні 1768 р. (*Бутич І. Л.* Архівні джерела про Коліївщину // *Коліївщина 1768*. Матеріали ювілейної наукової сесії, присвяченої 200-річчю повстання. – К.: Наукова думка, 1970. – С. 110). Про інформаційне наповнення цих справ див. археографічну передмову.

¹ Детальніше про видову структуру документації запорозького козацтва див.: *Синяк І.* Видова структура документації Війська Запорозького Низового доби Нової Січі // *Український археографічний щорічник*. Нова серія. – К., 2009. – В. 13/14. – С. 73–89.

** Незважаючи на те, що документи від київського генерал-губернатора Ф. Воейкова Кіш іменує ордерами, за своїм формуляром це листи. Вони різняться від ордерів, які надходили на Запорозжжя від малоросійського генерал-губернатора П. Румянцева, або від тих, які продукувалися на Запорозькій Січі.

² Документ № 8.

³ Документи № 279–280.

⁴ Документи № 283–284.

Підкреслювалося масштабність втрат євреїв та поляків від гайдамаків. Той же Ф. Воейков у листі за 25 червня писав на Запорозжя про чисельні страти, які супроводжувалися тортурами, польських шляхтичів і єврейського населення¹. В той же день бугогардівський полковник Мусій Головка рапортував кошовій старшині, що повсталі «ляховъ і жидов от нашей стороны совсѣмъ на коренком скоренили»².

Чимало інформації торкається війська повстанців, його структури, біографічних відомостей про лідера Максима Залізняка. Зауважимо, що біографія останнього, яка досліджена на основі свідчення отамана Тимошівського куреня (до якого свого часу належав М. Залізняк) Василя Коржа за 2 липня є відома широкому загалу: походження з с. Івківці, прихід на Запорозьку Січ в 1757 р., служба у Війську Запорозькому на посаді підпушкаря до 1762 р. і відхід для найманої роботи в Очаків в тому ж році. Досліджуючи даний документ, який публікується в чернетці, хотілося б з акцентувати увагу на іншому, а саме на просопографічних даних самого ватажка повстання. Так, численні правки в самому документі і на його полях мимохідь натякають про характер особистості і його ставлення до оточуючих. Зокрема, після згадки в документі про його п'ятирічне перебування на Запорозжжі, в початковій редакції канцеляристом був здійснений наступний запис: «...і чрезъ ту всю прожилось вель себе честно і между многими козаками в разних здешних мѣстах...». Лише під час другого редагування документу цей запис був закреслений і замінений іншим надрядковим текстом: «...на заробках і во услуженіі, а в 762 году какъ от селъ олучился, проживаеъ аргатуя в Очаковѣ отколь...»³. З одного боку, цей документ натякає на людські якості лідера повстанського руху. З іншої сторони, оскільки ці свідчення пересилалися вищим інстанціям в юрисдикції яких перебував Кіш (київський генерал-губернатор Ф. Воейков і малоросійський Петро Румянцев), на прикладі даного документу дуже добре видно, як діяла цензура при канцелярії Коша, де було заборонено виділяти чесноти ватажка гайдамак.

Куди більше даних подають документи про повстанське військо. Згаданий Ф. Воейков писав 2 липня на Запорозжя про наявність в М. Залізняка значних військових регалій: корогву з пірначем і 8 прапорів⁴. Згідно свідчень уманських купців Остапа Поламаного і Остапа Бочки за цей час, повстанці під Уманню з армійської атрибутики мали 1 велике знамено і декілька менших. Їхня чисельність, за даними купців, складала 500 кінних козаків, разом з командами правобережних сотників Івана Кузьменка, Івана Гонти, Власенка та Панка⁵. Зовсім інші дані про сили повстанців наводив запорожець, козак Дінського куреня Лаврін Кантаржій. Будучи особисто на прийомі в М. Залізняка, щоб той надав йому свідоцтво на вільний проїзд з товаром до Січі, козак згадував, що на середину червня гайдамацьке військо під Уманню нараховувало 2 тисячі при 30 прапорах

¹ Документ № 8.

² Документ № 10.

³ Документ № 25.

⁴ Документ № 17.

⁵ Документ № 23.

і 15 гарматах¹. У даному випадку запорожець не уточнює, чи це було до взяття самого міста, чи вже опісля.

Свідчення запорозьких старшин Семена Галицького та Олексія Шульги за 2 липня детальніше знайомлять зі структурою повстанського війська. Перебуваючи певний час в обозі гайдамак, які зайняли та пограбували Балту*, запорожці могли на власні очі детальніше пізнати повстанське військо. Як видно з їхнього свідчення, увесь загін поділявся на чати. Чисельність цих чат козаки не подають, проте судячи з їхніх назв: «Тимошева», «Бобринцева», «Уманцева», «Чалинцева», «Запорожцева», «Смілянцева», «Поповцева», «Вербівцева»², всі вони були сформовані за регіональним (можливо за походженням того чи іншого гайдамаки) та особистісним (можливо, за ім'ям командира) принципами.

Козацьку основу побудови даного війська видавали назви посад командирів: осавул, сотник, хорунжий. Зокрема, про осавула у Залізняковому загоні згадував київський генерал-губернатор у зазначеному вище листі за 2 липня, а про наявність сотника у гайдамацькій ватазі, яка пограбувала Балту, свідчили запорозькі старшини С. Галицький та О. Шульга³.

Публікована документація подекуди доносить відомості про особистостей з числа старшин гайдамацьких командирів. Так, чи не вперше знаходимо дані про хорунжого війська ватажка І. Гонти запорозького козака Платнірівського куреня Михайла Спилицького (Бойка, Ляшка), який фігурує в рапорті інгульського полковника Тараса Чорного Кошеві від 7 та 8 серпня. Як видно з цих документів, цей козак за походженням був з Правобережної України (у документі є згадка про сестер і зятів Спилицького, які там проживали) і продавав запорозькі коні на Правобережжі, а польські на Запорожжі. Однак, мабуть дана справа не приносила прибутку і згаданий М. Спилицький разом з козаком Івонівського куреня Семеном Білим підрядилися в служителі до козака Пашківського куреня Івана Бердея, проживаючи на території Речі Посполитої три останні роки. За свідченням наймача, зазначеного козака І. Бердея, у Великий піст 1768 р. згадані два його служителі С. Білий та М. Спилицький, кинувши його, пристали до загону І. Гонти, де Спилицькому випала честь обіймати посаду хорунжого. Почувши про арешти російськими командами гайдамак, М. Спилицький залишивши товариша і взявши подорожню в І. Бердея, переправився на території Вольностей Війська Запорозького Низового, де був пійманий запорозькою командою. І хоча від гайдамаки, як видно з рапорту, ніхто свідчень не вимагав, він спростовував свою участь у здобутті Умані. Але зауважував, що у вечері по захопленні міста ходив з якимось Черцем туди горілку пити і охорона на брамі їх вільно пропустила. Даний М. Спилицький відправлявся до Коша через козаків Платнірівського

¹ Документ № 28.

* Хоча в документі не згадано особи, яка командувала гайдамацьким загonom при захопленні і грабуванні Балти, відомим є факт, що це здійснив сотник Семен Шило, загін якого був складовою війська М.Залізняка. (Див. наприклад *Храбан Г. Ю.* Спалах гніву народного (антифеодальне народно-визвольне повстання на Правобережній Україні у 1768–1769 рр.). – К., 1989. – С. 93).

² Документ № 24.

³ Документи № 17, 24.

куреня Корнія Човгуза і Власа Куницю¹. Але допровадити до Запорозької Січі цього гайдамаку не вдалося. З ордеру Коша інгульському полковнику Т. Чорному, датованого 13 серпня, довідуємося, що М. Спицицькому вдалося втекти від своїх охоронців². Його втечу можна вважати значною втратою для дослідження Коліївщини в цілому. Свідчення, які міг би надати цей гайдамака, значно б розширили уявлення про сам хід повстання, події в Умані, про загін і особистість І. Гонти.

Дещо фрагментарно в публікованих документах згадуються обставини захоплення повстанцями правобережних міст і містечок. Приміром, інформація про опанування Умані, яка присутня в свідченнях уманських купців О. Бочки та О. Поламаного від 2 липня, обмежується цифрами вбитих поляків (100) та євреїв (3000) обох статей та немовлят³. Про заволодіння гайдамаками м-к Голта та Палієве Озеро у листах та ордерах на Січ повідомляли вищі інстанції Коша: Ф. Воейков та П. Румянцев 2 липня. Перший ставив до відома військову старшину про вчинення нападу декількома чоловіками, буцімто запорожцями, на ханську слободу Голту «с крайнею продерзостію и звѣрскою яростію», вбивство і втоплення в р. Південний Буг декількох поляків і євреїв з правого берегу, котрі знайшли притулок на татарській території, а також трьох місцевих представників єврейського населення. Голтянський каймакан був безсилий щось протидіяти і змушений був втекти до Орловської слободи⁴. Малоросійський генерал-губернатор П. Румянцев в своєму ордері Кошу про результати розорення гайдамаками правобережного м-ка Палієвого Озера був ще більш лаконічний: напад 300 запорозько-гайдамацької команди і страту місцевих євреїв та поляків⁵.

Винятком хіба можна вважати інформацію про захоплення і розорення гайдамаками Балти. Про це згадували у своєму рапорті Кошеві бугогардівський полковник М. Головка ще 25 червня, який констатував вбивство гайдамаками декількох татар⁶, та П. Румянцев в ордері за 2 липня, де згадав про страту євреїв та поляків, які там переховувалися, і капітуляцію татарської армії⁷. Надзвичайно детально описане захоплення Балти гайдамаками в свідченні запорозьких старшин С. Галицького та О. Шульги, датоване 2 липня. Повертаючись від едісанського султана, вони були свідками тих драматичних подій. Судячи з їхніх даних, в гайдамаків не було наміру нападати на Балту. Це добре видно з цілком приязних відносин гайдамаків і татар, коли перші підійшли до згаданої слободи, а останні з радістю скуповували речі, пограбовані в євреїв та поляків. Ситуація кардинально змінилася, коли гайдамаки дізналися про присутність в Балті поляків і євреїв, які втекли з Правобережжя рятуючись від погромів. З гайдамацького боку була висунута вимога негайної видачі втікачів, на що гетьманом Якубом-

---

¹ Документ № 105, 108.

² Документ № 113.

³ Документ № 23.

⁴ Документ № 17.

⁵ Документ № 18.

⁶ Документ № 10.

⁷ Документ № 18.

агою їм було відмовлено. Вбачаючи, що татари серйозно налаштовані відбити штурм, гайдамаки вирішили утриматися і піти геть. Здавалося б, напруження спало і загострення стосунків на цьому б закінчилися. Однак, коли повстанці дізналися про страту татарами декількох побратимів, рішуче повернули і розпочали атаку. Безперервна стрілянина з гармат та неочікуваний напад принесли свої результати: передня лінія оборони татар не втримала натиску і все військо кинулося втікати. При цьому один із козацьких старшин (О. Шульга) разом з майном був захоплений нападаючими в полон. З приводу визволення напарника С. Галицький на другий день відвідав табір гайдамак, де був добре прийнятий. В цей день розпочалися переговори повстанців з гетьманом Якубом-агою та мурзою однієї з орд, яка підійшла татарському воєначальнику на допомогу. Запорожці зауважили, що консенсусу між ними таки було досягнуто, оскільки «турки во удоволство своє от тѣхъ гайдамак арбами екипажу своего полского і жидовского немало на свою сторону везли»¹.

Подібна поведінка татарського полководця на тлі дій гайдамаків проти нього видається дещо дивною. Здавалося б, поразка повинна була б породити почуття реваншу, адже до цього військового сановника підоспіла на допомогу орда. Та замість цього, щоб відігратися за програну битву, Якуб-ага веде переговори з гайдамаками, усно дорікає останнім про розорення ними України, укладає з ними перемир'я. І це попри те, що гайдамаки, судячи зі слів самого аги, на татарській території пограбували багато поляків та євреїв². Все це наводить на думку про наявність «турецького сліду» в Коліївщині, про що згадували Г. Храбан та В. Грибовський³.

Яскравим прикладом розгортання повстання в регіонах Правобережної України, були події в с. Кам'яна Криниця, про які згадував польський шляхтич Юрій Храновський у своїх свідченнях за 7 липня. Побачивши розорення Умані і вбивства євреїв та поляків, родина Храновських намагалася врятуватися шляхом переїзду з с. Табанового в Кам'яну Криницю. Але по прибутті на нове місце вони попали у самий вир повстання. Місцевий ватажок Бугера разом з декількома соратниками взяли «на списи» його батька та вбили. Невдовзі постраждав і сам повстанський отаман. По приході до села іншої гайдамацької ватаги, ними був захоплений згаданий Бугера і під тортурами допитаний з метою стягнення награбованих грошей. На згадку про себе прийшли повстанці по відході відтяли місцевому ватажку праву руку та ліву ногу. Самого Ю. Храновського від смерті врятувало його перехрещення в православну віру. Невдовзі після інциденту

¹ Документ № 24.

² Там само.

³ Г. Храбан зауважив, що кримський хан Крим Гірей за підтримки французького резидента шукав найменшого приводу для загострення стосунків між Російською імперією та Туреччиною. Подібні візії зауважив сучасний дослідник В.Грибовський, який також наголосив на причетності французького консула в Криму барона де Тотта і гетьмана Ханської України Якуба-аги до організації повстання, а саме в підробці так званої «золотої грамоти» - указу, яким керувалися повстанці у своїх діях. (Храбан Г. Ю. Спалах гніву народного... – С. 93; Грибовський В. Хитра гра Якуба-аги // Тиждень.ua <http://tyzhden.ua/History/215778>).

з ватажком, на прохання матері місцевим жителем Василем Горкушою* Ю. Храновського його було доставлено до Запорозької Січі. Щодо самої особи гайдамацького отамана Бугери, то в свідченні заявлено, що він ще до вбивства батька Храновського «во многих тамошних мѣстахъ Уманской губерніи ляхов и жидов вирѣзавъ»¹.

Це дуже важливий в інформативному плані документ, оскільки він, поперше, показує особливості Коліївщини на регіональному рівні, не в контексті діяльності ватажків М. Залізняка або І. Гонти, що на сьогодні є слабо дослідженою ділянкою повстання; по-друге, вводить до наукового обігу невідомі до цього імена гайдамацьких ватажків; по-третє, вказує на наявність міжусобної ворожечі між дрібними повстанськими ватагами, котрі розглядали повстання, як можливість власної наживи, а не як реалізацію основної мети повстанців протистояти утискам православних, боротьба з конфедератами тощо).

Публіковані документи стисло згадують про особливості урядування повстанців на зайнятій території. Уманські купці О. Поламаний і О. Бочка свідчили в Коші, що М. Залізняк мав управління над м. Уманню та всією Уманською губернією «и всякиє между тамошными жителями росправы производи^т». Цікаво, що коли місцеві запропонували йому обрати в місті очільника, ватажок відповів, що від нього з цього приводу було до Києва відправлено листа, на який він очікував резолюції². Це свідчить, що на той час (приблизно відразу по захопленню Умані) не лише була віра в російську підтримку, а й відвойовані землі розглядалися як частина Російської імперії, оскільки очікувалося від київського генерал-губернатора урядової особи, яка могла б керувати захопленою територією³.

Подібні свідчення про особливості урядування М. Залізняка подавав запорожець Л. Кантаржій при Коші 4 липня. Він стверджував, що багато людей просили взяти управління в свої руки, на що той «всякаго их по достоинству жалует и дат писменной от себе всѣм людѣмъ приказъ, чтоб в точномъ его всѣсмотрѣніи были и всѣ происходящие от него порядки оставалис би в его власти, а ослушника жестоком штрафом страшае»⁴. Л. Кантаржій, як і вище згадані

---

* Потрібно зазначити, що в публікованій документації присутні розбіжності щодо осіб, які привезли Ю. Храновського на Запорожжя. Так, в листі торговицького коменданта Якуба Квтякевича кошовому отаману за 17 жовтня зазначено, що доставка Храновського на Січ була організована місцевими жителями, але не В. Горкушою, а Яном Кравчиком та Олександром Шайковським (в діловодному перекладі з польської ці особи представлені як Іван Кравець та Олександр Станьковський). Про вбитого батька Ю. Храновського згадувалося, що він був державцею с. Мостового «добр уманських» Брацлавського воеводства. Зазначеним особам, які привезли молодого шляхтича на Запорожжя, загрожувала смертна кара з конфіскацією майна за позовом на них родичів Ю. Храновського. У зв'язку з цим в кошового отамана прохалося наказати бугогардівському полковнику (в якого нібито знаходився поляк), відпустити його на Правобережжя до рідних. У відповідь Кіш 23 жовтня інформував польського урядника про перебування Ю. Храновського безпосередньо на Січі і обіцяв представити його родині. (Див. документи № 240–241, 246).

¹ Документ № 42.

² Документ № 23.

³ Там само.

⁴ Документ № 28.

О. Поламаний та О. Бочка, згадували про видачу М. Залізняком свідоцтв на вільний їхніх проїзд по території повстанців до місця призначення¹. Один з таких документів, виданий ним уманським купцем наприкінці червня, в копії публікується нижче². Прикметно, що даний документ мав юридичну силу і визнавався російськими прикордонним командуванням, оскільки, як видно з приміток на ньому, зроблених на Орловському форпості, саме на основі даного свідоцтва вони були пропущені зі спиртними напоями до Січі³.

Мимохідь в документах проходять свідчення про придушення Коліївщини російським військом. Ще 24 червня Ф. Воейков писав на Запорозьку Січ про відправку ним трьох ескадронів гусар для боротьби з гайдамаками і захоплення Білої Церкви⁴. Запорозькі козаки-купці Л. Кантаржій та Максим Висоцький згадували у своїх свідченнях про арешт М. Залізняка. Перший акцентував увагу про похвалу гайдамацькому ватажку з боку російського генерала М. Кречетнікова за захоплення Умані та знищення поляків та євреїв⁵, натякуючи на навмисне загравання з М. Залізняком з метою приспати його пильність. М. Висоцький у своїх свідченнях за 11 липня, оповідав про напад Каргапольського карабінерного полку разом з командою донських козаків на повстанців і полон його провідника⁶. Інформацію про арешт М. Залізняка і його соратників Семена Неживого і Микиту Швачку, та смерть в бою ватажка Андрія Журби з 30 гайдамаками, підтверджував також і київський генерал-губернатор у своєму листі військовій старшині Коша за 16 липня. Не без переможного пафосу запорожцям ставилося до відомо про полонення більше 150 місцевих гайдамаків і більше тисячі вихідців з Правобережної України, які відсилалися польському гетьману Франциску Браницькому, що знаходився з польським військом понад Дністром⁷. Відзначимо, що вторгнення російського війська на Правобережну Україну мало на меті більш стратегічний план, ніж приборкання повстанців. Мова йшла про ліквідацію Барської конфедерації (союзу частини польської шляхти і магнатів, невдоволених політикою короля і втручанням Російської імперії в справу Речі Посполитої), розгром якої в 1772 р. розв'язав в подальшому руки Пруссії, Австрії та Росії для поділу Польщі⁸.

Частково, в документах відображена подальша доля лідера повстання, після полону російським військом. Мова йде, зокрема, про спробу втечі М. Залізняка

¹ Документи № 23, 28.

² Документ № 13.

³ Там само. Тут варто не виключати можливі особисті симпатії майора Орловського форпосту Володимира Вульфа до повстанців. Якщо вірити свідченням бугогардівського писаря Семена Бистрицького, саме згаданий майор обіцяв без перешкод пропускати козацькі загоны на Правобережжя для підтримки повсталих. (Документ № 83).

⁴ Документ № 8.

⁵ Документ № 28.

⁶ Документ № 52.

⁷ Документ № 64.

⁸ *Йолтуховський М.* Конфедерати та Коліївщина // 250 років Барській конфедерації. 250-та rocznica zawiązania Konfederacji Barskiej. Матеріали міжнародної наукової конференції 11 травня 2018 р. – Бар, 2018. – С. 69–70.

з іншими гайдамаками (разом 52 чол.) зі слободи Котельви під час його етапування з України. Це добре видно з промеморій Охтирської провінційної канцелярії та канцелярії Новоросійської губернії за 6 листопада і 2 грудня з додатками імен та прізвищ та описами прикмет втікачів¹. З документу, адресованого з Охтирки дізнаємося, що частина арештантів-гайдамаків, яких етапував до Белгорода з подальшою відправкою їх до Москви капітан Петро Осипов, розбила колодки і здійснила спробу втечі. З 52, що втекли, вдалося піймати 34. Зазначено, що втікачами була роззброєна охорона і відібрана зброя². Деталі втечі оповідаються в промеморії канцелярії Новоросійської губернії. Згідно даних наведених в документі зазначено, що близько другої години ночі «калодникъ Маѣим Железнякъ согласясь с протчими колодники пятьюдесять однимъ человекомъ, усилностію своею карауль разбил, двери повыламивал и у салдатъ десять ружей и у казаковъ копій и ружя жъ олбили и бѣжали». При цьому уточнюється, що оперативно піймано було не 34 гайдамаки, а 33, а двоє було вбито під час переслідування. Пізніше було спіймано ще двох біженців на території Полтавського полку³. Доля інших втікачів невідома.

Як можна побачити, Кіш в цілому був інформований про перебіг подій на Правобережній Україні на той час. Це стосується не лише старшини, а й звичайних козаків, які бажали поповнити ряди повстанців. Публікована документація фіксує факти переходу низовиків на територію Речі Посполитої або спроби цього. Перші згадки про гайдамацькі загони на Запорозжжі, які слідували на підтримку повстання, датуються початком травня 1768 р. Тоді бугогардівський полковник М. Головка рапортував про наявність в його відомстві ватаги чисельністю 30 чоловік⁴. Він же 7 червня сигналізував Кошеві про переправу наприкінці травня 40 гайдамаків очаківським судном на Правобережжя⁵. Його колега, перевізький полковник Т. Чорний, 14 червня доносив про відхід козаків з його відомства в лісі Чорний та Чуту для гайдамацтва⁶. Полковник Прогнойської паланки Федір Великий у рапорті Кошеві за 24 червня фіксував гайдамацький загін чисельністю в 30 чоловік, зосереджений на Гетьмановій балці з наміром поповнити кількісний склад повстанців⁷. Згаданий бугогардівський очільник 25 червня рапортуючи старшині про масовість відходу гайдамаків на Правобережну Україну, зазначав, що «множайшими чати без укривателства смело для бунтовъ в Полщу идутъ, которіе начавъ от самого Днепра ажъ до Кодими називая себѣ запорожцями»⁷. А прогнойський 3 липня писав кошовому П. Калнишевському про відхід рибалок від своїх промислів на Кислякову та Гордієву балки, де збиралися гайдамацькі загони для походу на правий берег Південного Бугу⁸. Навіть генерал-

¹ Документи № 256–257, 263–264.

² Документ № 256.

³ Документ № 263.

⁴ Документ № 1.

⁵ Документ № 4.

⁶ Документ № 6.

⁷ Документ № 9.

⁷ Документ № 10.

⁸ Документ № 26.

губернатор в Києві був обізнаний з ситуацією, яка склалася з гайдамацьким рухом у той час на Запорозжжі. В листі Кошеві 2 липня він повідомляв про перехід 24 червня р. Південний Буг при Гарді 30 піших і 20 кінних запорожців-гайдамаків і їхню дислокацію в Романковому урочищі¹. Врешті, самі арештовані гайдамаки в своїх свідченнях визнавали, що однією з причин заняття гайдамацтвом, було велика чисельність козаків, які слідували на Правобережжя: «довольно идут»², «видячи многихъ шедшихъ въ Польшу на грабителство»³.

Ситуація з цього приводу ускладнювалася тим, що гайдамаки брали на себе сміливість нападати на запорожців з метою дістати амуніцію, спорядження та провіант необхідний для походу. За приклад можна привести напад гайдамаків на зимівники старшин, товариша Крилівського куреня Степана Гелеха та військового осавула Сидора Білого. Як інформував бугогардівський полковник, метою нападу на зимівник С. Гелеха було поповнення припасів та вбивство самого козака, якого врятувало приміщення в якому він закрився. За рахунок майна військового осавула гайдамакам вдалося поповнити запаси зброї та провізії⁴. Сам полковник Бугогардівської паланки скаржився Кошеві 25 червня про намір однієї з гайдамацьких чат його вбити⁵.

Хвилювання серед рибалок мало місце в Інгільській паланці. Полковник Т. Чорний доносив 2 липня в Кіш про їхнє невдоволення ігноруванням указу курінних отаманів, згідно якого буцім то мало відбутися спорядження і відправка козаків на Правобережну Україну для допомоги повстанцям. Ще одним приводом для непокоєння інгульського полковника була діяльність на підвідомчій території гайдамацьких ватажків Андрія Андроника, Грицька Дядченка та Савки, які грабували в козаків воли, коні, сідла та зброю⁶.

Однак найзагрозливіша ситуація склалася в Прогнойській паланці. Саме тут чи не найбільше концентрувалося рибалок та козаків, котрі займалися видобутком солі, які за своєю соціальною належністю становили ядро гайдамацтва і були головною його рушійною силою. Прогнойський полковник Ф. Великий 24 червня рапортував, що троє молодиків козака Пластунівського куреня Семена Тарана вчинили заколот проти нього з вимогою розділити гроші, виручені від продажу риби. Після цього, залишивши козака в спокої, подалися, по їхнім даним, на Правобережжя для гайдамацтва⁷. Листом за 3 липня, адресованому кошовому отаману, Ф. Великий доводив до відома про погрози на його адресу від місцевих гайдамаків і висловлював побоювання про їхній можливий напад з метою заволодіння зброєю: «щоб напавши на насъ и послѣдъних наших рушницъ не позабирали», у зв'язку з чим прохав допомоги⁸. Як показав час, тривога прогнойського полковника була небезпідставною. У своєму рапорті за 1 вересня військову

¹ Документ № 17.

² Документ № 177.

³ Документ № 186.

⁴ Документ № 4.

⁵ Документ № 10.

⁶ Документ № 22.

⁷ Документ № 9.

⁸ Документ № 26.

старшину було проінформовано про напад запорожців-гайдамаків, які повернулися з Правобережжя, на паланкову тюрму з метою визволення побратима, козака Левушківського куреня Микиту Головатого, учасника захоплення Балти та Голти. Навіть більше того, визволивши з буцегарні цього гайдамаку, вони кинулися з ножами на Ф. Великого, який заледве врятувався. Тоді, для збільшення ефекту, гайдамаки на цілу ніч влаштували канонаду зі стріляниною, якою вчинили значний переполох не лише серед запорожців, що видобували сіль, а й серед очаківських турків, котрі стояли неподалік на бекеті. До гайдамацького виступу проти прогнойського полковника, додався ще й заколот козаків Ведмедівського куреня в його відомстві (близько 40 чоловік), які бажали одноосібно видобувати сіль¹. Подібні дані однозначно сигналізують, що повстання грозило розгорнутися на території самих Вольностей Війська Запорозького Низового^{*} і Кошеві не залишалося виходу, як приймати спішні міри для придушення гайдамацького руху всередині Запорозжя.

Первинним заходом військової старшини для врегулювання ситуації, що склалася навколо неконтрольованого процесу поширення гайдамацтва, були накази паланковим полковникам інформувати підвладних козаків, аби ті утримувалися від участі в ньому. Ордери з такою вимогою Кіш відправляв бугогардівському², перевізькому³, прогнойському⁴, самарському, кодацькому, орільському та протовчанському полковникам⁵. Січові урядники наказували очільникам адміністративно-територіальних одиниць всіляко стримувати козаків від переходу кордону, інформувати рибалок і місцевих козаків аби ті залишалися на своїх місцях і утримували своїх служителів від гайдамацтва. В разі непослуху непокірних козаків Кіш обіцяв штрафувати, а тих, які вже повернулися з Правобережної України, наказував забивати в кайдани та відправляти до Січі⁶.

Іншу панацею боротьби з гайдамаками на своїй території, кошова адміністрація вбачала в створенні військових команд для боротьби з ними. Перші такі команди почали утворюватися в Бугогардівській та Перевізькій паланках, де збиралися гайдамацькі ватаги дорогою на Правобережжя. Зокрема, вже 16 травня Кіш наказував бугогардівському полковнику М. Головку знайти піймати 30 гайдамаків, помічених в його відомстві⁷. Схожі вимоги цьому козацькому уряднику було повторено в ордерах від 12 червня (пошук розбійників, які здійснили напад на зимівники старшин С. Гелеха та С. Білого) та 1 липня (про відправку військової команди «приличніє к скривалищам мѣста» Бугогардівської

---

¹ Документ № 145.

^{*} Врешті, заколот на Запорозькій Січі проти військової старшини таки мало місце. 26 грудня 1768 р. відбулося повстання сіроми, а роком пізніше (7 грудня 1769 р.) заколот козаків Корсунського куреня. (Більш детально див. ЦДІАК України, ф. 229, оп. 1, спр. 233–234).

² Документи № 2, 139.

³ Документи № 3, 7, 136, 156.

⁴ Документи № 51, 59.

⁵ Документ № 48.

⁶ Документи № 2, 51, 59.

⁷ Документ № 2.

паланки)¹. Паралельно гардового відомства, з середини травня Кіш вимагав організувати команду з козаків Перевізької паланки. Ордерами від 16 травня, 18 червня, 2 і 11 липня місцевий полковник Т. Чорний мав організувати загін для об'їзду і патрулювання підлеглої йому території².

Значно пізніше подібні чати почали організовуватися в інших адміністративно-територіальних одинцях Війська Запорозького Низового. Приміром, кальміуському, орільському, протовчанському та самарському полковникам вперше наказувалися сформувати подібні команди аж 9 липня, а кодацькому і прогнойському 13 числа цього ж місяця³. Додаткові ордери з цього приводу відправлялися до Кальміусу, Орелі, Протовчі та Самари 13 і 25 липня, а також 2 серпня та 11 вересня⁴.

Паралельно з організацією бойових загонів в регіонах, безпосередньо при Коші також почали формувати військові команди для запобігання поширення гайдамацького руху. Сформовані безпосередньо «в центрі», дані військові формування можна поділити на декілька складових: 1) **за способом пересування** – сухопутні та річкові; 2) **за командуванням** – а) команди курінних отаманів; б) команди курінних отаманів у ранзі полковників; в) команди військових старшин; г) команди полковників; г) команди військових служителів. Вказана градація «за командуванням» різнилася процесом мобілізації козаків і функціональним призначенням самих команд. Так, наприклад, загоони курінних отаманів мобілізували до свого складу козаків виключно зі складу тих куренів, які вони очолювали, тоді як до загону курінних отаманів у ранзі полковника з кожного куреня делегувалася певна кількість запорожців. Відповідно і завдання в командирів цих одиниць дещо відрізнялися. Зокрема, курінні отамани займалися пошуком запорожців-гайдамаків, які були приписані до їхніх куренів, а їхні колеги в полковому званні шукали всіх розбійників, незалежно від курінної належності. Це, однак не відміняло факту арешту загонами курінних отаманів низовиків, які входили до складу іншого куреня, проте дані команди були націлені саме пошук «своїх» козаків.

Що стосується команд військових старшин, то як і в попередньому випадку, цільове призначення їх також мало певні відмінності. Наприклад, команда військового старшини Андрія Порохні, як і загоони курінних отаманів-полковників, мала на меті загалом пошук гайдамаків. Натомість діяльність діючого військового осавула С. Білого переслідувала інші завдання (детально про це буде мова вестися нижче), одним з яких було пошук конкретних запорожців-авантюристів, про яких стало відомо в Коші.

Старт у формуванні військових команд при Коші поклав лист Ф. Воейкова січовій адміністрації за 24 червня з вимогою не допустити відхід на Право-

¹ Документи № 5, 14–15

² Документи № 3, 7, 19, 50.

³ Документи № 48, 59–60.

⁴ Документи № 61, 79–80, 101, 153, 155.

бережну Україну козаків, які бажали поповнити лави гайдамаків¹. На доказ цього служить той факт, що саме в день отримання цього документу на Запорожжі (30 червня), військова старшина відправляє ордери курінним отаманам Дядьківського і Мишастівського куренів та полковникам Івану Кулику та Мойсею Чорному про відправку їх з командами в «об'їздку»². З часом їм було доставлено копію зазначеного листа київського генерал-губернатора на Січ³. Тобто, перші патрульні команди при Коші починають виникати наприкінці червня – початку липня 1768 р.

Через певний період кількість подібних загонів, сформованих у центрі, лише збільшувалася. Значним внеском в цьому плані були листи та ордери, адресовані Кошеві з вищих інстанцій з Києва та Глухова відповідно, з вимогою прикласти всі зусилля для утримання від походів козаків на Правобережжя⁴. З Січі у відповідь 4, 5, 7 та 9 липня рапортували про діяльність на території Вольностей команд бугогардівського полковника та курінних отаманів-полковників І. Кулика та М. Чорного⁵. З невідомих причин замовчувалася діяльність загону військового довбиша Нестора Головка, створеного на початку липня⁶.

Додатковим стимулом для створення військових команд при Коші, крім документів від Ф. Воейкова та П. Румянцева, послугувала зустріч бугогардівського полковника М. Головка з буцімто М. Залізником під час поїздки першого до слободи Орел 27 червня. Як переповідав сам полковник Бугогардівської паланки 4 липня, ватажок гайдамаків, який представився М. Залізником поблизу Мигійського острова, погрожував незабаром зі своїм загonom вдертися на запорозьку територію і вигнати усіх старшин⁷. Після отримання подібних звісток, наприкінці першої декади липня на Січі було сформовано ще три команди, про що дізнаємося з рапорту за 9 липня П. Румянцеву⁸. Як видно з ордерів Коша за 9 і 10 липня, мова велася про сухопутну команду курінного отамана Ірклівського куреня Гарасима Спичака та двох річкових загонів на чолі курінних отаманів-полковників, Переяславського і Велечківського куренів Михайла Дюгтяра та Данила Кучера⁹.

З часом кількість команд істотно збільшилася. Так, 16 липня було утворено загопи під керівництвом військового пушкаря Івана Чернявського, військового осавула С. Білого (26 липня), військових старшин Макара Нагая, Олексія Чорного (16 серпня), А. Порохні, Андрія Лук'янова, полковників Івана Касяненка і Андрія Кійнаша (13 вересня)¹⁰. Отже, можемо однозначно констатувати створення при Коші 4 команд курінних отаманів-полковників: двох сухопутних (І. Кулика,

¹ Документ № 8.

² Документ № 12.

³ Документ № 16.

⁴ Документи № 17–18, 75.

⁵ Документи № 27, 30, 37–39, 44.

⁶ Документ № 20.

⁷ Документ № 34.

⁸ Документ № 45.

⁹ Документи № 47, 49.

¹⁰ Документи № 66, 82, 117, 157–159, 161.

М. Чорного) та стільки ж річкових (М. Дюгтяра і Д. Кучера), 1 курінного отамана Іркліївського куреня Г. Спичака, 5 команд, очолюваних військовими старшинами (С. Білого, М. Нагая, О. Чорного, А. Порохні, А. Лук'янова), 2 під командуванням полковників (І. Касяненко та А. Кійнаша) та стільки ж на чолі військових служителів (довбиша Н. Головка і пушкаря І. Чернявського). Загалом, 14 загонів. І це лише ті команди, офіційні документи на створення яких дійшли до нашого часу і нижче публікуються*.

Є, однак, всі підстави вважати, що подібних військових одиниць було сформовано набагато більше. Наприклад, збереглася розпорядча і виконавча документація, яка розкриває діяльність ще двох команд, очолюваних курінними отаманами Пластунівського і Шкуринського куренів Панасом Тараном та Василем Блакитним¹. У своїх свідченнях арештовані запорожці-гайдамаки Іван Немна, Семен Слабкий та Остап Сукур згадували, що були піймані козаками, котрі знаходилися під командою своїх курінних отаманів: Корсунського, Кальниболотського та Дерев'янківського куренів Пархомом Золотарем, Іваном Костяним та Іваном Гардовим². Час від часу про відправку курінних команд згадується в рапортах Коша до Києва та Глухова або в переписці з командирами інших команд³. Тобто, цілком ймовірно, що кожен курінь мав свою військову команду. В такому разі лише одних курінних загонів нараховувалося б 38.

Подібно можна стверджувати і про більшу кількість річкових команд, споряджених від Коша під командою курінних отаманів-полковників. Крім двох вище згаданих (М. Дюгтяра і Д. Кучера), з певністю можна констатувати наявність як мінімум ще одного загону, який водою займався пошуком гайдамаків, під керівництвом отамана Кисляківського куреня Юхима Суїма. Про його повернення на Запорозьку Січ було інформовано військового осавула. Вказівка в документі «курѣнные атаманы Кислякѣвской Евфимъ Суїмъ с протчими»⁴, дозволяє однозначно заявляти, що військових команд відправлених по річках, було куди більше, ніж згадано в джерелах.

Цілі, що їх переслідували в своїй діяльності як паланкові команди, укомплектовані в регіонах, так і військові, сформовані при Січі, в загальних рисах були такими: 1) вести пошук гайдамаків і гайдамацьких загонів, що слідували на Правобережжя або повернулися звідти; 2) завертати, карати (киями) козаків, які лише «ступали» на шлях гайдамацтва (переслідували мету попасти на

---

* На сьогодні в історіографії немає сталої думки про кількість військових команд сформованих при Коші. Так, А.Скальковський заявляв, що їх було 4: М. Нагая, О. Чорного, А. Лук'янова та А. Кійнаша. Радянський історик В. Голобуцький обмежив їх до 3: М. Нагая, О. Чорного та А. Порохні. (*Скальковский А. Наезды гайдамак на Западную Украину в XVIII столетии 1733–1768. – Одесса, 1845. – С. 136; Голобуцкий В. О. Запорозька Січ в останні часи свого існування (1734–1775 рр.). – Дніпропетровськ: Січ, 2004. – С. 394–395*). Як бачимо, обидва твердження далеко не відповідають дійсності.

¹ Документи № 86, 89, 102.

² Документи № 183, 186, 188. Іван Гардовий згадується як наказний курінний отаман Дерев'янківського куреня.

³ Документи № 44–45, 82.

⁴ Документ № 132.

Правобережну Україну), ловити та доставляти в кайданах на Запорожжя осіб, котрі верталися з території Речі Посполитої; 3) проводити агітаційну роботу серед козаків, аби не вони самі зі своїх зимівників, ані їхні наймити не осмілювалися поповняти ряди гайдамаків; 4) закликати козаків не приймати до себе на службу осіб без засвідчувальних документів, а натомість затримувати таких і доставляти в паланки або до Коша; 5) застосувати силовий варіант в разі спротиву гайдамаків; 6) паралельно пошуку гайдамаків-одинаків і ватаг, на татарському прикордонні необхідно було також чинити розвідку про діяльність татарських військових загонів¹.

Більш конкретніші цілі, поряд з вище зазначеними, мали військовий осавул, та підпорядковані йому два військові загони очолювані військовими служителями довшишем Н. Головком та пушкарем І. Чернявським. Їхні команди повинні були: 1) шукати конкретних гайдамаків, які відійшли для гайдамацтва на Правобережжя або повернулися звідтіля, про яких було відомо в Коші, для арешту і доставки їх на Січ; 2) встановити походження сумнівних речей, якщо виникали підозри, що вони пограбовані гайдамаками; 3) арешт та опис майна запорожців-гайдамаків, які подалися на територію Речі Посполитої². Таку конкретизацію завдань саме цим козацьким урядникам можна пояснити їхніми службовими обов'язками^{*}.

Формуватися військові команди в регіонах повинні були з місцевих козаків. Зокрема, полковнику Бугогартівської паланки М. Головку наказувалося мобілізувати до лав гардового загону запорожців з зимівників і тих, які займаються риболовним промислом³. З такої ж категорії низовиків мала сформуватися команда в інгульському (перевізькому) відомстві⁴. Кодацький, кальміуський, орільський, протовчанський та самарський полковники повинні були сформувати свої чоти з козаків, що проживали в районі р. Багата та Оріль⁵. Команди, які споряджалися від Коша, як вже вище зазначалося, залежно від командирів, поповнялися з козаків окремого куреня (курінні команди на чолі з курінними отаманами для пошуку гайдамаків «свого» куреня), або з усіх куренів (загони курінних отаманів-полковників і військових старшин).

Кошова та паланкова старшина в процесі формування військових команд для пошуку гайдамаків зіштовхнулися з великою проблемою, яка полягала в мобілізації козаків. Бугогартівський полковник в своїх рапортах на Запорожжя не раз скаржився на малу кількість запорожців в його «об'їзді» та на відмову

---

¹ Документи № 7, 12, 14–16, 19–21, 44–45, 47–49, 50, 54, 57, 59–61, 66, 79–80, 82, 84, 86–89, 92, 101, 111, 117, 136, 138–139, 155, 158–160, 206–207, 221, 253, 261.

² Документи № 62, 66, 119, 124, 126–128, 130, 132, 138, 169–171, 214, 217–218, 234.

^{*} Військові осавул, довшиш та пушкар у мирний від війни час були наділені поліцейськими та слідчими функціями: осавул – стеження за порядком, патрулювання території Вольностей, переслідування злочинців; довшиш – підготовка засудженого до виконання вироку; пушкар – нагляд за січовою в'язницею.

³ Документ № 15.

⁴ Документ № 19.

⁵ Документ № 101.

місцевих низовиків поповняти загін для патрулювання території¹. Подібні візії висловлював ще перевізький полковник².

Справжнім лихом для Коша було поповнення лав тих команд, які формувалися на Запорозькій Січі. У зв'язку з цим, військові формування з «центру» були змушені вирушати в зазначені заздалегідь місця недоукомплектованими. Наприклад, отамани-полковники І. Кулик та М. Чорний 4 липня рапортували на Запорожжя про недокомплектацію їхніх загонів, додаючи реєстр куренів, які не додали своїх козаків і їхню кількісну недостачу³. Кіш ордером запевняв цих старшин про відправку наказу курінним отаманам щодо доставки їхніх підопічних до згаданих команд з обіцянкою поповнити недостачу⁴. Свої вимоги стосовно поповнення своїх загонів І. Кулик та М. Чорний кошовій старшині повторили через декілька днів, знову додавши реєстр недостаючого числа запорожців в їхніх командах⁵. Зменшення в цьому реєстрі кількості потрібних людей свідчить, що з Січі їм таки було відправлено певну кількість осіб, однак команди все ще вимагали докомплектації, яку військова старшина зобов'язувалася надати найближчим часом⁶. Відсутність у подальшій переписці згадок про нестачу людей дозволяє припустити, що проблема особового складу команд І. Кулика та М. Чорного була таки вирішена.

З мобілізаційними проблемами своїх загонів стикнулися військові старшини М. Нагай, О. Чорний та А. Порохня. Як і попередники І. Кулик та М. Чорний, М. Нагай і О. Чорний були змушені слідувати в місце призначення не повним складом. Це добре видно з їхнього рапорту за 22 серпня, де вони прохають вищу інстанцію відправити до них необхідну кількість козаків з окремих куренів⁷. Кіш у свою чергу їм повідомив, що ще раніше відправив до них необхідне число запорожців⁸.

На відміну від згаданих командирів, чий загон формувалися на Січі з певної кількості представників кожного куреня, команда А. Порохні мала складатися з січових козаків, а в переважній більшості із запорожців, які проживали у відомстві самарського полковника Дмитра Кулика. З цього приводу військова старшина ордерами інформувала самарського очільника (з наказом зібрати необхідну кількість людей для команди А. Порохні) та самого військового старшину⁹. Однак, самарські козаки всіляко упиралися мобілізації і не бажали вступати до лав зазначеної команди, незважаючи на накази Д. Кулика¹⁰. Кіш не відступався і «закидав» ордерами А. Порохню і полковника Самарської паланки, бажуючи

---

¹ Документи № 10, 201.

² Документ № 6.

³ Документи № 31–32, 35.

⁴ Документ № 33.

⁵ Документ № 40–41.

⁶ Документ № 54.

⁷ Документи № 133–134.

⁸ Документ № 137.

⁹ Документи № 154, 158.

¹⁰ Документи № 202–203.

довести до кінця процес мобілізації¹. Надзусиллям самарському полковнику таки вдалося зібрати значну кількість козаків і направити їх під командування військового старшини². Проте кошова адміністрація і надалі тиснула на Д. Кулика, доки той не «закрив» питання поповнення особового складу команди А. Порохні³. Відчував недостачу козаків також військовий старшина А. Лук'янов⁴.

Головну причину небажання запорозьких козаків мобілізуватися у військові команди, слід шукати в їхній господарській діяльності. Адже формування загонів на Січі і в паланках припало на «гарячу» літню пору: косіння і заготівля сіна, вилов риби тощо. Багато козаків на час формування команд або вже подалися на Правобережжя, або лише збиралися, і звісно всіляко намагалися уникнути мобілізації. Врешті, Петропавлівський і Успенській пости, зважаючи на релігійність запорожців, які бажали провести цей час в трудах і молитві, не спряв мобілізаційному процесу. Як зазначав у своїх рапортах за 7 червня та 2 липня інгульський полковник Т. Чорний, йому не вдалося сформувати команду через відхід одних в р. Інгулець для косовиці, других у Вербове для говіння, третіх у лісові масиви Чорний та Чута для гайдамацтва, а з тих, хто залишився при паланці були одні п'яниці⁵. Інколи, козаки просто відмовлялися вступати в загони, аргументуючи свою відмову тим, що цим мають займатися козаки тих куренів, з яких запорожці пішли на гайдамацтво⁶.

Точну чисельність військових команд можна встановити лише в регіонах. І то це у випадках, коли Кіш регламентував кількісний склад загонів. Приміром, кодацькому полковнику Йосипу Калнишевському наказувалося 13 і 25 липня зібрати команду чисельністю в 100 чоловік, яку пізніше розділити на дві «партії» по 50 козаків в кожній⁷. Від полковника Кальміуської паланки 11 вересня вимагалось зібрати вдвічі більший загін⁸.

Кількісний склад кошових «об'їздок» був куди більшим. Точних цифр з цього приводу джерела не подають, однак приблизну уяву про їх чисельність доносять реєстри куренів і кількості козаків, які вони мають надати для повного комплекту команди. І коли такі недостачі як 71 козак в командах І. Кулика та М. Чорного не відображали справжньої картини загального кількісного складу⁹, то нестача 500 козаків з самарського відомства в команді А. Порохні та 649 з Коша в загоні А. Лук'янова¹⁰, дозволяє хоча б приблизно уявити чисельність даних угруповань.

Незважаючи на мобілізаційні труднощі, паланкові і кошові команди все ж таки змогли вирушити на патрулювання Вольностей Війська Запорозького

¹ Документи № 215–216.

² Документ № 248.

³ Документи № 248–250.

⁴ Документи № 209–210.

⁵ Документи № 6, 22.

⁶ Документ № 147.

⁷ Документи № 60, 80.

⁸ Документ № 153.

⁹ Документ № 32.

¹⁰ Документи № 154, 158, 210.

Низового. Достеменно відомо про діяльність гардової команди, котра як мінімум двічі відряджалася в похід (один раз під командуванням особисто полковника М. Головка, другий очолювана паланковим писарем С. Бистрицьким) і здійснювала роз'їзди наприкінці червня та серпня в районі Вербової балки, в Беш і Густих байраках¹. В липні місяці про відправку патрульних чат по своїм відомствам звітували кальміуський (діяла в районі Каратиші до р. Берди), кодацький (діяла в районі р. Самоткань, Домоткань та Сура), орільський, протовчанський та сармарський полковники². Не змогли сформувати загони полковники Перевізької (Інгульської), попри чисельні ордери Коша Т.Чорному та Прогнойської паланок³.

Сформовані команди на Запорозькій Січі діяли в прикордонних з Польщею і Кримським ханатом відомствах. Зокрема, загони отаманів-полковників І.Кулика та М. Чорного, сформовані наприкінці червня – початку липня, слідували в «сегобочние места» і спочатку тримали дистанцію на р. Солоній, а пізніше змінили дислокацію на р. Іnguлець, Яланець, Іnguл, Громоклія, Грузька. На кінець липня маршрут їхніх загонів проходив по р. Південний Буг – Романкова балка – р. Помічна – Беш-байраки⁴. Відсутність документів про подальшу діяльність цих команд дозволяє припустити, що вони були розформовані і припинили свою діяльність.

Загони військових старшин М. Нагая та О. Чорного були сформовані середина серпня і спочатку діяли окремо. Так, М. Нагай спершу дислокувався в районі р. Мигійський Ташлик, а О. Чорний в Беш-байраках⁵. Зійшовшись загонами 22 серпня на р. Кам'янка, згідно кошових вказівок вони знову повинні роз'їхатися: тепер вже М. Нагай до Беш-байраків, а О. Чорний до р. Яланця і з'єднатися там з командою військового старшини А. Лук'янова⁶. На початок жовтня загони цих двох військових старшин дислокуються на р. Яланець, а потім переїжджають до Вербового⁷. Зазначимо, що це були чи не єдині команди, діяльність яких йшла врозріз інструкцій Коша. Так, одного разу вони без покарання відпустили ватажка гайдамаків Головка з його загonom, а іншого відібрали в бугогардівського писаря конфісковану ним в гайдамаків худобу і зарізали декілька голів для харчування. Подібна імпровізація не пройшла мимо уваги січової старшини, яка висловила командирам догани по обом пунктам⁸. Мабуть, саме через ці проступки вони повинні були вступити під командування А. Лук'янова. Прямо про це не згадується, однак вимога пересилати кореспонденцію до Коша саме через вказаного військового старшину⁹ наштовхує на подібні припущення. Остання згадка про діяльність команд М. Нагая та О. Чорного датується 3 листопада, від яких

¹ Документи № 10, 131.

² Документи № 67, 70–71, 98, 110

³ Документи № 3, 7, 19, 50.

⁴ Документи № 16, 31, 40, 69.

⁵ Документ № 117.

⁶ Документ № 160.

⁷ Документи № 224, 230.

⁸ Документи № 144, 151–152.

⁹ Документ № 162.

вимагалось і надалі вести пошук гайдамаків¹. Парна діяльність зазначених команд якраз в районі дислокації попередників І. Кулика і М. Чорного свідчить про те, що команди М. Нагая і О. Чорного були заміниками загонів вище зазначених отаманів-полковників.

З'єднання військового старшини А. Порохні було сформовано в середині вересня 1768 р. Згідно ордером Коша від 13 вересня він мав слідувати спочатку до р. Жереб'ячої, потім р. Кінською та Берда через кальміуське і самарське відомства до р. Чайгул та Янгул, однак через недокомплектацію команди козаками Самарської паланки довгий час дислокувався в с. Самара². Лише 11 жовтня йому вдалося звідтіля відправитися в «об'їздку» по кордоні р. Берда, Московки та Кінської. Наприкінці жовтня – початку листопада А. Порохня з командою вели пошук гайдамаків від Великого Лугу до Бердянських вершин, Бобохової могили та Клеників³. Складовою його партії був окремий загін під командуванням полковника І. Касяненка, котрий разом з писарем Мартином Височином відкомандировувалися Кошем під командування згаданого військового старшини⁴. Остання згадка про діяльність команди датується 19 листопада⁵.

Паралельно впорядкуванню команди А. Порохні, на Січі в цей створювалася ще одна партія під командуванням А. Лук'янова. Як видно з кошового ордеру за 13 вересня, цьому військовому старшині наказувалося рушати до р. Мертвовід і там об'єднатися із загонами М. Нагая та О. Чорного⁶. Проте з невідомих причин (гіпотетично, через складнощі з мобілізацією козаків) він 22 вересня знаходився вгорі р. Тернівка і мав намір слідувати до Кривого Рогу, про що доповідав на Січ⁷. Через декілька днів кошові урядники нагадали А. Лук'янову про його обов'язок рушати до р. Мертвовід, куди він прибув всередині жовтня⁸. Але через вигорілий степ військовий старшина був змушений змінити місце дислокації. Розділивши команди, він сам подався до р. Громоклії, а полковник А. Кійнаш, прикомандирований до нього, зі своїм загonom відправився в Ромосілки⁹. Востаннє загін згадується 7 листопада¹⁰.

Чи не найбільш мобільною була команда військового осавула С. Білого, діяльність якої розпочалася наприкінці липня. Спочатку Кіш її направив у Бугогардівську паланку до р. Інгул та Інгулець загалом для пошуку гайдамацьких ватаг¹¹. З середини серпня цей військовий старшина почав отримувати завдання по пошуку конкретних гайдамаків і їхнього майна. Відтак, часті пересування по території Війська Запорозького Низового стали для нього звичним явищем.

---

¹ Документ № 253.

² Документи № 158, 166, 202

³ Документи № 235, 250, 259.

⁴ Документ № 157.

⁵ Документ № 262.

⁶ Документ № 159.

⁷ Документ № 164.

⁸ Документи № 207, 242.

⁹ Документи № 245, 258.

¹⁰ Документ № 258.

¹¹ Документ № 82.

Зокрема, з середини серпня і до кінця вересня його загін був дистанцією на р. Мигійський Ташлик (з'ясування долі майна одного з гайдамаків), Високі Солонці, р. Інгул в напрямку Гарду, Прогної і Вербове (арешт конкретних козаків, які повернулися з Правобережжя), урочище Козацька плавня (конфіскація риболовного спорядження запорожців, які подалися гайдамачити), Бугогардівська паланка, устя р. Громокля, р. Південний Буг¹. 11 жовтня датований останній рапорт С. Білого Кошеві². Після цього згадок про діяльність його команди немає.

Складовими війська С. Білого були загони військових слугачів – довбиша Н. Головка та пушкаря І. Чернявського. Команда військового довбиша була укомплектована на початку липня і дислокувалася в районі р. Інгул та Інгулець³. Очевидно, що з початку свого існування вона діяла самостійно, а з підключенням до військових роз'їздів осавула, була передана у підпорядкування останнього. Принаймні, на середину серпня Н. Головка згадується в складі загону С. Білого⁴.

Мабуть, як самостійна військова одиниця на перших порах діяла і команда пушкаря І. Чернявського, яка відправилися в похід в середині липня до р. Громокля⁵. На середину серпня загін пушкаря вже був підпорядкований військовому осавулу⁶. У цей час І. Чернявському наказувалося рушати до Кам'яного для з'ясування походження волоського одягу, який там продавався⁷. 26 серпня він вирушив в бугогардівське відомство для пошуку запорозьких козаків, які згадувалися в допитах гайдамаків⁸.

Про розташування інших команд, відправлених із Запорозької Січі, через обмежену джерельну базу маємо лише фрагментарні дані. Відомо, зокрема, що загін отамана Пластунівського куреня П. Тарана здійснював роз'їзд в районі Прогноїв⁹. З вершини р. Костоватої до Беш-байраків та р. Сугаклії вів патрулювання отаман Шкуринського куреня В. Блакитний наприкінці липня – початку серпня¹⁰. Річкові команди отаманів-полковників Переяславського та Велечківського куренів М. Дюгтяра і Д. Кучера слідували за маршрутом вниз р. Дніпра до р. Південний Буг, урочища Риковець, Білоусівка, р. Чечекля та Сокирна¹¹.

Командири військових команд, котрі здійснювали патрулювання, повинні були координувати свої дії один з одним. У випадку, коли гайдамацькі ватаги чисельно перевищували патрульні загони, останні мали об'єднуватися або просити допомоги в паланкових полковників, в пікінерів та компанійців¹².

---

¹ Документи № 119, 126–127, 132, 150, 213–214, 217–218.

² Документ № 234.

³ Документ № 20.

⁴ Документ № 126.

⁵ Документ № 66.

⁶ Документ № 127.

⁷ Документ № 130.

⁸ Документ № 138.

⁹ Документ № 86.

¹⁰ Документи № 89, 102.

¹¹ Документ № 49.

¹² Документи № 65, 123

Здавалося, така насиченість військових патрульних загонів була покликана значно знизити можливості гайдамакам потрапити на територію Речі Посполитої. У звітах про свою діяльність командири антигайдамацьких чат повідомляли про свої успіхи та відправляли затриманих козацьких відчайдух до Січі¹. Одного разу командам М. Нагай та О. Чорного довелося вступити у справжній бій з гайдамацькою ватагою на р. Яланець, про що Кіш з гордістю інформував київського генерал-губернатора². Інформація окремих паланкових полковників та командирів команд про відсутність у їхніх відомствах та маршрутах слідування гайдамаків, дозволило Кошу з певністю відзвітувати Ф. Воейкову про їх відсутність на території Вольностей Війська Запорозького Низового³. Київський урядник натомість спростовував це сміливе твердження кошової старшини і сигналізував про перехід кордону із Запорозжя гайдамацьким загonom чисельністю 200 чоловік та закликав більш ретельніше вести пошук гайдамаків⁴. І подібних гайдамацьких ватаг, трохи менших за чисельністю, було чимало⁵.

Головними чинниками низької ефективності діяльності цих команд були недостатнє забезпечення їх провіантом і амуніцією, небажання командирів належним чином виконувати покладені на них обов'язки та заколоти козаків. Так, приміром, нестачу продовольства відчували на собі загони отаманів І. Кулика та М. Чорного менше ніж через місяць від початку діяльності. У своїх рапортах за 24 липня вони про це повідомляли Кіш, натякаючи про бажання за харчами повернутися на Запорозжя і очікували резолюції з цього приводу⁵. Запорозька старшина у відповідь 30 липня суворо заборонила їм повертатися на Січ за припасами і рекомендували придбати їх на місці у козацьких слободах⁶.

Нестачу теплого одягу і харчів відчували також М. Нагай і О. Чорний. 12 жовтня вони про це рапортували на військовій старшині, додаючи до переліку «проблем» ще виснаження коней і турботу за власні господарства, у зв'язку з чим командири прохали своєї заміни⁷. Кіш на це не пристав і ордером за 14 жовтня наказував М. Нагаю та О. Чорному надалі виконувати покладені на них обов'язки⁸.

¹ Документи № 63, 78, 89, 102, 146, 213–214, 217, 234, 247.

² Документи № 224, 254.

³ Документи № 96, 110, 204, 259.

⁴ Документ № 116.

⁵ Про велику міграцію запорозців на Правобережну Україну можна побачити зі свідчень полонених гайдамаків, які з травня 1768 р. почали приєднуватися до лав повстанців і пізніше були піймані російськими карабінерними командами. Зокрема, відомо в цей час про перехід загону чисельністю 62 чоловіки під командуванням ватажків Василя Щербини і Кліма Крутя з Лиману, та 82 чоловіки ватаги Мирона Губи і Данила і цілого ряду дрібних ватаг (10–20 чол.) після свята апостол Петра і Павла. (ІР НБУВ, ф. II, № 5847, арк. 59; № 5849, арк. 9; № 5866, арк. 43; № 5889, арк. 109; № 5902, арк. 115; № 5903, арк. 117). І це лише гайдамацькі загони, відомості про яких дійшли до нашого часу. Той факт, що вони безперешкодно переходили кордон, викликає ряд питань до кошових і регіональних командирів, які очолювали пошукові команди.

⁶ Документи № 69, 77.

⁷ Документ № 92.

⁸ Документ № 236.

⁸ Документи № 239, 253.

Іноді мобілізовані козаки далеко не відповідали тим стандартам, які ставилися до запорожця, який мав нести службу в військових командах. Перипетії з мобілізацією до загону військового старшини А. Порохні з козаків Самарської паланки знайшли своє продовження під час патрулювання. Як виявилось, відправлені 500 козаків самарського відомства були не належним чином забезпечені амуніцією та припасами. Ба навіть більше, це не були ті козаки, які очікував бачити в своєму загоні військовий старшина. Запорожці, які знаходилися по зимівниках самарського відомства, щоб «відхилитися» від мобілізації відправили замість себе своїх наймитів, які були погано споряджені і не підлягали по віку (через свою молодість) для несення служби¹. Кіш у відповідь запросив реєстр козаків, які відправили замість себе недбало споряджених молодиків, та наказав самарському полковнику насильно випровадити їх в команду А. Порохні².

Прояви пасивної непокори (відмова та ухилення від мобілізації) іноді переростали у відкриті протистояння козаків наказам своїх командирів. Саме така ситуація виникла в загонах М. Нагая та О. Чорного. Після сутички з гайдамаками на р. Яланець наприкінці вересня, згідно інструкції військові старшини повинні були захоплене гайдамацьке майно передати до Коша. Однак, проти цього відкрито виступили підопічні їм козаки, які не бажали ділитися відвойованим добром з кошовою старшиною і самі між собою вчинили «дуван» – розподіл награбованої гайдамаками здобичі, а потім взагалі покинули команду і розійшлися³. У зв'язку з ситуацією, яка склалася, командири просили їхньої заміни, але січова адміністрація їм відмовила і надалі наказала шукати гайдамаків обіцяючи надіслати до них новий склад козаків, а бунтівників покарати⁴.

Ще одним елементом боротьби з гайдамацьким рухом, який охопив Запорожжя в 1768 р., було інформування (попередження) сусідніх регіонів про можливий напад на них гайдамацьких ватаг, або їхня присутність на тій чи іншій території. Приміром, Кіш попереджав Єлисаветградську провінційну канцелярію наприкінці червня про відхід гайдамаків із Запорожжя на Правобережжя, не виключаючи при цьому можливості їхнього походу на землі Новоросійської губернії⁵. Схожі «меседжі» пересилалися прикордонним татарським урядникам, в яких кошова старшина повідомляла про гайдамацьку присутність на їхній території і прохала піймати гайдамаків, або вигнати їх звідтіля на Запорожжя, де вони були б арештовані військовими командами⁶.

Варті уваги також і оборонні стратегії, які використовував Кіш для спростування запорозької присутності на Правобережній Україні і участі низових козаків в повстанні. З появою перших листів і ордерів від вищих інстанцій, де йшлося про велику кількість січових козаків у правобережних подіях⁷, кошова старшина

---

¹ Документ № 260.

² Документи № 261–262.

³ Документи № 224, 226, 230.

⁴ Документи № 236–237, 239.

⁵ Документ № 11.

⁶ Документи № 36, 43, 55.

⁷ Документи № 8, 18, 73.

розпочала кампанію щодо спростування даних чуток. Основним задумом було переконати Глухів та Київ в непричетності запорозьких козаків в участі в подіях на Правобережжі. Як і в зовнішньому (рапорти Ф. Воейкову та П. Румянцеву, промеморії Єлисаветградській провінційній канцелярії), так і у внутрішньому документообігу, для позначення повстанців Кошем свідомо уникалося їхнє низове походження. Натомість широко використовувалися терміни «злодій», «грабіжник», «аргати з Очакова», незважаючи на той факт, що вони слідували із Запорозьких Вольностей¹.

До того ж, є підстави вважати, що певні свідчення при Коші про хід Коліївщини, збереглися не в первинному вигляді, а пройшли певну цензуру при січовій Військовій канцелярії, де навмисне заперечувалася запорозька присутність, а натомість наголошувалася на місцевому контингенті повстанців. Наприклад, у документах, де представлена інформація від О. Поламаного і О. Бочки, а також запорозьких старшин С. Галицького та О. Шульги, окремо спростовуються чутки про наявність запорозької складової в середовищі повстанців (попри те, що ті називають себе запорожцями), а підкреслено їхнє місцеве і татарське походження («винокури з Очакова»)². С. Галицький та О. Шульга навіть на основі говірки повстанців, їхньої специфіки сідлати коней, тримати зброю і користуватися нею, переконували, що пограбування Балти було здійснено не запорожцями, а селянами («мужиками») з Правобережної України³. І коли із запорозькими старшинами, які були провідниками такої політики Коша, все зрозуміло, то до свідчень уманських купців є певні питання. Погодьмося, що побувавши в таборі повстанців і на власні очі побачивши чисельний запорозький контингент у війську М. Залізняка, котрий видав О. Поламаному і О. Бочці свідоцтво на проїзд до Запорозької Січі, останні про це просто не могли не заявити у своїх свідченнях. Тому не виключено, що Кіш їх сам попросив надати відповідну інформацію, де б запорозькі козаки не згадувалися, або при кошовій канцелярії без відома уманців було внесено відповідні правки щодо місцевого походження повстанців і наймитів з татарського регіону, адже купці були не освічені⁴. Відправляючи до Києва та Глухова при рапортах ці свідчення, Кіш, спираючись на них, офіційно апелював своїм зверхникам про непричетність запорожців до участі в повстанні⁵.

Характерно, що у свідченнях запорожців-гайдамаків, складених на основі їхніх допитів, відсутня ідеологічна складова їхніх вояжів на правий берег Південного Бугу. Всі вони представлені, як вище вже згадувалося, злодіями та грабіжниками⁶. Звичайно, бажання покращити своє майнове становище було, мабуть, чи не головною ціллю запорожців, які проривалися на Правобережну Україну.

¹ Документи № 11–12, 82.

² Документи № 23–24.

³ Документ № 24.

⁴ Це добре видно з засвідчення підпису О. Поламаного та О. Бочки, який засвідчив запорозький козак Данило Чорний (документ № 23).

⁵ Документи № 27, 45.

⁶ Документи № 177–193, 195, 197–199, 223, 229, 231–233, 244, 265.

Однак, приборкання конфедератів, підтримка православних у їх боротьбі за свободу віросповідання також спонукали запорожців залишити звичний спосіб життя і підтримати повстання*.

Подібним чином Кіш всіляко спростовував запорозьке походження наказу, який був у повстанців із закликом підіймати повстання, яке буде підтримане Військом Запорозьким Низовим. Зокрема, інгульський полковник просив уточнити відправку подібного документу військовою старшиною курінним отаманам збиратися у ватаги, видавати провіант і кіньми рушати на Правобережжя для підтримки повстання, оскільки цього вимагали від нього місцеві рибалки, посилаючись на згаданий наказ¹. Походженням цього документу цікавився також малоросійський-генерал губернатор П. Румянцев². Про існування даного наказу серед повстанців згадували у своїх свідченнях зазначені уманські купці та запорозькі старшини³. Кіш у ордері інгульському полковнику всіляко спростовував вихід даного документа з під козацького пера⁴.

Так само запорозька старшина відкидала звинувачення на свою адресу в підтримці Коліївщини. Коли П. Румянцев в одному зі своїх ордерів на Січ за 2 липня звинуватив у цьому Кіш, посилаючись на повідомлення майора В. Вульфа, де той переказував слова гардового писаря С. Бистрицького про нібито причетність до пограбування Балти і Палієвого озера запорозької команди, посланою Кошем до Умані і яка поверталася звідтіля, той відкинув дані звинувачення і направив у відповідь свідчення писаря Бугогардівської паланки, де той спростовував закиди у свій бік російського офіцера⁵. Про непричетність запорожців до подій на Правобережній Україні П. Калнишевський писав торговицькому коменданту Я. Квяткевичу в середині серпня 1768 р.⁶

Цілком очевидно, що подібна оборонна тактика Коша по відкиданню звинувачень в участі запорозьких козаків у повстанні, їх причетності до появи

---

* Наприклад, багато запорожців із загону Савки Майбороди, пійманих на той час на Правобережній Україні у своїх свідченнях якраз згадували, що основною ціллю їхнього перебування на території Речі Посполитої, було боротьба з учасниками Барської конфедерації, підтримка православних, російська військова присутність, яка помилково трактувалася як підтримка повстання. (Див. *Синяк І.* Із джерел до історії Коліївщини: протоколи допитів полонених гайдамаків загону Савки Майбороди // Український історичний журнал. – 2018. – № 3. – С. 124–144).

¹ Документ № 22.

² Документ № 18.

³ Документи № 23–24.

⁴ Документ № 50. Про походження даного наказу або «золотої грамоти», на який спиралися повстанці, згадував дослідник В. Грибовський. Він аргументовано довів, що цей документ був складений гетьманом Ханської України вище згаданим Якубом-агою не без допомоги французького консула в Криму барона де Тотта, оскільки в інтересах Франції на той час було спровокувати війну між Російською і Османською імперіями, таким чином відвернути першу від анексії східних кресів Речі Посполитої (Детально див. *Грибовський В.* Хитра гра Якуб-аги // Тиждень.ua <http://tyzhden.ua/History/215778>; про ефект «золотої грамоти» для коліївського повстання детально див. *Мільчев В. І.* «Аби очистити Україну так, як і раніше було»: універсали, маніфести та ордери як продукт і контрагент гайдамаччини // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – Запоріжжя: ЗНУ, 2015. – Вип. 43. – С. 41–48.).

⁵ Документи № 18, 45, 83, 95.

⁶ Документ № 282.

підставового документу повстанців, який фактично розв'язав їм руки, запорозькою верхівкою робилося не лише для виправдання Війська Запорозького Низового. Для козацької старшини не було секретом, що в Петербурзі тільки чекали офіційного приводу для ліквідації Запорожжя, яке своїм устроєм різко дисонувало на фоні інших козацьких спільнот Російської імперії¹. Так само, мабуть, не були таємницею і ліквідаційні плани запорозького козацтва окремих вищих російських урядовців, наприклад Карала фон Штофельна чи згаданого П. Румянцова, які ті направляли на адресу Катерини II². Можливість саме такого розвитку подій чітко продемонстрували події трирічної давнини, коли було ліквідовано Українську державу. Тому на Запорозькій Січі, вочевидь, не безпідставно хвилювалися, що активна участь запорожців у Коліївщині послужить достатньою причиною в Петербурзі для ліквідації запорозького козацтва. Як показав час, передчуття старшини були обґрунтовані і лише російсько-турецька війна 1768–1774 рр. на певний час відтермінувала приведення в дію плану по знищенню Запорожжя.

До сьогодні в дослідженні Коліївщини відсутні комплексні розвідки по історії діяльності окремих загонів і їхніх ватажків. Певною міру такий «дефіцит» вдалося компенсувати завдяки студіям Є. Букета, котрий дослідив діяльність двох авторитетних очільників повстання Івана Бондаренка та Микити Швачки³. Однак, функціонування інших повстанських командирів все ще потребують окремих досліджень. Допомогти в цьому можуть публіковані нижче документи, які містять надзвичайно великий інформативний потенціал для дослідження як діяльності повстанських загонів на Правобережжі, так і гайдамацьких ватаг, сформованих на території Вольностей. Зокрема, у документах поряд з відомими командирами повстанців, такі як М. Залізняк чи М. Швачка, зустрічаються імена та прізвища осіб, чия участь в повстанні є майже не дослідженою. Як приклад, можна навести Андрія Односума*, який фігурує в імператорській грамоті за 12 липня, або Медведя Високого, згаданого поряд з М. Залізником черкаським губернатором О. Пенчельським в листі кошовому отаману за 17 червня⁴.

¹ Брехуненко В. Східна брама Європи. Козацька Україна в середині XVII–XVIII ст. – К.: Темпора, 2014. – С. 426.

² Мильчев В. І., Князьков Ю. П. Проект реформування устрою Запорожжя генерал-майора Карла Штофельна (1765 р.) // Південна Україна XVIII–XIX століття. Записки науково-дослідної лабораторії історії Південної України ЗДУ. – Запоріжжя, 2003. – Вип. 7. – С. 35–55; Мильчев В., Сень Д. Процесс упразднения Войска Запорожского Низового: амбиции казачества vs интересы империи (1740–1770-е гг.) // Quaestio Rossica. – Т. 6. – 2018. – № 2. – С. 385–402.

³ Букет Є. Іван Бондаренко – останній полковник Коліївщини. Історичний нарис. – К.: Видавництво «Стікс», 2014. – 320 с.; Букет Є. Швачка – фенікс українського духу. – К.: Український пріоритет, 2016. – 360 с.

* Дослідник Коліївщини Г. Храбан вважав, що згаданий в імператорській грамоті Андрій Односум був не хто інший, як один з головних сподвижників повстання Андрій Журба (через синоніми слів у прізвищах «сум» та «журба»). Натомість Є. Букет спростовував дане твердження. (Храбан. Г. Ю. Селянська війна на Україні в 1768–1769 роках: матеріали особового архівного фонду Г. Ю. Храбана / Упор. В. Сокирська, А. Карасевич, В. Карпенко та ін. – Умань, 2012. – Ч. 2. Коліївщина. – С. 426; Букет Є. Швачка – фенікс українського духу... – С. 195).

⁴ Документи № 73, 283–284.

Трохи більше даних знаходимо про діяльність на Правобережній Україні загону С. Неживого. Кіш у рапорті П. Румянцеву за 7 липня спростовував відправку запорозької команди на захоплення м. Канева, яке вчинив згаданий ватажок, та висловлював сумніви про його запорозьку належність¹. Деталі функціонування даного загону у своїх свідченнях подавали піймані гайдамаки – житель Правобережжя Федір Бондаренко та козак Вищестеблівського куреня Іван Шеремет, котрі входили до його складу. Так, Ф. Бондаренко згадував, що вступивши в «партію» С. Неживого він не здійснював ніяких походів, а дислокувався із загonom ватажка в с. Медведівка. Увесь час ватага тільки те й робила, що шукала єврейську худобу та віддавала її очільнику, а той спродував «велико и малороссийскимъ и лядскимъ купцамъ», ділячись грошима на власний розсуд. Після прибуття в с. Галаганівку гусарського полковника (Ф. Чорби), останнім під приводом поради було підмовлено з'явитися С. Неживому в його таборі. Нічого не підозрюючи, повстанський командир вирушив до російського воєначальника і залишивши під Чигирином основне військо, лише з медведівським писарем та канівським сотником прибули до ставки гусарського війська де й були заарештовані². Подібні відомості, які стосуються арешту С. Неживого, доносив і І. Шеремет, згадавши про їхній похід на Білу Церкву³. Чисельність загону цього повстанського ватажка бранці оцінювали по різному: за підрахунками Ф. Бондаренко кількісний склад повстанців становив до ста чоловік, І. Шеремет нарахував 150–200⁴.

Унікальні відомості опубліковані джерела подають про гайдамацькі загани, що формувалися на території Вольностей. Вони представляють до сьогодні невідомі або маловідомі прізвища гайдамацьких отаманів, чисельність їхніх загонів, маршрути походів, переписи трофейного майна тощо. Їхній інформативний потенціал дозволяє простежити критерії, необхідні для виборів гайдамацького ватажка, тактику гайдамаків, що є важливою складовою для подальших студій в дослідженні гайдамацтва.

Публіковані документи подають згадки про діяльність 14 гайдамацьких команд, при яких діяли ватажки, і ще про 7 ватаг, командирів яких не згадано. Коротко охарактеризуємо їхню діяльність.

Загани козаків Коренівського і Кальниболотського куренів Андрія Андроника, Грицька Дядченка та Савки. Подані разом, оскільки саме в єдиному складі їх представив у своєму донесення інгульський полковник за 2 липня. Дислокувалися на території Перевізької паланки в урочищі Дослаксі неподалік Мольгуна. Чисельність 30 чоловік (невідомо загалом, чи кожного загону окремо). Крали в козаків і чумаків воли, коні, амуніцію та зброю⁵.

Загін Семена Сараджина був сформований в червні 1768 р. Семен Сараджин в джерелах згадується як відставний гусар 4-ї роти Чорного гусарського

¹ Документ № 39.

² Документ № 182.

³ Документ № 195.

⁴ Документи № 182, 195.

⁵ Документ № 22.

полку. Насправді гусарській кар'єрі цього відчайдухи передувала служба у Війську Запорозькому Низовому, про що майже не згадується в історіографії¹. Його колишня запорозька належність згадана в рапорті бугогардівського полковника Кошеві за 21 серпня, де С. Сараджин представлений як «старый запорозкий вор»². Справді, як видно з документів кошового архіву, ця особа була добра знана на Запорозькій Січі, як ватажок гайдамаків, котрі чинили нападати на Правобережну Україну наприкінці 40-х рр. XVIII ст. Як видно з промеморії Слідчої комісії з Брацлавським воеводством, адресованій на Запорожжя 23 серпня 1749 р., від військової старшини вимагалось надіслати до Архангельська, де діяла дана комісія, козака Поповичівського куреня Семена Сараджина, який звинувачувався в пограбуванні орендаря м-ка Маньківка Яцка Веприка і жителя с. Кам'янки Василя. Крім цього, гайдамацькі ватажки С. Сараджин та Труд на той час підозрювалися у вбивстві уманських козаків³. Це свідчить, що дана персона мала певний досвід в набігах на Правобережжя, а з повстанням вирішила використати свої навички в цій царині.

У цьому сенсі цілком зрозумілим виявилось бажання колишнього козака провадити агітацію вступу до його загону саме серед запорожців. Запорожці-гайдамаки Остап Дон та Савка Таран свідчили на допитах, що рішення про створення ватаги було прийняте в Петропавлівський піст в зимівнику козака Мінського куреня Левка Рабошапки на р. Грузька. У витоків її формування стояли також козаки Іван Вовк, Олексій Дейнека та прибулий з колишньої новосербської території С. Сараджин. Ідея створити команду і рушати на правий берег належала саме останньому. Він же викликався її очолити⁴. Зважаючи на чималий досвід в набігах на Правобережжя, мабуть ніхто і не сперечався проти подібного самовисунення. Це свідчить, що даний загін був сформований на території Запорожжя, а не був прибулим з Правобережжя, як це доводив В. Голобуцький⁵. До того ж, не знаходиться підтвердження тези А. Скальковського про участь Сараджина в уманських подіях⁶.

Першим об'єктом для нападу було обрано с. Жидівська Гребля (суч. с. Калинове Таращанського р-ну Київської обл.). Заставши цей населений пункт покинутим, ватага натрапила на поляків, які поверталися до м. Умані, під захист польських і російських військ, які, побачивши гайдамаків, розбіглися. Із здобичі

---

¹ Лише А.Скальковський та Г.Храбан звернули увагу на минулу належність його до низового козацтва. Так, перший бездоказово стверджував про втечу його з полкової служби на Січ і присуд Кошем щодо його страти. Натомість Г.Храбан не був впевнений щодо його колишньої належності до запорозької братії. (Див. *Скальковский А.* Указ. соч. – С. 135; *Храбан. Г. Ю.* Селянська війна на Україні... – С. 428).

² Документ № 131.

³ Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 1998. – Т. 1. – С. 327–329.

⁴ Документи № 197–198.

⁵ *Голобуцький В.* Запорозька Січ в останні часи свого існування (1734–1775 рр.). – Дніпропетровськ: Січ, 2004. – С. 393–394.

⁶ *Скальковский А.* Указ. соч. – С. 110.

було захоплено 25 коней, гроші «и разное фантя», після чого загін повернувся до Найдьонових байраків, де було роділено награване майно¹.

Надалі хронологія діяльності загону С. Сараджина втрачається, оскільки козаки О. Дон, С. Таран, І. Вовк та О. Дейнека після цього набігу відійшли від ватажка, якого залишили в порожньому хуторі і перебралися на певний час назад на Запорожжя².

В подальшому жертвами наїздів цієї ватаги стали м-ка Паволоч, Жаботин, с. Кам'янка Смілянської губернії, якийсь населений пункт під м-ком Лисянкою. Про похід на Жаботин у складі Сараджинового загону згадував у своїх свідченнях козак Кущівського куреня Лаврін Кравець, якого загітував згаданий О. Дейнека після декілька тижневого відпочинку від наїзду на Жидівську Греблю. Знайшовши на тому ж покинутому хуторі С. Сараджина, після спільної наради було вирішено йти на Жаботин. Однак, даний набіг був не таким вдалим як попередній: через відсутність там євреїв і поляків довелося повертатися не з чим. Щоб якось підсолодити гіркоту від невдалого походу, по дорозі до покинутого хутора (який, як видно, був ставкою С. Сараджина) в Найдьонових байраках, було вчинено набіг на с. Кам'янку Смілянської губернії, звідкіля відігнали шляхетський табун чисельністю 40 коней, розподіл яких було вчинено по прибутті на хутір³.

Похід під Лисянку також, вочевидь, не виправдав сподівань. Один з його учасників, полонений гайдамака Артем Лук'яненко згадував, що було знайдено лише одного поляка, котрого хтось із гайдамаків стратив. В результаті грабунку будинку вбитого, здобич становила близько 100 рублів, чоловічий і жіночий одяг, сукно, посуд, 6 коней та зброя (рушниця і пара пістолетів)⁴.

Виправа на м-ко Паволоч, мабуть була однією з останніх для С. Сараджина. Нажаль, детальних даних про неї не знаходимо. Лише запорожець Івонівського куреня Іван Лисянський (Таран) згадував, що вона відбулася перед його появою у партії даного ватажка перед Спасовим постом⁵. З цього часу майже всі дані однозначно стверджують, що було прийнято рішення слідувати загоном до р. Дністра для грабунку, де під с. Нерубайки (нині с. з однойменною назвою Новоархангельського р-ну Кіровоградської обл.) ця гайдамацька ватага була розгонена гусарською командою⁶. Деякі інші відомості про останній похід ватаги С. Сараджина висловив у своїх свідченнях А. Лук'яненко. Згідно свідчень цього гайдамаки, ватажок зовсім не збирався когось грабувати, а лише хотів повернутися на територію Запорожжя. Однак, через діяльність російських

¹ Там само.

² Там само.

³ Документ № 199.

⁴ Документ № 193.

⁵ Документ № 192.

⁶ Документи № 197, 199. Згідно з даними полонених сараджинових гайдамаків-запорожців Григорія Родя, Сидора Мірошенка, Сави Бурки, Івана Рудя, Андрія Слабкого, Григорія Чалого, Івана Чорного та ін. вони не слідували на грабунок, а шукали безпечного переходу на запорозькі землі, де під с. Нерубайки були настигнуті російським військом. (ІР НБУВ, ф. II, № 5897, арк. 105 зв.; № 5898, арк. 107; № 5900, арк. 129–129 зв.; № 5901, арк. 113; № 5902, арк. 115; № 5903, арк. 117; № 5904, арк. 119; № 5906, арк. 123–123 зв.; № 5908, арк. 127–127 зв.).

карабінерних команд, які перешкоджали задумам С. Сараджина, було вирішено слідувати на Волощину і податися на службу до волоського господаря. Однак, під р. Оксаниною* загін був атакований трьома ескадронами гусар. Цей полонений гайдамака заявляв, що його товариші не кинулись втікати, а вступили в бій з російським військом, який тривав декілька годин і лише пізніше, розколовши на частини їхній загін, гусарам вдалося взяти верх¹.

В результаті бою загін С. Сараджина зазнав значних втрат. За даними військових старшин М. Нагая та О. Чорного, які підтверджували опір гайдамаків російському війську, було вбито до 50 чоловік ватаги Сараджина². Сам ватажок з двома соратниками добровільно здався в полон, а інші гайдамаки порозбігалися³.

Чисельність загону С. Сараджина, згідно наявних даних, була різною. Свій перший вояж на с. Жидівську Греблю він нараховував всього лише 5 чоловік⁴. За даними вище згаданого А. Лук'яненка, перед походом під Лисянку у ватазі нараховувалося 50 людей, а напередодні бою з гусарами 120⁵.

Потрібно зауважити, що складовими загону С. Сараджина були з'єднання ватажків *Олексія Дейнеки та Івана Бандурки*. Ватага козака Платнірівського куреня О. Дейнеки була сформована через декілька тижнів після походу з Сараджином під с. Жидівська Гребля. Повернувшись від згаданого ватажка назад на Запорожжя, О. Дейнека при тому ж зимівнику козака Л. Рабошапки загітував 7 чоловік до гайдамацтва. З часом чисельність ватаги виросла до 22 чоловік. Через декілька тижнів після свята апостолів Петра і Павла, даний загін переправившись р. Вись вище слободи Вільховатки, свідомо вирушив до Найд'юнових байраків для з'єднання з партією С. Сараджина. Нечисельне військо О. Дейнеки разом з С. Сараджином було при поході на Жаботин та на Кам'янку, а також взяло участь у останньому невдалому рейді на Правобережжя⁶.

Гайдамацька ватага під командуванням козака Коренівського куреня І. Бандурки, була сформована на р. Громоклії, нараховувала 22 особи і мала на меті рушити на Правобережну Україну для грабунку. Перебравшись на територію

---

* Очевидно, мова йде про р. Небелівку, ліву притоку р. Ятрань, що бере свій початок в с. Оксанина.

¹ Документ № 193. Полонені росіянами гайдамаки не згадували про бій, а зазначали, що здалися під Нерубайки добровільно. Кількість полонених за даними гайдамаки Івана Чорного та Павла Сторчака складала до 60 осіб. Після захоплення полонених гайдамаків загону С.Сараджина було спочатку доставлено до м-ка Тульчина, звідти до Бердичева, потім до м-ка Полонного, а тоді до Києва. (ІР НБУВ, ф. II, № 5889, арк. 109; № 5897, арк. 105 зв.; № 5898, арк. 107; № 5900, арк. 129–129 зв.; № 5901, арк. 113; № 5902, арк. 115–115 зв.; № 5903, арк. 117; № 5904, арк. 119; № 5906, арк. 123–123 зв.; № 5908, арк. 127–127 зв.).

² Документ № 146.

³ Документ № 193.

⁴ Документи № 197–198.

⁵ Документ № 193. Полонені гайдамаки загону С.Сараджина вказували, що на момент взяття їх в полон, їхнє військо нараховувало 130 чоловік. (ІР НБУВ, ф. II, № 5889, арк. 109; № 5897, арк. 105 зв.; № 5898, арк. 107; № 5900, арк. 129–129 зв.; № 5901, арк. 113; № 5902, арк. 115–115 зв.; № 5903, арк. 117; № 5904, арк. 119; № 5906, арк. 123–123 зв.; № 5907, арк. 125 зв.; № 5908, арк. 127–127 зв.).

⁶ Документи № 192–193, 199.

Речі Посполитої через Попову греблю на р. Вись, партія випадково в Найдьонових байраках в спорожнілому хуторі натрапила на загін С. Сараджина, який там дислокувався і об'єдналася з нею. Укомплектувавшись пограбованими Сараджином кіньми та зброєю, ватага І. Бандурки взяла участь в спільному набігу під м-ко Лисянка. За даними А. Лук'яненка, рішення рушати у Волощину було колегіально прийнято ватажками С. Сараджином, І. Бандуркою та О. Дейнекою, де по дорозі були розбиті російськими гусарами¹.

Після бою під с. Нерубайки О. Дейнеці, який був поранений в груди, вдалося втекти до слободи Плетений Ташлик, де він переховувався і місцевого священика Якова Суперфіяновича, про що доносив Кошеві бугогардівський полковник². Кіш з цього приводу в промеморії Єлисаветградській провінційній канцелярії та пропозиції плетеноташлицькому управителю, повідомляв про відправлення курінних отаманів для пошуку згаданого ватажка і декількох при ньому бувших запорожців, прохаючи допомоги у пошуку³. У відповідь з Плетеноташлицької роти Єлисаветградського пікінерського полку на адресу Коша було відправлено представлення, в якому спростовувалися чутки про наявність О. Дейнеки та інших козаків з ватаги С. Сараджина у Плетеному Ташлику. Однак повідомлялося про чутки щодо наявності О. Дейнеки в правобережному с. Турія (нині однойменна назва села Новомиргородського р-ну Кіровоградської обл.)⁴. Про долю іншого ватажка І. Бандурки, який зник після бою під Нерубайками, нічого не відомо.

Зазначена ватага С. Сараджина, яка включала в себе з'єднання О. Дейнеки та І. Бандурки, дуже непокоїла Кіш. В листі січової старшини полковнику Ф. Чорбі та рапорті Ф. Воейкову через дислокацію загону за межами Запорожжя, прохалося його ліквідувати⁵. Таку пересторогу запорозької адміністрації, вочевидь, можна пояснити тим, що на Січі були прекрасно ознайомлені з грабіжницьким досвідом С. Сараджина і розуміли, що людський потенціал для свого війська він черпатиме на території Вольностей.

Загін козака Дерев'янківського куреня Олексія (Олекси) Жмура згідно зі свідченнями багатьох полонених запорожців, що входили до його складу, був створений після свята апостолів Петра і Павла в зимівнику козака Дерев'янківського куреня Степана Кривошиї в р. Громоклія. Спочатку ватага нараховувала 21 особу, а потім збільшилася до 42 чоловік. Перебравшись р. Південний Буг вище Гарду в Лусканевій балці, гайдамаки рушили до с. Чаусове (село у Первомайському р-ні Миколаївської обл.). Через відсутність об'єктів для грабунку і за підказкою місцевих жителів, було погоджено слідувати до р. Дністер

---

¹ Документ № 193.

² Документ № 131.

³ Документи № 142–143.

⁴ Документ № 200.

⁵ Документ № 118, 122.

в с. Рашків*, куди повтікали багато євреїв і де був шанс пожитися нагробаним майном.

По дорозі до Рашкова до них приєднався житель с. Попова Гребля (нині с. Чечельницького р-ну Вінницької обл.), який оголосив себе знавцем місцевості за Дністром і погодився провести до згаданого населеного пункту. Він же, для початку запропонував їм зайти до с. Загнітки (нині с. Загнітків Кодимського р-ну Одеської обл.), де проживав польський шляхтич, котрого можна було пограбувати. Завітавши до цього села, гайдамаки заволоділи табуном місцевого поляка (130 коней) та сукном, а його самого вбили.

Діставшись р. Дністра гайдамаки залишили викрадений польський табун з частиною війська на березі річки, а човнами переправилися на інший до с. Рашкова. Як свідчили пізніше полонені запорожці, які входили до складу цього загону, вони не мали на меті вбивати жителів, які знаходилися в даному населеному пункті. Але під час штурму хтось з них пострілом вбив козака Левушківського куреня Микиту Білого, що спровокувало вогонь у відповідь, в результаті якого було вбито 11 євреїв. Захоплена здобич склала до 300 рублів російською і польською монетою, срібло, сукно, одяг, посуд, зброя та коні. Прикметно, що під час повернення назад, гайдамаки самі частково були обікрадені. В їхніх свідченнях зазначено, що поблизу р. Кодими вказаний житель с. Попова Гребля від них утік, при цьому викравши в козака Кисляківського куреня Романа Копитченка як власне, так і пограбоване майно.

Наблизившись до своїх кордонів, гайдамаки «на ногайскомъ степу» в Романковій балці поділи здобич, після чого розділивши викрадений табун на три частини, погнали на запорозьку територію де були піймані і арештовані запорозькими командами¹.

Складовою загону О. Жмура була *ватага волоського чабана Василя Волошина*. Час її формування не відомий, оскільки до сьогодні збереглися лише свідчення гайдамаків, котрі поповнили її ряди вже на Правобережжі. Відомо, що дана партія направлялася до с. Чаусове і по прибутті туди нараховувала 19 чоловік. Коли там же у той час з'явився загін О. Жмура, ватажки об'єднали свої команди². Як і у випадку з С. Сараджином, наразі не підтверджується участь В. Волошина в захопленні Умані, про що згадував А. Скальковський³.

Загін ватажка Івана, як видно зі свідчень його учасника, козака Крилівського куреня Петра Кучера, був створений в Петропавлівський піст і нараховував 15 осіб. Про очільника цієї чати відомо, що він походив з Правобережжя (Уманської губернії) і приїхав до Гарду для купівлі риби. На перших порах ватага мала намір слідувати до Умані. Переправившись через р. Південний Буг

* На р. Дністер знаходяться два села з назвою Рашків: Хотинського р-ну Чернівецької обл. та Кам'янського р-ну в Молдові. Гіпотетично, загін О.Жмура якраз і побував на території сучасної Молдови, оскільки недалеко від нього знаходилися с. Загнітки (нині Загнітків), куди вони спочатку навідалися. Та й до українського Рашкова шлях був набагато дальший, ніж до сучасного молдавського.

¹ Документи № 183, 185–189, 233.

² Там само.

³ *Скальковский А.* Указ. соч. – С. 110.

в Романковому, саме вони пограбували ханську слободу Голту, де вбили одного польського шляхтича і декілька євреїв, які переховувалися тут після захоплення повстанцями Умані. Їхня здобич складала 150 рублів російською мідною монетою, 16 коней «и разниє пожитки». На цьому діяльність згаданого ватажка припинилася, оскільки він після розподілу пограбованого, втік від своїх підопічних¹.

Гайдамацька ватага ватажка Кості Волошина була сформована з людей загону збіглого командира Івана і козаків, які до них приєдналися потім, вже після пограбування Голти. К. Волошин був жителем с. Криве Озеро (нині с.м.т., центр Кривоозерського р-ну Миколаївської обл.) і очолив цю ватагу чисельністю 47 чоловік в їхньому поході до м-ка Рибниця (тепер м. на території Молдови). Незважаючи на розорення передмістя цього населеного пункту, похід закінчився невдало. Місцевий сотник Дубина з військом вчинив на них напад, в бою з яким загинуло 7 гайдамаків і декількох було поранено. Як наслідок, гайдамацький загін розбігся, втративши при цьому навіть особисте майно, яке захопив згаданий сотник. Після такого невдалого рейду ватажок К. Волошин відлучився до свого житла, якусь частину із залишків загону переловили запорозькі військові команди, а частка козаків-гайдамаків добровільно з'явилися з повинною².

Партія ватажка Лепетухи нараховувала 22 чоловіки. Про її діяльність довідуємося зі свідчень мешканця м-ка Цибулева (нині с.м.т. Монастирищенського р-ну Черкаської обл.) Федора Мамає, який був на заробітках (косив сіно) на Запорожжі. Приставши до гайдамаків на території Вольностей, він з 9 відчайдушами погодився податися на гайдамацтво. Спочатку попрямували на Голту, однак заставши її вже розореною, пішли до с. Чаусове, де їх і нагнав ватаг Лепетуха зі своїм загonom. Загін пішов традиційним для гайдамаків шляхом – до р. Дністер, де міста ще не були пограбовані з надією дістати багату здобич. Але, як і в попередньому випадку, планам гайдамаків так і не судилося втілитися. На другий день після походу під м-ком Саврань (тепер с.м.т. центр Савранського р-ну Одеської обл.) ватагу було атаковано російським військом і донськими козаками. Доля загону Лепетухи невідома, оскільки згаданий Ф. Мамає у свідченнях не згадує про результат бою, а зазначає про своє поранення і втечу назад на Запорожжя³.

У публікованій документації присутні фрагментарні згадки про *гайдамацькі загони козаків Пашківського куреня Залоїла, Івонівського куреня Петра Кілка та Кисляківського куреня Головка*. Зокрема, Залоїло ходив зі своєю чотою чисельністю в 70 чоловік до с. Кам'янка Савранської губернії. Нікого там не пограбувавши, цей ватажок не знаючи, що далі робити, покинув свою команду і втік, а команда повернулася назад до запорозьких земель⁴. Про загін П. Кілка відомо лише те, що він нараховував 93 особи⁵. Партія ватажка Головка згадується

¹ Документ № 191.

² Документи № 191, 229, 231.

³ Документ № 180.

⁴ Документ № 190.

⁵ Там само.

в кошовому ордері М. Нагаю та О. Чорному, де їм висловлювалася догана за відпуск цього загону¹.

В публікованій документації згадуються також заgonи без ватажків. Це не означає, що їх не було, але в джерелах вони не фігурують. Згаданий вище гайдамака Ф. Мамай спочатку був у партії кількістю 9 осіб, яка мала намір напасти на Голту, однак бачачи, що вона до них була вже пограбована, вони вирушили до с. Чаусове де по дорозі пристали до загону ватажка Лепетухи². Козак Іркліівського куреня Петро Таран ще з двома запорожцями, слідували до Саврані після свята апостол Петра і Павла. Там вони дізналися про присутність російського війська та донців і рушили було назад, проте наздогнавши їх четверо гайдамаків, що втікали від росіян (чи не з загону Лепетухи?) підмовили П. Тарана з колегами пограбувати якесь село поблизу Саврані. Їхня здобич склала сукна, одяг та гроші. При поверненні звіттіля на Запорожжя цю ватагу піймав своєю командою І. Кулик³. Частина гайдамаків загону О. Жмура перед приєднанням до його лав, на другий тиждень Петропавлівського посту з р. Яланець вирушили на Правобережну Україну і на другому березі р. Кодима вище с. Комарового (мабуть, сучасне с. Комарівка Любашівського р-ну Одеської обл.) напали на єврейський караван, який втікав з Умані в ханську слободу Балту, яких і пограбували. Звіттіля повернулися до р. Південного Бугу, в урочищі Стінка розділили здобич⁴. Опосередковано згадуються гайдамацькі заgonи із Запорожжя, один з яких чинив напад на Тимкове (нині с. Кодимського р-ну Одеської обл.), Ковбасине (можливо, мова йде про с. Ковбасова Поляна Савранського р-ну Одеської обл.) і Рибницю⁵, інший на с. Кам'яний Брід Лисянської губернії⁶ (тепер с. Лисянського р-ну Черкаської обл.). Ще одна гайдамацька партія запорозьких козаків чисельністю 8 чоловік вчинила напад на с. Ониськова Стінка (можливо, мова йде про с. Червона Стінка Захарівського р-ну Одеської обл.) і Мечетне Савранської губернії, а також на с. Люшнювате Уманської губернії (зараз с. Голованівського р-ну Кіровоградської обл.). Їхня здобич склала коні та «пожитки»⁷.

Відсутність ватажків у зазначених загонах можна пояснити практикою їхнього вибору, яку можна відтворити на основі публікованих документів. Як видно, на Запорожжі існувала своя специфіка визначення головного, де не останнє місце надавалося знанню місцевості, куди направлявся загін. За приклад можна привести вже згаданого жителя с. Попова Гребля, який вів загін О. Жмура до Ряшкова і який на рівні зі Жмуром в гайдамацьких свідченнях згадується ватажком⁸. Ватаг Залоїло залишив напризволяще своїх підопічних саме через те,

¹ Документ № 144.

² Документ № 180.

³ Документ № 181.

⁴ Документи № 186, 223, 232–233.

⁵ Документ № 190. У даному випадку не виключено, що мова йде про загін Кості Волошина, оскільки згадано, що власне майно гайдамаків і їхні трофеї були відбиті польською командою.

⁶ Там само.

⁷ Там само.

⁸ Документи № 183, 185–189.

що не знав куди далі слідувати¹. У цьому випадку, очільники загонів виступають радше як провідники до певних пунктів, куди загін слідував для грабунку, аніж особа, яка користувалася повагою серед гайдамацького товариства.

Але при цьому, беззаперечно, основним критерієм для вибору командира загону був авторитет серед товаришів і наявність лідерських якостей. Це дуже добре видно на прикладі С. Сараджина, якого обрали головним через досвід в гайдамацьких справах (до цього чинив набіги на Правобережну Україну) і навколо якого гуртувалися інші ватажки. Ще одним прикладом подібного вибору ватажка, можна назвати колегіальне призначення на роль лідера гайдамаків О. Жмура. Як згадував останній у своїх свідченнях, він був проти свого призначення, оскільки не знав місцевості, куди відправлявся загін: «от чєго онъ, Жмуръ, по незнанію въ Польшу пути, слѣдъственно і никаких тамъ мѣстъ, хотя прѣдъ оними его товарищи на далъѣ оказивался, но ничего успѣтъ могль» та все одно був обраний з обіцянкою, що йому допоможуть визначити шлях інші козаки, які знали правобережну територію². Таке колегіальне призначення без знання ватажком маршруту видавало в О. Жмурі лідера і авторитетного козака серед запорожців.

Окремої уваги заслуговує покарання гайдамаків за участь в їхніх походах на Правобережну Україну. На відміну від польських і російських судових вироків за участь у повстанні, де четвертували, страчували, виривали ніздрі та відправляли на заслання, запорозьке судочинство було значно лояльніше. Зокрема, з журналу арештованих гайдамаків та резолюцій на їхніх свідченнях можемо констатувати, що найбільш популярним вирокком для них було взяття їх їхніми курінними отаманами на поруки з умовою обов'язкового їхнього представлення на вимогу Коша³. Це стосувалося навіть тих гайдамаків, котрі винилися у вбивствах⁴, що спростовує твердження окремих дослідників про застосування смертної кари для козаків, які вчинили подібний злочин⁵. Якщо запорожець підозрювався в гайдамацтві і дані підозри не були підтвержені, козака відпускали з пушкарні без присуду⁶. Побиття киями, як найбільш сувора міра покарання, призначалася тим гайдамакам, які викрадали коні та майно у своїх побратимів-запорожців, продавали їм крадені коні та інші речі або відлучалися від козаків під час виконання у них певних робіт⁷. Цей присуд при Коші застосовувалася також для гайдамаків-приходьків, які не входили до когорти запорозького козацтва і шукали притулку на Запорожжі⁸.

Доволі часто в публікованій документації вживається назва «Україна» по відношенню до Правобережжя, де вирувало повстання. «Україна», «Польська

¹ Документ № 190.

² Документ № 189.

³ Документи № 183–189, 191–193, 195, 197–199, 223, 229, 266.

⁴ Документи № 183, 185–186.

⁵ Грозовський І. М. Право Нової Січі (1734–1775 рр.): Навчальний посібник. – Харків, 2000. – С. 62.

⁶ Документи № 173–176.

⁷ Документи № 177–181, 266.

⁸ Документ № 182, 266.

область Україна», «Польська Україна» часто відображені не лише в кошових документах і свідченнях козаків, а й в імперській кореспонденції, адресованій на Запорозжя (листи київського генерал-губернатора Федора Воейкова, імператорська грамота) та в листах польських урядників¹. Відповідно населення цього регіону, позначене як «українські мужики»² (селяни), «українські козаки»³ (надвірна міліція), а вцілому без станової прив'язки: «польські українські люди»⁴, «польські українські жителі»⁵, а також «український народ»⁶.

Публікований масив документів також висвітлює запорозько-польські та козацько-татарські відносини кінця 60-х рр. XVIII ст. Перші, представленні листуванням польських прикордонних урядників з Кошем, торкалися захисту східних кресів Корони Польської від повстанців. Наприклад, князь Антоній Яблунівський зі своїм підданим Міхалом Космовським прохали кошового захистити його маєтності, на що Кіш відповів відмовою, оскільки не мав повноважень з військом вступити в кордони сусідньої держави⁷. Інші аспекти стосунків запорозців з Правобережжям знайшло відображення в економічних зносінах двох регіонів (закуплення там будівельних матеріалів, вирішення скарги козака Дениса Гуржія, в якого на Бердичівській митниці були незаконно конфісковані воли і витребування заборгованих грошей з уманських євреїв) та в діяльності Прикордонної комісії з Брацлавським воєводством, яка розглядала спільні претензії козаків і поляків⁸. Стосунки запорозького козацтва з Кримським ханством в значній мірі присвячені розвідці низовиків та фрагментарно діяльності Слідчої комісії між Військом Запорозьким Низовим і Кримом⁹.

---

¹ Документи № 17, 23–24, 52, 55, 60–61, 65, 73, 75, 80, 82, 87, 290.

² Документ № 67.

³ Документ № 98.

⁴ Документ № 153.

⁵ Документи № 197–199.

⁶ Документ № 52. Про вживання назв «Україна», «український народ» в документах кінця XV–XVIII ст. див.: Чухліб Т. Поняття «Україна» та «Українний» в офіційному дискурсі Війська Запорозького (1649–1659) // Україна в Центрально-Східній Європі. – Київ, 2015. – Вип. 15. – С. 13–41; Його ж. «Отчизна наша Україна», «Природні українські діти», «Українська земля»: патріотична лексика гетьмана П. Дорошенка // Наукові записки Кам'янець-Подільського Національного університету. Історичні науки. – Кам'янець-Подільськ, 2016. – Т. 26. – С. 226–233; Його ж. Назва «Україна» в офіційному вжитку країн Східної Європи // Наукові праці Кам'янець-Подільського Національного університету. Історичні науки. – Кам'янець-Подільськ, 2018. – Т. 28. – С. 144–162.

⁷ Документи № 106–107, 114–115.

⁸ Документи № 276–278, 283–299.

⁹ Документи № 56, 76, 94, 99, 103, 109, 120, 125, 131, 149, 251–252.

Археографічна передмова

Видання складається з вступного слова головного редактора, передмови, археографічної передмови, текстів документів, науково-довідкового апарату (коментарів, іменного і географічного покажчиків, словника застарілих та рідко-вживаних слів, списків за хронологією старшини Війська Запорозького Низового, яка згадується у документах, скорочень, вживаних у документах, слів під титлом, умовних скорочень та хронологічного переліку документів).

У передмові дана характеристика інформативного потенціалу публікованої документації, визначено і проаналізовано основні тематичні складові, які відображені в джерелах. Археографічна передмова передає структуру книги, особливості видання документів та ознайомлює зі змістом публікованих справ.

Публікацію документів здійснено згідно «Методичних рекомендацій по підготовці видання Архіву Коша Нової Запорозької Січі»¹, підготовлених Любов'ю Гісцовою та апробованих і виданих Інститутом української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.

Джерела, які друкуються в хронологічному порядку, представлені порядковим номером, заголовком, текстом документів та легендою. Порядковий номер проставлено до кожного без винятку документу, навіть якщо він повторюється у вигляді копії, відпуску чи чернетки. Нумерація є наскрізною. У заголовку подано рік, місяць, число, місце складання документу, його різновид (ордер, донесення, рапорт, промеморія, свідчення і т.д.), адресант і адресат і короткий його зміст. За відсутності вказівки в документі року чи місяця, його приблизне датування подане в квадратних дужках.

Теж саме зроблено і по відношенню до місця написання. Зокрема, якщо документ вийшов з Коша без цього атрибутивного елементу (ордери в паланки, очільникам військових команд тощо), місце публікації упорядником подавалося в квадратних дужках «[Запорозька Січ]». Аналогічно зроблено з вхідними документами з паланок, де місцями публікації вказані або паланкові центри: «[Гард]», «[Самар]», якщо в змісті присутні згадки про перебування в них адресанта на час виходу джерела, або в загальному назва паланки, якщо подібна інформація відсутня. Це стосується також документів похідних команд. Коли в їхній вихідній документації, адресованій до Коша, відсутня географічна прив'язка публікації рапорту, донесення чи листа, а зміст документа дозволяє її відтворити, в такому разі місце складання традиційно представлено в квадратних дужках: «[Сугаклія]». У разі, якщо відтворити місце складання документації

---

¹ Гісцова Л. Методичні рекомендації по підготовці до видання Архіву Коша Нової Запорозької Січі. – К., 1992.

похідних команд не видається можливим, до таких документів застосовано наступну формулу: «[В поході]».

Наприкінці заголовка, при наявності, проставлений також номер вихідної документації. Його присутність характерна у документах, які виходили з Коша, листах і ордерах від інстанцій, у відомстві яких перебувала Запорозька Січ (київського і малоросійського генерал-губернаторів Ф. Воейкова та П. Румянцева) і променоріях, адресованих на Запорозжя або відправлених звітля.

У випадку, коли документ супроводжував додаток (реєстр козаків від військових команд, імператорська грамота Кошеві при листі київського генерал-губернатора тощо), в такому випадку заголовок до другого джерела прописаний в заголовку основного документа, а додаток відмежовувався від основного документа порядковим номером.

Географічні назви у заголовках документів подано в їхній історичній формі, але за сучасним написанням.

Текст передано згідно оригіналу документів. Збережені літери, які вже вийшли з ужитку: «Ѣ», «Ѥ», «А», «S», «ω», «Ъ», а також латинські «n», «z» та «v». Іпсилон «ε» збережено тільки як малу букву, її великий аналог передану через «E». Літери «Й», «й» з технічних причин передану через «ї» (велику і малу). Сполучення букв «кг», латинські «G, g» передано через літеру «г». Виносні літери, надрядкові буквосполучення «-ст», «-му» і лігатуру «-го» внесено у рядок і передано курсивом. Так само зроблено з паєриками. Скорочення у тексті документів та слова під титлом не розкриваються. Їхні тлумачення подано у «Список скорочень вживаних у тексті та слів під титлом». Польськомовні тексти документів не адаптовані під сучасний польський правопис і подані так, як в джерелах.

Помилки писарів, зроблені у тексті документів, не виправлені. На неправильне, на думку упорядника, написання слів акцентується увага за допомогою знаків «[!]» або «[?]». Публіковані документи містять примітки до тексту. Вони пронумеровані арабською нумерацією, позначають внизу сторінки або тексту редакторські правки, виправлені слова тощо. Ця категорія приміток відновлює свою нумерацію з кожним новим документом. Закреслені або виправлені слова подаються у примітках внизу сторінки або тексту з відповідними вказівками: «Далі закреслено», «Виправлено з». Пошкоджені або непрочитані слова подані квадратних дужка з 3-ма крапками. При можливості відтворити слово або його частину, відтворене подається у квадратних дужках. Редакційні правки писарів зауважені відповідними приписами: «Написано над рядком», «Написано на лівому <правому> полі», «Написано замість закресленого» тощо. Знаки пунктуації, а також написання великих і малих літер наближене до сучасних вимог правопису. Нумери аркушу відтворено на полях. Стара нумерація аркушів подана в квадратних дужках. Кінець аркушу позначений двома скісними рисками «//».

Якщо в справах присутні декілька варіантів тексту одного і того ж самого документу, ідентичних за змістом, то тоді публікується той варіант, який найбільш наближений до оригіналу (відпуск або сам оригінал). Проте, до кожного з документів додається заголовок і легенда.

Наприкінці багатьох документів подані дописи, які, як правило, не стосуються їхнього змісту і внесені вже після складання тексту джерела. Вони подані після позначень «Помітка», виділених курсивом. В «помітках» вхідної частини документації найчастіше подано дату отримання кореспонденції (Док. № 1, 4, 6, 8 та ін.). Тут же міг міститися «постскриптум» адресанта, де передавалася інформація, яка доповнювала зміст документа (Док. № 102). У вихідній в документації, через позначення «помітка» виділено наступні складові: 1. у ордерах Коша: перелік адресатів, крім зазначеного в початковому протоколі, до яких надсилався ідентичний за змістом документ (Док. № 11, 21, 49, 57, 157); 2. у донесеннях і рапортах Коша у вищі інстанції: а) місце зберігання документа, який згадується у змісті джерела, в Січовому архіві (Док. № 30); б) резолюція з Києва або Глухова у відповідь на кореспонденцію, яка відправлялася (Док. № 122, 139); в) вказівка адресата, якщо такий самий за змістом документ пересилився київському і малоросійському генерал-губернаторам (Док. № 29, 38). У свідченнях гайдамаків при Коші через вказівку «помітка» подався опис пограбованого ними майна та присуд Коша тому чи іншому запорожцю-гайдамаці (Док. № 178, 181, 182, 183, 185, 186, 187, 188, 189 та ін.). Цей же ідентифікатор використано у гайдамацьких свідченнях для позначення дій Коша по відношенню до гайдамаків (Док. № 182), кількості їхніх жертв (Док. № 185) та явку з повинною (Док. № 186). Через «помітку» у вхідній кореспонденції від київського генерал-губернатора Ф. Воейкова в Кіш додатково відзначена вказівка адресата, яка розміщувалася внизу аркуша (Док. № 17, 64, 72, 75, 116).

При наявності конвертів, вони наприкінці долучалися до тих документів, до яких мали відношення з вказівкою: «На конверті», виділену курсивом. Їхній зміст супроводжувався вказівкою номеру (номерів) аркушу, а при наявності печатки традиційно курсивом з правого боку зазначався її стан: «Печатка» (Док. № 40, 63, 69, 73, 92, 141, 213, 214), якщо збережена повністю, і «Залишки печатки» при порушенні цілісності (Док. № 1, 4, 6, 9, 22, 26 та ін.).

Легенда, подана наприкінці кожного документа, відображає номер аркушу (аркушів) та автентичність документа (оригінал, копія, чернетка, відпуск). У разі, якщо джерело вже раніше публікувався, присутня вказівка на автора і видання.

Крім текстових приміток, у виданні присутні примітки до змісту, позначені літерним ідентифікатором, які відображають коментарі. Останні складають науково-довідковий апарат даного публікації і розміщені відразу після текстів документів. У коментарях поданий порядковий номер документа, який коментується, а літерою позначено коментоване.

Видання збагачене покажчиками. У іменному покажчику подані дані про персоналії, які згадуються у публікованих джерелах, передмові і коментарях. Географічний покажчик представлений переліком міст, сіл, рік, урочищ та байраків. Прізвища в іменному, а географічні об'єкти в географічному покажчиках, які не згадуються в текстах публікованих документів, виділені курсивом (імена і прізвища дослідників, назви населених пунктів, використаних при підготовці передмов і коментарів).

Для кращого розуміння окремих термінів, що зустрічаються в документах, поміщений «Словник застарілих та рідковживаних слів». Запорозька військова старшина, курінні отамани, паланкова старшина, військові служителі, присутні в публікованій документації, подані в «Списку старшини Війська Запорозького Низового, яка згадується у документах». Скорочення в текстах документів і слова під титлом розкриті відповідно в «Списку скорочень, вживаних у документах» та «Списку слів під титлом». В «Списку умовних скорочень» відмічені скорочення в передмові та коментарях. Завершує видання «Хронологічний перелік документів».

Публікація даного видання порушує усталений порядок почергового друку справ з фонду 229 ЦДІАК України «Архів Коша Нової Запорозької Січі»¹. У представленій книзі публікуються тільки ті справи (№ 227, 228 і 229), які висвітлюють перебіг повстання на Правобережній Україні 1768 року, яке в історіографії отримало назву Коліївщина. Така вибірка справ зумовлена минулорічною ювілейною датою (250 років) з початку повстання, з нагоди якого і публікується даний збірник документів. Не зважаючи на той факт, що книга репрезентована, як один з томів корпусного видання «Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775», дана збірка відкриває серію джерельних публікацій, приурочену повстанню під назвою «Коліївщина 1768–1769». До них увійдуть польські мемуари та актова документація з українських архівів, яка ще не уведена до наукового обігу. Дані документи значно розширяють уявлення не лише про перебіг Коліївщини, а й про Барську конфедерацію, діяльність якої припадає на зазначений час.

Справа № 227. Інформативний потенціал даної справи можемо умовно представити у наступних семи джерельних блоках:

1) Листування Коша з адміністративно-територіальними відомствами – паланками. Тут знаходяться інформація про масовий відхід гайдамаків з території Вольностей Війська Запорозького Низового на територію Правобережної України для участі в повстанні; його відголоски на території Запорожжя, які знайшли своє відображення в нападі на військових старшин і паланкових полковників, та хвилювання козаків в паланках; вимогою Коша формувати військові команди на місцях для пошуку, затримки і недопущення гайдамаків на Правобережжя та загалом слідкувати за становищем на «периферії» і відмовляти козаків від гайдамацтва.

2) Листування Коша з вищими інстанціями: київським і малоросійським генерал-губернаторами Ф. Воейковим та П. Румянцевим. З нього довідуємося про відтік козаків із Запорожжя на територію Речі Посполитої до лав повстанців; вимоги Києва та Глухова прийняти міри для запобігання переходу низовиків

---

¹ Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 1998. – Т. 1. – 696 с.; Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2000. – Т. 2. – 752 с.; Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2003. – Т. 3. – 951 с.; Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2006. – Т. 4. – 886 с.; Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового 1756 року – 527 с.

на Правобережжя. Запорозька старшина рапортувала про низку превентивних антигайдамацьких заходів, суть яких полягала в створенні військових команд для пошуку і арешту гайдамаків та придушення гайдамацького руху. Крім того, кошова адміністрація намагалася переконати зазначених урядників у непричетності запорозьких козаків до повстання, перекладаючи вину на місцевих селян та найманих робітників з Криму (аргатів).

3) Зносини Запорожжя із сусідньою Єлисаветградською провінцією, розкривають застереження Коша з приводу можливого вторгнення гайдамаків на її територію. Подібні побоювання були зумовлені погрозами повстанців вдертися на землі Вольностей і значною міграцією гайдамаків на Правобережжя.

4) Формування військових команд на Запорозькій Січі для пошуку гайдамаків. Даний тематичний блок розкриває діяльність загонів (Івана Кулика, Мойсея Чорного, Гарасима Спичака, Нестора Головка, Михайла Дюгтяра, Данила Кучера, Івана Чернявського, Сидора Білого, Макара Нагая та ін.), сформованих при Коші, які мали вести пошук і арештовувати гайдамаків, провадити агітаційну роботу на території Вольностей Війська Запорозького Низового для зменшення активності гайдамацького руху.

5) Документальні зносини з російським генералітетом і командуванням Компанійських полків. Тут представлені листи Коша генералом К. фон Штофельну та Ф. Чорбі про допомогу в разі потреби запорозьким військовим командам в знешкодженні гайдамацьких загонів та із закликами самим боротися з гайдамацьким рухом за межами Запорожжя. Від очільників Компанійських полків вимагалось повернути буцімто ногайські коні, які Кіш мав представити на найближчу Слідчу комісію між запорозькими козаками і татарами.

6) Кореспонденція запорозької старшини з кримськими урядниками і польськими державними вельможами. Єдисанському султану, сераскер-султану Єдичкульської орди Мурату Шабібу Гірею, очаківському паші з Коша повідомлялося про наявність гайдамацьких загонів на їхній території і висловлювалося прохання полонити гайдамаків; інформувалося про відправку військових команд для їх затримки. В листах познанського воеводи і чигиринського старости Б. Яблунівського і новгородського підчашого М. Космовського прохалося від кошової адміністрації захистити їхні маєтності на Правобережній Україні з надією на подальшу протекцію.

7) Свідчення запорозьких козаків та прибулих купців на Запорожжя. Вони подають важливу інформацію про повстання на Правобережній Україні, захоплення М.Залізнякам Умані, особливості урядування на підконтрольній повстанцям території, біографічні відомості про згаданого лідера повстанців, завоювання гайдамаками м-ка Балти, їхні наміри вдертися на запорозькі землі (свідчення уманських купців О. Поламаного і О. Бочки, запорозьких старшин С. Галицького та О. Шульги, отамана Тимошівського куреня В. Коржа, полковника Бугогардівської паланки М. Головка, запорозьких козаків Л. Кантаржія, М. Висоцького, поляка Ю. Храновського). Дана документація також доносить особливості формування гайдамацьких загонів (свідчення козака К. Ляшка) та декларує офіційну

версію Коша про непричетність запорозьких команд до Коліївщини (свідчення писаря Бугогардівської паланки С. Бистрицького).

Крім цього, окремі документи справи також подають дані про запорозько-татарські зносини в цей час (відправка втікачів, збіглих до Криму, назад на Запорозжя), містять «секретну переписку» Коша з паланковими відомствами про результати козацької розвідки на території ханату, доносять відомості про скорий початок війни між Російською та Османською імперіями.

Справа № 228, як і попередня, присвячена подіям на Правобережній Україні в 1768 р. Її тематичне наповнення перегукується зі справою № 227. Це дозволяє стверджувати, що свого часу ці дві справи склали єдине ціле. На це, зокрема, вказує схожий інформативний потенціал справи № 228, який представлений такими групами документів:

1) Свідчення. На відміну від попередньої справи, де дана документація презентована розповідями очевидців про події на Правобережжі, наведені свідчення відклалися в результаті допитів полонених гайдамаків, або козаків, підозрюваних у гайдамацтві. Вони подають інформацію про діяльність гайдамацьких загонів і їхніх ватажків (С. Сараджина, О. Дейнеки, Лепетухи, О. Жмура та ін.), акцентують увагу на чисельності ватаг і вказують місця їхніх набігів.

2) Списки (реєстри) гайдамаків відображені переліками учасників гайдамацького руху із середовища запорожців, котрі перебували на поруках в своїх куренях, та козаків, які згадували у своїх свідченнях низовики-гайдамаки. З обліково-статистичної документації, в справі також наявний журнал арештованих гайдамаків, із зазначенням їхніх «провин» та покарання.

3) Листування Коша з Новоросійською губернією, командуванням Компанійських полків та польськими прикордонними урядниками. Зносини січової адміністрації з сусідньою Новоросійською губернією подають інформацію про пошук гайдамаків на території останньої та їхню втечу звідтіля. Листи від полковника Компанійського полку М. Кодинця та торговицького коменданта з Правобережжя Я. Квяткевича, спростовують ногайське походження коней, яких вимагав Кіш к компанійців, та висловлюється прохання повернути в кордони Речі Посполитої поляка Ю. Храновського, котрий перебував на Запорозжі.

4) Документообіг військової старшини з паланковими відомствами висвітлює небажання козаків в регіонах вступати до паланкових та військових команд для пошуку гайдамаків, подає інформацію про хвилювання і заколоти козаків в паланках та превентивні заходи Коша по встановленню і зміцненню порядку в адміністративно-територіальних одиницях Запорозжя.

5) Діяльність військових команд А. Порохні, М. Нагая і О. Чорного, А. Лук'янова, С. Білого. Тут представлено особливості комплектації даних команд, місця їхньої дислокації, арешт і відкриті протистояння з гайдамаками, заколоти запорозьких козаків в окремих загонах.

В документах також присутні згадки про скорий початок російсько-турецької війни та діяльність запорозької і татарської розвідок.

Справа № 229 хоч і присвячена позову козака Д. Гуржія на суперінтенданта Раковського за незаконну конфіскацію овець (як видно з діловодного заголовку), проте містить цілу низку «сюжетних ліній» і на відміну від попередніх двох, цілісно не присвячена Коліївщині. Повстання на Правобережній Україні тут згадується лише в контексті запорозько-польських відносин у цей час. Основі документальні блоки:

1) Прохання Коша уманському губернатору витребувати гроші з уманських євреїв Г. Янкіля, М. Гершковича та Берка на користь запорозького козака П. Чернявського.

2) Позов запорожців М. Боровиченка та С. Домонтовича на товариша польського війська Ю. Лолінковського через не виплачені гроші за поставлені коні. Даний інцидент повинен був розглядатися на Прикордонній комісії з Брацлавським воеводством.

3) Прохання торговицького коменданта Я. Квяткевича притримати його худобу на Запорожжі і дозволити їй випаси на запорозьких степах. Такий заклик польського урядовця був зумовлений неспокоєм у цей час на Правобережжі. Торговицький комендант інформував про дії повстанців в регіоні, які грабували посесорів в Лисянській, Смілянській і Чигиринській губерніях.

4) Листи черкаського губернатора О. Пенчельського кошовому отаману П. Калнишевському з приводу неможливості доставити на даний час обіцяні будівельні матеріали через повстання. Цей епістолярій проливає світло на дії повстанських загонів М. Залізняка та якогось М. Високого, розкриває масштабні погроми шляхти і євреїв на Правобережній Україні та збитки, які понесли польські вельможі від гайдамаків.

5) Позов товариша Поповичівського куреня Д. Гуржія на суперінтенданта Бердичівської митниці М. Раковського за неправомірно відібрані воли. Тут відображено клопотання позивача, який добивався справедливості в польських судах, у Варшаві в російського консула і поніс значні матеріальні збитки через дію польської адміністрації.

* * *

Упорядник висловлює щире подяку члену-кореспонденту НАН України Г. В. Боряку, професорам В. А. Брехуненку, І. І. Кривошеї, Т. Г. Таїровій-Яковлевій, Т. В. Чухлібу, а також головному редактору газети «Культура і життя» Є. Букету за цінні поради під час роботою над книгою. Велика вдячність виражається дирекції ЦДІАК України О. В. Музичук та Л. Я. Демченко за сприяння в підготовці видання. Окрема дяка висловлюється також к.і.н., науковому співробітнику Інституту історії України С. М. Блащук за роботу над версткою даного збірника документів.

ДОКУМЕНТИ

С п р а в а 227

Дѣло о собирающихся въ Полщѣ
при полковнику Маѣиму Желѣзня[ку] гайдамаках
1768 году мая 1.
№ 21

1

№ 1   1768 р., травня 10. [Гард] – Рапорт полковника Бугогардівської паланки Мусія Головка Кошеві про наявність та розшук в його відомстві гайдамацького пішого загону чисельністю до 30 осіб та пошук зазначених гайдамаків

Въ Кошѣ Войска Запорожского Низового
Покорнѣйший репортъ

3

Сего мая 5 д., едучи мы з Гарду по своей должнос[ти] на низъ реки Богу, такожъ і в гору Ингула, пос[ли]хали от козака куреня Корснуского Кѣндрат[а] Келеберди, кой шинковавъ в дорогѣ в рочищѣ Балацкового, что пошло в пѣхоту до тр[и]дцяти человекъ запорожских козаковъ з ви[дом]ства ингулского полковника, будучие в невод[ной] добѣчѣ на косах Кѣсляковых. С которыхъ прыходило до означенного Келеберды горѣ[лку] пыть три человека невѣстимие е[му], и спрошвал де выше писанный Келеберда козаковъ: «Куда вы идете?», то оны ему напротиву того отвѣствовали: «Що тоби за дѣло насъ испрошавать, куды нам Богъ дастъ, туды и поидемо», за коими бродяга[ми] для происку полковникъ бугогардовый с[ъ] ко[ман]дою уже и выступилъ. О чемъ в Кош[ъ] Войска Запорожского Низового покорнѣ[йше] репортуемъ.

Полковникъ бугогардовый Мусѣй Го[ловко] з старшиною

1768 году

Мая 10 д.

Помітка: П. мая 15 1768 году.

На конверті: Въ Кошѣ Войска Запорожско[го] Низового
Покорнѣйши[й] репортъ.

6
зв.

Залишки печатки

Арк. 3, 6 зв. Оригінал.

№ 2 1768 р., травня 16. [Запорозька Січ] – Ордер Коша полковнику Бугогардівської паланки Мусію Головку з старшиною з вимогою затримати гайдамацький загін чисельністю до 30 осіб та стримувати козаків від гайдамацтва. № 1751

4 Господину полковнику бугогардовому Моисею Головку з с.
Ордер

Репортъ вашъ, коімъ представляете, что по¹ взятому вамі слуху от козака куреня Корсунского Кондрата Келеберды, кои шинковал въ урочища Балацковаго, о пошедших з добичи рыбной зъ Кисляковых кось в пѣхоту 30 человѣкъ² бродягах³, в переловленіи вы уже стараетеc, въ Кошѣ сего теченія 15 д. полученъ. І за то васъ похвалив, повелѣваем всеприлѣжнише старатя оних переловтъ всѣхъ, а протчиіхъ імѣещихся в вашем вѣдомствѣ бродягъ сърожайше от того воздерживать,⁴ і всѣмъ козакамъ о семъ приказивать⁴ опасаяc, ежели оние за невоздержанием вашім⁵ учнутъ какіе самовольніе съборища⁶ и куда приходъ⁷ имѣтъ⁴ самим вам штрафа.

Мая 16 д.

1768 году.

№ 1751 в к. з.

Арк. 4. Чернетка.

№ 3 1768 р., травня 16. Кіш. – Ордер Коша полковнику Перевізкої паланки з старшиною з вимогою організувати команду козаків під проводом одного із старшин для затримки гайдамацького загону чисельністю 30 осіб, та утримувати козаків від гайдамацтва. № 1752

5 До перевѣзкого полков. з стар.
Ордер

Полковникъ бугогардовій Мусѣи Головку з с. прислашим в Кош сего теченія въ 15 д. репортмъ представляеть, что з добичи рыбной зъ Кисляковых кось собрасъ¹ бродягъ 30 члкъ в пѣхоту певѣдомо куда пошъли, а какъ такіе бродяги съ невоздержанія вашего пошедшіе не что иное здѣлають, какъ толко едно² всему здѣшнему Воиску безславіе и порокъ. Того ради,

¹ Написано над рядком.

² Далі закреслено запорожских козакаx.

³ Виправлено з бродяги.

⁴⁻⁴ Написано на лівому полі.

⁵ Виправлено з вашем.

⁶ Далі закреслено імѣтъ.

⁷ Виправлено з приходять.

¹ Виправлено з собралось.

²⁻² Написано над рядком.

повелѣвается вам съ получения сего зараз собрав доволное число команди³ видѣння вашеѣго козаков, єдному съ васъ старшинѣ з оною отправится і всеми мѣри старатся, чтоб конечно переловить, протчих же всѣх, какие имѣются в ведомстве вашемъ бродяги, срожайше от того // воздерживать² і козакамъ о семъ приказать², ибо ежели они за невоздержаниемъ вашимъ учнутъ какие худости дѣламъ, то пеминуемо дали вы, яко перачителѣ і несмотрителѣ своей подчиненности, жесточайше штрафованіи будете. В Кошѣ.
Мая 16 д.
1768 году.
№ 1752⁴.
Арк. 5–5 зв. Чернетка.

№ 4   **1768 р., червня 7. [Гард] – Рапорт полковника Бугогардівської паланки Мусія Головка Кошеві про отримання ордеру з вимогою не чинити перешкод турецьким отарам, які переправлялися на свою територію, з повідомленням про напад гайдамаків на зимівник товариша Крилівського куреня Степана Гелеха і пограбування ними військового осавула Сидора Білого**

Въ Кошѣ Войска Запоржского Низового
Покорний репортъ

13

Высокий ордеръ з Коша Войска Запорожского Низового сего течения июня 5 д. мы получили, чтобъ не воспрепятствовать турецким отарам на их границу з сей стороны переходит, то уже до получения еще вышѣ писанного ордеру, на очаковские стороны оные отари турецкими суднами перевезенни і нинѣ на нашей сторонѣ уже турецких отаръ не имѣется. Також і о собраніи до нѣсколко десятковъ человекъ козаковъ надежныхъ вооруженных, для пересматривания скрито орди, не переводится де чрез лиманъ над Бугъ, я сего течения июня 7 д. с командою выступилъ. Еще жъ до получения сего ордеру извѣстились мы, что истекшего мая остатнихъ чиселъ очаковским судом чрезъ реку Бугъ сорокъ человекъ гайдамакъ на сю сторону перевезлись, и следовали сим степом на грабительство въ Полщу^а прямо на зѣмовники товариша куреня Крилѣвского Степана Гелеха^б, где¹ взявъ хлѣба, а его жъ самого намѣривали убытъ, // ѡднакъ, яко онъ заперся былъ в буд-
кы, ничеѣго не могли над ним успѣтъ. Да до нинѣшного войскового асаула
Сидора Бѣлого^б, и тамо взявши гвалтовне шкуръ возових двѣ, порѣзали на
постоли, ратищъ три и єдно сало,² і в лесъ² і в лесъ Чуту^г, где и протчие

13
зв.

³ Далі закреслено єдному.

⁴ Далі закреслено на арк. 5зв. По указу єя величества государыни императрицы Екатерины Алєѣѣвны, самодержицы всеросійской, і прочая, и прочая.

¹ Написано на лівому полі.

²⁻² Підкреслено.

гайдамаки собираются, убежали. Хотя жъ ми с командою и ездили, однакъ сискать не могли. О чемъ с покорностию репортуемъ.

Полковникъ бугогардовый Мойсей Головка з старшиною

1768-го году

Юня 7 д.

Помітка: П. юня 11 д. 1768 году.

- 14 *На конверті:* Въ Кошъ Войска Запорожского Нызового
зв. Покорний репортъ.

Залишки печатки

Арк. 13–13 зв., 14 зв. Оригінал.

№ 5 1768 р., червня 12. Запорозька Січ. – Ордер Коша полковнику Бугогардівської паланки Мусію Головку з вимогою затримати ватагу гайдамаків, котрі по дорозі до Речі Посполитої пограбували військового асаула Сидора Білого та вчинили напад на товариша Крилівського куреня Степана Гелеха. № 2202

- 14 Гспдну полковнику бугогардовому Мойсѣю Головку зъ старшиною
Ордеръ

На репортъ вашъ въ Кошъ, коімъ при прочемъ обявляете о переправившихся изшедшого мая останних числъ чрезъ рѣку Бугъ¹ на сю сторону 40-ку человѣкъ гайдамакахъ, и починенних от них в слѣдованіи на грабителства въ Полщу въ зимовникахъ гспдна войскового асаула Сидора Бѣлого взяттемъ двохъ возовихъ шкуръ на постолы, ратищъ троух² и салъ 2, и товариша куреня Криловского Гелеха памѣрениемъ въбитъ ізъ обижденияхъ, въ резолюцію вамъ предлагаемъ, в конѣчномъ таковыхъ гайдамакъ в вѣдомствѣ вашемъ переловленіи и поступленіи с ними, поступать въ силу данных до сего от Коша Бугогардовой паланнѣ доволнихъ наставлений безъ всякой оtmѣни.

Юня 12³ д.

1768 году.

Запорожская Сѣчь.

№ 2202.

Арк. 14. Чернетка.

¹ Далі закреслено на арк. 5 зв. на очаковскомъ суд.

² Виправлено з двох.

³ Виправлено з 11.

1768 р., червня 14. Перевізька паланка. – Донесення полковника Інгульської паланки Тараса Чорного Кошеві про неможливість організувати команду для розшуку гайдамаків через малу кількість козаків у відомстві та про небажання запорожців приєднуватися до пошукового загону

Велможному и высокородному его милости гспдну гспдну
атаману кошовому Петру Ивановичу Калнишевському^а
з войсковою старшиною

15

Покорнѣшое доношеніе

Во исполненіе с Коша ордера сего течения июня 5 д. полученного въ Ингульской поланки, асауль Захарий Стрѣлецъ нарочно на низ реки Днепра в Лиманъ и в реку Богъ посланъ для розвѣдованія за бродягами, с которихъ мѣсть и от каковихъ рибалокъ по отловленіи рыбы весняной половинчики поотлучались, куда пошли, с каковимъ намѣрениемъ, то на онои ордере невѣднichi показываютъ, якобы инii отлучилис въ Ингулець для кошения сѣна, а другіе говѣтъ у Вербове, а между другими якобы въ пѣхоту поишли подлѣси Чорній^б и Чуту. За ними жѣ командироватся с команѣдою в малолюдствѣ при Лиманѣ и реки Днепру козакѣвъ в сее время не имѣется, но по нашѣдшому лѣтному часу сѣнокосоному, въ горѣ Ингульця, Саксагани и Висунѣ въ зимовникахъ находятся. А при рѣки Днепру зломишлениковъ у комишахъ еще не слышно и настояжайше козакамъ притверждено, гдѣ могутъ появитися, датъ знатъ для преловления ихъ.

Что жѣ до тѣхъ бродягъ, коі тайнимъ образомъ в пѣхоту пошли подлѣси з намѣрениемъ злимъ и ретироватся, за ними о переловленіи козаки находящійся жилиями своїми в рѣчкахъ за сѣнокось въ сѣми сѣлами взялись, что де нами не в продолжителное время и самовидцѣ работниковъ от Малои Россіи и другихъ мѣстахъ не имѣють, якъ противъ протчихъ годъ для таковой же работизни нас не послушаютъ в партию ити (в недавное время, что для оправданія всего Войска татарского чабана Евпла Тарана для отвозу въ Кош, то бѣды мы набрали, отказуются, что «Везѣтъ вы сами на своіхъ лошадахъ», да й стережѣтѣ, что писарь нашъ 4 сутки принужденъ стерегти, пока отправили его)¹, таковим же штилем и ннѣ козаки² будутъ ожазоватся. //

Того рады, вашей велможности покорнѣше прошу милостивого рассмотренія на нас гнѣву не положи, но толко де по рассмотренію вашей велможности старшиною з войсковою по смѣжности командамъ писмѣнно датъ знатъ о преловленіи самоволцовъ. Буди жѣ повеленіе въ вершини рѣчокъ до границъ пѣкинѣрскихъ^в командою к намъ ити, с наставленнимъ ордеромъ снабдитъ о послушаніи козаковъ в команду Ингульцемъ, чтоб неослушни були.

15

зв.

¹ Дужки автора.

² Написано над рядком.

Полковникъ и нгулскій Тарасъ Чорніѣ з старшиною

1768 году

Июня 14 дня.

Пол. Полапка Перевъжая.

Помітка: П. іюня 18 д. 1768 году.

- 17 зв. *На конверті:* Вельможному и высокородному его милости гспдну гспдну атаману кошовому Петру Ивановичу Калнишевскому [!] з войсковою з старшиною Покорнѣшое доношеніе.

Залишки печатки

Арк. 15–15 зв., 17 зв. Оригінал.

№ 7 1768 р., червня 18. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша до полковника Інгульської паланки Тараса Чорного про організацію роз'їздів для розшуку гайдамаків з вимогою наказувати козакам, котрі перебувають на промислах, аби ті від себе нікого не відпускали та не приймали до своїх лав без письмових свідоцтв, а також про відправку реестру козаків, які не підкорилися наказам. № 2264

- 16 Гспдну полковнику інгулському Тарасу¹ Чорному з старшиною Ордеръ

На доношеніе ваше сего теченія въ 18 д. въ Кошѣ полученное, коімъ вы между прочимъ по показанію невѣдничихъ представляете, что бродяги отлучились² в пѣхоту² и въ протчіе мѣста, въ резолюцію вамъ предлагаемъ. По многимъ прежде посланнымъ въ паланку Інгулскую и сему ордеру чинить ежечастые непремѣнно во всемъ вѣдомствѣ вашемъ³ нинѣ самимъ вамъ, что робочое время³ розізди,⁴ и если где бродягъ собирающихся провѣдаете, то к⁴ переловленію⁵ собравши козаковъ⁶, поступать съ ними по повеленному въ тѣхъ посланныхъ ордерахъ. Козакамъ же въ вѣдомствѣ вашемъ⁶ на добычахъ находячимся⁶ накрѣпко приказать, чтобъ они⁷, хто при нихъ въ тахвахъ находится⁸, никуда волочится⁹ не опускали, такожъ приходящихъ къ нимъ безъ писменныхъ свидѣтельствъ⁶ или з ними порукъ⁶, ни

¹ Далі закреслено Чор.

²⁻² Написано над рядком замість закресленого въ Інгулець.

³⁻³ Написано на лівому полі замість закресленого съ козаками.

⁴⁻⁴ Написано над рядком і на лівому полі замість закресленого и в нихъ старатся переловить, а по пере.

⁵ Виправлено з переловленіи.

⁶⁻⁶ Написано на лівому полі.

⁷ Далі закреслено никуда.

⁸ Далі закреслено ни.

⁹ Написано над рядком.

под какимъ видомъ не принимали¹⁰. Чтожъ представляете, яко козаки вамъ нѣкоторые являются // послушни⁶, то о тѣхъ сочинивъ подл[е]жащій реестръ, в Кошъ пр[и] своємъ репортѣ прислат[ъ]. 1768 году юня 18 дня. № 2264¹¹.

16
зв.

Арк. 16–16 зв. Чернетка.

№ 8   1768 р., червня 24. Київ. – Лист київського генерал-губернатора Федора Воейкова Кошеві про направлення трьох ескадронів гусарів з Новоросійської губернії в район Білої Церкви для придушення повстання на Правобережній Україні, поширення чуток щодо належності ватажка повстання Максима Залізняка до Війська Запорозького Низового, з проханням не допускати запорожців на Правобережжя та арешт козаків, які бажали приєднатися до повстанців. № 230

Высокоблагородный и высокопочтенный гсднѣ Воиска
Запорожского кошевои атаманъ съ старшиною

21

¹Появившаяся съ нѣкоего уже времени въ Уманской, Чигринской и Смѣлян-ской губерніяхъ гадамацкая шаика⁻¹, своими разбоями и грабительствомъ не только многие мѣстечки и сѣлы въ той околичности ¹разорила, многихъ из шляхетства і из другихъ чиновъ⁻¹, такожъ жидовъ, гдѣ только кого достать могла, безчеловѣчно мучила и умерщвляла, но ¹и своими ложными разглашеніями простой во тмѣ невѣжества погруженной народъ къ бунту противъ властей, начальниковъ и помещиковъ воздвигнула⁻¹, чемъ и ннѣ продолжая ¹до такой уже продерзости дошла, что по здѣшней границѣ стоящимъ на фарпостахъ воинскимъ командамъ отваживается грозить⁻¹, чтобъ прибѣгающихъ под защиту ея императорскаго величества нашей все милостивѣйшей гсдрни полскихъ шляхтичей въ границы не впускать. А какъ сохраненіе і утвержденіе въ пограничности съпокоиства и тишины мнѣ всемслствѣише поручено^a, то для разогнанія и істреблѣнія помянутой разбойнической шайки, ровно какъ и для усмиренія взволновавшихся мужиковъ, командированы от меня изъ Новороссійской губерніи⁶ три комплетные эскадрона гусаръ при одномъ штаб-афицерѣ, коему велено вступя в Польшу пробиратся к Бѣлой Церквѣ, которая крепость под защиту ея императорскаго величества уже взята и посланною отсюда пехотною командою снабдѣна^b, и гдѣ втрѣтит гадамаковъ, поступать съ ними // какъ с разбойниками и нарушителями общаго покоя. Но между тѣмъ, подлинное до меня дошло известіе, что ¹главнои вождь помянутой гадамацкой шайки сказывается полковникомъ Воиска Запорожского Низового и называется Маѣимъ Залѣзнякъ^{-1r}, при коемъ якобы действительно до ста члвкъ запорожскихъ казаковъ находится,

21
зв.

¹⁰ Далі закреслено ч.

¹¹ Виправлено з 2260.

¹⁻¹ Підкреслено олівцем.

имѣть нѣсколко короговъ и пирначей разглашая, что он по указу посланъ противъ конфедератовъ^г, и таким образомъ простой народъ прелшая, побуждаетъ къ бунтамъ и к своей привлекаетъ шайкѣ, чѣмъ немалое поношеніе и безславіе всему Воиску Запорожскому наноситъ.

22 Того ради, изволите ваше высокоблагородіе по полученіи сего приказать немедленно въ подчиненномъ вамъ Воискѣ справится, не отлучился л кто безъ вѣдома вашего и воисковой старшины самоволно на помянутое мѣрзкое и богопротивное разбойническое предпріятіе, а при томъ не упуская и малѣйшаго времени употребить съ своей стороны по вашему благоразумію такіе мѣры, чтобъ никто изъ подлѣжащихъ подъ вѣдомствомъ вашимъ къ тѣмъ безчеловѣчнымъ безделникамъ пристать не отважился. Такожъ ежели кто изъ нихъ в границахъ Воиска Запорожского появился бѣ, то тотъ часть поймавъ содержать приказатъ подъ крепчайшимъ карауломъ. // А что по сему учинено будетъ, ожидать имѣю вашего вѣдательнаго рапорта.

Вашего высокоблагородія охотный слуга Федоръ Воѣковъ^д

Кієвъ 24 іюня

1768 году.

№ 230.

Помітка: П. іюня 30 д. 1768 году.

Арк. 21–22. Оригінал.

Опубліковано: Гайдамацький рух на Україні в XVIII ст. Збірник документів. – К.: Наукова думка, 1970. – С. 355–356.

№ 9 1768 р., червня 24. [Прогнойська паланка]. – Рапорт полковника Прогнойської паланки Федора Великого Кошеві про пограбування козака Пластунівського куреня Семена Тарана його «молодиками», які потім втекли в «Польщу», похід 30-ти чоловік гайдамаків з Гетьманової балки та козаків-рибалок на територію України, підвладну Речі Посполитій, а також про неможливість через відсутність людей утримати козаків від гайдамацтва

73 ВЪ Кошѣ Воиска Запорожского Низового
Покорнии репортъ

Сего теченія 14 д. козакъ куреня Пластунѣвского Семень Таранъ неподалеку Прогнои с переметами состоящи, являсь в паланки представилъ. Когда де онъ, Таранъ, на ту сторону Лиману в Гордѣеву присѣтанъ рибу для продажи з четирма человекъ молодиками повезъ, и тамъ оную спровавши хотѣл било обратно къ пристанищу своему олпуститя, то они де его, Тарана, молодики, с них три человекъ, имено куренеи Тимошивского Иванъ Кравецъ, Калниболоцкого Микита Сагайдачнии да Коренѣвского Федоръ Сѣрии, не допуста къ поезду и сами с нимъ не похотѣвъ обратно поехать, начали въ его требовать тѣмъ денгамъ дуванъ чинить, якимъ онъ, Таранъ, хотя и не

похотѣлъ било чинитъ, но с принуждения их какъ учинилъ, то они забра[в] свои денежнои дуванъ, а его, Тарана, съ єднимъ толко молодикомъ оставивъ, сами пошли, по их объявлению, для грабительства в Полщу. За к[о]торими скоро от его, Тарана, извѣстясъ хотя я съ єднимъ старшиною тогожь моменту для сиску на ту сторону Лиману и о[т]правился било, однакъ за великою непогодою переѣхать какъ // не допустило. Извѣстясъ от здешних козаков, что уже ониє на Гатмановои балки собравшись до тридцяти чело[в]ѣкъ всѣхъ гайдамакъ, пошли прямо в Полщу не для чего иного, толко для єдного грабительства, равнимъ же образомъ и другие подобниє тѣмъ козаки, оставя свои рибниє ловлѣ и неводи (какъ то и Диньского куреня козакъ, прозиваемий Скорина, в гирлахъ на добичи рибной бившии, бросивши свой неводъ и подмовивши всѣхъ своих з собою молодиков, а сколько било и каких ониє куренеи, забрать справки нѣскимъ)¹ идутъ прямо в Полщу, которых от таковых их злоумишлених поступокъ и непостоянств[а] и зде самовольников крайне спинитъ и прекратитъ за малолюдствомъ неможно. О чемъ в Кошъ Воиска Запорожского Низового с покорностию репортую.

Полковникъ прогнииский Федоръ Велкий

1768 года

Июня 24 дня.

Помітка: Под. 10 іюля 1768 году.

На конверті: В Кошъ Воиска Запорожского Низового

Покорнии репортъ.

Залишки печатки

Арк. 73–73 зв., 78 зв. Оригінал.

№ 10   **1768 р., червня 25. [Гард]. – Рапорт полковника Бугогардівської паланки Мусія Головка Кошеві про масові втечі запорожців «для бунтов в Полщу», погрози з боку гайдамаків на адресу полковника, розорення ними Балти і неможливість протидіяти їм через малу кількість козаків**

Въ Кошъ Войска Запорожского Низового

Покорний репортъ

Сколко мы ордерами с Коша, какъ прежними, і ннѣ намъ насланными не увѣщавая, и многими пристрастными претителстви не устрашавъ олдавшихся з козаковъ Войска Запорожского на разбоі в Полщу і безчеловѣчния бунти, однакъ еще не точию не можемъ их к успокоению от таковых богопротивних их разбойническихъ намѣренений о[т]вратитъ, но еще при такомъ резонѣ і насъ убийствомъ стращаютъ, какъ то сего течения 21 д. случилось. За силу з Коша

¹ *Дужки автора.*

насланного ордера, при розездѣ в Вербовой балцѣ над Великим Ингуломъ¹ много тѣхъ комишниковъ избѣгти, и при запрѣщеніи им от такова их худого намѣренія, хотели і меня убить, и такъ множайшими чати без укривателства смело для бунтовъ в Полщу идуть, которіе начавъ от самого Днепра ажъ до Кодими називая себе запорожцями, // і нѣякієсь такъ з собою нѣби от велможности вашєи данними им на разореніе бунтовно Полщѣ імѣя писма, поднявъ бунти, ляховъ і жидов от нашеї стороны совѣмъ на коренком скоренили. Да и в Балтѣ турецкой, при разореніи оной до нѣсколко турковъ и нагайцовъ под видомъ запорожскихъ козаковъ смерти предали, о чѣмъ Кошу будущий тотъ часъ товаришъ куреня Мѣнского Семєнь Галицкий^а, да полковий старшина Олѣжѣй Шулга^б словєсно імеють, яко они тѣхъ бунтовщиковъ извѣснѣє вѣвѣдателѣ, представить. Мы жъ, нинѣ очень находясь в Гарду при малолюдствѣ, при семъ нашємъ репортѣ просим для виш писанныхъ опасностей, какъ намъ самымъ здєсь находится, и какъ с тѣми бунтовщиками поступатъ, всемилостивѣйшею резолюцією с Коша снабдить.

Полковникъ бугогардовій Мусѣй Головка з старшиною

1768 году

Юня 25 д.

Помітка: П. іюля 1 д. 1768 году.

Арк. 113–113 зв. Оригінал.

№ 11   1768 р., червня 27. [Запорозька Січ]. – Промеморія
Коша Єлисаветградськїй провінційній канцелярії
про наміри загонів гайдамаків вирушити «в Полщу».
№ 2358

18

Промеморія

Ізъ Коша Войска Запорожского Низового въ Єлисаветградскую
провінціалную канцелярію^а

Находячїйся въ Прогноискихъ озерахъ^б для изгромаженія, здєшнего Воиска полковникъ в Кошъ доношеніємъ представилъ. Будучи де онъ по єго¹ надобности в турецкомъ городѣ Очаковѣ, выдѣл² невдалъ Очакова² с тамошнихъ аргатъ собравшихся человѣка до тридцяти, кої, ³какъ онъ от тамо жителствующихъ слыхалъ³, намѣренни ітѣт в Полщу невѣдомо для чєго. Полковникъ же бугогардовій в Кошъ чрез рапортъ представляєт⁴, что де

¹ *Виправлено з Ингулѣ.*

¹ *Виправлено з той.*

²⁻² *Написано над рядком.*

³⁻³ *Написано на лівому полі.*

⁴ *Далі закрєслєно [...].*

прошедшого мая послѣдних числъ очаковским судномъ чрезъ реку Бугъ на
сю сторону ⁵ собравшихся з аргатов ⁵ сорокъ человѣкъ перевезло с і следо- 18
валі ⁶ в Польшу ⁷, которих // ⁸ онъ ¹⁰ с козаками наехавши ⁹ под вечеръ і имѣлъ 18
намѣреніе переловить, но за наспѣніемъ глубокои ночи толко розогналъ, 18
коі ¹⁰ розбиглись ¹¹, которіе в турецкіе мѣста, а другіе сею стороною. ¹² И хо-
тя на другой де[нѣ] по утру обискъ к[ъ] поїмки за ними чинилъ, но не
сиска[въ] нигде якихъ ¹² къ переловленію ¹³; и нинѣ ¹³ всеприлѣжнѣшеє стара-
телство прилагаетъ, ¹⁴ и даби неусипно прилагалъ ² ис Коша ² предложено.
При такомъ же случаі, не могутъ ли они пробратся і в слободские поселенія.
Для ¹⁴ того ¹⁵, в Кошѣ Войска Запорожского Низового опредѣленно, в Елиса-
ветградскую провинциальную крію послать сию для вѣдома промеморію
с темъ, да благоволитъ она провинциальная крія ¹³ означенних ¹⁶ из аргатъ ¹³
собиравшихся ¹⁷, кому надлежитъ ² в подчиненности ея ² приказа т смотреть,
ежели ¹⁹ могли бѣ тамо где появится оніе ¹⁸ или безпашпортніе ¹⁹, перелов-
лять. // ²⁰ І Елиса. ² провянцяльная крія блаволи т учинит по ея ім. ва. указам. 20
Іюня 27 ²¹ д. 1768 году.

№ 2358 в.

Арк. 18–18 зв., 20. Чернетка.

⁵⁻⁵ Написано над рядком замість закресленого гайдамакъ.

⁶ Виправлено з следовало.; далі закреслено прямо.

⁷ Далі закреслено на грабителство.

⁸ Далі закреслено хотя.

⁹ Далі закреслено хотѣлъ било.

¹⁰⁻¹⁰ Написано на правому полі замість закресленого переловить, однакъ всѣх пере-
ловить не могъ, а.

¹¹ Далі закреслено и в.

¹²⁻¹² Написано на правому полі замість закресленого російской границы в скритніе
мѣс[т]а, за которими онъ не вбѣгнутъ ли такы собираясь в здешніе дачи с командами
раз ъезди чинит.

¹³⁻¹³ Написано над рядком замість закресленого оних.

¹⁴⁻¹⁴ Написано на правому полі.

¹⁵ Далі закреслено ради.

¹⁶ Далі закреслено з арга.

¹⁷ Виправлено з собирающихся; далі закреслено гайдамакъ.

¹⁸ Виправлено з і.

¹⁹⁻¹⁹ Написано над рядком та на правому полі замість закресленого відудуть съ озна-
ченних мѣстѣ.

²⁰ Далі закреслено і всячески старатся к тому их злomu намѣренію предъварая не
допускать.

²¹ Виправлено з 26.

2402 Кулику.

2403 Чорному.

Помітка: Другу¹ полковнику і атаману куреня Мишастовського.

Арк. 11–12. Чернетка.

№ 13 [1768 р., червень. Табір під Уманню]. – Свідоцтво, видане полковником Максимом Залізняком уманським купцям Остапу Поламаному та Остапу Бочці, на вільний проїзд до Запорозької Січі

Копія

19

Събывители сего Състапъ Поламаний, Състапъ Бочка своїми товарищи, жители уманські, слѣдуютъ зъ горѣлжою въ вози девятнадесать в Сѣчъ, которимъ явившимса в лагерьъ Войска Запорожскогѡ з канцелярії дано сіє свидѣтелство, даби свободно бил пропускъ вездѣ, такъ отъ проезжающихъ Войска Запорожскаго козаковъ, яко и на границѣ и по заграницею до уреченнаго имъ мѣста сюда и туда обратно, билъ чиненъ по силѣ высочайшихъ указовъ. В которихъ при возахъ находитса ещѣ шесть коней для прѣмѣни случающогоса нещастіа, за которихъ свидѣтелствуа не дѣлат и малѣишой обиди просимъ, а для лучшаго вѣроянія і потвержденія собственъною своею рукою подписуюсь.

зв.

Полк. Максимъ Желѣзнякъ

С подлѣним читал канцеляристъ воисковій Павло Попатѣнко^а

Помітка: По сему билету означенніє в немъ полскіє жители, слѣдующіє до Сѣчи Запорожскої чрезъ фарпостъ Орловскій с Польши съ указним осмотромъ пропущенніи. 1768 году июня 19 д.

19

Маіоръ Владимѣръ Вулфъ

На 15 возахъ зъ горячимъ виномъ до Сечи пропущенніи.

Поверенноі Семень Рагачовъ

Арк. 19–19 зв. Копія.

Опубліковано: *Скальковскій А.* Наезды гайдамак на Западную Украину в XVIII ст., 1733–1768 гг. – Одесса, 1845. – С. 191–192.

№ 14 1768 р., липня 1. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Бугогардівської паланки Мусію Головку про спорядження команди для пошуку підозрюваних в гайдамацтві з вимогою наказати господарям зимівників затримувати сумнівних осіб і відправляти їх до Січі.
№ 2398

До гардового полковника

24

Ордѣръ

Для поїмки и переловлення шатаючихся по здешним степам бродягъ, отправленни з Сѣчи два полковники ¹с командами¹, в сходство чего вамъ повелѣваемъ, по полученіи сего заразъ собратъ надобное число козаковъ, во всѣ ¹вѣдомства вашего¹ приличніе к скривалищам мѣста отправится і такових всемѣрно старатся переловлять. Также по зимовникам тѣх, кої не хотять в козаковъ работать і празно волочатся, бравъ наказивать крѣпко і з доволними увѣщаніями олпускатъ, а такихъ, кої імѣтемутъ намѣреніе ітить² на грабителства, імѣя под крѣпчайшим карауломъ прислатъ до [...].³І олюндъ старатся смотреть¹, чтобъ вашего вѣдомства ни хто по шалости

24 не могъ оѡважитися³, о чемъ милостию [...] // В. З. Н. полковникамъ пред-
зв. ложено. //

24 1768 году

Юля 1 д.⁴

Но-р в Кодак 2397.

Но-р в Гардъ 2398.

Но-р в Ингуль 2399.

Арк. 24–24 зв. Чернетка.

№ 15 1768 р., липня 1. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Бугогардівської паланки Мусію Головку з вимогою сформувати команду для пошуку гайдамаків з козаків по зимівниках і рибних промислах, карати запорожців, які мали намір йти «в Полщу для бунтов», заарештовувати та відправляти під охороною до Січі тих, хто повертався звідти. № 2405

25 Гспдну полковнику бугогардовому Моисѣю Головку
Ордеръ

Репортъ вашъ, коімъ ви представляете, что нѣкоторые бродяги називая себѣ запорожскимы козаками, чрезъ ведомство ваше идуть в Полщу для нѣкоторих бунтов, сего теченья въ 1 д. полученъ. А какъ с оногo репорта вашого усмотренно, что уже от таковых бунтовщиков немалие в Балтѣ і полских мѣстах проізошли¹ тамошнимъ жителям разоренія. Для того вам, гспднъ полковникъ, з стар. повелѣваем, с полученія сего заразъ всѣх ведомства вашого жиючих по зимовникам и добуваючыхся² по речкам на добычах рыбных запорожских козаков собрав доволную команду, с оною по всем ведомствѣ вашем розездъ чинить. А ежели б в том вашем розездѣ ви кого могли б идучого в Полщу для бунтов сискать, такового жестоко

¹⁻¹ Написано над рядком.

² Далі закреслено в Пол.

³⁻³ Написано на лівому полі.

⁴ Далі закреслено в Кодакъ. В Перевѣзку.

¹ Далі закреслено разоренія.

² Далі закреслено па.

наказавъ // ³кіями, заворочать і не пускать. Тѣх же, кої уже били³ на 25
вишпоминаемых бунтах, за сиском брав за крѣпкои карауль і с тѣми 25
курѣнными, коїхъ⁴ оны куреней будутъ називатця, присилат при репортах
ваших до Коша. І о всем происходящемъ імѣете Кош счастья репортов[ать].

1768 году

Іюля 1 д.

№ 2405.

Арк. 25–25 зв. Чернетка.

**№ 16 1768 р., липня 1. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша курінним
атаманам і полковникам Івану Кулику та Мусію Чорному
про відправку їм копії ордера київського генерал-губернатора
Федора Воєйкова з наказом шукати і ловити гайдамаків
та під конвоем відправляти до Січі, а також наказувати
господарям зимівників не приймати до себе сумнівних осіб.
№ 2408–2409.**

Із Коша Воїска Запорожского Низового гспдну полковнику 23
і атаману куреня
Ордеръ

Прылагается при семъ вамъ ізъ полученного в Кошѣ от его высоко-
превосходительства гспдна генераль-аншефа, киевского генераль-губер-
натора, Новороссіиской губерніи главного комендира і ковалѣра Федора
Матвѣевича Воєйкова, ордеръ точная копия, і повелѣваемъ вамъ в обездах
ваших, еслиб хто могъ в здешніе мѣста с вираженной в ордерѣ шаикы
убегти, таковых ловить¹ і по переловленіи под крѣпким карауломъ при-
силат до Коша. І всѣмъ зимовниками живущимъ запорожским козакам
настрожайше приказиват в зимовниках онихъ¹ не принимают, а ежели б к
нимъ могли приходитъ, // об оних бы вамъ давали знатъ, а ви с оними 23
імѣете поступа т по повеленному вамъ ордером. 23
зв.

1768 году

Іюля 1 д.

До Івана Кулика 2408.

До Мойсѣя Чорного³ 2409.

Арк. 23–23 зв. Чернетка.

**№ 17 1768 р., липня 2. Київ. – Лист київського генерал-губернатора
Федора Воєйкова Кошеві про пограбування запорозькими**

³ Написано на лівому полі і над рядком замсть закресленого таковых же, кої уже били
в Полцѣ.

⁴ Виправлено з коївъ.

¹ Написано над рядком.

**козаками слободи Голти, переправу через р. Південний Буг
50-ти гайдамаків, з проханням не допускати запорозьких коза-
ків до походу в «Полську Україну» для гайдамацтва. № 253**

54

Высокоблгородный и высокопочтенный гсднь Войска
Запорожского кошевой атаманъ с старшиною

Прежнимъ моимъ отъ 24 числа прошедшаго мѣца ордеромъ вашему вы-
сокоблгородію предписано, о проявившейся въ Полскои Украинѣ вдругъ
разбойнической, тако называемой подъ именемъ запорожских казаковъ
гайдамацкой шайки, справку въ подчиненномъ вамъ Воискѣ здѣлать, не
отлучился ли кто изъ какого куреня на такое Бгу протовное и безчеловѣч-
ное злодѣйство, и стараніе употребитъ такое въ Коше здѣлать распоряже-
ніе, чтобъ никто къ той шайке не толко явнымъ, но и тайнымъ образомъ
пристать не могъ. Но какъ между тѣмъ отъ находящагося при Орловскомъ
фарпостѣ маіора Вулфа мнѣ рапортовано, что 21 числа прошедшаго мѣца
помянутой злодѣйской шайки пріѣхавъ въ пограничную ханскую слободу
Голту нѣсколко члвкъ, якобы запорожских казаковъ, с крайнею продерзос-
тію и звѣрскою яростію напали на оную слободу, и укрывшихся отъ тиран-
ства ихъ въ оной нѣсколко члвкъ полскихъ шляхтичей и жидовъ безче-
ловѣчнымъ образомъ измуча покололи и убили, между коими и три голтан-
скіе жида находились, а другихъ въ рѣку Бугъ потопили, почему голтянской
каймаканъ опасаясь своего живота, // прибѣжище взялъ въ Орловскую
54 зв. слободу. И что при Гардѣ 24 числа минувашаго, перешло черезъ Бугъ рѣку
до тритцати человекъ пѣших и до двацати конныхъ запорожских казаковъ,
коі въ урочищѣ Романковой разстояніемъ отъ Голты въ 15 верстахъ распо-
жились, и что главной начальникъ реченной злодѣйской шайки Максим
Зелѣзнякъ, называющейся полковникомъ, имеетъ при себѣ есаула съ пирна-
чемъ, одну короговь и восьмъ праперовъ. То за необходимо признаваю
вашему высокоблгородію чрезъ сіе силу прежнего моего ордера подтвер-
ждая найприлѣжнѣше препоручить удобвозможное съ вашей стороны раз-
пораженіе и предосторожность употребить, чтобъ никто изъ подчиненного
вамъ Войска Запорожского казаковъ отъ своихъ мѣстъ олюдъ отлучатся
и к сей шайке пристатъ не осмѣлился подъ опасеніемъ жесточайшаго по обык-
новеннымъ Войска Запорожскаго правамъ наказания. В прочемъ, пре-
дая сіе попеченію и блгоразмо трітелному вашему распоряженію, о испол-
неніи ожидаемъ имѣю вашего обстоятелнаго рапорта.

Вашего высокоблгородія охотный слуга Федоръ Воєйковъ

Киевъ 2 іюля

1768 года.

№ 253.

Помітка на арк. 54: Его высок. Калнишевскому.

Помітка: П. іюля 8 д. 1768 году.

Арк. 54–54 зв. Оригінал.

Опубліковано: *Скальковский А.* Наезды гайдамак на Западную Украину в XVIII ст., 1733–1768 гг. – Одесса, 1845. – С. 197–198; Гайдамацкий рух на Україні в XVIII ст. Збірник документів. – К.: Наукова думка, 1970. – С. 373–374.

№ 18   1768 р., липня 2. Глухів. – Ордер малоросійського губернатора Петра Румянцева Кошеві з висвітленням обставин пограбування гайдамаками м-ка Палієве Озеро та сл. Балти, отримання інформації про відправку запорозьких козаків для захоплення м. Умані, з вимогою підтвердити або спростувати дану інформацію і не допускати запорожців до гайдамацтва. № 677

По секрету 53

Ордеръ

Господину атаману кошевому Сѣчи Запорожской

Калнишевскому съ войсковою старшиною и товариствомъ

Въ прибавокъ прежнимъ извѣстіямъ объ азарничествахъ запорожскихъ гайдамакъ происходящихъ въ Полшѣ, о чемъ я послалъ къ вамъ ордеръ іюня отъ 23 дня, теперь меня репортуетъ пѣхотного Козловского полку состоящего в крѣпости Святыя Елисаветы^а полковникъ Корфъ, что сїи злодіи не только умножаютъ лютости свої въ Польшѣ, но покусились уже нападать и на области ханскія. Какъ купцы крѣпости Святыя Елисаветы дали сказки, что 18¹ числа прошлаго іюня¹, въ бытность ихъ въ мѣстечкѣ польскомъ¹ Палеевомъ озерѣ¹, приехали туда человекъ до трохъсотъ запорожскихъ козакѣвъ и бывшихъ тамо поляковъ и жидовъ умертвили, и когда де нѣкоторые изъ нихъ спаслись побѣгомъ въ ханское мѣстечко Балту¹, то они и оттудова требовали ихъ выдачи и получа отъ тамошняго калмакана въ томъ отказъ, оные гайдамаки подкрѣплены будучи прибывшею к нимъ еще партиєю въ нѣскольکو сотъ человекъ съ чѣтырмя пушками, произвели съ турками сраженіе, и напавъ на самое мѣстечко Балту¹, убили тамъ многихъ жидовъ и поляковъ укывшихся, и принудили оттуду турковъ бѣжать, чиня погоню за ними. Вездѣ же сїи злодіи такъ въ Польшѣ, яко и по границѣ турецкой разглашаютъ, якобы они посланы по ея¹ императорскаго величества¹ указу, а находячеися въ Гардѣ запорожскіи писарь Быстрицкій^б объявилъ маіору Вульффу, что онъ чаеть, яко тѣ пападатели изъ числа команды запорожской, отправленной въ Умань.

Вы съ симъ парочнымъ безъ и малѣйшаго // замедлѣнія дайте мнѣ 53
отвѣтъ, какая и для чего отъ васъ команда отправлена въ Умань, какъ 53
означенной писарь показалъ? И извѣстны ли вы, кто сїи запорожскіе козаки,
учинившіе выше писанные паглости въ областяхъ Польской и Турецкой?
И для чего вы только слабое смотреніе имѣете, что могутъ свободно изъ
вашихъ подчиненныхъ выходить такіа разбоиническія партіи, которыхъ

¹⁻¹ Підкреслено чорнилом.

своеволства въ разсужденіи сосѣдственныхъ державъ, раждають самыя худыя слѣдствія? И для того, возьмите вы самыя строгія мѣры къ наказанію повинныхъ и ко истребленію всѣхъ подобныхъ своевольниковъ, ибо вся тягость с ихъ васжныхъ произшествій непремѣнно ляжетъ на вашемъ отвѣтѣ.

Петръ Румянцовъ¹

1768 года
Юля 2 дня.
Глуховъ.
№ 677.

Помітка: П. юля 7 д. в вечеру 1768 году.

Арк. 53–53 зв. Оригінал.

Опубліковано: *Скальковский А.* Наезды гайдамак на Западную Украину в XVIII ст., 1733–1768 гг. – Одесса, 1845. – С. 192–194.

№ 19   1768 р., липня 2. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Інгульської паланки Тарасу Чорному з вимогою не допускати запорозьких козаків «в Полшу для бунтов», та арештовувати гайдамаків, котрі поверталися звідти з подальшою доставкою їх до Січі. № 2419

27   Глпдну полковнику інгулскому Тарасу Чорному з старшиною
Ордеръ

От полковника бугогардового в Кошъ представленно, что собравшіесь нѣкоторіе бродяги, называющіеся запорожскими козаками, немаліе в Балтѣ і польскихъ мѣстахъ причинили¹ тамошнимъ жителямъ разоренія. Для того вамъ, глпднъ полковникъ, з старшиною повеливаемъ, по полученіи сего жителствующихъ в вѣдомствѣ вашемъ і находящихся на рибной добичѣ козаковъ собравъ во всѣ тѣ мѣста, гдѣ б тѣхъ бродягъ можно надѣяться, пойти і всемѣрно старатся переловлять, і ежели бъ в томъ вашемъ розъездѣ ви кого могли идущего
27 зв. в Полшу для бунтовъ сискать, такового // жестоко наказавъ заворочать
и присилать до Сѣчи². Тѣхъ же, коі уже били на више писанныхъ бунтахъ, за сискомъ бравъ за крѣпкой караул і с тѣми курѣнными, коіхъ они куреней будутъ називатся, присилаг при репортахъ вашихъ до Коша. І о всемъ происходящемъ имѣете счастья репортаваг.

1768 году

Юля 2 д.

№ 2419.

Арк. 27–27 зв. Чернетка.

¹ *Виправлено з при [...].*

^{2:2} *Написано над рядком.*

№ 20 1768 р., липня 2. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому довбишу Нестору Головку з наказом патрулювати його команді в районі р. Великий Інгул і Малий Інгулець для недопущення запорозьких козаків, які направлялися на Правобережну Україну на територію Речі Посполитої для участі в повстанні, та арешт гайдамак, котрі поверталися звідти з подальшою доставкою їх до Січі. № 2420

Ізъ Коша Воиска Запорожского Низового воисковому довбишу Нестору Головку
Ордєръ 26

Принявъ сей ордеръ, вамъ слѣдовать въ Великий Ингуль и Малий Ингулець, и въ прочіе зъдешной подчиненности мѣста, и тамо еслибъ съ идущих по подлѣннимъ извѣстіямъ¹ в Полшу для бунтовъ какових либо бродяхъ, називаючихся запорожскими козаками² наититъ моглъ, такових², яко на Войско Запорожское Низовое поношение и безславиє навлекающих и умишляющих к нарушению общога блага, бивъ без пощади киями возвращать въ прежніе ихъ³ обиталища, идѣ же до восприятія с ихъ зълоумишлений находилися и⁴ отгѣхъ⁴ намѣренностей ихъ недопущениемъ // вовся удержать. Которіе ж би явитис могли⁵ бившіе уже в Полшѣ на таких бунтахъ, онихъ⁶ забирая отдавать козакамъ тѣхъ куреней, коихъ и они себе имяновать будутъ, и при них присилать при ваших репортгахъ въ Кошъ. І о семъ въ произхожденияхъ почасту сюди репортговать.

1768 году

Іюля 2.

№ 2420.

Арк. 26–26 зв. Чернетка.

№ 21 1768 р., липня 2. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша отаману Мишастівського куреня Мусію Чорному про з'єднання його загону з командою полковника Івана Кулика для пошуку гайдамаків та вимагати від господарів зимівників нікого зі своїх робітників і служителів не відпускати на грабунок. № 2421

Атаману мишастовскому Мусью Чорному
Ордєръ 35

По полученіі сего заразъ слѣдовать вамъ с командою незамедлительно¹ на Саксаганъ прямо на урочище Великіє Терни, а оттолъ на Бокову і сунъ

¹ Далі закреслено какових либо.

² Далі закреслено і яко зломислющих.

³ Далі закреслено абид.

⁴⁻⁴ Написано на лівому полі замість закресленого а о т.

⁵ Далі закреслено возвращаючієсь.

⁶ Далі закреслено я.

¹⁻¹ Написано над рядком.

Бобринець, і ставши в Еланць, совокупясь с полковникомъ Куликомъ і єго командою, гдє собирающихся на воровство провѣдаяс, за ними, какъ возможно, поіскъ чинить і переловлять, а переловивши, присилать до Сѣчи под карауломъ. Буди ж при переловленіи будутъ супротивляться, в такомъ // случаі поступать с ними, какъ с разбойниками нещадя і мало.

35 зв. А више писанномъ до Еланця путем, гдє случится близъ козачихъ зимовниковъ ехатъ, то не чиня в зимовникахі нікому і малѣйшей обиды, приказивать хозяевамъ, что б служителей і хто в них живеть, дабы не ишли никуда, а паче на вороство, ¹ по работникамъ ¹ удерживали, и ежели за которимъ приметятъ, іли тѣмъ ходомъ проговорился, такого звязавши, а буди пойдегъ, то давъ знатъ козакамъ, старшинѣ, і поймавши связавъ для тяжчийшого емутуть наказания привозить до Сѣчи.

1768 году іюля 2 д.

№ 2421.

Помітка: Дяджѣвскому Кулику № 2422.

Арк. 35–35 зв. Чернетка.

№ 22   **1768 р., липня 2. Інгульська паланка. – Донесення полковника Інгульської паланки Тараса Чорного Кошеві про неможливість застерігати запорожців від гайдамацтва через малу кількість козаків в його команді, чутки серед рибалок про наказ курінних отаманів рушати «в зятяг», захоплення гайдамаками коней, волів і амуніції в запорожців і чумаків**

75   Велможному и высокородному єго милости гспдну гспдну атаману кошовому Петру Ивановичу Калнішевському з войсковою старшиною и курѣнными пнами атаманами Покорнѣшоє доношеніє

От 18 д. іюня, з Коша Войска Запорожского писанний ордеръ к намъ въ Ингулскую поланку за бродяги, которі идуць въ пѣхоту въ полскій мѣста, что б ежечастіи непресилно во всемъ вѣдомствѣ принадлежащимъ до поланки ннѣ самимъ намъ розездъ имѣтъ, что робочое время настигло козакамъ, а гдє собирающиеся бродяги провѣдаєте, переловить. По силѣ жъ войскового ордера во исполненіє, со всякимъ раченіємъ онихъ зломишленіков, къ переловленію собравши козаковъ ради б переловить, то под сєє робочое время, гдє надежніи були козаки на риболовних станахъ въ границу за сѣнокосомъ пошли, а остались паницѣ, въ которихъ и оружии немає, а не то лошаде. А в горѣ Днепра понад Козацкимъ до урочища Молуна невѣдничии воумущеніє учинили, что якобы з Коша курѣннии атамани повеленіє здѣлали и на дорогу глѣбы подавали, что б ишли въ зятягъ да не пѣшо, но кожно, а которихъ куреней ватаги: первих куреня Коренѣвского Андрѣй Андроникъ^а, другии куреня Калниболотского Грицко Дядченъко,

третий Савка тогож Калниболотского куреня, при урочищи Дослакѣ, недалече Моллуна, члвкъ до 30 или болѣе собравшись, у козаковъ лошадей, сѣдла, ружжа, воли чумацкіе насилно берутъ и уже до половины поконились, что нам у малолюдствѣ ихъ не розогнатъ и козацкихъ лошадей не отбытъ.

Того рады, // вашей велможности з войсковою старшиною и курѣнни-ми пнами атаманами покорнѣше прошу милостивого рассмотренія и опредѣленія, что де у Войску Запорожскому во всѣхъ куреняхъ писменное обязательство имѣется от первого атамана з [с]тариками и молодыми козаками подписаны крестами, что уже буды появляться злодѣе и грабителѣ не задрудняя Войска къ переловлению, но должны своіми козаками з куреня тѣхъ легкомисленниковъ переловить и в суд войсковой одать. Видимост же слѣдуетъ, что атамани якобы имъ повеление здѣлали, онихъ куреней атамановъ з козаками вислатъ, а мы от поланки во урожайности вь согласіи помоществование чинить всегда неослушни будем.

Полковникъ иигульскій Тарасъ Чорний з старшиною

1768-го году

Июля 2 дня.

Поланка Иигульская.

Помітка: Под. 10 іюля 1768 году.

На конверті: Велможному и высокородному его милости гспдну гспдну атаману кошовому Петру Ивановичу Калнишевскому з войсковою старшиною і курѣнными пнами атаманами Покорнѣшоє доношеніє.

Залишки печатки

Арк. 75–75 зв., 77 зв. Оригінал.

№ 23   **1768 р., липня 2. [Запорозька Січ]. – Свідчення уманських купців Остапа Поламаного і Остапа Бочки про захоплення Максимом Залізнякам м. Умані**

1768-го году іюля 2 дня. Прибывшиє в Запорожскую Сѣчь по купеческому промыслу Полской области Уманской губерній города Уманы жители Остапъ Поламаный і Остапъ Бочка в Войсковой Запорожской Низовой канцеляриі^а сказкою показали:

Минувшого де іюня 9 д., гайдамацкая шайка¹, простыраючаяс² в собраніі² до тысячи члвкъ коньно при знаменах: одномъ болшомъ, а про чих менъших нѣсколжих, в предводителствѣ по извѣстиямъ нѣкогось полковника Маѣи-

¹ Написано над рядком замість закресленого партия.

²⁻² Написано над рядком.

ма Желѣзняка³ вошед у город Умань, ⁶подолстивъ к себѣ в единомислиѣ к злимъ начинаніямъ с Уманскои губерніи сотниковъ четириохъ чловѣкъ: города Умани Ивана Кузменка и Гонту⁴⁶, торговицкогo Власенка⁵, хашовацкогo Панка, і при них козаковъ конніх і вооружених 500⁶, и въ 10 де. напавъ на оной⁷, в немъ бывших полских шляхтичей на сто, а жидовъ на три тысячи, в томъ числѣ мужеска и женска полу, даже до сухих младенцовъ поумерщвлявъ, всѣ до послѣдка их имѣнія, такъ же городовіе знамено одно
28 зв. болъшое, пушокъ одну болшу, а менших двѣ забрали⁸, // і расположили с под однимъ городомъ Уманию в полѣ лагиремъ. Умерщвленних же поляков и жидовъ тѣлеса брошенъны на разных мѣстах ²і остались² безъ обикновеннаго погребенія. ⁹Тѣжъ гайдамацкая шайка⁹ називают себѣ запорожскими козаками, но в самом дѣлѣ естъ не запорожцы, но сухыѣ с простих Полской области на Украинѣ живущих мужиков, также винокуров и обитающих в турецкомъ городѣ Очаковѣ и других оногo околнчностях аргатовъ. Сказуют де, якоби² имѣють¹⁰ у себе¹¹ на искорененіе в Полцѣ ляховъ и жидовъ нѣякоесъ¹² указное повелѣніе. Сей, імянующийся полковникъ Желѣзнякъ¹³, имѣеть управытелную резиденцію // пад онымъ городомъ Уманью и целою Уманьскою губернією, и всякіе между тамошными жителными росправы производит. И егда къ ему¹⁴ з города Умани объявители пришедъ, требовали от егo избрания надъ ими ⁶в городѣ⁶ начальника, то де онъ, Желѣзнякъ¹³, объявил имъ, что ¹⁵будто² послал от себѣ в Киевъ къ командующему тамо генералитету письмо¹⁶ о присилкы отуду къ ним потребных начальниковъ, ⁶но до отезда ихъ¹⁷, Поламаного і Бочки, с Умани, что б посланіе возвратились, не слыхали⁶. Который, імянующийся полковникомъ Желѣзнякъ¹³, им¹⁸, Поламаному¹⁹ и Бочцѣ²⁰, на проход до Сѣчи Запорожской

³ *Виправлено з Залѣзняка.*

⁴ *Далі закреслено Николай Иванович Евреиновъ ундеръ-жолнеръ.*

⁵ *Далі закреслено і.*

⁶⁻⁶ *Написано на лѣвому полі.*

⁷ *Написано над рядкомъ замість закресленого той [...].*

⁸ *Далі закреслено и подолстивъ к себѣ въ единомислиѣ къ злимъ начинаніямъ зъ Уманьскои губерніи сотниковъ четириохъ члвкъ: // города Умани Ивана Кузменка и Гонту, торговицкогo Власенка и хашовацкогo Паенка і при них козаковъ конно вооруженныхъ пятсот члвкъ.*

⁹⁻⁹ *Написано над рядкомъ замість закресленого остались оны.*

¹⁰ *Далі закреслено якоби.*

¹¹ *Далі закреслено будто.*

¹² *Далі закреслено незнатно о куда от ея і. ва. в ъсероссийскія.*

¹³ *Виправлено з Залѣзнякъ.*

¹⁴ *Виправлено з ему.*

¹⁵ *Виправлено з будто.*

¹⁶ *Написано над рядкомъ замість закресленого требованіе.*

¹⁷ *Далі закреслено съ Умани.*

¹⁸ *Далі закреслено ему их.*

¹⁹ *Виправлено з Поламаного.*

²⁰ *Виправлено з Бочку.*

в промислѣ купеческомъ и ²¹ свѣдѣтельство даль ²¹, по коєму оны с пропуска ²² на российской границѣ чрезъ Орелский фарпостѣ приехали в Сѣчь.

К сей сказки Полскоѣ области Уманскоѣ губерниѣ города Уманы жители Остапъ Поламанний и Остапъ Бочка подписалис, а вмѣсто их неграмотных, по их прошению козак куреня Джерелѣвского Данило Чорный руку приложил

Арк. 28–29. Чернетка.

Опубликовано: *Скальковский А.* Наезды гайдамак на Западную Украину в XVIII ст., 1733–1768 гг. – Одесса, 1845. – С. 133–134; Гайдамацкий рух на Україні в XVIII ст. Збірник документів. – К.: Наукова думка, 1970. – С. 372–373; Гайдамацкий рух на Уманщині. Коліївшина 1768 року: Хрестоматія. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2002. – С. 20–21.

№ 24   1768 р., липня 2. [Запорозька Січ]. – Свідчення запорозьких старшин Семена Галицького та Олексія Шульги про захоплення гайдамаками сл. Балти та їхнє перебування у таборі повстанців

1768 году іюля 2 д. Войска З. Н. старшина ¹ Семень Галицкій 30
² с товарищем ² оного в канцелярыі показанно:

За поворотомъ онѣ, Галицкій, съ Ган-Кышла от едисанского султана, к которому онѣ билѣ послал от Коша по дѣлам войсковым, а Балтѣ от тамошнего гетмана Якуб-агы ³ прошедшого июня въ 17 д. получили извѣстіе, что нѣякыєсь гайдамаки, коі себѣ запорожцымы назвали, подошли под державу их и много по сей сторонѣ реки Кодими в полскоѣ сторонѣ жидам и ляхам грабительства починили, самих же тѣх жидов и ляхов разогнали, яких немалое число перешло на ту сторону Кодими в Балту под его, Якуба ³, протекцію. Причѣм и по даннои ему, Якубу ²-агѣ, от тѣх гайдамак какоито на листу указъ, будто от гспдна кошевого с Пѣтербурга за собствєнною рукою к оным гайдамакамъ присланнои, чтоб они всѣхъ жидов и ляхов до единого вигубили, объявлен. В заглавыи жѣ онои указъ написанъ ⁴ тако: «Указъ ея і. ва самодержыцы всероссийскои и прочая, и прочая, и прочая. Объявляетца во всенародное извѣстіе» и при концѣ подписанно: «Атаман кошевый Петрѣ Калнышевский. С Пѣтербургу». // Особливо жѣ в самой 30
его, Галицкого, туда приездѣ, видѣлъ он, Галицкій, какъ та гайдамацкая зв.
шайка разграбленное у ляхов и жидов имущество команды Якуба-аги туркам распродивала. Потом, какъ увѣстилис оніе гайдамаки, что разогнатыє ими жиди и ляхы всѣ остаюцца в протекціи гетмана Якуба-аги, то тот часѣ

²¹⁻²¹ Написано над рядком замість закресленого билетомъ снабдиль.

²² Виправлено з прописки.

¹ Написано над рядком замість закресленого товаришь Мѣнского куреня.

²⁻² Написано над рядком.

³⁻³ Написано на лівому полі.

⁴ Далі закреслено он.

подали до аги требованіє, что б онъ, ага, не задерживая ни единого, оттолих всѣх к ным высла⁵. Онъ, ага, видя ляхам причиненную от гайдамакъ разорением обиду, прозби гайдамацкои не выполнил и в защищеніи оных нашел себе⁶ принужденным остаца, и перво отдал приказъ всѣмъ туркамъ, что б они прибрав себе готовими против оных гайдамак к сраженію, велѣлъ всѣ жилъяз запалить, в которои часть то и учиненно. Что гайдамацкая шайка усмотря оставила било² в мѣстѣ том² их спокойными⁷ и приняла намѣрениє кудато слѣдова^т, а какъ при слѣдованіи им донесенно, что турки их шайки позосталис двох гайдамак² на мѣсту зрѣзали, а єдного с ружя гулара убили, // то они с немалим азартом многочисленно на сторону турецкую заворотяся, взяли на турков с имѣвшихъ в ных четирех пушекъ палбу производить, против чего кърайне в оборонѣ стоявшіє турки витерпѣтъ не могли и принужденни били всѣ⁸ съ Якубом⁸-агою мѣсто⁹ і възвесъ² на оном² свой¹⁰ экипажъ оставит, а сами бежать. С которыми туркамы, и он, Галицкій, оставя на отведенной от Якуба-аги кварталѣ своего товарища¹¹ Алѣѣѣ Шулу со всѣмъ своимъ экипажем і лошады, бежал от Балты в шест верстѣ, и переночевав тамо² в селѣ Фицецелѣ², паки на другой день в Балту въсѣ обще с турками поехали, гдѣ ни их, ни оставленнаго экипажу не застали. А та вся гайдамацкая шайка разграбив все и взяв оставашогосъ на кварталѣ его, Галицко^{го}, товарища со всѣм экипажем і лошады¹², отобравши¹³ все от него ружя² і снявши с него¹⁴ имѣвшоеся на нем платѣ, на полскую сторону чрезъ Кодиму пошла, гдѣ уже по полученнѣ над турками аванжа по орандах всякые напитки пили. //

31 зв. Тот гетман Якуб-ага задержав сумнительство, что тѣ гайдамаки точно запорожцамы себе називаю^т, его, Галицкого, спрашивал, не данно ли им дозволеные от Коша таких шалостеи чинить, а какъ онъ, Гальцки[й], в самой точности его увѣрил, что нікогда нікому от Воиска такова позволенія не-даванно, то онъ, ага, к лутчѣму еще того освѣдомленію послал его, Галицкого, придав ему, Галицкому, двух своихъ сейксенов к онымъ гайдамакам. Какъ онъ, Галицкій, к ным пришел, то увидѣлих всѣх вообще в єднои компанѣи над разставленными напитками сидящих, гдѣ и его, Галицкого, оні межъ собою посадив, довольно потчевали и просили его о прощеніє, что с них нѣкоторые шалуны покусились во обиду его¹⁵ товарища взят, и при товаришѣ его

⁵ Далі закреслено чєго.

⁶ Далі закреслено остаца.

⁷ Далі закреслено но увидя.

⁸⁻⁸ Написано над рядком замість закресленого с.

⁹ Далі закреслено оставит.

¹⁰ Далі закреслено тамо.

¹¹ Далі закреслено полжового старшину.

¹² Далі закреслено повели з собою.

¹³ Виправлено з [...].

¹⁴ Далі закреслено все.

¹⁵ Далі закреслено и на рости.

экипажъ ограбитъ, а при том ³ обрадивали *его* било ³ тѣе¹⁶, что все без потерянiя¹⁷ его, Галицкого, и товарища его они оищутъ, а ежели не оищутъ, то у двоѣ наградятъ¹⁸. // Промежду тѣмъ любопытствуюсь с ними в раз- 32
говорахъ нѣединого с них, гайдамак, не призналъ запорожскимъ козаком, потому что они по воисковымъ запорожскимъ обичаемъ лошади осѣдлат, на лошадъ всѣдат, ратища в рукахъ дѣражат и лошади навючит не умѣютъ. По болшой же часты видѣл по ных, что они простіе саміе мужики беззапасни¹⁹, ибо они под случай на ихъ тогда жъ, какъ турков²⁰ з Балти²⁰ вигналы, от татаръ нападения, коихъ всѣхъ било упователно до тысячи²¹, за недостаткомъ пороху с высящихъ около ихъ роговъ заряжатъ пушки порох² изсипали, и такъ по щастію их²² первымъ сраженіемъ²³ рубанними желѣзными швѣрнями трехъ²⁴ татаръ² с пушекъ² убили і оную всю силу от себѣ²⁵ тѣмъ толжо оत्वратитъ²⁶ могли, а на далше б им вистоятъ било б в силу можно. И побув с ними, гайдамаками, тамо не долго, к гетману Якубъ-агѣ воротылся и все извѣданное объявил.

³ На другои того день, присланны били от тои гайдамацкои шайки два: едил с нихъ называеца асаулом, а другои сотником, с нѣякимис писмами. В которои часъ подоспѣла к Балтѣ орда и пришѣл от оной²⁷ к Якубу-агѣ мурзакъ, к чѣму і его, Галицкого, оной ага призвал, где онъ, Галицкий, посидя видѣлъ между ими, Якубомъ-агою и мурзаком, многіе разговоры. А потомъ Якуб-ага сталъ сказиватъ онім гайдамацкои шайки асаулу і сотнику: «Что вы это здѣлали и с какимъ вы памѣреніемъ городъ сей Балту разорили, видѣтъ де можете сами, что орда подоспѣла и она напрасно олити не может, от де запропастили ви²⁸ своімъ самоволствомъ Украіну», а какую Украіну: полскую іли какую, он, Галицкий, того не знаетъ³, і помешкав Галицкий² у него, аги², чрезъ три дни.

Потимъ с оной гайдамацкой шайки присланны // к гетману Якубу-агѣ письмо с тѣмъ, даби он с ними вступилъ в примиріе і росписался, а оны его, аги, і его команди убитки с довольнымъ достаточествомъ будутъ награждать, и какъ то уже между ими постановлено онъ, Галицкий, не знаетъ²⁹, а толжо видѣтъ, что турки во удовольствие свое от тѣхъ гайдамак арбами экипажу своего полского і жидовского не мало на свою сторону везли. Причѣмъ и онъ, 32
зв.

¹⁶ Написано над рядкомъ замѣстъ закресленого сказивали.

¹⁷ Виправлено з потерянiе.

¹⁸ Далі закреслено с чѣмъ онъ посидя с ними не долгое время // к Якубу-агѣ отошѣл.

¹⁹ Далі закреслено под спу.

²⁰ Написано над рядкомъ замѣстъ закресленого з Балти, с Палѣевого, з турецкой.

²¹ Далі закреслено с висяще.

²² Далі закреслено за.

²³ Написано над рядкомъ замѣстъ закресленого ружомъ.

²⁴ Далі закреслено с.

²⁵ Далі закреслено оत्वратили.

²⁶ Виправлено з оत्वратили.

²⁷ Далі закреслено едь.

²⁸ Написано над рядкомъ замѣстъ закресленого если.

²⁹ Далі закреслено написано на лѣвому полі потому что виз. о техалъ вротился в путь.

Галицкий, къ той гайдамацкой шайки подѣхал и требоваль в них забратого ими с товарищем его экипажа и лошадей возвращения і оттол самых их отпуску, то оны і его, Галицкого, уже от себе не отпуская, велѣлы со всѣм при них бит покудова оны в том мѣстѣ себе успокоят и примут в другое мѣсто поход³⁰, где обѣщались их з доволным за убиток их награжденным отпустить³¹.

- 33а Тогож дня³² вибежав онои гайдамацкои шаки асаул³³ за замоки отдал всѣмъ приказъ, даби того жъ часа к походу на мѣлкые // шайки роздѣлились, а потом незабаря сами прочіе при нем старшины, кои називают себе сотныками, и онъ, Галицкій, с товарищем своимъ всѣмъ на лошади под полѣтичным оных гайдамак наблюдением при пушках ехали. І выехавши в степь под часъ почлѣгу тот асаул з старшинами своими давал всякому юзинъ [?], чтоб всяк називал себе, ежели хто спросит хто он таковъ, что козакъ чати, какои он ест. Чати жъ тѣ прозываютца: Тимошева, Бобринцева, Уманцева, Чалынцева, Запорожцева, Смѣлянцева, Поповцева, Вербѣвцева² и прочих, а хто так не скажетъ, такового з между себе бют і убивают в смерть. Когдаж стали уже ониѣ гайдамаки доездытъ к реки Савранѣ і входит в село Пѣщаное, то он, Галицкій, увидя, что онъ ім доволства нікакова не чинитъ, за доволеным гайдамацкого асаула без награждения³⁴
- 33а зв. с товарищемъ своимъ отехалъ в свой путь. // ³⁵ ³⁶ Когдаж он³⁶, Галицкій³⁷, в здѣшныѣ мѣста к состоящему на граныцѣ Воиска Запорожских полковнику бугогардовому прибил, то в слѣд за ним пребежал от воиска турецкого с турецкого мѣстечка³⁸ Голти бешлей² с писмом², которой³⁹ спрашивал полковника о разоряющих Голту гайдамаках, каких оны: Воиска Запорожских лы, ілы каких других, ежели жъ де не Запорожских, то объявил, что виступившая сыльная татарская орда всѣхъ их выгубитъ, для чего де уже і в поготовности себе до повороту его, бешлея, здѣлали. На что онъ, Галицкий, с полковником ему отвѣствовали, что тѣ гайдамаки не от запорожцов, но самозбродци,⁴⁰ не вѣдаютъ они с какихъ людей, і объявили ему с ними, что хотя[т] дѣлатъ⁴⁰.

³⁰ Далі закреслено и туда уже об.

³¹ Далі закреслено На другои.

³² Виправлено з день.

³³ Далі закреслено за городъ.

³⁴ Далі закреслено отехат.

³⁵ Далі закреслено к проезду своимъ Воиска Зал.

³⁶⁻³⁶ Написано над рядком замість закресленого По прибытыи жъ его.

³⁷ Виправлено з Галицкого.

³⁸ Написано над рядком замість закресленого города.

³⁹ Далі закреслено говорил.

⁴⁰⁻⁴⁰ Написано на лівому полі замість закресленого і велѣли і дозволи ім хотя до единого всѣхъ іх тамо искоренитъ.

К сѣи сказки вмѣсто Сѣмена Галицкоґо и за сѣбе Алексѣй Шулґа
подписался⁴¹

Арк. 30–33 а зв. Чернетка.

Опубликовано: *Скальковский А.* Наезды гайдамак на Западную Украину в XVIII ст., 1733–1768 гг. – Одесса, 1845. – С. 113–117; Гайдамацкий рух на Україні в XVIII ст. Збірник документів. – К.: Наукова думка, 1970. – С. 369–372.

**№ 25   1768 р., липня 2. [Запорозька Січ]. – Свідчення отамана
Тимошівського куреня Василя Коржа про службу на
Запорожжі ватажка повстанців Максима Залізняка**

1768 году іюля 2 д. атаманъ ку[еня] Тимошѣвского Василь   34
Коржъ^а въ Войско[вой] канцеляріи сказкою показаль:

Щисляясь при куренѣ Ти[мо]шѣвском, родиною Полск[ой] области села Івкѣвецъ Маѣимъ Жалѣзнякъ, с приходу своего годовъ с пять находилсѣ² на заробках і во услуженіи, а в 762 году какъ отсель олучилсѣ¹, проживаєтъ аргатуя в Очаковѣ, отколь² всякимъ промысломъ бадалсѣ. ³По битности ж въ 762-м году подпушкаримъ, какъ з Сѣчи олучилсѣ, находилсѣ по низу между козаками³, потомъ в турецкомъ городѣ Очаков[ѣ]⁴ нахо[ди]лсѣ в шинковомъ промыслѣ, гдѣ будучи обиходилсѣ лѣ честно или нетъ, за отдаленностію не знаємъ. Когда⁵ сих временъ нѣякієсѣ в Полщѣ затыгы прослились, то и означенни[й] Маѣимъ Жалѣзнякъ, как[ъ] // [изв]ѣстно, пошелъ [той]дажъ іменно, то яко [и]зъ здѣшнихмѣстъ, [не] знаємъ.   34 зв.

Арк. 34–34 зв. Чернетка.

**№ 26   1768 р., липня 3. Прогноі. – Лист полковника Прогнойської
паланки Федора Великого до кошового отамана
Петра Калнишевського про наміри прогнойських
рибалок зайнятися гайдамацтвом та погрози від них
на адресу полковника і паланкової старшини**

⁴¹ Далі на арк. 33 б і 33 б зв. написано імператрици Єкатерины сего числа Алеѣієвны и прочая, и прочая и прочая. По указу его зъ [...] [...] [...]го куреня Пашковського глпднѣ атаманъ Андре[и] [...]ну судны [...]. По указу ея вельчества государ. //

По ука. По указу ея величества государын[ы] імператрыцы Екатерны Алексѣєвн[ы], самодержыцы всероссійской и прочая.

Сего явитель Войска Запорожского Нызо[вого] козакъ куреня Кушѣвского Омелко Жмур зъ молодикомъ Ивановомъ зъ солью однимъ с[...].

¹ Далі закреслено і.

²⁻² Написано над рядком замість закресленого і чрезъ ту всю прожилося вель сѣбе честно і между многими козаками в разних здѣшних мѣстах.

³⁻³ Написано на лівому полі.

⁴ Далі закреслено [...].

⁵ Написано над рядком замість закресленого Какъ же.

89

Велможний и високородний и достоинопочтенни гспднъ
атаманъ кошовий Петръ Ивановичъ, мнѣ прѣмилостивии отецъ
и великии добродѣю

89
зв.

Хотя мнѣ може битъ и не надлежало велможностьъ вашу о семъ трудить, а
однакъ чувствую свою рабскую къ велможности вашей должности, в томъ
принялъ смѣлость объявить велможности вашей, что по той сторонѣ от
Прогноевъ рибалки оставя своих хазяіновъ, идугъ на ту сторону Богу реку на
Кислякову и Гордѣеву балки, гдѣ збѣраются немалие чати, гаидамачить,
а хазяйства их о томъ менѣ увѣдомлять не хотятъ, но чрезъ других сторо-
них козаков // то мнѣ известно. Чего ради, и велможностьъ вашу я увѣдом-
ляю и не знаю известно ль вамъ о томъ их злоумишленомъ собраніи или
нѣтъ. Если жъ не извѣстни, то увѣраю велможностьъ вашу, что точно такъ
есть. Минѣ жъ изъ [с]таршиною моею от них заносиміе грози и житъ тамъ
под теперишное время Богъ знае и якъ, що опасно без козаковъ, щоб
напавши на насъ и послѣдних наших рушницъ не позабিরали. О семъ
велможностьъ вашу всенижайше прошу менѣ о семъ увѣдомить не оставить,
или з Сѣчи обиздку послать. В протчемъ, з усерднѣйшим моимъ упокорѣ-
ніемъ остаюсь.

Вашей велможности всегдашнии слуга Федоръ Велкий

1768 году

Июля 3 дня.

С Прогноивъ.

Помітка: Пол. іюля 13 д. 1768 году.

95
зв.

На конверті: Велможному, високородному и високочтенному гспдну
атаману кошовому Петру Ивановичу, моему всегдашнему благодѣтелю
и добродѣю, его високородию Калнишевскому, почтено.

Залишки печатки

Арк. 89–89 зв., 95 зв. Оригінал.

№ 27

1768 р., липня 4. [Запорозька Січ] – Рапорт Коша кийвському генерал-губернатору Федору Воейкову про спробу гайдамаків переправитися на Правобережну Україну в районі Очакова, та непричетність запорозьких козаків до розорення Балти. № 2437

7

До губернатора киевского
Репортъ

Вашего высокопревосходительства ордеръ по извѣстію, что Полск[ой] облас-
ти въ Уманской, Чигрин[ской] и Смѣлянской губерниях появил.¹ гайдмацкая
шаика, коеи главной вождь² сказивается по[л]ковником Воиска Запорожс.

¹ Написано над рядком замість закресленого собрат[о].

² Далі закреслено Максимъ.

Низового і називається Маґзимъ Желѣзнякъ³, і при немъ якоби действительно до ста человекъ запорож. козаковъ находится імѣеть, нѣсколко корога[въ] и пѣрначей, разглашая, чт[о] онъ по указу посланъ противъ конфедерато[въ] і такимъ образомъ прост[ой] народ прелщая побура к бунтамъ і къ своєї прив[лє]каєтъ шайкѣ, чємъ немалое поношеніє і бє[з]славіє всему Воиску Запорожскому наносить,⁴ с повелѣнієм⁴ немедлѣти справится, // 7
нє оллучался лѣ кто бєз вѣдома на помянутое мерзское и богопротивное зв.
разбоиническое предпріятіє, а при томъ нє упуская і малѣишого времени употребить такіє мѣри, чтобъ никто ізъ подлєжащих под вѣдомством здешнимъ к тѣмъ безчеловѣчнимъ безделникамъ пр[и]стать нє олважился, також, ежели кто із нихъ в границах Войска Запорожского появился б, то тотъ часъ поймавъ, содержатъ под крѣпчайшимъ караулом,⁵ в Кошѣ Войска З. Н. минушого [і]юня 30 дня полученъ⁵, і на онои вашего высокопревосходительства ордеръ⁶ покорнѣйше репортуємъ⁶.

Еще до получения сего от вашего высокопревосходительства⁷ ордера⁸, // 8
по доношению⁹ Войска Запорожского полковника, в Прогнойскихъ озерах для ізгромажения соли находящейся, что в битность его по надобности в турецкомъ город[ѣ] Очаковѣ, видѣлъ нєвдал[ѣ]¹⁰ Очакова с тамошних аргатъ собравшихся человекъ до тридцят[и], кої, какъ онъ от тамо жителствующих слыхалъ, намѣрени іти в Полщу нєвѣдомо¹¹ // для чего. А потомъ 8
полковникъ бугогардовий в Кошѣ репортъ представлялъ, что прошлого мая зв.
послѣдних чиселъ очаковскимъ судномъ чрезъ реку Бугъ на сю сторону собравшихся аргат сорокъ человекъ перевезлос, і слѣдовали в Полщу, которихъ онъ с козаками наехавши под вечоръ и имѣлъ намѣреніє переловить, но за наспѣніємъ глубокой ночи толко разогналъ, кої разбѣглис,¹² имѣющієсь тамо [...] болшіє [...]¹², нѣкоторіє в турецкіє мѣста, а другіє сею стороною. И хотя на другой же день по утру обискъ к поїмки за ними чинилъ, но нє сискалъ // нигдѣ, якихъ к переловленію всевозможнѣйшее 9
старательство прилагаетъ, і дабы неусипно прилагалъ, с Коша предложено ему¹³ ⁵ і протчійм полковникамъ⁵, і в Елисаветъградскую правинцияльную

³ *Виправлено з Залѣзнякъ.*

⁴⁻⁴ *Написано на лівому полі замість закресленого і ва.*

⁵⁻⁵ *Написано на лівому полі.*

⁶ *Далі закреслено что.*

⁷ *Діла закреслено ъ.*

⁸ *Далі закреслено здешнего Войска к полковникамъ бугогардовому, інгулскому і кодацкому крѣпчайше подтвержденно, такових гайдамакъ єсли бѣ могли // появятся, всемѣрно старатся переловлять. Но сверхъ еще того от Коша команды на дв[ѣ] чати при двух полковниках для такових кривт[ѣ] пересматриванія олтр., о чємъ вашему высокопревосходительству репор[ту]ю.*

⁹ *Написано над рядком замість закресленого репортамъ.*

¹⁰ *Далі закреслено з.*

¹¹ *Далі закреслено 1768 году, іюля 1 д.*

¹²⁻¹² *Написано на лівому полі; далі закреслено мѣста.*

¹³⁻¹³ *Написано над рядком.*

9
зв. крию, не могут ли они пробратся в слободские поселения, о сиску і переловленію¹⁴ писано¹⁵. Какъ же получено извѣстіе⁶ о т приежающихъ, что в Полщѣ собирается¹⁶ гайдамацкая клика¹⁷ із тамо жителствующихъ людей
називаю т себе запорожскими козаками, то // не убѣгнутъ ли они в сие мѣста,
а ежели убѣгнутъ, к переловленію всѣхъ таковых послани от Коша двѣ
команди¹³ с полковниками¹³ і полковником,⁵ в околичних мѣстах нахо-
дящимися⁵, пересматривать¹⁹ і ловить¹⁸ велено¹⁹. По полученіи жъ вашего
высока п. ордера, тожъ найстрожайше всѣмъ подчиненимъ¹³ Войска З.¹³
предложено і справки не пошел ли хто самоволно до онихъ мѣстъ заби-
раются²⁰ и не усталое по оному вашего високо п. ордеру ісполнение чи-
нится²⁰.

10
зв. Что жъ Максимъ Желѣзнякъ сказивает²¹ себе полковникомъ Войска,
то по справкы хотя онъ билъ зашедши с Полщи, яко жъ о ттуда уродился, //
на заработкахъ¹³ і буди же тому¹³ zde чрезъ нѣсколко годъ, однако²² въ 1762
году²² какъ о тселъ о тлучился²³, пребиваль аргатуя в Очаковѣ о тколь, какъ
слишно, пошелъ с протчими аргатами в Полщу и називаетъ себе полков-
никомъ і всего²⁴ при нем імѣющуюсь гайдамацкую шайку називаетъ Запо-
рожскимъ Войскомъ напрасно. Яко жъ сего іюля 1 д., послание о т Войска
З. Н. в Едисанскую орду⁶ к тамошнему сѣраскерь-сул[та]ну с писмами //²⁵
10
зв. старшини Семень Галицкій і Алексѣй Шулга возвратяся в Кошъ объявили,
что они великое разореніе тою гайдамацкою шайкою Балти²⁶ і сами²⁷ і тѣхъ²⁸
гайдамакъ видѣли і въ ихъ рукахъ находились²⁹, о ткуда по нѣсколкихъ
дняхъ о тпущени³⁰, і что б кто билъ з запорожскихъ козаковъ¹³ в тои шайки¹³,
36
никого не признали³¹ // і не примѣтили, ібо и умѣлости козацкой между іми,
что б какъ надлежитъ козаку лошадь осѣдлатъ, руже і списъ в руки взять не
імѣють, а по ихъ примѣчанію з тамошнихъ жителей і работниковъ,³² с коіхъ

¹⁴ Далі закреслено предложено.

¹⁵ Далі закреслено с команди і от Коша.

¹⁶ Далі закреслено воро.

¹⁷ Далі закреслено називаю.

¹⁸ Далі закреслено к тому не допускать.

¹⁹ Написано на лівому полі замість закресленого велено.

²⁰ Написано на лівому полі замість закресленого імѣють битъ.

²¹ Виправлено з сказиваль.

²²⁻²² Написано над рядком замість закресленого назадъ тому годовъ з шестъ.

²³ Написано над рядком замість закресленого пошелъ і.

²⁴ Далі закреслено войско.

²⁵ Далі закреслено і для развѣдованія тамошнихъ обращеній сего.

²⁶ Написано над рядком замість закресленого мѣстечко Палѣевого озера полского і турецкого городові Бал. мѣстечокъ Балтъ.

²⁷ Далі закреслено в руки.

²⁸ Виправлено з тѣми.

²⁹ Написано над рядком замість закресленого кои били с ихъ кварталы в турецкой Балти ж, яку жъ агою о тведать забрать били полонени.

³⁰ Написано над рядком замість закресленого бажали.

³¹ Далі закреслено Что жъ они називають себе.

старшинъ взятая сказка і реєстръ, что у нихъ забрато гайдамаками от ихъ представленной под високоє вашєму висок. п. усмотрѣніє прилагаются³².

Да июля жъ 2 д., уманские жители Остапъ Поламаний³³ и Остапъ Бочка³³, // пришедшие в Сѣчь 3. своему промыслу, явились з даннымъ імъ³⁴ 36 от того полковника Желѣзняк[а] о пропуски свѣдѣтством, якоє отобрато¹³ зв. і в оригиналѣ посилається³⁵, с нихъ³⁶, Поламаного¹³ і Бочки¹³, сказка при семъ представляется.

1768 году

Іюля 4 д.

№ 2437.

Арк. 7–10 зв., 36–36 зв. Чернетка.

№ 28   **1768 р., липня 4. [Запорозька Січ] – Свідчення козака
Дінського куреня Лаврентія Кантаржія про зустріч
з полковником Максимом Залізнякам**

1768 году іюля 4 д. Воиска За. Н. козакъ куреня Донского Лаврѣнь Кантаржѣи сказкою оного Воиска в Войсковой канцелярыі показал.

43

Когда он по купечеству Полской области в разних далеких городах и слѣдовалуже обратно в Сѣчь 3. патоварясь разними товари через полской городъ Умань¹ прошлого іюня среднихъ числѣ¹, то засталъ² под Уманю стоящего в двух тысящах воиска, называющого себе запорожцем, и воиску³ того⁴ двутысячного⁵ полковником Маѣыма Желѣзняка⁶ ⁷ при тридцяти праперах и пятадцяти пушках⁷, к которому онъ какъ явил себе и просил его, чтоб от его команды, какъ там в простойки, такъ і в путы ему не учинилось какого худа і на товаръ би его, которои стоял под селом Березовка, нападенія не било. То онои Желѣзнякъ, созвав своіхъ⁸ сотников двох члвкъ, и дал ему, Кантаржѣю, от себе свѣдѣтельство, чтоб вездѣ от его

³²⁻³² Написано на лівому замість закресленого под високоє усмотрѣніє вашого високо п. представляются. Что жъ называютъ себе запорожскими козаками, то развѣ може битъ таковыє, коі приходя с тѣхъ мѣсть в якої годъ на зароботокъ и по протчимъ промысламъ і явьясь в куренѣ называютъ себе куренними.

³³⁻³³ Написано над рядком замість закресленого с товарищи.

³⁴ Написано над рядком замість закресленого ему.

³⁵ Виправлено з послалъ.

³⁶ Виправлено з него.

¹⁻¹ Написано над рядком.

² Далі закреслено поблизь.

³ Написано над рядком замість закресленого команди.

⁴ Виправлено з тоєй.

⁵ Виправлено з двутысячней.

⁶ Виправлено з Залѣзняка.

⁷⁻⁷ Написано на лівому полі.

⁸ Далі закреслено всѣхъ.

43
зв. команди свободной проход даже до грани[ци] российский был. При чем онъ, Залѣзн[якъ]¹, ε[му], // Кантаржѣю, хвалился, что де⁹ состоящей з дивизѣю¹⁰ в Полцѣ россиской¹ генерал¹ Кречетникова^а его¹ блгодарил чрезъ пысмо, что онъ Уман в копецъ разорил і всѣх в онои Умані жедов і ляхов вырезал¹. Сам же он, Кантаржѣи, видѣл, что многие с тамошных полских подданных кафолическаго закона люде¹, приезжая к нему с разних тѣх мѣсть, в коіхъ уже нім¹ ляхы і жиди¹ в копецъ разоренны, прося в него, Желѣзняка¹, пачалствъ, і онои Жалѣзнякъ всякаго их по достоинству¹² жалует и дат пысменной от себе¹³ всѣм людѣмъ приказъ, чтоб в точномъ его всѣсмотрѣніи были и всѣ происходящие от него порядки оставали с би в его власти, а ослушника жестоком штрафом¹⁴ страшае.

Арк. 43–43 зв. Чернетка.

Опубликовано: *Скальковский А.* Наезды гайдамак на Западную Украину в XVIII ст., 1733–1768 гг. – Одесса, 1845. – С. 194–196; *Гайдамацький рух на Україні в XVIII ст. Збірник документів.* – К.: Наукова думка, 1970. – С. 374; *Гайдамацький рух на Уманщині. Коліївщина 1768 року: Хрестоматія.* – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2002. – С. 144.

№ 29   1768 р., липня 4. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша київському генерал-губернатору Федору Воейкову про відправку йому копії свідчень козака Дінського куреня Лавріна Кантаржія про зустріч з Максимом Залізником. № 2441

44

До Воейкова в Києв
Репортъ

Какова Воиска здѣшнего сказка куреня Донского Лаврѣна Кантаржѣя, бившого в полских мѣстах по купеческому промыслу і доездившого с прозбою к находящемусь под Уманю гайдамацкои шаики полковнику Маѣиму Желѣзняку, о извѣданыи оного Залѣзняку сказка в Воисковой Вои. З. Н. кан. снята, с онои точна копія у сего включае тца. О чем с покорностыю репортуем.

1768 году

Іюля 4 д.

№ 2441-й.

Помітка: Зъ сего до графа Румянцова в Глуховъ № 2442.

Арк. 44. Відпуск.

⁹ Далі закреслено его, εму.

¹⁰ Далі закреслено какои то.

¹¹ Далі закреслено при чем да.

¹² Далі закреслено і дру.

¹³ Далі закреслено при.

¹⁴ Далі закреслено у.

№ 30   1768 р., липня 4. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша малоросійському губернатору Петру Румянцеву про відправку йому копій свідчень запорозьких старшин Семена Галицького і Олексія Шульги, з повідомленням про розшук військовими командами гайдамаків на території Запорожжя. № 2446.

По секрету   37

До графа Румянцова
Репортъ

[К]акови с посланных ¹ от Коша ¹ къ едисанскому сержаскеръ-султану в их кышла за Днѣстръ с писмами Воиска Запорожского Низо. старшыл, о тамошних заграничных обращениях и о причиненны² оным старшинам в тамошних мѣстах вшедшою невѣстимо откуда гайдамацкою шайкою грабительство і обиди показанія сняты в Воисковой Воиска З. Н. кан., і оних двѣ точніе копїи, у сего под разсмотреніе вашего графского сиятелства прилагаюцца для точного ж извѣренія. Что с той гайдамацкой шайки нѣкоторыя називают себе запорожцами і к конечному оных переловленію всеудобъвозможнѣшіе мѣры в Кошѣ приняты і уже по пристойным мѣстам от Воиска здѣшнего команды разставленны. О чем вашему графскому сия. в покорности репортуем.

1768 году

Іюля 4 д.

№ 2446.

Помітка на арк. 37 зв.: С заграничных обращениях сказка лежитъ в секретном дѣлѣ^а при репортѣ до Воєикова.

Арк. 37–37 зв. Чернетка.

№ 31   1768 р., липня 4. З р. Солоної. – Рапорт полковників Івана Кулика і Мусія Чорного Кошеві про нестачу козаків в їхніх командах; реєстр куренів, з яких не було надано козаків

В Кошѣ Воиска Запорожского Низового
Покорній репортъ

40

Зъ собравшоюсь до сего числа командою ми со всѣмъ восприняли путь, куда намъ от оного Коша Воиска Запорожского Низового ордеромъ повелено. Зъ коїхъ же еще куреней подлежащего числа козаков в означенную команду не вислано, при сѣм реєстѣ уключается, и о висилки оныхъ кому подлежитъ предложение учинить. О чем с покорностию нашею репортуемъ.

Полковники Иванъ Кулыкъ и Мусѣи Чорній

¹⁻¹ Написано над рядком.

² Далі закреслено им.

1768

Июля 4 д.

Зъ Солонѡй.

Помітка: Пол. 4 д. іюля 1768 году.

41 *На конверті:* Въ Кошъ Воиска Запорожского Низового
зв. Покорный репортъ.

Залишки печатки.

Арк. 40, 41 зв. Оригінал.

№ 32

40 Рєэстръ, какихъ именно куреней и якого числа козаков в
зв. команду не вислано:

Зъ Кущѣвского 1.

Конеловского 2.

Сергѣевского 1.

Дѣнского 4.

Крилѣвского 5.

Батуринаского 5.

Васюринского 5.

Незамаївского 5.

Ирклѣевского 5.

Щербиновского 1.

Шкуринского 3.

Коренѣвского 2.

Рогивского 2.

Корсунского 1.

Калниболотского 5.

Уманского 3.

Вышестєблѣевского 1.

Джерелѣвского 5.

Переясловского 1.

Полтавского 4.

Лєвушковского 2.

Пластунѣвского 2.

Вєдмедовского 1.

Платнѣровского 5.

Арк. 40 зв. Оригінал.

№ 33 1768 р., липня 4. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковникам Івану Кулику і Мусію Чорному з повідомленням про відправку наказу з вимогою надіслати в їхні команди необхідну кількість козаків з відповідних куренів та повідомити Кіш про курені, козаки з яких не з'явилися. № 2474

Ізъ Коша Вои. З. Н. гспдам¹ полковнікамъ і атаманам Івану Кулику и Мойсѣю Чорному 41
Ордеръ

По вашѣму репорту² і по приложенному³ при оном реєстру, о не явившихся в командѣ вашей козаках справка по куреням в Кошѣ чиненна⁴ козакам обявлено⁴, что со всѣхъ по реєстру вашѣму значащихся куреней сего числа в команду к вам надлежащим числом повысилаюно. Вам же повелѣваемъ, ежели чрезъ завтрешней деньъ какихъ куреней козаки у васъ не являтца, таковым же образом, какъ і ннѣ, в Кош репортова т с прилогом іменний реєстръ.

1768 году

Іюля 4 д.

№ 2447.

Арк. 41. Чернетка.

№ 34 1768 р., липня 4. [Запорозька Січ]. – Свідчення полковника Бугогардівської паланки Мусія Головка про зустріч з Максимом Залізником

1768 года іюля 4 д. полковник бугогардовий Мойсѣй Головка 38
Войска Запорожского Низового в канцеляріі Войсковой ѡбъявил.

Прошлого іюня 27 д. ѣхал он, полковник, із паланки Бугогардовой в Орел по надобности сам и с ним два компанѣйцы, и как минулъ Мигійской остров, то на той сторонѣ рѣки Буга видѣли гайдамацкой шайки до 30-тъ человекъ, коі з Голты ханской всѣхъ людей вигонили в село ханскоеи Кеде-рим и скотъ занимали, і как онъ, полковник, къ берегу Буга приближался, то с той стороны к берегу жъ прибежав лошады семъ человекъ вооруженіе, спрашивали: «Хто ѣдетъ?», и какъ обявлено, что полковник бугогардовий, причѣм полковник спросил¹: «Ты хто таковъ?», то обявил. «Я де Желѣзняк», по обявленіи чего полковник сказалъ, что слишно Желѣзняк² в Умани, на что Желѣзняк обявил, яко его великоросѣійские команды уже из Умани

¹ Далі закреслено атаманам.

² Далі закреслено спрашив.

³ Далі закреслено реєстру.

^{4,4} Написано над рядком замість закресленого і явилос.

¹ Написано над рядком замість закресленого спрашивал.

² Далі закреслено єгда.

38 вигнали. Причѣм Желѣзнякъ полковника спрашивал. «Давнол бил в Сѣчы и
зв. скоро поидѣшь?», которой, какъ объявил, что возвративши с з Орла поѣдет,
то сказал Желѣзнякъ: «Егда поидѣшь – поклонись пану кошовому, что мы
будемъ на той сторонѣ Буга і в Сѣчы // в гостях», и как он, полковник, стал
говори т: «Когда б д[ε] вы приехали до Сѣчы, то б болѣе не іздылы», то
Желѣзнякъ сказал. «Приедем же мы, такъ что вы и протчие тамошныє і в
Сѣчы и нигде не удержите», послѣ чего саразъ и розѣхались.

Полковникъ бугогардовій Мойсѣи Головка

Арк. 38–38 зв. Відпуск.

№ 35 1768 р., [не пізніше липеня 4. 3 р. Солоноі]. – Рапорт
полковників Івана Кулика та Мусія Чорного Кошеві
про приїзд до р. Солоноі і очікування відправки від
Коша до їхньої команди необхідної кількості козаків

42 Въ Кошъ Войска Запорожскаго Низового
Покорній репортъ

За сылу данного намъ от оного Коша Войска Запорожскаго Низового
ордера, мы для собранія въ пору[ч]енную нам команду козаков въ Солону
сехалис и оныхъ здѣсь ождаемъ доволно. Для того оного Коша Войска
Запорожскаго Низового покорно просымъ, о скорѣишей высилъкы подле-
жащого числа козаков кому надлежитъ предложение учини т.

Полковникъ Иванъ Кулыкъ
Полковникъ Мусѣи Чорний

Помітка: Пол. 4 д. іюля 1768 году.

42 На конверті: Въ Кошъ Войска Запорожскаго Низоваго
зв. Покорнии репортъ.

Залишки печатки

Арк. 42–42 зв. Оригінал.

№ 36 1768 р., липня 5. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до єдисанського
султана про обставини зустрічі бугогардівського полковника
Мусія Головка з гайдамаками, які знаходилися під патронатом
татарського сотника Кедерима, їхні наміри вдертися на
територію Війська Запорозького Низового та з проханням
упіймати та заарештувати зазначених розбійників. № 2449

46 До єдисанского султана
Войска 3. Н. полковникъ бугогардовій Мойсѣй Головка сего іюля 4 д.
явивши с в Кошѣ¹ представилъ, что прошѣ[д]шого іюня 27 д. во время поезда
его² с паланки Бугогардовой² в Орель з двома компанъйцами, по миновеніи

¹ Далі закреслено объявилъ.

²⁻² Написано над рядком.

Мигииского острова на тои сторонѣ реки Буга видѣль гайдамакъ, собравшихся якобы² с полских мужиков до тридцяти человѣкъ, кої, какъ ему слышно, Балту разорили и из Голти всѣхъ людей вигнали // в село Кедеримъ³ 46
и находятся в Кедеримѣ под протекцією тамошнего сотника⁴ Кедерима, 3в.
и увидя оногo полковника приближившогося к берегу з сей стороны Буга
приб[ε]жало семъ человѣкъ, ⁵ і какъ⁵ іспрсил хто едетъ, ² то какъ² объявил⁶
⁷ о себѣ⁷, что ⁸ полковникъ бугогардовиѣ, напротивъ того⁸ они гайдамаки
похвалки імѣли на ² сей сторонѣ Буга² и в Сѣчи битъ для того, чтоб
здешніе жилцы здесь в Сѣчи не вдержалис⁹. Мы, пр[и]немая сие в немалую
опасность, дабы тѣ гайдамаки собравшиесъ // і впрямъ не учинили какова 47
нападенія і разоренія і Сѣчи зъ ¹⁰ здешнимъ мѣстамъ¹⁰, к прежде послан-
нимъ ² в здешніе мѣста² командамъ отправили еще команду в потрей-
номъ¹¹ числѣ людей ⁸ к реки Бугу⁸ і велѣли, буди бѣ тѣ гайдамаки могли
усиловатся входомъ своімъ ² на сю сторону Буга² в здешніе Запорожского
Войска мѣста, с таковими поступатъ, какъ с разбойниками і нарушителям
общего покоя и олюд в сие мѣста¹² входит их⁸ для¹³ причиненія имы¹⁴ зде
разоренія не допускать, а как они, гайдамаки, буди вами¹⁵ імѣють // і под 47
защищеніемъ находятся в пропомянутого сотника Кедерима, якіѣ соі[з]во-
литъ в командѣ вашего высокородія, где тѣ гайдамаки пребивая могутъ
своими самовольными нападками грабит и избивденіе чинить ¹⁶ здѣш-
нимъ і вашимъ подчиненнимъ¹⁶. Для того, вашѣму¹⁷ высокородию чрезъ сие
объявляя, не оставте ваше высокородіе таковыхъ гайдамакъ ⁸ предваривъ ихъ
зліе намѣренія⁸ з мѣстъ выудитъ вашего высокородія приказатъ² выслать 48
іли переловя отправить в тѣ мѣста, // ¹⁸ о лкудова хто ²⁰ [...] вся істребитъ
[...] тамошнихъ [...] тѣ прилеглых [к] нимъ¹⁹ мѣ[ста]мъ, даби чрезъ [у]держа-
телство онихъ [...] к вамъ тѣхъ [гайд]амакъ не мо[гло от] ихъ причинитися
[на с]ию сторо[ну] обиды²⁰, ібо если от вашего высокородия сего учинено

³ *Виправлено з Кедериль.*

⁴ *Далі закреслено написано над рядком називають себе запорожцями.*

⁵⁻⁵ *Написано над рядком замість закресленого обяв.*

⁶ *Виправлено з обяв.*

⁷⁻⁷ *Написано на лівому полі замість закресленого о себѣ.*

⁸⁻⁸ *Написано на лівому полі.*

⁹ *Далі закреслено с появилком.*

¹⁰⁻¹⁰ *Написано над рядком замість закресленого над рядком і в вашихъ мѣстахъ.*

¹¹ *Виправлено з доволномъ.*

¹² *Далі закреслено не до.*

¹³ *Далі закреслено разо.*

¹⁴ *Виправлено з імъ.*

¹⁵ *Далі закреслено ща.*

¹⁶⁻¹⁶ *Написано на лівому полі замість закресленого многимъ, многимъ изоби.*

¹⁷ *Виправлено з вашего.*

¹⁸ *Далі закреслено о лкудова хто бивше ѣ яко т.*

¹⁹ *Виправлено з німу.*

²⁰⁻²⁰ *Написано на лівому полі замість закресленого дабы за неиспотребленіемъ ихъ*

з сихъ мѣнемъ.

не будетъ, то тѣ гайдамаки могутъ вредитъ,² какъ висше писано², многимъ, а отсель к переловленію и искорененію если б могли убѣгти в здешніе мѣста, предприняти² по висше сѣму² подлежащіе мѣры. В прочемъ,⁸ з сосѣдскимъ дружелюбіемъ пребываемъ.

1768 году іюля 5 д.⁸

№ 2449.

Арк. 46–48. Чернетка.

№ 37 1768 р., липня 5. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша малоросійському губернатору Петру Румянцеву про відправку йому копії свідчення бугогардівського полковника Мусія Головка про зустріч з Максимом Залізнякам, наміри останнього напасти на територію Війська Запорозького Низового та з проханням відправити на прикордоння військові команди. № 2451

39

Сыятелнѣйшему графу

Его высокопревосходителству гспдну ея императорскаго вельчества от арміи генерал-аншефу, малороссійскому генерал-губернатору, Малороссійской коллегіи³ президенту, Украинского и Малороссійского корпусов главному комендиру, обоѣх россійских ординов и Святія Анны кавалѣру Петру Алѣксандровичу Румянцову
Репортъ

39

зв.

Каково Войска Запорожского Низового от полковника бугогардового о явившомся недавно в Полцѣ гайдамакѣ Маѣму Желѣзняку с его гайдамацкою шайкою в Кошѣ Войска Запорожского показаніе взято і оногo под высокое вашего графского сыятелства блгоусмотреніе точная копия у сего прилагаетца. И что съ онои усматриваетца, яко прописанной Желѣзняк с его немалою шайкою имѣетъ намѣреніе точно такъ, какъ на полские и другіе мѣста напaдал, напастъ и на мѣста по сю сторону Буга и Войска Запорожского. То хотя в отвращеніе таковаго злаго его предпріятія от Коша на первои сего случай предпріяты все удобвозможнѣшіе мѣры къ недопущенію их сюда, а паче къ конечному переловленію и искорененію, если б могли входом своімъ всилитца в здѣшныя мѣста, отправленны в сие мѣста сверхъ прежде посланных доволные с наставленіем команды. Однакъ о висше пысанномъ и от вашего графского сыятелства наставителной // резолюціи покорнѣше просимъ¹.

Атаманъ кошовий Петръ Калнишевский с войсковою старшиною і товариствомъ

1768-го году

¹ Далі закреслено чтоб же и Елисаветградської провынціі о сѣм приняты били подлежащыя мѣры, кому надлежить учинитъ предложеные.

Июля 5 д.

№ 2451.

Арк. 39–39 зв. Відпуск.

№ 38   1768 р., липня 5. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша київському генерал-губернатору Федору Воейкову про відправку йому копії свідчень бугогардівського полковника Мусія Головка про зустріч останнього з Максимом Залізником, погрози ватажка повстання напасти на територію Війська Запорозького Низового та з проханням відправити на прикордоння військові команди. № 2452

Его високопревосходителству гсдину генераль-анъшефу,
киевскому генераль-губернатору, Новоросийской губернии
главному командиру і кавалеру Федору Матвѣевичу Воєйкову
Репортъ

45

Каково Войска Запорожского Низового от полковника бугогардового о явивъшомся недавно в Полщѣ гайдамакъ Маѣиму Желѣзняку съ его гайдамацкою шайкою в Кошѣ Войска Запорожского показание взято, с оногo под високоє вашего високопревосходительства благоусмотрение точная копия у сегo прилагается. И что с оной усматривается, яко приписанъной Желѣзнякъ с его немалою шайкою имѣетъ намѣрение точно такъ, какъ на полские и другіе мѣста нападаль, напасть и на мѣсѣта по сю сторону Буга и Войска Запорожского. То хотя в отвращение такового злаго егo предприятия от Коша на первой сего случай предприняти всеудобвозможнѣйшіе мѣры и къ недопущению ихъ сюда, а паче и конечному переловленію и искоренению если бѣ могли входомъ своімъ усилится в здешніе мѣста, олправлени в сие мѣста сверхъ прежде посланъних доволъние с наставлениемъ команды. Однакъ о висшеписанъном и от вашего високопревосходительства наставителной резолюціи покорнѣйше просим,¹ о чемъ [Ел]исавел[с]кую [геберн]кую [канце]лярию благо[воле]но ль [вам]ѣ учи[нит]ѣ при[дложе]ние [...] для [вой]сковихъ [...] сумнѣний случай [помо]щения себе употребитъ могли подлежащие мѣри¹.

Атаманъ кошовий Петръ Калнишевский с войсковою старшиною
і товариствомъ

1768 году

Июля 5 д.

№ 2452.

Помітка: № 2451 до Румянцова.

Арк. 45. Відпуск.

¹⁻¹ Написано на лівому полі замість закресленого что б же и въ Елисаветградской провинціи о семъ приняты били надлежащие мѣри, кому надлежитъ учинитъ предложение.

Графу Румянцеву
Репортъ¹

По доношенію в полковую Переяславскую крію мѣстечка Канева жителей, что якобы они запорожцовъ, коі в мѣстечку Каневу замокъ сожгли, визвали сами из Сѣчи к своей защитѣ, и присланий с тѣмъ доношениемъ нарочный показалъ, что атаманомъ былъ у тѣхъ козаковъ куреня Мелинского запорожского Семень Неживий², ордеромъ сего числа полученнымъ велено, были ль какіе² к намъ прозби от каневских жителей, от Коша ли подлинно сии козаки послани туда і не дано ль писменного // какого приказанія іли самоізвољно и злодійскимъ образомъ такая шайка вышла, и дабы при нинѣшнихъ [...] обстоятелствахъ не могли указы и с козаковъ запорожских в Полшу производитъ тамъ наглости і разоренія строжайшее імѣеть наблюденіе. Вашему графскому сиятельству на оный ордеръ покорнѣйше репортуемъ⁶, прозби от каневскихъ жителей к намъ в Кошъ никакой не било і о семъ Кошъ неизвѣстенъ. От Коша козаки запорожскіе туда для сего не послани, а что називаются оные запорожскими козаками, то може быть // тѣ, коі назадъ тому нѣсколко годъ учиня здесь немаліе воровства і разбоі бѣжали в Полшу, коіхъ тамо под защиту принято³ и дани чини сотничіе и другіе команди поручени, писменою⁴ никакого приказанія по такомъ дѣламъ не давано. А вишла таковая шайка отколь, подлѣно⁴ неизвѣстно, а послыхалъ, якобы от аргатующихъ⁵ в Очаковѣ і самихъ полскихъ мужиковъ.

50
зв. Что жъ принадлежитъ до удеражанія⁶ козаковъ з., дабы не могли уходить // в Полшу, то о семъ, какъ⁴ воисполненіе вашего⁷ графского с. ордера⁸ строжайшее наблюденіе чинитимется, такъ и до полученія сего ордера по дошедшимъ слухамъ⁹, о семъ взяти подлежащіе мѣры і полковникамъ

¹ Далі закреслено Вашего графського с. ордеръ.

² Далі закреслено в Войску.

³ Далі закреслено і подѣлано.

⁴⁻⁴ Написано над рядком.

⁵ Далі закреслено о пом.

⁶ Далі закреслено от.

⁷ Далі закреслено вы.

⁸ Далі закреслено [на]ми.

⁹ Виправлено з слухал.

Войска З. околичнимъ такъ и от¹⁰ Коша двѣ¹¹ 4- команди при⁴ полковникахъ¹² во всѣ здѣшніе мѣста¹² послани с тѣмъ, что б входитъ⁴ в Полщу⁴ никого не допускали и убѣгающихъ с¹³ Полши гайдамакъ сискивали, ловили, і по переловленіи присилали в Кошъ.

Елико жъ касается до выправки // о Семѣну Неживому, то хотя в Войски Запорожскомъ куреня Мелинского не імѣется, однакъ нетъ ли¹⁴ такового іменемъ и прозваніемъ¹⁴ во исчисленіи, в Войски справка чинится. Атаманъ же куреній уманскій в сказки его показал, что онъ за своєю рукою никому¹⁵ ни здѣшнѣмъ козакамъ, ни тамошнимъ¹⁶ жителямъ¹⁷, о проходѣ ихъ в Каневъ ніакова указа⁴ на грабительство і нікуда⁴ не давалъ і не знаеть¹⁸, да ему и даватъ¹⁹ за²⁰ кошавого печатю невозможно, ²¹[по]тому что кошовая воисковая печать всегда находится в главного войскомъ комендира²¹, // і то²² показывающими в Каневѣ гайдамаки указъ⁴ учинили на его, атамана²³, ложно. 1768 году

Іюля 7 дня.

№ 2456.

Арк. 49–51 зв. Чернетка.

№ 40 1768 р., липня 7. Інгулець. – Рапорт полковника Івана Кулика Кошеві про нестачу козаків з окремих куренів в його команді; реєстр куренів, що не надали козаків

Въ Кошъ Войска Запорожского Низоваго
Покорный репорзтъ

82

На послание до сего в онои Кошъ Войска Запорожского Низоваго два репорты, о висилки с тѣх куреней козаков, коіх от насъ и реєстръ включень, а яко и досел подлежащего числа оних не імѣется. Для того, Коша Войска Запорожского Низоваго¹ чрезъ сие¹ покорно просимъ, по приложеному пры сем реєстру зъ коіхъ куреней тѣхъ козаков не вислано, строгое о скорѣишеи висилки учинитъ повелѣніе. О чем с покорностию нашею репортуем.

¹⁰ *Виправлено зз.*

¹¹ *Виправлено з при двохъ.*

¹²⁻¹² *Написано на лівому полі.*

¹³ *Виправлено зв.*

¹⁴⁻¹⁴ *Написано над рядком замість закресленого его.*

¹⁵ *Далі закреслено что б.*

¹⁶ *Далі закреслено мужикамъ.*

¹⁷ *Далі закреслено что б они ішли в Каневъ ни для і ми.*

¹⁸ *Далі закреслено і.*

¹⁹ *Далі закреслено что тотъ указъ.*

²⁰ *Далі закреслено воискового.*

²¹⁻²¹ *Написано на лівому полі замість закресленого с коєго показанія атаманаского.*

²² *Далі закреслено на его.*

²³ *Написано над рядком замість закресленого напрасно.*

¹⁻¹ *Написано над рядком.*

1768 году

Июля 7.

Зъ Ингулця.

Помітка: П. іюля 11 д. 1768 году.

84 *На конверті:* Въ Кошъ Войска Запорожского Низового
зв. Покорнии репортъ.

Печатка

Арк. 82, 84 зв. Оригінал.

№ 41

82 *Реєстръ з коїх куреней козаковъ въ команду и сколко онихъ еще*
зв. *не вислано:*

3 Платнѣровского 1.
3ъ Ведмедовского 1.
3 Пластунѣвского 1.
3 Переяславского 1.
3 Джерелѣвского 1.
3 Деревянковского 1.
3 Калниболотского 3.

Арк. 82 зв. Оригінал.

№ 42 1768 р., липня 7. [Запорозька Січ]. – Свідчення польського шляхтича Юрія Храновського про втечу його з родиною з с. Табанове в с. Кам'яну Криницю, повстання місцевих козаків, вбивство отаманом Бугерою його батька та переїзд шляхтича на Запорожжя

52 1768 году іюля 7 дня. Въ Войсковой Войска Запорожского Низового канцеляріі шляхтича польского Казимира Храновъского синъ, Юрій Храновъскій, сказкою показаль: Когда послыхаль показанной отецъ оного Юрія, что бунтовщикы Умань разорилы и живушыхъ в ней ляховъ и жидов поумерщвлялы, то опасуся даби не послѣдовало отъ нихъ и ему і материю его, Юрія, и двома братами, Николаемъ и Иосифомъ, таковаж смертнаго случая, во убѣжаніе того слѣдовалъ онъ съ забратимъ нѣкоторимъ своімъ имуществомъ, и оними, матерю его, Юрія, и братами, изъ села Табановой, гдѣ и жителствомъ находились, в село Камяну Криницю. І й за прибытиемъ туда, възбунтовавшисъ бунтовщицкій атаманъ Бугера и протчій жители, оного отца его, Юрія, имущество все разбойническо разграбивъ, а его въ томъ бунтѣ съ тѣхъ бунтовщиковъ онъ, Бугера, съ четирма человѣки, взяв на списи и подняв въ гору, бросилы обѣ земю, и тѣмъ оного отца его, Юрія, предали смерти, чему уже слѣдуєт третья неделя. Спустя жъ дней тры, какъ прибулы туда

в Камяну Криницю другіє нѣякієсь бунтовщики, коіхъ онъ, Юрій, что не с тогѡ села не знаетъ, и взявъ главного бунтовщика, оного Бугѣру, первѣе допитуясь денегъ малакаями до нѣсколко вдаровъ давъ били, а напоследѡкъ руку правую, а ногу лѣвую ему шаблею орубалы. В живихъ же лъ онъ, Бугѣра, остался или нѣтъ, означенній Юрій не вѣдаетъ, ибо онъ по окрещеніи его, Юрія, в православную грекороссійскую вѣру // по дозволению его матери вивезенъ отътоль Войска Запорожского до Гарду жителемъ камяньскимъ Василемъ Горкушою, а отътоль привезенъ в Сѣчь Запорожскую. Мать же его, Юрія, осталась в тамошнихъ мѣстахъ. Да онъ, Юрій, слыхаль, что объявленной Бугѣра прежде убійства оца его, во многихъ тамошнихъ мѣстахъ Уманской губерніи ляховъ и жидовъ вирѣзавъ.

52
зв.

Polski szlachcić, onego Chranoskiego syn, Wojcieh Jurii Chranoski

Арк. 52–52 зв. Оригінал.

№ 43   1768 р., липня 8. [Запорозька Січ]. – Лист Коша Єдичкульської орди до сараскер-султана Мурата Шабіб Гирея про відправку команд для пошуку гайдамаків та з проханням затримувати розбійників в разі переходу на татарську територію.
№ 2478

Высокородный и высокопочтенный гпднъ¹ сараскеръ-султанъ
Муратъ Шабибъ² Гиреи, ³Едичкулской орди^а командиръ³
В соседстве дружелюбный приятель нашъ

60

По притчинѣ появившеиса с некоего времени в Полскои Украинѣ гаидамацкой знатонои партиі, которая збунтовавшимися полскими подданными умножаясь тамъ безчеловечные делаетъ грабительства и разоренія, истязуе и убивая поляковъ и жидовъ, напоследокъ и до такой достигла продерзости, какъ слышно на ханскую слободу Голту разбоинически отваживишися напастъ. Следственнo его високо¹ превосходителство гпднъ генераль-аншефъ, киевски[й] генерал-губернаторъ, Новороссійской губерніи главныи камандиръ и кавалеръ Федоръ Матвѣевичъ Воєиковъ, в Кошъ Воиска Запорожскаго изволил предложить, что от него для искоренения той злодеиской партиі отправлены воинские команды, ⁴сходно томъ⁴ и отсель для преследования техъ возможные меры употреблены будутъ. Сверхъ оногo, Кошъ известился, яко та умножительная⁵ гаидамацкая партиа не успокояся от грабительства ⁶[...] [...] ⁶ с немалою отвагою намеревае^т покусится ⁷ в

¹ Написано над рядком.

² Написано над рядком замість закресленого Максеть.

³⁻³ Написано над рядком замість закресленого Хапа сынъ Шабибъ Гиреи Максюдъ Гирея хан.

⁴⁻⁴ Написано над рядком замість закресленого в следъ чего.

⁵ Далі закреслено партиа.

⁶⁻⁶ Написано над рядком замість закресленого Полскои Украины.

здешних мѣстах⁷, такожь содеиствие учинить, ⁸ предостерегая, чего ⁸ ради недопущения і отсель при старшинахъ какъ сухопутные, такъ ⁹ и воденою комуникаціею¹⁰ послани¹ і пошлютца каманды. //

60 зв. О чемъ вашему высокородию объявив рекомѣндуемъ, ежели бѣ могли таковые самозбродные грабитѣли со всемъ ихъ соединениемъ с полскихъ мѣсть от воински[х] или здешнихъ командъ по утѣсненію къ укрывателству въ границе веденія вашего ваити, оныхъ в силу цветущей между обоими высочайшими имперіями тишины къ переловленію¹¹ употребитъ возможное стараніе и не дозволи^т темъ ни малейшого пристанищу, но столь легче кто от стараны вашей и с таковыхъ повеленными каманды поиманъ будетъ, по осведомленію і техъ своевольниковъ отправлять для поступленія¹² с ними по законамъ в свои мѣста, напротиву чего зъ здешней стороны в равныхъ случаяхъ саимственю¹³ соответъствовано⁷ быть имѣеть. Наконецъ, с нашимъ соседнимъ дружилюбиемъ пребываемъ.

1768 году

Юля 8 дня.

№ 2478.

Арк. 60–60 зв. Чернетка.

№ 44   **1768 р., липня 9. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша київському генерал-губернатору Федору Воейкову про відправку двох команд для недопущення переходу запорожців «в Полшу», наказ курінним отаманам розшукати козаків-гайдамаків та відправку до Києва копії свідчення польського шляхтича Юрія Храновського, який перебував під захистом Війська Запорозького Низового. № 2482**

55   До губернатора кыевского Воейкова
Репортъ

Вашего высокопревосходьтелства ордеръ по рапорту маіора Вулфа, что якобы запорожскіе козаки в пограничной ханской слободѣ Галтѣ нѣсколко чѣловѣк полскихъ шляхтичей и жидов безчѣловѣчнимъ образомъ измуча покололи и убили, а другихъ в рѣку Бугъ потопили, с повелѣніемъ о употребленію удобвозможнѣйшого распоряженія и предосторожности, что б никто изъ запорожскихъ козаковъ от своихъ мѣсть отнюдь не отлучались, і к той шаикѣ пристать не осмѣлилис под опасеніемъ жесточайшого по

⁷⁻⁷ Написано на лівому полі.

⁸⁻⁸ Написано над рядкомъ замість закресленого в такомъ случає.

⁹ Виправлено з какъ.

¹⁰ Виправлено з комуникацію.

¹¹ Далі закреслено все х.

¹² Написано над рядкомъ замість закресленого учинности.

¹³ Виправлено з наймствовано.

обикновеним Воиска З. правамъ наказания, в Кошѣ сего теченія 8 д. получень^а. І на оная вашего высокопревосходительства ордеръ покорнѣше репортуемъ, // что ^{1-к сему}¹ по полученному от вашего высокопревосходительства прежнему ордеру от Коша репортовано, яко до получения того ^{1-к недопущенію в Полшу}¹ і не вбѣгутъ ли ^{2-с той}² шайки³ гайдамаки, ^{2-о томъ}² в сїи мѣста к переловленію всѣхъ их ^{4-полковникамъ околичнымъ}¹ Воиска З. строжайшія притвержденія учинени, да и с⁴ Коша двѣ команди при⁵ полковниках⁶ скрѣтнимъ о прилаганіи в томъ рачителнѣишого старателства⁷ притвержденіемъ оуправлени, такъ і по тому вашего высокопревосходительства ордеру ісполняя оной ^{2-во всемъ найсилнѣйшія притвержденія} учинени. Нинѣ жъ до получения вашего высокопревосходительства сего¹ ордера і в самое оногo полученіе, сверхъ прежнихъ командъ еще⁸ команда сухопутемъ ^{1-да с надлежащимъ числомъ члвкъ}¹ при едномъ старшинѣ, а водною комунѣкаціею при ^{9-двохъ полковникахъ}⁹ с притвержденіемъ о поступленіи по ордер[у] вашего высоко п. оуправлени². І всѣмъ курѣннымъ атаманамъ наисѣлнѣишее приказаніе учиненно, что б они всякъ между своїми козаками, хто где находится і не олучился л куда безъ вѣдома атамана своего, ^{10-учинили справку}¹⁰, // ^{14-і буди хто въ олучки не позволенной}¹¹ окаяженъ, к крайнему таковыхъ переловленію и истребленію прилагать же неусипниѣ старателства, і для того всѣ ^{12-оніе атамани, каждыи с немалимъ числомъ курѣнихъ козаковъ}¹², розслани в прилежащие Войска З. Н. ^{1-околичниѣ от Сѣчи}¹ мѣста с крѣпкимъ сверхъ того приказаніемъ, что б они, какъ в Полшу уходитъ подчиненныхъ здешнихъ не допускали, такъ і отъ туда убѣгающихъ перелавливали і присилали под крѣпкимъ карауломъ до Коша¹³. С пол // ского шляхтича Юрія Храповзского, пришедшего в Сѣчь З. подъ защиту, сказка взята, котороѣ копия подъ высокое вашего высоко п. усмотреніе приложена.

1768 году
 Іюля 9 д.¹⁴

55
 зв.
 56
 56
 зв.

¹⁻¹ Написано надъ рядкомъ.

²⁻² Написано на правому полі.

³ Написано надъ рядкомъ замість закресленого упомянутіе.

⁴⁻⁴ Написано на правому полі замість закресленого по которому отъ.

⁵ Написано надъ рядкомъ замість закресленого с.

⁶ Выправлено з полковниками.

⁷ Написано надъ рядкомъ замість закресленого средства.

⁸ Далі закреслено двѣ.

⁹⁻⁹ Написано надъ рядкомъ замість закресленого старшинахъ.

¹⁰⁻¹⁰ Написано надъ рядкомъ замість закресленого пересматривая.

¹¹ Далі закреслено окаяжетъ.

¹²⁻¹² Написано на лівому полі.

¹³ Далі закреслено взята.

¹⁴⁻¹⁴ Написано на правому полі замість закресленого Да сверхъ сего // тѣмъ же атаманамъ велено на низъ реки Днепра к гарницамъ дубами отправится, і пересматривая ежели б оніе гайдамаки начали і водою в здешніе іли турецкіе мѣста пробиратся ловить, а по переловленіи представлять до Коша к поступленію с ними по здешнимъ обичаямъ безъ пошаді. 1768 году іюля д.

№ 2482.

Проба пера: За байдаки куриєра, дракъ, пѣрначь, колотня.

Арк. 55–56 зв. Чернетка.

№ 45   1768 р., липня 9. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша малоросійському губернатору Петру Румянцеву про спростування чуток щодо відправки Кошем команди на захоплення м. Умані, виклик бугогардівського писаря Семена Бистрицького для відповіді за його слова, непричетність запорозьких козаків до повстання, відправку копії свідчення польського шляхтича Юрія Храновського і двох команд для пошуку гайдамаків та недопущення козаків «в Полшу». № 2485

57

По секрету

До графа Румянцова репортъ¹

Что находячєйся в Гарду запорожский писарь Быстрицкий объявилъ маіору Вулфу, что онъ чаєтъ, яко² на Балту² нападатели із числа команды запорожской, оуправленой в Умань, і о протчемъ, ордеръ вашего графского сиятелства, коімъ велено олъѣтствовать, какаѣ и для чего отсель³ команда оуправлена в Умань, какъ означений писарь показаль, и извѣстни ль в
57 Кошѣ кто сїи запорожскіє козаки, учинившиє // ⁴ наглости в областяхъ Пол-
зв. ской и Турецкой, и для чего такъ слабое смотрєніє імѣється, что могутъ свободно із⁵ здешнѣхъ⁶ подчинєних виходитъ такія разбойничєския партиі, і для того взятъ самія строгия мѣры к наказаніямъ повинних і ко істребленію всѣхъ подобних своеволников, сєго іюня 7 д.⁷ полученъ⁸ і на оній покорнѣйше репортуємъ.

58 Команди от Войска Запорожского никакой и ни для чего отсель в Умань не оуправляема, а что писарь Быстрицкий // маіору Вулфу якобы⁸ объявляль, то с чего онъ сїє маіору Вулфу объявляль, послан по него нарочній о приездѣ до Сѣчи для взятя олъѣта. Кто таковия наглости в Полской і Турецкой областях чинитъ неизвѣстни до подлѣна, а по репортамъ, что многіє пошли з аргатующих въ Очаковѣ і около оногo, і⁹ по сказкамъ⁸ приєжающих в Сѣчь⁸, что полскіє мужики¹⁰ взбунтовавшиєсь противъ

¹ Далі закрєслєно По ордеру вашего графского сиятелства чрезъ нарочного іюля 7 д. в вєчеру полученoму.

²⁻² Написано над рядком замість закрєслєного тѣ.

³ Написано над рядком замість закрєслєного васѣ.

⁴ Далі закрєслєно висше писаніє.

⁵ Далі закрєслєно вашєй.

⁶ Далі закрєслєно мѣстѣ.

⁷ Далі закрєслєно в вєчеру.

⁸⁻⁸ Написано над рядком.

⁹ Виправлено з а.

¹⁰ Написано над рядком замість закрєслєного людє, мужики.

ляховъ онихъ і жидов рѣжуть¹¹, і какъ по слихамъ¹² сюда доходить, називаю т себе запорожскими // козаками, а в самомъ дѣлѣ¹³, какъ приезжающіе⁸ 58
объявляютъ¹⁴, полскіе жители, чего⁸ в лутшоє¹⁵ увѣреніе з сказки с полского зв.
шляхтича¹³ Юрія Хранѣвско҃го, пришедшого под защиту в Сѣчь Запорож-
скую¹⁶, снятой копій¹³, при семъ вашему графскому сиятельству¹³ под висо-
кое вашего¹⁷ г. сиятельства усмотреніе¹³ представляется. Что жъ принадле-
житъ до воздержанія отъ входу в Полшу изъ здешнѣхъ подчинених, то какъ тол-
ко о семъ слихи пойшли¹⁸, то того жъ времени¹⁹ строжайше командамъ здеш-
нѣмъ предложено²⁰ і в добавокъ того із Коша при двоіхъ полковниках
команди²¹, да сверхъ того еще⁸ команди¹³ при едномъ старшинѣ²² сухопу- 59
темъ¹³ с немалимъ числомъ людей, ^{13-а}²³ водною комунѣкаціею при полков-
никах двоіхъ¹³ // ²⁴ о правлени с тѣмъ, что б²⁵ в Полшу уходитъ из здешнѣхъ 59
подчинених о тнюдь никого не допускали, а буди бъ хто могъ убѣгти из Полши
з разбойнической шайки, ловили бъ і присилали до Коша²⁶. Не ушелъ ли жъ
кто із здешнѣхъ козаков в Полшу²⁷ на тамо чиниміе наглосты, атама-
намъ курѣннимъ справитса приказано²⁸, і будет ли хто окажется к крайно-
му тѣхъ²⁹ переловленію⁸, істребленію, ¹³⁻ не допущенію издितъ в Полшу¹³, всѣ 59
ата // мани курѣниє, ³⁰⁻ каждий с немалимъ числомъ курѣннихъ козаковъ³⁰, 59
в прилежащіе Войска З. Низового⁸ околичниє от Сѣчи⁸ мѣста розослани. зв.
1768 году

Іюля 9 д.

№ 2485.

Арк. 57–59 зв. Чернетка.

¹¹ Далі закреслено и они себе.

¹² Далі закреслено і.

¹³⁻¹³ Написано на лівому полі.

¹⁴ Далі закреслено приезжающіе в.

¹⁵ Далі закреслено чего.

¹⁶ Далі закреслено ю.

¹⁷ Виправлено з вашему.

¹⁸ Далі закреслено с т.

¹⁹ Написано над рядком замість закресленого часа.

²⁰ Далі закреслено такъ.

²¹ Далі закреслено послани.

²² Виправлено з старшинам.

²³ Виправлено з і.

²⁴ Далі закреслено еще.

²⁵ Далі закреслено убѣгающихъ.

²⁶ Далі закреслено А в се҃го жъ числа всѣхъ.

²⁷ Далі закреслено кто.

²⁸ Далі закреслено и кому і по справки ихъ.

²⁹ Далі закреслено злодѣ.

³⁰⁻³⁰ Написано на лівому полі замість закресленого розослани.

№ 46 1768 р., липня 9. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша малоросійському губернатору Петру Румянцеву про відправку до нього копії свідчень уманських купців Остапа Поламаного і Остапа Бочки та свідоцтва на їхній проїзд до Запорозької Січі, виданого Максимом Залізником. № 2486

69

Сиятелнѣйшему графу
Его високопревосходителству гсдину ея імператорскаго величества от армии генерал-анъшефу, малороссийскому генераль-губернатору, Малоросииской коллегии президенту, Украинского и Малоросийского корпусовъ главному комендиру, обоіхъ росийскихъ ординовъ и Святыя Анъны кавалеру, Петру Алеѣандровичу Румянъцову
Репортъ

Какова с прибывшихъ в Сѣчь Запорожскую по купеческому промыслу Полской области города Уманы жителей Остапа Поламаного и Остапа Бочки в здѣшней Войсковой канцелярії сказка о зломъ, смертном от нѣякогосъ полковника Маѣзима Желѣзняка съ его в болшомъ числѣ гайдамацкою шайкою, жителствующимъ в ономъ городе Уманѣ полкимъ шляхтичамъ и жидамъ приключеніи снята, с оной³ и и¹ з свѣдителя от того полковника Поланому [!] і Бочки данного, копій² точніе³ при⁴ семъ⁵ високому вашему графского сиятелства усмотрѣнію посылаются⁶.

Атаманъ кошовій Петръ Калнишевскій с войсковою старшиною і товариствомъ

1768 году

Июля 9 д.

№ 2486.⁷

Арк. 69. Відпуск.

¹ Далі закреслено так парти.

² Виправлено з копія.

³⁻³ Написано на лівому полі.

⁴ Написано над рядком замість закресленого при.

⁵ Далі закреслено точнія копій.

⁶ Виправлено з посылається.

⁷ Далі на арк. 70 закреслено рапорт Коша малоросійському генерал-губернатору

Петру Румянцеву:

До графа Румянцова

Репортъ

Какова с прибывших в Сѣчь Запорожскую по по купеческому помисту Полской области з города Уманы жителей Остапа Поламаного і Остапа Бочки в здѣшней войсковой канцелярії сказкао злом смертном живу отня. от нѣякогос полковника Маѣзима Желѣзняка живущим съ его в болшомъ числѣ гайдамацкою шайкою жителствующим в оном городе Умане полким шляхтичам і жидам приключени, снята оной при сем точная копія, к високому вашему графского сиятелства усмотрѣнію посылається.

1768 году

Июля 9 д.

№ 47

1768 р., липня 9. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша атаману Іркліівського куреня Гарасиму Спичаку про пошук і арешт його командою гайдамаків, які поверталися з Правобережної України, території Речі Посполитої, і недопущення туди запорозьких козаків. № 2487

Из Коша Воиска Запорожскогѡ Низовогѡ куреня
Ірклѣвскогѡ пану атаману Герасиму Спичаку^а
Ордеръ

65

От появившихся в Полской области взбунтовавшихся, какъ слышно полских мужиков, немалие смертніе тамо убивства и грабительства починенны і такъ разсвирѣпили, что уже коснулис и до ханских слобод. А сверхъ тогѡ, і на сия мѣста напасть похвалки чинятъ, к переловленію коіхъ і истребленію отправленны регулярніе команды, якіе шалостники не убегут ли в сие мѣста. По силѣ генералѣтетских повелѣній, повелѣвается вамъ Воиска Запорожскогѡ Низовогѡ бугогардового видѣнія и в протчіе мѣста слѣдовать, и тамо по приличнимъ мѣстамъ не будет ли каковій убѣгшій с полских мѣстъ, іли уже по записки у вас імеючейся дознанной бродяга шататся, такових всѣми мѣрами старатся возможнѡ переловлять // і по переловленіи брать от них і о их согласникахъ, гдѣ будутъ обретатся показаніи¹, і къ переловленію оних прилагать неусипніе стараніи² і присилат в Кош под крѣпкимъ карауломъ². Такожъ здешних подчиненных уходитъ в Полшу на грабительство не допускать, і не пошелъ ли с тих с ваших курѣнных туда в Полшу на худіе поступки, о том вѣрнѡ справится и сюда репортовать, а их всѣми мѣри старатся переловя, прислатъ до Сѣчѣ под караулом. В слѣдованіи вашем по здешних мѣстах везде по зимовникам козачим приказиват, даби в Полшу уходитъ не допускали із зимовниковъ своіхъ, а убѣгшіе с Полши если бѣ могли появиться іли бродяги безпашпортніе, брали б і под караулом присилали до Коша.

65
зв.

Атаманъ кошовій Петръ Калнишевскій с товариствомъ

1768 году

Іюля 9 д.

№ 2487.

Арк. 65–65 зв. Відпуск.

¹ Далі закреслено и такжє.

²⁻² Написано на лівому полі та над рядком.

№ 48 1768 р., липня 9. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковникам Самарської і Кальміуської паланок та полковнику Протовчанської паланки Йосипу Рубану з вимогою наказати господарям зимівників не допускати своїх служителів до походу «в Полщу», та арешт і відправку до Коша запорожців-гайдамаків, які повернулися звідти. № 2510–2512, 2515

66

По секрету

В Самарь, і в Калмусь, і до Рубана^а

Ордеръ

Възбунтовавшыесъ в Полской области на Украинѣ¹, какъ слышно тамошние мужики, многіе починили худіе шалосты и разореніи, причемъ ляховъ и жидов покололы и порѣзали, на чемъ разарасъ уже коснулысь напаст в Турецкой области на состоящие при граныцах ханские слободы. Да сверхъ того, и на здешние мѣста похвалжы чинятъ разорить². К усмирению³ тѣхъ въбунтовавшихся, осправлены регулярные⁴ команды, и не убѣгнут лы в сие мѣста, къ переловлению и искоренению таковых, такожъ чтобъ здешние подчинение // на тѣ шалосты в Полщу не уходили, по сил[ѣ] генералитетских велѣний от Коша осправлены в доволном числѣ людей команды сухопутемъ и водою.

А вам повелѣваем, по полученіи сего заразъ всѣмъ вѣдомствѣ вашему жителъствующимъ козакам і обывателямъ объявил приказат, что б оны от себе своихъ служителей і такъ⁵ жителъствующих, коі⁶ намѣреватимуть⁷ на тоѣ⁸ зло уходитъ в Полщ[у] не пускалы, и ежелы б⁹ могъ хто⁹ з бунтовщиковъ с Полщы уходитъ¹⁰, і переловив о давалы вам в паланку, а вы под крѣпким караулом присила т імѣете до Коша. Для чего, вы с козаками доволным числомъ всѣ вѣдомства вашего мѣста обехав пересматриват¹¹, не будутъ лы убѣгат в ваши мѣста с полских мѣстъ, и еслибъ вы послыхалы, что оны начнутъ в вѣдомствѣ вашему // появлятс, таковых всѣмы мѣрами всевозможнѣйше старатс переловлять¹² і в Кошъ под крѣпким карауломъ

¹ Далі закреслено мужики.

² Виправлено з разгонить.; далі закреслено і не убѣгнут лы в сії мѣста къ переловленію и скорененію таковых, такожъ чтобъ здешніе подчиненіе на тѣ шалосты в Полщу не уходіли, по силѣ генералѣтетских велѣний от Коша осправлены к переловленію тѣхъ в бунтовавших осправлены великоросійские команды в доволном числѣ людей.

³ Написано над рядком замість закресленого къ переловленію.

⁴ Написано над рядком замість закресленого великоросііские.

⁵ Написано над рядком.

⁶ Написано на лівому полі.

⁷ Виправлено з намѣревающихъ.

⁸ Далі закреслено дѣло.

^{9,9} Написано над рядком замість закресленого как[ѣ] хто.

¹⁰ Далі закреслено и безъпашпортныхъ въ зимовных не прынимать і і.

¹¹ Далі закреслено и пры том.

присила^т¹², и уходитъ в Полшу на то зло никого¹³ ¹⁴с подчинених¹⁴ не допускать, ¹⁵опасаясь в сѣмъ за [...] вашихъ⁵ тяжчайшого отвѣта¹⁵. По полученіи жъ сего і исполненіи імѣете репортова^т.

1768 году

Юля 9 д.

Полковникамъ:

№ Іосифу Рубану 2510.

Самарскому № 2511.

Калмиюскому № 2512.

Колпаку⁶ № 2515.

Арк. 66–67. Чернетка.

№ 49   1768 р., липня 10. Кіш. – Ордер Коша полковникам і отаманам Переяславського та Велечківського куренів Михайлу Дюгтяру і Данилу Кучеру з наказом відправитися р. Південним Бугом та Дніпром для пошуку гайдамаків, котрі поверталися з Правобережжя, території Речі Посполитої, з вимогою наказувати господарям зимівників не відпускати козаків у гайдамаки. № 2530

Ізъ Коша Войска Запорожского Низового¹ гсдамъ
полковникамъ и атаманамъ куреней
Переясловского Михайлу Дюгтяру
и Величковского Данилу Кучеру^а
Ордеръ

71

Что появившієс в Полскоѣ областы взбунтовавшиєсь, какъ слышно полские мужики, немалиє смерлнє тамо убивства и грабителства починя так разсверѣпѣли, что уже коснулис и до ханских слобод. Сверх же всего, и на здешнє мѣста имѣют похвалки напаст. Его высокопревосходителство, гсднѣ киевской генерал-губернатор и кавалѣр Воєйковъ, Кошъ ордеровал, что для усмирения тѣх в Полшѣ збунтовавшихся мужиковъ и къ конечному оных переловленію и истребленію в недавнѣ регулярнє команди в Полшу отправлены, равно предложил и Кошу Войска Запорожского имѣт крайнѣйшю осторожност, чтоб никто с подчинених здешнѣхъ от своих мѣстъ олучатся и к тѣмъ збунтовавшимся приста^т не могъ. Также, если б могли

¹²⁻¹² Написано над рядком та правому полі замість закресленого и в конецъ істреблять.

¹³ Виправлено з нікому.

¹⁴⁻¹⁴ Написано на правому полі.

¹⁵⁻¹⁵ Написано над рядком та на правому полі замість закресленого и учинит под вашим тяжчайшим отвѣтом.

¹ Далі закреслено гсдну полковнику.

с тѣхъ бунтовщикѡв сюда входятъ, къ переловленію и истребленію оныхъ упо требитъ возможніе мѣры, къ выполнению чего² опредѣлени³ ви⁴.

И приняв вам сей ордеръ и команду, слѣдоват с оною дубомъ по водѣ вниз рекъ Днепра⁵ і в реку Бугъ, тако ж в урочища Рыковецъ, Бѣлоусовку, Чичиклію, Сокирну і прочіе мѣста⁵, і в том слѣдованіи вашем не убѣг лихтѡ // із бунтовщикѡв с Польши в здешнѣе мѣста, провѣдыват и смотрѣтъ, 71 зв. и буды провѣдаете, какъ возможно старатся переловит и со всѣмъ, что при них нибудет, за вѣрнимъ запискамъ⁶ под карауломъ⁶ присилать до Коша. Вездѣ по козачим зимовникам и на рибно[й] ловлѣ находящимся приказиват, чтоб оны от себе никуда никого не отпускалы въ Полшу уходятъ къ пристаны до бунтовщикѡв, а если⁷ за ким сие увѣдают, без пощады наказивалы б оного. И вы равно поступа имѣете, // и ежели где на то зло собирающихся правѣдаете, имѣете обявитъ, чтоб не ишли і возвратилис в мѣста свої, наказавъ за тое злое намѣреніе. Буди жъ хто с таковихъ⁸ противенъ окажется і доброволно по наказаніи не возвратится, с таковими поступать какъ⁹ с разбойниками, і по переловленіи за крѣпкимъ карауломъ присилать до Сѣчи. // В сей посліе будучы вам в зимовниках и нигде 71 зв. козакам запорожскимъ и никому напрасно⁶ обидѣ и разорения не чинит и команду при вас имѣющуюся воздерживат, ибо в неисполненіи самы вы тяжчайше будете отвѣтствоват пред Войском. Данъ в Кошѣ іюля 10 д. 1768 году.

№ 2530.

Помітка на арк. 72 зв.: Таковъ же ордеръ под № 2531-м данъ гсдамъ полковникамъ и атаманамъ куреней Кыслякѣвского Ефиму Суїму⁶ и Коренѣвского Савкѣ Слѣпоконю⁸.

Арк. 71–72 зв. Чернетка.

№ 50 1768 р., липня 11. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Інгульської паланки Тарасу Чорному про спростування чуток стосовно дозволу курінними отаманами підтримувати повстання, з вимогою зібрати команду для пошуку і арешту гайдамак, які поверталися «с Полскої області».

№ 2541

76 Гсдну полковнику інгульському Тарасу¹ Чорному з старшиною Ордеръ

² Далі закреслено вас.

³ Виправлено з опредѣлили.

⁴ Виправлено з ми.

⁵⁻⁵ Написано на лівому полі.

⁶⁻⁶ Написано над рядком.

⁷ Виправлено з ежели.

⁸ Далі закреслено чѣму.

⁹ Далі закреслено с непри.

¹ Далі закреслено Чорному.

Репортъ вашъ, что² в Днепрѣ³ понад Козацкимъ до урочища Боргуна неводчики возмущеніе учинили, что якобы курѣнніе атамани повеленіе здѣлали іти в затыги і на дорогу хлѣби подавали, с которого дозволенія ватаги куренніе коренѣвскій Андрѣи Андронникъ, калниболоцкіе⁴ Грицко Дядченко і Савка, з собравимис до тридцяти или болше человѣкъ таковыми ж, поворовавъ у козаковъ лошади, сѣдли і ружья в Полшу пошли, в Кошѣ полученъ⁵. І по справки съ атаманами явилось, яко они не тол обявленнимъ ватагамъ, но і нѣкому на сіе зловредное слѣдство дозволеній не давали, сіе же они сами для єдиногo других прелщенія произнесли. И по сему повелѣваемъ вамъ, собравъ с вѣдомства вашєго доволное число козаковъ, // слѣдовать во всѣ⁶ вашєго вѣдомства⁵ мѣста⁶ і обєзжая пересматривать еще із здешних мѣстъ в Полшу виходящих, і буди б могли вами такові сиска тся, оних по доволном наказаніи о лпускатъ на прежнія их абиталища. Наивяще же і тѣх, кої нинѣ будучи в грабителствах с Полской области будутъ в здешніе мѣста пересмикатся, присматриват і старатся переловитъ, а по переловленіи со всѣм при них явившимся присилать под крѣпчаишими караулами⁷ до Коша⁷. Сие же вамъ с краинимъ ісполненіємъ не олагая нѣ на малое время чинитъ, ібо єсли за вами в сємъ нерадѣніе увѣданно будетъ, то неолмѣнно подверженни будете⁸ неопустителному істязанию. 11⁹ д. іюля 1768 году.

№ 2541.

Арк. 76–76 зв. Чернетка.

76
зв.

№ 51 1768 р., липня 11. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Прогнойської паланки Федору Великому з вимогою наказати козакам його відомства залишатися на своїх промислах і не приєднуватися до гайдамаків, а непокірних арештовувати і відправляти до Коша. № 2542

Г слдну полковнику прогнойскому Федору Великому зъ старшиною Ордеръ

74

Репортъ вашъ, коімъ вы между прочимъ представляете, что вѣдомства вашєго многіе¹ козаки, а съ числа тѣхъ именно три: Іванъ Кравецъ, Микита Сагайдачный и Федоръ Сѣрый, оставя должности свої въ добычѣ рыбы

² Далі закреслено в горѣ.

³ Виправлено з Днепра.

⁴ Виправлено з калниболоцкий.

⁵⁻⁵ Написано над рядком замість закресленого бившіє пред симъ к скрипалищамъ приличніє.

⁶ Далі закреслено ворамъ.

⁷⁻⁷ Написано на правому полі.

⁸ Далі закреслено отнась.

⁹ Виправлено з 10.

¹ Написано над рядком замість закресленого козаки нѣкоторіє.

74
зв. пошли въ Полщу на грабительство, и что за ними вы въ погоню отправилися было, но за великою непоудою переехать не допустило, въ Кошѣ полученъ^а. И за таковой вашъ труд и добропорядочный² въ томъ поступокъ похваливъ васъ, въ резолюцію предлагаемъ, къ отвращенію таковыхъ³ въ вѣдомствѣ вашемъ состоящихъ козаковъ, кои⁴ оставя добычѣ свои⁵ на тоѣ бгомѣрзское и бгопротивное дѣло⁶ устремляются, объявить нашимъ войсковымъ словомъ, чтобъ они не устремляся // на той⁷ легкой⁸, зловредный и не безпричинный⁹ добытокъ оставалися бъ всякъ при своихъ должностяхъ⁹, трудячись въ добычѣ рыбной и въ прочихъ¹⁰ промыслахъ¹¹, и тѣмъ отъ трудовъ своихъ доволствовалися бъ, опасаяся¹² въ неисполненіи сего¹² нашего войскового неизбѣжного гнѣва и тяжчайшаго наказанія, въ чемъ вы крѣпко¹³ надъ ними того¹³ наблюдать долженствуете. И буди кого къ тому склонна предусмотрите, то и наказывать, буди жъ и по наказаніи не поисправится, но въ своемъ упорнымъ злоумышленіи будетъ, такового, ¹²равно и убѣгающихъ съ Полши з бунтовскои партиі буди бъ могли появиться¹², взявъ и забивъ въ колодки прислать¹⁴ подъ крѣпкимъ карауломъ⁸ въ Кошъ⁸, дабы въ пути утечки учинить не могли¹⁵.

1768 году

Июля 11 д.

№ 2542.

Арк. 74–74 зв. Чернетка.

№ 52   1768 р., липня 11. [Запорозька Січ]. – Свідчення козака Івонівського куреня Максима Висоцького про напад на військо Максима Залізняка полковника Каргаполського карабінерного полку Василя Гур'єва, арешт лідера гайдамаків, напад ногайців на мешканців Правобережної України, велику кількість турецького війська поблизу Очакова та наміри татар напасти на Правобережжя і територію Російської імперії

² Написано над рядком замість закресленого разумный.

³ Написано над рядком замість закресленого прочихъ.

⁴ Написано над рядком замість закресленого отходомъ.

⁵ Написано над рядком замість закресленого рыбные.

⁶ Далі закреслено за котороѣ.

⁷ Виправлено з тоѣ.

⁸ Написано над рядком; далі закреслено на.

⁹ Далі закреслено въ.

¹⁰ Виправлено з прочиемъ.

¹¹ Виправлено з промыслаеніи; далі закреслено и.

¹²⁻¹² Написано на лівому полі.

¹³⁻¹³ Написано над рядком замість закресленого і.

¹⁴ Далі закреслено въ Кошъ.

¹⁵ Виправлено з немогъ; далі закреслено Въ Кошъ.

1768 году іюля 11 д. ¹Воиска З. Н. ¹козак куреня Івонівского
Маџимъ Высоцкий сказкою показаль:

79

В бытность де его сего года в Полшѣ по купечеству чрез все весняное время, истекшого иуныя 28 д. по[д] полскимъ мѣстечком Уманью² выдѣл, что имѣющуюсь по Украинѣ³ своевольскую партию, состоящую в немалом числѣ гайдамаков, между коею сказивался полковником Маџим Желѣзнякъ⁴, прибывши под Умань, находящегося в Полшѣ росѣйскаго войска⁵ Каргаполскаго карабинернаго полку^а глѣднѣ полковникъ Гуръевъ зъ донскимъ полковником, а какъ его зовут неупомнить⁶, с командою отаковаль и подѣ караул взявши, всех в колодки позабивал. ¹І отколь ¹он, Высоцкий, по промыслу его возвратяс за олпуском от него, полковника Гуръева, в запорожские дачи, при проездѣ чрез пограничное мѣстечко Орель от спасшихся ¹из рукъ ногайскихъ ¹Полскои области трех человекъ, Уманскои губернии жителей, а как их зовут знат не может, слихал, что де при слѣдованіи их с турецкаго города Очакова з солю, набежав на их многое число команды нагайской под вечер, съ их 27-мъ человекъ товарищей поумерщвлялы, а оны втроих ушли, і все их вози з солю и скотом побралы. А оттудова проездя понад рекою Бугом, он, Высоцкий, выдѣл двадцять четырех человекъ Полскои же ѡбласти, коі переїхав чрез реку Бугъ ему, Высоцкому, объявили, что оны ушли также из рук // ногайцов слѣдуя зъ Очакова з солю, бросив в степѣ вози и скот, і ему, Высоцкому, рассказивалы, что де по выходѣ их съ Очакова всех Полскои области находящихся тамо по промыслу людей, исключав росѣиских, турки под арестъ взяли и днемъ в разные работы упо требляють, а на ночь заключив в желѣза под крепчайшим караулом содержат. Турецкаго ж воиска: арнуотов, бошняков и яничаров безчисленно⁷ множественное число зъ Очакова на сю сторону переправляютьс и намѣревають слѣдовать в Полшу и полонит украинскои народъ, такъ ж и на Россию наговаривають, да толкъ с великим между собою мятежем и въ опасностъ находятся.

79
зв.

К сей сказки козакъ куреня Івонѣвскаго Маџимъ Высоцкий подписался *Помітка на арк. 80*: Репортъ с посылкою сеи сказки до Воєикова і Румянцова лежатъ в секретном дѣлѣ, потому что сказка другая по секрету при ономъ же посланна.

Арк. 79–80. Чернетка.

Частково опубликовано: *Скальковский А.* Наезды гайдамак на Западную Украину в XVIII ст., 1733–1768 гг. – Одесса, 1845. – С. 196.

¹⁻¹ Написано над рядком.

² Выправлено з Уманѣ.

³ Выправлено з Украинѣ.

⁴ Далі закреслено коі де по рѣчам от них ним Высоцким слиханным, вышли з мнстрія Мотренинскаго в тридцать человекъ, и назбирал тамо жилих з мужиков, разорения и умерщвления чинили.

⁵ Выправлено з войска.

⁶ Выправлено з но упомнить.

⁷ Підкреслено.

№ 53 1768 р., липня 11. [Запорозька Січ]. – Свідчення козака Івонівського куреня Максима Висоцького про чутки стосовно приїзду запорозьких козаків з листом підтримки від кошового отамана Максиму Залізняку

81 [1]768 году іюля 11 д. Козакъ куреня Ивонѣвского Маѣимъ Высоцкій сказкою показаль:

В бытность де егѡ сего в Полшѣ по купечеству в мѣстечку Уманѣ третога дни по разореніи от бунтовщиков онога мѣстечка, в истекшемъ нинѣ пер- вихъ числѣ у свиданіи зъ Пашкоѡвского куреня козаком, а какъ егѡ зовутъ и прозиваютъ знать не можетъ, в разговорахъ слыхаль ѡт него, что де имъ прибыли зъ Сѣчи в четирехъ человѣкъ товарищахъ зъ пысмом ѡт пана кошового к полковнику Залѣзняку, чтобы порядковаль хороше, и говорятъ де атамани не препятствуя нивчемъ: «Боже помагай ступайте, а потомъ можетъ бытъ мы и самы пойдѣмъ, толко де неможно, чтобъ граница без воиска не оставалась и ногайци папастъ не могли».

Арк. 81. Оригінал.

№ 54 1768 р., липня 12. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковникам і курінним отаманам Івану Кулику та Мусію Чорному про відправку найближчим часом необхідної кількості козаків у відомство Бугогардівської паланки для недопущення запорожців «в Полщу», з наказом заарештовувати і доправляти до Коша тих, хто повернувся звідти. № 2546

83 Из Коша Воиска З. Н. гспдам¹ полковныкам і курѣнным атаманам Ивану Кулику і Моисѣю Чорному Ордеръ

Репортъ вашъ с прилогом о не явившихся в команде вашей козаках реестра в Кошѣ получѣн², и по оному с куренями тѣми, с коихъ в командѣ вашей козаков нѣтъ, справка чинѣнна. И хочай от оних куреней обявленно, что оны полное число всяког от своего ку. козаков к вам выслали, однакъ веленно им справица за неявившихся и до днесъ у вас козаков і по справки якие сыщутца, тог часъ оных к вам отправлятъ, а коѣх³ не явица, то на мѣсто оних других высилат. При чем і сие вам занадобно предлагаем, получа сей ордеръ в скором времени і пешимъ в ведомство бугогардовое, где по всѣмъ пристойным мѣстам имѣтъ вам ежечастія розезды³ и провѣдыват нѣтъ ли где по островам, либо буеракам, каких на грабительство идущых в Полщу

¹ Далі закреслено Ку.

² Далі закреслено х.

³ Далі закреслено и по островам.

здѣшних козаков, і ежели б могли где сискать, // таким чиня⁴ жестокоє наказаніє заворочат на прежніє их обиталища, другихъ⁵ же, коѣ вами⁶ признаны будут, что били уже н [?] в Полцѣ на грабителствѣ и по зимовникам в кого проживатимуть, брат і присилать до Коша. При том прилѣжнѣше смолѣть, не имѣтимут ли на какыє мѣста сюда от збунтовавшихся в Полцѣ самозбродец собрав⁷ их хто⁶ проходу, и когда извѣдаете, всѣми мѣри старайтесь оних переловитъ, а по переловлены, справясь чыихъ они куреней будутъ, на подводах того куреня козаков⁸ также прислат до Коша. І что будетъ у васъ⁶ происходит, счастья имѣете Кош репортова т.

83
зв.

1768 году

Юля 12 д.

№ 2546.

Арк. 83–83 зв. Чернетка.

№ 55 1768 р., липня 12. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до очаківського паші з проханням переслідувати і арештовувати гайдамаків, які б могли вторгнутися на татарську територію. № 2548

Письмо до очаковского пашѣ

85

По причинѣ появившейся с некоего времени в Полжкоѣ Украинѣ гайдамацкой знатной парт[и]и, которая збунтовавшимися полжкими подданными умножас, там безчеловѣчнїє дѣлаєтъ грабителства и разорения, істязую и убивая поляков и жидовъ, напоследокъ и до такой достигла продерзости, какъ слышно на ханскую слободу Голту разбойнически отважились¹ напасть². Егѡ высокопревосходительство гднѣ генерал-аншефъ, киевской генерал-губернатор, Новоросійской губерніи главной командир и кавалѣр Федѡр Матвѣевичъ³ Воейков, в Кошѣ Войска З. Н. предложил, что от него для искоренения той злодѣйской партыи отправлены воїнские команды в сходно ст тому⁴.⁵ И что⁵ сверхъ оногo Кошѣ извѣстылся, яко та умножительная гайдамацкая партия не успокояєтъ от грабителства прописаного, с немалою отвагою намѣревает покусытсѣ в здѣшних мѣстах, також де

⁴ Далі закреслено до вєл.

⁵ Написано над рядком замість закресленого такових.

⁶ Написано над рядком.

⁷ Виправлено з собрая.

⁸ Далі закреслено ім'єтє.

¹ Виправлено з о тважившиє.

² Далі закреслено слѣдственно.

³ Виправлено з Матвѣевичъ.

⁴ Виправлено з том.

⁵⁻⁵ Написано над рядком замість закресленого для преслѣдования тѣхъ возможные мѣры упо треблены будутъ.

85 содействіе учинит, ⁶ чєго к предосторожносты ⁶ // і недопущенію⁷, и отсел
зв. при старшинах, как сухопутниє, такъ і водяною камуникацією, посланы⁸
команды. О чєм вашєму превосходителству обявив рекомєндуєм, ежели б
могли таковыє самозбродниє грабителѣ со всѣм их соединєніємъ с пол-
ских мѣстъ от воінских или от здешних командъ по утѣсненію къ укри-
вателству в граници⁹ выдѣннїя вашего войти, оных в силу цвѣтущей между
обоімы высочайшими имперіями тишины, к переловленію употребитъ
возможное стараніє и не дозволитъ тѣмъ ни малѣйшаго пристанища, но
стол легче кто от стороны вашей ис такových повелєнными команды пойман
будет, по освѣдомленіи ис тѣх своевольников о правлят для поступления
с ними по законам в своі имъ мѣста, напротиву чєго, з здешней стороны
в равних случаях займственнo соотвѣтствовано бит имѣет. Наконецъ, с на-
шим сосѣдским дружєлюбієм пребываемъ.

Вашего в сосѣдствѣ

Отч. 12 іюля

1768 году.

№ 2548.

Арк. 85–85 зв. Чернетка.

**№ 56   1768 р., липня 12. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику
Прогнойської паланки Федору Великому з вимогою під
приводом доставки кореспонденції очаківському паші
з'ясувати кількість татарського і турецького війська,
зосередженого під Очаковом. № 2551**

87   Глѣдну полковнику прогнойскому Федору Великому
з старшыною
Ордеръ

Приложенное у сєго к очаковскому пашѣ писмо, имѣете вы сами или з стар-
шиною вашею в Очаков заразъ с полученія сєго олправитъ и тамо секретным
образом провѣдат, какои в недавнѣ і олкуда в Очаков паша пришел, тожъ для
чєго многочисленно с кримской стороны кримских татаръ і людей при
воѣнскими исправности¹ с лошадами очаковскими томбази в Очаков пере-
правляютца², исъ Царьграда арнаутовъ і бошняков много ли в Очаков
приехало и куда они памѣренни іти или там битъ, і по провѣданныи секрет-
нейшемъ³ с нарочнымъ в обстоятелствѣ Кош репортова т.

---

⁶⁻⁶ Написано внизу аркуша замість закрєслєного предостерегая чєго рады.

⁷ Виправлено з недопущая.

⁸ Далі закрєслєно и пошлются.

⁹ Виправлено з границь.

¹ Далі закрєслєно Очаков.

² Виправлено з перепрєвляютьца.

³ Написано над рядком замість закрєслєного имѣете.

768 году
Юля 12 д.
№ 2551.
Арк. 87. Чернетка.

№ 57   **1768 р., липня 12. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковникам і курінним отаманам Івану Кулику і Мусію Чорному з вимогою переконувати запорожців не підтримувати гайдамацький рух, а гайдамаків, що поверталися з «Польши», арештовувати і відправляти до Коша. № 2555–2556**

Із Коша Воїска Запорозького Низового гадну полковнику і атаману куреня¹
Ордеръ

Сверх прежде посланного к вамъ ордера і нинѣ найкрѣпчайше вамъ притверждается², вездѣ по бугогардовомъ вѣдомствѣ ежечастно обездит, і ежели могли б сискатся ещѣ і нинѣ в Полщу ідучіе, такових увѣщевать от того злого начинанія, і буди они по тому не склоняся будутъ усиливатся к намѣрению своему, оних³ жестоко наказивать³ і насильно в тѣ мѣста, откол они пошли, заворочать і наиприлѣжнѣше старатся тѣх, коі нинѣ в Полшѣ на грабителствѣ били, пересма триват, і если могли кого с такових сискать⁴, переловя⁵ забивъ в ручниі і ножніі колодки под крѣпчайшим караулом прислатъ до Коша. 1768 году юля 12 дня.

Помітка: До Кулика 2555.

До Чорного 2556.

Арк. 86. Чернетка.

№ 58   **1768 р., липня 12. [Запорозька Січ]. – Свідчення козака Дінського куреня Корнія Ляшка про намовляння його козаками Дінського куреня зайнятися гайдамацтвом**

1768 году юля 12 д., въ канцелярії Войсковой Войс[ка] Запорозького Низового козакъ куреня Донского Корний¹ Ляшокъ сказкою показал.

При бытности его, чему уже миновало назад недел двѣ, у козаковъ того ж куреня Донского Михайла Проходи и Степана Заблуди зимовникомъ въ Томаковцѣ сидящихъ в ѣ службѣ, когда от куреня получили оны приказъ,

¹ Далі закреслено №.

² Далі закреслено како.

³⁻³ Написано на лівому полі та над рядком.

⁴ Написано на лівому полі.

⁵ Виправлено з переловить; далі закреслено одного.

¹ Виправлено з [...].

чтобъ приездитъ до Сѣчѣ со вѣсѣмъ принадлежащимъ козацкимъ орудиємъ въ обѣздку, то они поговоря между собою, съ нихъ Михайло Прохода оному Заблудѣ сказалъ [ε]хатъ² до Сѣчи за покупкою къ вышынкованью горѣлки, а онъ, купивъши другого коня и по надлежащему спорадившись, намѣревалъ отъправитися въ означенную обѣздку. Но какъ по отправѣ³ оного Заблуды за покупкою той горѣлки въ Сѣчѣ, въ ночь прійшли къ ему, Проходѣ, козаки куреней Донского жъ Наумъ Гунька⁴, Петро Косій, Кырикъ Голыкъ, и Калниболоцкого Данило Рудій, да безъкурѣнній Федоръ, проживавшій⁴ въ зимовнику у козака куреня Канѣвского⁴ Даныла Бобыря⁶, и начали его, Проходу, вызывавши зъ будки на дворъ подтоваривать итить⁵ въ затыг. На что⁶ первѣе⁷ // ѡнъ, Прохода⁸, браня ихъ за то⁹ олказивался, но, какъ нап[ив]⁹ съ ними горѣлки довольно такъ, что не очень пьянъ і ни¹⁰ совѣсѣмъ тверезъ билъ,¹¹ а при¹¹ томъ увѣренъ, чрезъ нѣякуюсъ ворожбу, і усовѣтованъ будучи⁸ щастливимъ в намѣренный¹² путь отъбытіємъ¹³ прописаннымъ¹⁴ козакомъ Бобиромъ, коі тамо¹⁵ у оного Проходы тогда и ночлѣгъ имѣлъ, на тотъ ихъ подговоръ согласился. И какъ сказалъ при томъ онъ, Прохода, что рушницѣ¹⁶ не имѣетъ, то оный¹⁷ Бобиръ и рушницу ему дать обѣщавъ, и такъ онъ, Прохода, добровольно¹⁸ согласился съ ними⁸ и посѣдавъ⁸ совокупно¹⁹ на приведѣніе ими туда жъ шестеро конѣ²⁰, у козаковъ куреней²¹ Канѣвского Ёска Порохы 1-го, Игната Пушкаря двоихъ, Донского Савкы Сака⁸ 1-го, Гордѣя Катенка⁸ 2-хъ, тої жъ ночи поворованіе, въ намѣренный²² путь отправили, причемъ оній Бобиръ означенную обѣщанную рушницу по обыкновенному²³ между собою⁸ прощанію ему, Проходѣ, далъ.

Арк. 88–88 зв. Чернетка.

² *Виправлено з іхатъ.*

³ *Виправлено з по виправѣ.*

⁴⁻⁴ *Написано на правому полі замість закресленого козака куреня, сіі два; у Канѣвского куреня козака.*

⁵ *Виправлено з ити.*

⁶ *Далі закреслено на что.*

⁷ *Виправлено з первое.*

⁸⁻⁸ *Написано над рядком.*

⁹⁻⁹ *Написано на правому полі замість закресленого прихода.*

¹⁰ *Виправлено з не.*

¹¹⁻¹¹ *Написано над рядком замість закресленого при.*

¹² *Виправлено з намѣреній.*

¹³ *Виправлено з отъбити.*

¹⁴ *Виправлено з приписаннымъ.*

¹⁵ *Написано над рядком замість закресленого закло.*

¹⁶ *Виправлено з рушницы.*

¹⁷ *Виправлено з они.*

¹⁸ *Написано на правому полі.*

¹⁹ *Далі закреслено и посѣдавъ.*

²⁰ *Виправлено з коней.*

²¹ *Виправлено з куреня.*

²² *Виправлено з намѣреній*

²³ *Виправлено з обыкновеномъ.*

№ 59 1768 р., липня 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Прогнойської паланки Федору Великому про недопущення місцевих козаків до гайдамацтва та розшук, арешт і відправку гайдамаків, які повернулися з «Полци», до Коша.
№ 2599

Гспдну полковнику прогноискому Федору Великому
з старшиною
Ордеръ

90

Репортъ вашъ, что по той сторонѣ от Пргноевъ рибалки оставя своих хозьяевъ идуть на ту сторону реки Буга на Кислякову і Гордѣеву балки, где собѣраются немаліє чати, в Кошѣ полученъ^а. І в резолюцію повелѣвается вамъ, всѣм вѣдомства вашего козакам приказа т оних к тому намѣренію¹ не допуская переловливат і наказива^т², для чєго і вамъ самим по полученіи сєго собрав видѣнія вашего козаков в сѣ мѣста перєслѣдоват і какъ возможно старатєя к више писанному не допускат, а при томъ перєсматриват, не явятєя лъ кто нинѣ с Полци вишедші³, і ежели б// могли сискиватєя, тако- 90
вих по взятіи со всѣм, что при них будєтє, присила т под крѣпчайшимъ 3в.
караулом до Коша чрєзъ тѣх курѣннихъ, якимъ то й бродяга називатєя будєтє.
1768 году

Іюля 13 д.

№ 2599 за.

Арк. 90–90 зв. Чернетка.

№ 60 1768 р., липня 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Кодацької паланки з вимогою наказати козакам його відомства не відпускали служителів у гайдамаки, а також про слідування з командою в район р. Сура, Самоткань і Домоткань для утримання козаків від гайдамацтва та арешту гайдамаків.
№ 2603

До кодацького полковника
Ордеръ

91

Взбунтовавшиєс в Полской области на Украинѣ, какъ слишно тамошніє мужики, многіє починили худіє шалости і разорєніі, причємъ поляковъ і жидов много порѣзали, на чємъ разярєсь ужє коснулиєс нападєть в Турецкой области на ханськіє слободи. Да свєрхъ того, і на здєшніє мѣста похвалжи чинятъ разорятъ. Къ усмирєнію тѣх взбунтовавшихєя отправлєни рєгулярніє команди, і не убѣгнут ли в сіє мѣста, къ перєловлєнію і искорєнєнію

¹ *Виправлено з намѣру.*

² *Написано над рядком замість закрєслєного вибива т.*

³ *Виправлено з вишедшієй.*

такових , тако ж , что *б* здешніе подчиненіе на тѣ шалости в Полшу не ух-
дили, по силѣ генералитетских велѣній *от* Коша *от*правленни в доволномъ
91 числѣ люди команди // сухопутъемъ і водою. А вамъ повелѣвать, по
зв. полученіи сего заразъ всѣмъ вѣдомства вашего козакамъ і обивателямъ
обявивъ приказа *т*, что *б* они *от* себе своихъ служителии і такъ¹ жителству-
ющих, коі намѣреватимуть куда *от*ходитъ не пускали, і ежели бъ могъ хто
з бунтовщиковъ с Полши выйти, переловивъ отдавали *б* вамъ, а ви под
крѣпкимъ карауломъ присила*т* імѣете до Коша. Для чего вы с козаками
собравъ оних до ста человекъ і раздѣлясь на двѣ числомъ по 50 человекъ
части, обѣхавъ² Сурами, Саможанню і Домотканню² пересматрива*т*, не
будуть ли убѣгать в ваши мѣста с полскихъ мѣстъ, і если *б* ви послыхали,
92 что они // начнутъ в вѣдомствѣ вашемъ появляться, таковыхъ всѣми мѣрами
всевозможнѣше стара*т*ся переловлять і в Кошъ под крѣпкимъ карауломъ
присила*т*³. Кромѣ жъ того, в самомъ Кошѣ обяв*я* з сего і шафару⁴ Кодацкого
перевоза⁴ прилѣжно пересматрива*т* ежели сищется таковіи, что ітима*т*
с Калмиюса іли із Самарѣ, ⁴ либо туда⁴, не имѣя у себе писма, таковаго рас-
просивъ ежели буде*т* казаться сумнителнимъ,⁶ такового взявъ под караулъ в па-
ланку, і буди о себѣ виводу не дасть, присила*т* до Сѣчи, а если вивидется, что
онъ из зимовника иде*т* и посвѣдितелствуе*т*, что тамъ жи⁵е честно, то за то,
что *б* под нинѣшное время не бродилъ но работалъ, наказатъ⁶ і назадъ заво-
рочатъ. О полученни *ж* сего і о исполненіи в Кошъ репортоватъ. // ⁷

92 1768 году

зв. Іюля 13 д.

№ 2603.

Арк. 91–92 зв. Чернетка.

¹ Далі закреслено і.

²⁻² Написано над рядкомъ та на правому полі.

³ Далі закреслено в Кошъ.

⁴⁻⁴ Написано над рядкомъ.

⁵ Виправлено з живѣ.

⁶⁻⁶ Написано на правому полі і внизу аркуша замість закресленого [...] наказаль
безпоблажно битъ киями.

⁷ Далі закреслено До самарского полковника

Ордєрь

Сверх *от*правленного к вамъ сего теченія *от* 9 числа с Коша ордєра о появи*в*шихся
в Полщѣ на Украинѣ бунтовщиках, повелѣваемъ вамъ в вѣдомствѣ вашемъ бродягъ,
безпашпортних і сумнителних крѣпко пересматрива*т* і если ви таковыхъ могли сискива*т*, оних
бравъ под присмо^лръ, что *б* не волочились наказива*т* і на прежніе ихъ мѣста заворочатъ, яко
пашпортних, коі о себѣ оныхъ документа нѣтъ, [...] [...] под карауломъ.

№ 2604.

№ 61 1768 р., липня 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Самарської паланки Дмитру Кулику про розшук безпаспортних і сумнівних осіб, їхній арешт і відправку до Коша. № 2604

Гспдну полковнику самарському Дмитро Куликъ зъ старшиною Ордеръ 93

Сверхъ отправленного къ вамъ сего теченія от 9 числа с Коша ордера^а, о появившихся в Полщѣ на Українѣ бунтовщикахъ, повелѣваемъ вамъ в вѣдомствѣ вашемъ бродягъ, безъпашпортних и сумнителнихъ крѣпко пересматривать, і естли бъ ви таких, ¹что з зимовниковъ бродягъ ¹² і работать не хотятъ ² могли сикивать, оних брать под присмотръ ³ и по виправки об них, ежели будутъ козаки свѣдѣтельствовать, что доброго состоянія, то, чтоб в рабочее время не волочилис праздно времени не теряють, за то ³ наказивать і на прежние ихъ мѣста ¹ в зимовники ¹ заворочать, а безпашпортних, коі о себѣ виводу не дадутъ ⁴, присилать до Сѣчи под карауломъ, даби⁵.

1768-го году

Юля 13 дня.

№ 2604.

Арк. 93. Чернетка.

№ 62 1768 р., липня 14. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому довбишу Нестору Головку з вимогою арештувати запорозьких козаків Кисляківського куреня Кирила Білоуса, Ведмедівського куреня Малого, Кальниболотського куреня Макара Коваля і Косого, Платнирівського куреня Олексія Дейнеку та Корсунського куреня Івана Немну і конфіскувати їхне майно. № 2618

До довбыша Головка Ордеръ 94

О надобных в Кошѣ по нѣкоторим обстоятелствам козаках прилагаетца у сего реєстръ с прописаньемъ в оном их поименно и где нѣкоторие ннѣ з них находятца. Ви получа сѣй ордеръ, имѣете заразъ до тѣхъ козаков в назначеніе в реєстрѣ мѣста¹, а о коѣхъ не упомянуто, справяс с козаками их курѣнными где ониє живут следоват, і за прибитіем всякому² взяв самих³ под караул присилат с их курѣнными ² при репортѣ ² за конвоєм до Коша,

¹⁻¹ Написано над рядком.

²⁻² Написано під документом.

³⁻³ Написано внизу аркуша замість закресленого щобъ не волочилис.

⁴ Виправлено з недасть.

⁵ Далі закреслено сиє возобновившеє зло вовся слихомъ поганим могло изчезнути.

¹ Далі закреслено слѣдова т.

²⁻² Написано над рядком.

³ Написано над рядком замість закресленого оною.

а имущество ⁴с тамошних козаков кому споручит в смолтрѣніе і сколко оного будетъ, списавъ на реєстръ ⁴в Кошъ представить ⁵.

Кислякѣвскій Бѣлоусъ ^а.

Ведмедовскій Маліи у Громокліи сѣно косит.

Калниболоцкій Макаръ Ковалъ да Косій у Громок.

Платнѣровскій Дѣйнека.

Корсунскій Немна в Ынгултѣ.

14 д. іюля

1768 году.

№ 2618. ⁶

Арк. 94. Чернетка.

№ 63 1768 р., липня 14. Яланець. – Рапорт полковників Івана Кулика та Мусія Чорного Кошеві про відправку до Січі гайдамаків-козаків Рогівського куреня Павла Плаху, Коренівського куреня Лук'яна Мохиню, Іркліівського куреня Петра Тарана, які поверталися з «грабительства», а також про втечу козака Уманського куреня Петра Петлі

102

Въ Кошѣ Воиска Запорожского Низового
Покорный репортъ

Поимание возвращающыесъ зъ грабительства воры, козаки куреней Рогѣвского Павло Плаха, Кореннѣвского Лукьянъ Мохиня да Ирклѣвѣвского Пѣтро Таранъ ^а, уманскіи же воръ Пѣтро, прозваніемъ Пѣтля, з между сыхъ вѣржи ушелъ и не сиканъ за насътуплениемъ ночи. Више писанихъ же воров

⁴⁻⁴ Написано на лівому полі замість закресленого их на реєстръ испѣсав.

⁵ Далі закреслено имѣте.

⁶ На аркуші 94 зв. початок ордеру військовому довшишу Нестору Головку:

Із Коша Воиска Запорожского Низового воисковому довшишу Нестору Головку
Ордеръ

Надобніе по нѣкоторимъ обстоятелствамъ в Кошѣ козаки писания на реєстръ и при семъ от онои рестръ приложєн.

Далі на аркуші 95а і 95а зв. закреслено [...] бытъ ступки сторжен не за силу законного порядка і владѣт до нинѣ онъ Авраамъ Шрамъ перезонално. Того, для вас гспднѣ полковникъ з с. предлагаємъ, получа сеи нашъ ордеръ призвавъ в палаж[у] прописуема жителя самарского Авраама Шрама, срожайш[е] указать имѣющоиса в Самарѣ жилой покоиноного козака курѣног[о] уманского Федора Калка по куплѣ вплаты жителю самарскому курѣному пластунивскому Аврааму Шраму доставшогося двор отобравъ Тарасу Бѣлоусу, яко онъ к тому двору ест к покупки ближаиший. В дальнйшемъ прокаристование взискавъ с него, Бѣлоуса, ассігнованную сто двадцять рублеи денег[ъ] сумму отдавъ покупъщику Шраму в ремниномъ какимъ видомъ и на когда до того двора // Аврааму Шраму полущестощениемъ ко владѣнію [н]еусил. А будит онъ, Авраамъ Шрам, за издержаніе напристому того купленого имъ двора, денегъ имѣл бы какую к Бѣлоусу претензію, то взявъ о томъ подлинное асвѣдомление и виправи по самой сушей справедливости не наровя обополнимъ сторонамъ буди какия на коликое число пристройка явилъсѣ Авра. сверхъ сто двадцети рублеи безобидно уистить.

1768 года

Августа 23 д.

переспрашивая болше при сѣм к блгоразъсмотрению в онои Кошъ Войска Запорожъского Низового при сѣм посылаются.

Полковники Иванъ Куликъ и Мусъи Чорнии¹

1768 году

Июля 14 д.

3 Яланця.

Помітка: П. іюля 19 д. 1768 году.

На конверті: В Кошъ Войска Запорожского Низового

Покорній репортъ.

102
зв.

Печатка

Арк. 102–102 зв. Оригінал.

№ 64   1768 р., липня 16. Київ. – Лист київського генерал-губернатора Федора Воейкова Кошеві про взяття в полон керівників повстання Максима Залізняка, Микиту Швачку і Семена Неживого, вбивство в бою Журбу та передачу значної кількості полонених повстанців польському генералу Браницькому. № 309

Высокоблагородный и высокопочтенный гсднъ Войска
Запорожского кошевой атаманъ съ старшиною

115

Вашего высокоблгородія три рапорта отъ 4-го и 5-го сего, съ приложеніями касателно свирѣпеющей въ Полше разбойнической шайки, чрезъ нарочно присланного исправно получены^а. А какъ главной начальникъ всѣхъ разбойниковъ Максимъ Желѣзнякъ и товарищи ево, Швачка^б и Неживой, а с ними и называющихся запорожцами человѣкъ до полтрета ста, разосланными командами уже поиманы, сюда приведены и здѣсь под карауломъ содержатся. Журба^в же, Швачкинъ товарищъ, супротивившейся командѣ карабинеръ съ сообщниками ево, члвкъ болѣе тритцати, убиты. Тожъ въ Елисаветградской провиціи равномѣрно разбойниковъ болѣе полутора ста поимано и подъ карауломъ содержатся, а из полскихъ подданныхъ болѣе тысячи члвкъ к нимъ соединившихся, поиманы жъ и полскому генералу, графу Браницькому^г, которой понадѣ Днестромъ съ войскомъ расположилъ, отданы. То упователно, что вся оная разбойническая шайка // вскорѣ

115
зв.

Вашего высокоблгородія охотный слуга Федоръ Воековъ

Кіевъ 16 іюля

1768 году.

№ 309.

Помітка на арк. 115: Его в. Калнишевському.

¹ Далі закреслено з старщинами.

Помітка: П. іюля 25 д. 1768 году.

Арк. 115–115 зв. Оригінал.

№ 65 1768 р., липня 16. Запорозька Січ. – Запорозька Січ. – Лист
Коша до генерал-майора Карла Штофельна про спорядження
військових команд на боротьбу з гайдамаками з проханням не
затримувати їх на російських форпостах. № 2633

98 Высокородний і превосходительний гспднъ генерал-маіоръ
Блгопрятний гсдръ пашъ Карлъ Федоровичъ¹

Причиною явильшейся от нѣкоего времени въ Полскої Украинѣ гайдамац-
кой зналої партіи, якая въ¹збунтовавъшими с полскими подданными,
умножаясь тамъ безчеловѣчно² дѣлаєтъ грабительства и раззорения³, истя-
зую і убивая поляков і жидов, наконецъ,⁴ какъ слыхатъ въ вишло⁴, и до та-
кой⁵ достигла продерзости, что⁶ на ханскую слободу Голту отважилась напасть.
А сверхъ въсего, не успокоясь от того⁷, съ немалою отвагою памѣреваетъ
покуситъся, въ здешнихъ мѣстахъ такое жъ содѣяствіе учинитъ. И что его
сиятельство гднъ генерал-аншефъ и кавалеръ, графъ Петръ Алѣксандровичъ
98 115 зв. Матвѣевичъ Воєйковъ, изволили Кошу предлагатъ имѣтъ осторожность,
чтобъ никто зъ здешно подчиненныхъ // олучатся і къ тѣмъ⁸ възбунтовав-
шимся пристагъ не могъ, равно если бѣ имѣли съ тѣхъ бунтовщиковъ в
сие мѣста уходит, къ переловленію і истребленію онихъ⁹ взять возможніе
мѣри. Къ выполнению того от Коша Войска 3-го Н-го¹⁰ какъ протчие¹⁰
каманды въ принадлежащие мѣста викомендировани¹¹, такъ и гспдамъ
полковникамъ¹² самарскому и въ протчихъ, находячомуся¹³, чтобъ¹⁴ въ потреб-
номъ числѣ козаковъ¹⁵ по прилеглостямъ вѣдомства ихъ¹⁸ обездили¹⁶ ардеро-
вано с крѣпкимъ притверждениемъ¹⁷, чтобъ по силѣ прописанихъ орде-

¹ *Виправлено з зв.*

² *Виправлено з вѣчноє.*

³ *Далі закреслено написано на лівому полі какъ слыхатъ вышло.*

⁴⁻⁴ *Написано на лівому полі замість закресленого и.*

⁵ *Далі закреслено і.*

⁶ *Написано над рядком замість закресленого какъ слыхатъ било.*

⁷ *Виправлено з таково; далі закреслено о тва.*

⁸ *Виправлено з тѣмъ.*

⁹ *Далі закреслено гр.*

¹⁰⁻¹⁰ *Написано на правому полі замість закресленого яко другіє.*

¹¹ *Написано над рядком.*

¹² *Виправлено з полковники.*

¹³ *Виправлено з находячомуся.*

¹⁴ *Написано на правому полі замість закресленого въ пр. трєх.*

¹⁵ *Написано над рядком замість закресленого команды і по прилеглимъ к вѣдом-
ствамъ ихъ.*

¹⁶ *Далі закреслено обезди.*

¹⁷ *Виправлено з предтвѣрждениемъ.*

ровъ выполнения чинили¹⁸, и дабы при семъ случае прохода оних полковниковъ с козаками¹⁹ от паходячихся под командою вашего превосходительства постовъ не забрато какова сомнѣния. О такомъ ваше превосходительство саблгоизволте вѣдать и о томъ вамъ по¹¹ командѣ // кому слѣдуетъ 100 предложит. Въ прочемъ, съ подобающимъ почитаниемъ есмь.

Вашего превосходительства благоприятно гдря нашего

1768 году

Юля 16²⁰ д.

Запорожская Сѣчь.

№ 2633.

Арк. 98–98 зв., 100. Чернетка.

№ 66 1768 р., липня 16. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому пушкареві Івану Чернявському з наказом провести розшуки викрадених ногайських коней у відомстві Бугогардівської паланки, встановити місцезнаходження козаків Кисляківського куреня Кирила Білоуса і Степана Губи, Калниболоцького куреня Макара Коваля і Косого, описати майно в зимівнику козака Корсунського куреня Івана Немни, який перебував у складі гайдамацького загону «в Полщи на грабительстви», та не допускати запорозьких козаків до гайдамацтва, а гайдамаків, які поверталися, арештовувати і доправляти до Коша. № 2636

Із Коша Войска За. Н. войсковому¹ пушкару Івану Чернявському 96
Ордеръ

Приняв тебѣ сей орѣдеръ слѣдоват в Гардѣ и в прочіе выдѣнія бугогардового мѣста, і между тѣмъ перво² забратъ с ким надлежит справку, ест ли и ннѣ угнатіе с нагаиской стороны нагаискые лошады въ Громокъльѣ, і ежели естъ, тог часъ оних отыскав всѣхъ і³ ⁴ в табун⁴ тамошнего² каког⁵ честного⁶ козака⁷ угнатъ і для смо трѣнія оных опредѣлилѣ⁸ єдного члвка до востребованія⁹ Коша, понеже тѣ всѣ лошади при будущей нынѣ с татарами комисіі³ надлежат к о тдачѣ на обидымую сторону.

¹⁸⁻¹⁸ Написано над рядком та на правому полі замість закресленого выкомандированы.

¹⁹ Виправлено з командами.

²⁰ Виправлено з 15.

¹ Далі закреслено [...].

²⁻² Написано над рядком.

³ Далі закреслено тамошних козаковъ.

⁴⁻⁴ Написано на лівому полі.

⁵ Виправлено з какому.

⁶ Виправлено з честному.

⁷ Виправлено з козаку.

⁸ Виправлено з опредѣлит.

⁹ Далі закреслено о т.

Потом провѣдат где пинѣ находятся курѣнные кислякѣвскыє Бѣлоус да Губа, калнѣболоцкіє Макарь Ковал да Косый, і буди оныє єсть где і тобою сищутся, того временны забрав их под крѣпкій караул с ых курѣнными прислат на подводѣ до Коша, а имущество их на реєстрѣ переписавъ, споручит в смотрѣніє *честному* козаку.

96 зв. Известно в Кошѣ, что *корсунский* // Немна пошел в Полцу на грабительство, а имущество все свое оставил в своемъ зимовныку, состоящемъ в Ингулѣ. Тебѣ о том падлежитъ справитца, и по справки сколко оногo Немниного имущества будетъ также переписав на реєстрѣ, все² споручит оноє *знатному*² і *честному*² какому козаку в соблюденыє, а его, Немну, приказиват козакам и самым вам смотрѣть не убѣжыт ли онѣ в здѣшныє дачи¹⁰ і к его зимовныку и когда убѣжытъ, всѣми мѣри старалца поймат і защѣтным караулом прыслат до Коша.

97 Такожь по всѣмъ тамошным мѣстам провѣдивать всевозможнѣише, не идет ли кто і ннѣ з зимовныков в Полцу на грабительство и когда сищете кого, такого¹¹ заворочат на их обиталища. ⁴Буди жѣ доброволно не возвратятся, в такомъ случаі поступать с ними, какъ с разбойниками⁴. Смотрѣт же и тѣхъ, коѣ єсть в Полцѣ на грабительствѣ, не убѣгут ли в какыє здѣшныє мѣста к укривательству і когда // сыскалис убѣгшіє, всѣхъ оных переловив на подводах курѣнных их козаков за крѣпким караулом прислат до Коша при¹² твоѣхъ репортах. О всемъ же тамо происходящем имѣешъ часто в Кошѣ репортовать¹³. Где провѣдаете грабительскіє чаты і взят ихъ будетъ невозможно, то даватъ знатъ тамо имѣющимся здешнимъ командамъ, сюда репортовать за скорими оказиями і нарочними.

Юля 16 д.

1768 году.

№ 2636.

Арк. 96–97. Чернетка.

№ 67 1768 р., липня 17. [Самарська паланка]. – Рапорт самарського полковника Дмитра Кулика Кошеві про підтвердження всім жителям Самарської паланки не підтримувати повстання «в Полской области» та спорядження команди для пошуку гайдамаків. № 24

105 Вѣ Кошѣ Войска Запорожского Низового
Репортъ

В силу насланного зъ оногo Коша в паланку Самарскую ордера, кої вѣ полученіи сего іюля 15 дня имѣемъ, всѣмъ вѣ вѣдомстве нашемъ жителствующимъ козакамъ і обывателямъ, чтобъ оны от себе своіхъ служителей,

¹⁰ Далі закреслено і вы.

¹¹ Далі закреслено пак.

¹² Далі закреслено репортах ваш.

¹³ Далі закреслено 1768 году іюля 16 д.

равно і жителствующихъ, кої намѣреватимуть къ збунтовавшимъ в Полской области, по ізвестіямъ украинскимъ мужикамъ, на тоє зло уходить в Полщу не пускали притвержденно. Такъже і от насъ во все подчиненіе намъ мѣста олправивишись в розездъ, при пересматриваніи буди где в нашіе вѣдомства съ полскихъ мѣсть таковіє злочинци появлятца, къ перелавливанію онихъ і присилки въ Кошъ всѣ мѣри употребленны будутъ.

Полковникъ самарскій Димитрій Куликъ з старшиною

1768 года

Іюля 17 дня.

№ 24.

Помітка: П. іюля 20 д. 1768 году.

Арк. 105. Оригінал.

№ 68   **1768 р., липня 18. – Лист сараскер-султана Пир Мегмед Аги до кошового отамана Петра Калнишевського про відправку втікачів, які бажали прийняти мусульманство, назад в кордони російської держави і посилку комісарів з татарського боку**

Переводъ с писма ѿ сараскерь-султанскогѡ намѣстника Пиръ Мегмедъ-аги, присланного къ гсдину кошевому атаману Калнишевскому іюля 18 дня 1768 году.

61

Подѡбной князьямъ паціи христіянскои і мессіиского закона пынѣ находящеиса Воиска Запорожского гсдинъ кошевои атаманъ, по засвидѣтелствованіи дружескогогѡ комплемента обявляється, что при семъ случае чрезъ нарочно присланногогѡ отъ васъ члвка Івана писмо получа і содержаніе оногѡ выразумя, къ его ханскои свѣтлости олправили. А при томъ, въ охраненіе імѣющагося между двумя сторонами догѡвору і дружбы^а, когда отъ россіискихъ і турецкихъ похитителии хто здесь появитца і пожелае бы принятъ магометанскои законъ, то поймавъ олсыланы быть імѣють^б, а для разобранія жалобъ і о пропащихъ вещахъ съ обоихъ сторонъ определенныє комисары уже посланы^в, отъ чего да пребудеть покѡи і пріятство всегда ненарушимо.

Переводчикъ Герасимъ Мышинъ

Арк. 61. Діловодний переклад.

№ 69   **1768 р., [не пізніше липня 19. Яланець]. – Рапорт полковника Івана Кулика Кошеві про недопущення запорожців «в Полщу» для гайдамацтва, об'єднання команд на р. Яланець і очікування подальшого розпорядження**

Въ Кошъ Воиска Запорожского Низового Покодрни репортъ

101

За собираюшимис по здешним степам шалостьниками ни¹ во всѣ скъритние мѣста во исполнение оногo Коша Воиска Запорожского Низового ордера розезди чинит долженствуемъ. При слѣдуваніи жъ чрезъ речку Ингул, учувшы идучих на грабительство въ Полщу бродягахъ, ми всемѣдно старателства прилагали о забрытїи оних, и видя их в таковои отваги, что хотя и до единого пропасть, а в руки себе не отдал, то ми довольно оних увѣщавав къ возвращению в прежние их жыля и упователно подошедши нам известиям оние в свои места розоились. Впред же буди случится с такими имеем поступат в силѣ даного ордера. Таких же злочинцов по зимовникам, речкам Ингулу и Громокълиі довольно, коі себе сим и зсилаяють, что запрещенія оним жыющим зимовниками до сего не било, а какъ видимо естъ саміе поличоніе по объявленім речкамъ живущыє грабители и общаго покоя возмутители, оставалися в сих намеренія, что б окончившы работу, всѣм иты на грабительство в Полщу. Для того, оногo Коша Воиска Запорожского Низового покорно просим, з совскупившоюся // пры Яланцѣ командою, что поступит, понеже харче[й] мало остается, насъ милостивою резолюцією снабдитъ не оставит просим.

Полковникъ Иванъ Куликъ з старшиною

Помітка: П. іюля 19 д. 1768 году.

103 зв. *На конверті:* Въ Кошъ Воиска Запорожского Низоваго
Покорнии репортъ.

Печатка

Арк. 101–101 зв., 103 зв. Оригінал.

№ 70 1768 р., липня 21. [Протовчанська паланка]. – Рапорт полковника Протовчанської паланки Йосипа Рубана Кошеві про прийняття мір для розшуку гайдамаків із зобов'язанням заарештовувати їх і відправляти до Коша

118 зв. Въ Кошъ Воиска Запорожского Низового
Покорній репортъ

О взбунтовавшихся в Полши полскихъ мужикахъ, к проискиванію ихъ в здешнемъ вѣдомствѣ ежели бъ где могли явитя, употребляются всевозможніе мѣри, и ежели найдутся кто іс тѣхъ, присилкою въ Кошъ за крепкимъ карауломъ минованъ не буде т. О чемъ репортуемъ.

Полковникъ Іосифъ Рубанъ зъ старшиною

1768 года

Іюля 21 дня.

По секрету.

Помітка: П. іюля 25 д. 1768 году.

Арк. 118. Оригінал.

¹ *Виправлено з ми.*

№ 71 1768 р., липня 22. [Кульміуська паланка]. – Рапорт полковника Кальміуської паланки Сидора Чалого Кошеві про відправку до Січі в разі виявлення в його відомстві гайдамаків, які матимуть намір слідувати «в Полшу»

Въ Кошъ Войска Запорожского Низового
Репортъ

136

Оного Коша ордеромъ 20 д. сего июля в паланкы зъ здѣшней полученнимъ, повелѣвается намъ по полученіи оного ордера заразъ всѣмъ въ вѣдомствѣ нашѣмъ жителствующимъ козакамъ приказать, что б они своихъ служителей и жителствующих, коі намереватимуть ити въ Полшу на какоє зло не пускали, а възбунтовавшиєсь въ Полской области на Украинѣ тамошніє мужики, починя шалости и разореніи, а ляхамъ и жидамъ смертніи убийства, на чемъ разъяряс, коснулись уже напастъ въ Турецкой области на состоящие при границахъ и ханские сълובоди, да сверхъ того, и на здѣшніє мѣста похвалкы чинятъ разорятъ. За коімы бунтовщикамы къ переловленію и скорененію олправлени регулярніє команды, и не убѣгатимуть лы в здѣшное вѣдомство, частиє розъезди чинить и пересматриваѣ, и если б гдѣ сисканы и пойманы таковіє били, къ подлежащому въ Кошъ за крѣкимъ [!] карауломъ присилать. Во исполнениє которого, когда где прописанніє бунтовщикы в нашѣмъ видѣннїи винайтится могутъ, онихъ заразъ переловивъ в Кошъ за крѣпчайшимъ карауломъ немедлѣно отправокою учинятыся, о чемъ прилѣжшое рачениє отна с в томъ долженствуєтъ битъ репортуємъ.

Полковникъ калмиюскій Сидоръ Чалий з старшіною

1768 году
Июля 22 д.

Помітка: П. іюля 31 д. 1768 году.

На конверті: Въ Кошъ Войска Запорожского Низового
Репортъ.

143
зв.

Залишки печатки

Арк. 136, 143 зв. Оригінал.

№ 72 1768 р., липня 23. Київ. – Лист київського генерал-губернатора Федора Воейкова Кошеві про відправку Війську Запорозькому Низовому імператорської грамоти. № 340; 1768 р., липня 12. Санкт-Петербург. – Грамота імператриці Катерини II Війську Запорозькому Низовому про невдоволення підтримкою запорожцями повстання на Правобережній Україні, з наказом повернути на Запорозжя козаків, які ще перебувають серед бунтівників, розшукати і покарати «первыхъ подговорщиковъ»

Высокоблагородный и высокопочтенный гсднъ Воиска
Запорожского кошевой атаманъ съ старшиною

126

Присланная ко мнѣ для отправления к вашему высокоблагородію ея императорскаго величества всемлстивѣйшей нашей самодержицы высочайшая грамота, при семъ съ гдномъ капитаномъ Бастевикомъ для вѣрнаго доставленія посылается. А какъ содержаніе оной клонится единственно на замѣшанныя в Польшѣ от гайдамаковъ подъ именемъ запорожцовъ обстоятельства, и на содержаніе в пограничности съ смѣжными народами доброго согласія и тишины, то я удостовѣренъ, что ваше высокоблагородіе и вся Воиска Запорожского Низоваго старшина усмотря всевысочайшее ея императорскаго величества о томъ соизволеніе, не прѣминете съ своей стороны по присяжной подданнической должности і извѣданной вашей і всего Воиска Запорожского вѣрности, наисходственнѣише мѣры принят к нѣмедленному исполнѣнію всевысочайшаго повеленія. И такъ поручая все оноє известной мнѣ вашей к службѣ рѣвности и благоразумному распоряженію, ожидае т имѣю о полученіи и о исполненіи вашего рапорта.

Вашего высокоблагородія охотный слуга Федоръ Воєйковъ

Кієвъ 23 іюля

1768 году.

№ 340.

Помітка: Его высокоблагородію Калнишевскому.

Помітка: П. іюля 28 д. 1768 году.

Арк. 126. Оригінал.

№ 73

128

Бжією млстію мы Екатерина вторая^а, императрица и самодержица всероссійская, и прочая, и прочая, и прочая Нашего императорскаго величества под ъданному Низоваго Войска Запорожскаго кошевому атаману и всѣму Войску Запорожскому наше императорскаго величества млстивоє слово

Мы съ крайнимъ удивленіемъ увѣдомитса принуждены, что партія запорожскихъ козаковъ, которыхъ предводители называютъ себя и подписываются ¹Маѣимъ Желѣзнякъ, Андрей, атаманъ каневскій куренный^б, Никита, атаманъ Швачка, журиловскій куренный^в и Андрей Односумъ¹, ворвавшись недавно въ Полскую Украину производятъ тамъ безчисленныя грабежи, насилія и убивства, какъ то случилось съ цѣлимъ городомъ Каневымъ. И что та партія приводитъ еще въ согласіе съ собою полскихъ крестьянъ благочестиваго исповѣданія, оболщая ихъ ложнымъ и коварнымъ предявленіемъ, будто она прислана по указу нашему отъ тебя, кошеваго атамана, и всей старшины, для освобожденія православныхъ изъ под ига римскаго дворянства

¹⁻¹ Підкреслено.

и отъ барскихъ конфедератов, ибо мы отънюдь не можемъ себѣ вообразить, //
чтобъ ты, нашъ вѣрной кошевой атаманъ, и все наше вѣрное Низовое
Запорожское Войско могли пренебречь и позабыть подданнической и при- 128
сяжной къ намъ долгъ до своевольного и непростительнаго отъправленія
нѣкоторой части Войска вашего въ сосѣдственную и дружественную намъ
область, каковою была по сю пору и нынѣ непремѣнно есть Речь Поспо-
литая Польская, на опустошеніе ея огнемъ и мечемъ въ такое особливо время,
когда мы новымъ трактатомъ цѣлость ея волности, законовъ и владѣній
единожды навсегда торжественнѣйше гарантировали, и потому дѣйстви-
тельно защищаемъ ея силами нашими отъ внутреннихъ ея возмутителей.
Мы думаемъ паче полагаясь надежно на твою кошеваго атамана, воиско-
вой старшины и всего Войска испытанную вѣрность, что шатающаяся
в Полшѣ партія состоитъ изъ толпы бродягъ и нѣкоторыхъ развѣ своевольно
на грабежъ отлучившихся казаковъ. В семъ мнѣніи, повелѣли мы всѣмъ
нашимъ въ Полшѣ и на границахъ воинскимъ командирамъ разгонять
и истреблять въ конецъ без всякой пощады помянутую толпу сущихъ
разбойниковъ, убиіцъ и зажигателей.

128
зв.

Но, какъ однако жъ при всей справедливости сихъ строгихъ мѣръ, не
можетъ челоуѣколюбивое и матернее наше сердце дать онымъ мѣста без
внутренняго // оскорбленія и без испытанія напередъ лѣгчайшихъ средствъ 129
къ сокращенію зла со всевозможнымъ и самыхъ винныхъ помилованіемъ,
то и восхотѣли мы чрезъ сіе поручить особливому твоему, кошеваго ата-
мана, всей старшины и всего нашего вѣрнаго Войска попеченію, чтобъ вы
съ своей стороны въ дѣлѣ, которое долженствуетъ толь близко трогать подда-
ническую вашу вѣрность и присягу, всѣ соединяя лутчее ваше уразумѣніе
и всѣ силы, постарались вызвать изъ Полши всѣхъ вашихъ козаковъ, ибо
скорое раскаяніе можетъ еще по крайнѣй мѣрѣ уменьшить къ нимъ тягость
праведнаго нашего гнѣва. Напротивъ чего, съ тѣми, кои упусти настоящее
время млрсдіа станутъ возвращаться въ жилища ваши от одной неминуе-
мой гибели, имѣетъ вы тогда памятуя долгъ вѣрности и присяги, посту-
пить по всей строгости вашихъ обрядовъ, какъ съ истинными разбойника-
ми, нарушителями народной тишины и врагами отечества.

129

Равномѣрно повелѣваемъ мы вамъ отыскать первыхъ подговор-
щиковъ, и посадя ихъ под крѣпкой караулъ, донести намъ о всѣхъ ихъ
обстоятельствахъ. Сіи подговорщики заслуживаютъ сугубое пред другими
наказаніе какъ для того, что они причиною и орудіемъ были злодѣйства
товарищей своихъ и поноснаго на все Войско безславія, такъ и потому,
чтобъ казнь // ихъ обратилась другимъ въ примѣръ и страхъ.

129
зв.

Въ прочемъ, изъ матерняго нашего благоволенія и милости къ вѣр-
ному нашему Низовому Запорожскому Войску, повѣлеваемъ мы ему для
собственной его ползы и благоденствія жить в покоѣ, тишинѣ и добромъ
согласіи, какъ между собою, такъ и съ окрестными народами. Повиновеніе
от Войска в семъ случаѣ, высочайшей нашей волѣ, будетъ мѣрою возраста-

нія кь нему нашихъ монаршихъ щедротъ, а преступленіе напротивъ вынудитъ изъ насъ неприятную крайность справедливаго наказанія, которое мы въ состоянїи всегда дать чувствовать въ полной мѣрѣ.

Мы не ожидаемъ однако жъ никогда сей крайности, и для того пребывая въ лучей надеждѣ на подданическое послушаніе и вѣрность всего нашего Низоваго Запорожскаго Войска, а особливо на твое, кошеваго атамана, и всей воисковой старшины похвалное и ревностное попеченіе, о содержанїи повсюду добраго порядка, пребываемъ взаимно вамъ о семъ императорскою нашею милостію благосклонны. Дана въ Санктъ-Петербурѣ 12-го іюля 1768-го года.

По імянному ея императорскаго величества указу.

Гр. Н. Панин

К. Алеѣандръ Голицынъ^а

Помітка: П. іюля 29 д. 1768 году і публѣкована в Радѣ предъ церквою.

- 127 *На конверті:* Нашегѡ имераторскаго величества подданному Низоваго Войска Запорожскаго кошевому атаману и всему Войску Запорожскому.

Печатка

Арк. 127–129 зв. Оригінал.

Опубліковано: Гайдамацький рух на Україні в XVIII ст. Збірник документів. – К.: Наукова думка, 1970. – С. 393–394.

- № 74 1768 р., липня 12. Санкт-Петербург. – Грамота імператриці Катерини II Війську Запорозькому Низовому про невдоволення підтримкою запорожцями повстання на Правобережній Україні, з наказом повернути на Запорожжя козаків, які ще перебувають серед бунтівників, розшукати і покарати «первыхъ подговорщиковъ»

Арк. 148–149 зв. Копія.

- № 75 1768 р., липня 23. Київ. – Лист київського генерал-губернатора Федора Воейкова до Коша про отримання двох рапортів з проханням забезпечити ретельний розшук і арешт гайдамаків, які йшли «в Полшу» або поверталися звідти. № 341

- 116 Высокоблгородный и высокопочтенный гсднь Войска Запорожского кошевои атаманъ съ старшиною

Два ваши рапорты, отъ 9-го сего первой, съ скаскою посыланного для провѣдыванія въ Ясы полкового старшины Максима Шульженка, а другой, о учиненїи по ордеру моему распоряженія о истребленїи оказавшейся въ Полской Украинѣ гайдамацкой шайки, съ копіею скаски шляхтича польского Ярія [!] Хранѣвского^а здѣсь получены. И на первой, яко для вѣдома токмо служащей, въ резолюцію ничего не предписывается, а по второму принятія вами мѣры о пресѣченіи выхода гайдамаковъ изъ земель запорожскимъ казакамъ принадлежащих, в Полшу, и о поимке возвращающихся из Полши

съ грабежами апробуя рекомандую, о точномъ по тому исполненіи наипри-
лѣжнѣишее употребить стараніе, о чемъ ожидаѣмъ въ свое время ваши
рапорты.

Вашего высокоблгородія охотный слуга Фѣдоръ Воѣковъ

Кієвъ 23 іюля

1768 года.

№ 341.

Помітка: Его высокоблгородію Калнишевскому.

Помітка: П. іюля 28 д. 1768 году.

Арк. 116. Оригінал.

№ 76 1768 р., липня 23. [Прогнойська паланка] – Рапорт полковника
Прогнойської паланки Федора Великого Кошеві про результати
розвідки в Кримському ханстві (приїзд нового паші в Очаків,
прибуття 10 тисяч арнаутів, чутки про намір татар зупинити або
знищити Чорну орду) та напад ногайців на козака Джерелівського
куреня Трохима Падицького, який подався на підконтрольну Речі
Посполитій Правобережну Україну до лав бунтівників

В Кошъ Воиска Запорожского Низового

Покорний репортъ

В силѣ полученого сего іюля 19 д. из Коша Воиска Запорожского Низового
в паланки Прогнойской ордера, ездилъ я с приложениемъ у оногo к очаков-
скому паші писмомъ, коє ему и поручено, для провѣдованія какои в не-
давнѣ и окуда в Очаковъ паша пришелъ, тожъ для чего многочислено
с кримской стороны кримских татар и людеи при воинской исправности
с лошадами очаковскими тонбази в Очаковъ переправляются, арнаутов
и бошняков много ли в Очаковъ приехало и куда они намѣрени ити или тамъ
битъ. И по провѣдованіи секретнѣишемъ образомъ от тамошних очаков-
ских жителеи слыхалъ, что гднѣ паша прислании в Очаковъ из града, назива-
ваемого Белограда, состоящего за рѣкою прозиваемою Савою, какъ же его
имя и прозвание, знаѣ невозможно. С кримской же стороны кримских татаръ
и людеи в Очаковъ и з Очакова на кримску сторону при воинской исправ-
ности нѣмалого числа людеи, кромѣ за надобностью купеческою, не пере-
правляютъ и не имѣется. Арнаутовъ приходило уже порознѣ къ городу
Очакову тысячъ до десяти, которіе имѣв при ономъ разходѣ дни з три,
обратно на степъ помашировали // и в закрытих тамо мѣстах, а в каких
имено, знатъ невозможно, лагирями расположасъ состоятъ, около жъ Очакова
тысяча и пятьсотъ в лагирах и нинѣ состоітъ. Да и еще слышно, что нема-
лоє число воиска къ городу Очакову якобы для того идеть, чтобъ кочующу-
юсъ на очаковской сторонѣ орду, прозиваемою Чорною, которая (нѣ под

134

134
зв.

чиймъ якобы видѣниемъ находится)¹ немалие имъ, туркамъ, обиди причинила и причиняетъ, от таких самоволних причиняемых имъ, туркам, обидь и нападокъ оную спинить или соовсѣмъ головою вирѣзатъ, даби болше оная имъ обидь не причиняла.

Такъже и козакамъ запорожскимъ, якая уже от их и послѣдовала козаку куреня Джерелѣвского, добуваючомуся на добичи рибной ниже Очакова в Березанѣ Трохиму Падицкому, (кои уже пошелъ для грабительства в Полщу)¹ взятиемъ въ его, Падицкого, нечаяно напавши человѣкъ до тридцати нагаицами, всего имущества рублии на двѣстѣ, да и его, Падицкого, и молодиков если бѣ побегомъ не спаслись, порезали бѣ. Да и от московской стороны, чтобъ и на их сторону окончивши с поляками баталию не напавъ нечаяно, находятъ себѣ турки опасни.

Арноути поидут ли куда, или около Очакова в лагирах стоятимуть, знатъ неможно, о чемъ в Кошъ Войска Запорожского Низового с покорностию нашею репортуемъ. Написаное жъ от очаковского паши олъѣтное писмо при семъ в Кошъ посилается.

Полковникъ прогнойской Федоръ Велкый из старшиною

1768 года

Июля 23 д.

Помітка: П. іюля 29 д. 1768 году.

144 зв. *На конверті:* В Кошъ Войска Запорожского Низового
Покорнии репортъ.

Залишки печатки

Арк. 134–134 зв., 144 зв. Оригінал.

№ 77 1768 р., липня 24. Грузька. – Рапорт полковників і курінних отаманів Івана Кулика та Мусія Чорного Кошеві про нестачу харчів і очікування резолюції з цього приводу

106 В Кошъ Войска Запорожского Низового
Покорнии репортъ

От находящихся в здешней командѣ козаков не одиножды уже представления доходятъ, что во всѣхъ почти харчѣй ничего не остается, якож намъ и всей командѣ харчѣй покучатъ [!] и за денги краине нѣгде. Того, для Коша Войска Запорожского Низового покорно просимъ, о вистачени харчѣй кому подлежитъ предложение учинить (или с командою приездитъ в Сѣчь, о томъ насъ резолюцѣю снабдить не оставте)¹.

Полковники и атамани Иванъ Куликъ и Мусѣи Чорнии з с.

1768 году

Июля 24 д.

¹ Дужки автора.

¹ Дужки автора.

Зъ Грузкои.

Помітка: Получень іюля 30 д. 1768 году.²

На конверті: Въ Кошъ Войска Запорожского Низового
Покорний репортъ.

108
зв.

Слід від печатки

Арк. 106, 108 зв. Оригінал.

№ 78 1768 р., липня 24. Грузька. – Рапорт полковників і курінних отаманів Івана Кулика та Мусія Чорного Кошеві про виявлення гайдамацького загону на іншому березі р. Південний Буг, обіцянки гайдамаків повернутися в свої житла після від'їзду команди та арешт спійманого з краденими кіньми гайдамаки, козака Платнірівського куреня Івана Сукура, який доправляється до Коша

Въ Кошъ Войска Запорожского Низового
Покорний репортъ

140

За силу полученного намы от Коша Войска Запорожского Низового сего течения въ 17 д. ордера, о скорѣишемъ поспѣшеніи въдомства бугогардowego по всѣмъ пристойнимъ мѣстамъ и баиракамъ, идучихъ в Полцу на грабительство козаковъ на прежніе обиталища заворочать, другихъ же, коі намы признаты будутъ, что были в Полцы на грабительствѣ, брать и присилат до Коша. Во исполнение оногo ордера мы во всѣхъ въдомства бугогардowego пристойніе къ скривалищу островы и баиракы розѣезъд имелы, съехавши ж в гору рекою Бугомъ къ урочищу Романковой балкы усмотренно по ту сторону реки Буга воровъ немалое число и при них до двохъсотъ табуна лошадей. Хотя ж намы за приездомъ онихъ къ берегу довольно къ возвращению въ прежніе ихъ жилища увѣщеваны и ониѣ в отвѣтъ объявили, что когда команда в Сѣчъ возвратилъся, то і они на сю сторону реки Буга переититъ намѣрени и на прежніе свої обиталища якоби возвратятся, каковихъ же тѣ вори куреней и кто именно чрезъ реку Бугъ, признатъ било за долекостию неможно. А оттолъ поворотясь къ Бешъ-баиракамъ в речки Помѣчной, впадающей у Чорной Ташъликъ, сисканъ воръ куреня Платнѣровского Иванъ Сукуръ зъ пригнатимы ізъ-за реки Буга воровскими лошадмы, // которого соучастники, вори куреней Васюринского Иванъ Харсунъ^а да Крильвского Петро Кучеръ, протчихъ же воровъ до пятидесяты человѣкъ, в чатѣ кто именно, якоби

140
зв.

² На аркуші 106 зв. написано Явитель сего Воиска Запорожского Низового козаць куреня Полтавского Трохимъ Малій з молодикомъ Искомъ возомъ.

Высокоблагородному и высокопочтенному г. га. гднѣ полковникъ самарські[й]

Явитель сего, Воиска Запорожского Низового козаць куреня Полтавского Трохимъ Малій з молодикомъ Искоивъ воздиейъ трома лошадмы Новоросійской губерніи и Полской области в разныѣ мѣста за покупку своихъ потребностей з срокомъ сего году ноябра по 14 д. отпущен, которому в оба пугы чинить за силу высочайшихъ указовъ свободной пропускъ, во верность чего з благополучного от опасной болѣзни мѣста при воисковой печати сей ему атамано [!] пашпортъ.

онъ, Сукур, не знаетъ, и согласясь пошли в Полцу на грабительство. Изловленою же вор Сукуръ при сем¹ въ Кошъ¹ за караулом посилається.

Полковники и атамани Иванъ Куликъ и Мусъи Чорнии

1768 году

Июля 24 д.

Зъ Грузькой.

Помітка: По. іюля 30 д. 1768 году.

- 141 *На конверті:* В Кошъ Воиска Запорожского Низового
зв. Покорнии репортъ.

Залишки печатки

Арк. 140–140 зв., 141 зв. Оригінал.

№ 79 1768 р., липня [25]. Кіш. – Ордер Коша полковникам Протовчанської, Самарської, Кальміуської та Орільської паланок про розшук, арешт і доправлення до Коша гайдамаків, які слідували «в Полцу» або поверталися звідтіля. № 2697–2700

109

Ордєрь

Гспдну полковнику¹ з старшиною

²От 9 д. сего іюля² посланнимъ³ к вамъ с Коша ордеромъ веленно, въ вѣдомствѣ вашєм¹⁰ жителствующимъ козакамъ и обивателямъ (по причинѣ, что многіє в Полской области мужики взбунтовавшисъ, немаліє грабительства і смєртноубійства тамо⁴ починили и уже коснулись до турецких границъ и⁴ на здешніє мѣста немаліє похвалки чинятъ)⁵ обявивъ приказать, что б они⁴ от себе⁴ своіхъ служителєй и такъ жителствующихъ, коі намѣреватимуть

109

зв.

на тоє зло уходитъ в Полшу не пускали, и ежели б хто могъ з бунтовщикомъ с Полщи сюда убѣгты, // переловивъ, отдавали бъ вамъ в паланку, а вы под кр[є]пкимъ карауломъ прислатъ імѣете до Коша. Для чєго вы с козаками доволнимъ числомъ, всѣ вѣдомства вашєго мѣста обєхавъ перєсматривать, не будутъ ли убѣгаты в мѣста вѣдомства вашєго і с полских мѣстъ, і єсли бъ вы послыхали, что они начнутъ в вѣдомствѣ вашємъ появляться, такових всѣми мѣрами⁶ всевозможнѣише старатся переловлять і в Кошъ под крѣпкимъ карауломъ присилать, і уходитъ // в Полшу на то зло никого с подчинєних ваших і не допускатъ, опасаясь⁷ о семъ за слабость тажчайшого о лѣта.

110

¹ Написано над рядком.

¹ Далі закрєслєно №.

²⁻² Написано над рядком замість закрєслєного Прєждє сєго.

³ Далі закрєслєно къ вам.

⁴⁻⁴ Написано над рядком.

⁵ Дужки автора.

⁶ Далі закрєслєно старатся.

⁷ Далі закрєслєно написанє над рядком штрафа.

В подтвержденіе коего ордера тимъ вамъ строжайше предлагается, во всемъ по оному ордеру непремѣнно исполненіе имѣть, і всѣ вѣдомства вашего мѣста для того безпереривно обездять і с крѣпкимъ, кому надлежитъ, притвержденіемъ, і поступленіемъ вами по оному ордеру без і малѣйшого послабленія⁸ і о происхожденіи в Кошъ репортовать. З Коша іюля⁹ д. 1768 году¹⁰. //

№:

2697 протовчанскому.

2698 самарскому.

2699 Ковпаку.

2700 калміюскому.

Арк. 109–110 зв. Чернетка.

110

зв.

№ 80   **1768 р., липня 25. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Кодацької паланки Йосипу Калнишевському про формування двох команд чисельністю по 50 осіб кожна для розшуку гайдамаків в районі р. Домоткань, Самоткань і Сура, з наказом арештованих гайдамаків відправляти до Коша та заборонити жителям відомства й їхнім служителям слідувати «в Полщу» для гайдамацтва. № 2702**

Гспдну полковнику кодацкому Іосифу Калнышевському^а зъ старшиною
Ордеръ

111

⁸ Далі закреслено 3 Ко.

⁹ Число відсутнє.

¹⁰⁻¹⁰ Написано на лівому та правому полях замість закресленого уходящих нинѣ в Полщу на грабительства пересматриват; і ежели б могли сискиваться, оних от такого злого намѣренія увѣщевая на прежніе их мѣста обращать і краинѣ к тому их не допускать. Для чего, собравъ доволную козаковъ команду, вездѣ по вашемъ вѣдомствѣ ежечтіе розъезди чиниты, в подтвержденіе чего і нинѣ строжайше повелѣтъ вамъ не останається, ежели еще зачнемъ і по ся пори в с команду для пересматриванія в розездѣ не виступили, то получа сеи ордеръ заразъ собравъ // в доволномъ числѣ козаковъ команду раздѣлясь с оною на двѣ части, во всѣ вѣдомства вашего мѣста слѣдовать, причемъ повелѣнное прежнимъ нашимъ ордеромъ запрѣщение всѣмъ жителствующимъ зимовниками козакамъ і в нихъ обивателямъ обявляя, что б они какъ от себе никого никуда не опускали, такъ і шатаючихся крѣпко пересматривали. Равно і ви по вашему званію содержа прежніе і сеи наши ордери в неоспалом ісполненіи имѣете найпрѣлѣжнѣйше пересматриват тѣх, коі еще намѣреніемъ своимъ злимъ покушаються в Полщу к бунтовщикам іти, пересматривать, і буди бь кого с нихъ переловили, оних безпалажно // наказавъ, назад заворочать, не менше жь уже бивших в Полщѣ на грабительствѣ возможнѣйше пересматривать. В чемъ ежели б могъ каковіи переловитися, одного тогож времени одать его в крѣпчайши караул присилая до Коша. О получении же і исполненіи сего в Кошъ репортовать. 1768 году іюля 25 д.

Сего іюля от 13 д, посланнымъ къ вамъ съ Коша ¹ордеромъ велено, вѣдомства вашего козакамъ и обывателямъ ¹ (по причинѣ взбунтовавшихся въ Полскоѣ области на Украинѣ тамошнихъ мужиковъ, коі многіе починили худыѣ шалости и разореніи, приче́мъ поляковъ и жидовъ много порѣзали, на чемъ разъярясь уже ко искусились напасть Турецкоѣ области на ханскіе слободы, да сверхъ того, и на здешніе мѣста похвалки чинятъ разорити²) объявивъ приказать, чтобъ они отъ себе своихъ служителей и тамъ жителствующих, коі намѣреватимуть куда отходить, не пускали, и ежели бъ могъ хто зъ бунтовщиковъ съ Полщи выйти, переловивъ, олдавали бъ вамъ, а вы под крѣпкимъ карауломъ присылали бъ до Коша. Для чего вы съ козаками, собравъ оныхъ до ста члвкъ и раздѣлясь на двѣ числомъ по 50 члвкъ части,
111 обѣхавъ Сурами, Самоटकанию и Домотканию // пересматривать, не будутъ зв. ли убѣгать въ ваши мѣста съ полскихъ мѣстъ, и если бъ вы послушали, что оны начнутъ въ вѣдомствѣ вашемъ появляться, таковыхъ всѣми мѣрами всевозможнѣйше старатся переловлять и въ Кошъ под крѣпкимъ карауломъ присылать.

Кромѣ жъ того, въ самомъ Кодакѣ обявля зъ сего и шафару Кодацкого перевоза прилѣжно пересматривать, ежели сыщется таковой, что итиметь съ Калміюса или изъ Самарѣ, либо туда, не имѣя у себе писма, такового распросивъ ежели будетъ казаться сумнителнымъ³, взявъ под карауль въ паланку, и буди о себѣ выводу не дастъ, присылать до Сѣчи, а ежели выведется, что онъ изъ зимовника идетъ и посвидѣтельствуеъ, что тамъ живъ честно, то за то, чтобъ под нынѣшное робочое⁴ время не бродилъ, но работалъ, наказать и назад заворочать.

112 Въ подтвержденіе чего, и нынѣ вамъ повелѣваемъ, // во всемъ по оному ордеру непремѣнное исполненіе имѣть и всѣ вѣдомства вашего мѣста для того безперерывно объѣздить, и съ крѣпкимъ кому надлежитъ притверженіемъ і поступленіемъ вами по оному прежнему⁵ ордеру безъ и малѣйшого послабленія. И о происхожденіи въ Кошъ репортовать.

1768 года

Іюля 25 д.

№ 2702.

Арк. 111–112. Чернетка.

¹⁻¹ Написано над рядкомъ та на правому полі.

² Дужки автора.

³ Далі закреслено такового.

⁴ Написано над рядкомъ.

⁵ Написано на правому полі.

№ 81   1768 р., липня 25. Гостра. – Лист сотника Другого Компанійського полку Антона Кодинця до полковників Війська Запорозького Низового про неможливість повернути «гайдамацькі коні», знайдені сотником в степу, через відправку їх до Орловського форпосту майору Володимиру Вульффу

Вісоко благородніє і високопочтенніє гсда полковники Воиска Запорожского
Млстивіє гсдры мої

Присланим от васъ ко мнѣ сего числа чрез полкового старшину писмомъ, ізволите требовать отдачи занятых командою моею на степъ гайдмацких лошадей, коіхъ в томъ вашему писмѣ объявлено числом сорокъ осемъ, а их толко двадцять, с коихъ кобилиць семнадцять, а лошадей іржали три, да стрижчат семъ, о коіхъ уже от мене в полковую Второго Компанейского полку^а канцелярию и отрепортовано, на что полученим мною зъ оной полковой канцелярії в резолюцію ордерами повелѣнно, оніє, занятие в гайдамак лошады, по команде моеї к гсдну маіору Вулфу в фарпостъ Орловский отправит. В следствии чегѡ, // оних лошедеи самимъ мною вашим високо благородіємъ возвратит крайне невозможно, ибо они[є] лошады в повеленное мѣсто отрави т долгъ имѣ[єт] повеливаетъ, какових лошадеи ваши високо благородия возвращения¹ ізволите требовать не от меня, но от объявленного гсдна майора Вулфа. Впротчемъ, с почтениемъ пребуду.

Млстивіє гсдари мої, ваших високо благородій всепокорний слуга сотникъ
Антонъ Кодынецъ^б

1768 году
Июля 25 дня.
З Острой.

На конверті: Благородним і високопочтенимъ гсдамъ Войска Запорожского полковникам і атаманамъ, млстѣвим гсдарамъ моим.
Залишки печатки

Арк. 107 зв., 114–114 зв. Оригінал.

№ 82   1768 р., липня 26. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому осавулу Сидору Білому про слідування його з військовою командою в район р. Інгул та Інгулець для пошуку гайдамаків, які мали намір слідувати «в Полщу», їх арешт і відправку до Коша, з вимогою наказувати козакам по зимівниках самим утриматися і своїх служителів не допускати до гайдамацтва.
№ 2705

Ордєрь
Ізъ Коша Воиска Запорожского Низового високоблагородному гсдну воисковому асаулу Сидору Бѣлому

¹ *Виправлено з возвращенни.*

120 зв. ²По причинѣ, что в Полской области на Украинѣ, какъ слышно многіе тамошніе мужики взбунтовавшись, починили немаліе тамъ ¹шалости и разоренія, і коснулись уже будто до турецких мѣстъ і на сіе мѣста похвалки чинять, по полученимъ в Кошѣ ²от его сиятельства гсдна генераль-аншефа и ковалѣра, графа Петра Алѣксандровича Румянцова, ³і его высокопревосходительства, гсдна генераль-аншефа, киевского ¹генераль-губернатора і кавалера Федора Матвѣевича Воєйкова ³, ордеровъ ⁴, // къ о всеконечному искорененію і переловленію всѣхъ такихихъ ¹не убѣгнутъ ли в сіе мѣста ¹, посланни с Коша при полковниках і курѣмнихъ атаманах сухопутьем і водою, дубами, доволніе команди ⁵і с куреней курѣніе атамани, і о сѣмъ полковникамъ Войска З. предлжено, і даби того зла в Полшѣ уплодившогося не упустил в сіе мѣста ⁵, определенно васъ.

121 І ви принявъ сеи ордеръ, имѣете слѣдовать въ Ингулецъ і въ Великій Ингуль, также і в другіе вѣдомства бугогардового мѣста, і в том слѣдованіи вашемъ не убѣг ли кто с Полщи ¹з бунтовщиковъ ¹ в здешніе мѣста провѣдиваг и смотрѣтъ, и будѣ провѣдаете, какъ наивозможнѣише старатся переловит ⁶і под крѣпкимъ карауломъ ихъ ⁶ і что при нихъ нибудетъ, прислатъ ⁷ до Коша. Вездѣ по козачимъ // зимовникамъ приказать, чтобъ они от себѣ для того в Полшу уходитъ к совокупленію ⁸тамошной грабительской компаниі не пускали і сами не ішли, і буди за кимъ сіе увѣдают, крайне от того отвращали бъ і не допускали. Такожъ і вы ⁸, если за кимъ ⁹ сіе увѣдаете іли гдѣ на сії зліи лютости собѣраючихся ¹⁰ ви найдете, тѣмъ имѣете обявить, чтобъ они возвратились в свої мѣста. Буди жъ хто с такихихъ противнимъ окажется і доброволно не возвратится, со ¹¹ ими поступать какъ с разбоиниками і по переловленіи за крѣпкимъ карауломъ присилать до Коша. Чтобъ же в сѣмъ случаі, когда вамъ надобно будетъ команди і вопомоществуванія, полковники ¹Іванъ Куликъ ¹, Мойсѣи Чорній, ¹²також курѣніе атамани і полков-

¹⁻¹ Написано над рядком.

²⁻² Написано на лівому полі замість закресленого По представленіям в Кошѣ полковниковъ інгульського Тараса Чорного і бугогардового Мойсѣя Головка, что въ ихъ вѣдомствах многіе з різних мѣстъ оставя добичѣ рыбніе, а нѣкоторыє свої зимовники, собравсь немалимъ числомъ в появившоєсь в Полской Украинѣ гайдамацкоє собрание пошли. Также, по полученним в Кошѣ от его высокопревосходительства гсдна генерал-аншефа, киевского генераль-губернатора, Новороссійской губерніи главногo командира і ковалѣра Федора Матвѣевича Воєйкова і.

³⁻³ Написано на лівому полі.

⁴ Написано над рядком замість закресленого по дошедшимъ к нимъ извѣстіям, что сії собранія в Полшѣ починили немаліе жидамъ // і ляхамъ смертніе убійства і грабительства, по велѣніямъ.

⁵⁻⁵ Написано над рядком і на правому полі замість закресленого чтобъ же сіе дѣйствіе і совершено должнимъ ісполненіемъ происходило, в Кошѣ к наблюденію сего.

⁶⁻⁶ Написано на правому полі замість закресленого і со всѣмъ.

⁷ Написано над рядком замість закресленого под карауломъ крѣпкимъ прислат.

⁸⁻⁸ Написано на лівому полі замість закресленого воровскому не опускали, а.

⁹ Виправлено з ими.

¹⁰ Далі закреслено [...].

¹¹ Написано на лівому полі замість закресленого с таков.

ники бугогардовій і інгулській с козаками¹² послушни били, о томъ імъ імѣте і сего обявить. 1768 году іюля 26 д.

Асаулу № 2705.

Довбышу № 2713.

Арк. 120–121. Чернетка.

№ 83 1768 р., липня 26. [Запорозька Січ]. – Свідчення писаря Бугогардівської паланки Семена Бистрицького про спростування твердження майора Володимира Вульфа щодо відправки Кошем запорозької команди в Умань, про що буцімто згадував Семен Бистрицький

1768 году іюля 26 дня. Полученному от его сиятельства гспдна генераль-аншефа и ковалера, графа Петра Алеџандровича Румянцева оръдеру, писарь бугогардовій Семень Бистрицкій въ Войсковой Войска Запорожского Низового канцелярії в отвѣтъ показаль: Онъ, Семень Бистрицкій, состоящему въ мѣстечку Орлѣ маіору Вулфу¹, что въ оному ордерѣ написаню, якобы онъ ему объявил, что онъ чаеъ, якъ нападатели на полскіе мѣста и ханскіе области изъ числа команды запорожской, отправленной въ Умань, таковихъ рѣчей нѣ при какихъ разговорахъ не говорил. Хотя ж онъ в помянутом мѣстечки Орлѣ билъ, но толко для единого по насиланимъ с Коша послихамъ въ немъ, и по силѣ главнихъ команд о искорененіи сихъ злодѣевъ ордерамъ, не будутъ ли с Полщи въ ихъ бугогардовое вѣдомство убѣгал, и чтобъ в Полцу въ гайдамацкую шайку не уходили пересматриванія, о чемъ, какъ Бистрицкій Вулфу обявил, то означенній Вулфъ в тож самое время при разговорах о виш писанних гайдамакахъ ему, Бистрицкому, сказал, что вамъ в томъ воспящат нужди, пушай хто хоचेъ идетъ.

Писарь бугогардовий Семень Быстрицкій

Арк. 119. Оригінал.

№ 84 1768 р., липня 27. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша курінним отаманам про наявність в Бугогардівській паланці в урочищі Романкове гайдамацького загону, який має намір виступити «в Полшу възбунтовавшимся на грабителства», з вимогою переконати гайдамаків розійтися по місцях проживання, а в разі непослуху застосувати силу, а також відправку їм на допомогу команди під проводом військового осавула Сидора Білого. № 2717

Ордеръ

124

¹²⁻¹² Написано на лівому полі замість закресленого с коз. і Іванъ Куликъ.

¹ Виправлено з Вулфу.

Із Коша Воиска Запорожского Низового панам курѣнним
атаманамъ в вѣдомствѣ бугогардовомъ нинѣ находящимся

В Кошь полученно ізвѣстіє, что въ урочищѣ Романковом до ста і болѣе
человѣкъ, і в других тамошних скритих мѣстах до немала ¹ конно і пѣшо¹
собрало² і намѣреваються ітитъ в Полшу въ ³ збунтовавшимся на гра-
бителства. А какъ от високих командъ с Києва і Глухова многіє срогіі по-
велѣнні о всеконечном іскорененіі такихих гайдамакъ ежечесто ⁴ въ Кошь⁴
насилаються і з оними курієръ за куриєромъ прибѣгають ⁶ с тѣмъ, что еже-
ли іскоренени не будутъ и убѣгающіє с Полщы не переловляться, і здешніє
подчиненіє будутъ іти в Полщу на грабителство, а не воздержатся, неми-
нуемо без штрафа і истязанія, какъ старшини, такъ і курѣнней атамани не
124 останутся. Того ради, к крайному такихих всѣхъ іскорен // ненію и из-
зв. бавленію в помощь к вамъ о правленъ гспдинъ в. асаулъ Сидоръ Бѣлий, а
вамъ предлагается чрезъ сіє, буды такіє собирающієсь іли уже собрав-
шиєсь на зло компанії увѣдаєт⁵, і гды вамъ гспдинъ воісковій асаулъ даст
124 знатъ, собравъ всѣ[x]⁶ // доволним числомъ с командами к тѣмъ⁷ мѣстамъ,
гдѣ⁸ пристановища воровскіє єсть, подойти і онимъ обявить, чтобъ они
124 доброволнно от своих // злих намѣреній въ прежніє их мѣста возвратились.
зв. Ежели жъ словесного уговора не послушаютъ, то какъ возможно старатся
переловитъ всѣхъ, а в случаі при томъ спротивленія, с онимы⁹ поступитъ
какъ і¹⁰ непріятelmi і ¹¹ с разбойниками¹¹, ібо єсли сїі худости вскорѣ не
прекратятъ, то до того доидетъ, что здѣсь присуствующіє, такъ і курѣнней
атамани, подерженни будутъ немалому істязанію і о лѣту.

Іюля 27 д.

1768 году.

№ 2717.

Арк. 124–124 зв. Чернетка.

№ 85 1768 р., липня 27. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику
Бугогардівської паланки Мусію Головку про арешт Максима
Залізняка, Микити Швачки і Семена Неживого, відправку
копії ордера київського генерал-губернатора з цього приводу

¹⁻¹ Написано над рядком.

² Далі закреслено гайдамакъ.

³ Виправлено з сь.

⁴⁻⁴ Написано на лівому полі.

⁵ Далі закреслено к.

⁶⁻⁶ Написано на лівому та на правому полях замість закресленого для того імѣєтє ви
собравсь.

⁷ Написано над рядком замість закресленого командамъ.

⁸ Далі закреслено их.

⁹ Виправлено з онимъ.

¹⁰ Далі закреслено с с ворами.

¹¹⁻¹¹ Написано над рядком замість закресленого і до послідка их повибивать.

**з наказом надалі слідкувати, щоб ніхто із запорожців не
слідовав «в Полшу». № 2723**

Гспдну полковнику бугогардовому Мусью Головку зъ
старшиною

117

Ордеръ

Что бившиє въ Полшѣ¹ на разбоі главъний начальникъ всѣхъ разбойниковъ
Маѣимъ Желѣзьякъ и товарищи его, Швачка и Неживои, а с ними и
називающихся запорожцами челоуѣкъ до полотрета ста² регулярними
командами уже поимани и в Киевѣ соде~~р~~жуются под карауломъ, а протчие
при сопротивленіи убити, такъже в Елисаветъградскоі провинці по поімки
держатся, съ полученого от гпдна генерал-аншефа и кавалера Воейкова
ордера справочная копия вамъ на увидѣніе у сего влагается съ тѣмъ //
крѣпчайшимъ притвержденіемъ³, если би падчаяние ізъ вѣдомства вашего
кто либо туди въ Полшу на такое жъ злочиние и рватися отважился,⁴ или
оттуда оставшієсь от переловленія могли виявляться⁴, поступат с ними
в силу нашихъ прежнихъ поставлений бѣе отмѣни.

117
зв.

1768 году

Юля 27.

№ 2723.

Арк. 117–117 зв. Чернетка.

№ 86   1768 р., липня 28. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша отаману
Пластунівського куреня Панасу Тарану про спробу козаків
Лук'яна Касяна, Бондарки і Степана Сукура здобути рушниці
в прогнойського полковника Федора Великого для походу
«в Полшу на грабителства», з вимогою після повернення
бунтівників до Січі, заарештувати їх і доправити до Коша.
№ 2730

Ізъ Коша Воіска Запорожского Низового пну атаману куреня
Пластунівского Панасу Тарану^а

125

Ордеръ

Гспднъ полковникъ прогнойский Федоръ Великий въ Кошѣ жалобою
представляль, козаки де куреня Пластунівского въ Прогнойскихъ озерахъ
въ ізъгромаженіи соли паходячиєся Лукьянъ¹ Касянъ⁶, Бондарка и Степанъ

¹ Далі закреслено главною.

² Далі закреслено разосланными.

³ Далі закреслено даби о т сихъ.

^{4,4} Написано на правому полі.

¹ Написано на лівому полі.

125 зв. Сукуръ^{2в} зъ ихъ согласъники, челоуѣкъ до пятнадцати, възволновавсь и пришедъ на паланку требовали дачи ручницъ³ и дозволения имъ итить в Полшу на грабителства, и егда онъ, полковникъ, ихъ оттого⁴ возвращение началъ увѣщевать и имѣлъ било съ нихъ одного штрафа⁵ ценою, то оние не⁶ усмотренясь на его, похвата били довольно и имѣющийсь на немъ копанъ порвалы. // А какъ ви ннѣ находитес по откамандированіи от Коша в селни⁷ мѣстахъ въ поѣмки бродягъ, и воровъ, и разбойниковъ, то в слѣдство того предложит вам находим,⁸ по приведеніи⁸ с исполнениемъ данного вам велѣния⁹ въ окончание⁹ возвращаясь до Сѣчи забрать предписанихъ вашихъ курѣнныхъ и представит въ Кошъ к надлежащему с ними поступленію, і всѣмъ в Про[гн]ойнихъ озерахъ на добичѣ находячимся козакамъ строго приказать, дабы они шумствъ, бунтовъ, дракъ, соръ и непочитанія не чинили, а если всемъ, хто подкнется и полковники і старшини не слушатиметь і не почитатиметь, тому без жестокого наказанія оставлено не будетъ.

1768 году

Юля 28 д.

№ 2730.

Арк. 125–125 зв. Чернетка.

**№ 87   1768 р., липня 29. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша
військовому осавулу, курінним отаманам і полковникам
Бугогардівської та Перевізької паланок з вимогою
заарештувати і доправити до Коша гайдамаків.
№ 2735–2738**

131   Ордеръ

По полученниимъ в Кошѣ извѣстіямъ і от главнихъ командъ с Києва і Глухова ордерамъ, посланнимъ с Коша к вамъ ордеромъ веленно, възбунтовавшихся в Полоской области на Украинѣ тамошнихъ мужиковъ, коі многіе починили шалости и разореніи, если бъ хто могъ¹⁻ з онихъ¹⁻²⁻ и подобнихъ имъ²⁻ бунтовщиковъ с Полци сюда убѣгти, таковыхъ переловить подъ крѣпкимъ карауломъ прислатъ до Коша,²⁻ такъже ѡ уходитъ в Полщу здешнихъ подчиненихъ не до-

² Далі закреслено по во.

³ Далі закреслено имъ.

⁴ Далі закреслено къ сот.

⁵ Далі закреслено о ло.

⁶ Далі закреслено взирая на то, что.

⁷ Виправлено з вселнихъ.

⁸⁻⁸ Написано на правому полі замість закресленого по окончанию жъ по.

⁹⁻⁹ Написано над рядкомъ.

¹⁻¹ Написано над рядкомъ замість закресленого з.

²⁻² Написано на лівому полі.

пускать². А сего теченія 29 д. при ордерѣ с Києва³ 4- от его високоп.⁴ состояв-
шаясь височайшая ея ім. ва. грамота в Кошѣ полученна⁵ і подтвержденно
строжайше удобвозможнѣише распоряженіи и предосторожности упо тре- 131
бит, // что б никто из подчиненных Воиска Запорожского козаков о[т] своих 3в.
мѣсть олюды і к нѣмъ, бунтовщикам і разбоиникам, пристать не ола-
жились.

І во исполненіе оных ордеровъ, а паче височайшей ея ім. ва. грамоты,
наижесточайше вамъ притверждаемъ, вездѣ в приличных мѣстах не убѣг-
ли кто с Полци з бунтовщиковъ в здешніе мѣста провѣдова т, і какъ возможно
старатся переловлять і под крѣпким караулом присила т до Коша, і вездѣ по
казачимъ зимовникам приказива т, что б они от себе никого к сему в Полцу
бунтовству не опускали, а если где к симъ злимъ намѣрениям собравших- 132
ся // сищете, таковых імѣете доброволно заворачать, а з сопротивляю-
чимись сему імѣете поступа т такъ, какъ с разбоиникоми і непріятелми. Что
ж тамо с вами будетъ происходи т, сщаста в Кошѣ репортовать.

1768 году

Іюля 29 д.

№:

До асаула 2735.

В Гардѣ 2738.

В Перевѣзку 2737.

І атаманам 2736.

Арк. 131–132. Чернетка.

№ 88   1768 р., липня 29. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша
полковникам і курінним отаманам Івану Кулику і Мусію
Чорному з вимогою розвідувати хто із запорожців пішов
«в Полщу бунтовству», а також вести пошук, арештовувати
і доставляти гайдамаків до Січі. № 2736

Из Коша Воиска Запорожского Низового панам курѣнним
атаманамъ в вѣдомствѣ бугогардовомъ ннѣ находящимся 133
і полковникамъ Івану Кулику и Мойсѣю Чорному
Срдеры

По полученнымъ в Кошѣ извѣстыемъ и от главних командъ с Києва и Глухо-
ва ордерамъ, посланными с Коша к вамъ ордерамы веленно, взбунтовав-
шихся в Полской областы на Украинѣ тамошнихъ мужиковъ, коі многіе
починили шалосты и разореніи, если бъ хто могъ зъ оныхъ и подобныхъ
имъ бунтовщиковъ с Полцы сюда убѣгты, таковыхъ переловив под крѣпкимъ

³ *Виправлено з Київської.*

^{4,4} *Написано на лівому полі замість закресленого губернской канцелярії*

⁵ *Далі закреслено і оною.*

карауломъ прислать до Коша, также и входить в Полщу здешнихъ подчиненныхъ не допускать.

А сего течения 29 д., при ордери с Киева от его высокопревосходительства ¹ гпдна генерал-анъшефа, киевского генерал-губернатора і ковалера Воєжова¹, состоявшаяс высочайшая ея императорскаго величества грамота в Кошѣ полученна и подтвержденно строжайше удобъ возможнѣйшиє рапоряженіи [!] и предосторожности употребить, чтобъ никто изъ подчиненныхъ Воиска Запорожского козаковъ от своихъ мѣсть олноудъ к тѣмъ бунтовщыкамъ и разбойникамъ пристать не олважилис.

И воисоплнение онихъ ордеровъ, а паче высочайшей ея императорскаго величества грамоты, найжесточайше вамъ притверждаемъ, вездѣ в приличнихъ мѣстахъ не убѣгли кто с Полщи з бунтовщиковъ въ здѣшние мѣста провѣдовать, и какъ возможнѣо старатся переловить и под крѣпкимъ карауломъ прислать до Коша, и вездѣ по козачимъ зимовъникамъ приказивать, чтобъ они от себе никогѣ к сему в Полщу бунтовству не о лускалы, //
133 а если где к симъ злимъ намѣреныемъ собравшихся сищете, таковихъ
зв. имѣете добровольно заворачать, а зъ сопротивляющимся сему имѣете поступать такъ, какъ с разбониками и неприятелмы. Чтож тамо с вами будетъ происходить, счаста в Кошѣ репортовать.

Атаманъ кошовій Петръ Калнишевский с товариствомъ

1768-го году

Июля 29 дня.

№-м 2736 з. в к.

130 *На конверті:* Из Коша Воиска Запорожского Низового панам курѣнним
зв. атаманамъ в вѣдомствѣ бугогардовом нинѣ находячимся і полковникамъ
Івану Кулику і Мусью Чорному
Ордерь.
№-м 2736.

Залишки печатки

Арк. 130 зв., 133–133 зв. Оригінал.

№ 89   1768 р., липня 29. Беш-байраки. – Рапорт отамана
Шкуринського куреня Василя Блакитного Кошеві про затримку
двох гайдамаків, запорозьких козаків Пашківського
і Незамаївського куренів Ничипора Коваля та Кіндрата
Облизаня, і відправку їх до Коша через козака Івана Мину

212   В Кошѣ Войска Запорожского Низового
Репортъ

По прибитіи моємъ в вершину Костоватои, где встритиль я посланную з Коша Войска Запорожского Низового, слѣдующую з Бешѣ-баираков с

¹⁻¹ Написано на лівому полі.

полковниками обратнo в Гарьд команду, і в онои Костоватои переночо-
вавши, по оледзѣ оной команди доехалъ я з своїми козаками въ Бешъ-
баираки къ курѣнному платнѣровскому Івану Минѣ^а, до которого приехало
два самобродци з Полцѣ: куренеи Пашковскогo Ничипоръ Ковал да Неза-
маївскогo Кондраг Облизанъ, коі показали, что следовало ихъ з Полцы в
дачи запорожскіе двадцять человѣкъ, и не доходя Ташлика заехали ночу
въ слободу не ведаютъ какову за харчу, з которой слободи собравшіисъ
пилипи ровно ихъ розбили і ониі, означеніи Коваль и Облизанъ, убѣгші от
пилипоновъ до вишь писанного Мині прибили, гдѣ мною ихъ под караулъ
взято и чрез козака куреня Платнѣровскогo Мину к велможности вашей
для разсмотрения посылаю тся. О чѣмъ велможности вашей репортуя.

Атаманъ куреня Шкурижскогo Васил Блаки тній^б

1768 году

Іюля 29 д.

З Бешъ-баираков.

Помітка: П. августа 6 д. 1768 году.

На конверті: В Кошъ Воиска Запорожскогo Низового

Репортъ.

Проба пера: Найшли в пондѣлокъ в Чирвах 3, неделъ купил.

Арк. 212, 218 зв. Оригінал.

218

зв.

№ 90   **1768 р., липня 30. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до сараскер-
султана Едисанської орди Мурат Гирея про погрози гайдамаків
вчинити напад на територію Війська Запорозького Низового,
виявлення полковниками військових команд на території
ханства значного числа гайдамаків з проханням повернути
їх у місця проживання. № 2742**

Копія 138

Высокородній и високопочтенний гсиднь сараскеръ-султанъ
Муратъ Гирей Сикъ Масюдь Гирей ханов, главной Едисанской
орды командир

В сосѣдствѣ дружелюбниішій приятелнашь

Вашему высокородію дано знать, что полковникъ бугогардовій собравшихся
якоби съ полских мужиков гайдамакъ до тридцяты на той сторонѣ реки Богу
видѣль, коі ему обявили с похвалкамы на сей сторонѣ Богу і в Сѣчи битъ для
того, чтобъ здешніе жилцѣ здѣсь в Сѣчи не вдержалис, і требованно, чтобъ
тѣх гайдамакъ с мѣсть видѣнія вашего высокородія приказанно было вислатъ,
ілы переловя олправить в тѣ мѣста, олжудова хто и вося истребитъ ис
тамошних мѣсть, дабы от них самоволства обоімъ сторонамъ обиды слѣдо-
вать не могло. А сего числа, Войска ж Запорожскогo полковники, коі с ко-
мандамы при реки Богу на сей сторонѣ, даби тѣ мужики не въварьвалис

в здешніє дачи для их самоволства, находятся представилы, что тѣх или других з сеи на той сторонѣ реки Богу видѣли, кої тожь с разъговоромъ чрезъ реку на здешніє мѣста напасть похваляются. Проживают же собравшияс болшимъ числомъ техъ мужиковъ гайдамакъ в замляхъ видѣнія вашего високородія, а какъ от ихъ самоволства и тамо немалого собранія нечто можетъ издѣлаться, какъ толко здешнимъ и вашимъ подчинѣннымъ обидителства. Того рады, ваше високородіє не оставте тѣхъ находящихся в укривателствѣ

138 собравшихся мужиковъ велѣть вислатъ // із вашихъ вѣдомствъ, или перелова
зв. отправитъ в тѣ мѣста, откуда кто, даби чрезъ ихъ тамошное большое собрание не могло причинитися обоіхъ сторонъ подчинѣннымъ обиды, а отсель и переловленіє и истребленіє ихъ, естли бѣ могли убѣгти в здешніє мѣста, предприняти по више писанному подлежащіє мѣри. В прочемъ, с нашимъ сосѣдскимъ дружелюбіємъ пребиваемъ.

Вашего високородія в сосѣдствѣ дружелюбнѣйшаго пріятеля нашего
1768 году

Июля 30 д.

№ 2742.

На скріпахъ аркушів: С подлѣннымъ сводилъ // воисковий канцеляристъ
Тимофѣи Богдановскій^а.

Арк. 138–138 зв. Копія.

№ 91   1768 р., липня 30. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до сараскерсултана Едисанської орди Мурат Гірея про погрози гайдамаків вчинити напад на територію Війська Запорозького Низового, виявлення полковниками військових команд на території ханства значного числа гайдамаків з проханням повернути їх у місця проживання. № 2742

Арк. 145–146 зв. Чернетка.

№ 92   1768 р., липня 30. Кіш. – Ордер Коша полковникам і курінним отаманам Івану Кулику та Мусію Чорному з вимогою закликати гайдамаків добровільно повернутися з татарської території через загрозу бути знищеними татарським військом, та із заборною командам повертатися до Січі за провіантом. № 2743

139   Ізъ Коша Войска Запорожского Низового гспдамъ полковникамъ и курѣннымъ атаманамъ Івану Кулику и Моисею Чорному Ордеръ

По вашему репорту^а, какъ писано къ едисанскому султану,¹ при семъ копія¹ прилагается и предлагается, дабы вы³ обявля тѣмъ гайдамакамъ буди

¹⁻¹ Написано над рядком.

можно, что ко искорененію их и поїмки, послано къ едисанскому султану письмо, и оны безъ всего ²возвращались б² въ прежніе мѣста доброволно, а буди теперъ не исхотят, то уже опосля животомъ помилованы не будутъ ³, і всѣ силы и возможности употребили ко искорененію собирающихся гайдамакъ на той сторонѣ рѣки Богу, а въ случаі супротивленія поступать съ тѣми гайдамаками, какъ съ сущими ворами, разбойниками и непріятелями, не вступая вамъ съ командами на ту сторону въ чужія дачи.

По другому вашему репорту⁶ въ резолюцію предлагается, что если харчи нѣтъ, то вы можете послать въ слободы давши козакамъ пашпортъ и купить, а зъ Сѣчи вамъ туда везти далече и нѣкому за отлучками атамановъ. Возвращатся жъ отъголь до Сѣчи безъ вѣдома Коша и резолюціи отнюдь не дерзатъ, ибо и недавно полученною грамотою ея імператорскаго величества повелено всѣ силы употребить ко истребленію гайдамакъ подъ тяжкимъ за неисполненіе // отвѣтомъ властямъ. И что тамо 139 зв. въ васъ будетъ происходить, счаста репортовать. Присланный воръ Іванъ Сукуръ въ Кошѣ принять.

Атаманъ кошовій Петръ Калнишевский с товариствомъ

1768 года

Юля 30 д.

Съ Коша.

№ 2743.

На конверті: Із Коша Воиска Запорожского Низового гспдамъ полковникам 142 зв. и курѣннимъ атаманамъ Івану Кулику и Мусью Чорному

Ордерь.

№ 2743.

Печатка

Арк. 139–139 зв., 142 зв. Відпуск.

№ 93 1768 р., липня 30. Кіш. – Ордер¹ Коша полковникам і курінним отаманам Івану Кулику та Мусію Чорному з вимогою закликати гайдамаків добровільно повернутися з татарської території через загрозу бути знищеними татарським військом, та із заборорою командам повертатися до Січі за провіантом.
№ 2743

Арк. 140 зв.–141 зв. Чернетка.

№ 94 1768 р., липня 30. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Бугогардівської паланки Мусію Головку з вимогою доставити через паланкового осавула лист едисанському сераскер-

^{2,2} *Виправлено з возвращались.*

^{3,3} *Написано на лівому полі.*

¹ *Початок документу, де вказаний його різновид, відсутній.*

**султану, термінову відправку відповіді на лист до Коша і
заразом чинити розвідку на татарській території. № 2744**

147

Гадну полковнику бугогардовому Моисѣю Головку з с.
Ордеръ

Получа вам сѣи орде^р повелѣвається с прилагаючимся у сего подписаним Едиса^нской орди к сѣраскеръ-султану писмом¹ асаула² вашего³ придавъ ему в конвой вѣдѣнн^я вашего надежных и во *всем* исправних козаков шесть члвк^ъ о^тправитъ⁴, и что по оному в о^твѣт^ъ имъ полученно будѣ^т, немѣд^ля с нарочним в Кошъ прислатъ⁵. И что тамо поводится і обращается, секретнѣйшимъ образомъ велѣтъ присматривать і даватъ сюда знатъ.

1768 года

Июля 30 д.

№ 2744.

Арк. 147. Чернетка.

**№ 95   1768 р., липня 31. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша малоросій-
ському губернатору Петру Румянцеву про неправдивість слів
майора Орловського форпосту Володимира Вульфа щодо
свідчення писаря Бугогардівської паланки Семена Бистрицького
про відправку Кошем запорозької команди в Умань. № 2751**

137

До графа Румянцова
Рѣпортъ

От 9 числа юля, вашему графскому сиятельству от Коша рапортомъ в^ъзн^е-
сѣнно, что посланъ по бугогардового писара Семена Бистрицкого нарочній
въ приездѣ до Сѣчи для взята с него о^твѣта, которой за явкою своею
в Кошѣ о^твѣтствовал. Онъ дѣ, Семенъ Бистрицкій, состоящему в мѣстечку
Орлѣ маіору Вулфу, что вѣ ордерѣ вашего графского сиятельства вира-
женно, якоби онъ, Бистрицкій, объявил, что онъ чае^т, яко нападатели на
полскиѣ мѣста і ханскіѣ области із числа команды запорожской, о^тправленно^и
в Умань, таковых рѣчей нѣ при каких разговорах не говорил. Хотя жъ //
онъ в помянутомъ мѣстечки Орлѣ билъ, но толко для единого по насланным
с Коша по слихомъ в немъ і по силѣ главних команд о искорененіи сих
злodeвѣвъ ордерамъ, не будутъ ли с Полши вѣ ихъ бугогардовоѣ вѣдомство
убѣгатъ, и чтоб в Польшу в гаидамацкую шаику не уходили, пересматри-
вать. О чемъ, какъ Бистрицкий¹ маіору Вулфу объявилъ, то онъ в тожъ

137
зв.

¹ Далі закреслено прислатъ. о^тправитъ.

² Виправлено з асаулу.

³ Виправлено з вашѣму.

⁴ Написано над рядком.

⁵ Далі закреслено С Коша.

¹ Далі закреслено в.

самое время при разговорах о выше писанных гаидамаках ему, Бистрицкому, сказалъ, что «вамъ в томъ воспящатъ нужди, пуцаи хъто² хочеть идеть», о чемъ вашему графскому сиятельству³ рапортуемъ.

1768 году іюля 31 д.

№ 2751.

Арк. 137–137 зв. Чернетка.

№ 96   **1768 р., липня 31. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша кївському генерал-губернатору Федору Воейкову про отримання імператорської грамоти через капітана Бастевіка, відправку військових команд для боротьби з гайдамаками, відсутність гайдамаків на запорозьких землях, виявлення гайдамацького загону на татарській території та звернення листом до сераскер-султана з проханням повернути гайдамаків. № 2752**

Его высокопревосходителству гсдну
генераль-аншефу, киевскому генераль-губернатору,
Новороссійской губерніі главному комендиру,
кавалеру Фѣдору Матвѣевичу Воєикову
Репортъ

150

Вашего высокопревосходительства ордеp, при коемъ присланна съ гсдномъ капитаномъ Бастевикомъ состоявшаяся всевысочайшая ея імператорскаго величества грамота, сего іюля въ 28 день полученъ. І во исполнение оной всевысочайшей ея імператорскаго величества грамоти і вашего всокопревосходительства сего ордера, на основаніі прежде полученних вашего высокопревосходительства ордеров, отправленнымъ полковникамъ сухопутемъ и водою, и протчимъ старшинамъ с командами, також розосланнымъ куръннимъ отоманамъ и полковникамъ Воиска Запорожского в околичностяхъ находящимъся, о коіхъ прежде вашему высокопревосходительству репортовано, дабы всеусипное ко переловлению убѣгающих с Полци і не выпуску в Полцу подчинених здешнѣхъ старателство прилагали, наикрѣпчайше і нинѣ притверждено, і мною зъ старшиною войсковою и товариствомъ неусипность в семъ к выполнению строжайше на блюдается.

Сего жъ іюля 29 д. полковники, которіе с командами выправленніе и при пограничѣі от полских и турецких мѣстъ находятся, по выше писаному дѣлу репортують, что какъ убѣгающих с Полци никого не сискуется в здешних мѣстах, так и в Полцу уходу к бунтовщикамъ никто не имѣеть¹ зъ здешних подчинених. Во вѣремя жъ ихъ понад границею разъзду, видѣли они человѣка до ста невѣдомо с каких людій: с полских или зъ других, собравшихся на тои сторонѣ реки Бугу в турецких землях, коі на здешніе

² *Виправлено з хото.*

³ *Далі закреслено под високоє благоразсмотрение в ко. покорнѣше.*

¹ *Виправлено з неимѣется.*

150 зв. места, что в Сѣчи живущіе не вдержутся, чинятъ похвалки, якіе² по ихъ, полковников, мнѣнію, не для чего иного собрались, какъ только для грабительства и разбоя, и хотя бѣ они, полковники,³ с командами³ ихъ в состояніи переловить, но что в чужіе границы не имѣютъ повеленія входить, // для того требовали резолюціи. Почему имъ посланнимъ ордеромъ веленно о тнюдь въ заграничніе места с командами не вступать, а буди могли бѣ собравшіеся в ъворватися в здешніе места, поступать в переловленіи по данимъ имъ наставленіямъ, а в случаі супротивленія по всѣмъ строгаишимъ воисковимъ обрядамъ.

К едисанскому ж сераскерь-султану писано, что б онъ тѣхъ собравшихся и искривающихся в землях его видѣнія, что они чинятъ на здешніе места похвалки и не что иное от них произидить, какъ только обоіхъ сторонъ подчиненіемъ обыди, велелъ вислатъ, или переловя о лправить въ тѣ мѣста, откуда кто. Но ежели³ по тому³ от оногo сераскерь-султана зъ земель его вѣдомства вислани не будутъ⁴ і на тои сторонѣ Бугу в границѣ турецкой найдоватимутся³, то⁵ переловить⁶ их⁷ здешнимъ запорожскимъ командамъ⁸ будетъ невозможно, в чемъ какъ повелено де поступить⁸, ожидаем от вашего высокопревосходительства резолюціи.

Атаманъ кошовій Петръ Калнишевск[ій] с войсковою старшиною
і товариствомъ

1768 году

Июля 31 дня.

№ 2752.

Арк. 150–150 зв. Відпуск.

---

² *Виправлено з оние ж.*

^{3,3} *Написано над рядком.*

⁴ *Далі закреслено и в виду здешней команди найдоватимутся, і тамо найдоватимутся.*

⁵ *Далі закреслено к.*

⁶ *Виправлено з переловленію.; далі закреслено и краинѣму истребленію.*

⁷ *Далі закреслено не повелено лъ буде т.*

^{8,8} *Написано над рядком замість закресленого вступитъ в турецкіе тако же и полскіе границы.*

№ 97 1768 р., липень. [Запорозька Січ]. – Реєстр пограбованого гайдамаками майна в запорозьких старшин Семена Галицького та Олексія Шульги після захоплення сл. Балти

68

Реєстръ, сколько забрато в местечку Балтѣ турецкой ¹ гайдамацкои шайки гайдамак[ъ] запорожского старшини Семена Галицького і Алексѣя Шульги імущества под симъ значи т. 1768 году іюля д. ⁻¹		
	рубли	копейки
В Семена Галицького		
Хутъро вовче, коємуцена	20	
Килими цена	2	
Кулбаку, коєй цена	3	
Узда, коєй цена		50
Каптан зеленого сукна	3	50
Шаровари синого сукна	3	
Бурка, коєй цена	2	50
Башликъ синого сукна	1	50
Копка кримска, коєй цена		50
Чоботы юхтовиє, коимъ цена		70
Ратище, коємуцена		70
І того	37	90 ²
В Алєѣя Шульги		
Конъ с кулбакою	15	
Чамайданъ, коємуцена	2	
Свита перлового сукна с пузументом золотим	25	
Каптан кармазинового сукна с пѣдбѣйкою кримской вибойини, коємуцена	15 //	
	рубли	копейки
Поясъ новий шалєвий	10	
Салник шолковый жолтый	1	50
Рушник болший за полочу шитий		60
Шаровари блакитного сукна	3	
Бритва єдна зъ оселкою		30
Шапка бархатна з сивою околицею	5	
Булдимка турецка с погонєю	6	
Пистолетов пара под сталю в орѣховой ложѣ	5	
Ладунка сребрана з вижей з сребраним рєтязом	13	
Шабля под сталю зъ слоніовим рукѣмямъ	13	
Малахай залитий цѣна		

68
зв.

¹⁻¹ Число не вказано; написано над рядком замість закресленого козаковъ команди полковника уманского Маѣйма Желѣзняка под симъ значить. Іюня 19 дня 1768 году.; далі закреслено Заборъ атамана.

² Далі закреслено Заборъ.

Триног <i>о</i> в два		50
Чоботы сапяновиє новиє		60
Кандѣйка мѣдна	1	50
Бурка крим ъска		70
Башлик синого сукна	1	50
Поясь старий шалєвый	1	50
Черєсь порожнѣй зъ слоніовой кожи	1	
И того		15
Всєго на	121	85
	159	75

Арк. 68–68 зв. Оригінал.

№ 98 1768 р., липень. [Орільська паланка]. – Рапорт полковника Орільської паланки Опанаса Ковпака Кошеві про підтвердження мешканцям відомства наказу самим утриматися і утримати своїх служителів від походу «в Полшу» для гайдамацтва

123

В Кошъ Войска Запорожского Низового
Рєпортъ

В силу ордера оног*о* Коша Войска Запорожского Низового сєго іюля 13 д. полученного, всѣмъ вѣдомства моего жителствующимъ козакамъ і обывателямъ, чтобъ они от себе своїхъ служителей, равно і жителствующих, коі намѣреватимуть къ збунтовавшимъ в Полской области по известиямъ украинскимъ козакамъ, на тоє зло у Полщу вѣходитъ не допускали, притвердилъ. Много жъ при доволномъ чинимомъ во всехъ ведомства моего мѣстахъ с командою розезде, такихъ вѣ присматриваніи злочинцовъ не явилось. О чемъ репортую.

Полковникъ Войска Запорожского Низового Афтанасий Колпакъ

1768 года

Іюля¹ дня.

Помітка: Пол. іюля 27 д. 1768 году.

Арк. 123. Оригінал.

¹ Число не вказано.

№ 99 1768 р., липень. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовим старшинам Миколаю Касапу, Андрію Лук'янову і Софронію Чорному про напад татар на козака Джерелівського куреня Трохима Падицького з вимогою даний інцидент представити на Слідчій комісії між запорожцями та татарами. № 2766

Із Коша Войска Запорозького Низового високоб. гсдам
військовим стар. Николаю Тимоф'єву^а, Андрію Лукянову^б
і Софронію Чорному^в
Ордеръ

135

Находячийся въ залиманских Пролножно-соляних озерах на соляной добичи при командѣ от Войска З. Н. полковник Велкий¹ Кошу репортовал. Из кочующоис² де на очаковской сторонѣ имянуючая³ Чорной орды человѣкъ до тридцаты, козака куреня Джерелѣвского ниже Очакова в Березанѣ, на рыбной добичѣ находячегося Трохима Падицкого, разбойническы напавъ, все бившое при нем собственное его и работничое имѣние до послѣдка разграбили на сумму двѣстѣ рублей, а кром⁴ того, и на самих⁴ его, Падицкого, работников если б било побегом и скритием не спаслис, вирѣзатъ звѣрскою яростию стремление⁵ имѣли. И хотя де онъ, полковникъ, в гсди на очаковского // паши жалобу приносил домагаясь⁶ удовольства, однако имъ, пашою, объявлено, та орда не подъ его видѣнием, но под властною его свѣтлосты хана кримского состоить, зачим онъ, паша,⁷ и олдачи⁷ с оной орди козаку Падицкому удовольства извинился. А какъ нинѣ пограничная от російской стороны с Кримомъ комиссия о обосторонънихъ жалобъ разбирательствахъ дѣйствителная уже течение имѣетъ^г, при коей и ви от Войска в депути [!] уполномочени^г, то ми⁸ не оставили вам чрез сей ордеръ напомянут, между прочіими здешними претенъсиями в той комисіі, о удовольствіі за предписанное обрѣтаючоесъ на очаковской сторонѣ ордою козака Падицкого имѣния разграбление, прилѣжное домагателство употребить.

135
зв.

1768 году

Июля⁹ дня.

№о 2766.

Арк. 135–135 зв. Чернетка.

¹ Далі закреслено кого.

² Далі закреслено де.

³ виправлено з имянуючая.

⁴⁻⁴ Написано на лівому полі замість закресленого того и на самих.

⁵ Написано на лівому полі замість закресленого устремитса о твагу.

⁶ Далі закреслено з сєи орди.

⁷⁻⁷ Написано на лівому полі замість закресленого и от взисканим.

⁸ Написано над рядком.

⁹ Число не вказано.

№ 100

1768 р., серпня 1. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Прогнойської паланки Федору Великому з вимогою оголосити козакам відомства наказ не чинити «бунти, ссори и дракы и непочитание старшинам» та відправити до Коша список бунтівних запорожців. № 2769

151

Ізъ Коша Войска 3-го N-го гдну полковнику пргнойскому Федору Велжому зъ старшиною Ордеръ

151 зв.

Кошъ никогда не ожидалъ такъ слыхатъ, какъ ннѣ¹ к немалому своему неудовольствию и огорченію принужденъ увѣданнымъ битъ, что паходячиесь въ залиманскихъ Прогной по солянихъ озерахъ на добичи соли здѣшнаго Вой. козаки въ противность и безъславиє², а при томъ, какъ ани³ тамо на парубежномъ мѣсту обрѣтаются, от и постраннихъ въ нарѣкание ихъ поручителство⁴ сему Войску⁴ производятъ бунти, съссори и дракы, и непочитание старъшинамъ⁵, равно и полковнику з старшиною⁶. И хотя слѣдовало къ укрощенію // таковыхъ⁴ и заслуженному аштрафованію⁴ ихъ, противниковъ,⁷ отправитъ отсюду парочнихъ⁷, однако мы⁸ ласкаясь падеждою, что оны впредъ болѣе такихъ продеързостей чинитъ воздержатся, опредѣлили паслатъ к вам сѣй ордеръ і велѣтъ, собравъ всѣхъ в Прогнояхъ на добичи соли пайдуючихся козаковъ із сего имъ внуша нашимъ войсковимъ словомъ, пайсилнѣше притвердитъ олннѣ впредъ пикакихъ бунтавъ, ссоръ и дракъ не вчинатъ, и вамъ,⁴ какъ своїмъ комендирамъ⁴, такъже и старъмишинамъ, должное повинование и почитание приносить и межи собою житъ мирно. Если жъ би⁹ за симъ хто либо отважилъ такиє противности оказиват¹⁰, аб онихъ

152

сочиня іменний списокъ // прислатъ в Кошъ, почему виновниє не упущенни будутъ предатся павьяшувшему¹¹ нашему гнѣву и не по оложномуштрафу.

1768 году¹²

Августа 1 д.

№ 2769 в к. з.¹³

Арк. 151–152. Чернетка.

¹ Далі закреслено уверень чт.

² Далі закреслено вс.

³ Далі закреслено ннѣ.

⁴⁻⁴ Написано над рядком.

⁵ Виправлено з старъшинѣ.

⁶ Далі закреслено о лказують.

⁷⁻⁷ Написано над рядкомъ замість закресленого по.

⁸ Далі закреслено па дѣя.

⁹ Написано над рядкомъ; далі закреслено і за симъ.

¹⁰ Далі закреслено вщипатъ.

¹¹ Далі закреслено п.

¹² Далі закреслено ію.

¹³ На аркуші 152 зв. початок рапорту Коша Его высокопревосходителству гднду генерал-аншефу.

№ 101 1768 р., серпня 2. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковникам Кодацької, Самарської Кальміуської, Протовчанської і Орільської паланок про мобілізацію козаків, котрі проживали в районі річок Багата та Оріль, з наказом не допускати запорожців приєднуватися до бунтівників, а тих, які повернулися звідти, заарештовувати і доправляти до Коша. № 2786–2790

Ордеръ

153

По полученъним в Кошѣ извѣстіямъ и от главнихъ командъ съ Києва и Глухова ордерамъ, посланъним с Коша къ вамъ ордермаи веленъно, възбунтовавшихся въ Полсѣкой области на Укрѣаинѣ тамошнихъ козаковъ, коі многіе починили шалости и разореніи, если б хто моглъ з онихъ подобнихъ имъ бунтовщиковъ с Полщѣ сюда убѣгти, такихъ переловивъ под крѣпкимъ карауломъ присилать до Коша, такъже и уходитъ в Полшу здешнихъ подчиненныхъ не допускать. А ¹ минувшого июля ¹ 29 д., при ордерѣ съ Києва от его високопревосходительства ² гдна генераль-аншефа и кавалера Воейкова ², состоявшаяся всевисочайшая ея і. ва. грамота // въ Кошѣ полученъна, и подтвержденъно сътр[о]жайше удобвозможнѣши[м] распоряженіи и предосторожностъ употребитъ, чтобъ никто изъ подчиненныхъ Войска Запорозского козаковъ от своихъ мѣстъ олюд и к ³ тимъ бунтовщикамъ и разбойникамъ приставаъ не отважились. И воисполнение онихъ ⁴ ордеровъ, а паче всевисочайшеи ея і. ва. грамоти, найжесточайш[е] вамъ притверждаемъ, ² взявши з ⁴ козаковъ з Богатой и понад Орелю жителствующихъ ², вездѣ въ приличныхъ мѣстахъ ⁴ вѣдомства вашего ⁴, не убѣг ли кто с Полшѣ з бунтовщиковъ въ зъдешніе мѣста провѣдивать, и какъ возможно старатся переловлять ⁵ и под крѣпкимъ карауломъ присилатъ до Коша, и вездѣ по козачимъ зимовникамъ и обивателскимъ домамъ и в селахъ // приказивать, чтобъ они от себе никого в Полшу к сему бунтовству не отпускали. А если где къ симъ злимъ намѣрениямъ собравшихся сищете, такихъ имѣете доброволно заворочать, а зъ сопротивляющимся сему, имѣете поступать такъ, какъ с разбойниками ⁶. І что ⁷ ⁸ по сему ⁸ происъходитъ будетъ ⁴, сщаста въ Кошѣ репортовать.

153

зв.

154

⁹ 1768 году августа 2 д. ⁹

В Кодакъ № 2786.

¹⁻¹ Написано над рядком замість закресленого сего течения.

²⁻² Написано на лівому полі.

³ виправлено з с.

⁴⁻⁴ Написано над рядком.

⁵ виправлено з переловит.

⁶ Далі закреслено и неприятелми.

⁷ Далі закреслено жъ.

⁸⁻⁸ Написано над рядком замість закресленого тамо с вами будетъ.

⁹⁻⁹ Написано замість закресленого июля д.

Самарь № 2787.

Калмусь № 2788.

А при томъ до Рубана № 2789.

В Орели до Колпака № 2790.

Арк. 153–154. Чернетка.

№ 102 1768 р., серпня 4. Сугаклія. – Рапорт отамана Шкуринського куреня Василя Блакитного Кошеві про арешт козака Івонівського куреня Івана Строкатого, який повернувся з грабунку, його відправку до Коша, та втечу дев'яти гайдамаків, які переховувалися в зимівнику козака Васюринського куреня Івана Білого

155 В Кошъ Войска Запорожского Низового
Репортъ

Ходившого в Полцу курѣнного івонѣвского Ивана Строкатого при ватагу курѣнному платнѣровскому Дейнеки на грабительство, мною сего августа 3 числа в рѣчки Бересняговатой Сугаклії, по више зѣмовника курѣнного пашковского Павла Пискуна, в поломѣ спящего поимано. Которий Строкатои объявилъ, что с нимъ еще приехало от оного Дейнеки девять человѣкъ і находятся в зимовнику козака курѣнного васюринского Ивана Бѣлого два его товарищи, а шесть человѣкъ розехались на нїз рѣчки Сугаклії по разнимъ зѣмовникамъ. И по прибитїи моемъ до означеного Бѣлого в зѣмовникъ, показаних Строкатимъ двоих его товарищеи не засталъ. Прописанный же козакъ того зѣмовника, васюринский Иванъ Бѣлий объявилъ, что какъ усмотрѣли его, Строкатого, товарищи, следовавшего мене с козаками // 155 къ его зѣмовнику, забравши свое оружіе, з оного зѣмовника бежали и в зв. поломъ скрилис. Его жъ, Строкатого, мною чрез оного Ивана Бѣлого до курѣнного івонѣвского Семѣна Рудя^а, живущого в Вербовомъ, а оттолъ к велможности вашей, при семъ к разсмотрению отправляется. О чемъ велможности вашей репортую.

Атаманъ куреня Шкуринского Василь Блакитний

1768 году

Августа 4 д.

3 Сугаклії.

165 *На конверті:* В Кошъ Войска Запорожского Низового
зв. Репортъ.

Помітка на арк. 15б: Єрдеръ я получил августа 7, в кототором [!] накрѣпко притверждается смотрити, чтобъ бунтовщики нѣгде в моемъ видѣнні не збиралися і у Полцу не ходили, то я всегда ѡбезди ежечасто чиню і козакамъ, такъ і ѡбивателемъ строго приказую, чтобъ они своїхъ служителей на

то зло не допускали і у моєму вѣдомствѣ слава Бгу все благополучно до
которого часу состоить.

Арк. 155–156, 165 зв. Оригінал.

№ 103 1768 р., серпня 6. [Прогнойська паланка]. – Рапорт
прогнойських полкових старшин, писаря Петра Чернявського
та осавула Андрія Притики, Кошеві про вивезення запорозьким
козаком Лук'яном Касяном трьох турецьких шинкарів
з Очакова та стурбованість через це полкових старшин
щодо можливості загострення стосунків з татарами

Въ Кошъ Войска Запорожского Низового
Нижаишии репортъ

169

Будучи намъ в Очаковѣ для провѣдованія, зачимъ арноути в Очаковъ при-
ходятъ и около Очакова расположаясь лагирамы стоятъ, тамошнии очаков-
ский переводчикъ Юрий^а объявляя требовалъ увезених козакомъ куреня
Платсунѣвского Лукьяномъ Касяномъ (от которого немалие и бунти в
Прогноях происходятъ)¹ трохъ турецких шинкаров, имено Дмитра, Романа
и Корнѣя, которіе на немалую сумму и денег захватавъ з собою снесли,
видачи зъ вѣдомства нашего (яких в вѣдомствѣ нашѣмъ и не било)¹, или за
их тысячного денежного // удовольства. Напротивъ чего, небитностию их в
Прогноях хотя и отказивались, но не повѣря на тоє, принуждени били ми
обовязатся симъ, что если они в вѣдомствѣ нашѣмъ явится бъ могли,
отсилкою не оставлено будѣтъ.

169
зв.

Нинѣ жъ извѣстясъ, что реченои Касянъ, будучи в Очаковѣ забравъ
више показаних шинкарѣвъ, повезъ прямо в Сѣчъ, чрезъ якои его, Касяна,
таинои оних задолжившихся туркамъ шинкаривъ увозъ, ми небезопасни
будучи, чтобъ в случаи не послѣдовало от турковъ очаковских нетоль
самимъ намъ, но и козакамъ (яко всегда тамъ биваютъ)¹ какова забору.
О сѣмъ Кошу Воиска Запорожского Низового репортуя всенижаише про-
симъ, когда више именитии Касянъ // в Сѣчи з тѣми повезеними шинкарями
появится, взять и ис нимъ, Касяномъ, по високо рассмотрителнои Коша
власти и милости поступить и насъ в резолюцию ордеромъ снабдить не
оставить.

173

Писаръ прогнойский Петро Чернявский
Асауль прогнойски Андрѣи Притика^б

1768 года

Августа 6 д.

Помітка: П. ав. 16 д. 1768 году.

Арк. 169–169 зв., 173. Оригінал.

¹ Дужки автора.

№ 104 1768 р., серпня 7. Інгульська паланка. – Прохання інгульського полковника Тараса Чорного до Коша про взяття однієї з трьох діжок горілки, які залишилися від козаків-гайдамаків, котрі пішли на Правобережжя і були там арештовані

158 Велможному и высокородному его милости гспдну гсдну атаману кошовому Петру Ивановичу Калнишевскому з войсковою старшиною
Покорнѣшое прошеніє

По силѣ височайших¹ указовъ и войсковихъ ордеровъ о искорененіи возмутителейъ на грабительства у полские города, в ведомствѣ в подтверждение козакамъ читано и словесно внушовано, чтоб отважатся к тим шалостямъ не дерзали, промежду ж нашимъ ведомствомъ уведали ми, что з весни нѣкоторіи у Полцу поишли да на пути попались у Елисаветъ, а тѣх козаковъ 3 бочки горѣлки находится. Того рады, вашеи велможности з войсковою старшиною покорнѣше просимъ милостивого рассмотрения, дозволите ли нам хотяб одну узять бочку горѣлки или нетъ, на сие просимъ милостивои резолюціи.

Полковникъ ингульский Тарас Чорний з старшиною

1768 году

Августа 7 д.

Полковая поланка Ингульская.

Помітка: П. ав. 12 д. 1768 году.

158 *На конверті:* Въ Кошъ Войска Запорожского Низового к войсковимъ дѣламъ зв. Покорнѣшое прошеніє.

Слѣд від печатки

Арк. 158–158 зв. Оригінал.

№ 105 1768 р., серпня 7. Інгульська паланка. – Рапорт інгульського полковника Тараса Чорного Кошеві про втечу запорозьких козаків Івонівського і Платнірівського куренів Семена Білого і Михайла Спидицького до гайдамацького загону під Умань, та відправку через козаків Платнірівського куреня Корнія Човгуза і Власа Куницю до Коша пійманого гайдамаку Спидицького, який був хорунжим в загоні Івана Гонти

159 В Кошъ Войска Запорожского Низового к войсковимъ дѣламъ Покорнѣшій репортъ

Полковникъ прогнойской Федор Великій по низу реки Днепра, воднимъ путемъ следуючи з Сѣчи у Прогноі, у ворочищи рѣчки Тягижи козакъ куреня Пашкивского Иванъ Бердей^а показаль, что он для своей нужной обходи-

¹ Виправлено з ваших.

мости, з даними от Коша пашпортомъ чрезъ три года у лядской Украинѣ проживаль (для своей нужной обходимости)¹, а при ему находилис для досмотру два козаки, куреней Ивонивского Семень Бѣлий, толко ж у пашпорту пашкивскімъ записанъ, а другой Платнѣровского Михайло Спидицкий, он же и Ляшокъ и Бойко. Сего текущего года у Великий постъ, оставя его у селѣ Съсенкахъ, а сами на грабительство под Умань у села пошли. И выш писанній Спидицкий, яко онуже дѣвнѣй возмутитель якъ о переводѣ козацких лошадей у Полцу, такъже и с Полци промеслникъ у Запорожа, согласившись, котории ннѣ въ грабительствѣ полковникомъ Гонта ²прозывается уманскімъ, при тому полковнику за хоружого былъ ²сей Спидицкий. Тот же товариш его, Семень, при той же воровской командѣ остался, а Михайло Спидицкий учувши, что арештуютъ російскіе команды воровскіе партіи, отлучас зъ ворованными восма лошадами, которим и гриви пострижени, подорожню мою узавши и в мене на возъ чрезъ заставу на устѣ Синюхи на Орель переправился. Добичи жъ его он, Бердей, не видѣлъ затѣм, что Спидицкого тамо родственики, сестри и зятѣ находятся, тамо его жидовская и лядская захованка. Для таковаго ж слиху, что от Войска Запорожского строгими ордерами потверждають, чтоб грабители не укривали при риболовних станахъ, опасаясь в содержаніи своего имѣния, а паче и самому киевому штрафу, оного Спидицкого виш писанній полковникъ в палажку Ингулскую под арештом отдал, узавши двое лошадей, ружжа, спис, пояс уехал, которого они ³вора не распрашоваючи и сказки вѣдной писемнои от Бердая не забрали, но толко словесную слихали, якъ више писано. А вор Спидицкий прѣтится, показуючи по окончаніи добувши Умани, того жъ дня вечирнимъ упругомъ толко ходили з нѣкоторимъ Чердемъ у городъ горѣлки питъ и на брамахъ карауль пускал ихъ, потому и ми примѣчаемъ, что чут согласникъ разбою и в [...] чрезъ ихъ, козаковъ платнѣровскихъ // Корнѣя Човгуза да Власа Куницу, оного арештанта п[о]смотреніе при репорту отправленъ.

159
зв.

Полковникъ ингульский Тарасъ Чорній з старши[ною]

1768-го году

Августа 7 д.

Полянка Ингульская.

Помітка: П. ав. 12 д. 1768 году.

На конверті: Въ Кошъ Войска Запорожского Низового к войсковимъ дѣламъ

159
зв.

Покорнѣіший репортъ.

Слід від печатки

Арк. 159–159 зв. Оригінал.

¹ Дужки автора.

²⁻² Підкреслено олівцем.

³ Написано над рядком.

1768 р., серпня 8. Анополь. – Лист познанського воеводи і чигиринського старости князя Антонія Яблунівського до кошового отамана Петра Калнишевського, з проханням захистити його маєтність від гайдамацьких нападів і взяти під покровительство новгородського підчашого Міхала Космовського

157

Перевод с полжкого на російскіи диалектъ
Велможный и высокородній Войска Запорожского гспднъ
атаманъ кошовый
Въ сосѣдствѣ дружелюбныи пріятел мой

Я сверхъ пысменнаго послѣдовавшаго ко мнѣ от его сіятелства, полномочнаго російскаго ея імператорскаго величества посланника князя Рєпнина^а, обѣщанія содержать находящієсь собственныє мої добра въ защищеніи от проішедших междуособнихъ самовластных по Украинѣ въ области нашей смятеній, не упускаю к тому предатся еще и вашей велможности зъ войсковою старшиною въ особеннѣишую дружелюбную сосѣдственную млсть защищеніе и покровительство, прося при томъ дружелюбнѣ не оставитъ отеческою своею милостию находящагось области нашея въ Украинѣ над вѣчистимы моїмы добрами гспдна Космовского, подчашого новгородскогѣ, от происходящихъ междуособнихъ тамо мятежей, нарушающихъ почти гдарственную цѣлость, всевозможнымъ образомъ по своему могуществу от стороны своей защищать и в¹ млсти своей онаго гспдна подчашогѣ дая моєй подносимои пред велможностию вашею глубокои прозби содержать, за чтѣ и я не толко въ примернихъ сихъ случаяхъ велможности вашей служитъ обовязиваюсь, но и блгодарнимъ образомъ рекомендоватся предъ его сіятелствомъ, полномочнымъ ея імператорскаго величества російскимъ посломъ, // княземъ Рєпнинимъ, въ должное время знающе не премину, и понадѣясь верно бытъ в семъ неоставленномъ от васъ при почтительности моєй навсегда пребуду.

157 зв.

Вашей велможности вь сосѣдствѣ дружелюбногѣ пріятеля моєгѣ нижайшимъ слугою князь Яблунівскій^б, воевода познанскій, староста чыгринскій

1768 году

Августа 8 д.

Зъ Аннополя.

Арк. 157–157 зв. Діловодний переклад.

Опубліковано: *Скальковский А.* Наезды гайдамак на Западную Украину в XVIII ст., 1733–1768 гг. – Одесса, 1845. – С. 137–138; Гайдамацький рух на Україні в XVIII ст. Збірник документів. – К.: Наукова думка, 1970. – С. 420–421; Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 133–134.

¹ Написано над рядком.

№ 107 1768 р., серпня 8. м-ко Боровиця. – Лист новгородського підчасого Міхала Космовського до кошового отамана Петра Калнишевського з проханням захистити Чигиринську губернію від гайдамаків та про особисте покровительство

Велможні и восокопочтєні гсднѣ
Милосєрдніи гсдрѣ мой

162

Каковѣ получєнѣ рескрипѣтъ от єго сиятелѣства князя моегѡ, онои у сєго вашєй велѣможности представляєтся, особо которого нижайше прошу зашитытѣ губернію Чигиринѣскую от нападковѣ, съподѣюсѣ и вашєй велѣможности вѣже известнихѣ, в чємѣ я, а особливо єго сиятелѣство наисилнѣише увѣрєни, что в сємѣ будєтѣ неотмѣльное покровитєлствѡ велѣможности вашєи. Затѣмѣ останусѣ у вашєи велѣможности покорнѣишим слугою.

Michał Kosmowski, podczaszy nowogrocki, komissarei

1768 года

Августа 8 дня.

З Боровицѣ.

Помітка: П. ав. 13 д. 1768 году.

Арк. 162. Оригінал.

№ 108 1768 р., серпня 8. [Прогнойська паланка]. – Рапорт полковника Прогнойської паланки Федора Великого Кошеві про відправлення до Коша запорозького козака Платнирівського курєня Михайла Спилицького, який був хорунжим в загоні Івана Гонти

Вѣ Кошѣ Воиска Запорожского Низового
Рєпортѣ

168

Случилось мимоездомѣ из Сѣчи битѣ мнѣ в козака курєня Пашкивского прозиваємого Бердая, кої мнѣ обявилѣ, что вишедшии ис Полци бившии на грабитєлствѣ Балти и Голти козака курєня Платнѣровского Михаило Спилицкий з тамошними полскими житєлми, именно з Гонтєнкомѣ, кои Спилицкий в должности хоружєской тамѣ билѣ, вѣ єго, Бердая, скриваєтся и отолѣ намѣрєвалѣ подмовивши єго, Бердая, молодиков, кои х уже и подмовлялѣ ити обратно в Полцу на грабитєлство, якого взявши я под арєстѣ отпавилѣ в Ингулѣскую // паланку для отсылки єго оттолѣ до Коша, равно жѣ и других подобних сєму оттолѣ убѣгающих (буди бѣ могли появитѣся)¹ отсылкою в силѣ насланих ордерѡв нє промину. О чємѣ в Кошѣ Воиска Запорожского Низового рєпортую.

168
зв.

Поковникъ [!] пронииский [!] Федор Вєлѣкий

1768 года

Августа 8 д.

¹ Дужки автора.

Помітка: П. ав. 16 д. 1768 году.
Арк. 168–168 зв. Оригінал.

№ 109 1768 р., серпня 8. [Прогнойська паланка]. – Рапорт полковника Прогнойської паланки Федора Великого Кошеві про перебування загону татар чисельністю сто осіб в урочищі Сторожова могила, переправу орди з Кінбурна до Очакова та чутки про можливе прибуття в Очаків кримського хана

170 В Кошъ Воиска Запорожского Низового
Покорнии репортъ

От турецкой стороны з Очакова татаръ до ста человекъ въ урочищи Сторожовой могилы над Вишимъ Прогноемъ при всеи воїнской исправности и еднимъ клеиномъ на бекетъ состоитъ, а для чего и хто в онои за комендира находится, знатъ не можно. Кримская ж орда в многомъ числѣ на Кинбурнъ комѣникомъ и при воїнскомъ исправности начала ити, а с Кинбуру в Очаковъ переправляется и где тамъ дѣвается будетъ, нѣпочему знатъ. // Ханъ же кримский и самъ, какъ слышно, вскорости в Очаковъ следоватиметъ и когда в Очаковъ прибудетъ, тотъ часъ и увѣдомитъ Кошъ репортомъ не проинемъ. О чемъ в Кошъ Воиска Запорожского Низового покорно репортуемъ.

170
зв.

Полковникъ прогнойский Федоръ Велкый из старшиною

1768 года

Августа 8 д.

Помітка: П. ав. 16 д. 1768 году.

Арк. 170–170 зв. Оригінал.

№ 110 1768 р., серпня 9. Кодак. – Рапорт полковника Кодацької паланки Йосипа Калнишевського Кошеві про відсутність в його відомстві гайдамаків

167 Въ Кошъ Войска Запорожского Низового
Репортъ

По насланному съ Коша Войска Запорожского Низового высокому ордеру, дабы вѣдомства здешнего кодацкого по всемъ мѣстамъ съ командами езда какъ воровъ, такъ и намѣривающихся в Польшу на грабительство итить, к переловленію сътарателство імѣли, за коими первіе съ командою не въ великомъ числѣ о правливанъ билъ старшина, паланській асауль, потомъ в другой разъ раздѣлясь на двѣ часты з доволнимъ чысломъ командами от устя до вершины Сурамы, Самотканью и Домотканью обѣхавъ, чиня поискъ и опитую, не миная і едного зимовника, и таковых, коі бы приуготовляли себе на грабительство иты или отудова уже поворотившихся

в здешнемъ вѣдомствѣ и єдного не сискалы, о чемъ Кошъ Войска Запорожского Низового репортую.

Кодацкій полковникъ Іосифъ Калнишевский з старшиною

1768 году

Августа 9¹ д.

Кодакъ.

Помітка: П. ав. 13 д. 1768 году.

На конверті: Въ Кошъ Войска Запорожского Низового
Репортъ.

174
зв.

Залишки печатки

Арк. 167, 174 зв. Оригінал.

№ 111 1768 р., серпня 10. [Протовчанська паланка]. – Рапорт
полковника Протовчанської паланки Йосипа Рубана
Кошеві про організацію роз'їздів в паланковому відомстві,
з вимогою безпаспортних осіб брати під арешт і доправляти
до паланки

Въ Кошъ Войска Запорожского Низового
Покорний репортъ

166

О присматриваній възбунтовавшихся в Полци тамошних мужиковъ, какъ самимъ мною с командою, такъ и здешними старшинами ежечастиє по всему вѣдомству протовчанскому чинятся розезди, и кроме того, всѣмъ атаманамъ и обивателямъ в срожайших термѣнахъ заказано таковых примѣчатъ и ежелы найдутся гдѣ, присилать до паланки. Особливо же приказано без вѣдома паланки безпаспортныхъ и другихъ сумнителныхъ людей, въ домовую свою работу не принимать, такъже и своихъ служителей по окончаніи наємного термѣну свободно никуда не отпускает, ѿ чемъ репортую.

Полковникъ Іосифъ Рубанъ з старшиною

1768 году

Августа 10 дня.

Помітка: П. ав. 13 д. 1768 году.

Арк. 166. Оригінал.

№ 112 1768 р., серпня 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику
Інгульської паланки Тарасу Чорному з вимогою уточнити
місцезнаходження діжок з горілкою заарештованих запорожців-
гайдамаків, про які раніше писав інгульський полковник. № 2881

Гспдну полковнику інгульскому Тарасу Чорному з старшиною

163

¹ *Виправлено з 8.*

Ордеръ

163 Прощеніе ваше, в коем объявляете¹, что с вѣдомства вашего нѣкоторыя
зв. пошли в Польшу еще з весни на шалости і по извѣстію оныя уже по поїмки
содержатся в крѣпости Святия Елисавети, коїхъ шалостниковъ осталось
три бочки горѣлки, і просите с тѣхъ бочокъ єдну вамъ узятъ дозволения, ² в
Кошѣ получено^{2а}. А понеже, в томъ вашемъ прошеніи не объяснено, в какомъ
имянно мѣстѣ тѣ бочки находятся. Для того, повелѣваемъ вамъ заразъ об
163 онихъ бочкахъ в какомъ они мѣстѣ оставлены і находятся // увѣдоми^т, почему
зв. вамъ полная резолюция, что с ними дѣла тѣмъ битъ насланна. 1768 году
августа 13 д.

№ 2881.

Арк. 163–163 зв. Чернетка.

№ 113 1768 р., септя 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику
Інгульської паланки Тарасу Чорному про втечу гайдамаки
Михайла Спицицького від козаків, які його супроводжували,
з наказом на майбутнє інструктувати запорожців, які
доправлятимуть гайдамаків, ретельніше їх пильнувати.
№ 2882

164 Гспдну полковнику інгульскому Тарасу Чорному з старшиною
зв. Ордеръ

Репортъ вашъ, коїмъ представляете, что воръ Михаилу Спицицкій чрезъ
козаковъ платнѣровскихъ Корнѣя Човгуза да Власа Кыяницю отправляется,
в Кошѣ полученъ^а. А яко оныя козаки такового отправленного вора
в Кошѣ не представили, а за явкою своею объявили, что оній случайно бе-
жалъ¹, то за сию ихъ небрежность тутъ репремандованно, а вамъ повелѣваемъ,
164 въпредѣ если будутъ таковы ² в Кошѣ² отправки, крѣпко козакамъ при-
зв. казывать, // что б они с прилѣжнымъ береженіемъ оныя³ доставляли в Кошѣ,
ібо если еще сие могло б въпредъ учинитя, то уже за такое слабое смотрѣніе
жестокѣ наказивани будутъ кыями.

1768 году

Августа 13 д.

№ 2882 в к. з.

Арк. 164–164 зв. Чернетка.

¹ *Виправлено з обявляється.*

^{2,2} *Написано над рядкомъ.*

¹ *Виправлено з побегомъ спасся.*

^{2,2} *Написано на лівому полі.*

³ *Написано над рядкомъ.*

№ 114 1768 р., серпня 13. Запорозька Січ. – Лист кошового отамана Петра Калнишевського познанському воєводі і чигиринському старості князю Антонію Яблуновському про неможливість захистити його маєтності через заборону російського уряду вступати на територію Речі Посполитої, а опікуватися новгородським підчашим Міхалом Космовським лише у випадку його приїзду на Запорожжя, та про відправку військових команд для недопущення гайдамак «в Полскую область». № 2889

Сыятелнѣйшый князь, высокопревосходителнѣйшій гспднѣ
воєвода познанскій, староста чигринскій 160
В сосѣдствѣ милостивій пріятель мой

Вашего сыятелства почтенное писанье, ѿ содержаніи въ защищеніи и покровителствѣ находячегосѣ области Полской въ Украинѣ надъ вѣчистимы вашего сыятелства добрамы гспдна Космовского, подчашого новгородского, от происходящихъ междуусобныхъ тамъ мятежей, я сего течения въ 13 д. імѣлъ честь получить^a і на оноє вашему сыятелству імѣю честь объявить. Хотя я всѣмъ усердиемъ от сихъ мятежей оногo гспдна Космовского готовѣшій бы защищать, но яко онѣ находится в тамошнихъ, вашего сыятелства принадлежащихъ мѣстахъ, куда намъ въезду імѣтъ с командой безъ повелѣнія височайшаго невозможно, для того требуемого чинить не можемъ. Если же упомянутый гспднѣ Космовскій в подсуственныхъ здешнему Войску сторонахъ въездомъ случится бытъ, в такомъ случаі я зъ старшиною войсковою по всевысочайшей монаршей власти, что б ни от кого, какъ посторонныхъ, такъ и здешныхъ подчиненныхъ, і малѣйшей обыды ему, гспдну Космовскому, // причиненно не было, въ защищеніи крайняго старателства 160
приложитъ готовѣйшимъ себѣ нахожу. ¹Что б же із здешнихъ подчиненныхъ зв.
в Полскую област между мятежники никто уходу не імѣлъ, о томъ от мене з старшиною крѣпчайше наблюдаемо было і нинѣ равно такова жъ строгость одерживается бытъ імѣетъ¹. В протчемъ, при восписаніи вашему сыятелству моего іскренѣйшого уклona зъ сосѣдственною благопріязнию іменоватся імѣю навсегда такимъ.

Вашегo сыятелства в сосѣдствѣ милостивого пріятеля моего, іскреній и доброжелателный сосѣдъ і слуга всегдашнѣи, атаманъ кошовій Петръ
Калнишевскій

1768-го году

Августа 13 д.

Сѣчь Запорож.

№ 2889.

Арк. 160–160 зв. Відпуск.

Частково опубліковано: *Скальковский А.* Наезды гайдамак на Западную Украину в XVIII ст., 1733–1768 гг. – Одесса, 1845. – С. 138–139.

¹⁻¹ Написано на лівому полі.

№ 115 1768 р., серпня 13. [Запорозька Січ]. – Лист Коша новгородського підчашому і комісару Чигиринського староства Міхалу Космовському про неможливість захисти маєтності князя Антонія Яблунівського від гайдамаків через заборону російського уряду вступати на територію Речі Посполитої. № 2890

161 Высокоблагородній і достоинпочтенній гспднъ Михаилъ Космовскій, подчашій новгородскій і комисаръ староства Чигринского^а

Всегдашнии благодѣтель

Вашего высокоблагородія пріятное писаніе^б, при которомъ і конверт от его сиятельства князя Яблоновского¹, воеводи познанского, в защищеніи губерніи Чигринской от нападковъ, я сего теченія в 13 д. імѣл честь получить, на которое вашего высокоблагородія писаніе сымъ въ олъѣтъ служу. Хотя я² к защищенію всѣ свої сили і возможности готовъ³ употребить, но о сем, чтоб с командами в полскіе мѣста вѣздитъ от высочайшеи власти повелѣнія не імѣю. // Чтob же ізъ здешнего Войска подчиненіе в Полскую область

161 зв. на такови нападки не уходили, то сие¹ от мене¹ по вѣвѣреннои мнѣ от ея ім. ва. всевозможнѣшеи власти крѣпчайше наблюдаемо была і нынѣ равно такова жъ строгость одерживаема быть імѣеть. В протчемъ, при отда-

ніи вашему высокоблагородію уклona прѣбуду таковимъ.
Августа 13 д.
1768 году.
№ 2890.

№ 116 1768 р., серпня 15. Київ. – Лист київського генерал-губернатора Федора Воєйкова Кошеві про вихід із Січі гайдамацького загону чисельністю двісті чоловік, з проханням більш ретельніше чинити пошук гайдамаків із заборною переходу військових команд на татарський бік. № 383

189 Высокоблагороднии и высокопочтенный гсднъ Войска Запорожского кошевой атаманъ съ старшиною

На два ваши рапорта отъ 31-го минувшаго іюля^а и два доношенія от того ж числа, да сего мѣца от 1-го числа, кои всѣ исправно здѣсь получены, слѣдующее предписываю. Что принадлежитъ до командированных по моему ордеру Войска Запорожского Низового господъ полковников с партіями для прекращенія выхода изъ Сѣчи въ Польшу казаковъ и поимки возвра-

¹⁻¹ Написано над рядком.

² Далі закреслено к защи.

³ Написано на лівому полі замість закресленого рад би.

щающихся оттуда, хотя ими и рапортовано, что будучи въ разѣздѣ они нигдѣ таковых бродягъ не наѣзжали, однако изъ допросовъ самихъ тѣхъ запорожцовъ, кои вчера толко изъ Полши сюда прислани, явствуетъ, что человекъ до двухсотъ изъ самой Сѣчи 29 прошлаго іюня, раздѣлясь на разные части въ Полшу для истребленія поляковъ и жидовъ и для грабежа отправились, изъ чего видно, что командированные въ разѣздахъ своихъ не такъ прилѣжны были, какъ должность и служба того требовала, инако бы сіи своеволники конечно переловлены бытъ могли. И для того вновь наипри-
лѣжнѣйше рекомандую, по содержанию // высочайшей ея імператорскаго 189
величества грамоты, в силу прежнихъ моихъ ордеровъ неусыпное приложить зв.
стараніе къ пресѣченію тѣмъ самовольнымъ злодѣямъ входа в Полшу, и къ переловленію выходящихъ оттуда съ грабежами, чѣмъ ваше высокоблагородіе не толко наносимое отъ сосѣдственныхъ державъ на похвалное Воиско Запорожское безъславіе отвратить можете, но и ревнителнымъ исполненіемъ высочайшаго ея імператорскаго величества соизволенія всемлстивѣйшаго себѣ и всему Воиску приобрѣтете благоволенія. А что до усмотренной разѣздомъ за Бугомъ на турецкой сторонѣ толпы людей, то данной отъ вашего высокоблгородія по тому ордеру, чтобъ разѣзды отнюдѣ не дерзали за границу для поимки таковыхъ злодѣевъ переходить, апробуется и симъ найсилнѣйше подтверждается, равно какъ и увѣдомленіе сераскерьсултана Едисанской орды, о переловленіи находящихся на ихъ сторонѣ разбойниковъ изрядно.

По второму, касающемся до развѣдываней полковника Велькія, яко служащему толко для вѣдома, присовокупитъ нѣчего. // Тождь и на доношеніе, о возвращеніи по силѣ моего ордера татарскимъ комисарамъ чабановъ, ибо о доставлении Воиску Запорожскому за нихъ удовольствія, отъ меня куда надлежитъ найсилнѣйше писано бытъ имѣеть. 190

По второму жъ, елико до командировъ мѣстечекъ Китайгорода, Царичина и Нехворочи принадлежитъ, то отъ меня предписано гсдну полковнику Одабаше⁶ подлежащее по тому учинить разсмотреніе и наисправедливѣйшимъ образомъ ко мнѣ представить, причѣмъ для способнѣйшаго разбирательства и сысканія настоящей правды необходимо бытъ должно и съ вашей стороны депутатамъ.

Вашего высокоблгородія охотный слуга Федоръ Воѣйковъ
Кіевъ 15 августа

1768 году.

№ 383.

Помітка на арк. 189: Его высокоблгородію Калнишевскому.

Помітка: П. августа 20 д. 1768 году.

Арк. 189–190. Оригінал.

№ 117 1768 р., серпня 16. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша
військовому старшині Макару Нагаю про спорядження
військової команди до р. Мигійський Ташлик для
недопущення переходу запорожців-гайдамаків «в Полскую
Україну», з наказом у разі багаточисельності розбійників,
звертатися за допомогою до паланкових полковників,
військового старшини Олексія Чорного та до командування
пікінерських, компанійських і гусарських полків. № 2917

175 Изъ Коша Воиска Запорожского Низового высокоблагород-
ному гспдну воисковому старшинѣ Макару Нагаю^а
Ордеръ

Многими ордерами от его сиятельства гспдна генерал-аншефа, ковалера, графа Румянцова, и гспдна генераль-аншефа, губернатора киевского Воейкова, Кошу предлаганно, даби къ възбунтовавшимся въ Полской области на Украинѣ тамошнимъ подданнымъ народамъ въ сообщество зъ здешнихъ подчиненныхъ никто уходитъ и отгуду зъ тѣхъ бунтовщиковъ въ сие границы возвращатся не могли, къ сиску и переловлению такихъ взять от Коша всевозможные средства, о чемъ і высочайшею ея императорскаго величества грамотою, с нарочнымъ оберъ-афицеромъ присланною, Воиску Запорожскому Низовому сътрожайше подтвержденно. И хотя еще до вос-
послѣдования тѣхъ высочайшей грамоты и генералътетскихъ ардеровъ, яко и въ пополнение оныхъ от Коша въ принадлежавшие мѣста пристоиние команды при камендирахъ посланны и по возвратѣ представляли, что при проходѣ ихъ по границѣ ни отсюда въ Полскую Украину къ производению бунтовъ, ниоттуда въ здешние мѣста никто уходящие не явились. Однако, въ Кошѣ Воиска Запорожского Низового за необходимо разсужденно, къ
175 недрѣманному // такихъ высочайшего ея императорскаго величества и
зв. генералътетскихъ велѣний саблюдению, въ пересматриваніи и поїмки иногда
могущихъ битъ покусятся ходомъ въ Полскую Украину на зловредній содѣ-
ствиі въ сопряжение тамашнимъ подданнымъ, възбунтовавшимся народамъ,
здѣшнихъ подчиненныхъ, и оттоль съ Полши с такова недоброучинства
убѣгающихъ, выкомандировать из Воиска здѣшного двѣ въ приличномъ
числѣ козаковъ команды при комендирахъ, въ томъ числѣ при васѣ одну.
И въ слѣдство того, вамъ сей ордеръ дать и дается, зъ такимъ притвержде-
ниемъ, принявъ сей ордеръ и команду¹, поступать по ниже слѣдующему:

1-ε

Слѣдовать з тою командою въ бугогардовое вѣдомство, и ставъ въ Мигийскомъ Ташликѣ въ пристойнихъ закрытихъ мѣстахъ, имѣтъ везде по здешнимъ мѣстамъ безъпреривные розъезды и всепрелѣжно, не отважится кто зъ тутѣшнихъ подвластныхъ отлучится въ Полскую Украину въ единомыслие къ тамошнимъ бунтовщикамъ, и либо такихъ жъ не будутъ ли убѣгать

¹ Далі закреслено по ниже писанному.

оттуда въ здѣшніе мѣста, присматривать, и буди могли бѣ явитись, старатся переловивъ присилать до Коша съ тѣм, что при ихъ нибило бѣ.

2-ε

Если би надчаяніе зъ сихъ злочинцовъ за многимъ ихъ // саборищемъ 176
где либо с оною вашею командою взять неудобне могло казатись, при
такомъ случае вамъ от себе нарочными, такъ гспдамъ полковникамъ буго-
гардовому и ингулскому, яко учрежденной, равно какъ и при васъ къ та-
кимъ же розъездамъ въ Бешъ-байракахъ командѣ,² с которою надобность
будеть^{2 3} гспдин старшина Чорний³⁶, а буди надобность укажетъ, то имѣю-
щимся пикинерамъ, компанѣискимъ и гусарскимъ командамъ^в, о дачи
вамъ въспомажения дават знатъ. Во время жъ сопротивленія ихъ, пос-
тупать съ ними примѣрно какъ с разбоиники и нарушителми народной
тишины, и по переловленіи онихъ противъ 1-го пункта, присилать в Кошъ
со всѣмъ при нихъ будущимъ.

6-3

Ежели в Елисаветградской провинціи о воровскомъ собраніи где
увѣдаете, в такомъ случаі об онихъ воровскихъ собранияхъ датъ знатъ та-
мошнимъ командамъ, // і согласясь з тамошними командирами⁴ вмѣстѣ 176
с ними в тѣ мѣста, где воровское собраніе, слѣдувать і старатся ихъ 3в.
переловивъ⁵, присилать по више писанному.⁶ //

Будучи вамъ в сѣи командировки поступать по виш писанному и 176
команду в надлежащемъ порядке содержать, и никому обидѣ не чинить
под опасениемъ о тѣта.

1768 году

Августа 16 д.

№ 2917.

Помітка: Зъ сего Алѣжью Черному, опредѣленному битъ в Беш-байракахъ,
писанъ № 2918.

Арк. 175–176 зв. Чернетка.

№ 118 1768 р., септя 16. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до полков-
ника Жовтого гусарського полку Федора Чорби з проханням
заарештувати гайдамацький загін ватажка Семена Сараджина,
який знаходився в Густих байраках у вершині р. Виска. № 2920

Высокоблагородный и высокопочтенный господин полковникъ 180
¹Жолтого гусарского полку^{-1а} Федоръ Арсеневичъ⁶

²⁻² Написано над рядком.

³⁻³ Написано на лівому полі.

⁴ Далі закреслено в тѣ.

⁵ Далі закреслено о травить по ру. просимъ о т К.

⁶⁻⁶ Написано внизу аркуша та на звороті.

¹ Написано над рядком.

Гсдръ пашъ

Извѣстно въ Кошѣ, что отставный гусаръ, прозваніемъ Сараджинъ, собираетъ² бродягъ,³ с намѣрениемъ итти въ Полшу на грабительство, в бивших Новосербскихъ мѣстахъ, в урочищѣ Густихъ байракахъ на вершинѣ Виски. А яко таковыхъ истреблять височайшими ея і. ва. указами і генералътетскими ордерами повелено, то того рады³, даби тѣ⁴ бродягы, собирающіеся, переловлени⁵ і истреблени были⁶, вашему високо // благородію чрезъ сие обяв-
180 зв. ляемъ, ібо если тѣ, собирающіеся бродягы, перелавлени не будутъ, то они вворвавшись в заграничніе і здешніе мѣста могутъ причинити немалія обиды і разоренія⁷. К переловленію ж оныхъ, здешнимъ командамъ от
180 Коша предложено⁸. //

Вашего высокоблагородіа гсдра нашего

1768 году

Августа 16 д.

№ 2920.

Арк. 180–180 зв. Відпуск.

№ 119 1768 р., серпня 16. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша
військовому осавулу Сидору Білому з наказом з'ясувати
наявність бочки горілки в козака Кальниболотського куреня
Копіла, яку йому залишив запорожець-гайдамака Таран,
а також упіймати козака Артема Кальниболотського, який
переганяв ногайські коні через р. Мигійський Ташлик. № 2921

183

До воискового асаула

Ордєрь

Извѣстно в Кошѣ, что в рѣчки Ингулѣ в урочищѣ Балацковом¹ ниже брода, в козака куреня Калниболоцкого Копіла^{2а}, невѣдомо какий козакъ прозваніемъ

² Написано над рядком замість закресленого шатаючихъса.

³ Далі закреслено вашему високоблагородію.

⁴ Далі закреслено гайдамаки.

⁵ Далі закреслено были.

⁶ Далі закреслено что тѣ мѣста, где ихъ зборище.

⁷ Далі закреслено в протчемъ пребываемъ.

⁸⁻⁸ Написано над рядком, на лівому полі і внизу документа замість закресленого соби-
рас в нѣякогосъ затагу нуже какъ слишнѡ и собрав члвкъ сотъ до двохъ, и по собраніи съ
ѡними паходилъсав урочищѣ Густихъ буераковъ на вершинѣ Виски, а хто от него с теми
собранными необираемими бродяги печтѡ иное можетъ послѣдовать, какъ толко оны худос-
ти, та даби болѣе ѡт нихъ не собиравли сь ѡними шатаасъ какого воровства и худосты въ
здѣшнихъ либо на какихъ другихъ мѣстахъ причинаѣ не могъ, либо не отправилъсѡ бѣ туда
на грабительства, ваше високоблагородіе изволте кому надлежитъ приказатъ реченногѡ гу-
сара Сараджина и тѣхъ имъ собранныхъ бродягъ переловити, дабы чрезъ могущіе от него
происходить худосты на здѣшнихъ подчиненныхъ нареканій, а паче обидъ здѣсь причинаемѡ
не билѡ.

¹ Виправлено з Балацкого.

Таранъ, оставя бочку горѣлки пошелъ на грабительство. Вамъ приказуется, в означенномъ мѣстѣ с козаком Копыломъ справится, ест ли в его оставшаяся бочка горѣлки і если естъ, то оную і буди³ еще что к онои бочки⁴ того козака сищется, взявъ и запечатавъ оную прислать до Коша. Еще жъ покученно [!] извѣстіе, что козакъ Артемъ Калниболоцки же, перегнал коней нагайских с нѣсколко і находится с ними в Мигииском Ташликѣ над Богомъ. Вы імѣете заразъ по получени сего // съехать к тому мѣсту 183 учинит справку, і естли тамо і онъ с тѣми лошадами находится, старатся зв. первие самого козака переловить, а потомъ всѣ тѣ лошади занявъ, представить до Коша.

Августа 16 д.

1768 году.

№ 2921.

Арк. 183–183 зв. Чернетка.

№ 120 1768 р., серпня 16. [Запорозька Січ]. – Лист Коша полковнику Першого компанійського полку Мойсею Кодинцю про відмову сотника Антона Кодинця повернути викрадені нагайські коні, з проханням віддати їх Війську Запорозькому Низовому для представлення до Слідчої комісії з татарами. № 2922

Высокоблагородный і высокопочтенный¹ Первого
Компанѣиского полку гспднъ полковникъ Моисей
Кыриловичъ²
Приятный гсдръ

185

Посиланной² от Коша с командою в розездъ Воиска Запорожского Низового гспднъ полковникъ Куликъ, за поворотом в Кошѣ Воиска Запорожского донесъ, что он, будучи в розездѣ сыскал тясму угнатых ворами с нагайскои стороны лошадей, которою тясмою к сиску их и следовал, по упредя его, полковника Кулика, команды вашего в. б. сотника Антона Кодинця козаки, на той же тясмѣ всѣх тѣх лошадей сискав³, к их ставки угнали, которих хочай онъ, полковникъ Куликъ, чрезъ вышо⁴ упоминаемого сотника Кодинця отдачи ему и требовал, точию онои сотникъ Кодинецъ к нему соотвѣтствовал, яко тѣ лошады нім по команде его в фарпост Орловский отправленны. // А какъ тѣ нагайскіе лошады всѣ куда с нагайскои стороні імѣются, самонужнѣише при ннѣшней с татарами коммысѣі по требні. Для того, ваше в. б. 185 зв.

² Виправлено з Кобила.

³ Далі закреслено б.

⁴ Написано на лівому полі.

¹ Далі закреслено гп.

² Написано над рядком замість закресленого Бившый.

³ Написано над рядком замість закресленого коѣхъ числомъ било.

⁴ Далі закреслено усв.

не оставтє⁵ у кого падлежитъ выше писанное занятіе солника Кодинця командоу пага[й]ские лошади оліскавъ, з сым парочно посланним в Кошъ к отдачи оных отсель⁶ сопроизводившуюсь пінъ при Ныкитинъ с татарами коммисию прислат. Ми жъ, с пашыми всегдашнім почтеніемъ пребиваем.

Вашего в. б. приятной гсдря

1768 году

Августа 16 д.

№ 2922 в к. з.

Арк. 185–185 зв. Чернетка.

№ 121 1768 р., серпня 16. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковникам Бугогардівської і Інгульської паланок Мусію Головку та Тарасу Чорному про спорядження двох військових команд військових старшин Макара Нагая і Олексія Чорного для пошуку і арешту гайдамаків, які слідували «в Полскую Україну» або поверталися звідти. № 2923–2924

177 Гсдамъ полковникамъ бугогардвовому Мусѣю Головку и ингулскому Тарасу Чорному з старшинами порознь Ордеръ¹

От Коша Войска Запорожского Низового гсда войсковіе старшини Макара Нагаи и Олєѣи Чорний съ командами² в силу высочайшей³ ея і. ва. грамоти⁴ и генералѣтетских ордеров, къ присматриванію и переловленію иногда могущих⁵ въ Полскую Україну къ взбунтовавшимся тамошнимъ подданнымъ в сообщество на худіе поступки⁶ покусится ходомъ здѣшнихъ подчиненных, и оттуда в сие мѣста⁷ возвращатся выкомандированни. І веленно имъ расположится, Нагаю в Мигийскомъ Тацлики, а Чорному въ Бешъ-байракахъ, которіе // старшини егда при потребномъ случае востребуютъ от васъ къ переловленію такихъ зловердниковъ въ споможения командами, въ томъ⁸ чинитъ безъотложное и скорое ісполнение⁹. И самимъ вамъ,

⁵ Далі закреслено кому падлежитъ гдє п.

⁶ Написано на лівому полі замість закресленого в учрє.

¹ Далі закреслено Егда викомандированніє.

² Далі закреслено къ присматриванію и.

³ Виправлено з высочайшия.

⁴ Далі закреслено і в.

⁵ Далі закреслено изъ здѣшнихъ подчиненныхъ.

⁶ Далі закреслено съижатъ.

⁷ Далі закреслено во.

⁸ Далі закреслено им.

⁹ Далі закреслено [...].

буди где увѣдаете о собрании¹⁰ каких¹¹ злодѣйственныхнхъ людей, въ такомъ же переловленіи имѣтъ всеприложное старание¹² с косаками вѣдомства вашего¹², и по надобности даватъ знатъ, а оним старшинамъ, коі в томъ равно жъ вамъ способствоватьъ могутъ.

1768 году

Августа 16 д.

№ 2923 въ Гардѣ.

№ 2924 въ Ингуль.

Арк. 177–177 зв. Чернетка.

№ 122 1768 р., септя 16. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша кievському генерал-губернатору Федору Воейкову з проханьямъ заарештувати гайдамацький загін ватажка Семена Сараджина, який знаходився в Густих байракахъ у вершині р. Виска. № 2925

До кievського губернатора Воейкова
Репортъ

181

Извѣстно¹ в Коше², что проживающій в Новои Сербіи^а отставной гусаръ, просиваемій Сараджинъ,⁶ в бивших³ новосербскихъ⁴ мѣстахъ в урочищѣ Густихъ байракахъ на вершинѣ Виски, собираетъ бродягъ с намѣрениемъ итти въ Польшу на грабительство, и уже собралъ до двохъ сотъ чоловѣкъ. [О] переловленіи коихъ и истребленіи хотя⁵ гспдну полковнику Чорбѣ писано с Коша⁶, // однакъ и вашему выс. прву представляя покорно просимъ, в 181
переловлении означенного гусара Сараджина і техъ имъ собранихъ бродягъ, зв.
⁸ что б⁸ было рачителное старание⁸, кому надлежитъ предложить. А что б

¹⁰ Далі закреслено сихъ.

¹¹ Далі закреслено зд.

¹²⁻¹² Написано над рядкомъ і на правому полі.

¹ Виправлено з ізвистие.

² Далі закреслено получено.

³ Виправлено з бившей.

⁴ Виправлено з Новой Серб.

⁵ Далі закреслено палко.

⁶⁻⁶ Написано на лівому полі замість закресленого съ имючихся бродягъ сообщатся в пѣякоисъ затыгъ и уже какъ слышно и собралъ члвкъъ сотъ до двохъ и по собраніи съ оними паходился въ урочищѣ Густихъ буераковъ на вершинѣ Виски, а яко не для чего болшъ онихъ с теми собранными и собираемыми бродяги печто иное можетъ послѣдовать, какъ одни худосты і даби онъ, Сараджинъ, съ оними теми собранными і собираемыми бродяги не пробрался в Польшу къ взбултовавшимъ на Украіне пародамъ в помощь, и хотя о переловленіи его Сараджина къ паходячемусъ в Новосербіи командиру // гспдну полковнику Чорбе о г сего числа съ Коша писанно.

⁷ Написано над рядкомъ.

⁸⁻⁸ Написано на лівому полі.

здешніє команди в переловленіі і с ихъ силнѣйшоє імѣли стараніє, о томъ імъ строжайше предложено.

1768 году

Августа 16 д.

№ 2925.

Помітка на арк 182: По сему репорту ордеръ полученъ сѣнтябра 10 д., в которомъ написано о Сараджинѣ куда надлежало о поімкѣ оногo хотя прежде і предписанно било, однако і нинѣ вновъ подтвржденно.

Арк. 181–182. Чернетка.

№ 123 1768 р., серпня 16. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до полковника Жовтого гусарського полку Федора Чорби про спорядження двох військових команд під командуванням військових старшин Макара Нагая і Олексія Чорного для розшуку і арешту гайдамаків, які вирушили «в Полскую Україну» або поверталися звідти. № 2926

178

Высокоблагородний і высокопочтенний гспднѣ полковникъ Жолтого гусарского полку Федор Арсенъевичъ¹
Гсдрѣ нашѣ

178
зв.

Въ силу высочайшеи ея і. ва. грамоты Войску Запорожскому Низовому, съ нарочнимъ абєр-афицером пасланном, къ присматриванию и поімкы² егда имѣли бѣ убѣгат изъ Полскоѣ Украины съ числа възбунтовавшихся тамошнихъ подданныхъ и починившихъ немалиє разбоі и грабительства, равно и надчаяніє имущихъ туда, въ Полшу, на такие жѣ зловредныє дѣйствиі уходитъ здешнихъ подчиненныхъ, сверхъ отправленныхъ до сего командѣ, от сего Войска ннѣ съкомендированны и посланни двѣ въ при // личномъ чистѣ козаковъ команди при двоихъ комендирахъ³, войсковыхъ старшинахъ Нагаю и Чорному, коімъ для того веленно взятъ на расположение дистанці: Нагаю въ Мигийскомъ Ташликѣ, а Чорному въ Бешѣ-байракахъ. Ваше высокоблгородіє ізволите о семъ вѣдая, буды иногда от онихъ старшинъ при потребномъ случае къ переловлению таковыхъ⁴ злодѣевъ⁵ о дачи ім, командам, сикурсования требованіі, вашему⁵ высокоблагородію собственно ихъ въ подчиненность вашу къ комендирамъ⁶ найдутся⁷, по тому неопложное к соблюдению височайшого павелѣния ісполнение чинитъ не оставте, рекомєндуя // пребиваемъ.

179

Августа 16 д.

¹ Далі закрєслєно Чорба.

² Далі закрєслєно у.

³ Далі закрєслєно старшинах.

⁴ Далі закрєслєно зд.

⁵⁻⁵ Написано на правому полі замість закрєслєного к вашому о дачи сикурсования.

⁶ Далі закрєслєно требованіі о дачи имъ.

⁷ Далі закрєслєно въ.

1768 году.

№ 2926 в к. з.

Арк. 178–179. Чернетка.

№ 124 1768 р., серпня 17. Кіш. – Ордер Коша військовому осавулу Сидору Білому про арешт гайдамаків Губи, Сукура, Петра, Колоса, Строця, Обертаса, Кирика, Ломового, Сидора, а також з вимогою конфіскувати майно козака Пашківського куреня Ничипора Мельника, який забезпечив кіньми гайдамаку, козака Незамаївського куреня Семена Рудя. № 2927

До войскового гспдна асаула

186

Ордєрь

Прилагается при семъ вамъ вора¹, куреня Незамаївского Давида Крикливого², бывшего въ Полшѣ на грабительствѣ, показаніе, по которому вамъ повелѣваемъ, показанныхъ въ ономъ³ бывшихъ тамо жъ съ нимъ, Крикливымъ, на грабительствѣ, и вышедшихъ въ Гардъ козаковъ куреней Кислякѣвского Губу⁴ и Сукура, Крилѣвского Петра да Колоса⁵, Донского Строця, Кущѣвского Обертаса⁶, Конеловского Кирика, Калныболотского Ломового⁴ и Канѣвского Сидора, старатся всевозможно всѣхъ переловивъ, въ Кошъ поприсылать за караулами тѣхъ куреней, якихъ оныѣ воры козаковъ. Пашковского жъ Ничипора Мелника, который Незамаївскому курѣнному Семену Рудю⁵, бывшему тамо жъ на грабительствѣ⁶, давалъ свої конѣ, описавъ все // его от мала 186 до велика имущество по реестру,⁷ приарестовать і поручить до разсмотрѣ- 3в. ния тамо з честнихъ козаковъ⁷. Самого его за таковымъ же⁸ карауломъ⁹ прислать же до Коша.

1768 году

Августа 17 д.

Съ Коша.

№ 2927¹⁰.

Арк. 186–186 зв. Чернетка.

¹ Далі закреслено козака.

² Далі закресленого показа.

³ Далі закреслено онъ.

⁴ Далі закреслено а.

⁵ Далі закреслено даваль.

⁶ Далі закреслено въ.

⁷⁻⁷ Написано на правому полі замість закресленого оноє и при томъ.

⁸ Далі закреслено за.

⁹ Далі закреслено же.

¹⁰ Виправлено з 2928.

№ 125 1768 р., серпня 16. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Прогнойської паланки Федору Великому про подальші старання щодо розшуку і арешту гайдамаків, очікування на Січі козака Лук'яна Касяна для з'ясування долі викрадених ним татарських шинкарів та проведення подальших розвідувальних заходів на території Кримського ханства. № 2928

171 Гспдну полковнику прогноискому Федору Велькому
з старшиною
Ордеръ

Три репорти ваши сего въ 16 д. исправно в Кошѣ полученни: 1. что ви в козака куреня Пашковскового [!] Бердая грабителя, курѣнного платнѣровского Михаила Спидицкого, взявши, отправили сюда^а; 2. что очаковской переводчикъ Юрій вамъ объявляя, требовал увезенних козакомъ куреня Пластунѣвского Лукьяномъ Касяномъ трох турецкихъ шинкарей выдачи^б; 3. о состоящихъ от турецкой стороны з Очакова татарахъ до ста человекъ в урочищи Сторожевой // могилы, надъ Вишимъ Прогноемъ, при всей воинской
171 зв. исправности і єднимъ клеинотомъ на бекетѣ, і что крымская орда в многомъ чыслѣ на Кинбур комѣнникомъ при воинской исправности начала іти, а оттолв Очаковъ переправляется, і о прочемъ^в, на которіе вамъ объявляется.

По первому, о прилаганіи вашего в поїмки вора Спидицкого і другихъ ему подобнихъ старательства, васъ похваляя предлагаємъ і впередъ къ переловленію такихъ поступать по отправленнымъ отъ насъ многимъ ордерамъ. По второму, еще^г по жалобѣ вашей на курѣнного пластунѣвского Касяна, атаману того куреня // веленно оногo сискавъ, представилъ в Кошѣ. Нынѣ жъ, какъ слышно, упомянутой Касянъ до Сѣчи едетъ, которого по приездѣ о увезеннихъ якобы нимъ очаковскихъ шинкарахъ справка учинится, і ви безъ увѣдомленія не останетесь. По третьему, яко служащему толко^д к знанію, ничего не предписывая притверждаемъ, какіе будутъ впередъ в тамошнихъ краяхъ обращенія^е происходитъ, об онихъ старатся скритнѣишими і возможнѣишими^ж способи развѣдивать^з і в Кошѣ рапортовать.

Августа 16 д. 1768 году.

№ 2928^с

Арк. 171–172. Чернетка.

¹ Написано надъ рядкомъ.

² Виправлено з обращенияхъ.

³ Далі закреслено способи.

⁴ Далі закреслено і потомъ.

⁵ Виправлено з 2927.

№ 126 1768 р., серпня 17. Високі Солнці. – Рапорт військового осавула Сидора Білого Кошеві про переправу гайдамаками на запорозьку територію коней, пограбованих «в Полщи», та розшук гайдамацького пішого загону на чолі з козаком Дерев'янківського куреня Хомою Невідничим

Велможному і високородному гспдну гспдну атаману
кошевому Петру Івановичу Калнишевському з
високопочтеннїйшими гспдами старшинами войскимы [!]
Репортъ

202

Забратіє мною в стадах Витівскомъ і Солонцяхъ, бивших в Полщи на грабителствѣ воровъ дванадцять лошады, между коїми і стрыгуновъ тры, при семъ чрезъ войскового довбиша Головка к вашей велможности о лправляю. О себѣ ж доношу чрезъ сие, что сего чысла ізвѣстился я о т курфнного івонѣвского Семена Рудя, что будетъ тому назад днѣвъ з четирѣ, какъ з сей на ту сторону реки Ингула переправилось сорокъ человѣка комѣнника з лошадами полскими, которые лошади табуна якоби находятся невдал от Громокліи в балки Бѣднной. Да пѣхоты вь Богу на косах собравшейся человѣка до сорока, между коїми ватагом пошелъ курфнний деревянковъ-ский Хома Невѣдничий, которой, било уже с Полщи с пѣхотою не в давнемъ времени і повернулся і ко мнѣ являлся, и сего // я уговариваль, даби 202
покаялся, і онъ обещался по-прежнему житъ здесь при неводах, а нинѣ зв.
опять в зло обратився, і собравъ пѣхоту у пред сим днѣвъ за четирѣ жь о т Богу в Полщу на грабителство о лправился. Да и еще ізвѣстился я стороним, что навимивно пѣхота таковая ж на зло собирается, для сиску которих і всехъ выше писаннихъ, я сего дня з Солонцѣвъ понад Бугом на ту сторону Ингула до Гарду і другіє мѣста бугодовѣе о лправился, о чемъ велможности вашей с покорностию моею репортую.

Войсковий асаулъ Сидор Бѣлий

1768 году
Августа 17 дня.

З Вищих Солонцѣвъ.

Помітка: П. ав. 24 д. 1768 году.

На конверті: В Кошъ Войска Запорожскогѡ Низовогѡ

205
зв.

Репортъ.

Залишки печатки

Арк. 202–202 зв., 205 зв. Оригінал.

№ 127 1768 р., серпня 18. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військового осавулу Сидору Білому з долученням

записки з переліком розшукуваних запорожців-гайдамаків.
№ 2945

187 До воискового асаула
Ордеръ

Прилагается при сѣм к вам записка¹, по которой² имѣете ви с получения самимъ, или добыша, 1 пушъкар. о лправитъ в Прогної, и тамо написаних в запискѣ³ прѣтекостно проискивать, и по сисканїи, какъ⁴ в записки³ написано, поступать, и что учиненно будет, некосня репортовать. Что с вами тамо дѣлалос и дѣлается, дать сюда знат з симъ нарочно посланнымъ. А между тѣмъ довшиша или пушкара пришлите сюда.

[1]768 года

[А]вгуста 18 д.

№ 2945.

Арк. 187. Чернетка.

№ 128

188 В Голтѣ на первомъ грабителствѣ были:

Кислякѣвскїй Ёско Довгий в Прогноях сискиват, а по сиску, что где подѣваль спросит и отискиват, а его чрезъ курѣнних его ж, сюда прислат до Сѣчи при репортѣ, равно съ Чевердою поступит.

Деревянковскїй Чеверда в Прогнояхъ.

Васюринскїй Бовтъ и Касалапъ.

В Умани і в другомъ грабытелствѣ Голты былъ кислякѣвскїй Солодко^а з денгами в Прогнояхъ. Сѣй Солодко въ Голтѣ и въ Уманѣ возомъ билъ зъ Желѣзнякомъ, и награбивши довольно фантя, а паче денегъ, бежалъ. Сискавши о вѣсемъ спроситъ, и отиска т и прислатъ за записками до Коша, и его подкрѣпкимъ карауломъ на курѣнних его подводах до Сѣчи при репортѣ.

В Умани і в Ряшковѣ на грабителствѣ былъ васюринскїй Губа.

В Голтѣ послѣдний разъ былъ і лошади в татарѣ вороваль кислякѣвскїй Сиволапъ^б.

В нагайскихъ конѣхъ былъ калниболотскїй Макарь, с нимъ довшишъ і калниболотскїй отаман пылы горѣлку.

188 В Вербовомъ в зимовнику калниболотского Копила в Ингулѣ, в Вербовомъ Дупатого Тарана калниболотского стоїтъ бочка горѣлки.

188 зв. Сихъ всѣхъ вездѣ в вѣдомствѣ здешнемъ по зимовникамъ и рибнимъ станамъ присматривать, сискиватъ и ловитъ, подкрѣпкимъ карауломъ присилать до Коша при репортах.

Арк. 188–188 зв. Чернетка.

¹ Написано над рядком замість закресленого реєстръ.

² Виправлено з которому.

³ Написано над рядком замість закресленого реєстръ.

⁴ Написано над рядком.

№ 129 1768 р., серпня 21. [В поході]. – Рапорт військових старшин Макара Нагая і Олексія Чорного Кошеві про відхід з р. Солоної в інші місця для розшуку гайдамаків

В Кошъ Воиска Запорожского Низового
Покорній репортъ

192

По данному намъ от Коша Воиска Запорожского Низового писменному наставленію и словесному велѣнію, для переловления з Полской области иногда убѣгающихъ шалостников и бродягъ, також и присилки в Кошъ, ми сего течения въ 21 д. августа з Солоной¹ в опредѣление мѣста¹ ходъ визимели. О чемъ с покорностию репортуемъ.

Воисковіе старшини Макар Нагай, Алеѣа Чорній

1768 году

Августа 21 д.

Помітка: П. ав. 21 д. 1768 году.

На конверті: В Кошъ Войска Запорожского Низового
Покорній репортъ.

192

зв.

Залишки печатки

Арк. 192–192 зв. Оригінал.

№ 130 1768 р., серпня 21. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому пушкарю Івану Чернявському з наказом виїхати до Кам'яного і з'ясувати походження волоського одягу у місцевих козаків. № 2987

Із Коша Воиска Запорожского Низового воісковому пушкарю
Івану Чернявському
Ордеръ

193

Ізвѣстно в Кошѣ, что в Камяномъ в козаковъ імѣются на продажѣ развѣшанніе волоскіе рубашки женскіе і протчое ганья. А какъ Кошу о томъ ганнѣ совершенно надлежитъ вѣдати, для того, по полученіи сего ордера імѣешъ ти поехать в Никитино і тамо явивсь в здешнихъ гспдѣ¹ депутатовъ Ныколая Тимофѣева с товарищи, взятъ от них освѣдомленіе, в какихъ іменно козаков означенное фантя продавалось², і по показаніи того от них поехать в Камяне, і надтѣми козаками, где они // означенное гания побрали, визслѣдовать, і по слѣдствію описавъ их все імущество, арестовать³, і оних козаков прислать до Коша. Сверхъ же того, імѣешъ справитя по данному тебѣ словесному наставленію.

193

зв.

¹⁻¹ Написано на лівому полі.

¹ Написано на лівому полі.

² Виправлено з продаж била.

³ Написано на правому полі.

Августа 21 д.
1768 году.
№ 2987.
Арк. 193–193 зв. Чернетка.

№ 131 1768 р., серпня 21. [Гард]. – Рапорт полковника Бугогардівської паланки Мусія Головка кошовому отаману Петру Калнишевському про відрядження паланкового писаря Семена Бистрицького до Беш і Густих байраків, арешт ватажка гайдамаків Семена Сараджина, погрози з боку татар, приїзд польських послів до хана

207 Велможному і високородному гспдну отаману кошовому Петру Ивановичу его велможности Калнишевському
Покорный репортъ

Въ силѣ велможности вашей високоповелителних ордеровъ, писарь Семень Быстрицкий для переловления бродягъ и увѣту их к доброму состоянию до Беш-байраковъ ездилъ, у Костоватих же в вершинѣ балках пяти человѣкъ наехалъ былъ, однак за малолюдствиємъ при немъ команды и вспилчливость побега их, ничего успѣтъ не могли. Наехавши жъ онъ в Беш-байракахъ гспдна отамана крилѣвского, его благородие Стефана Гелеха, і по извѣстии о гайдамаках к Густимъ байракам, онъ, писарь, правился, где гайдаматских шаекъ болѣе двохъсотъ по предводителству принцѣпаловъ,² прежде бывшего старого запорозского вора¹, а нинѣшнихъ временъ сербина Сараджина, да платнѣровского курѣнного Алєѣѣя Дейнеки і нѣякогось мѣнского Савки собранно было², і в ѣдной коалесценциі по обявлению ташлицких жителей з Густих в полскую границу,² в лѣсъ Лебединъ, еще до 6-го² августа переритеровались. Сего же жъ течения 15 д., сербскими командами виш писанние комѣнницкие турми в оном Лебединѣ разбитии, и в той перзекуциі старова гайдамацкого подговорщика Саражина атакованно и взяты тѣми жъ. Дейнека жъ із товарищи в Распустних находился, а по болшой части онъ у попа ташлицкого // Якова в ѣ футорѣ и в собственном домѣ его
207 зв. защищается укривателством, о чемъ ему, попу, писарь ташлицк[ий] предъ Быстрицким доказивалъ.

З писмом же к сєраскеру в силѣ велможности вашей ордера надлежало было асаулу зездить, однак не за ослушность многомогного велѣния вашей велможности, но за неимѣниемъ в Гарду козаков і страх множества по пути томъ вездѣ стоящей орди, не могли того учинить, какъ то и в примѣрь сего чрезъ силу могли. По той дороги російского рейтара, следувашого

¹ Написано на лівому полі.

²⁻² Підкреслено олівцем.

с писмами в Цариградъ, сего течения первих чиселъ до нѣсколко человѣкъ Компанѣйской команды до у реченого термѣна Бендеръ допроводитъ, и мало их, компанѣйцовъ, в балках за Балтою не порѣзала з похвалкою ж, что точно ідутъ Россію воевать.

Между прочим же і самъ каймаканъ голтянскій, многіе производитъ чрез многих похвалки, яко то гардовому попу Силвестру і дяковѣ Василю, бывшим³ в Голтѣ³, да и Поповѣчивского куреня козаку Федору Дендеберѣ с нарѣканиємъ говорилъ, что точно восени на Сѣчѣ орда имеетъ вдаритъ, а з Гарду были бѣ толко кого поймали, то вдругъ живота лишень будетъ. Да и сам я слыхалъ от чабановъ, коі были в тогож сѣраскера і очаковского башѣ по своімъ нуждамъ з жалобою, і самовидци таковаго случая, что будетъ тому з неделю, какъ чрезъ очаковской гавень безчисленное турецкое вѣйско: комѣнникъ з инфантеріевъ, начало з кримских мѣсть переправляться і собирається за Днѣстръ под Бѣлагородъ, а в прочіих же турецких мѣстах до самой Хотѣни очень // много военнубранных турковъ имеется закрыто. 208

Поляков же четирѣ человѣкъ, выбранных послом, поішли в недавном времени к хану и якоби уже зовѣмъ всю свою Полскую Україну отдали ему въ ясиръ, чего для орда намѣриваетъ вскорѣ маршъ воспринять в Полщу. Виш писанное жѣ письмо к сѣраскеру асаулом отвезенно в Орелъ и отданно ним же каймакану голтянскому для доставки по надпису оногo конверта до подлежащей мети. О гайдамацких же конвентах, что ониє всѣ в Полщѣ находятся, і обо всему сѣмъ велможности вашей з глбочайшою моею покорностию за долгъ мой репортую.

Полковникъ бугогардовій Мусѣй Головка з старшиною

1768 году

Августа 21 д.

Помітка: П. ав. 28 д. 1768 году.

На конверті: Велможному і высокородному глдну атаману кошовому Петру Ивановичу, его велможности Калнишевскому, з Бугогардовой паланки 208 зв. Покорний репортъ.

Слід від печатки

Арк. 207–208 зв. Оригінал.

№ 132 1768 р., серпня 22. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша вѣйськовому осавулу Сидору Білому з наказом відбрати в козаків Брюховецького і Титарівського куренів куреня Грицька Безбородька і Федора Пишного риболовне спорядження, яке їм залишили гайдамаки Трохим Падицький і Федір Канівча, та продати конфісковане на публічному торзі, а козаків, котрі прийняли на зберігання речі гайдамаків, покарати киями і заборонити запорожцям приймати на зберігання розбійницьке майно. № 2994

³⁻³ Написано над рядком.

195

Из Коша Войска Запорожского Низового высокоблагородному
гспдну воисковому асаулу Сидору Бѣлому
Ордеръ

Здешнего Войска курѣнные атаманы, кисякѣвскій Евфим Суїмъ с прот-
чими, бывшіе дубамы в обездки по возвратѣ в Кошѣ представыли, что¹
козакъ куреня Джерелѣвского Трохимъ Падыцкий, (кой пошелъ в Полшу
на грабительство)² оставылъ свой собственной неводъ во владѣніе³ козаку
куреня Бруховецкогѡ Грицку Безбородку⁴ в Сечу⁴,⁵ которий тѣмъ неводомъ
рибу ловить⁵, да⁶ в урочищѣ Козацкой плавлѣ в козака куреня Титарѡвского
Фѣдора Пишного оставя⁷ курѣній канѣвскій Фѣдоръ Канѣвѣча свой рибо-
ловній посудъ, сѣтки и протчѡе, пошелъ в Полщу. Вамъ повелѣваемъ, по по-
лученіи сего, буды вамъ зачимъ в означенные мѣста самымъ в поехать не-
возможно, отправить довбиша и велѣтъ⁸ // оставленіе⁹ у Богу неводъ
195 зв. в козака Безбородка оста[вля]⁴, да въ⁵ Козацкой плавлѣ⁵ козака жъ Пишного
сѣтки и протчѡе отобравъ, попродасть охочимъ с поблѣчного торгу,
а самыхъ передержателей⁵ взять по три лошади и⁵ в страхъ другимъ, даби
и протчыѣ ничего в досмотри своѣ¹⁰ принимать не отваживалис, наказатъ
крѣпко кыямы.

1768 году

Августа 22 д.

№ 2994.

Арк. 195–195 зв. Відпуск.

**№ 133 1768 р., серпня 22. р. Кам'янка. – Рапорт військових
старшин Макара Нагая та Олекси Чорного Кошеві про
відсутність козаків окремих куренів в їхніх командах;
реєстр куренів, козаки яких відсутні у військових
командах**

196

В Кошѣ Войска Запорожского Низоваго
Рѣпортъ

¹ Далі закреслено отлучившихся било в Полшу на грабительство бродягъ, на низу реки Днепра в урочищи ниже Боргуна дубъ находился по оставленый в присмотрѣній завѣдомо ихъ злого умишления в козака куреня дяковского прозиваемого Дуплича да козаков да.

² Дужки автора.

³ Написано над рядком замість закресленого просмотрѣніе в Богу.

⁴⁻⁴ Написано над рядком.

⁵⁻⁵ Написано на лівому полі.

⁶ Написано над рядком замість закресленого такжѣ.

⁷ Далі затерто курѣнный.

⁸ Далі закреслено дяковского козака Дуплича все имущество описавъ приарестовать, // и поручтъ тамо поблизу жителствующему козаку честному до разсмотрения, а самого Дуплича прислатъ в Кошѣ къ отвѣту.

⁹ Далі закреслено жъ.

¹⁰ Виправлено з своя.

По учиненному нами между козаками в командѣ нашей находящимися пересматриванию явилос, что козаков со всѣх куреней в полномъ числѣ не имѣется и ненадежно, что б оны в нашіе команды сами без притвержденія от Коша кому надлежитъ прибитъ могли. И будучи еще нами в речки Солоной для собранія оних и доволное время даже до командовавшего к намъ о прійнятіи ними (в показанніе намъ от Коша мѣста)¹ войскового велѣнія, такожъ много в командахъ нашихъ козаковъ не имѣются присланъ реєстръ, на которое велѣніе от нас о принятии путы репортъ в Кошъ сего теченія в 21 д. посланъ реєстри ж о козакахъ какихъ куреней не имѣются, сочинить било не можно, ² потому что [...] урочища и въ здешнии мѣста находилис². Ннѣ ж, за собраниемъ всѣхъ в речки Камянки³ нами имѣ⁴ перекличка когда учинена, то явилось, что с куреней нѣкоторихъ ниедного человѣка в командѣ нашої не имѣется, а с иногю одинъ или два, какихъ же именно, о томъ зде сообщень реєстръ. // О чемъ в Кошъ Войска Запорожского Низового представляя, просимъ кому надлежитъ значащихся козаков, даби в командахъ нашихъ ущербленіе не слѣдовало, в извѣстніе Кошу мѣста притвердитъ вислатъ репортуемъ.

Воісковіе старшини Макара Нагаи, Алеѣза Чорній

1768 году

Августа 22 д.

Речка Камянька.

Помітка: П. ав. 23 д. 1768 году.

На конверті: В Кошъ Войска Запорожского Низового

Репортъ.

196
зв.

201
зв.

Слiди від печатки.

Арк. 196–196 зв., 201 зв. Оригінал.

№ 134

Реєстръ какихъ куреней козаковъ в командѣ не имѣется:

201

Дѣнського нема.

Крилѣвского одного толко¹ нема.

Коренѣвцовъ трехъ.

Тимошѣвского шестохъ человѣкъ.

Пластунновского пяти.

Пашкѣвского шесты.

Арк. 201. Оригінал.

¹ Дужки автора.

²⁻² Написано на лівому полі.

³ Виправлено з Камянскими.

⁴ Написано над рядком.

¹ Написано над рядком.

№ 135 1768 р., серпня 24. [Запорозька Січ]. – Ордери Коша
військовим старшинам Макару Нагаю та Олексі Чорному
про слідування з військовими командами у визначені
місця, розподіл команд на три-чотири підрозділи
для патрулювання і розшуку гайдамаків.
№ 3015–3016

198 До войсковихъ старшинъ Макара Ногаю і Олєژی Чорного
Ордеры

В Кошѣ полученно ізвѣстие, что зъ жителствующих по нису ¹Воиска З.¹
козаков, тако ж і бродягъ, многие² в Полскую Україну на зловредній содѣй-
ствіі в сопряженіє тамошним подданним, взбунтовавшимися пародам, убѣгають,
а яко вы от Коша³ во исполнение высочайшего е і. ва. і генералътетских
велѣній к пересматриванию і поїмъки⁴ такихъ покушающихся ходом в
Полскую Україну в сопряжение с тамошними подданъними на зловреднне⁵
содѣйствіі, такъ же и оттоль, с Полши, с того недоброучинства в здѣшние
198 места убегающих от Коша // выкомандировани. Для того, повелѣвается⁶
зв. вам, какъ паіскорѣйше в опредѣленное вам мѣсто слѣдовать і тамо
расположась по согласованию съ отправленъним от Коша для такова ж
паблюдения воісковим старшиною⁷ Чорнимъ⁸, на три или четирѣ части
распредѣля команды, дѣлать⁹ безпреривниє вездѣ по здѣшним мѣстам
розъезды¹⁰, и недрѣманнимъ оком паиприльжнѣйше присматривать, не
отважится л хто з здѣшних подчипенних олучится в Полскую Україну въ
единомислие к тамошним бунтовщикам, либо не будут ли убѣгать оттуда
199 в здѣшние мѣста, // і буди б могли явитись, всемѣрно старатся переловив,
присилать до Коша со всѣмъ тѣмъ, что при нихъ пібудеть. В случаі жъ
споротивления их поступат съ ними імѣете по точности изображенного
паданним вам ордерѣ въ втором пунктѣ.

Августа 24 д.

1768 году.

№ 3015.

№ 3016.

Арк. 198–199. Чернетка.

¹⁻¹ Написано над рядком.

² Далі закреслено от ихъ.

³ Далі закреслено к таму переловленію.

⁴ Далі закреслено иногда.

⁵ Виправлено з зловреднѣ.

⁶ Виправлено з пото.

⁷ Виправлено з старшинам.

⁸ Далі закреслено распре.

⁹ Далі закреслено еже.

¹⁰ Далі закреслено і буди б кого съ такихъ.

№ 136 1768 р., серпня 24. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша
полковником Бугогардівської та Інгульської паланок Мусію
Головку і Тарасу Чорному про втечу козаків «в Полшу»
для гайдамацтва та про спорядження команди чисельністю
в 50 осіб для розшуку втікачів. № 3017–3018

До гадъ полковников ингульского и гардового з старшиною¹ 197
Ордєрь

До сего неодижди² во исполнение пасилаемых в Кош от главнихъ командъ ордеров і полученной отъ ея і. ва. грамоты, посланными к вам с Коша ордерамы пакрѣпчаише притвержденъно, даби к всбунтовавшимся в Полшѣ на Україне пародам в сопрєженіе з подчиненних Войска Запорож. Низового пикъто пѣ таино, пѣ явно не входилъ і отолъ³ не возвращается, во всемъ вѣдомствѣ вашєм ѡбѣзжая наикрѣпчаише паблюдать. Нинѣ жѣ в Кошѣ получено извѣстие, что зъ ведомства вашего многим числом косаки⁴ убегаютъ⁵ в Полшу к взбунтовавшимся на Україне пародам в сопрєженіе⁶, а яко // чрез сие невосдержание жителствующей в подчиненности вашей 197
косаков немало въ останея подверженни⁷ штрафу, во прєсѣченіи чего 3В.
⁸и наблюдению⁸ пайкрѣпчаише повелѣвается вам, собрав⁸ в команду⁸ жителствующих в видѣнии вашємъ косаков члкѣ 50, с ними безпреривно⁹ до воспослѣдованія от Коша особого повелѣния⁹, самому вамъ, старшинѣ, по всему вѣдомствѣ своем¹⁰ розѣезжая крѣпчаише паблюдать, ⁹і жителствующим симовниками косакамъ приказивать⁹, чтоб как они⁹, такъ¹¹ і пѣкто⁸ съ ихъ служителей⁸ і подчиненних Войска Запорож. косаков, на то взбунтовавшимись в Полшѣ пародами дѣлающоєсь грабителство не входили¹². Ежели ж кого съ пѣх і грабителей вами гдѣ сисканно будетъ, такого брав со всѣмъ при них имѣющимся при ваших¹³ репортах представлять в Кош. ¹⁴Буди жѣ при поїмки ихъ могли бѣ сопротивляться, то в такомъ¹⁴ случаі поступать с ними такъ, как с настоящими расбоиники и нарушителями общаго покоя.

¹ *Виправлено з старшинами.*

² *Далі закрєслено по.*

³ *Далі закрєслено съ п.*

⁴ *Далі закрєслено оставивши.*

⁵ *Виправлено з убегая.*

⁶ *Далі закрєслено причиняють тамо грабителства граблением домов і смертноубійства.*

⁷ *Далі закрєслено мы.*

⁸⁻⁸ *Написано над рядком.*

⁹⁻⁹ *Написано на лівому полі.*

¹⁰ *Далі закрєслено про.*

¹¹ *Написано над рядком замість закрєсленого отнюдь.*

¹² *Далі закрєслено такъже і от толъ съ награбленным не возвращались.*

¹³ *Виправлено з вашимъ.*

¹⁴⁻¹⁴ *Написано на лівому полі замість закрєсленого в противномъ же.*

Августа 24 д.
1768 год.
До гардового № 3017.
В Ингул № 3018.
Арк. 197–197 зв. Чернетка.

№ 137 1768 р., серпня 24. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовим старшинам Макару Нагаю і Олексію Чорному про відрядження до них у команду козаків з усіх куренів.
№ 3026

200 Из Коша Вой. З. Н. высокоблагородним гспдам воисковим старшинам Макару Нагаю и Алеѣью Чорному
Ордеръ

Репортъ вашъ, коімъ представляя, что в командѣ вашей не имѣется поусмотрѣнію вашему полнаго значащихся в репортѣ куреней числа козаконъ, требуете оних¹ к вам¹ досилки, в Кошѣ сего теченія 23 д. нами получен². И на оной в резолюцію вам предлагаем, по забратой с курѣнными атаманами справки явилось, что козаки их все уже в команду вашу всланни. Донского жъ еще куреня козаки собираются в Ингулѣ и непременно к вам² явятся.

1768 года
Августа 24 д.
№ 3026 з. в к.
Арк. 200. Чернетка.

№ 138 1768 р., серпня 26. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому пушкареві Івану Чернявському про відрядження з командою у відомство Бугогардівської паланки для виявлення гайдамаків, та розшуки по місцях проживання запорожців-гайдамаків, які фігурують у допитах.
№ 3049

203 Из Коша Воиска Запорожского Низового воисковому пушкару Івану Чернявскому
Ордеръ

¹⁻¹ Написано над рядком.

² Далі закреслено являється.

Принявъ тебѣ сѣй ордеръ, слѣдовать¹ вѣдѣнія бугогардовоꝝ в мѣста², // і 204
везде³ по⁴ тамошнимъ мѣстамъ провѣдивать⁵ всевозможнѣише, не идет ли
кто⁶ нинѣ з зимовнико⁷ в⁸ здешних козако⁸ в Полщу на грабительствѣ,
и когда сищеть⁹ когѣ, такогѣ, ¹¹-такожѣ буди хто с Полщи з бунтовщиковъ
и грабителей убѣгать будетъ, сискивать, ловить і по поїмки присилать на
подводах курѣних до Коша при вашихъ репортах. Буди жѣ во взятіи себе
могли б боронятися, с таковыми поступать какъ с разбойниками і неприя-
телями. Гдѣ жѣ бы⁴ могъ¹⁰ ти провѣдать¹¹ // грабительские чаты и взять ихъ 204
будеть⁸ касатись тебѣ¹²⁻⁸ невозможностъ, ⁸-то имѣеш в таком случае⁸
давать знать¹³ тамѣ имѣющимся здешнимъ командамъ і сюда репортовать
з скорими оказиямы і нарочными.

З содеержачихся пинѣ в здѣшнем воісковом секвѣ стрѣ воров допросы
зняты, и кого опы покасалы бившими купно с ними в Полше на грабительствѣ,
о тѣх всѣхъ при сем прилагаем реестрѣ і повелѣваем какъ возможно о ихъ
обиталищах провѣдивать, і буди бгдѣ провѣдавъ о их, что они в зимовниках

¹ Далі закреслено в Гардѣ і в протчие.

² Далі закреслено і между тѣмъ перво забрать с кимъ надлежитъ справку ест ли и
нинѣ угнание с нагайской стороны нагайские лошады в Ромокліі [!] і ежели естъ, тотъ часть
онихъ отискавъ всѣхъ в табунѣ тамошнего какогѣ честного козака угнать і для смо-
трѣнія онихъ опредѣлитъ одногѣ человекѣ до востребования Коша, понеже тѣ всѣ
лошады при будущей ннѣ с татарами коммисіі надлежатъ к отдачи на обидимую сторону.
Потомъ провѣдавъ, гдѣ нинѣ находится курѣние кислікѣвские Бѣлоушь да Губа, кални-
болоцкие Макарь Коваль да Косий, и буди оние естъ гдѣ и тобою сищутся, того времени
забирать ихъ // под крѣпкий караулъ, коі курѣнней прислать на подводѣ до Коша, а иму-
щество ихъ на реестрѣ переписать с порученым в смотрѣние ж честному козаку. Извѣстно
в Кошѣ, что корсунский Немна пошелъ в Полщу на грабительство, а имущество все свое
оставил в своемъ зимовнику состоящемъ в Ингулѣ. Тебѣ о томъ надлежитъ справитъся і по
справки сколкѣ оногѣ Немниногѣ имущества будетъ, также переписать на реестрѣ, все
споручитъ оноѣ знатному і честному какому козаку в соблюдение, а егѣ, Немну, прика-
зывать козакамъ и самимъ вамъ смотрѣтъ не убѣжитъ ли онъ в здѣшние дачи і к егѣ зи-
мовнику и когда убѣжатъ всѣми мѣрами старатся же пойма т // і за крѣпкимъ карауломъ
прислать до Коша. Такожѣ.

³ Виправлено з извѣснимъ.

⁴ Написано над рядком.

⁵ Далі закреслено всевозьмо.

⁶ Далі закреслено и.

⁷ Виправлено з зимовниках.

⁸⁻⁸ Написано на лѣвому полі.

⁹ Виправлено з сищете.

¹⁰ Виправлено з могли.

¹¹⁻¹¹ Написано над рядком і на лѣвому полі замість закресленого заворачивать на их
обиталища. Буди же добровольно не возвратятся, в таком случаі поступать с ними какъ
с разбойниками. Смотрѣтъ же и тѣхъ, коѣ естъ в Полщѣ на грабительствѣ не убѣгут ли в
какие здѣшние мѣста к укривательству, и когда гдѣ сищешъ убѣгающие, убѣгших старатся
всѣхъ онихъ их переловитъ на подводах курѣнних ихъ козако⁸ в за крѣпкимъ карауломъ
прислать до Коша при таковыхъ репортахъ. О всемъ же тамѣ происходящемъ имѣете частѣ
в Кошѣ репортовать гдѣж провѣдаете.

¹² Написано над рядком замість закресленого вамъ.

¹³ Далі закреслено тамошнимъ.

либо гдѣ⁸ в степѣ находится могли, онихъ всемѣдно старатся переловив, со всѣм при них имѣющимъ при репортахъ присилат до Коша. В случаі жъ их сопротивленія, имѣешъ поступать такъ, какъ с разбоиники поступается.⁸ В прочемъ, поступать тебѣ в забратѣ скота, да и с чабанами тебѣ врученими¹⁴ по данному словесному наставленію⁸.

1768 году

Августа 26 д.

№ 3049.

Арк. 203–204 зв. Чернетка.

№ 139 1768 р., серпня 28. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Бугогардівської паланки Мусію Головку про розшук на території Війська Запорозького Низового гайдамаків. № 3054

206

До полковника гардового Головка і с.

Ордер

206
зв.

Репортъ вашъ, что с предводителейъ грабителскихъ єдного вора, сєрбина Сараджина, гусарскими командами при расбитѣ ихъ шаекъ поиманно, а здешние подчиненніє, курѣнние платѣровский Алєѣфи Дейнека да мѣнскій Савка, паходятся в бєгах, и с них Дейнека в ташлицкого попа Якова в дому і в хуторѣ под уквивательствомъ находится, сєго числа в Коше получень^а. І по оному, значащихся воровъ Дейнеку і Савку сискивать тѣхъ куреней атаманамъ приказанно, і вамъ в подтвєрждение прєждє посланныхъ ордеровъ крѣпчайше повелѣваемъ, олюд никого з подчиненныхъ вашихъ на грабителство в Полше взбултовавшими с пародами // дѣлающоєсь, не впускать і кто би с ни[х] могъ битъ поім[ан]¹, ² с оних², равно і за возвращающ[и]мись с того грабителст[ва] і убѣгающими к скривалищу в здешние мѣста пєдрѣманно смотрѣть і ловить, і по поімки со всемъ при них имѣвшимъ за крѣпкимъ карауломъ к подлєжащому присилать до Коша. Для чего со всѣми вѣдомства вашего косаками ежечастиє і безпереривніє розєзди имѣть і о всемъ вєздє, что б косаки са собоє і за служителми своїми, даби па худомъ не важились, смотрѣли по [зи]мовникамъ приказивать, так і више писанныхъ Дейнеку и Савку съ ихъ товарищы, какъ возмозно старатся переловить. І что происходитъ будєть, счастья в Кош репортовать.

1768 год

Августа 28 д.

№ 3054.

Арк. 206–206 зв. Чернетка.

¹⁴ Далі закрєслєно поступитъ.

¹ Далі закрєслєно такового жестоко с протчимъ пакасива тки[ями].

²⁻² Написано на лівому полі.

№ 140 1768 р., серпня 29. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша кийському генерал-губернатору Федору Воєйкову про спорядження військових команд для розшуку гайдамаків. № 3088

До киевского губернатора
Репортъ

209

Что в Полской области появилась во взбунтованіи гайдамацкая шайка, то¹ по извѣстиямъ і по повелѣніямъ, что б² здешніе подчиненіе не уходили туда і¹ не убѣгнут ли з онои шайки² хто в сие мѣста, а ежели убѣгнутъ, к переловленію всѣхъ таковых, посланни с Коша³ команди с полковниками⁴ и прочіими чинами сухопутемъ і водою⁴ і веленно на основаніи вашего високо. ордера поступатъ в переловленіи і наказиват по воісковимъ обрядамъ¹, вашему высокопревосходителству о семъ от Коша взнесенно.

²⁵ А сего августа 1 д. от полковниковъ, коі сухопутемъ с командами⁵ разежаютъ, репортъ полученъ, что они в розездѣ будучи наехали вшедших⁶ в запорожскіе земли с турецкой стороны от неводовъ⁷, в низу реки Днепра імѣющихся, // коіхъ по переловленіи и по допросамъ, что⁸ показали, яко 209 они ішли в Полщу послыхавши собравшиесь тамо толпы, ⁹ потому при⁹ собрани¹⁰ из зимовниковъ козаковъ тажчайше на дѣлѣ наказано¹¹. Полковники зв. жъ, якіе¹² водою оправились, репортуютъ, что сискали¹³ они четирех человѣка ідущихъ пѣшо² с Полщи, і вставши¹⁴ из дубовъ сухопутемъ пѣшо гнались к переловленію іхъ, но вѣдогнатъ онихъ не могли. Из тѣхъ же єдного¹⁵, // 210 разслабленого ногами поймали, которий допросомъ¹⁶ показалъ, что¹⁷ с протчіими от неводовъ в турецких мѣстахъ находящихся, поішли били, что б пробратся в Полщу¹⁸ к собравшимся тамо, в Полщѣ¹⁹. Как же¹⁹ на дорогѣ

¹⁻¹ Написано на лівому полі.

² Написано над рядком.

³ Далі закреслено двѣ.

⁴⁻⁴ Написано над рядком та на лівому полі замість закресленого і веленно на основаніи вашего высокопревосходителства ордера поступатъ в переловленіи поступатъ полковникамъ не будетъ ли кто з здешних мѣстъ на тоє зло уходитъ, всѣма возможними способами пересматривати і ловить.

⁵ Далі закреслено нахо.

⁶ Виправлено з ушедших.

⁷ Далі закреслено тамо.

⁸ Далі закреслено обявили.

⁹⁻⁹ Написано над рядком замість закресленого за что іхъ.

¹⁰ Виправлено з собравши.

¹¹ Далі закреслено ост.

¹² Виправлено з яким.

¹³ Написано над рядком замість закресленого видѣли.

¹⁴ Далі закреслено сухопутемъ.

¹⁵ Далі закреслено пойма.

¹⁶ Далі закреслено обя.

¹⁷ Далі закреслено сискани.

¹⁸ Далі закреслено поішли били.

¹⁹ Далі закреслено по.

освѣдомились, яко²⁰ командами тѣ собранія розогнаты и позабирани, то они убоясь, не чиня нигде воровства²¹ и грабительства возвратились, яко²² // тяжчаише²³ по войсковому обряду наказано²⁴. Атамани ж курѣние, 210 зв. возвратившис обратно в Кошъ представили, что нѣкотре с них, желающихъ іти в Полщу, наказали, коіхъ за то самонаказавъ, под присмотръ козакамъ, сидящимъ зимовниками, поотдавали,¹ а инихъ в Кошъ попривозили, коіхъ тож жесточаише наказивано¹. Даби жь олнюдь в Полщу входу і оттоль убѣлища не било, для всегдашного тамо разезду два воисковіе стар¹ шини, ²Макаръ Нагай і Алексѣи Чорній², с командами ²к границѣ полскои²¹ о правлени.²⁵ //

209 1768 году
зв. Августа 29²⁶ д.
№ 3088.

Помітка на арк. 211: По сѣму репорту ордеръ получил сентябра 10 д., в котором написанно, опредѣленіе в силу его высокопревосходительства ордеру разѣзди, для пресѣченія входа в Полщу бродягам и тѣми возвращающихся оттуда в запорожскыє дачи, апробуетца: которими за зѣздами продержать пудобно до совершеннаго в Полше всѣх гайдамаков істребленія, о чемв свое время Кошу от его высокопревосходительства узнать данно будетъ.

Сей ордеръ положел в секретном дѣлѣ.

Арк. 209–211. Чернетка.

№ 141 1768 р., серпня 29. Кальміус. – Репорт полковника Кальміуської паланки Сидора Чалого Кошеві про зачитування в неділю біля церкви перед місцевими козаками кошового наказу стосовно недопущення гайдамаків «в Полщу», заборону відпускати із зимівників служителів на гайдамацтво, їхній арешт та доправлення до Коша

230 ВЪ Кошъ Войска Запорожского Низового
Репортъ

Тремя пущенными оного Коша ордерами: первимъ от 9 д. прошлого июля, а полученъ в паланкы здѣшней тогож июля 20 д.^а, на которой и репортованно^б;

²⁰ Написано над рядком замість закресленого что.

²¹ Далі закреслено в.

²² Далі закреслено пока. // козаками.

²³ Виправлено з тяжчаишемъ.

²⁴ Далі закреслено і о тущено.

²⁵⁻²⁵ Написано на обох полях замість закресленого Вдобавокъ же, опредѣленіе с Коша к тѣмъ командамъ два воисковіе старшини с командами в Кошъ репортують, что при розъходѣ их вишедших с Полскои области // бивших тамо на грабительствѣ гайдамакъ сискано, коих хотя к переловленію старались, однако они в турецкіе землѣ убѣгли, і что здешними командам в тѣ мѣста вездитъ запрещенно, оние без переловления остались. Да ихъ товарищи, посанніе водою дубами, за поворотом в Кошъ обявили.

²⁶ Виправлено з 27.

другимъ прошлого жюля от 25 д.^в, а в паланкѣ сего августа 23 д. полученнимъ, а третимъ тож августа от 2 д.^г, а полученнимъ же в паланкы сего те- ченія 23 д., предлагается в вѣдомствѣ нашѣмъ жытелствующимъ козакамъ и обивателямъ (по причинѣ, что многіе въ Полской области мужики вzbун- товавши, немаліе озарничества и смертноубійства тамо починили, и уже коснулис до турецкихъ границъ, да и на здешніе места немаліе похвалкы чинять)¹ обявивъ приказать, чтобъ они отъ себе своїхъ служителей и тамъ жител- ствующих, кої намереватимуть на тоє зльо уходить в Полшу, не пускали, и ежели бѣ хтѡ могъ з бунтовщиковъ с Полшы сюда убѣгти, переловивъ отдавали бѣ намъ в палажку, а намъ взявъ, под крѣпкимъ карауломъ присилать до Коша. Для чего намъ съ козакамы доволнимъ числомъ всѣ вѣдомства на- шего мѣста обѣхавъ пересматриват, не будутъ ли убѣгать в мѣста вѣдомства нашего ис полскихъ мѣстъ, и если бѣ ми послыхали, что они начнутъ в вѣдом- ствѣ нашѣмъ появляться, таковыхъ всѣми мѣрами всевозможнѣише старатся намъ переловивъ и в Кошъ под крѣпкимъ карауломъ прислати, и уходить в Полшу на то зло нѣкогѡ с подчиненнихъ нашихъ не допускать, опасаяс намъ за слабость тяжчайшого отвѣта. Коїхъ, в силу ордеров, какъ прежде, такъ и ннѣ, предъ церковною в неделѣ и под часъ праздникова о пересъмат- риваніи и поемкы буди сищутся в видѣніи нашѣмъ више упомянутиє бун- товщики, ониє переловивъ, отдавали бѣ намъ в паланку для отсылкы въ Кошъ, да и чтобъ всякъ отъ себе // козаки своихъ служителей и тамъ про- живающихъ людей, кої в Полшу намереватимуть ити на то зло не допускали бѣ, крѣпкоє притверждение чинено и чинится. Да и з насъ всякъ старшина ежечасто обѣжая свое вѣдомство смотрит, а когда б гдѣ таковіє где появи- лис, либо кемъ намъ въ паланку онихъ представленно било, неумедлительно въ Кош Войска Запорожского Низового за крѣпкимъ карауломъ о правжою здѣлалось би, репортуемъ.

230
зв.

Полжовникъ калмиюскій Сыдор Чы[лий] з старшин[ою]

1768-го году

Августа 29 д.

С Калмиюса.

Помітка: П. сен. 11 д. 1768 году.

На конверті: Въ Кошъ Войска Запорожского Низового

234
зв.

Репортъ.

Печатка

Арк. 230–230 зв., 234 зв. Оригінал.

№ 142 1768 р., серпня 30. Запорозька Січ. – Промеморія Коша Єлисаветградській провінційній канцелярії про відрядження в слободу Плетений Ташлик курінних отаманів Мінського, Мишастівського і Платнирівського куренів для

¹ Дужки автора.

доправлення на Січ запорожців-гайдамаків Олексія Дейнеки,
Савки Тарана та Стависького. №3097

213

Промеморія

Изъ Коша Воиска Сапорожского Низового въ

Елисаветъградскую провинѣціальную канцелярію

Изъ присланного ¹-здѣшняго Войска⁻¹ отъ гспдна полковника² бугогардowego Головка зъ старшиною репорта Кошу извѣстно, яко въ³ собираючейся при⁴ отставному сегобочного сербского поселения гусару, прозиваемому Сараджину, гайдамацкой партіи три⁵ члкъ ⁷-запорожцы⁶ курѣнни⁻⁷, да⁸ платнѣровский⁹ ¹⁰-Алексѣй Дейнека⁻¹⁰, ⁷-минский Савка да миша стовский Стави[с]-кій, імѣются⁷, с коіхъ Дейнека, какъ писар плетеноташлицкой при писару бугогардовому Бистрицкому, попу плетеноташлицкому Якову¹, что въ его, попа¹¹, в домѣ и хуторѣ под укривателствомъ паходится¹², докасивал, съ чего упователно, что¹³ Савка¹ и Ставиский¹ в тамошних же слободскихъ селениях в шатании і укривателствѣ естъ¹⁴. А понеже, высочайшею¹⁵ ея императорскаго величества грамотою¹⁵, ¹⁶ в Кошѣ полученою⁻¹⁶, повеленно такових¹⁷ всемѣрно старатся переловѣля истребитъ. Во ісполнение¹⁸ по¹⁹ велѣній, отъ Коша Воиска Сапорожского Низового за предписанными²⁰ курѣнъними, тоестъ ко взятю Дейнеки с под укривателства попа плетеноташлицкого Якова, и сиску в тамошних мѣстах шатающихся²¹ Савки¹ и Ставицкого⁻¹ и представлению в Кошѣ къ указному падѣ ними поступлению, о тправленны

¹⁻¹ Написано над рядком.

² Далі закреслено здѣшняго Войска.

³ Виправлено з жѣ.

⁴ Далі закреслено главному гайдамацкому разбоицескому походу.

⁵ Написано над рядком замість закресленого два.

⁶ Виправлено з запорожскіє козаки.

⁷⁻⁷ Написано на лівому полі.

⁸ Написано над рядком замість закресленого Алеѣѣи Дейнека і Савка слився запорожцами куренниє Дейнека.

⁹ Виправлено з платнѣровскими.

¹⁰⁻¹⁰ Написано над рядком та на лівому полі замість закресленого а Савка мѣнским.

¹¹ Далі закреслено Якова.

¹² Виправлено з паходился.

¹³ Далі закреслено і.

¹⁴ Написано над рядком замість закресленого паходяться.

¹⁵ Виправлено з высочайшихъ.

¹⁵ Написано на правому полі.

¹⁶ Написано над рядком замість закресленого указами.

¹⁷ Далі закреслено воров и разбоииков.

¹⁸ Далі закреслено чинених.

¹⁹ Написано над рядком замість закресленого указнихъ.

²⁰ Далі закреслено сискивающими сздѣшними.

²¹ Виправлено з шатающейся.

атаманы тѣхъ куреней: Мѣнского Иосифъ Усъ^а, ¹Мишастовского Моисѣй Чорній¹ да Платнѣровского Евстафій Иванов.

И въ послѣдованіе того, в Кошѣ Воиска Запорожского Низового опредѣлено, въ Елисаветградскую провинціалную канцелярію послать сию промеморию зъ тѣмъ требованіемъ, даби от оной провинціальной канцеляріи благоволенно било в соблюдение высочайшихъ ея императорскаго величества повелѣній, // какъ ѡнимъ атаманамъ во всягѣ Дейнеки з под 213
укривательства попа ташлицкого для представления в Кошѣ к надлежащему 3в.
съ нимъ по указамъ і воисковимъ ѡбичаямъ поступления, воспрещенія не учинить, яко и сиску и поїмки и присилки до Коша Савкы ¹і Ставиского¹ с подчиненныхъ той провинціальной канцеляріи мѣстахъ чрезъ предложения распублѣковать, а са такова реченнымъ ташлицкимъ попомъ Яковомъ оно-го²² Дейнеки завѣдомо, что онъ ²³ в гайдамацкой компаніи, суть ²³ в укривательствѣ содержаніе, во страхъ, даби онъ, попъ, і другіе впредъ такихъ вѣдая, ихъ в себѣ въ укривательствахъ не передерживали, ему, попу, безъ заслуженнаго штрафа и істязанія по сурогости законовъ не упустить. Зъ Запорожской Сѣчи 1768 году августа 30 дня.²⁴

№ 3097.

Арк. 213–213 зв. Відпуск.

№ 143 1768 р., септя 30. Запорозька Січ. – Пропозиція Коша управителю слободи Плетений Ташликъ про відрядження до нього куріннихъ отаманівъ Мінського, Мишастівського і Платнірівського куренівъ для доправлення на Січъ запорожцівъ-гайдамаківъ Олексія Дейнеки, Савки Тарана та Ставиского. № 3098

Ізъ Коша Воиска Запорожского Низового гдну слободи 214
Плетеноташлицкой управителю
Предложеное

Ізъ присланнаго ¹здѣшнаго Войска¹ от гдна полковника² бугогардоваго Головка зъ старшиною репорта, Кошу ізвѣстно, яко въ³ собирающейся при⁴ отставному сегобочного сѣрбского поселенія гусару, прозиваемому Саражину, гайдамацкой партиі три⁵ человекъ⁶ запорожцы, курѣніе платнѣров-

²² Далі закреслено вами разбоиника.

²³⁻²³ Написано над рядкомъ замість закресленоо суть такова состоянія.

²⁴ Далі закреслено Атаманъ кошовій Петръ Калнишевскій с товариствомъ.

¹⁻¹ Написано над рядкомъ.

² Далі закреслено здѣшнаго Воиска.

³ Виправлено з изъ.

⁴ Далі закреслено главному разбоиничемъ ваяду.

⁵ Написано над рядкомъ замість закресленого два.

скій⁶ Алеѣѣи Дейнека, минский⁷ Савка⁸ да мишастовскій Ставискій, імѣ-
ются⁸, съ коихъ де Дейнека в попа плетенноташлицкого Якова въ домѣ
и хуторѣ подѣ укривателствомъ, какъ оному попу при писару бугогардо-
вому писарѣ плетенноташлицкий доказиваль, находится, съ чего уповател-
но, что⁹ Савка¹ и Ставискій¹ въ тамошнихъ же слободскихъ селенияхъ въ
шатаніи и укривателствѣ естъ. А понеже, высочайшею¹⁰ ея императорска-
го величества¹¹ грамотою, в Кошѣ полученую, пове¹¹ленно таковыхъ¹²
въсемѣрно старатся переловя истреблять.

Во исполненіе якихъ по¹³ велѣний, от Коша Воиска Запорожского
Низового за предписанными¹⁴ курѣнными, тоестъ и о взятіи Дейнеки зъ
214 подѣ укривателства попа плетенноташлицкого Якова, // и сиску въ тамош-
зв. нихъ же мѣстахъ шатающихся¹⁵ Савки¹ и Ставиского¹ и представлению
в Кошѣ къ указному над ними поступленію, отправленни атамани тѣхъ
куреней: Минского Иосифъ Усѣ, ¹Мишастовского Мойсѣй Чорний¹ и Плат-
нѣровского Евстафій Ивановъ, которимъ атаманамъ какъ во взятіи Дейнеки
съ подѣ укривателства ташлицкого попа и въ происке Савки¹ и Ставиского¹
по тамошнимъ околичностямъ, или гдѣ случится въ шатаніи наидую-
чихся¹⁶, так и во взяттѣ для представления до Коша, вы, гпднѣ слободи
Плетенноташлицкой управитель, не оставте учинитъ в согласіе высочай-
шихъ повелѣній⁷ должное въспоможеніе. О чемъ і въ Елисаветъградскую
провинциялную канцелярию зъ Коша промѣморія посланна.

Атаманъ кошовій Петръ Калнишевскій с товариствомъ

1768 году

Августа 30 д.

Зъ Запорожской Сѣчи.

№ 3098.

217 *На конверті:* Изъ Коша Воиска Запорожского Низового гспдну въ
зв. Плетенноташлицкой слободѣ управителю

Предложеные.

№ 3098 в к. з.

Арк. 214–214 зв., 217 зв. Відпуск.

⁶⁻⁶ Написано на лівому полі.

⁷ Написано над рядком замість закресленого и.

⁸⁻⁸ Написано над рядком замість закресленого словутся запорожцами курѣнными Дейнека платнѣровскимъ, Савка мѣнскимъ.

⁹ Далі закреслено и.

¹⁰ Виправлено з высочайшими.

¹¹⁻¹¹ Написано над рядком замість закресленого указымы пове.

¹² Далі закреслено воровъ и разбоиниковъ.

¹³ Написано над рядком замість закресленого указних.

¹⁴ Далі закреслено словущимись здѣшними.

¹⁵ Виправлено з шатаючимись.

¹⁶ Виправлено з наидуючеися.

¹⁷ Написано над рядком замість закресленого указымы.

№ 144 1768 р., серпня 31. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовим старшинам Олексію Чорному і Макару Нагаю з оголошенням їм догани за те, що вони відпустили гайдамацького ватажка Головка. № 3109–3110

Ізъ Коша Воіска Запорожского Низового високоблгородному гдну воісковому старшинѣ
Ордеръ 215

Въ Кошѣ подлѣнно ізвѣстно, что вишедшихъ зъ здешнихъ мѣстъ в Полшу в намѣреніи злихъ предприятий здешнихъ подчиненныхъ бродягъ ¹Головка киякѣвского съ чатою¹, сискавъ поймавши ²и поотбиравши ружже², безъ и малѣишого за то ихъ пакушеніе оштрафованія опустили. А понеже, в данномъ вамъ зъ Коша па силѣ высочайшихъ ея і. ва. повелѣний открытомъ ордерѣ срого притвержденно, в случае при розѣздахъ вашихъ сиску³ // уходящихъ в Полшу на грабительство здешнихъ подчиненныхъ и оттуду въ тутѣчніе границѣ иногда могущихъ ворваться, такихъ же зловредниковъ сискиваті и ловить, і за паімкою съ тѣмъ, чтобы при нихъ ни имѣлось, за карауломъ до Коша присилать къ указному надъ ними поступку. Но, какъ видно, вы сие съ тѣми пойманными било вами поступили крайне сель оtmѣннѣхъ высочайшего повелѣнія и данного вамъ от Коша ордера, и тѣмъ заслужили предъ воіскомъ предосужденіе⁴, ибо ежели вашими командами увѣданно (чему і миновать всячески неможно)⁵ будетъ, // то за того высоко- монаршихъ срогихъ въ конечномъ истребленіи таковыхъ зловредниковъ повелѣніемъ не саблюденіе не Кошѣ, но сами вы, елико к тому от Воиска избранни і викомендированни, буди пребиватиметъ отвѣтствовать где надлежатиметъ (кого і избѣгнуть не можете)⁵, Воіскомъ предани битъ имѣте. 216

Чего рады, въ подтвржденіе онихъ прежнихъ ордеровъ вамъ і ннѣ предложитъ не оставляемъ, съ таковыми покушающимъ къ ходу въ Полшу на зловредніе содѣйствіи тутѣчними подчиненными и ис Полши въ сие мѣста иногда убѣгающими // такими жъ грабителями поступатъ на основаніи высочайшихъ велѣний и воіскового вамъ в Кошѣ врученного откритого листа безъ и малѣишеі оtmѣни, апасаясь⁷ за оtmѣну, по якому высочайшему повелѣнію предъ Воіскомъ истязанія і штрафа, о чемъ⁸ в равной силѣ⁸ і к гдну вой. стар. N. ордерованно. 216

31 августа
1768 году.

¹⁻¹ Написано на лівому полі.

²⁻² Написано над рядком.

³ Написано над рядком замість закресленого сиску.

⁴ Написано на правому полі замість закресленого не похвалу.

⁵ Дужки автора.

⁶ Далі закреслено безъ и малѣишеі оtmѣни.

⁷ Далі закреслено ежели.

⁸⁻⁸ Написано над рядком замість закресленого імъ н.

Алеґґью Чорному №² 3109.

Макару Нагаю № 3110.

Арк. 215–216 зв. Чернетка.

№ 145 1768 р., вересня 1. [Прогнойська паланка]. – Рапорт полковника Прогнойської паланки Федора Великого кошовому отаману Петру Калнишевському про напад гайдамаків на паланкову тюрму і визволення козака Левушківського куреня Микиту Головатого та заколот козаків Ведмедівського куреня

219 Велможному, високородному и високопочтеному гґпдну
атаману кошовому Петру Ивановичу, еґω велможности гґпдну
Калнишевскому
Нижайший репортъ

Вишедшого ис Полщи, бившого на грабителствѣ Балти и Голти козака куреня Левушкивского Микиту Головатого (кой мнѣ три рублѣ и денегъ долженъ)¹ хотя в силѣ насланих ордеровъ под арестъ для отсылки в Кошъ и взяли било, но товарищи его, таковые жѣ суть ис Полщи вишедшие, болѣе тридцати человекъ, каких же они куренеи, допитатся краине не можно, понеже одинъ другому показивать своих куренеи и именъ и прозваний запрещають, гвалтомъ набежавъ на паланку зъ ножами и дручемъ, первие бранили досхотя свои, какъ кому загодно било, и стовпъ ножами рѣзали, а потомъ отбивъ замокъ и его, Головатого, свободивъ, бросились било къ минѣ з ножами битъ. Я жѣ, видячи // такое злоумышленное и нахалническое нападение, в силу спася. После же того, будучи они тѣмъ не довольни, разомъ до пятяночнымъ временемъ пришед противъ паланки и посѣдавъ очертою, з ружа зарядивши пулями по узъ паланку палбу чрезъ всю ночь провождаютъ, чемъ не толко состоящимъ неподалеку Прогной на бекетѣ очаковскимъ туркамъ (о которых неоднократно приежая мнѣ приказъ билъ учиненъ, чтобъ палби ночнимъ временемъ козаки не дѣлали)¹, но и козакамъ в Вишемъ Прогноі состоящимъ, тревогу подають и тѣмъ неспокою естъ.

Минувшего жѣ августа 25 числа, козаки куреня ведмедовского Василь Мамай и Грицко Воль^a, да и другие подобние имъ, о которых всегда немалие бунти происходят, и всѣмъ подая приводъ, понеже оних ведмедивцовъ до сорока и болѣе человекъ наидуется, збунтовавшись сами собою, появившиеся било в одномъ толко озирцѣ, прозиваемом Бакиревомъ, соль, которой мнѣ нѣ малой // части не давши, и не довелось мимо вѣдомомоу изгребши, доволствуясь. Я жѣ за таковое их самовольное изгребление собравши сходку хотя и жаловался, но они, всѣ козаки, будучи къ тому согласники, не предьявляя в томъ нам никакой вини, болше еще склоняся всякъ къ тому своему легкомислию, продерзости и самоволства предьяв-

¹ Дужки автора.

ляя, какъ хотя пренебрегая мой приказъ дѣлають и ослушными себе показали и показываютъ, отъ якихъ ихъ злоумышленныхъ и самовольныхъ здѣ поступокъ и продерзости крайне спинить не могу и еще опаснимъ себе в томъ нахожу, чтобъ в случаѣ не послѣдовало мнѣ и старшинѣ моѣ отъ нихъ смертнаго и убиства. Того ради, вашей велможности донося, всенижайше прошу подать в томъ вседобривозможные милостивые свои оческие мѣри, или для упину и переловления приходящихъ съ Полци присылать сюда нарочныхъ опредѣления.

Полковникъ прогнииский Федоръ Велкий

1768 года

Сентябра 1 д.

Помітка: П. сен. 8 д. 1768 году.

Арк. 219–220. Оригинал.

№ 146 1768 р., вересня 6. Беш-байраки. – Рапорт військових старшин Макара Нагая і Олексія Чорного Кошеві про ліквідацію ватаги гайдамаків, очолюваної Семеном Сараджином, а також арешт і відправлення до Коша гайдамаків, козаків Кущівського і Мінського куренів Лавріна Кравця і Остапа Дона

В Кошъ Воиска Запорожского Низового

255

Покорній репортъ

Собиравшогося в Полской Украинѣ на зловрѣное содѣйствіе ватага Сараджина сербскою командою совсѣмъ разогнато и в сопротивленія ихъ, бродягъ Сараджина с товарищи, до пятидесять человѣкъ въ смерть убито. Также с того недоброучинства в здѣшніе мѣста убѣгшіе козаки куреней Кущѣвского Лаврѣнъ Кравецъ и Мѣнского Остапъ Донъ^а в урочище Чорной Ташликъ,¹ и тамо¹ совокупились зъ платнѣровскимъ Иваномъ Пастригою да мѣнскимъ Савкою нѣякимсь, скривались в степѣ, минувшего жъ августа въ 30 день розѣздною командою поимани, забравъ ихъ в ножніе колодки и при нарочномъ конвоѣ для тяжчаишого наказанія в Кошъ о правленіи, репортуемъ.

Воисковіе старшини Макар Нагай, Алєзѣй Чорніи

[Сє]нтября 6 д.

[176]8 году.

Бешъ-байраки.

Помітка: П. сен. 14 д. 1768 году.

На конверті: В Кошъ Воиска Запорожского Низового

255

Покорній репортъ.

зв.

Залишки печатки

Арк. 255–255 зв. Оригинал.

¹⁻¹ *Написано над рядком.*

№ 147 1768 р., вересня 7. Кам'янка. – Рапорт полковника Інгульської паланки Тараса Чорного Кошеві про відхід на гайдамацтво ватаги козаків чисельністю 10 чоловік і неможливість зібрати команду для їх пошуку через відмову козаків мобілізуватися

231 В Кошъ Войска Запорожского Низового к войсковимъ дѣламъ Покорнѣшій репортъ

Козаки куреней Незамаївского Цѣваненко да Дяджоского Таранъ^а, который на добичи рибной зъ Дупличемъ находился ниже Козацкой плавзль Фроловой, з протчїими курѣнными члвкъ до десяти, согласившись на воровство изшедшаго августа ostatnich чиселъ у едичкулскїхъ нагайцовъ лошадей двое: огировъ два, кобилицъ чотири поворовали, которїи нагайцъ слѣдъ вели к риболовнимъ станамъ, где стоятъ в Западной Каїри куреней Мииского Данило Салдатъ^б да жерелѣвской Остапъ Гулий^в, за которїхъ поруки состоятъ, и въ Кошъ они сами з войсковимъ долбишемъ уехали для справки. Однакъ же, они лы вѣдають или нѣтъ, хто именно к тому воровству приличень, то подлѣжно справку забрато за двоїхъ воровъ, какъ виш писано, а тѣ невѣстими, бо ониі воры и чабанамъ, которїи поблизости Кизикермена находятся з отарами, причинили грабительство денгами, свитами, шукурами овчинними и протчимъ. По силѣ же ордеровъ, следова тбы с командою за тѣми ворами для отискания на обидимую сторону, но козаки в обездку не хотят и оговор имѣють: «Яких куреней воры тѣ, атамани своїми казаками искать будутъ, а ми доволни и своїми обезджками по курѣнному повелению». О семъ и в Кош под расмотреніе покорнѣше репортую.

Полковникъ інгульскїй Тарас Чорній з старшиною

[1] 1768-го году

Сентябра 7 д.

Камянка границей.

Помітка: П. сен. 11 д. 1768 году.

231 *На конверті:* В Кошъ Войска Запорожского Низового к войсковимъ дѣламъ зв. Покорнѣшій репортъ.

Слїд від печатки

Арк. 231–231 зв. Оригінал.

№ 148 1768 р., вересня 8. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до очаківського трибунчучного паші Джаніб Мустафи з обіцянкою віднайти вбивць татарського купця Ібрагіма Баши з проханням надати їхні прикмети

2 Высокородній і прѣвосходителній гспднъ очаковскїй требунчучній паша Джаниб Мустафа
Нашъ въ сосѣдствѣ дружелюбній і ласкавій прїятель

Почтенное вашего превосходительства писаніе чрезъ полковника Войска Запорожского Низового, въ Прогножскихъ озерахъ находящогось, пущенное о пропавшемъ якобы въ здешней сторонѣ вашемъ купеческомъ суднѣ, и о убивствѣ едущого по купечеству в Балту въ урочищѣ Рускои коси Ибрагимъ Башу, якобы риболовними запорожскими козаками и о вовзятѣ у него шестисотъ рублей денегъ и протчего, истребованіемъ сиску причинителей сего і возвращенія тѣхъ денегъ и протчого, мы получили, и на оноє вашему превосходительству дружелюбнѣйше объявляемъ. О пропавшемъ якобы в здешней сторонѣ вашемъ купеческомъ суднѣ, в какихъ оно точно здешнихъ мѣстахъ пропало или кимъ узято, ожидаемъ отъ вашего превосходительства з симъ нарочно посланнымъ увѣдомленія, такожъ и о причинившихъ Ибрагиму Башѣ смертноубійство і ограбленіе.

Хотя, какъ с писма вашего превосходительства значитя, не в здешнихъ мѣстахъ, но в подсузетвенныхъ вашему превосходительству послѣдовало, однакъ не убѣгнут ли таковіє въ здешніє мѣста, поиски и поїмки отсель чиненны імѣють бытъ. Толоко при такомъ обискѣ надлежитъ вѣдаты, хто іменно тѣ смертноубійцы и грабители, а ежели про имена ихъ і прозванія знаты не можно, то какіє оны лицемъ и волосомъ, і какоє імѣють на себѣ платьє, зъ симъ же нарочно посланнымъ ожидается отъшого превосходительства увѣдомленія, почему можно будетъ скорѣиш[о]ε // егда бѣ 2
могли тѣ причинители въ здешныхъ мѣстахъ появитя, пойманы бытъ. Въ 3в.
протчемъ, мы с нашимъ сосѣдственнымъ пріятствомъ пребываемъ.
Вашего превосходительства нашего въ сосѣдствѣ дружелюбного і ласкавого
пріят[еля]

Числа 8 сентября
1768 году.
Арк. 2–2 зв. Відпуск.

№ 149 1768 р., вересня 10. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Прогнойської паланки Федору Великому з вимогою відвернути місцевих козаків від гайдамацтва та організувати розвідку на території Кримського ханства. № 3190

Гспдну полковнику прогнііскому Федору Велкому зъ 221
старшиною
Ордєрь

¹Рєпортъ вашъ¹, что бивший заграницею на грабителствѣ курѣнный лєвушкѣвський Никита Головатий, взятый било вами под арєсть кѣ отсижи до Коша, товарищами его, бившими жѣ заграницею грабителми, сѣ под того вашего арєста² о тнаты с проишєдшими при томъ от них вамъ ругателства

¹⁻¹ Написано на лівому полі.

² Далі закрєслєно силовно.

и непристойними³ к бою ножами стремлені, въ Кошѣ полученъ⁴ и по
221 оному о сиску означенного Головатого⁴ и представленіи // до Коша, атаману
зв. куреня Левушкѣвѣского Галагану⁶ приказ отданъ. Вамъ же в резолюцію
предлагается, какъ въ переловленіи бившихъ на заграничныхъ грабительствахъ
и присилки в Кошѣ, яко и могущихъ иногда⁵ покуситься к ходу на таковы
заграницею зловредные учинности, ⁶ въ отвращеніи от того⁶ видѣнія вашего
козаковъ прилагать крайного вашего попечения, и окуда съ Прогнозныхъ
озеръ вамъ въ силу прежнего, от Коша послѣдовавшего ордера, о гнудъ⁷
222 въпредъ до получения особого повелѣнія⁸ не сходит. // А между тѣмъ,
о обращеніяхъ сосѣдней стороны всемѣрно и недремателнымъ окомъ под
приличнымъ и непримѣтнымъ кому либо с той стороны⁹ образомъ наибоб-
стоятельнѣе чинить развѣдиванія¹⁰ и бытъ самимъ в осторожности¹¹. И что по
развѣдиваніямъ казати¹¹ можетъ, съчаста Кошѣ репортовать.

1768 году

Сентябра 10.

№ 3190.

Арк. 221–222. Чернетка.

№ 150   1768 р., вересня 10. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша
військовому осавулу Сидору Білому про відрядження
військових старшин Макара Нагая і Олексія Чорного
до Мигійського Ташлику і Беш-байраків для розшуку
гайдамаків. № 3192

223

Ордеръ

Из Коша Воиска Запорожского Низового высокоблагородному
гспдну воисковому асаулу Сидору Бѣлому

Воисполненіе полученних в Коше от его сиятельства гспдна генерал-аншефа
і ковалера, графа Петра Алеѣандровича Румянцова, і от его высоко прево-
сходителства гспдна генерал-аншефа, кыевского генерал-губернатора, Ново-
россійской губерніи главногo командира і ковалера Федора Матвѣевича
Воєикова ордеровъ, также высочайшеи ея ім. ва. грамоти, для пересма три-
вания і переловления уходящихъ изъ здешнихъ мѣсть в Полшу на грабитель-
ства¹² і бунти¹³ и оттоль убѣгающихъ сюда шалостниковъ, отправленни
с командами воисковіе старшини Макаръ Нагай і Алеѣѣи Чорній, которим

³ Далі закреслено съ ножами.

⁴ Виправлено з Головатимъ.

⁵ Виправлено з когда.

⁶⁻⁶ Написано на правому полі замість закресленого сти.

⁷ Написано на правому полі.

⁸ Далі закреслено от.

⁹ Виправлено з сторонъ.

¹⁰⁻¹¹ Написано над рядком.

веленно для того пересматриванія с командами // в бугогардовомъ вѣ- 223
домствѣ: Макару Нагаю ² в Мигиискомъ Ташлицѣ², а Алексѣю Чорному ³ зв.
в ³ Бешъ-баиракахъ³, дистанціями расположась, чинить розезди. І какъ
в семъ дѣлѣ зависить немалій высочайшій интересъ, то⁴ даби на сие зло
олнюдъ¹ в Полцу не мол, хто зъ здешнихъ вѣворатся, къ пересматрива-
нію і переловленію такихъ опредѣленни ви.

Того ради, принявъ сѣи ордеръ имѣете слѣдовать в бугогардовое⁵
вѣдомство і всеприлѣжнѣйше, не олважится хто з тутѣчнихъ подвластныхъ
оллучится в Полскую Украіну в ѣдиномисліе к тамошнимъ бунтовщикамъ,
і либо такихъ, не будутъ ли убѣгать олтуда в здѣшніе мѣста, пересатри-
вать, и буди могли б явитись, старатся переловить присилат до Коша с
тѣмъ, что при нихъ ни било бѣ. // Если бы надчаянню з сихъ злочинцовъ за 224
многимъ ихъ соборищемъ, гдѣ либо самимъ⁶ вамъ⁷ взять неудобіе могло
казатись, при такомъ случаі вамъ ол себѣ нарочними, такъ гспдамъ полков-
никамъ бугогардовому і ингулскому, яко и учрежденнімъ⁸ к розѣздамъ
с командами воісковимъ старшинамъ Нагаю і Чорному, а буди надобность
укажетъ, то имѣющимъ пькинерамъ, компанѣискимъ и гусарскимъ коман-
дамъ, о дачи вамъ вспоможенія даватъ знатъ. Во время жъ сопротивленія
ихъ, поступагъ с ними примѣрно какъ с разбойники і нарушителми народнои
тишины, і по переловленіи онихъ⁹ по више писаному⁹ присилат в¹⁰ Кошъ¹¹
со всѣмъ при нихъ будучимъ¹². // Будучи жъ вамъ в сѣи послілки поступагъ 224
по више писанному¹³ і по словесному наставленію¹³, і что происходитиметъ, зв.
в Кошъ репортоватъ¹⁴.

Сентябра 10 д.

1768 году.

№ 3192.¹⁵

Арк. 223–224 зв. Чернетка.

²⁻² Написано над рядкомъ замість закресленого въ Беш-баиракахъ.

³⁻³ Написано над рядкомъ замість закресленого в Мигиискомъ Ташлицѣ.

⁴ Далі закреслено и.

⁵ Виправлено з богогардовое.

⁶ Виправлено з сама.

⁷ Виправлено з вами єю.; далі закреслено командою.

⁸ Виправлено з учрежденному.; далі закреслено при означеннихъ старшинахъ Нага.

⁹⁻⁹ Написано над рядкомъ замість закресленого противъ перваго пункта.

¹⁰ Виправлено з до.

¹¹ Виправлено з Коша.

¹² Далі закреслено Будучи вамъ в сѣи послілки.

¹³⁻¹³ Написано на правому полі.

¹⁴ Виправлено з репортовати.

¹⁵ На аркуші 224 зв. витерте написане взовж аркуша [...] [...] [...] [...] [...] [...] [...] [...] заграничного мнстра.

№ 151 1768 р., вересня 10. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовим старшинам Макару Нагаю і Олексію Чорному про оголошення їм догани у зв'язку з тим, що вони відпустили гайдамацького ватажка Головка та з наказом рушати кожному окремо з командою до місця призначення для розшуку гайдамаків. № 3199

226 До військових старшинъ Черногѡ і Ногаѡ
Ордеръ¹

По дошедшему в Кошъ извѣстія, что ви шедших з здѣшних мѣстъ в Полшу в намѣреніи злих предприятий здѣшних подчиненных², бродягъ Головка киякѣвского, с чатою поймавъ³, і поотбиравши ружя без малѣйшего за то их покушеніе оштрафования отпустили, істекшого августа от 31 д. пущенним к вам с Коша ордером с претисанем вам за тѡ непохвали⁴, в подтверждение прежних к вам ордеров с Коша пущенных⁵, строго по⁵ веленно, с такими покушаючимися народу в Полшу на зловредніе содѣйствіи⁶ тутечными подчиненными, і ис Полши в сие мѣста іногда убегающими такимиж грабительми, // поступат на основаніи высочайшхъ велѣний⁷ і воисковѡго, вамъ в Кошѣ врученногѡ, откритогѡ листа без и малейшей отмѣни, опасаяс за отмѣну по тому высочайшему велѣнію пред Воискомъ істязанія і штрафа.

227 Ннеж доишло⁸ всему Воиску⁹ вѣдать в крайнюю обиду і огорчение, яко¹⁰ ви презрѣв тѡе височішее повелѣніе і нашѣ на основаніи оногѡ воисковіе ордери, что не [...] в переловленіи¹¹ і искорененіи виш писанных пакостников не імеете с комалдою вашею по повеленным мѣста рачителных¹² обездов, но і понне¹³ без движенія¹³ на єднимъ мѣсте в Беш-буєраках¹⁴ оба вкупѣ¹⁴ с комалдами¹⁵ вашими¹⁶ состоіте. // За чтѡ вас строгаише репремандуя, срогаише предлагаємъ, по полученіи сего заразъ¹⁷ порознь в пове-

¹ Далі закреслено написано над рядком По учи.

² Далі закреслено брод.

³ Виправлено з поймавши.

⁴ Далі закреслено с раяповеленных.

⁵⁻⁵ Написано над рядком.

⁶ Виправлено з содѣйствія.

⁷ Далі закреслено і восковогѡ.

⁸ Далі закреслено всему в крайнею.

⁹ Далі закреслено обѣду і огорченѣ.

¹⁰ Написано над рядком замість закресленого чтѡ.

¹¹ Виправлено з пересматриваніи.

¹² Написано над рядком замість закресленого командя вашею.

¹³⁻¹³ Написано на лівому полі замість закресленого написаного над рядком о тезда.

¹⁴⁻¹⁴ Написано на лівому полі.

¹⁵ Виправлено з комалдою.

¹⁶ Виправлено з вашею.

¹⁷ Далі закреслено в повелі.

ленніє в данных вам с Коша олкрытих ордерах мѣста слѣдовать, такових¹⁸ на злиє содѣйствія в Полшу здѣшних¹⁹ подчиненних²⁰ іти намеревавших²¹, также і оттол²² в здѣшніє мѣста убегающих, всемирноу старатся сискивати¹⁴ і переловлять, і во всемъ на основании височайшего повелѣнія і данногоу вам¹⁴ в Кошѣ¹⁴ олкрытого²³ ордера без и малейшей отмени поступат, ібо ежели за вашим всем нерачителствомъ таковіє шалостники в Полшу проберутся і тамоу послѣдуєтъ бит грабителства, // то ви не толкво²⁴ на 227 олвѣтъ сами²⁴ олправленни²⁶ будете²⁵ и чиновъ²⁶ лишите²⁷, но і смертной зв. казни за неісполненіє височайших повелѣній наших⁵ і войскових ордеров подверженни²⁸ неминуемо²⁹ битъ імеєтє.

1768 году

Сентябра 10 д.

№ 3199.

Арк. 226–227 зв. Чернетка.

№ 152 1768 р., вересня 10. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовим старшинам Макару Нагаю і Олексію Чорному про невдоволення їхніми діями щодо конфіскації худоби у бугогардівського писаря, який забрав її у козака Кушівського куреня Жалдака і повинен був доставити в Бугогардівську паланку. № 3200

Войсковим старшинам Чорному і Нагаю
Ордеръ

228

Курѣнногѡ ивонѣвскогѡ козака Лисянскогѡ за¹ его погрѣшность, мѣвшо ижъ его² под Беш-буєраками в зимовнику козака курѣлногѡ кушѣвскогѡ³ Жалдака рогатой скотъ, іменно биков 12 да коров 2,⁴ по поїмки его

¹⁸ Написано над рядком замість закресленого і виш писанних.

¹⁹ Далі закреслено подд.

²⁰ Далі закреслено представлят.

²¹ Далі закреслено так.

²² Далі закреслено намѣревав.

²³ Далі закреслено р.

²⁴⁻²⁴ Далі закреслено видани будете.; написано на лівому полі замість закресленого за ними туда за поїмку.

²⁵ Далі закреслено но чинит.

²⁶⁻²⁶ Написано над рядком замість закресленого будете по должности вашей.

²⁷ Выправлено з лишєнни.; далі закреслено написанє над рядком будете.

²⁸ Далі закреслено б.

²⁹ Далі закреслено будете.

¹ Далі закреслено нѣякую с.

² Далі закреслено в си. в.

³ Далі закреслено рогатогѡ Жалд.

приарестовано, где и содержался⁴, і какъ к отправки оног⁵ в Кошъ к близшему до Сѣчи⁶ растоянню, ⁷-к прѣгону⁷ в палатку Бугогардовую⁸ бугогардовимъ⁹ писаремъ¹¹ с того зимовника¹⁰, какъ писаръ пушкару обявлялъ¹¹, писаремъ занят^ω, то ви к пригону оног^ω в паланку не допустив, усилонно у ег^ω, писаря, ввѣс⁷ на себе отобрали, ¹¹-і пушкару повелѣнія нашего не послушавши и оставивши оноє в пренебреженіи не отдали¹¹, і с тог^ω того скота уже нѣсколко штукъ будто⁷ убивъ, на корм[ъ] себе¹² // употребляете.

228 зв. А понеже, ²¹-данними вам с Коша¹³ на основаніи височайших велений открытыми ордерами, веленно всемирно старатся шедших в Полшу здѣшних подчиненных на злиє содѣствия не допускать, также от того с оных в здешніє мѣста возвращающихся¹⁴ переловлять і в Кошъ и со всем при них имѣвшимя, к указному над ними¹⁵ за их вини поступленію¹⁶ присилать¹⁷. Но ви сие обявля в пренебреженіи¹⁸, і что вамъ в открытомъ листѣ повелено никого не обижаютъ, в неисполненіи кому нибудь уже грабитъ нашъ скотъ, вамъ не принадлежащій, і тѣмъ подали вяжшій поводъ к воровству и грабителству // шалостникамъ і легкомисленимъ людямъ. І какъ слышно із ваших безпорядочныхъ і [без]чести¹⁹, такожъ чиномъ вашимъ не принадлежащихъ поступокъ, многіє уже вашему грабителству завидуя вщуди не толко виходомъ за границу, но и тутъ грабятъ, и что сего, что б²⁰ вы за сей вщинокъ граби-телства не оставались виновными, к удовольствию обиженных козаковъ

229 миновать²¹ // не можно, то уже вамъ реприманда за сей худой поступокъ не

229 зв.

⁴⁻⁴ Написано на лѣвому полі замість закресленого писарем бугогардовим Бистрицким заарестованно.

⁵ Далі закреслено в Кош.

⁶ Далі закреслено раст.

⁷⁻⁷ Написано над рядком.

⁸ Виправлено з Бугогардова.

⁹ Написано над рядком замість закресленого за н. ним же.

¹⁰ Виправлено з от оного.

¹¹⁻¹¹ Написано на лѣвому полі.

¹² Далі закреслено і команди вашей.

¹³ Далі закреслено откритими ордерами.

¹⁴ Далі закреслено всемирно старатся.

¹⁵ Далі закреслено поступа.

¹⁶ Далі закреслено какъ поступать.

¹⁷ Далі закреслено вамъ же.

¹⁸ Далі закреслено что б.

¹⁹ Далі закреслено вашей.

²⁰ Далі закреслено написано на рядком стать той.

²¹⁻²¹ Написано на лѣвому полі замість закресленого вам же до тог^ω скота потому что описъ его ол уже отправлена, бугогардовими приарестованъ касатся никакои притчини не состояло, а хотяби оной і за воровствах забрать заарестованъ і к забратию вам принадлежалъ, то вамъ ег^ω там^ω на себе не забирая при репорте в Кошъ купно с виновнымъ представить, какъ вам выше писанными открытыми многочисленно посланными ордерами повеленно должноствовало, но ви, но ви те нашъ воисковіє повелѣнія пренебрегъ сие, краине не противу вашей чести і непорученности вашей учинили безъразсудително учинить //

приписуя, едно то предлагается, чтоб вы заграбывший²² нашъ²³ вами²⁴ скотъ, буди не седенъ, возвратили, а буды зеденъ, то неолмѣнно с имѣний вашихъ²⁵ зискано будетъ.

Сентебра 10 д.

1768 году.

№ 3200.

Арк. 228–229 зв. Чернетка.

№ 153 1768 р., вересня 11. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Кальміуської паланки Сидору Чалому про організацію військової команди чисельністю 200 осіб для розшуку гайдамаків, з підпорядкуванням її військовому старшині Андрію Порохні та з наказом організувати розвідку на території Кримського ханства. № 3202

Господину полковнику калмѣюскому Сидору Чалому зъ
старшиною
Срдеръ

235

По причинѣ учинившихся между полскими украинскими людьми бунтов и отъ ихъ слѣдуемого грабительства, посланными къ вамъ во исполненіе височайшей ея императорскаго величества грамоты и генералѣтетскихъ предложеній съ Коша ордерами веленно, убѣгающихъ съ Полши бунтовщиков тамошних въ здешніе мѣста, сискивая и имая по переловленіи жъ подъ крѣпкимъ карауломъ присила т до Коша, и въ сообщество къ тѣмъ збунтовавшимся уходитъ въ Полшу здешнихъ подчиненныхъ никого не допускать. Въ подтвержденіе чего, во исполненіе прежнихъ и нинѣ полученныхъ предъложеній, вамъ срожайше предлагаемъ, собравши козаковъ² двѣстѣ члкъ, стать в Каратишѣ і оттол о т Бердѣ по границѣ до мѣста, по согласію гадна воискового старшини Порохнѣ^а (под коего і ордеромъ имѣете находитис)¹ назначенъного², і по въсемъ вашемъ вѣдомству безпереривной розездъ имѣтъ. И если мог бы хто з бунтовъ въ ваше вѣдомство убѣгнутъ, либо здешніе подчиненніе на тѣ бунти уходомъ своімъ покушатся могли,

---

дерзнули, чего для вамъ крепчаише предлагается, по полученіи сего заразъ оставшейся в непобилі скотъ сколько оного в живихъ есть, ввѣс не удержуя у себѣ ни ядного нѣ едінои скотини в Кошѣ прислатъ. Буде ж ввѣс побить, то денгами за каждую штуку по 18 ру. всенеолменно прислатъ, інако ібо если того скота іли за оной (буди побитой) день. н. виш писанное ценою денгами прислано не будетъ, то всенепреривно такимъ числомъ с сатис. собственно вашихъ зимовниковъ от Коша зисканнѣ бытъ імеетъ.

²² *Виправлено з забувшіє.*

²³ *Виправлено з наше й.*

²⁴ *Написано над рядкомъ замість закресленого воли.*

²⁵ *Далі закреслено с вашимъ немалимъ.*

¹ *Дужки автора.*

²⁻² *Написано на лівому полі.*

переловливая под крѣпчайшимъ карауломъ присилать сюда до Коша со всѣмъ, что при нихъ нибудетъ. Такожъ козакамъ въ зимовникахъ приказиват, чтобъ оны такъ въ ихъ зимовникахъ жителъствующимъ козаковъ, яко и служителей, на худіе содѣйствія и бродить не допускалы, и другъ за другомъ смотрѣли и били бѣ всегда // оставшиесѣ отъ розѣздовъ при своіхъ
235 зв. домахъ лошадыми и протчимъ, испрѣвными въ поготовости³.

Ежели вамъ при розѣздѣ по границѣ въ какомъ мѣстѣ случится съехатся с кримскими татари и оны васъ съпрашеватимуть зачѣмъ вы съ командою ѣздите, вы имъ имѣете съ учтивостию не оказивая ничего, суровостию объявить, что вы для переловления разсыпаннихъ росѣйскими камандами въ Полшѣ гайдамацкихъ шаекъ злодѣевъ находитесѣ. Однакъ того остерегаясь, чтобъ прилучится могущей иногда встрѣчи съ⁴ татарскими розѣздами, олюды никакои причини къ раздору не подаватъ, хотя бѣ иногда отъ татаръ къ тому и поводъ поданъ билъ, но всѣми мѣрами отъ сорубѣгатъ и уклонятся оловариваясь, что такіе поступки зѣ сосѣдственною дружбою нимало не сходственни, и если имъ какие абиди причиненни, то должны жаловатся начальникамъ, отъ коихъ и справедливого удовольствія ожидать имѣють. Въ кримскіе жѣ границы олюды и малѣше⁵ вамъ не въездитъ⁶.

І при семъ⁷ вашемъ по границы розѣздѣ⁸ присматриватъ, нѣтъ ли
236 гдѣ татарскихъ // собраний и ежели естъ, то в какомъ они абращеніи, и воінської исправности, і² [на]мѣрениі [н]акрпкѣше развѣдивать² и по достовѣрному уведомиеніи Кошѣ репортватъ. Между чѣмъ в своѣй дистанциі и въ розѣздахъ будучи, имѣтъ крѣпкую и недремателную предосторожность, зѣ денними и ночными оводними караулами. В сѣи командировки будучи, какъ⁹ въ чабановъ кримскихъ, яко и ни в кого⁸ заграничнихъ и здешнихъ народовъ⁸, олюды ничего не братъ и не обижатъ, и команди не распускатъ, и не сходитъ зъ степу, и битъ всегда въ розѣздахъ до нашего особого к вамъ о семъ велѣнія. И что с васъ¹⁰ тамо⁸ будетъ производитъ, о томъ имѣете почасту Кошѣ репортватъ.

1768 году

Сентябра 11 д.

Под № 3202 в к. за.

Арк. 235–236. Відпуск.

³ Далі закреслено и что отъ васъ происходитъ будетъ, съчаста репортватъ, а къ протчимъ полковникамъ зѣ старшинами о семъ ордеры посланни.

⁴ Виправлено з зѣ.

⁵ Далі закреслено д.

⁶ Далі закреслено 1768 году

Сентябра 11 д.

⁷ Написано надъ рядкомъ замість закресленого розѣздѣ.

⁸⁻⁸ Написано надъ рядкомъ.

⁹ Далі закреслено въ заграничнихъ людей, такъ.

¹⁰ Виправлено з вами.

№ 154 1768 р., вересня 11. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Самарської паланки Дмитру Кулику про організацію військової команди чисельністю 500 осіб з козаків самарського відомства для загону військового старшини Андрія Порохні. № 3203

Гспдну полковнику самарському Дмитрію Кулику з старшиною Ордеръ 232

По причинѣ учинившихся между полскими українскими людми бунтов и от их слѣдуемого грабительства, посланими к вам воісполненіе высочайшеи ея і. ва. грамоти і генералитетских предложеній с Коша ордерами велено, убѣгающих с Полши бунтовщиков тамошних в здешнія мѣста сискивая, і имая по переловленіи под крепким карауломъ присилать до Коша, і в сообщество к тѣмъ взбунтовавшимся уходитъ в Полшу, здешних подчиненных никого не допускать. // Во исполненіе жъ прежних і нинѣ в Кошѣ 232 полученных от високих команд притвержденій, к переловленію і пересматриванію више значащихся¹ шалостниковъ во всегдашній розѣздъ на той сторонѣ Днѣпра, в Кошѣ опредѣленъ воісковій старшина Андреи Порохня, да при немъ полковникъ Іванъ Касяненко² і полковіѣ старшина² Мартинъ Височинъ,³ да з самарского вѣдомства 500 человекъ холостих з козаковъ³ опредѣленниж, которому будучи в том розѣздѣ какъ поступат, особо с Коша ордером предложено.

Вамъ же гспднѣ полковникъ з старшиною // повелѣваемъ, по полученіи 233 сего сего заразъ вѣдомства вашего со всѣх рѣчокъ холостих козаковъ⁴ 500 человекъ собравъ со всею воінскою⁵ исправностію і на добрих лошадах, означенному гспдну воісковому⁶ старшинѣ Порохнѣ в команду поручить, а оставшимся от сего командированія при зимовникахъ⁷ козакамъ наикрѣпчаише приказивать, ісполняя наши доволніе о семъ повелѣніи, что они такъ в их зимовниках жителствующіе⁸ козаки⁹ ¹¹ для сихъ же переловлений были лошадами¹⁰ і ружіемъ во ісправности всегда готовими, і какъ жителствующих в ихъ зимовниках козаков і в селахъ обивателей¹¹, яко і служителии своїхъ¹², на худіе содѣйствія і бродить¹² по зимовникамъ і селамъ¹² не

¹ Далі закреслено пакост.

²⁻² Написано на правому полі замість закресленого и писаремъ в вашемъ вѣдомствѣ жителствующій.

³⁻³ Написано над рядком та на правому полі.

⁴ Виправлено з козакъ.

⁵ Далі закреслено воінскою.

⁶ Далі закреслено воіскано.

⁷ Написано на лівому полі замість закресленого своих домах.

⁸ Виправлено з жителствующих.

⁹ Виправлено з козаковъ.

¹⁰ Далі закреслено і протчіймъ.

¹¹⁻¹¹ Написано на лівому полі.

¹²⁻¹² Написано над рядком.

233 допускали и другъ за другомъ смотрѣли. // ¹³ Для чего вамъ по всемъ
зв. вашемъ вѣдомству безперывные розезды имѣтъ и что от васъ приходит
будеть, долженствуете всегда рапортоват. Ежели жъ надчаеніе означеного
старшины Височина при зимовнику неимѣется, но в оллучки, то вмѣсто его
опредѣлить єдного вашего подписарого.

Сентябра 11¹⁴

1768 году.

№ 3203.

Арк. 232–233 зв. Чернетка.

**№ 155 1768 р., вересня 11. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша
полковнику Протовчанської паланки Йосипу Рубану про
організацію команди для розшуку гайдамаків, які втікали
«в Полшу», з вимогою наказувати козакам не відпускати
своїх служителів для гайдамацтва. № 3215**

237 Из Коша Войска Запорожского Низового гспдну полковнику
Іосифу Рубану зъ старшиною
Ордеръ

По причинѣ учинившихся между полскими¹ украинскими людьми бунтовъ
и от ихъ слѣдуемого грабителства, посланными к вамъ во исполненіе высочай-
шой ея императорскаго величества грамоты і генералѣтетскихъ предложе-
ній, с Коша ордерами веленно убѣгающихъ с Полшѣ бунтовщиковъ тамош-
нихъ въ здешніе мѣста сискивая и імая, по переловленіи жъ под крѣпкимъ
карауломъ присилать до Коша, и і в сообщество к тѣмъ збунтовавшимся
уходитъ въ Полшу здешнихъ подчиненныхъ никого не допускать. Въ подтвер-
жденіе чего, во исполненіе прежнихъ и нынѣ полученныхъ предложеній, вамъ
срочайше предлагаемъ, собравши козаковъ по всемъ вашему вѣдомству
безъперерывной розѣздъ имѣтъ и если² из бунтовъ кто въ ваше вѣдомство
убѣгнетъ, либо здешніе подчиненніе на тѣ бунты уходомъ своимъ покушатся
могли, переловливая под крѣпчайшимъ карауломъ прислать сюда до Ко-
ша со всѣмъ, что при нихъ нибудеть. Також козакамъ въ зимовниках³ и
обитателямъ в селахъ³ приказивать, чтобъ оны такъ въ ихъ зимовниках³
и селахъ³ жителствующихъ козаковъ³ и обитателей³, яко и служителей
своихъ³, на худіе содѣйствія и бродить не допускали и другъ за другомъ
смотрѣли, и были бъ всегда оставшіеся отъ розѣздовъ при своихъ домахъ
лошадми и прочіимъ исправнимъ въ поготовысты. И что въ васъ происходитъ
будеть, счастья репортовать, а къ прочіимъ полковникамъ зъ старшинами о
семъ ордери послани.

¹³ Далі закреслено і били бъ всегда лошадами і прочіимъ исправними в готовости.

¹⁴ Виправлено з 12.

¹ Далі закреслено и.

² Далі закреслено мог бы.

³⁻³ Написано над рядком.

1768 году
Сентября 11 д.
Под № 3215 в к. за.

Помітка: І в Кодакъ 3204 з сего до Колпака под сим же нумером.
Арк. 237. Відпуск.

№ 156   **1768 р., вересня 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Інгульської паланки Тарасу Чорному з наказом козакам виконувати його розпорядження і за потреби мобілізуватися у команду для розшуку гайдамаків під острахом покарання штрафом та побиттям киями. № 3223**

Гспдну полковнику інгульскому Тарасу Чорному з старшиною   238
Ордеръ

Репортъ вашъ от 7 сего, что вори кримским чабанам приключили¹ грабителство і къ переловлению оних с вами въ обездку козаки ититъ не хотятъ отговориваясь тѣмъ, что яких курене вори, тѣ атамани своїми козаками іскаѣт будутъ, а они доволни своїми обездками по курѣнному повелѣнію, в Коше полученъ². А понеже, сие переловленіе воровъ естъ общественная надобность, о которой² всякъ по обовязанной должности повиненъ рачително старатся, потому что, пред симъ было такови воры // причинивъ татарамъ пакости, с тѣмъ поворованим между зимовники козачіе убѣгають, послѣ чего о обискамъ слѣдовъ многіе козаки невинно претѣлїи доволствовали.   238 зв.

Того ради, в резолюцію предлагается вамъ, всѣм козакамъ вѣдомства вашего нашимъ воисковім повелѣніемъ затвердитъ, что б в случаі таковіх воров поіска они ничимъ не отвориваліся³, а биліи⁴ по своєї должности вышъ⁵ вовсе послушными, ібо ежели впрѣд такови ослушники являтсѣ і в вашемъ вѣдомствѣ воровство кому причинятъ, то с того самого обидимому удоволство взисканно будетъ. ⁶Ежели ж каковій⁶ // будетъ імуществомъ не состоятеленъ, то наказанъ будетъ киями безпоблажно.   239

[1]768 году
Сентябра 13⁷.
№-р 3223.
Арк. 238–239. Чернетка.

¹ *Виправлено з приключеніємъ.*

² *Виправлено з которою.*

³ *Виправлено з не отворилсѣ.*

⁴ *Виправлено з били би.; далі закреслено по [...].*

⁵ *Написано над рядком.*

⁶⁻⁶ *Написано на правому полі.*

⁷ *Виправлено з 12.*

№ 157 1768 р., вересня 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Івану Касяненку про підпорядкування його очільнику військової команди військовому старшині Андрію Порохні. № 3224

248 Из Коша Войска З. Низового гспдну полковнику Івану Касяненку Ордеръ

Понеже, ви для поїска і переловленія могущих убѣгать с Полскои области тамошних бунтовщиковъ в здешния мѣста, также к пересматриванию і недопущению в сообщество никого¹ здешних подчиненних в Полшу уходитъ, от Коша опредѣленни къ гспдну воиковому старшинѣ Андрію Порохнѣ в команду. Для того, повелѣвается вам, по полученіи сего заразъ² прибравъ какъ надлежитъ, явится у оногo гспдна Порохнѣ і битъ при немъ в командѣ, пока вамъ ордеромъ с Коша указанно будетъ.

Сентябра 13 д.

1768 году.

№ 3224.

Помітка: Изъ сего равнoсилно полковому старшинѣ Мартину Височину ордер посланъ под № 3225-м.

Арк. 248. Чернетка.

№ 158 1768 р., вересня 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому старшині Андрію Порохні про організацію команди з козаків Самарської паланки чисельністю 500 осіб, підпорядкуванням йому полковника Івана Касяненка і Мартина Височина, з вимогою виступити до р. Жереб'ячої і там проводити розшук гайдамаків, уникаючи при цьому конфліктів з татарами. № 3227

249

По секрету

Из Коша Войска Запорожского Н. высокоблагородному гспдину¹ воиковому старшинѣ Андрію Порохнѣ²
Ордеръ

По причинѣ учинившихся между полскими українскими людми бунтовъ і от их слѣдуемого грабительства, полученними въ Кошѣ височаишою ея ім. ва. грамотою і высокими генералитетскими ордерами, веленно убѣгающих³ в здешниє мѣста³ с Полши бунтовщиковъ тамошних⁴ пересматривать і сискивать, а по переловленіи⁵ содержат под крѣпкимъ караулом[ъ]⁵, также

¹ Далі закреслено з здешних.

² Написано над рядком.

¹ Виправлено з гспдамъ.

² Далі закреслено полковнику Івану Касяненку да полковому старшинѣ Мартину Височину.

³⁻³ Написано над рядком.

⁴ Далі закреслено в здешнія мѣста.

⁵⁻⁵ Написано над рядком замість закресленого поступать с ними по здешнимъ воісковим обичаямъ.

і в сообщество к тѣмъ взбунтовавшімся уходить в Полшу здешнихъ подчиненнихъ никого не допускать. Почему для такового пересматриванія ⁶ на сей сторонѣ реки Днепра ⁶ із Воиска Запорожского Низового опредѣленни глда ³ воісковіе старшини // Макаръ Нагай, Алєѣѣ Чорній⁷, Андреи Лукяновъ ³ да полковникъ Кийнашъ ³, і отправленни с командами в бугогардовоѣ ⁸ вѣдомство і прочіе здешнихъ дачъ мѣста. А к пересматриванію і переловленію ⁹ выше писанихъ шалостниковъ на тои сторонѣ Днепра в самарскомъ вѣдомствѣ і в прочихъ мѣстахъ, опредѣлено ¹⁰ васъ ¹¹ да ¹² к вамъ ¹⁴ под команду полковника Івана Касяненка і полкового старшину Мартина Височина, такожъ ¹³ команди ¹⁴ для всегдашнєго розѣзда ¹⁵ холостихъ козаковъ 500 человекъ. Что бже оніе козаки ³ з самарского вѣдомства з жителствующихъ тамо по разнимъ рѣчкамъ, зѣмольникамъ козаковъ при всеи воинскои ісправности і на добрихъ лошадахъ к вамъ высланни били, о томъ полковнику самарскому Дмитрію Кулику з старшиною чрезъ ордеръ предложено.

Того ради, принявъ вамъ //сеи ордеръ і в команду свою выше ²⁵⁰ опредѣленнихъ полковника Івана Касянка [!], полкового старшину Мартина Височина і 500 человекъ команди козаковъ, следова т прямо в Жеребичу, ⁶упадающую в Конску ⁶, гдѣ в закрытихъ мѣстахъ дистанцією рсположасъ, оттол ¹⁶ ⁶ по границѣ Конскою і Бердами, такожъ ⁶ вѣдомства самарского ³ і калмиюского ³ по разнимъ мѣстамъ ¹⁷ і по речкамъ ¹⁸ Чаигулѣ і Янгулѣ ежечастиѣ ³ розезди чиня ¹⁹, пересматрива т, не убѣгнетъ ли кто з Полскои области з тамошнихъ взбунтовавшихся народовъ, іли к тѣмъ на зловредніа начинаніи і здешнихъ подчинихъ [!] ²⁰ не будутъ ²¹ ли ³ какови къ входу покушатся, таковихъ по переловленіи под крѣпчаишимъ карауломъ со всѣмъ, ²⁵⁰ чтобъ при нихъ // могло сискатся, пресила т в Кошъ.

Ежели вамъ, при розѣзди ²² по границѣ ²² в какомъ мѣстѣ случится ²⁵⁰ зв. съехатся с кримскими татарами і оніе васъ спрашиватимуть зачимъ ви с командами ездите, вы імъ імѣете съ учтивостію не оказивая ничего ²³

⁶⁻⁶ Написано на лівому полі.

⁷ Далі закреслено да.

⁸ Далі закреслено мѣс.

⁹ Далі закреслено т.

¹⁰ Виправлено з определени.

¹¹ Виправлено з вы.

¹² Виправлено з і.

¹³ Написано над рядкомъ замість закресленого і.

¹⁴⁻¹⁴ Написано над рядкомъ та на правому полі.

¹⁵ Далі закреслено команди.

¹⁶ Далі закреслено написане на лівому полі такъ.

¹⁷ Далі закреслено і калмиюского вѣдомства.

¹⁸ Виправлено з речкахъ.

¹⁹ Виправлено з чинитъ; далі закреслено і.

²⁰ Далі закреслено подчиненнихъ.

²¹ Виправлено з будутъ.

²²⁻²² Написано на правому полі.

²³ Далі закреслено к.

251 суровостію²⁴ обявить, что ви для²⁶ переловленія разсипанихъ²⁵ російскими командами в Полщѣ гайдамацкихъ шаекъ злодѣевъ²⁶ // находитесь. Однако жъ, того остерегаясь, что б прилучится могущей іногда встрѣчѣ с татарскими розездами, о людѣ ныкакои причини к раздору не подавать, хотя б іногда от татаръ к тому и повод поданъ былъ, но всѣми мѣрами от сор убѣгать і уклонятся олговариваясь, что такие поступки з сосѣдственною дружбою нимало не сходственни, і если імъ какіе обиди причиненни, то должны жаловатся начальникамъ, от коіхъ і справедливого удовольствія ожидать²⁷ імѣють. В кримськіє жъ границы о людѣ малѣише вамъ не вѣздить.

251 зв. Что б же і калмиускій полковник // своего вѣдомства с козаками виступивши расположился в Каратишѣ і границею по Бердамъ,²⁸ і до мѣста, по согласію с вами назначеного²⁸, розезди чинил²⁹ і под ордеромъ вашимъ найдовался, о томъ ему предложено²⁹. При розездѣ вашимъ по границы присматривать нѣтъ ли гдѣ татарскихъ собраніи і ежели єсть, то в какомъ они обращеніи і воїнскои справности,¹⁴ і намѣреніи секретнѣише развѣдывать¹⁴ і по достовѣрному увѣдомленіи Кошъ рапортова т.

Между чѣмъ, в своєи дистанціи і в розѣздахъ будучи, імѣтъ крѣпкую і недремателную предосторожность з денними і ночними олводними караулами. В сєи командировки будучи, какъ³⁰ в чабановъ кримскихъ, // яко і ни в кого⁶ заграничнихъ і здешнихъ народовъ⁶ о людѣ ничего не братъ⁶⁻³ и не обижать³, і команди не ропускатъ, і не сходитъ з стєпу і битъ вьсєгда в розѣздахъ до нашего особого к вамъ о сємъ велѣніа⁶. І что с вами будєтъ происходитъ, о томъ імѣтє почасту Кошъ рапортова т.

1768 году

Сєнтябра 13 д.

№ 3227³¹.

Арк. 249–252. Чернетка.

№ 159 1768 р., вересня 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому старшині Андрію Лук'янову про виступ разом з полковником

²⁴ *Виправлено з суровимъ.; далі закреслено середствам.*

²⁵ *Далі закреслено в Пол.*

²⁶⁻²⁶ *Написано на правому полі замість закресленого сєго єдиного обстоєтєлства находитесь. В кримськіє жъ границы о людѣ і малѣише вамъ не вѣздить, что б же і калмиуский полковникъ своего вѣдомства с козаками виступивши расположился в Каратишѣ і границею по Бердамъ і і к вамъ розезди чинил, о томъ ордеромъ веленно, і что в сєи командерожи будучи, какъ в заграничнихъ людей, так в чабановъ кримскихъ, яко і ни в кого о людѣ ни взятками на чѣмъ к собирать і не оттолъ, что с вами будєтъ происходитъ, о томъ імѣтє почасту Кошъ репортова т.*

²⁷ *Далі закреслено іли.*

²⁸⁻²⁸ *Написано на правому полі замість закресленого і к вамъ.*

²⁹⁻²⁹ *Написано над рядком та на правому полі замість закресленого о томъ ордеромъ веленно.*

³⁰ *Далі закреслено в заграничнихъ людей, такъ.*

³¹ *Виправлено з 2227.*

**Андрієм Кїнашем і військовою командою у відомство
Бугогардівської паланки в район р. Мертводї для розшуку
гайдамаків, а також з наказом уникати конфліктів
з татарами. № 3230**

Із Коша Воиска Запорожского Низового высокоблагородному 240
гспдну воисковому старшинѣ Андрею Лукянову
Ордеръ

Многими ордерами от его сиятельства гспдна генераль-аншефа, ковалера, графа Румянцова¹, і гспдна генерал-аншефа, губернатора киевского Воєикова, Кошу предлагано, даби кѣ взбунтовавшімся в Полскои области на Украинѣ тамошнимъ подданнымъ народамъ въ сообщество зъ здешнихъ подчиненныхъ никто уходитъ, и оттуда зъ тѣхъ бунтовщиковъ в сїе граници убѣгать² не могли, к сиску і переловленію таковихъ взять от Коша всевозможніе средства, // о чемъ і высочайшею ея і. ва. грамотою, с нарочнимъ обер-афицеромъ присланною Воиску Запорожскому Низовому, строгаише подтвержденно. І хотя ко істребленію таковихъ злочинцовъ із Воиска Запорожского Низового отправленни с командами гспда воисковие старшини Макара Нагаи і Алеѣѣ Чорній, но, что і нинѣ полученными в Кошѣ от високихъ генералитетовъ повелѣніями срого притверждается означеннихъ шалостниковъ пересматривати і переловлять. 240 зв.

Для того, в Кошѣ опредѣленно, к онимъ гспдамъ старшинамъ еще команди приумножить і к оной // з доволнимъ наставленіемъ опредѣлитъ васъ 241
да полковника Андрея Кѣинаша. Которую ви принявъ, имѣете слѣдовать в бугогардовое вѣдомство і по прибитіи туда³ з оними старшинами Нагаєм і Чорнимъ съехатся въ одно мѣсто со всѣми командами, гдѣ взявъ⁴
Алексѣй Чорній з десяти, Кїнашъ з девяти, Нагай з девяти, а вы з десяти куреней козаковъ⁴ всякъ себѣ в команду⁵, з оними⁶ расположится ставками⁷ имѣете, а іменно: Алеѣѣю⁸ Чорному⁹ зъ низу в Яланцѣ въ Озерицахъ, Андрею Кїнашу¹⁰ у Чорномъ Ташлицѣ в Робленои могили, Макару Нагаю в Бешбайракахъ, а вамъ у Мертводѣ [!]¹¹ в закрытихъ // здешнего вѣдомства мѣстахъ, і 241
имѣтъ¹² по границѣ ставка от ставки¹² і візде¹³ тамо⁷ безпереривніе розезди, зв.

¹ *Виправлено з Румянцева.*

² *Написано над рядкомъ замість закресленого* *возвращатся.*

³ *Далі закреслено* *статъ в ѣ єдномъ мѣсти.*

⁴⁻⁴ *Написано на лівому полі.*

⁵ *Далі закреслено* *па равному числу козаковъ.*

⁶ *Далі закреслено* *ставками.*

⁷⁻⁷ *Написано над рядкомъ.*

⁸ *Виправлено з Алеѣѣи.*

⁹ *Виправлено з Чорнои.*

¹⁰ *Виправлено з Кѣинашу.*

¹¹ *Далі закреслено і* *расположась.*

¹²⁻¹² *Написано над рядкомъ та на правому полі.*

¹³ *Далі закреслено* *написане на правому полі* *в здешнихъ мѣстахъ.*

і всепрілѣжно, не будут ли убѣгать с Полши в здѣшніе мѣста, или не отважится *л* хто зъ тутейшихъ подвласнихъ оллучится в Полскую Україну въ єдиноумисліє к тамошнимъ бунтовщикамъ, пересматриват і переловлят, а по переловленіи присилатъ ⁷ со всѣмъ, что при нихъ будетъ ⁷, до Коша, к поступленію с ними подлежащему. Если би надчаяніє з сихъ ¹⁴ злочинцовъ за многимъ ихъ соборищемъ гдѣ либо кому із васъ взятъ неудобіє могло казатис, при такомъ случаі одинъ к другому в стажи ваши нарочними о дачи вамъ вспоможенія даватъ знатъ. Во время *ж* // сопрововиленія
242 ихъ, поступат с ними примирно, какъ с разбоиниками і нарушителми общаго блага.

Ежели вамъ при розъездѣ по границѣ въ какомъ мѣстѣ случится съехатся с кримскими татарами ¹⁵, і оніє васъ спрашиватимуть зачимъ вы с командами ездите, вы імъ імѣете съ учтивостію не сказивая ничего суровости ¹⁶ обявитъ, что вы для переловленія разсипаннихъ россійскими командами въ Полщѣ гайдамацкихъ шаекъ злодѣевъ находитесь. Однакож того остерегаюсь, что *б* придучимся могущеи іногда въстрѣчѣ съ татарскими розездами, олноудь никакои причини къ раздору не подаватъ, хотя *б* іногда от татар к тому и поводъ поданъ былъ, но всѣми мѣрами от соръ убѣгать и уклонятся о ловариваясь, что такіє поступки зъ сосѣдственною дружбою ни мало не сходственни, и если імъ какіє обиди причинени, то должны
242 жаловатся пачалникамъ, от коихъ и справедливого удоволствія // ожидать зв. імѣють. Въ кримскіє границы олноудь і малѣише вамъ не въездитъ ¹⁷.

При семъ ¹⁸ вашемъ по границѣ розездѣ ⁷ присматривать нѣт ли гдѣ татарскихъ собраній і ежели єсть, то въ какомъ оны обращеніи і воінской справности и намѣреніи, секретнѣише развѣдиват, и по достовѣрному увѣдомленіи Кошъ репортоваг. Между чемъ, ви въ своей дистанціи и в розездахъ будучи, імѣтъ крѣпкую и не дремателную предосторожность, з денними и ночними о лводними караулами. Въ сеи командировки будучи, какъ въ чабановъ кримскихъ, яко и ¹⁹ ни в кого заграничнихъ і здешнихъ народовъ олноудь ничего не братъ и не обижатъ, и команди не роспускать, и не сходитъ зъ степу и бытъ
243 всегда въ розездахъ до нашего // особого к вамъ о семъ велѣнія. И что ²⁰ будетъ происходит, о томъ імѣете по часту Кошъ репортовать.

1768 году

Сентябра 13 д.

№ 3230.

Арк. 240–243. Чернетка.

¹⁴ *Виправлено з симъ.*

¹⁵ *Підкреслено олівцем.*

¹⁶ *Виправлено з суровстію.*

¹⁷ *Далі закреслено своего вѣдомства съ козаками выступивши расположитя въ Каратишѣ и границую по Бердамъ и до мѣста по согласію с вами назначенію.*

¹⁸ *Написано над рядкомъ замість закресленого разъездѣ.*

¹⁹ *Далі закреслено никто.*

²⁰ *Далі закреслено с вами.*

№ 160 1768 р., вересня 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша
військовим старшинам Макару Нагаю і Олексію Чорному
про виступ з військовими командами в Беш-байраки та
у пониззя р. Яланець для пошуку гайдамаків, а також
з наказом уникати конфліктів з татарами.
№ 3231–3232

До воискових старшинъ Макара Нагая і Алежѣя Чорного 244
Ордеръ зв.

Что полученними нынѣ в Кошѣ от высоких генералитетовъ ордерями
строжае притверждается, появившихся¹ пред симъ¹ в Полской области на
Украинѣ бунтовщиковъ, от коихъ происходятъ тамошнимъ немаліе граби-
телства, если бѣ могли в здешніе мѣста убѣгати, или к соединенію з оними
із здешних подчиненних кто б олажился в Полщу уходитъ, прилѣжнѣше
пересматривать і переловлять, а по переловленіи братъ под карауль.
Потому опредѣленно в Кошѣ ко вспомошествованію вамъ отправитъ г.
воискового старшину Андрея Лукянова да полковника Андрея Кѣинаша // 244
і² приумножитъ еще команды, коі от Коша і отправленіи.

В слѣдствіе жѣ сего, вамъ повелѣваемъ, по прибитіи оних воискового
старшины Лукянова да полковника Кѣинаша в бугогардовое вѣдомство,
сѣхатся с командами в едно мѣсто, гдѣ оною раздѣлясь вы себѣ,³ Алежѣю
Чорному, вы себѣ взявъ з десяти куренеи команды козаковъ, с оною
следовать в низъ Яланця до Озерищъ³, взявъ з девяти куренеи команды
козаковъ, со оною следовать в Беш-байраки, і расположась в закрытих
здешнего вѣдомства мѣстах, имѣтъ по границѣ і вездѣ тамо безпереривніе
розѣзди і всеприлѣжно, не будет ли с Полши в здѣшніе мѣста, либо не
олажится хто з тутѣиших подвласних оллучится // в Полскую Украину 245
в единомислие к тамошним бунтовщикам пресматривать і переловлять,
а по переловленіи присилат до Коша⁴ со всѣм, что при них будет⁴ к пос-
тупленію с ними подлещему.

Ежели вамъ при розѣздѣ по границѣ в какомъ мѣстѣ случится
сѣхатся с кримскими татарами і оніе васъ спрашиватимуть зачимъ вы
с командами ездите, ви имѣ имѣете съ учтивостію, не оказива[я] ничего
суровосты⁵ обявитъ⁶, что ви дл[я] переловления расипан[ими] россійски-
ми команда[ми] в Полщѣ гайдамацких[ъ] шаекъ находитесь. Однако жѣ
того остерегаяс прилучится могущеи іногда встрѣчѣ с татарскими розезда-
ми, олюд никакои причини // к раздору не подавать, хотяб іногда от татар 245
зв.

¹⁻¹ Написано над рядком.

² Далі закреслено к нимъ.

³⁻³ Написано на правому полі.

⁴⁻⁴ Написано на лівому полі.

⁵ Виправлено з суровостію.

⁶ Далі закреслено обявитъ.

к тому і повод поданъ билъ, но всѣми мѣрами от ссоръ убѣгать і уклонят- ся отовариваясь, что такіє поступки з сосѣдственною дружбою ни мало не сходствени, і если імъ какіє обиди причинени, то должны жаловатся начальникам, от коих і справедливого удоволствія ожидать імѣют. В кримскіє жъ граници онюд [!] і малѣише вамъ не вездит.

При обездѣ вашемъ по граници присматриват, нѣт ли гдѣ татарских собраний і ежели естъ, то в какомъ они обращеніи і воїнскои ісправности і намѣреніи секретнѣише развѣдыватъ, і по достовѣрномъ увѣдомленіи Кош репортоваг. Между чимъ, в своєи дистанціи і в розѣздах будучи, імѣтъ крѣпкую недремателную предосторожность, з денними і ночними отводними караулами. В сєи командировки будучи, какъ в чабановъ кримских, яко і ни в кого заграничних отнюд ни[ч]его не брать і не обижатъ, [і] [к]оманди не роспускатъ,³ і не сходитъ з степу, і битъ всегда в розѣздах до нашего особого к вам о сємъ велѣния. І что с вами будетъ происходить, о томъ імѣете почасту Кошъ репортоватъ.

Сентябра 13 д.

1768 году.³

Нагаю № 3231.

Чорному № 3232.

Арк. 244–245 зв. Чернетка.

№ 161 1768 р., вересня 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Андрію Кїйнашу про відрядження його до команди військового старшини Андрія Лук'янова. № 3233

246

Із Коша Воїска Запорожского Низового гспдну полковнику
Андрею Кїйнашу
Ордеръ

Для переловленія желающих отселъ ітит в Полцу на грабителства і оттол выходящих, отправлени із Воїска Запорожского Низового с командами воїсковіє старшини Макаръ Нагаи, Алеѣѣи Чорній і Андрей Лукяновъ. В сходство чего, вамъ повелѣвае тся, по полученіи сего, зараз прибравъ себе какъ надобно, у оних гспдъ старшинъ явится і послушним во всемъ под¹ ордеромъ битъ² воїскового старшини Андрея Лукянова, в которого по полученіи сего заразъ і явится імѣешъ.

Сентябра 13 д.

1768 году.

№ 3233.

Арк. 246. Чернетка.

¹ Далі закреслено их.

² Написано над рядком замість закресленого находится.

- № 162 1768 р., вересня 14. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовим старшинам Макару Нагаю і Олексію Чорному про пересилання кореспонденції на Запорозьку Січ через військового старшину Андрія Лук'янова. № 3238–3239

До Макара Нагая і Алеґґья Чорного
Ордєрь

247

Даби скорѣишего с Коша до васъ і в Кошъ от васъ писемъ пересилка доходила, для того імѣте вы, ежели какіе от васъ в Кошъ репорти будутъ, ониє в ставку гадна воіскового старшини Андрея Лукянова олправлятъ і об оних, о чемъ ониє будутъ посилаєми, єму, Лукянову, даватъ знатъ, равно и по увѣдомлениямъ єго, Лукянова, дѣйствовать.

Сентябра 14 д.

1768 году.

До Нагая 3238.

До Чорного 3239.

Арк. 247. Чернетка.

- № 163 1768 р., вересня 14. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому старшині Андрію Лук'янову про пересилання до Запорозької Січі кореспонденції від військових старшин Макара Нагая і Олексія Чорного. № 3240

Андрѣю Лукянову
Ордєрь

254

Для скорѣишеи пересилки в Кошъ писемъ от гадъ старшинъ Нагая і Чорного, посланими к ним с Коша ордєрами велєнно, ежели какіе будутъ в Кошъ репорти, ониє к пересилки в ставку вашу і вамъ об оних репортъ, ¹что написано¹, давали бъ знатъ, а ви по получении, ониє с нарочними в Кошъ присилаг імѣте при² обстоятелних репортах.

Сентябра 14

1768 году.

№ 3240.

Арк. 254. Чернетка.

- № 164 1768 р., вересня 22. Тернівка. – Рапорт військового старшини Андрія Лук'янова Кошеві про перебування з невеликою кількістю козаків у верхів'ях р. Тернівка, з проханням наказати курінним отаманам доукомплектувати його команду необхідною кількістю запорожців, та про наміри виступити до Кривого Рогу

¹⁻¹ Написано над рядком.

² Далі закрєслєно каких.

257

В Кошъ Войска Запорожскогѡ Низовогѡ
Покорнии репортъ

За силу данногѡ с Коша Войска Запорожского Низового мнѣ открытого листа, о слѣдовании с командою в бугогардовіе места для переловления и пересматривания выходящих с Полщѣ грабителей, я нинѣ с малим числомъ командою в горѣ Терновки нахожус. Черезъ сие жѣ покорно прошу притвердить атаманамъ, даби скорѣише высланны били в команду козаки, чтобъ я чрезъ то зде болшѣ времени не терял. Я жѣ имѣю отсюда трактъ взять на Кривои Рѣгѣ. О чемъ Кошъ Войска Запорожского Низового репортую.

Войсковіи старшина Андрѣи Лукьянов

1768 году

Сентябра 22 д.

Терновка.

258

На конверті: В Кошъ Войска Запорожского Низовогѡ
зв. Покорнии репортъ.

Залишки печатки

На конверті помітка: Сего явитель Войска З. Низового куреня Рогѣвского козакъ [...] Сотниченко о твозящихъ¹ двома человекѣ, о правленъ от мене в бугогардовоє вѣдомство в зимовникъ козака куреня Пашковского Василя Волошина для привозу о ттолѣ барановъ і овецъ [...] [...] [...].

Арк. 257, 258 зв. Оригінал.

№ 165

1768 р., жовтня 5. [Самарська паланка]. – Рапорт полковника Самарської паланки Дмитра Кулика Кошеві про неможливість організувати команду з 500 козаків самарського відомства через відмову запорожців мобілізуватися. № 302

253

В Кошъ Войска Запорожскогѡ Низовогѡ
Репортъ

Въ повеленную от Коша къ гспдну войсковому старшинѣ Андрею Иванову Порохнѣ пятисотную козачую команду, вездѣ въ вѣдомствѣ нашѣм по козачимъ зимовникам для сѣзду въ оную команду козаковъ, за третѣмъ уже разом нарочніе с пѣрначамы і печаткамы от насъ посланни, і собираются съ нѣкоторихъ зимовниковъ по два і по три человекѣ, до селѣ жѣ еще полногѡ числа пятисотной команды не собранно по той причинѣ, какъ і прежде репортованно, что многіе въ одаленнихъ рѣчкахъ сидящіе зимовниками козаки, о товариваются готовими себе повелѣніям курѣннихъ атамановъ въ сѣчовую обѣздку. Какъ же она пятисотная команда собрана будетъ, ему, гспдну Порохнѣ, поручится і в Кошъ репортованно бутъ имѣеть.

Полковникъ самарскии Дими трий Кулик з старъшиною

¹ *Виправлено з отравлень.*

1768 года

¹Октябра 5 дня.¹

№ 302.

Помітка: П. ок. 13 д. 1768 году.

Арк. 253. Оригінал.

№ 166   **1768 р., жовтня 15. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військово-
му старшині Андрію Порохні про негайне слідування з наявним
числом команди для пошуку гайдамаків в зазначене місце.
№ 3470**

До Порохнѣ 256

Ордеръ¹

Ми до сего вамъ ордеромъ предложыли, чтобъ вы істребовав в полковныка самарского пятисотную команду, с оною слѣдовали на показанное въ томъ ордерѣ² мѣсто і чиня от того мѣста частиє розѣзды, данное вамъ сверхъ всего³ по ннѣшнімъ заграничнымъ обстоятелствамъ самонужнѣшоє³ особое паставленіє⁴ под приличнимъ протекстомъ выполняли⁵. А ннѣ дошло до насъ извѣстіє, что вы і до днесь в повеленное вамъ мѣсто не виступили і ннѣ для чего в самомъ открытомъ мѣстѣ з собранною вашею командою⁶ под селомъ Самарю стоѣте⁷. Для того, не оставили ми вамъ вторично сымъ нашимъ ордеремъ пижрѣпчайше притвердытъ, дабы вы за полученіємъ сего⁸ того жъ дня⁸ с вашею командою⁹ сколько і той малой части суть⁹, какъ скоро возможно в по[веле]нное вамъ мѣсто слѣдовали⁹ // і тамо повелѣнное ва[мъ] с краи- 256
ною вашею неоста[ло]стью⁹ и осторожностию⁹ ісполняли. Когд[а] при васъ зв.
полнои пятисотной команди теперъ ннѣтъ, то тотъ часъ оную в полж[о]вника самарского істребова гімѣете, для чего і се[й] ордеръ ему обявить.

1768 году

Октябра 15 д.

№ 3470.

Арк. 256–256 зв. Чернетка.

¹⁻¹ Підкреслено.

¹ Далі закреслено Прѣд симъ.

² Далі закреслено в к[...] и.

³⁻³ Написано на лівому полі.

⁴ Далі закреслено в.

⁵ Далі закреслено темъ.

⁶ Далі закреслено близь Самарѣ.

⁷ Далі закреслено В чѣм.

⁸⁻⁸ Написано на лівому полі замість закресленого ежели.

⁹⁻⁹ Написано над рядком.

№ 167 [1768 р. Бугогардівська паланка.] – Реєстр козаків
Бугогардівської паланки, які залишили промисли
і приєдналися до гайдамаків

62	Реєстрърь, хъто іменъно зъ Гарду ѡстава добичъ в Полъщу пошел на грабителъство, а имянъно:	
		Куреня Рогъвскогѡ
Матвѣй Лагода		Кревій, билъ в Голтѣ
		Коренѣвскогѡ
Васил Горкуша		Іванъ Вишенка
Савка Негеза		
		Ирклѣвскогѡ
Омелко Вербa		Тимошъ Нижник
		Поповичивскогѡ
Федѡр Конотопиць		Дѣмко Поварка ^а
Марко Дурный		
		Батуринскогѡ
Гарасим Чепѣль		
		Канѣвскогѡ
Василь Чувилка		Остапъ Жмур, ватагъ
		Дмитро Товмачъ
		Крилѣвскогѡ
Бугримъ в Голтѣ		Петро Хомѣнецъ, былъ в Голтѣ
Фома Колосунъ		Игнатъ Коза
Кононъ Лагода		Яцко Малий
Данило Шрам		Олеѣза Нечимъ
Михайло Заруба /		Мамай //
62		Донскогѡ
зв. Семенъ Строкатий		Петро Купан
		Кущѣвскогѡ
Мусѣй Палѣй ^б		
		Тимошѣвскогѡ
Іван Чапала ^в		Михайло Чепѣль
Михайло Чабан		Гаврило Триухъ
		Васюринскогѡ
Іван Харсунъ		Данило Косолапъ
Андрѣй Таранъ		Карпо Неклеса ^г
Артем Чорный		Костя Гилунъ
		Платнѣровскогѡ
Лазор Шаповал		Пастрига, Дѣмкѣв родичъ, бил в Голтѣ
		Лѣвушкѣвскогѡ
Игнатъ Крученний		Федѡр Таранъ ^г

Іван Пѣпъ	Ведмедовского	Їско Кривий ^а	
Іванъ Бѣлий ^е		Мусѣй Бѣлий ^е	
Лукянъ Лошак ^ж		Іванъ Калуза	
Каленик Чорный		Костя Дужанъ	
І Костя			
	Бруховецкого		
Хома Глухий //			63
	Пластунѣвского		
Гаврило Бѣлий			
	Величковского		
Ігнатъ Люлка		Їско Байбарза ^з	
Семень Побѣгаило ^и			
	Пашковского		
Яцко Чуприна ^і		Тимѣшъ Куликъ	
Їско Стеблянъ			
	Вышестеблѣевского		
Артем Волосяний ^і		Пилипъ Чорный	
	Мишастовского		
Самоило Кравецъ		Іванъ Кобилский	
Кирило Чорный ^и		Лаврѣнъ Кривий ^і	
	Калнеболоцкого		
Микита Вчорашнѣй		Михайло Овчина ^к	
Мирон Бойко		Мусѣй Ковал	
	Деревянковского		
Савка Ковтуненко ^л /		Хома Невѣдничій ² //	
	Дядкѣвского		63
Кирикъ Сѣтникъ			зв.
Арк. 62–63 зв. Оригинал.			

№ 168 [1768 р. Запорозька Січ.] – Реєстр запорозьких козаків, які поповнили загони гайдамаків

Записка, какиє жь іменно козаки і какихъ куреней в Полщу на грабителство пойшли: 64

	Канѣвского	
Остапъ Жмуръ, ватагъ		
Василь Чувилка		
Дмитро Товмачъ		
	Ведмедивского	
Лукянъ Лошакъ і Костя		
	Васюринского	
Іванъ Харсунъ		
	Пашкѣвского	
Куликъ		

¹ Написано над рядком замість закресленого Гумень.

² Далі закреслено Зъ людей же руских был толко един ватагъ Федоръ Волошинъ.

	Крилѣвскогѡ
Мамай	
	Мишастовского
Лаврѣнъ Кривий	
	Величкѣвского
Семень Побѣгаило	
	Коренѣвского
	Иванъ Вишенка //
64	Роговский Кривій былъ в Голтѣ.
зв.	Платнѣровскій Пастрига, Демкѣв род[ич].
	Висшестеблѣевского Артѣмъ Волосяни[й] пошолъ в Полщу.
	Дядковского Тимошъ Нос.
	Арк. 64–64 зв. Оригінал.

№ 169 [1768 р. В поході]. – Перелік заарештованого і конфіскованого майна військовим довбишем Нестором Головком у запорозьких козаків-гайдамаків

- 122 Записка, сколко имущества заарестовано войсковимъ довбишемъ

В козака курѣнногѡ ведмедовского Яцка Курбатогѡ проживалъ куреня Ивонѣвскогѡ Максимъ и прозваніе Маѣи, в оногѡ жъ Курбатогѡ покинул 3 корови: 1 с теламъ, двѣ без телят, еще торѣчна 1 теличка; бжѣлъ 45, а сам пошолъ в Полщу на грабительство. Сних коровъ взято в Куликову команду 2 на масѡ, а едну корову с телицею проданѡ довбишемъ за 4 р. 50 ко., а бжѡли ѡставлено въ Курбатогѡ до разсмотрѣнія.

В курѣнѣногѡ корсунского Ивана Немни приарестовано имущества по неимѣнію его в дому, вшѣдши в Полщу на грабительство:

- Коней – 2.
  - Кобиль 2, одна изъ лошаи.
  - Стригубъ 1.
  - Коровъ 6 с телятами.
  - Бузѣвѣковъ 4.
  - Вѣзъ кѣнский з упражу 1.
  - Уздъ 2.
  - Сѣдло 1.
  - Тринѣгъ 1.
  - Казанъ мѣдний 1.¹
- Арк. 122. Оригінал.

¹ *Зверху аркуша над документом написано Куреня Бруховецкого Грицко Швей пошолъ в Полщу на грабительство, коровъ десять с телатами, іс которихъ двѣ без телятъ узявъ Гелех.*

Бузѣвѣковъ шесть.

Биковъ четвертаковъ трі.

А пара пятаков [...].

№ 170 [1768 р. В поході]. – Перелік козаків, які чинили опір при арешті майна козака Корсунського куреня Івана Немни, який подався на гайдамацтво

Записка, хто іменно козаки противности оказали: 122

В речкѣ Великом Ингулѣ в урочищѣ Тычках, в зимовнику корсунского Немны, пришедѣ в оный, курсунских же козаковъ человѣк[ъ] до двадцяти, с коихъ козаковъ прозиваемый Кабака разнообразно браниль и тем[ъ] не допустилы заарестованного възят[ъ]. зв.

Помітка: Сія запыска пану осаулу Бѣлому дана.

Арк. 122 зв. Оригінал.

№ 171 [1768 р. Кам'яне]. – Свідчення про наявність в запорозьких козаків, які торгували в Кам'яному, волоського одягу

В Камяном видѣли ми, что в торгующих козаковъ естъ на продажѣ розвѣшанные волоскіе рубашки женскіе¹ і протное ганя², что все ездывшіе по базару татарѣ видят, і даби сіе какъ пібуд исправит, чтоб ліха не дат татарам, не оставте кому слѣдова т предложит. Ми жъ на первій случай продава т того в базарѣ базарнім камянским запретили. 194

Арк. 194. Оригінал.

№ 172 [1768 р. Запорозька Січ] – Список запорожців-гайдамаків, які були на грабунку в м-ку Ряшкові, із зазначенням їхньої здобичі

З Громоклії Микита левушковский, що вбитъ на варовствѣ в Полщѣ, в городѣ Рашковѣ в Днѣстра, Прокопъ Червоноштанъ^а, Тягуненко Маѣим^б левушковскі¹, Кривошия деревяжковский, зимовником в Громоклії, часть Губа калноболоцкий погнавъ невѣдомо куда, часть Червоноштанъ і Тягуненко погнали в Громоклию, а Жмуръ деревянковъский погнавъ на устя Ингула Великого. Въ каждогω с ыхъ імѣетца шарафаны і сребро, в Жмура сѣмъ аршинъ сукна бѣлого і шабля полская естъ.² 225

Арк. 225. Оригінал.

¹ Написано над рядком.

² Далі закреслено в Голтѣ грабленное.

¹ виправлено з Левушковскої.

² На аркуші 225 зв. початок листа до уманського полковника Якуба (Якова) Квяткевича: Высокоблгородній и високо почтенній глнднь полковникъ уманскій Яковъ Григоріевич!

Мслтивій гсдръ

Отвашего високоблгородія приятнѣйшее писание.

Справа 228

№ 173 1768 р., червня 22. [Запорозька Січ]. – Свідчення козака Васюринського куреня Зінця Прудкого, підозрюваного в гайдамацтві

84 1768 году іюня 22 д., курфнний васюринский Зѣнець Прудкий
[86] допросомъ показаль:

Онъ, Прудкий¹, зъ Тарасивского от козака куреня Васюринского Левка Шевця, (а коего находилсѣ² на рибной добичи з половини³)⁴, взявъ⁵ свою ручницю пришедъ⁶ в Сѣчъ⁷ сего юня 19 д.⁷, с намѣрениєм в кого либо статъ къ касофъ сѣна, и за приходом, в Сѣчи⁸, ту ручницю⁹, яко в пѣдпѣрку фастаянку и в рубахъ требовали подчинки, для того отдалъ⁷ Макару, курфнному крилѣвскому Чавуну¹⁰, а самъ того жъ дня явилсѣ въ куренѣ свои Васюринский. И в ономъ пребив до 21 д. сего жъ іюня¹¹, в вечеръ пошедъ к означенному Макару Чавуну^{12 13} і в оног¹³ ту ричницю, будучи подчинену
84 взявъ, ішоль в курфнъ и случасъ зъ знакомимъ // своїмъ, курфннимъ васю-
зв. ринскимъ Якимомъ Ковалемъ¹⁴, зашли в погрѣбъ козака рогиовского¹⁴ Левка Пѣдлепка¹⁴⁶ випить по копѣжи горѣлки. Куда войсковіє слуги: подасаулий с товарищи, пришедъ¹⁵, усмотрѣ при немъ ту ручницю,⁷ от него⁷ отобрали, а его по переночеваніи в куренѣ своемъ, Васюринскомъ¹⁶, сего 22 д. іюня съ оног¹⁷ куреня взято¹⁷ в войсковий сѣквестръ¹⁸. На воровства жъ¹⁹ и грабительства²⁰ нигдѣ, нискемъ, никогда²⁰ не согласоваль и симъ⁷ на то⁷ итиг²¹

¹ Далі закреслено сего іюня 19 д.

² Далі закреслено в.

³ Виправлено з половини.

⁴ Дужки автора.

⁵ Далі закреслено написано над рядком одну.

⁶ Написано на лівому полі замість закресленого пошед.

⁷⁻⁷ Написано над рядком.

⁸ Виправлено з Сѣчъ.

⁹ Виправлено з ружину.

¹⁰ Далі закреслено от нѣхъ и ко.

¹¹ Далі закреслено оног.

¹² Далі закреслено і ту.

¹³⁻¹³ Написано на лівому полі замість закресленого в коего.

¹⁴⁻¹⁴ Написано на правому полі замість закресленого Кирила [...].

¹⁵ Далі закреслено и.

¹⁶ Далі закреслено съ оног.

¹⁷ Виправлено з взянъ.

¹⁸ Далі закреслено онъ же пискемъ пигогда.

¹⁹ Далі закреслено и пр.

²⁰⁻²⁰ Написано на правому полі замість закресленого ітитъ.

не намѣревал²² и того за собою не знаеть²² и пи за кем не слыхаль²³. Сие показал праведно.

Помітка на арк. 84: Сей Прудкий іюля 20 д. 768 году олпущень безъ наказания в курѣнь.

Арк. 84–84 зв. Чернетка.

№ 174 1768 р., червня 23. [Запорозька Січ]. – Свідчення козака Переяславського куреня Романа Чорного, підозрюваного в гайдамацтві

1768 году іюня 23 д., курѣнный переясловский Романъ Чорний 85
допросомъ показалъ: [87]

Онъ, Чорний, сего іюня 22 д.¹ зъ криливского курѣнного двѣрця, въ коемъ онъ проживаль при бохѣннику, рогивскому козаку Андрѣю Лирніку², в печені бохѣнокъ, приходя³ между кузнями⁴ ⁵остановилъя било⁵ под будкою бохѣнника Івана Литвинка сидѣтъ, о жуда его, Чорного, знакомий, курѣнный щербиновский Яков Малий, вишедъ⁶ з винку⁶ козака куреня Рогивского Левка Подлепки, позвавъ в оный питъ⁷ горѣлки⁸, почему онъ, Чорний, пришедъ⁹, застал тамо пиючихъ горѣлку сѣромахъ 20–15 человѣкъ,¹⁰ коихъ імень, и прозваний, и куреней не знаеть¹⁰. И напивши с горѣлки¹¹, оттуду¹² всѣ вийшли¹², і при расходѣ въ свої¹³ жилища ¹⁵тѣ сѣромахи // въпередъ¹⁴ ихъ идучого одного толко, називали курѣннымъ куцѣвскимъ Грицком Кривимъ, имѣющимъ будто¹⁵ ититъ с ними па низовіе¹⁶ запорожские 85 зв.

²¹ Далі закреслено на то.

²²⁻²² Написано над рядком замість закресленого и про то.

²³ Далі закреслено і не знаеть.

¹ Далі закреслено пошед.

² Далі закреслено въ Ингулѣ во споможеніи.

³ Виправлено з приходялъ; написано над рядком замість закресленого пошедъ.

⁴ Виправлено з кузнѣми.

⁵⁻⁵ Написано над рядком замість закресленого сидѣл под кузнєю.

⁶⁻⁶ Написано на лівому полі замість закресленого зъ погребу.

⁷ Виправлено з випитъ.

⁸ Виправлено з горѣлку; далі закреслено куда.

⁹ Написано над рядком замість закресленого въ оной погрѣбъ погрѣл вошедъ.

¹⁰⁻¹⁰ Написано на лівому полі замість закресленого [...] [...] [...] [...] [...] [...].

¹¹ Виправлено з горѣлку; далі закреслено и вишедъ о тшедши о ттуду олбивъ.

¹²⁻¹² Написано на лівому полі.

¹³ Далі закреслено обита.

¹⁴ Далі закреслено но тор.

¹⁵⁻¹⁵ Написано над рядком та на правому полі замість закресленого тѣ сѣромахи, коі // оный Кривий зъ другитѣ сѣромѣ сѣромахи нахални, коихъ імень і прозваний ихъ, такожъ и куреней не знаеть, и котрими и между і которими сѣромахом оный тамъ Кривий імянованъ и Стяжком и имѣющимъ будто, подговаривали его, Чорного.

¹⁶ Далі закреслено мѣ.

мѣста¹⁷ въ нѣякийсь зятягъ, куда и его, Чорного, подговаривали¹⁷, для¹⁸ чего к сабранию¹⁹ за Сѣчу на палянѣ¹⁹ и время избрали сего 23 д. вечеръ²⁰, по и тому онъ, Чорний, не подавалъ точного²¹ согласия, ²²объявлялъ разсмотрится²², и пришедь в означенный крилѣвский курѣнный дворець²³, тамо заснувь²⁴. И какъ начало²⁵ свѣтатъ, уставши²⁶ взялъ в том двѣдцѣ свою ручницу²⁷, с оною ишоль до козака куреня Дядкѣвского Дороша Золота²⁸ с тѣмъ²⁸, чтобъ²⁹ по бившой²⁹ пред сим³⁰ от него, Чорного, к ему, Золоту, прозбѣ, въ его, Золота, битъ в проживателствѣ, но на тракту его, Чорного, идучого съ оною ручницею войсковим слугою Павлом Прусамъ взято³¹ в войсковий секвестръ.

Помітка на арк. 85: Сей Чорний іюля 20 д. 768 году ісь пушъкарнѣ олушченъ в курѣнъ без наказанія.

Арк. 85–85 зв. Чернетка.

№ 175   1768 р., червня 23. [Запорозька Січ]. – Свідчення козака Щербинівського куреня Яцка Малого, підозрюваного в гайдамацтві

86
[88]

1768 году іюня 23 д., козакъ куреня Щербиновского Яцко Малий допросом показалъ:

Онъ, Малий, сего 22 д. іюня въ шинъку козака куреня Рогивского Левка Подлепка¹ между 15-тѣ человекъ пѣякими сѣромахами в напитокі горѣлки не бил и туда¹ пить горѣлки² курѣнного³ переяславѣского Романа Чорного не звал⁴, ⁷а толко онъ, Малий, по заходѣ слопца идучи⁵ з куреня своѣго⁵ за

¹⁷⁻¹⁷ Написано на правому полі замість закресленого имяно, а от толь въ Полскую область на грабительство, по онъ, Чорний, н. к тому не подавалъ сог.

¹⁸ Далі закреслено чего.

¹⁹⁻¹⁹ Написано на правому полі.

²⁰ Написано на правому полі замість закресленого в вечеру.

²¹ Написано над рядком.

²²⁻²² Написано на правому полі замість закресленого отказался

²³ Далі закреслено се.

²⁴ Далі закреслено и виспавъ я.

²⁵ Далі закреслено на свѣтъ.

²⁶ Виправлено з уставъ.

²⁷ Далі закреслено и.

²⁸⁻²⁸ Написано над рядком замість закресленого съ намѣреніем.

²⁹⁻²⁹ Написано на правому полі замість закресленого по учиненной до того.

³⁰ Далі закреслено его.

³¹ Виправлено з взятъ.

¹⁻¹ Написано на лівому полі замість закресленого между 15-ти человекъ сѣромахами к напитокіу горѣлки не билъ и с ними соглася ититъ в Полскую область на грабительство не имѣлъ и туда в шинокъ.

² Далі закреслено козака.

³ Виправлено з куренного.

⁴ Далі закреслено Чорного.

кузнѣ про натуралную нужду, оного Чорного⁶ зъ другимъ певѣдомимъ козакомъ противъ означенного Пѣдлепкового шинку на дорогѣ стоящего видѣль, и с таковими⁷ сѣромахами⁸ согласия итить⁹ на низовие мѣста въ нѣякийсь затягъ⁹ не имѣль, по находился чрезъ весь тотъ день и ночеваль в своемъ Щербиновском куренѣ, с которого его, Малого, сего 23 д. взято въ воісковий секвестръ.

Помітка: Сеи Малий іюля 20 д. опущенъ въ курѣнъ безъ наказанія 768 году.

Арк. 86. Чернетка.

№ 176 1768 р., червня 23. [Запорозька Січ]. – Свідчення козака Кушівського куреня Грицька Чорного, підозрюваного в гайдамацтві

1768 году іюня 23 д. козакъ куреня Кушѣвского Грицко Чорний допросом показаль: 87
[89]

Онъ, Чорний, сего іюня 22 д. въ шинку козака куреня Рогивского Лѣвка Пѣдлепка¹ в числѣ 15 человекъ сѣромахъ в папитиі горѣлки не билъ, и с ними никакого къ ходу² на низовие запорожские мѣста в нѣякийсь затягъ² согласия не имѣль³, и курѣнного переясловского Романа Чорного пигдѣ не видѣль и с ним пикогда знакомства не держаль⁴. А допущениемъ случая в тотъ день ему, Чорному, доводило с биватъ въ войскової пушкарнѣ у посѣщения колодниковъ,⁶ потомъ в заходъ уже слонца ходиль⁵ за сѣчвое поселение^{5а} про натуралную нужду, куда его, Чорного, идучого, видѣли войсковие слуги, подасаулий Миско, незамаївскій и пѣдпушкарий Антонъ Голодний. Оттуду поворотясь, // заходиль в шинкъ⁶ войскового старшини [В]силя Пишмича⁶,⁸ где случившиєсь означенние ж слуги, подасаулий и пѣдпушкарий⁷, его, Чорного, находить, о лкуду уже ночью тогда⁸ пошедъ 87
зв.

⁵⁻⁵ Написано над рядком.

⁶ Далі закреслено стоячого.

⁷⁻⁷ Написано на лівому полі замість закресленого а поимке оного, и оного того дни пигде не видель и съ оними.

⁸ Далі закреслено нигде.

⁹⁻⁹ Написано над рядком замість закресленого [...] [...] [...].

¹ Далі закреслено не бил.

²⁻² Написано над рядком замість закресленого [...] [...] [...] Полскую область.

³ Далі закреслено а нигде онъ самъ [...] [...] [...].

⁴ Далі закреслено а находился лся.

⁵⁻⁵ Написано над рядком замість закресленого заходиль.

⁶⁻⁶ Написано на лівому полі та над рядком замість закресленого потомъ в козака куреня Уманского Канѣвского // [Ми]хаила Крученого, Поповичевского тер. Івана Ма[...] и.

⁷ Далі закреслено наиздили.

⁸⁻⁸ Написано над рядком та на правому полі замість закресленого о лкуду в шинку гостеваль з Васюринским козаком Іваном п.

в дом свой⁹ і почеваль¹⁰. Сего жъ 23 д. его, Чорного, взято въ воісковий секъвестръ.

Помітка на арк. 87: Сей Чорний іюля 20 д. 768 году олпущепъ въ курѣнъ безпаказанія.

Арк. 87–87 зв. Чернетка.

№ 177 1768 р., липня 21. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Шкуринського куреня Андрія Обдули, про намір рушити «в Полшу», службу в товариша Компанійського полку Василя Колісника та викрадення коня і кореспонденції, яку мав доставити до компанійців

88
[90]

1768 году іюля 21 д., содержачийся в воісковой пушкарнѣ воръ куреня Шкуринского¹ Андрѣи Обдула¹ допросом показал.

Родом онъ Слободских полков^а,² что ннѣ Украинская Слободская губерния²⁶, з слободи Лопаны от оца Грыгоря³. Остался онъ от оца не малолѣтным⁴ і жил при родственника[х] до возрасту, а потом пошел на Запороже, чему будет пятыи год, стал в куренѣ Шкуринском за атамана какогo іменно упомыл, гдѣ пожив мало, пошел на нізъ до козаковъ і служыл по разным мѣстаму козаков чѣстно⁵ до сего году.

А сего году⁶, когда он, Обдула⁷, в шкуринского Деркача весною⁸ на нізю⁹ в Глиныщах с половыни рибную добичь імѣл, а при том под косовычное время в зимовныку его, Деркача, косил, то¹⁰ выдя¹¹ довольно, что идут бродяги¹² в Полшу і сам¹³ косит оставя², тайно от хозыѣна своего¹⁴ перед Петром, взявши свое руже, пошел попад Інгуломъ. // І дошѣд села¹⁵

88
зв.

⁹ Написано над рядком.

¹⁰ Далі закреслено п.

¹⁻¹ Написано над рядком замість закресленого Іванъ Шанка.

²⁻² Написано на лівому полі.

³ Далі закреслено ж.

⁴ Далі закреслено при.

⁵ Далі закреслено год, и поннѣ.

⁶ Далі закреслено перед Петром.

⁷ Далі закреслено с половыны.

⁸⁻⁸ Написано над рядком.

⁹ Далі закреслено с по.

¹⁰ Далі закреслено в.

¹¹ Далі закреслено им.

¹² Далі закреслено много козаков.

¹³ Далі закреслено оставив.

¹⁴ Далі закреслено пошелъ в.

¹⁵ Написано над рядком замість закресленого до.

Голой Камянки, что на ноги охромѣ, ¹⁶ в том селѣ ¹⁶ остался и происковал¹⁷ мѣста себѣ служить, ¹⁸ где его, Обдулу, сикав¹⁸ от ставки Первого⁸ Кумпанѣиского полку⁸ подвоинный товаришь Васил Колѣсникъ¹⁹, во услуженіе к себѣ²⁰ согласил. В якого онѣ, Обдула, пожив недѣл зо три, какъ они Колѣсникъ² отобравши к себѣ имѣвшиесъ при ему, Обдулѣ, собственниие его за продажу⁸ в Ингулѣ невѣдомимъ козакомъ⁸ више писаннои ружжини, взятиє 3 ру. 50 ко. денги, да чугай сукна чорного², осправил его²¹ в опроваженые пысара до ставки Верблюжскои, то в онои ставки²² данно ему тамошным командиром писем шесть²³ везты до ставки²⁴ в Голу Камянку, куда он, Обдула, тѣхъ писемъ не везъ, а прямо поехалъ на хазяйскои лошади²⁵ до Сѣчи²⁵. І едучи уже по сю сторону Базавлуцкои деревни, тую лошади²⁸⁻⁸ с колбакою⁸ на шляху везомому до Сѣчи какихъс арестантовъ, козаку куреня Ирклѣвского Матвѣю Шевцю⁸ рублѣй за пятадцят незавѣдомо воровскои, но за собствєнную продалъ. // И подехавши съ онимъ 93 Шевцемъ до Сѣчи, пришедъ в свой курѣнъ Шкуринскій, означеніє шесть [95] писемъ явля пода²⁶ и доброволно от таковой имѣ лошади в компанѣйского товариша Колѣсника кражи и Шевцю продажи сознал, почему атаман // того куреня више писаніє 15 рублѣй денги в его, Обдули, отобрав, 93 з вѣдома Коша оному Шевцю возвратилъ, а коня²⁷ с кулбакою по отборѣ зв. от оног Шевця отдано въ войсковій табунъ. Его же, Обдулу, имѣ атаманомъ представленно въ войсковую пушкарню. Болѣе на воровствахъ и разбоях не билъ, показалъ праведно²⁸.

¹⁶⁻¹⁶ Написано на лівому полі замість закрєсленого в селѣ.

¹⁷ Далі закрєслено напане над рядком тамо.

¹⁸⁻¹⁸ Написано над рядком та на лівому полі замість закрєсленого где его Обдулу сискавъ.

¹⁹ Далі закрєслено которой.

²⁰ Далі закрєслено его Обдулу.

²¹ Далі закрєслено с полским.

²² Далі закрєслено какъ.

²³ Виправлено з шєсті; далі закрєслено которіє онѣ забрал.

²⁴ Далі закрєслено в его.

²⁵⁻²⁵ Написано над рядком замість закрєсленого на Запорожє, гдє.

²⁶ Виправлено з податъ.

²⁷ Далі закрєслено с кулба.

²⁸⁻²⁸ Написано на лівому полі і внизу аркуша замість закрєсленого к курѣнъному невѣдаєт какому Матвѣю Шевцю на шляху продал и кулбакъ. Что ж оная лошади уворова- на // пім Обдулою, онѣ, Обдула, свату своему Шевцю не казал, что показал правѣ болѣе на воровствах і разбоях нѣгдє не бивъ і сиє показал праведно и прі в., і подехавши с оним Шевцем до Сѣчи, которой везъ каковыхъ арештантов в Сѣчъ, пришед в свои курѣнъ Шкуринскій, означєннїє 6-т писемъ предявля пода²⁶ и доброволно о таковой имѣ лошади в компанѣйского товариша Колѣсника кражи і продажи Шевцю созналъ, почему его атаманъ того куреня више писаніє 15 ру. денги въ его, Обдулы, отобрав зъ вѣдома Коша сполну Шевцю возвратил, а коня з кулбакою по отборѣ от оног Шевця, отдана въ воисковій табунъ. Его ж, Обдулу, имѣ атаманом, гдє атаманъ того куреня достався об него, что онѣ лошади продал воровскую, взяла і представленно в войсковую пушкарню. Болѣе на воровствах і разбоєв нѣгдє не бивал, і сиє показал праведно.

Помітка на арк. 88: 1768 году ав. 19 д., на сходки киями жестоко наказанъ і олущенъ.

Арк. 88–88 зв., 93–93 зв. Чернетка.

№ 178 1768 р., липня 21. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Джерелівського куреня Грицька Білецького, про викрадення коней у козаків Поповичівського та Коренівського куренів Петра Горба і Василя Неціги, намір вирушити «в Полшу» і підмову для цього молодика Олексія Чуенка

89
[91]

1768 году іюля 21 д., воръ курѣнний джерелѣвскій Грицко Бѣлецкій въ войсковомъ сѣквестрѣ допросомъ показалъ:

Родомъ онъ зъ сегобочного сѣрбского мѣстечка Новамиргорода от оца Трохима Бояра, при коемъ жилъ до возрасту и тамъ служилъ по людяхъ чѣстно до прошлаго 767 году. А того году предъ Спасовимъ постомъ, з бывшимъ в Новомъ Миргородѣ в чумацствѣ козакомъ куреня Ирклѣевского Назаромъ Сѣроштаномъ^а зашелъ на Запороже и сталъ въ куренѣ Джерелѣвскомъ за атамана Мусѣя Дрока^б, гдѣ поживъ мало, сталъ житъ было в Сѣчи въ курѣнного ирклѣевского Матвѣя Шевця безъ найму. От которого прошлаго году въ Пилиповъ постъ, въ бывшую его, Шевця, от дому¹ какуюсь далнюю оллучку, не уплатя ему должнихъ 60 ко. денегъ, пошедъ въ Ингулецъ до курѣнного коренѣвского козака Василя Дахненка^в, въ якого жилъ безъ найму сего іюля до первихъ чиселъ, тоест послѣ праздника апостолъ Петра и Павла, з неделю. Потомъ с оногo Дахненкового зимовника, взявши своего собственнаго коня, онимъ верхи ездилъ въ Сѣчь, и возвращаясь оттуда в рѣчки Базавлуки въ Великомъ Кутѣ козака курѣннаго поповичевского Петра Горба коня въ масть половострокатаго въ воровалъ и привелъ// въ зимовникъ Дахненка, ему оногo коня явилъ не воровскимъ, но купленнымъ въ восемьъ рублей².

89
зв.

Какъ же сначала еще сегодней весны, онъ, Бѣлецкій, от многихъ слихал, что ізъ низовихъ мѣсть бродяги идутъ въ Полшу въ нѣякійсь затыгъ на грабытелство и самовидецъ тѣмъ идушымъ былъ, то и онъ, Бѣлецкій, к тому полакомився принестъ въ собѣ намѣренность, и извѣстя себе оному Дахненку паки будто до Сѣчи ехатъ хотящимъ³, взявъ ізъ собою объявленнаго въ поповичевского Горба¹ краденнаго коня съ его, Бѣлицкого, собственнимъ возомъ, да в оногo ж Дахненка косившого молодика, Полской области Смѣлянской губерніи села Свистуновки жителя Олѣжѣя Чуенка, по прошенію его къ свозу до Сѣчи. Віехавъ въ степь⁴ певдалъ Дахненкового зимовника, онъ, Бѣлецкій, своѣмъ предводителствомъ с нимъ, Чуенкомъ, украли сходивших на степъ от зимовника козака куреня Коренѣвского

¹ Далі закреслено въ.

² Далі закреслено Но.

³ Написано над рядком замість закресленого намѣренним.

⁴ Далі закреслено а.

Василя // Нецѣги лошади одного гнѣдого, и подпрагши въ возъ приехали въ балжу Терновату, и тамо рушницу и ратище до того еще нимъ, Бѣлецкимъ, по кражи въ зимовнику Дахненковомусхороненніе, сискавъ забрали. 92 [94]

При томъ уже онъ, Бѣлецкій, тому его товаришу, Чуенку, о предъвспомяненномъ намѣреніи окрился и требовал его желанія в затыгъ с нимъ итить, но намѣревал ли или нѣтъ к тому онъ, Чуенко, ⁵ничим сѣклонности не подавал⁵. Въ речки ж Боковой, предъписанніе Швець, коему онъ, Бѣлецкій, долженъ 60 ко. денегъ, и Дахненко, въ якого имъ же, Бѣлецким, ружина и спѣсъ покраденно, его, Бѣлецкого, и Чуенка вздогнавъ, забрали и представили въ воисковои секвестрѣ. Те же, поворованніе лошади, поповичевскій Горбъ и коренѣвскій Нецѣга, такъ же ручницу и списъ Дахненко обратно к себѣ попринимали. А болѣе на воровствахъ, разбоях не былъ и того ни за кимъ не вѣдаеть, показаль праведно.

Помітка: Сего Грицка Бѣлецкого собствениности, Дахненкомъ и Шевцемъ забрато и представленно въ Кошъ: 92 зв.

Коней двое: вороный познато⁶ и строкатій⁶ отдано молодикамъ⁶ з возомъ, хомутомъ и шлеєю.

Ручницу зъ вѣязнею.

Скринка порожня.

Помітка на арк. 89: 1768 году сѣнтября 3 д., по учиненіи на сходкѣ воисковои наказания киевого свободно опущень. Покраденніе жъ имъ въ козаковъ поповичевского Горба одного, коренѣвского Нецѣги одного ж конѣ, и в коренѣвского ж Дахненка ружина и списъ, тѣми козаками поприниманни, а ирклѣевскій Матвѣи Швець должнихъ ему ним, Бѣлецкимъ, шестидесяти копѣекъ денегъ, на немъ искать не желая отъказался.

Арк. 89–89 зв., 92–92 зв. Чернетка.

№ 179 1768 р., липня 21. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, вихідця з Правобережної України Олексія Чуенка, про підбурювання його козаком Джерелівського куреня Грицьком Білецьким в похід «у Полшу в затыг», та викрадення коня в козака Коренівського куреня Василя Неціги

1768 году іюля 21 д., содержачийся въ воисковомъ секвестрѣ вор¹ Полскои области губерніи Смѣлянскои села Свистунивки Алеѣѣи Чуенко допросомъ показаль: 90 [92]

Онъ, Чуенко, сего году въ постъ апостол Петра і Павла прешедъ съ означенного села Свистунивки въ рѣку Малий Ингулець въ зимовникъ до козака курѣнного коренѣвского Василя Дахненка, въ онога за наемъ съ

⁵⁻⁵ Написано над рядком замість закресленого не о ткр.

⁶⁻⁶ Написано над рядком.

¹ Написано над рядком.

протчими нанятими косарами сѣно косилъ. А какъ косивъшій съ нимъ же, курѣнний джерелѣвскій Грицко Бѣлецкій объявилъ ему, Чуенку, свое ² по надобности ² будто в Сѣчѣ ехать намѣрениѣ, то и онъ, Чуенко, упрося его, Бѣлецкого, зъ собою і его, Чуенка, туда до Сѣчи съвезтъ, сѣвъ на возъ ³ одною ⁴ показивавшею ⁵ имъ, Бѣлецкимъ, // собственною его лошадыю. От-
90 зв. ехавши въ степу, оной Бѣлецкій совѣтовалъ ему, Чуенку, уворовать одного коня, на что и онъ, Чуенко, съклонясь, по тракту въ состоящемъ над рѣкою Малим Ингулцемъ козака куреня Коренѣвского Василя Нецѣги зимовнику, между его лошадыи на пастбѣ коня гнѣдого уворовали и приведши къ возу, упрягли в шлею. При томъ онъ, Бѣлецкій, его, Чуенка, вопрошивалъ желанія итить у Полшу въ затыгъ, каковому вопросу будучи онъ, Чуенко, не согласенъ, намѣревалъ от него, Бѣлецкого, бежать, но в томъ, чтобъ онъ, Бѣлецкій, ему, Чуенку, не причинилъ какои худосты, опасаясь
91 принужденъ // ехать съ нимъ ⁶. И въ балкѣ Терноватои схороненниѣ имъ,
[93] Бѣлецкимъ, какъ онъ ему, Чуенку, объявилъ [в]ѣдомѣмъ, еще покраденниѣ въ зимовнику оного Дахненка ружьжину и списъ забрали. Доехавши жъ рѣчки Боковой, они, Чуенко и Бѣлецкій, ⁷ съследовавшиими за ими погоню ⁷ означеннимъ Дахненкомъ, въ коего, какъ предписанно, имъ, Бѣлецкимъ, ружьжина и спис украденни, да жиучимъ в Сѣчи козакомъ куреня Ирклѣвского Матвѣемъ Шевѣцемъ ⁸, и якому онъ, Бѣлецкій, состоить долженъ 60 ко. денегъ, забраты и представѣленны въ воисковий секвестръ. Обявлениѣ жъ воровскіѣ лошади, коренѣвскимъ Нецѣгою, а ручниця ⁹
91 и списъ Дахненкомъ // отобрати. А болѣе онъ, Чуенко, на воровствах
зв. и разбояхъ не били ни за кимъ того не знаетъ, показалъ праведно.

Помітка на арк. 90: Сей Олеѣза Чуенко на сходки по наказаніи киямы 1768 году 22 д. августа о пущенъ.

Арк. 90–91 зв. Чернетка.

№ 180 1768 р., липня 22. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, мешканця м-ка Цибулева Федора Мамаю, про похід «в Полщу на грабительство» в сл. Голту, с. Чаусове та м-ко Саврань

²⁻² Написано на лівому полі.

³ Далі закреслено на.

⁴ Виправлено з одной.

⁵ Виправлено з показивавше й.

⁶ Далі закреслено и в.

⁷⁻⁷ Написано на правому полі замість закресленого въ погоню озна.

⁸ Виправлено з Швѣцемъ.

⁹ Далі закреслено и сп.

1768 году іюля 22 д. содержащейся в воисковой пушкарнѣ
ворь¹, сегобочного города сербского Цибулева жытел Федоръ
Мамай, допросом показал. 94 [96]

Родился он Полской области губерныѣ Чигиринской в городѣ Ведмедовѣ, от отца Дороша Сопка. Жил онъ при оцу своему до возрасту, а какъ пришѣл в возрастъ, то оженя с вышѣд с Полшы і пришѣд на жыте з женою в сербскои город Цибулев, где жив четыре года². А сего 768 году святои неделѣ, с тамошнім жытелем Гаврилом Манжулою согласясь, пошли в Велькои Ингул козакам косит сѣна, куда за приходом, какъ козакъ куреня Крилѣвского Иванъ Швець их панял косит, то оны покосив в его³ с тижденъ, чили болше, увидя, что по ту сторону Ингула на Вербовои балцѣ собираюцца козаки и гуляют над⁴ горѣлкою, то і он, Мамай⁵, с товарищем⁶ своѣмъ Манжулою к ным подѣхал без вѣдома своего хозяѣна. Где та⁷ компанѣя, в которой било члвкъ до девяти, // хто ж оны поіменно⁸ і от кого⁸, знат не может, соглася і его с товарищем Манжулою іты в Полцу на грабительство, пошли, чиня при том их безопасными, будто де повелѣные они слыхали от когось ідти туда⁹ без сомнѣнія прямо на Голту¹⁰, которую застали уже вовся разоренную. ¹⁶⁻¹¹Где застав шедшую¹¹ тамо пѣхоту¹², которой било члвкъ двадця¹³, і шли с оною ¹⁴Полскои области¹⁴ в село Чаусове, которое состоѣтъ над Бугом по ту сторону¹⁵, в котором Чусовом селѣ¹⁶ пагнав их какоито ватагъ, прозиваемый Лепетуха, собою узяв, імени жъ его і какои жилецъ¹⁷, не знаєт, і при двадцяти члвках і соглася¹⁸ за предводителством его итѣти на грабительство до Днѣстра, где еще города не разорены¹⁹. Пождав на том мѣстѣ дней з три, в которіе²⁰ тот их началныкъ,

94
зв.

¹ Далі закреслено куреня.

² Далі закреслено орку.

³ Виправлено з єго.

⁴ Далі закреслено ну.

⁵ Написано над рядком замість закресленого Сопко.

⁶ Далі закреслено єго.

⁷ Виправлено з та ж; далі закреслено чати какои тои ватагъ Лепетуха.

⁸⁻⁸ Написано над рядком.

⁹ Написано на лівому полі.

¹⁰ Далі закреслено гдє.

¹¹⁻¹¹ Написано над рядком замість закресленого і совокупя с шедшею.

¹² Виправлено з пѣхоти.

¹³ Далі закреслено к.

¹⁴⁻¹⁴ Написано над рядком замість закресленого у.

¹⁵ Далі закреслено гдє.

¹⁶⁻¹⁶ Написано на лівому полі замість закресленого а какъ переправились чрезъ Бугъ, то у Чаусовом селѣ.

¹⁷ Написано над рядком замість закресленого курѣнныи.

¹⁸ Виправлено з согласясь.

¹⁹ Далі закреслено і.

²⁰ Далі закреслено дни.

95
[97] ватажок, с протчими собратями своѣми гуляя²¹, в полдєнь всѣвообще от того пошли²². І другого дни, какъ к Савранѣ подошли²³, пап[али] на их дони і москалѣ перестреливалис оруже, в которомъ сраженыѣ²⁴ ранилѣ его, Мамай⁸, єдынѣ с донцов с пистолета // в лѣвую руку в самое плече, от чего он, Мамай⁸, какъ крайне обезсилѣл, то укрилѣя до ночѣ олшедши в травѣ²⁵. И в ночѣ одвоши, воротилѣя паки к тому зимовнику, в котором с товарищем своѣмъ сѣно косили в Ингул, куда за прибитыєм взят хозьяном того зимовника, Шевцем, і представлел в воисковую пушкарню. О оставшыхся ж своѣх товарищах, гдє они дѣвались, не знаєт²⁶. На воровствах, разбоях ні[г]дє не бывалі сие показал праведно.

Помітка: Пуститѣ.

Помітка на арк. 94: Сєй Федорѣ Мамаи 1768 году декабра 8 д. на сходцѣ киями наказанѣ и свободно отъпущєнѣ.

Арк. 94–95. Чернетка.

№ 181   1768 р., липня 24. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Іркліівського куреня Петра Тарана, про похід до «Полской области» до м-ка Саврань

96
[98] 1768 году іюля 24 д., содержачійся въ воисковомѣ сєквестрѣ ворѣ, курѣній іркліівский Петро Таранѣ, допросомѣ показалѣ: Родомѣ онѣ полку Переяславского сотнѣ Кропивянской зѣ города Кропивной, от оца Василя Сахна. Жиль при оцу сколко, за малолѣтствомѣ не знаєт, а какъ оцѣ его умрє, то в дворѣ отческомѣ при матерѣ до совершєних лѣт. І будєтѣ шєстой годѣ, какъ зашелѣ на Запорожє і вомѣстилѣся въ курєнѣ Іркліівском, въ коєм мало пожилѣ, олшедѣ сѣ оног, въ Омєлковомѣ в козаковѣ курєня Іркліівского Дмитра Шамрая годовѣ два і Никити Шевця^а одну весну без найму жиль. Зѣ Омєлкового ходилѣ в Прогноиніі озєра кѣ громажєнью сєбѣ соли і находилѣся чрєз лѣто до осєни, а въ осєнє олшедши отоль, въ Громокліі, въ козака курѣного корєнѣвского Івана Дихнєнка^б без найму ж проживалѣ до сєго году, ходя всякой годѣ в Прогноі.

96
зв. А сєго году, послєя праздника // апостоль Петро і Павла в чєтвєрѣ, от оног Дихнєнка онѣ, Таранѣ, сѣ товарищемѣ его, курѣним корєнѣвским Лукьяномѣ Махиєнєю, возомѣ пароконно поєхали на ту сторону рєки Буга в состоящиє тамѣ, на Бугу, зовємиє Чаусови мелницѣ, харчи у Прогноі іскупить, то встрѣвѣ их под Гардомѣ єдучій¹ одноконо возом уманский курєній Петро Петля, какъ сп[ро]силѣ куда и зачємѣ идуть, и они єму соо лѣт-

²¹ Далі закрєслєно написанє на лівому полі откого.

²² Далі закрєслєно куда.

²³ Далі закрєслєно то.

²⁴ Далі закрєслєно ран. как.

²⁵ Виправлєно з траву.

²⁶ Далі закрєслєно і всє пока.

¹ Виправлєно з єдучій.

ствовавали, за харчу, то онъ им сказалъ: «Куда де вас теперъ несеть за харчу, от де козаки в Полцѣ слишно добиваются, поидемъ де и ми», къ чему они учиня и себе согласними, поехали съ ним при двухъ воз[а]х і трехъ лошадах. Съ военной же аммунициі било в них: в Махинѣ рушница, а у его, Тарана, ратище, якими возами ехали прямо Полской области к мѣстечку Савранѣ. На пути ж нѣотколс² степомъ пришло къ ним курѣній калниболотскій Романъ Таранъ с єднимъ пѣстолетомъ і упросясь с ними // на возъ ехать.

97
[99]

И доехавъ под Савранѣ, какъ увѣдомилис, что донская команда тамо єсть, то вдругъ от того убоясь, чтобъ оная их³ не захватила, воротилис било обратно, но вздогнавшие их чєтири чоловѣкъ съ ружьями, коі обявили себе бежавшими от донцовъ запорожцами: єдинъ рогѣвскимъ Павломъ Плаою, другій незамаївскимъ Давидомъ, третій курєня не обявилъ, толко імєнемъ билъ Кирикъ, чєтвертій же полскій какогто чоловѣкъ, какъ спросили их куда и зачємъ они ездили і оны⁴ обявили, чт[o] ехали грабитъ в Полщу, но увѣстясь о донской командѣ, с под Савранѣ воротилис паки в свої жилъя, то они их согласили вмѣстѣ съ ними нєвдалѣ от Савранѣ состоящее село, какъ оно прозиваеться не знаеть, ограбитъ. В которомъ они розогнавъ тамошних людєй бувших, чоловѣкъ до десяти, ограбили, яким граблєним там же дѣлилис, съ чего довелос на ихъ всѣх по шєвлюги, полотно по десяти локотъ, по юпкѣ старєнкои пєстровои, денєгъ готових // по 80 копѣекъ да по синяку старєнкому.

97
зв.

И отгуду всѣ поворотясь чрезъ рѣку Бугъ на сю сторону перєправилис і в балки, зовєнои Швѣрєнь, онъ, Таранъ, з Махинєю, Петлєю і Плахою от протчих своїх товарищєй, калниболоцкого Тарана, нєзмаївского Давида да нєвѣстимого Кирика і полского чоловѣка рознясь⁵, ехали степом в Громоклию до предписаного Дахнєнка, то в степѣ над Громоклиєю команда запорожская, ⁶ при полковнику и атаману курєня Дядкѣвского Ивану Кулику проходящая ⁶, с них его⁷, Тарана, Махиню і Плаху забрала, а Петля схватясь на лошадь, бежалъ, і всю предписаную, ⁸ при них имѣющуюсь ⁸ добичь, къ себѣ поодбиравъ. Съ них его, Тарана, в войсковой сєквестрѣ, а Махиню в Корєнѣвскій і Плаху в Рогѣвскій курєнѣ представила. Болѣе на воровствах і разбоях⁹ не биваль¹⁰, сие показалъ правєдно.

Помітка: Въ сєго Петра Тарана забрато командою краденого: Лошадь одна – 1.

² Написано на лівому полі замість закрєслєного к Полской.

³ Далі закрєслєно тамо.

⁴ Далі закрєслєно всє.

⁵ Виправлєно з порознясь.

⁶⁻⁶ Написано на лівому полі.

⁷ Написано над рядком замість закрєслєного єдного.

⁸⁻⁸ Написано на лівому полі замість закрєслєного імѣють при их.

⁹ Далі закрєслєно нигдє.

¹⁰ Далі закрєслєно і.

Свитка синя – 1.
Полотна 10-т локо т.
Денегъ 80 ко.
Юпка пѣстрова.

Помітка на арк. 96: С сих Таранъ по киевом наказаніи на сходкѣ въ 22 д. августа 1768 году въ курѣпъ опущенъ.

Арк. 96–97 зв. Чернетка.

№ 182 1768 р., липня 25. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, вихідця з Правобережної України Федора Бондаренка, про свою участь в повстанні в складі загону ватажка Семена Неживого

98
[100] 1768 году июля 25 д., содержащийся въ войсковомъ сѣквестрѣ колодникъ, ¹Полскои области Чигиринскои губерніи села Чаплищъ житель ¹Федоръ Бондаренко, дапросомъ ниже слѣдующее показалъ:

Родился онъ полку Лубенъского Чигрин-Дубровской сотнѣ в селѣ Мозулѣвцѣ, от оца Василя Бондара, ннѣ уже умершого, званья посполытого, а до смерти его, будучу ему еще малолѣтѣну, не вѣдаетъ для чего, по переходѣ оттуду находились жителствомъ Полскои области Чигиринскои губерніи в селѣ Чапльыщахъ, гдѣ и по смерти о лцевскои онѣ, Бондаренко, оставшись с матерью, проживалъ сего году ²до Петрова поста. А в Петров постѣ, какъ за приблитиемъ началъ обездыть всѣ ³тамошние околычныя села, въ томъ числѣ и в Чапльыща прибилъ, называющий себѣ запорожскимъ козакомъ, умажскимъ куріннимъ, нѣякийсь Семень Неживый, и при томъ объявлялъ, что у его естъ нѣякоесъ дозволеные, а откого, онѣ, Бондаренко, // по своей простотѣ недоисковался, збиралъ чату, при коей бить ему командиромъ, и итыть со оною в Ладщину къ искорененію ляхов и жидовъ. То будучи тѣмъ дозволенемъ, от него объявленънымъ, увѣренъ, а пры томъ смотрячи, что многіе тамошние жители оставя свои жилища и в них немалие имущества, вдаются ему в команду, и онѣ вдался, и с нимъ вмѣстѣ итит куда прикажетъ полстился. И такъ оставя матъ ⁴свою в домѣ тамож в Чапльыщахъ и все свое имущество, к нему, Неживому, в тую чату, коей всеи в собраніи било до ста члвкѣ, кожихъ и пѣшихъ, иныхъ съ ратыщамы, а иныхъ с мушкетамы, иныхъ же единственъно толко при шабляхъ, присовокупился.

99
[101] За собраниемъ же той чаты онѣ, Неживый, по вышъ писанному в Лядщину и никуда не ходилъ, // но стоялъ съ оною в тамошнемъ же селѣ

¹⁻¹ Написано під рядком.

² Далі закреслено лѣтнего времене.

³ Виправлено з вси.

⁴ Написано над рядкомъ замість закресленого тамъ.

Медведовцѣ около двухъ недель⁵, и стоячи обездил околичниѣ Чигринской губерниі села, и въ онихъ гдѣ скотъ самой точию жидовскій находил, оный весь забравъ, не причиняя при томъ большъ никакого грабительства, бою и обид, продавалъ разнымъ велико и малороссийскимъ и лядскимъ купцамъ, а денги отъ нихъ по договоренной ценѣ отбирая, в дуван пускал по своему размотренью, кому что дастъ, коего дувану и ему, Бондаренку, довелось разными числами собрать сто рублей. Какъ же полковникъ гусарскій^а, а какъ его зовуть не знаетъ, прибыв во пограничное село Галагановку съ командою, и началъ монажды писменно требовать его, Неживого, с тою собранною чатою к нему приезде подманом, для нѣякого с якоби с нимъ, Неживым, уговору и совѣту, то онъ, Неживий, с тою своею чатою, в коей и онъ, Бондаренко, // считался, от того села Медведовки отправивши с совокупно, и подехавъ под тую Галагановку, тую свою^б чату⁷ оставилъ под Чигриномъ, а самъ взявъ при томъ з собою с числа той чаты бившихъ, сотника канѣвского и пысара медведовского, а какъ ихъ зовуть, знать не можетъ, поехалъ къ оному сербскому полковнику для того совѣту. Куда в слѣд за нимъ для провѣдованья, что тамо съ тим, Неживым, и прочими дѣлается будетъ, съ той чаты и нарочный, а какъ его зовуть и кто его посилалъ, яко онъ, Бондаренко, стоялъ на зади, невѣстим, отправился, и какъ спустя немного времени поворотясь оттуда и увѣстил он, что оно Неживого и с нимъ // отправившихся, полковникъ сербскій побрал под караулъ, то вся тая чата, собравшаяся под Чигриномъ, тогда жъ разбѣглась по разнымъ мѣстамъ.

99
зв.

100
[102]

Он же, будучи подговоренъ казавшимся себѣ козакомъ запорожскимъ, курѣннымъ коренѣвскимъ Павломъ, а прозвания его не вѣдает, иты до Сѣчи, до оной вмѣстѣ съ нимъ и шол. И за доходомъ до хутора полковничого Щорбина, коимъ владѣеть, какъ онъ слыхалъ сторонно, нѣякийсь⁸ сербинъ Шарба^б, онъ, Павло, тамошными жытелми пойманъ. Он же, Бондаренко, бѣгомъ оттуда спасши с, дошелъ до запорожского степу, на коемъ полковымъ сътаршиною Павломъ Попатенкомъ // снаидень, взять и представленъ въ войсковій⁹ секвестръ¹⁰. Денги жъ, предписанные сто рублей, по отборѣ отъ него, Бондаренка, имъ, Попатенкомъ, отданны в Кошъ¹¹. Он же, Бондаренко, наперед того¹² ны на какихъ грабыгелствохъ и разбояхъ не бивалъ и о другихъ¹³ не вѣдаетъ, и сие¹⁴ въ сущую правду показалъ.

100
зв.

⁵ Далі закреслено нео тучно.

⁶ Написано над рядком.

⁷ Далі закреслено в коей и онъ бил.

⁸ Далі закреслено Ш.

⁹ Виправлено з войсковую.

¹⁰ Написано над рядком замість закресленого пушкарню.

¹¹ Далі закреслено Да.

¹² Далі закреслено нигдѣ.

¹³ Далі закреслено того.

¹⁴ Далі закреслено в самую.

Помітка: Сего Фёдора Бондаренка 100 ру. денгы Павлом Папатенком по отборѣ представленны въ Кошѣ.

Помітка: Опустилъ.

Помітка на арк. 98: 1768 году декабря 12 д., сѣи Фёдор Бондаренко ись пушкарнѣ по наказаніи киевомъ¹⁵ гспдномъ судьею воісковимъ Ивановъ Бурносомъ^в свободно отъпущенъ.

Арк. 98–100 зв. Чернетка.

Опубліковано: *Скальковский А.* Наезды гайдамак на Западную Украину в XVIII ст., 1733–1768 гг. – Одесса, 1845. – С. 202–205; *Гайдамацький рух на Україні в XVIII ст.* Збірник документів. – К.: Наукова думка, 1970. – С. 414–415.

№ 183   1768 р., серпня 2. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Корсунського куреня Івана Немни, про похід «в Полську область» в села Чаусове, Загнітки та м-ко Ряшків в складі загону ватажка Олекси Жмура

101   1768 году августа 2 д., бивший въ Полской области на
[103]   грабителствѣ при ватажку, курѣнному деревянковскому
Жмуру, курѣнный корсунский Иванъ Немна, въ воісковомъ
секвестрѣ допросом показаль:

Онъ, Немна, по жителству его зимовникомъ в рекѣ Великому Ингулѣ въ урочища Пѣсокъ, смотря еще со времени весни многих, з разнихъ мѣсть идучихъ, по сказаніямъ ихъ въ Полскую область къ произведению там грабителствѣ, покусился принятъ въ намѣреніи къ таковим в Полшѣ грабителствамъ олучитись, и къ пополнению тои намѣренности, минувшу празднику¹ апостоль Петра і Павла, тоестъ іюля прошлого первих числѣ, съ курѣнными калниболотскимъ Фёдоромъ Тараномъ^а и з деревянкѣвскимъ Грицкомъ Фигуромъ, въ единомислие сообщился, и взявъ по едному коню //
101   своіхъ, въ томъ числѣ и онъ, Немна, гнѣдого, ружьжа и списи, приняли
зв.   туда въ Полшу путь.

Переправяс чрез реку Бугъ ходячимъ от Бугогардовой паланки перевозомъ, на тои сторонѣ Буга въ татарской границѣ на балкѣ Романковой въздогнали идущих в Полшу жъ 13-ти человекъ: курѣнних куцѣвских Никиту Гоголя^б, Лека [!] Шѣвця^в и Лукяна Малого^г; кислякѣвских Романа Копитченка^г і Василя Гупала^д, крилѣвского Семѣна Погорѣленка, васюринского Данила Губу, незамаївского Семѣна Лелека, а протчих куреней і прозваний не знаеть. Да между ими², ходячей по сю сторону Буга въ запорожских земляхъ³ въ бугогардовом вѣдомствѣ³ волоской авечей отари чабана Василя Волошина, кои обзивался предъ ими битъ в Полшу вождакъ,

¹⁵ *Виправлено з киевоююмъ.*

¹ *Виправлено з праздника.*

² *Далі закреслено волоской.*

³⁻³ *Написано на правому полі.*

и с ними вобщѣ простирали путь на состоящее // по ту сторону Буга 102
полское село Чаусови⁴. И достигъ оногo, тамо еще к нимъ прибило въ [104]
сообщество 3 человекъ: курѣнние ирклѣвский Иванъ Гвозденко Сукуръ⁵,
пластунѣвский Таранъ, третій не вѣстимий, которое село Чаусова обрѣт-
ши испустошеннимъ, подъ нимъ ночевали.

На другои день до ихъ на⁶ становище приехавъ, такъже съ ими в
единство совокупили с 23 человекъ: курѣнние деревянковские Олѣжа Жмур
(і якои между ими щислялся ватажкомъ)⁷, Яковъ Губа, Остапъ Сукур, Сте-
панъ Кривошия; левушкѣвские Прокопъ Червоноштанъ, Маѣим Тагуненко,
Никита Бѣлий, Михайло⁶; киякѣвские Иванъ Бегма^е и Попелнухъ; кални-
болотский Семень Слабкий^е, протчие куреней и названий незнаеми, где въ
Чаусових ихъ собралось 42 человекъ. И розвѣдавъ от полских // жителей, 102
яко за рекою Днѣстромъ, въ полскомъ селѣ Рашковомъ, находится⁸ от 3в.
произходимих тамо по Полскои Украинѣ мятежей в собраніи жидовъ нема-
ло, и надѣятелно въ добитіи грабункомъ імѣний, от Чаусовихъ ишли къ
оному Рашкову.

И на пути в полскомъ селѣ Поповоі Греблѣ тамошний житель,
именемъ и прозваніемъ невѣдомий, приобщас в единомисліе къ имъ,
и обозвавсь знателемъ⁹ въ³ состоящемъ от реки Днѣстра въ 5 верстѣ³
полскомъ селѣ Загнѣтках не убога въ імѣній шляхтича, для разграбленія
оного ихъ приведе в то село Загнѣтки, и первѣе под онимъ сего шляхтича
ходячий на пастбѣ табунъ кобилиць, лошаковъ і лошасть, по сказаню та-
бунчиков числомъ на 130 угнавъ, и при ономъ для смотрѣнія и самихъ
ихъ, табунчиковъ 2-х человекъ, задержавъ, вошли въ оное село Загнѣтки. //
И в немъ сискавъ того шляхтича зъ его женою в домѣ, оного самого съ 103
нихъ киякивский Бегма¹⁰ зъ ружжини пулею умертвивъ, а жену свобод- [105]
ною в домѣ здѣлавъ, заграбили сукна зеленого, синіого и бѣлого габяного
три поставы.

Изъ Загнѣтковъ нашелся имъ помянутий, Поповоі Греблѣ житель, за
Днѣстръ в означенное село Рашковъ предводителемъ, по немъ они шедше
къ Днѣстру, при ономъ оставя показанный лошадинний табунъ и свої
лошади¹¹, и остави под досмотръ нѣкоторихъ. Протчие, съ ихъ 30-т чело-
вѣкъ, между ими¹² и онъ, Немна, при объявленних важду, Поповоі Греблѣ
жителю и ватажку Жмуру, забравъ при берегѣ Днѣстра каюки, переехавъ

⁴ Далі закреслено которое все обрѣтши и спустошеннимъ подъ онимъ.

⁵ Написано над рядком замість закресленого Таранъ.

⁶⁻⁶ Написано над рядком.

⁷ Дужки автора.

⁸ Виправлено з находяться.; далі закреслено оѣби.

⁹ Написано над рядком замість закресленого знаємцомъ.

¹⁰ Виправлено з Бегменко.

¹¹ Далі закреслено лош.

¹² Виправлено з оними.

103 оноѣ, в то село Рашковъ¹³, тамо находившихся жидовъ напада // и разгъ-
 зв. ня з села, притом³ (хотя между ими крайное намѣрение о неумѣрщвлении
 оних жидовъ положенно)⁷, однакъ³, когда зъ жидовъ одинъ с хати въ окно
 на улицѣ¹⁴ шедша товарища ихъ, курѣннаго левушкѣвскаго Никиту Бѣлого,
 зъ ружьжини вбилъ, и всѣ за того от жида въ их послѣдовавший уронъ
 видѣли себе, въ соболѣзнованиі, съ нетерпѣнія у отмщение того урона не
 обоишолся⁶ и онъ, Немна⁶, жида одного з ружьжини пулею забить, а дру-
 гие умеръщвляли¹⁵ жидовъ, не видѣлъ. Имѣвъшиесъ же в домѣхъ жидов-
 ские денги, разной сребранои і мѣднои российской и полскои монетъ, какъ
 би до 300-х ру.¹⁶, и между ними червонцовъ полских¹⁷ малихъ 5-т, срѣбра
 съ чарокъ и прочеи мѣлочи переведенного у ломъ часть, сукна блакит-
 104 ного, зеленого и чорного в нѣсколких поставах // и шматкахъ, свить
 [106] мужеских сукна зеленого и блакитного двѣ, каптани женские кармазинние
 и материяльніе, съподницѣ кармазинние, материяльніе и гарусние раз-
 ного цвѣту, пояси каламажовие и пѣстровие, шапки мужеские, шитие на
 подобие полских, сукна разного съ околицями, сивих и чорнихъ смушковъ,
 полумиски и тарѣлки цѣновие, полотно простое, шаблъ простого дѣла въ
 мосяжнои оправѣ, ручницъ 2 и с еднoui рулку, пѣстолетов 2 пари і лоша-
 деи 6 заграбили.

И по заграбленіи оттолъ, з Рашкова, чрез Днѣстръ на³ парахъ¹⁸ уже
 переправясь и вступа въ путь, к своімъ мѣстамъ ишли. И при томъ обратнo
 слѣдованиі, от нихъ воспомянѣнный, села Поповои Греблѣ жителъ, по ту
 104 сторону речки Кодеми въворовавъ у курѣннаго кислякѣвскаго // Копит-
 зв. ченка собственнаго коня съ колба кою, и съ пограбленнаго¹⁹ в Рашковомъ
 ружьжину, свиту мужску, сукна блакитнаго и шапку блакитную жъ з сивою
 околицею, бѣжалъ. А они дошедъ рѣки Буга, на ногаискомъ²⁰ сторонѣ
 у балкѣ Романковои тѣм грабежнымъ денгамъ і вещамъ учинили дуванъ, в
 якои и ему, Немнѣ, упало взят денегъ готових разнoui монети 8 ру., сукна²¹
 блакитнаго на свиту, зеленого на убранна, каптанъ кармазинний³ женский
 ношений, поясъ каламажовий, шапка сукна бѣлого з чорною околицею,
 талѣрокъ цѣнових 3, полотно на сорочку, ручницю 1, съплатилъ въ 50 ко., із
 лошадеи в Рашкавѣ у жидовъ отогнати, конъ сѣрий четирелѣтний.

105 За учинениемъ // такова дувану, оттолъ з Романъковаго предъ напо-
 [107] мянѣнныхъ, задержаннихъ било ими при ономъ ізъ села Загнѣтковъ отогна-
 томъ табунѣ польскаго шляхтича табунчиковъ 2-х, давъ ім по однои лоша-

¹³ Далі закреслено въ ономъ.

¹⁴ Далі закреслено иду.

¹⁵ Виправлено з умертвил сколко умер.

¹⁶ Далі закреслено в томъ.

¹⁷ Далі закреслено не ве.

¹⁸ Виправлено з парамъ.

¹⁹ Далі закреслено ружьжину.

²⁰ Далі закреслено степѣ.

²¹ Далі закреслено зеленого.

ды, въ ихъ сторону олпустили. Сами²² онъ, Немна, съ товарищы²³, переправясь на рѣчцѣ Бугу ходячим от Бугогардовой паланки перевозомъ въ запорожские мѣста, оставшиесъ от разбору пѣкторими в дувань лошады (что каждому ихъ²⁴, какъ неучинихъ къ ездѣ, братъ неспособность отвращала)⁷, разбивъ на части отогнали: ²⁵ по извѣстиямъ ²⁵ ватажокъ дережанковский⁶ Жмуръ въ Великий Ингуль, васюриньский Губа въ балку Гарбузину, а левушкѣвский Червоноштанъ въ Громоклию.

Онъ же, Немна, отнихъ въ речкѣ Куцомъ Яланцѣ розняс // і возвращаясь²⁶ въ Ингуль до зимовника своего²⁷, не доездя оногo, тамо въ Ингуль предписаннiе²⁸, раярабленнiе всѣ до постѣдка вещи, такъже и денги 4 ру.²⁹ и срѣбро, да его собственности, кулбакъ двѣ, съкрыль било въ поломѣ, а лошады, собственнoгo³⁰ гнѣдогo³¹ и взятогo³² зъ отогнатих в Рашковѣ у жидовъ сѣрого, остави бити на пастби, пѣшо пришедѣ въ свои зимовникъ і протчие, до 4-х ру. денги, расточиль на пропитъе. Куда, въ зимовникъ, атаманъ куреня Корсунского Пархомъ Золотар^{33*} зъ козаками приехавъ, ³³ послалотъ себѣ козаковъ ³³ // при ему, Немнѣ, ³⁴ в то ³⁴ мѣсто, где онъ, Немна, какъ предписанно, вещи і денги схоронил и лошады на пастбѣ аставил, къ отисканию, то тамо ничего с тѣхъ вещей и денегъ ³ по забору их невѣдомо ким³, кромъ однои грабежной ручницѣ да ходивших пастбою двох его собственних, да отогнатои жидовскои лошадеи ³ зъ уздечками і триногами ³ не обрѣтши³⁵, тѣ ручницю и лошады забрала и ему, атаману, представили, которои атаманъ тоѣ³⁶ взявъ, его, Немну, привезши въ Сѣчь, одалъ въ воисковий сѣквестръ. Болѣе на воровствах, грабительствах и разбояхъ не билъ и про то ни за кимъ не знаетъ, показалъ праведно.

Помітка: Сего Івана Немны забрато атаманом курѣннимъ корсунскимъ Пархомом Золотаремъ:
Лошадей 2 зъ уздами и триногами и рушницю.

105
ЗВ.

106
[108]

106
ЗВ.

²² Написано над рядком замість закресленого а.

²³ Далі закреслено чр.

²⁴ Далі закреслено по.

²⁵⁻²⁵ Написано на правому полі замість закресленого гнали.

²⁶ Виправлено з возвратился.

²⁷ Написано над рядком замість закресленого т.

²⁸ Виправлено з предписанних.

²⁹ Далі закреслено и срѣбра часть.

³⁰ Виправлено з собственнoгo ж.

³¹ Написано над рядком замість закресленого и доставшого.

³² Далі закреслено зъ пограбл.

³³⁻³³ Написано на правому полі замість закресленого и хотя послими и какъ олправивъ от себѣ двохъ человекъ козаковъ курѣнних корсунских же.

³⁴⁻³⁴ Написано над рядком замість закресленого въ показанное.

³⁵ Далі закреслено и.

³⁶ Далі закреслено заб.

Помітка на арк. 101: 1768 году поябра 19 д. в сѣм допросѣ значащійся, курѣнный корсунский Івал Немна, того жѣ куреня атаманом³⁷ Парфенієм Золотаревым на поруки его і товариства з войсковою пушкарнѣ в курѣнѣ приняты с тѣмъ, что он, атаманъ, когда его, Немну³⁸, Кош півостребуєт, представи т долженъ.

Арк. 101–106 зв. Чернетка.

№ 184 1768 р., серпня 7. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Платнирівського куреня Івана Сукура, про отримання від гайдамаків крадених коней

107
[109]

1768 году августа 7 д., воръ, курѣнный платнѣровскій Іванъ Сукуръ, въ воісковомъ сѣквестрѣ допрашиванъ, показаль:

Онъ, Сукуръ, находясь въ Гарду¹ и въ рѣчкѣ Гарбузиной у бугогардового табуна при табунщикахъ, курѣнных канѣвскому Карпу Недвигѣ и кисляковскому Якову Опришку, въ ожиданіи пад ходячего² сегогодняго осенного³ въ Гарду³ к рибной добичи върмени, минушого июля 16 д.⁴ въ четвергѣ⁴, егда по прошенію ихъ, Недвиги и Опришка, оттолъ зъ Гарѣбузиной⁵ възявъ с табуна своего коня вороного, верхи отехал къ учрежденному от Бугогардови паланки на рѣкѣ Бугу⁶ у Кривого острова перевозу, // для възятя⁷ тамо, у перевоза, от ватажанъ съ ласки и привозу къ табуну харчей, то въ приездѣ его къ⁸ Бугу⁹, усмотрѣлъ по ту сторону Буга¹⁰ партию челоувѣкъ въ пятьдесятъ, между коими били знаєміє ему, Сукуру, курѣнниє васюринский Іванъ Харсунъ, ирктѣвский Петро Кучер. Оны его, Сукура, зъвали¹¹ з сѣи па ту сторону переехать⁴, и какъ онъ, Сукуръ, оставя¹² по сю сторону своего¹² коня стриноженого, взявъ¹³ у берега каюкъ, онимъ к тои партиі переехаль. Тогда¹⁴ открили себѣ бившими въ Полшѣ на грабительствѣ, и доставшиис за городомъ¹⁵ полжкимъ, зовенимъ¹⁵ Крутими, какогось ляха⁴ лошадеиий

³⁷ Далі закреслено Іваном Зото.

³⁸ Написано над рядком замість закресленого Дона.

¹ Далі закреслено и при табунщикахъ находящогось.

² Виправлено з паходячегос.; далі закреслено въ Гарду.

³⁻³ Написано на лівому полі замість закресленого к рибъ.

⁴⁻⁴ Написано над рядком.

⁵ Далі закреслено своїмъ възявъ.

⁶ Далі закреслено перевозу.

⁷ Далі закреслено и привозу.

⁸ Далі закреслено р.

⁹ Далі закреслено до оного перевоза.

¹⁰ Далі закреслено гайдама.

¹¹ Написано на правому полі замість закресленого позвавъ.

¹²⁻¹² Написано на правому полі замість закресленого своего.

¹³ Далі закреслено написане на правому полі невдал.

¹⁴ Далі закреслено о себѣ открили, что.

¹⁵⁻¹⁵ Написано на правому полі.

табунъ, ¹⁷⁻¹⁶ в чистѣ ⁻¹⁶ лошадей і кобил з лошатм[и] ¹⁷ // на семъдесять при 108
ихъ имѣвшийся, ему, Сукуру, показивали, заохочуя и его, Сукура, съ ими на [110]
таково жъ ¹⁸ грабительство въ Полшу и ітить. Но что онъ, Сукуръ, въ томъ
имъ учинил олазъ, то оние, Харсунъ и Кучеръ, зъ другими сказали ему,
Сукуру, в разсужденіи содержимого ими паки в Полшу к грабительствам¹⁹
памѣрения, объявленнй табунъ взятъ въ их на денги въ боргъ, кождую
лошадъ по 2 ру. 50 ко., на что онъ, Сукуръ, склонясъ, тотъ табунъ по
таковой ценѣ ²⁰ принявъ. И осьътавя ихъ, Харсуна и Кучера, ⁴ с прочими⁴ на
тои Буга сторонѣ, // в означенномъ их къ ходу въ Полшу памѣреніи, съ 108
помоществованіемъ ихъ с тои на сю стороны Буга у балжу Швъренъ пере- 3в.
правиль, ²¹⁻ и взявъ предписанного стриноженного своего коня²¹ погнавъ
сам в речку Чорний Ташликъ и тамо съ онимъ табуномъ приостановилъ
въ намѣренности викопавши землянку и укосивши на слѣдующую зиму къ
продоволству того табуна сѣна²², имѣтъ проживателство. Но въ четирѣ от
того дни, тоест іюля жъ ²³ 20 д. ⁴ въ понедѣльникъ⁴, паходивъшиесъ в
степнихъ запорожскихъ мѣстахъ, посланіе от Коша За. полквники и атама-
ни куреней⁴ Дядковсого Иванъ Куликъ и Мишастивсого Мусѣи Чорний
с командами, тамо²⁴ в Чорномъ Ташликѣ его, Сукура, съ онимъ табуномъ,
¹⁵⁻²⁵ между коімо²⁵ и собственнй²⁶ его предпомянутий²⁷ вороний конь²⁸
билъ¹⁵, пашедъ, възяли и его ж, Сукура, прислали при репортъ въ Кошъ²⁹.
Онъ же, Сукуръ³⁰, самъ, ¹⁵⁻ какъ и пред оним полковниками въ трекратно
киями питкахъ утвердил¹⁵, на воровствах и грабительствах не бил и того
болѣе сего ни за кемъ не знаетъ, показал праведно.

Помітка: В сего Ивана Сукура табунъ воровский і его конъ вороній, за обиском взято атаманами дядковским Куликом и мишастовским Чорным.

Помітка на арк. 107: Сей Сукуръ по словесьномъ наказаніи въ 21 д. августа 1768 году въ курѣнъ свобожденъ с вѣрученъемъ³¹ атаману платнѣривскому Остапу Иванову.

Арк. 107–108 зв. Чернетка.

¹⁶⁻¹⁶ Написано над рядком замість закресленого коего било.

¹⁷⁻¹⁷ Написано на правому полі замість закресленого числомъ на всего ни до семъдесять при ихъ.

¹⁸ Далі закреслено въ Пол.

¹⁹ Далі закреслено обратить.

²⁰ Далі закреслено взявъ.

²¹⁻²¹ Написано над рядком і на правому полі замість закресленого и.

²² Далі закреслено жъ.

²³ Далі закреслено 1.

²⁴ Виправлено з само.

²⁵⁻²⁵ Написано над рядком замість закресленого в том чистѣ.

²⁶ Виправлено з собственним.

²⁷ Виправлено з предпомянутимъ.

²⁸ Виправлено з конемъ.

²⁹ Далі закреслено Болѣе жъ.

³⁰ Далі закреслено п.

³¹ Виправлено з вѣрученъя.

№ 185 1768 р., серпня 8. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Крилівського куреня Семена Погоріленка, про похід «в Полшу на грабытелства» в села Чаусове, Загнітки та м-ко Ряшків в складі загону ватажка Олекси Жмура

109
[111]

1768 году августа 8 д., содержащийся в войсковомъ секвестрѣ, бывший в Полскои области на грабителствѣ при ватажку, курѣнному деревянкѣвскому Жмуру, курѣнній крилѣвскій Семень Погорѣленко допросомъ показалъ:

Онъ, Погорѣленко, будучи в рекѣ Великомъ Ингулѣ на устѣ оноу у рыбной добичи, смотря протчихъ с разнихъ мѣсть бродягъ шедшихъ по сознатѣю ихъ в Полшу на грабытелства, по прошествіи праздника апостоль Петра и Павла, тоестъ истекшого іюля первихъ чисель, согласасъ съ бившими тамъ в устѣ Ингула на рыбной добичи курінними кушѣвскими Никитою Гогѣлемъ, Лескомъ Шевцемъ и Лукьяномъ Малимъ, и кислякѣвскими Романомъ Копитченкомъ і Василемъ Гупаломъ, на таково ж грабытелство в Полшу, забравъ своѣ по парѣ лошади, в томъ числѣ і онъ, Погорѣленко, гнѣдіе и ружже, приняли о туду зъ Ингула путь на рѣку Бугъ.

На коемъ изъ сей на ту сторону ходячимъ от Бугогардовои паланки перевозомъ переправ¹ясъ на нагаиском степѣ¹ вь балжы Швѣрнѣ, // постигли² идучихъ конно вь Полшу на грабителство ж семы члвкъ, курѣнныхъ васюринского Данила Губу, незамаївского Семена Лелека, а протчихъ куреней и прозваній не знаеть, да между³ ими волоскои овечей³, ходчой по сю сторону Буга⁴ вь запорожских землях⁵ отары чабана⁶ 7-Василя Волошина⁷, которой объявилъ себе вождомъ пред ними битъ вь Полшу къ грабителству, и с ними всѣ купно продолжали путь. И на предъ рѣкы Кодемы въздогнали ихъ⁸ три человѣкъ⁸: курѣнніе корсунскій Иванъ Немна⁹, калнеболотцкій Федор Таранъ і деревянковскій Грицко Фигуръ, и какъ приѣхали¹⁰ подъ состоящее по ту сторону реки Буга полское село Чаусови, то туда еще къ нимъ прибило три члвкъ: куреней Ірклѣвского Иванъ Гвозденко Сукуръ, Пластунѣвского Таранъ, а третій не вѣстимій, тамо уже их 19 члвкъ імѣли ночлѣгъ. Но вь ономъ селѣ, яко уже¹¹ проізьшедшимъ¹²

¹⁻¹ Написано на лівому полі замість закресленого ясъ наѣхавши.

² Написано над рядком.

³⁻³ Написано на правому полі замість закресленого ими.

⁴ Далі закреслено от Луга.

⁵ Далі закреслено волоской овечей.

⁶ Виправлено з чабанъ.

⁷⁻⁷ Підкреслено олівцем.

⁸⁻⁸ Написано на правому полі замість закресленого два.

⁹ Далі закреслено и.

¹⁰ Виправлено з приѣхавши.

¹¹ Далі закреслено его.

¹² Виправлено з проізьшедшими.

до их разграбленіємъ¹³ // опустошено, грабителства чынить было нічого. 110
И тамо под Чаусовими явилось еще двадцять три члвкъ: курѣннїе дере- [112]
вянковскїе Олѣза Жмурь, которой почитался между имы ватажкомъ, Яковъ
Губа, Остапъ Сукуръ; левушковскїе Прокопъ Червоноштанъ, Маѣимъ Тягу-
ненко, Никита Бѣлии; кислякѣвскїе Иванъ Бегма и Попелнухъ; калниболот-
скїй Семень Слабкїй, а протчіе куреней и прозванїй не вѣстимїе, и с ними
въ єдномисліе къ грабителству совокупились.

Когда уже их щиталось 42 члвкъ, отгуду зъ Чаусовихъ забравъ от
полскихъ жителѣй, что за рѣкою Днѣстромъ въ полскомъ селѣ Рашковомъ
имѣются жиди і упователно къ добитїю разграбленіємъ пожитковъ вивѣ-
дованїе, подаваясь къ оному Рашкову на пути въ полскомъ селѣ Поповои
Греблѣ тамошнїй житель, іменемъ і прозваніемъ невѣстимїй, сообщасъ къ
нимъ въ єдинство и обозвавсь знающимъ въ состоячемо предъ рѣкою
Днѣстромъ, какъ бы въ 5 верстѣ полскомъ селѣ // Загнѣткахъ имущест- 110
венного шляхтича, къ разграбленїю оногo их повѣд въ то село Загнѣткы. зв.
И перво под онимъ того шляхтича ходячой на пастбѣ табунъ кобылицъ зъ
лошаками и лошатами, по сказанїю табунчиковъ числом на сто тридцять
отогнавъ, и при онимъ къ смотрѣнїю и самыхъ ихъ, табунчиковъ, двоухъ
члвкъ вѣдержавъ. Потомъ вшедши в оноє село Загнѣтки¹⁴, сискали в немъ
того шляхтича зъ женою его въ домѣ, коего с ныхъ кислякѣвскїй Иванъ
Бегма із ружини пулею умертвивъ, а жену свободно въ домѣ оставя,
заграбили сукна зеленого, синїого да бѣлого, габяного три постави.

Ізъ Загнѣтковъ вышедшы въ предводителствѣ реченного Поповои
Греблѣ жителя, ходили къ реки Днѣстру, и оставя при сѣй сторонѣ оногo
предписаннїй лошадиннїй табунъ и свої лошади и батовы под смотрѣнїемъ
протчихъ, с нихъ члвкъ до тридцати, въ том числѣ и онъ, Погорѣленко, при
означеннихъ вожду, Поповой Греблѣ жителю, і ватажку Жмуру забравъ
при бреги Днѣстра каюки, переехав на ту оногo сторону в то село Рашковъ.
І вшедъ, въ ономъ бывшихъ жидовъ // напавъ и распуживая зъ села, при томъ 115
какъ зъ жидовъ одил с хаты въ окно на улицѣ идучого с ныхъ, курѣнногo [117]
левушкѣвского Никиту Бѣлого, ізъ ружини вѣбилъ, и всѣ о такомъ отъ
оногo жида въ одномъ им уронѣ соболѣзновали, и сїе тѣпеливосты въ
отмщенїе за такої въ их уронѣ не обойшолсь, онъ, Погорѣленко, жиду
одному зъ ружини, а женамъ жидовскимъ двоумъ списомъ датъ смерть,
а протчіе его товарищи умертвили л кого, не выдѣлъ. Имѣвшїесъ же въ
домѣхъ жидовскїе денги, какъ бы до трехъсотъ рублей разнои сребраной и
мѣднои россїйскои і полской монетъ, да между онымы червонцовъ¹⁵
въ ломъ часть, сукна блакитного, зеленого¹⁶, чорного въ нѣсколкихъ поста-

¹³ *Виправлено з разграбленіємъ.*

¹⁴ *Виправлено з Загнѣтка.*

¹⁵ *Виправлено з преведенного.*

¹⁶ *Далі закреслено і.*

115 вахъ и шматках, свить мужескихъ, сукна зеленого и блакитного двѣ, капта-
зв. ны женскіе кармазинніе и матеріяльніе, сподницѣ кармазинніе // матеріяльніе
и гарусніе, пояс[и] каламайковые и пѣстровые, шапки мужескіе, шитіе на
подобіе полскихъ, сукна разного зъ околицямы, сивихъ и чорнихъ смуш-
ковъ, полумиски и тарѣлки цѣновіе, полотно простое, шаблю простого
дѣла¹⁷ под мосежною оправою, ручницѣ двѣ и съ еднои рулку, пѣстолетѣ
двѣ парѣ и лошадей шесть заграбили.

И по заграбленіи оттоль з Рашкова¹⁸ чрез¹⁹ Днѣстръ на² парях¹⁹ пере-
правлясь, и вѣступя въ Луг[ъ] къ своїмъ мѣстамъ йшли. И при томъ обратно
стѣдованіи нихъ, помянутий села Поповои Греблѣ житель, по ту сторону рѣчки
Кодемы, вкравъ² въ курѣнногѣ [кис]лякѣвского Копитченка собств[ен]ного
коня з кулбакою и з грабеж[ной] въ Рашковомъ ружину, свиту мужеску
сукна блакитного и шапку блакитную ж съ сивою ж околицею, убежалъ.
А они [до]шедши рѣки Буга,¹⁹ на нагайскои сторонѣ¹⁹ у балѣ Романковои
предпоказанными грабежными денгами и вещми подуванились, с чего и
116 ему, Погорѣленку, досталось денегъ готовихъ разной // монеты 8 ру., сукна
[118] синіого на свиту и бѣлого на убрання, да зеленого сплатилъ на убраня ж,
каптанъ и запаска отласовіе красніе и сподниця гаруская, каптановъ
женскихъ кармазинихъ два, поясъ каламайковій, шапка мужеска сукна
бѣлого з чорною околицею, талѣрокъ цѣновихъ двѣ, полотно на убраня,
сребра часть какъ бы въ цену от 2-х до 3-х рублей, а із лошадей у ляха
отогнати, лошаць трелѣтний гнѣдій.

И по учиненіи того дувану, оттоль з Романкового объявленнихъ при-
держанныхъ было імы при ономъ ізъ села Загнѣжков отогнато табунѣ
полского шляхтича двохъ табунчиковъ, давъ имъ по одной лошади въ ихъ
сторону олпустивъ. Переправясь чрезъ рѣку Бугъ на перевоз Гардовиий въ
дачи запорожскіе, оставшіесь от разбору нѣкоіми въ дуванѣ (яко каждому
ихъ по неізученію къ ѣздѣ братъ не способность возбраняла)²⁰, разбивъ на
часты отогнали: васюринскій Губа въ балжу Гарбузину, левушкѣвскій
116 Червоноштанъ въ Громоклію, // а ватажокъ, деревянокѣвскій Жмуръ, въ
зв. Ингуль. Онъ же, Погорѣленко, з помянутими курѣнными кушѣвскими
Гоголемъ, Шѣвцемъ и Малим, и кислякѣвскими Копитченком и Гупалом, по
режкому къ предъписанному своему мѣсту идѣже рибную добычу имѣлъ,
на устя Ингула возвратясь, тѣ вещи (кромъ денегъ всѣхъ на пропиетъ
здержанныхъ, равно и сребра еще у Романковомъ невѣдомостію уроненного)²⁰
въ Ингуль въ очеретѣ на плавахъ схоронил, а тарѣлки²¹ двѣ цѣновіе забро-
сил безвѣстно въ воду, конѣ ж собстве²² ніе двоє²² и в дуванѣ взятиѣ, одинъ

¹⁷ Написано на лівому полі замість закресленого желѣ.

¹⁸ Далі закреслено парами.

¹⁹⁻¹⁹ Написано на лівому полі.

²⁰ Дужки автора.

²¹ Далі витерто собствєніє.

²²⁻²² Виправлено з собствєніє дє.

гнѣдіе, оставилъ бытъ на пастбѣ. И когда атаманъ его курѣнный, Степанъ Гелехъ, будучи въ его, Погорѣленка, приказалъ ему ехатъ въ Сѣчь до своего куреня, то онъ взявши свою кобилу бѣлую, онъ вѣмѣстѣ с пред-показанными куцѣвскими Гоголемъ и Шевцемъ приехавъ в Сѣчь, явился въ свои курѣнь, а с одного представленъ въ воисковой секвестрѣ. Болѣе на воровствахъ и разбояхъ не былъ, показалъ праведно.

Помітка: Сего Семена Погорѣленка воровскіе імъ вещи схоронены въ Ингулѣ въ очеретѣ, а конѣи двое на устѣ Ингула находятся, а кобила бѣла²³ отдана в стадо воисковое.

Помітка на арк. 115: Умертвилъ 3.

Помітка на арк. 109: 1768 году поябра 21, поканный [!] в сѣм допросѣ курѣнный крилѣвский²⁴ Семенъ Погорѣленко з воисковой пушкарнѣ тогож куреня атаманом Степаном Гелехом на его¹⁶ с товариством поруки в курѣнь взят с тѣмъ, что когда его, Погорѣленка, Кош півостребуеъ, онъ, атаманъ, с товариством должны представи.

Арк. 109–110 зв., 115–116 зв. Чернетка.

№ 186 1768 р., серпня 9. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Кальниболотського куреня Семена Слабкого, про пограбування євреїв поблизу с. Комареве на Правобережжі, котрі втікали з Умані в сл. Балту, та про похід «в Полшу на грабительство» в села Чаусове, Загнітки та м-ко Ряшків в складі загону ватажка Олекси Жмура

1768 году августа 9 д., бивший въ Полшѣ на грабительствѣ курѣнный калниболотський Семенъ Слабкий въ воисковомъ секвестрѣ допросомъ показалъ:

111
[113]

Онъ, Слабкий, жителствуя в рѣчкѣ Громоклії землянкою, видячи многихъ шедшихъ въ Полшу на грабительство, сего году Петропавлова посту другой¹ недели полстився согласитись съ проживавшими тамъ по Громоклії курѣнными калниболотскими Трохимомъ Божом и Ладонкою, деревянковскими Чевѣрдою и Шулгою, конеливским Семеномъ, дядковскимъ Уродою³ и кислякѣвскимъ Довгимъ, и собравсь в речцѣ Яланцѣ въ одноконѣ², о туду зъ Яланъця отправились.

И по ту сторону Буга за рѣчкою Кодемою, вишше полского села Комаревого, постигъ бѣжучихъ зъ полского города³ Умани⁴ въ ханскую

²³ Далі закреслено остається в вѣдомѣ куреня Крилѣвського.

²⁴ Далі закреслено з воисковой пушк.

¹ Виправлено з сь другої.

² Виправлено з одноконьном.; далі закреслено написано на лівому полі [...] собрав [...] [...] [...].

³ Далі закреслено слободи.

⁴ Виправлено з Голти.

111 зв. слободу Балту жидовъ, на тракту въ оних заграбили денгы⁵ ⁶и вещи⁶ // нѣсколко шматковъ. Дошѣд⁷ к рекѣ Бугу, в Стѣнкѣ⁷ дуванились, ему, Слабкому, досталось денегъ 30 ру. и полотно на сорочку.⁸ З Стѣнки⁸ онъ, Слабкий, зъ означеннимъ Божомъ, оставя оногo Чевверду зъ другими, да еще к нимъ⁹ тамо¹⁰ в Стѣнкѣ¹⁰ присовокупившихся двоx человекъ, курѣнного кислякѣвского Мамаю, а другого незнаемого, возвратилъ в Громоклюю до своeи землянкы.

Потомъ пребившы дней с три въ Громоклюї, паки по дни Петра і Павла, тоестъ июла первыхъ числѣ, составя совѣтъ зъ курѣнными калниболотскими Левкомъ Карлашемъ, Кирикомъ Писменнимъ, левушковскимъ Прокопомъ Червоноштаномъ, Никитою Бѣлим и кислякѣвскимъ Иваномъ Бегмою, забравъ свої лошади по парѣ, в том числѣ онъ, Слабкій, гнѣдих, и ружа и списы, приехали въ зимовникъ в Громоклюї состоящій, курѣнного // 112 [114] деревянкѣвского Степана Кривошії, тамъ его, Кривошию, и деревянкѣвскихъ же курѣнныхъ Олѣзу Жмура и Остапа Сукура застали. Которіе, Кривошия, Жмуръ и Сукуръ, въ сходство его, Слабкого, с товарищы намѣренности къ тому въ Полшѣ грабительству склонилис, куда в Кривошиїнъ зимовникъ к нимъ еще собралось 14 человекъ: курѣнные кислякѣвскій Попелнух, левушкѣвскіе Михайло и Яким, а прозванній их и прочих не знаеть, коихъ всѣхъ уже било 23 человекъ.

И между себе учинив ватажкомъ деревянкѣвского Жмура, оттуду з Громоклюї восприяли путь в Полшу, издѣлавъ чрезъ реку Бугъ выше Гарду въ урочищѣ Лусканевой балкѣ переправу, дошли полского села, зовомого Чаусових, подъ онимъ имѣя ночлегъ за небитіемъ людей и жадного имѣния не грабыли. На другої же день найшлы 19 человекъ, тамо подъ Чаусовимы ночевавших, курѣнныхъ калниболотского Фѣдора Тарана¹¹, кушѣвскихъ Никиту Гоголя и Леска Шевця, крилѣвского Семѣна Погорѣленка, 112 зв. кислякѣвскихъ Романа Копитченка и Василя Гупала, // корснуского Ивана Немну, васюрынского Данила Губу¹², незамаївского Семѣна Лелека, деревянкѣвского Грицка Фигура¹³, а другихъ незнаемих, и в единомисліе совокупились, где уже і ихъ имѣло с 42 человекъ.

Отжуду с Чаусовихъ съ взятого от жителей полскихъ (о битіи за рекою Днѣстромъ в полскомъ селѣ Рашковомъ жидовъ, и о надѣянїя тамъ къ добытию грабленіемъ)¹⁴ вивѣдованїя туда, в Рашковъ, продолжая путь, на

⁵ *Виправлено з денегъ.*

⁶⁻⁶ *Написано на лѣвому полі замість закресленого [...].*

⁷⁻⁷ *Написано на лѣвому полі замість закресленого полского села Чапових, в немъ.*

⁸⁻⁸ *Написано над рядкомъ замість закресленого Съ Чаусових.*

⁹ *Далі закреслено прист.*

¹⁰⁻¹⁰ *Написано над рядкомъ замість закресленого въ Чаусових.*

¹¹ *Написано над рядкомъ замість закресленого Та.*

¹² *Далі закреслено и.*

¹³ *Виправлено з Фигуры.*

¹⁴ *Дужки автора.*

тракту въ полскомъ селѣ Повой Греблѣ вдался к нимъ въ единство того села¹⁵ ¹⁶⁻житель незнаемий¹⁶ покузая себе зънающимъ въ состоящему на предѣ Днѣстра, какъ би въ 5 верстах, полском селѣ Загнѣтках полского шляхтича имущественного, къ разграбленію оногo имъ учинился вождомъ. И подшедшы къ оному селу Загнѣткам, ходячій под ним на пастбѣ означенъгo шляхтича табунъ кобилиць з лошаками и лошатамы, по объявленію бывших при том табунѣ табунщиков двох человекъ, числом на 130 отогнав. И при ономъ къ смотрѣнію и самих их, табунщиковъ, придержав, воишли въ село искалы того полского шляхтича // зъ его 113 женою въ домѣ, коего съ них кыслякѣвскій Бегма ізъ ружины пулею убивъ, [115] а жену свободно¹⁷ въ домѣ оставивъ, заграбили сукна зеленого, синігo и бѣлого габяного три постави.

Изъ Загнѣткѣв вишедъ под предводительствомъ объявленъгo Поповой Греблѣ жителя, ходили до рѣки Днѣстра. И оставя по сей оногo сторонѣ тотъ лошадейній табунъ и свої лошади и батови въ береженіи протчих товарищей, съ них 30-т человекъ, между коими и онъ, Сабкіи, при тѣх вожду, Поповой Греблѣ жителю, и ватажку Жмуру, забравшы каюки, онимы переехавъ на ту Днѣстра съторону въ помянутое село Рашковъ. Въ ономъ въшедшы, бивших жидовъ напавъ и нѣкоих разогнавъ, при томъ случае, егда зъ тѣх¹⁸ жидовъ единъ с хаты в окно на улицѣ¹⁹ идучого зъ их, курѣнъгo левушкѣвского Никиту Бѣлого, из ружины убил и всѣ о томъ увѣстили, то въ отмъщение того убитого и онъ, Слабкій, списом 2-х жидовъ умертвил, а протчіе сколько поумертвляли не видѣл. Имѣвшиес же въ домах жидовских денги, какъ би до 300 ру. разной сѣребраной // і мѣдной²⁰ *россиской і полской*²⁰ монетъ, и между оним[и] полских чер- 113 вонцовъ неболшых 5 р., сѣбра съ чарокъ и другой мѣлочи преведенного 3в. въ ломъ, част[ь] сукна блакитного, зеленого и чорного въ нѣсколких поставах и шматках, свит мужеских сукна зеленого и блакитного 2-въ, капѣтани женскіе кармазинъніе²¹ и материяльніе²¹, сподницѣ кармазинъніе, материяльніе и гарусовіе, пояси каламаиковіе і пѣстровіе, шапки мужескіе шити по польску, сукна розного зъ околицями, сивих и чорних смушков, полумиски и тарѣлки цѣновіе, полотно простое, шаблю простого дѣла под мосежною оправою, ручиниць 2 да с одной рулка, пѣстолеговъ парь 2 и лошадей 6 заграбивъ.

От того з Ряшкова чрез Днѣстръ на парах переправясь, ишли въ свої мѣста, то от них помянутой села Поповой Греблѣ житель, по ту сторону

¹⁵ *Виправлено з сила.*

¹⁶⁻¹⁶ *Написано над рядком замість закресленого* *зишол Незамаївскій.*

¹⁷ *Виправлено з свободную.*

¹⁸ *Виправлено з оних.*

¹⁹ *Виправлено з улицу.*

²⁰⁻²⁰ *Написано над рядком.*

²¹⁻²¹ *Написано на лівому полі.*

рѣчки Кодеми укравъ кислякѣ[в]ского курѣнъного Копитченка коня зъ кульбакою, и с пограбленно²² въ Ряшковом ружину, свиту мужеску сукна блакитного и шапку блакитну зъ сивою околицею, бежал¹². Пришед же
114 к рѣкѣ Бугу въ балкѣ Романковой имѣлы роздох и показанъними // ден-
[116] гами и вещьми подуванились, коего онъ, Слабкій, принял денегъ готових
разной монети 8 ру., сребра часть малую, как би на цену от 2-х до 3 ру.,
сукна блакитного на свиту и зеленого на обраня, каптанъ кармазинъний,
поясъ каламайковій, шапку бѣлого простого сукъна з чорною околицею,
полумисокъ 1-н, тарѣлокъ 3 цѣнових, полотно на сорочку и штани, з ру-
жины рулку сплатил въ 20 ко. По окончаніи какова денгам и вещам дувану,
оттуда з Романковой балжи обявленних, задержаних било ими при
отогнатом з села Загнѣтковъ лошадейномъ табунѣ полского шляхтича
двох табунщиков, снабдя по одной лошади, отпустили въ их сторону.

Онъ же, Слабкій, не взимая²³ себѣ в дуванъ з предписанних отогнати
въ Загнѣтках и Рашковом лошадей, за неизъучениемъ къ поездкѣ ниодно-
го, зъ воспомяненным незамаивским Лелеком (оставивъ протчих всѣх там
въ Романковому)¹⁴ возвратилъ в Громокълѣю, где оной Лелекъ от его,
Слабкого, розънясь обявлялъ, поедеть въ Омелове, а онъ, Слабкій, увѣстяс
114 о находившомся тамъ же въ Гъромокліи зъ командою куреня // Калнибо-
зв. лотского атаману Ивану Костяномъ, къ ему собою доброволно явилъ и в
прописанъном повинную принося. Предписанъние вещи (кромя²¹ полумис-
ка²⁴, 3-х тарѣлок цѣнових им, Слабкімъ, у воду Громокълѣи въброшенъ-
них, и денегъ до по[с]лѣдка на пропитѣе раст[ра]ченъних)¹⁴ ему, атаману,
предсѣтил, которой атаманъ оставя оние вещи без възятя тамо в Гро-
моклѣи при его, Слабкого, землянкѣ, забрав толко собственние его пару
лошади²⁵ гнѣдих с кулбаками и уздами, и его самого²⁶ привел в Сѣчь
и представил въ воисковой секъвестръ. Болѣе сего на воров²¹-ствах
и грабител²¹-ствах не били ни за ким про то не вѣдаеть, показал праведно.
Помітка: Сего Семена Слабкого забрато атаманомъ Иваномъ Костянимъ
калниболотскимъ:
Коній 2 гнѣдих з кулбаками и уздами.
А воровские вещи остаются при землянкѣ его, Слабкого, в Громокліи.
Денги жъ ростерял на пропитѣе, а полумисокъ и тарѣлжы 3 цѣновие
въброшенъны в воду.

Помітка: Пришовъ доброволно.

Помітка на арк. 111: Выше прописанной курѣнний Калниболоцкой Семень
Слабкий атаманом калниболоцким же Иваном Костянимъ з воискового
секвестра свобожден сего 768 году ноябра 21 дня.

Арк. 111–114 зв. Чернетка.

²² *Виправлено з пограбленому.*

²³ *Виправлено з не взималъ.*

²⁴ *Далі закреслено и кромѣ і.*

²⁵ *Виправлено з лошадей.*

²⁶ *Далі закреслено привел в С.*

№ 187 1768 р., серпня 9. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Куцівського куреня Микити Гоголя, про похід «в Полшу на грабителства» в села Чаусове, Загнітки та м-ко Ряшків в складі загону ватажка Олекси Жмура

1768 году августа 9 д., содержащийся въ *воисковом* секъвестрѣ, бивший в Полшѣ на грабителствѣ курѣннѣий куцѣвскѣий Никита Гоголь, допросомъ показалъ: 117
[119]

Онѣ, Гоголь, битностию въ рѣкѣ Великомѣ Ингулѣ на устѣ его у *рибнои* добичи, видѣвъ с разних мѣстѣ идучихъ въ Полшу на грабителства, ¹ въ миновение праздника апостол Петра і Павла, се естѣ іюля в *первих* числахъ¹, согласился² на тожѣ. И с бившими там же в Ингулѣ на *рибнои* добичи, курѣнними своіми куцѣвскѣими Лескомѣ Шевцемѣ и Лукьяномѣ Малимѣ, крилѣвскимѣ Семеномѣ Погорѣленком и кислякѣвскими Романомѣ Копитченкомѣ и Василемѣ Гупаломѣ, забравъ своі лошади онѣ, Гоголь, пару гнѣдихъ и протчіе по парѣ и ружже, о туду зъ Ингула взяли³ путь.

И переправяс на рѣкѣ Бугу ходячимѣ от Бугогардовои паланки перевозом, на тои Буга сторонѣ наишли в балкѣ Швѣрнѣ идучихъ конно в Полшу на грабителство семи⁴ человекѣ: курѣннихъ васюринского Данила // Губу, Незамаівского Семена Лелека⁵, а протчих куреней и прозваний не знаетъ, да между ими волоскои овечой, ⁶ ходячеи по сю сторону Буга в запорожскихъ земляхъ⁶ отари чабана Василя Волошина, кой себе обозвалъ вождомъ имъ въ Полшу к грабителству, съ коіми совокупаеъ ишли. И напредѣ рѣки Кодеми въздогнали ихъ три человекѣ, в томѣ чистѣ курѣнний корсунскѣий Иванѣ Немна, а два незнаеміе, дошедши состоящего по ту⁷ сторону рѣки Буга полского села Чаусовихъ⁸, подѣ⁹ онимѣ¹⁰ ещѣ к нимѣ прибило 3 человекѣ, куреней и прозваний не вѣдоміе, и имѣли ночлегѣ, но за неимѣниемѣ уже тамо людей и никакихъ имѣний, грабитѣ имѣ¹¹ било нѣчего. Куда под¹² Чаусови¹³ до ихъ въ сообщество приехало ещѣ 23 человекѣ: курѣнние деревянковскіе Олежа Шмурѣ, якои межи 117
зв.

¹⁻¹ Написано на лівому полі замість закресленого со.

² Виправлено з согласнїя.

³ Далі закреслено зъ Ингу.

⁴ Написано над рядком замість закресленого восьми.

⁵ Написано на правому полі замість закресленого Лелека.; далі закреслено написане на правому полі і деревянковського Грицька Фигура.

⁶⁻⁶ Написано на правому полі замість закресленого от.

⁷ Виправлено з ст.

⁸ Виправлено з Чаусового.

⁹ Виправлено з въ.

¹⁰ Виправлено з ономѣ.

¹¹⁻¹¹ Написано на правому полі.

¹² Виправлено з къ.

¹³ Виправлено з Чаусове.

118 ¹⁴ими почитался¹⁴ // ватажомъ, Яковъ Губа, Остапъ Сукур, Степанъ
[120] Кривошия¹⁵, левушковские Прокopfъ Червоноштанъ, Максим Тягуненко,
Никита Бѣлий; киякѣвские Иванъ Бегма и Попелнухъ¹⁶, калниболотский
Семень Слабкий, а другие куренеи и прозваний не вѣдомие, и такъ уже
ихъ состояло в собраніи 42 чѣлов.¹⁷

Олкуда зъ Чаусових,¹⁹ по развѣдиванію от тамошних полских жите-
леи о находившихся за рекою Днѣстромъ в селѣ полскомъ¹⁸ Рашковомъ
жидах, и возможности тамо имѣтъ разграбленіем добичь¹⁹, приняли па-
мѣрение итить²⁰ туда за²⁰ Днѣстръ²¹ в село Рашково²². И продолжая ходъ,
по тракту въ полскомъ селѣ²³ Поповои Греблѣ, вдался къ им въ единствен-
ное²⁴ согласіе тамошний житель незнаемий²⁵, объявля²⁶ себе знающимъ въ
27-²⁷состоящемъ на предѣ Днѣстра, как би въ 5 верстѣ²⁷, полскомъ селѣ Загнѣт-
кахъ полского шляхтича, имѣющого²⁸ лошады и протчое²⁵, къ разграбле-
нію оногo²⁹ имъ здѣлался вождомъ. И подышедши къ оному селу Загнѣт-
118 камъ, // ходячий под онимъ на пастбѣ³⁰ показаного шляхтича³⁰ табунъ
зв. кобилиць зъ лошаками, лошатами,³³ числом по объявленію бившихъ³¹ при
оном табунѣ табунчиковъ³² на 130- т отогнав, и самих тѣхъ табунчиковъ 2-х
человѣкъ при том же табунѣ к смотрѣнію задержавъ³³. И вшедши в село
сискали того полского шляхтича зъ его женою въ домѣ, коего съ нихъ
кисякѣвский Бегма из ружьжини пулею умертвя, а жену свободною в
домѣ учиня, заграбили толко одного сукна зеленого, синіого и бѣлого
габяного³⁴ три поставы.

Изъ Загнѣтковъ³⁵ вишедѣ³⁶ 37-³⁷ съ предводительства реченного ж Поповои
Греблѣ жителя, дости³⁷ ги рѣки Днѣстра и останова по сѣи оногo сторонѣ

¹⁴⁻¹⁴ Написано на правому полі замість закресленого називался.

¹⁵ Далі закреслено и Фигуръ.

¹⁶ Виправлено з Попелюхъ.

¹⁷ Написано над рядком; далі закреслено і оттуду приняли ходъ.

¹⁸⁻¹⁸ Написано над рядком.

¹⁹⁻¹⁹ Написано на лівому полі замість закресленого и.

²⁰⁻²⁰ Написано над рядком замість закресленого за реку.

²¹ Далі закреслено в ъ полское.

²² Виправлено з Рашковѣ.

²³ Далі закреслено Рашковѣ.

²⁴ Виправлено з єдинство.

²⁵ Далі закреслено и.

²⁶ Виправлено з объявил.

²⁷⁻²⁷ Написано на лівому полі.

²⁸ Далі закреслено имущество.

²⁹ Далі закреслено ихъ п.

³⁰⁻³⁰ Написано на правому полі замість закресленого табунъ ляха.

³¹ Виправлено з бившаго.

³² Виправлено з табунчика.

³³⁻³³ Написано надя рядком і на правому полі замість закресленого на 13.

³⁴ Далі закреслено по.

³⁵ Виправлено з Загнѣтковъ.

³⁶ Виправлено з вишедши.

предпомянутий лошадейный³⁸ табунъ и свои³⁹ лошади под бржежениемъ протчихъ⁴⁰ товарищей, съ нихъ до 30 человекъ¹⁸, въ томъ числѣ и онъ, Гоголь⁴¹, при онихъ⁴² предводителю, Поповои Греблѣ жителевѣ⁴², і ватажку Жмуру, каюками⁴³ переехавъ на ту Днѣстра съторону, въпредѣ на помяненное село Ряшковъ⁴⁴ въ ономъ вошедъ, бывшихъ жидовъ папавъ⁴⁵ и нѣкоторихъ расъпудивъ⁴⁵. // Въ томъ случаѣ, егда изъ жидовъ одинъ з хати въ окно 119 идучого улицею зъ ихъ⁴⁶, курѣнного левушкѣвского Никиту Бѣлого, изъ [121] ружья убилъ⁴⁷ і о томъ всѣмъ вѣстно стало, то въ отмщениѣ такова съ нихъ⁴⁸ ущербъ, и курѣннии корсунский Немна¹¹ зъ ружини пулею¹¹ одного жида умертвилъ, а другіе сѣколко умертвили, онъ, Гоголь, не видѣлъ, и самъ такова умертвления не чинил. Имѣвшиесъ же въ домѣхъ жидовскихъ денги, какъ би до 300-хъ разной сребраннии и мѣдной российской і полскоі монетъ и между оними полскихъ червонцовъ неболшихъ⁴⁹ 5, ¹¹ сръбра съ чарокъ и прочоимѣлочи⁵⁰ преведенного въ ломъ часть¹¹, сукна блакитного, зеленого и чорного в нѣсколкихъ поставахъ и шмаккахъ, свитъ мужскихъ сукна зеленого и блакитного двѣ, каптани женскіе кармазиновіе и материяльніе, съподницѣ⁵¹ кармазинніе, // материянніе⁵² и гарусовіе⁵³, пояси каламажковіе¹⁸ и пѣстровіе¹⁸, шапки мужескіе шитіе по полску сукна разного зъ 119 зв. околицями, сивихъ і чорнихъ смушковъ, полумиски и талѣрки цѣновіе, полотно простое, шаблю одну⁵⁴ просту подъ мосежною⁵⁴ оправою, ручницѣ 2, пѣстолетовъ 2 пари⁵⁵ и лошадеи 6-т заграбили, и оттол з Рашкова⁵⁶ Днѣстромъ на паряхъ переправилис.

³⁷⁻³⁷ Написано на правому полі замість закресленого дості.

³⁸ Написано над рядкомъ замість закресленого кобилицѣ.

³⁹ Виправлено з той.

⁴⁰ Далі закреслено со.

⁴¹ Виправлено з Гоголь.

⁴²⁻⁴² Написано над рядкомъ і на правому полі.

⁴³ Виправлено з каяками.

⁴⁴ Виправлено з Рашково.

⁴⁵⁻⁴⁵ Написано на правому полі замість закресленого и распудивъ и с нихъ корсунский Погорѣленко, Немна одного // одного жида з ружини пулею умертвивъ и.

⁴⁶ Далі закресленого товарищей.

⁴⁷ Далі закреслено то увѣстасъ.

⁴⁸ Далі закреслено жидамъ.

⁴⁹ Написано над рядкомъ замість закресленого дворублевихъ.

⁵⁰ Далі закреслено часть.

⁵¹ Далі закреслено и запаски.

⁵² Виправлено з материяльніе.; далі закреслено и полатнаниѣ.

⁵³ Далі закреслено шитіе.

⁵⁴⁻⁵⁴ Написано на лівому полі замість закресленого под рукою.

⁵⁵ Далі закреслено сръбра [...] с чарокъ и разного и прочея, то ту часть.

⁵⁶ Виправлено з Рашкова.

По повороту же въ своі мѣста⁵⁷, от них⁵⁸, помянутий, полского села Поповои Греблѣ жител, по ту рѣчки Кодѣми сторону украв⁵⁹ кислякивского Копитченка коня²⁷ зъ кулбакою, и съ заграбленного в Ряшжковом ружжи-ну, свиту мужеску сукна блакиного и шапку блакиную з сивою околицею²⁷, бежал. Дошедши ж къ рѣкѣ Бугу у балжѣ Романковой становилис къ отдоху и тамо показаннимъ⁶⁰ денгамъ⁶¹ и вещамъ дуванъ учинили, въ кото-рои ему, Гоголю, досталось готових днгъ срѣбнои и мѣднои монети 8 ру,
120 да сплатил 1-го червонця въ⁶² 3 ру., сукна блакиного // на свиту и чорного
[122] на обраня, каптановъ женских материялних два: вишневий и блакитний, поясъ каламажовий, шапка бѣлого сукна з чорною околицею, полумисокъ одинъ и тарѣлокъ двѣ цѣнових, полотна на сорочку, ручницу одну сплатил въ 1 ру.,⁶³ срѣбра часть в цену от 2-х до трохъ рублей⁶³, а зъ лошадеиу ляха отогнатих, лошакъ⁶⁴ трелѣтний⁶⁷ рижий.

Оттуда з Романкового і показанних, придержанних било ими при⁶⁵ ономъ отогнатом з села Загнѣтковъ лошадеитом табунѣ полского шлях-тича 2-х табунчиковъ⁶⁶, снабдивъ по одной лошади в их сто. сторону отпус-тивши, и⁶⁷ съ прочими лошадми от дувану оставшимись, переправясь чрезъ Бугъ на сю сторону въ дачи запорожские⁶⁸, тѣ, недуваненние лошады¹¹ (яко оних по незъучению⁶⁹ къ поездкѣ⁷⁰ всякой болѣе братъ в дуванъ не похотѣли)⁷¹⁻¹¹ разбивъ на двѣ части⁷², по одной съ них левушковский Червоноштанъ съ другими въ рѣчку Громоклюю, а васюринский Губа тожъ
120 съ прочими товарищы¹⁸ въ буговие околичности погнали, // и гдѣ оние,
зв. Червоноштанъ и Губа⁷³, и збратие ими лошады паходятся, знатъ не можетъ.

Онъ же, Гогол, купно¹⁸ зъ предъписанными, своіми курѣннними куцѣвскими⁷⁴ Шѣвцемъ⁷⁵ и Малим, крилѣвским Погорѣленком и кистя-

⁵⁷⁻⁵⁷ Написано над рядком і на лівому полі замість закресленого возвращаясь в пути.

⁵⁸ Виправлено з они.

⁵⁹ Далі закреслено въ их коня.

⁶⁰ Виправлено з показанными.

⁶¹ Виправлено з денгами.

⁶² Виправлено з зъ.

⁶³⁻⁶³ Написано на правому полі замість закресленого срѣбра часть малую в цену как би от 2 от двох до трех рублей. По учиненіи того дувану зъ Романковой балки.

⁶⁴ Виправлено з лошака.

⁶⁵ Далі закреслено тих.

⁶⁶ Далі закреслено награды.

⁶⁷⁻⁶⁷ Написано на правому полі замість закресленого 1.

⁶⁸ Далі закреслено зъ нихъ.

⁶⁹ Далі закреслено их.

⁷⁰ Далі закреслено них.

⁷¹ Дужки автора.

⁷² Далі закреслено з ме.

⁷³ Далі закреслено паходятся.

⁷⁴ Виправлено з Куцѣвскими; далі закреслено Леском.

⁷⁵ Далі закреслено и Лукяномъ.

кѣвскими Копитченкомъ и Гупаломъ⁷⁶, от тѣхъ своѣхъ товарищѣи порознясь⁷⁷ по прежньому к тому своему⁷⁸ мѣсту, гдѣ, какъ предписанно, отправлялъ добичь рыбную, на усть Ингула⁷⁸ повернувши, тамо⁷⁹ все прописанное в дуванъ доведшоесь, денги и вещи⁸⁰, поклатъ¹¹ въ земляжѣ¹¹, а лошади своѣ пару гнѣдих, и в дуванъ принятого лошака рижого,⁸¹ оставил битъ⁸¹ на пастбѣ. Егда жъ бивъший въ бугогардовомъ вѣдомствѣ⁸² въ сиску злодѣевъ атаманъ // куреня Крилѣвского Степанъ Гелехъ, приехавши к 121
ему, Гоголю, объявил приказъ⁸³ по сѣи⁸³ учинности ехать до Сѣчи в курѣнъ [123]
свои Кушѣвский⁸⁴, потому онъ, Гоголь, зъ⁸⁵ предпоказаннымъ своѣмъ курѣннымъ Шевцемъ и⁸⁵ и однимъ крилѣвскимъ Погорѣленкомъ,⁸⁸ одного жъ, Шевця⁸⁶, кобилою⁸⁷ чалою и лошакомъ шпаковатим⁸⁸ приехалъ въ Сѣчь до своего куреня⁸⁹, откуда его, Гоголя, представленно въ войсковой секвестръ,⁹⁰ а Шевця з лошадами удержанно⁹⁰ при куреню. Болѣе жъ на воровствахъ²⁵, грабительствахъ и разбояхъ не билъ⁹¹ и того ни за кемъ не знаетъ⁹¹, показалъ праведно.

Помітка: Сего Никити Гоголя оставленніе ім на устѣ Ингула при землянки находятся:

Лошадей 3: гнѣдих два да рижий.

І воровскіе денги і вещи.

Помітка на арк. 117: 1768 году поябра 19 д., в сѣм допросѣ значащейся курѣнный Кушѣвский Никита Гоголь того жъ куреня атаманомъ Демкомъ Панченкомъ⁸ на поруку егю і товариства з войсковою пушкарнѣ в курѣлъ принятъ с тѣмъ, что онъ, атаманъ, когда его, Гоголя, Кош пивостребуеъ, представи т должень.

Арк. 117–121. Чернетка.

⁷⁶ Далі закреслено к.

⁷⁷ Далі закреслено къ тои.

⁷⁸⁻⁷⁸ Написано на правому полі замість закресленого мѣсту зимовнику, гдѣ рыбную добичь имѣлъ на устѣ Ингула пришедъ.

⁷⁹ Написано на правому полі замість закресленого въ ономъ.

⁸⁰ Далі закреслено в зим.

⁸¹⁻⁸¹ Написано над рядкомъ замість закресленого пустиль.

⁸² Далі закреслено с командою.

⁸³⁻⁸³ Написано на правому полі замість закресленого ехать по сѣму за сию.

⁸⁴ Далі закреслено то.

⁸⁵⁻⁸⁵ Написано на правому полі замість закресленого ку.

⁸⁶ Далі закреслено в кони.

⁸⁷ Далі закреслено жъ.

⁸⁸⁻⁸⁸ Написано над рядкомъ та на правому полі замість закресленого егю кобилою да бѣло [...] да і возомъ.

⁸⁹ Далі закреслено гдѣ Шевця.

⁹⁰⁻⁹⁰ Написано на правому полі та над рядкомъ замість закресленого Шевця остався.

⁹¹⁻⁹¹ Написано над рядкомъ замість закресленого і того ни за к.

122
[124]

1768 году августа 9 д., бивший в Полской области на грабительствѣ курѣнный деревянковский Остапъ Сукуръ, допросомъ показалъ:

Онъ, Сукуръ, будучи проживателемъ¹ в рѣчкѣ² Громоклѣи в зимовнику курѣнного деревянковского Степана Кривошиї, смотря многихъ идущих на грабительство въ Полшу,³ минувшу праздику апостолъ Петра і Павла мѣстъ іюля первих числѣ³ съ нимъ, Кривошиєю,⁴ молодикомъ его Иваномъ⁴, да проживавшимъ⁵ же въ его, Кривошиї, зимовнику деревянковскимъ⁶ курѣннымъ⁷ Олѣжою Жмуромъ⁸, составилъ к такому жъ въ Полшѣ грабительству совѣтъ. Куда, в Кривошиїнъ зимовникъ⁹, съехалис¹⁰ въ таковомъ же памѣрениі состоящие¹¹, курѣнние³ деревянковские¹² Яковъ Губа, Прокопъ Подмудіовъ¹³⁻³, калниболотский Семенъ Слабкий, левушковские Прокопъ Червоноштанъ, Никита Бѣлий, кислякѣвские¹⁴ Иванъ Бегма и Попелнухъ,
122 а протчіе не вѣстиміе, коіхъ всѣхъ собралос 23 человекъ¹⁵, тамо // зъ межд-
зв. ду себе збрали въ ватажка означенного Жъмура и оттолъ зъ Громоклѣи востъприявъ путь въ Полшу.

На рекѣ Бугѣ, вишше Гарду, в Лусканевои балки преправились, прийшли под⁶ сосѣтующе по ту сторону Буга полское¹⁷ Савранскои губерниі село Чаусовы, от оного въ версту имѣли ночлѣгъ. Куда другого дни къ нимъ приехавъ 19-т человекъ, совокулись с ними, именно курѣнние кушѣвские Никита Гогол, Леско Швець, кислякѣвские Романъ Копитченко і Васил Гупало, деревянковский¹⁸ Грицко Фѣгуръ, корсунскій¹⁹ Иванъ

¹ Далі закреслено въ зимовнику.

² Виправлено з рѣчки.

³⁻³ Написано на лівому полі.

⁴⁻⁴ Написано над рядком.

⁵ Виправлено з проживавшими.

⁶ Виправлено з Деревянковскими же.

⁷ Виправлено з курѣнними О.

⁸ Далі закреслено написане над рядком и Иваномъ.

⁹ Далі закреслено первѣе.

¹⁰ Далі закреслено съ.

¹¹ Виправлено з стостоящий.

¹² Виправлено з Деревянковский.

¹³ Далі закреслено Грицко Вѣгуря.

¹⁴ Виправлено з Кислякѣвский.

¹⁵ Далі закреслено и.

¹⁶ Виправлено з по.

¹⁷ Далі закреслено село.

¹⁸ Виправлено з Деревянковские.

¹⁹ Виправлено з Корсунского.

Немна, незамаївский²⁰ Лелекъ, а протчих припомнѣтъ²¹ не можетъ, и такъ уже ихъ щыталос²² 42 человекъ.

От Чаусовихъ²³,²⁵ по завзятим от жителеи полских (о имѣнии за рекою Днѣстромъ в полскомъ селѣ Ряшковѣ немало жидовъ, и о надеждѣ в грабительствѣ добития)²⁴ развѣдиваніямъ²⁵, въ намѣреніи²⁶ ишли²⁷ туда, за²⁷ Днѣстръ, въ²⁸ село Ряшковъ²⁹, но на тракту въ полскомъ же селѣ Поповои Греблѣ, тамошний // жителъ певѣдомий, когда к нимъ въ едно- 123
мислиѣ присоединилъ и объявил, что знаетъ въ полскомъ селѣ Загнѣлках, [125]
предъ рѣкою Днѣстромъ как би въ 5 верстѣ стоящомъ, полского не убо-
гого шляхтича, то они на то согласясь въ предводительствѣ его подошедши
къ тому селу Загнѣткам. Подъ оним, ходивший на пастбѣ оногo шляхтича
табунъ кобилиць з лошаками і лошатами, числом, по показанію бившихъ³⁰
при ихъ, табунщиковъ³¹, на 130-т, отолнавъ,³⁻ и при ономъ къ смотрѣнію
и самих ихъ, табунчиков, 2-х человекъ удержавъ³. І вшедъ въ тоє село
Загнѣтки, оногo шляхтича зъ его женою в домѣ³² обрѣвши, его, шляхтича,
съ нихъ киякѣвский Бегма з ружьжини пулею убивъ, а жену здѣлавъ
в домѣ свободною, зарабили сукна зеленого, синіого і бѣлого габяного три
поставы.

Изъ Загнѣтковъ о лправясь,³ здѣлаля мененнии, Поповои Греблѣ жи-
телъ, до више значащегосъ села Ряшкова вождомъ, и с нимъ³ пришедъ³³ къ 123
рѣкѣ Днѣстру // и оставъ по сю его сторону тог³⁴ лошадеиний табунъ 123
и своі лошади подъ его³⁵, Сукура³⁶, і протчихъ бережение³⁷, другие нѣсколко 3в.
человекъ при оних³⁸ і Поповои Греблѣ жителю и⁴ ватажку Жмуру забравъ
каюки, оними преправясь чрез Днѣстръ въ объявленное село Ряшковъ²⁹,
съ оногo³⁶ на паряхъ³⁶ паки на сю сторону Днѣстра возвратилис³⁹ зъ

²⁰ *Виправлено з Незамаївского.*

²¹ *Виправлено з пропомнѣтъ.*

²² *Виправлено з щоталос.*

²³ *Виправлено з Чаусового.*

²⁴ *Дужки автора.*

²⁵⁻²⁵ *Написано на правому полі замість закресленого продолжая п.*

²⁶ *Виправлено з намѣренія.*

²⁷⁻²⁷ *Написано над рядком замість закресленого за реку.*

²⁸ *Далі закреслено полское.*

²⁹ *Виправлено з Ряшковъ.*

³⁰ *Виправлено з бившимъ.*

³¹ *Виправлено з табунщика.*

³² *Далі закреслено о и.*

³³ *Виправлено з пришедши.*

³⁴ *Далі закреслено коб.*

³⁵ *Виправлено з в.*

³⁶⁻³⁶ *Написано на правому полі.*

³⁷ *Далі закреслено другие.*

³⁸ *Виправлено з них.*

заграбленними жидовскими пожитки и лошадами б-ма³⁹, а⁴⁰ что именно тамо з денегъ, сребра и вещей і заграбили, ³⁶онъ, Сукур, яко по вишь писаному⁴¹ на том не бил³⁶, поимяновить не можетъ.

Отголъ з Ряшкова⁴², въ обратномъ пуци, от⁴³ них, предозначенный села Поповои Греблѣ жител, по той сторонѣ рѣчки Кодеми⁴⁴ і вкравъ съ них, в килякѣвѣвского курѣнного Копитченка, ⁴⁶коня зъ кулбакою, и с пограбленного в Рашковѣ⁴⁵ ружьжину, съвиту мужьску сукна блакитного и шапку блакитного ж сукна зъ сивого смушка околицею⁴⁶, бежалъ. Они жъ, дошедши рѣки Буга⁴⁷, въ балкѣ Романковой тому разграбленному учинили дуванъ, // которого и онъ, Сукуръ, получилъ денегъ готовихъ разнѣи монети 124 [126] 8 ру., срѣбра ⁴разного лому⁴ часть как би в цену от 2-х до 3-х ру., сукна блакитного на свиту и зеленого, ³⁶да пѣстри рябои на двоѣ³⁶ убрання, съподницю материялну синю ветху⁴, матеріи рябои на поясъ локоть 5-т, талѣрокъ цѣновихъ три, полотно на сорочку.

³⁶По такомъ денегъ и вещей дуванѣ³⁶, изъ Романковой балки⁴⁹ прописанныхъ, придержанныхъ било ими при отогнатомъ в селѣ Загнѣткахъ лошадинномъ табунѣ полского шляхтича 2-х табунчиковъ, наградя по одной лошади⁴⁸, въ ихъ сторону олпустя, сами они чрезъ⁴⁹ рѣку Бугъ⁵⁰ ходячимъ от Бугогардовой паланки перевозомъ на сей сторонѣ Буга въ Гарду онъ, Сукуръ, купно зъ своїми с курѣнными деревянковскими Кривошиєю і ⁴его молодикомъ⁴, Ивановомъ⁵¹, от прочихъ своіхъ товарищѣи оллучасъ⁵², безъ⁵³ взятія себѣ⁴ в дуванѣ⁴ зъ означенныхъ в Загнѣткахъ и Рашковомъ отогнатихъ лошадей, яко за не изъ абученностью къ ездѣ не способныхъ ниодного, возвратилъсь в рѣчку Громоклию въ предписанный Кривошиинъ зимовникъ. Зъ показанного жъ, в дуванѣ достаяшого, именно денги употребилъ 124 на пропитъе, срѣбро отдал // въ даровизну бившему съ нимъ и другими в товарищахъ, курѣнному кущѣвскому Леску Шѣвцю, ³⁹талѣрокъ 3 цѣновихъ зв. въбросил у воду на Громоклѣ³⁹, а вещи склал било в зимовнику. Куда в зимовникъ в самое его, Сукура, з Кривошиєю і Ивановомъ⁵⁴ прибитие, атаманъ

³⁹⁻³⁹ Написано над рядком та на правому полі.

⁴⁰ Виправлено з и.

⁴¹ Далі закреслено яко онъ.

⁴² Виправлено з Рашкова.

⁴³ Виправлено з съ.

⁴⁴ Далі закреслено з села Бакши.

⁴⁵ Виправлено з Ряшковѣ.

⁴⁶⁻⁴⁶ Написано на правому полі замість закресленого коня.

⁴⁷ Далі закреслено над оним.

⁴⁸ Далі закреслено о тпустили.

⁴⁹⁻⁴⁹ Написано на правому полі замість закресленого переправя с чрез.

⁵⁰ Далі закреслено на.

⁵¹ Далі закреслено о своив.

⁵² Написано над рядком замість закресленого оставя и.

⁵³ Виправлено з вез.

⁵⁴ Далі закреслено возвратъ.

курѣнный деревнянковский наказный Іванъ⁴ Гардовий^а зъ козаками приехавъ⁵⁵, всѣ тѣ вещи⁵⁶, а при томъ и собственныхъ его, Сукура, 3-ри⁵⁷ кобили: ворону, гнѣду и каштановату, да случившийся тогда жъ⁵⁸ тамо битъ воисковий довбишъ Нестир Головка, одного его жъ, Сукура, коня бѣлого забрала, а самого его, Сукура, также и подъоспѣвшего оттуда жъ, з Гарду, въ онои зимовникъ возвращениемъ помянутого ватажка Жмура, онъ, Гардовий, взявши, привезъ до Сѣчи и представилъ въ воисковий сѣквестръ. // Болѣе на варовствахъ, разояхъ не бил и убивства никому не причинилъ про то пи за кемъ не знает, показалъ праведно. 125 [127]

Помітка: Сего Остапа Сукура забрато войсковимъ довбышемъ Головкомъ: Конь бѣлій.

Атаманомъ наказнимъ деревнянковскимъ Гардовымъ:

Кобиль ворону, гнѣду и каштановату – 3.

І вещи воровскіе:

Сукна блакитного на свиту, а зеленого, да пѣстри рябой на двое убранія.

Сподницю матеріялну синю⁵⁹.

Матеріи рябой на поясъ 5-т локо т.

Полотна на сорочку.

А три цѣновіе тарѣлки вѣброшени імъ, Сукуромъ, на Громоклѣ въ воду.

Помітка на арк. 133 зв.: 1768 году по ябры 19 д., показальный в сѣм допросѣ курѣнный деревнянковский Остапъ Сукуръ, того ж куреня атаманомъ Іваномъ Бабурою⁶ на поруки ему і товариства з воисковои пушкарнѣ в курѣнъ принятъ с тѣмъ, что он, атаманъ, когда его півостебуєт [!] Кош, представитъ его⁶⁰, Сукура, долженъ.

Арк. 122–125, 133 зв. Чернетка.

№ 189 1768 р., серпня 10. [Запорозька Січ]. – Свідчення ватажка гайдамаків, козака Дерев'янківського куреня Олексія Жмура, про похід «в Полшу на грабительство» в села Чаусове, Загнітки та м-ко Ряшків

1768 году августа 10 д., бывший въ Полскои области на грабительствѣ ватажкомъ в числѣ 42-х человекъ, курѣнный деревнянковский Олѣзѣи Жмуръ, допросомъ показал. 126 [128]

Онъ, Жмуръ, имѣвши¹ проживательство у речкѣ Громоклѣ в зимвнику курѣнного деревнянковского Степана Кривошиі, взирая на други², в Полшу

⁵⁵ Далі закреслено все.

⁵⁶ Далі закреслено забр.

⁵⁷ Далі закреслено лошадеи.

⁵⁸ Далі закреслено битъ в томъ ж.

⁵⁹ Виправлено з сини.

⁶⁰ Виправлено з им.

¹ Виправлено з имѣвъ.

на грабителство ходъ³ приемлющихъ,⁴ и съ прадника апостол Петра и Павла, тоестъ изшедшого юля с первых числъ⁴, покусился во общѣ съ онимъ Кривошиемъ³ і молодикомъ его, Ивановъ³, да⁵ проживавшимъ тамъ же въ его, Кривошиі, зимовнику, курѣннимъ деревянковскимъ же⁶ Остапомъ Сукуроромъ⁷, къ таковому жъ в Полшѣ грабунку учинитъ согласіе. И какъ скоро о семъ посторонно⁴ рѣчкою Громоклиемъ⁴ слухъ пронесенъ, то увѣдав⁴ от того з Громоклиі⁴ начали собиратся в тотъ Кривошиінъ зимовникъ конно³ курѣннїе деревянковскїе Яковъ Губа, Прокопъ Подмудіовъ, калниболотский Семенъ Слабкий, левушкѣвскїе Прокопъ Червоноштанъ, Никита Бѣлий, // Макъсимъ Тягуненко і Левко; кислякѣвскїе Иванъ⁸ Бегма и Попелнухъ,⁹ мѣнский Грицко Свидъ⁹ и протчіе, коїхъ съпомнитъ не можетъ, гдѣ въ Кривошиі зимовнику¹⁰ имѣлось въ собранїи¹⁰ ихъ¹¹ 21 человекъ. И зъ между себе избравъ въ ватажка его, Жмура¹², (от чего онъ, Жмуръ, по незнанію въ Полшу пути, слѣдъственно і никаких тамъ мѣстъ, хотя¹³ предъ оними его товарищи на далзѣ отказивался, но ничего успѣтъ могль)¹⁴ приговорили битъ, обнадежя его при томъ с нихъ нѣкторїе, по ихъ знанію туда въ Полшу¹⁵ тракта показиваніемъ, почему³ таково¹⁶ названіе ватажка онъ, Жмур, на себе принять принужденним нашелся.

И отуду, зъ Громоклѣі¹⁷, онъ, Жмуръ, взявъ в томъ Кривошиі зимовнику своі¹⁸ // лошады¹⁹ пару: вороного и свѣтлогнѣдого, ружьжину и [129] спис, съ означенными его 20-тъ человекъ²⁰ товарищы бившими, конно і оруженно²¹ отправясъ, перешли рѣку Бугъ више Гарду в Лусканевои балкѣ. И по ту сторону Буга²² на балкѣ Романковой, въ здогонъ къ имъ²³ съ

² Далі закреслено ходъ.

³⁻³ Написано над рядком.

⁴⁻⁴ Написано на лівому полі.

⁵ Виправлено з с.

⁶ Виправлено з жъ.

⁷ Далі закреслено има.

⁸ Далі закреслено Попелнух.

⁹⁻⁹ Написано над рядком замість закресленого и п.

¹⁰⁻¹⁰ Написано над рядком замість закресленого стало.

¹¹ Далі закреслено щитатся.

¹² Далі закреслено о ткуда з.

¹³ Далі закреслено о отказивался

¹⁴ Дужки автора.

¹⁵ Далі закреслено являть.

¹⁶ Далі закреслено онъ, Жмуръ.

¹⁷ Далі закреслено о травясъ перешедъ рѣку.

¹⁸ Виправлено з своіх.

¹⁹ Виправлено з лошады.

²⁰ Далі закреслено т.

²¹ Далі закреслено исправленными.

²² Далі закреслено въ.

²³ Далі закреслено Жмуру.

товарищи прибили 2 человек²⁴: курьиние дядковский Никита и ведмедовский Самийло, прозваниями невѣстимие, дошедши состоящего по ту сторону Буга Полскои области Савранскои губернии села Чаусовихъ, от оноу въ версту ночлѣгували. Куда на другой день къ нимъ прибывъ 19-т человекъ, в единомислие прилажились курьиние кущѣвский Никита Гогѣль і Луцко, кислякѣвские Романъ Копитченко і Васил Гупало, деревянкѣвський Грицко Фѣгуръ, корсунский // Иванъ Немна, калниболотский Федоръ Таранъ, незамаївский Лелекъ³ и пластуниевский Таранъ³, а другихъ въспомнѣтъ не можетъ, тогда уже ихъ состояло 42 человекъ.

127
зв.

От Чаусовихъ,²⁵ принявъ отъ полскихъ жителей, яко за рекою Днѣстромъ въ полскомъ селѣ Ряшковѣ суть жидовъ немало и надеждно грабительствомъ добитися, провѣдивание²⁵, положили в совѣтѣ итти туда³ за²⁶ Днѣстръ²⁷ в село Ряшковъ²⁸.²⁹ И в продолжение того хода²⁹, по тракту въ полскомъ же селѣ Поповои Греблѣ тамошний житель, именемъ і прозваниемемъ неізвѣстный, пришед до нихъ въ единство согласия вдался, і показуя себе знающимъ³⁰ по сю сторону Днѣстра рѣки полское село Загнѣтки і в немъ живущаго польского шляхтича, въ котораго де³ надеждно грабительствомъ добитися, въ оноу село ихъ приведѣ, под которимъ перво³¹ ходивший на пастбѣ оноу шляхтича табунъ кобилиць з лошаками і лошатами, чистом, показаниу бившихъ³² при ихъ 2-хъ человекъ³¹ табунщиковъ, на 130-т отогнавъ, и при немъ³³ // къ смотрѣнию и самихъ тѣхъ табунщиковъ

128
[130]

задержалы. Потомъ въ томъ селѣ оноу шляхтича зъ его женою обрѣтшы, самого его із нихъ кислякѣвский Бегма зъ ружьжини пулею убивъ, а жену оставив в домѣ свободною, пограбили сукна зеленого, синіого и бѣлого габяного три поставы. Изъ Загнѣтков³⁴ вишедшы, учинилъя реченнии, Поповои Греблѣ житель, предводителемъ до показаннаго села³ Ряшкова³⁴, и достигъ Днѣстра, на сѣи сторонѣ оставя означенный табунъ и свої лошади под протчихъ бережение, онъ, Жмур,³¹ при томъ вождю³¹ зъ другими, человекъ до 30-ти, побравъ у берега Днѣстра каюки, оними чрезъ Днѣстръ въ помянутое село Ряшковъ преправясь, въ оноу Ряшковомъ³⁵ бившихъ жидовъ папавъ и нѣкоихъ разгнавъ. В томъ случае, егда зъ тѣхъ жидовъ одинъ с хати въ окно

²⁴ Далі закреслено Дядкѣ.

²⁵⁻²⁵ Написано над рядкомъ та на правому полі.

²⁶ Далі закреслено реку.

²⁷ Далі закреслено в полскоу.

²⁸ Виправлено з Рашковъ.

²⁹⁻²⁹ Написано над рядкомъ замість закресленого и.

³⁰ Далі закреслено на пр.

³¹⁻³¹ Написано на правому полі.

³² Виправлено з бившим.

³³ Далі закреслено самихъ // тѣхъ табунщиковъ за.

³⁴⁻³⁴ Написано на правому полі замість закресленого вишедшы.

³⁵ Виправлено з Рашковомъ.

- 128 на улицѣ идучого зъ ихъ, курѣннаго³⁶ левушкѣвского Никиту Бѣлого // изъ
зв. ружьжини вѣбилъ и всѣ о томъ увѣдавъ соболѣзновали³⁷,³⁹ то (хотя меж-
ду ими дѣйствително о неумерщвлениі онихъ жидовъ положеніе би-
ло)¹⁴, однако будучи побужденни³⁸ крайною нетерпеливостію въ отмщеніе
такова³⁹ от оногo жида въ одномъ съ них послѣдовавшего урону³⁹, изъ
бившихъ при немъ, Жмуру, і курѣнниѣ корсунский Немна 1-го, калниболот-
ский Слабкий 2-х, незамаіевский Лелекъ 4-х⁴⁰ да Поповои Греблѣ жителъ
5-ти человекъ жидовъ⁴¹ поумерщвляли, а прочіе сколко умертвили, не
знаетъ, и самъ онъ⁴², Жмуръ, ниодному такова⁴³ умерщвления не причинилъ.
А имѣвшиесъ въ домѣхъ жидовскихъ денги⁴⁴ разної сребренної і мѣдной⁴⁵
россійскои і полскоі монетъ, как би до 300-х ру., и между оними чер-
вонцовъ полских⁴⁶ не болшихъ 5,³¹ сръбра съ чарокъ и прочіи мѣлочи
преведенного въ ломъ часть³¹, сукна блакитного, зеленого и чорного въ
129 нѣмалихъ // поставяхъ і шматкахъ, свитѣ мужескихъ сукна зеленого и бла-
[131] китного двѣ, каптани женскіе кармазинниѣ и матеріалниѣ, сподницѣ⁴⁷
кармазинниѣ матеріалниѣ⁴⁸ и гарусовыѣ⁴⁹ разного цвѣта⁴⁹, пояси каламай-
ковіе⁵⁰ и пѣстровіе⁵⁰, шапки мужескіе шити по полску сукна разного зъ
околицами, сивихъ и чорнихъ смушковъ, полумиски и талѣрки цѣновіе,
полотно простое, шаблю⁵¹ простого дѣла под мосежною⁵¹ оправою, руч-
ницѣ 2 да съ 1-и рулка, пѣстолетовъ 2 пари⁵², лошадей 6 ограбивъ, оттуда
з Ряшкова⁵³ ³¹чрезъ Днѣстръ на парахъ переправясъ³¹ въ возвратъ⁵⁴ въ своі
жилища.
- 129 На пути по ту сторону рѣчки Кодеми, от нихъ предпопнугий Поповои
зв. Греблѣ жителъ⁵⁵, уворовавъ⁵⁶ въ кислякѣвского курѣннаго // Копитченка

³⁶ Далі закреслено лу.

³⁷ Далі закреслено то будучи убѣжденни крайнею нетерпеливостію.

³⁸ Виправлено з побуж.

³⁹⁻³⁹ Написано на правому полі замість закресленого то въ отмщеніе такова от оногo жидовъ съ нихъ оtmѣсть ущербa ихъ.

³⁹ Виправлено з урона; далі закреслено шого убитка ущербa, изъ тѣхъ жидовъ.

⁴⁰ Далі закреслено жидовъ.

⁴¹ Далі закреслено у.

⁴² Виправлено з онъ.

⁴³ Виправлено з такои.

⁴⁴ Далі закреслено как би до 300-х ру.

⁴⁵ Далі закреслено монетъ.

⁴⁶ Далі закреслено 5.

⁴⁷ Далі закреслено і запаски.

⁴⁸ Далі закреслено и полотняниѣ.

⁴⁹⁻⁴⁹ Написано над рядкомъ замість закресленого шитіе.

⁵⁰⁻⁵⁰ Написано над рядкомъ замість закресленого штани.

⁵¹⁻⁵¹ Написано на правому полі замість закресленого под сръбною.

⁵² Далі закреслено сръбра въ кубкахъ съ чарокъ и прочого лому часть.

⁵³ Виправлено з Рашкова.

⁵⁴ Виправлено з возвращаясъ.

⁵⁵ Далі закреслено зъ.

⁵⁶ Виправлено з уворовавши.

коня⁵⁷ з кулбакою⁵⁸, да с пограбленного въ Ряшковѣ ружьжину, свиту мужеску сукна блакитного и шапку сукна блакитного ж з сывою смушевою околицею, учинил побѣгъ. Онъ⁵⁹ же⁶, Жмур, съ другими приближась к рѣкѣ Бугу⁶⁰, на ногаискомъ стѣпу въ балкѣ Романковой приостановясь, предписанному разграбленному дуванъ зъдѣлали, которого онъ, Жмуръ, принялъ денегъ готових разнои монети 8 ру,⁶¹ сръбра часть (которое там же зъ товарищеи своіхъ, пластунивскому курѣнному Тарану за 2 ру. продал)¹⁴⁻⁶¹, сукна блакитного на свиту, зеленого на убраня, каптанъ женский кармазинный, поясъ пѣстровый, шапку⁶² сукна бѣлого з чорною околицею, полумисокъ⁶³ 31-1 и тарѣлку 1-31 цѣновие⁶⁴, полотна на сорочку. Да сверхъ того // дувану, ему, Жмуру, какъ ватажку, от всѣхъ обще данно сукна бѣлого⁶⁵ на свиту и шаблю. С червонцовъ же⁶⁶, курѣнние кущѣвский Гогѣль 1-го, васюринский Губа 1-го, деревянковский Подмудіовъ 1-го посплачевавъ забрали себѣ, а протчие 2-ва червонци⁶⁷ хто посплачевавъ, равно и зъ другихъ вещей, что кому в дуванъ⁶⁸ довелось, онъ, Жмуръ⁶⁹, припомнѣтъ и изъяснить не можетъ⁷⁰.

130
[132]

По окончаніи такова дувану⁷¹, з Романкового предвоспомяненних, удержаннихъ било ими при ологнатомъ зъ⁷² села³¹ Загнѣткоу⁷³ лошадинномъ табунѣ полского шляхтича двоухъ табунщиковъ, олпустили въ ихъ съторону свободно безъ всякого // озлобления и дали имъ по единой лошади⁷⁴, а онъ, Жмуръ, и бившіе съ нимъ зъ показанными лошадми, перешедъ⁷⁵ ночнимъ временемъ реку Бугъ (въ коемъ причиною ночи съ того табуна⁷⁶ нѣсколко витоплос)¹⁴, на сѣи сторонѣ Буга, вишѣше Гарду, тотъ табунъ⁷⁷ разбивъ на

130
зв.

⁵⁷ *Виправлено з конемъ.*

⁵⁸ *Далі закреслено ім изъ пограбленнихъ вещей.*

⁵⁹ *Виправлено з Они.*

⁶⁰ *Далі закреслено в балкѣ Романковой.*

⁶¹⁻⁶¹ *Написано на правому полі замість закресленого червонцѣ жъ посла часть какъ би въ 2-х ру. до 3-х ру.*

⁶² *Виправлено з шапка.*

⁶³ *Виправлено з полумисковъ.*

⁶⁴ *Виправлено з цѣновихъ, далі закреслено 2.*

⁶⁵ *Далі закреслено га.*

⁶⁶ *Далі закреслено по аплачевали.*

⁶⁷ *Далі закреслено равно.*

⁶⁸ *Виправлено з даванъ.*

⁶⁹ *Далі закреслено в.*

⁷⁰ *Далі закреслено Изъ Романкового.*

⁷¹ *Далі закреслено зло.*

⁷² *Виправлено з въ.*

⁷³ *Виправлено з Загнѣткахъ, далі закреслено коли.*

⁷⁴ *Далі закреслено а сами.*

⁷⁵ *Далі закреслено Бугъ чрѣ.*

⁷⁶ *Далі закреслено стада.*

⁷⁷ *Далі закреслено разбивъ на части заняли і ми.*

части⁷⁸, позаймавъ отогнали, именно васюринский Губа з другим⁷⁹ въ балку Гарбузину⁸⁰, левушкѣвский⁸¹ Червноштанъ³ тожь с протчим³ до 60-т штук³, в Громоклюю, а онъ, Жмуръ, изъ⁸² курѣнными деревянковскими Губою и Фигуромъ, и мѣнскимъ Свидомъ⁸² 10-т въ Великий Ингуль, къ разобранію онихъ в дуванъ. Но въ ночь, когда онъ, Жмуръ, и бившыє⁸³ с нимъ посъ-
 131 нули, тѣ лошади, яко⁸⁴ не ученниє, от ихъ збѣжали. // Тогда ж опъ, Жмуръ⁸⁵,
 [133] зъ онимъ Губою, Фигурамъ і Свидомъ рознясь⁸⁶ тамо въ Игуль [!]⁸⁶ зъ
 показанного, в дуванъ принятого, полумисокъ и тарѣлку цѣновіє убросил
 безвѣстно³ въ воду, а шаблю в землѣ скрилъ, и приехалъ въ Громоклюю въ
 объявленний Кривошиинъ зимовникъ, куда атаманъ куреня деревянковско-
 го, наказний Іванъ Гардовий, зъ козаками прибивши,⁸⁷ вѣдая его, Жмура,
 таково въ Полшѣ на грабителствѣ битиє⁸⁷, з предобявленних⁸⁸ грабежных⁸⁹
 денег 3 ру. 50 ко.⁹⁰, (⁹¹ кромѣ протчих имъ⁹¹, Жмуромъ⁹², на⁹³ уплату долгу⁹³
 шинкарамъ за напои употребленних⁹⁴)¹⁴ и вещи, такъже и предписанниє
 131 собственниє его, Жмура, конѣ: вороного и свѣтло⁹⁵-гнѣдого⁹⁵ // зъ кулба-
 зв. ками, уздами і триногами, ружьжину і списъ⁹⁶ забравъ, и его, Жмура, са-
 мого привезъ⁹⁷ ⁹⁸ до Сѣчи (куда въ проездѣ онъ, Жмуръ, по сю сторону
 Великого Ингула на балкѣ злодѣив видѣлъ, предозначенниє от его, Жмура, с
 товарищи въ Ингуль[ъ] убѣгшиє съ заграбленнихъ 10-т лошади, по сиску
 явившиєсь, гнати атаманомъ куреня Калноболотского Іваномъ Костянимъ съ
 другими)^{14,98} и представилъ въ воісковий секвестръ. Болѣе жъ⁹⁹ на воровствах
 и грабителствахъ не билъ, и про то пи за кемъ не вѣдаєтъ, показалъ праведно.

Помітка: Сего Алєѣзя Жмура забрато атаманомъ наказнимъ деревянков-
 скимъ Гардовимъ:

⁷⁸ Далі закреслено заняли і.

⁷⁹ Написано над рядкомъ замість закресленого съ про. съ дру.

⁸⁰ Виправлено з Гарбузина.

⁸¹ Виправлено з Левушкѣвския.

⁸²⁻⁸² Написано на правому полі замість закресленого другими.

⁸³ Виправлено з бившимъ.

⁸⁴ Далі закреслено неученниє.

⁸⁵ Далі закреслено тамо въ Игуль.

⁸⁶⁻⁸⁶ Написано на правому полі замість закресленого приехалъ въ обя. в Громоклюю в объявленний Кривошиинъ зимовникъ.

⁸⁷⁻⁸⁷ Написано над рядкомъ та на правому полі замість закресленого в.

⁸⁸ Виправлено з предобявленного.

⁸⁹ Виправлено з грабежного.

⁹⁰ Далі закреслено (всє. (а протчіє и вещи не забралъ, а протчіє ж).

⁹¹⁻⁹¹ Написано на правому полі замість закресленого денги онъ.

⁹² Виправлено з Жмуръ.

⁹³⁻⁹³ Написано на правому полі замість закресленого плату должнихъ било долгу.

⁹⁴ Написано на правому полі замість закресленого долгу употреблю и его, Сукура, инихъ і.

⁹⁵⁻⁹⁵ Написано над рядкомъ замість закресленого рижого.

⁹⁶ Далі закреслено отобравъ.

⁹⁷ Виправлено з привезши.

⁹⁸⁻⁹⁸ Написано на правому полі замість закресленого до Сѣчи.

⁹⁹ Далі закреслено онъ.

Собственности:

Коней 2: вороного и свѣтло-гнѣдого зъ кулбаками, уздами и триногами.
Ружжину одну.
Спись 1.

Зъ воровскогѡ:

Денегъ 3 ру. 50 ко.
Сукна блакитного на свиту, зеленого на убрання да бѣлого на свиту ж.
Каптанъ женскій кармазиновой.
Поясъ съ пѣстрѣ.
Шапку бѣлого сукна зъ черною околицею.
Полотна на сорочку.
Шаблю ж въ Ингулѣ у землю онъ, Жмуръ, схоронил, а полумисокъ и тарѣлку цѣновіе въбросил въ Ингулѣ въ воду безвѣстно.
Помітка на арк 173: 1768 году поябра 19 д., показальный в сѣм допросѣ курѣнный деревянжовский Олѣжѣи Жмуръ того жъ куреня атаманом Ивановом Бабурою на поруки его и товариства з воижковой пушкарнѣ в курѣнѣ принят с тѣмъ, что ол, атамал, когда его¹⁰⁰ пивостребуе т Кошъ, представи т его, Жмура³, должень.
Арк. 126–131 зв., 173. Чернетка.

№ 190 1768 р., сепня 19. [Запорозька Січ]. – Список запорожців-гайдамаків, котрі перебували при своїх куренях на поруках

Списокъ держанъних при куренях, бивших въ Полскои области на грабителствѣ, а других толко покусившихся било на тоє и без всякого злодѣйства возвратившихся. 1768 году августа 19 д. сочинень. 191 [193]

Незамаївского

Давидъ Крикливій	Сѣмень Рудъ
Кондратъ Облизанъ	Иванъ Бакланъ
Грицко Усатій	Андрѣи Шерстюк

Крикливій и Рудъ били въ Полшѣ, у мѣстечках Тимковом, Ковбасиномъ і у реки [Днѣс]тра въ Рибницѣ. И хотя заграбили било пожитки, [...] [...] полскою партиєю отбити и забрати. Они [...] [воздержа]лось возвратясь пѣши пришли въ курѣнѣ.

Облизанъ былъ зъ другими въ Полшѣ, Лисянской губерніи въ селѣ Камяном Броду. По небитности людей и пожитковъ не грабили, случившеюся командою разбити, возвратились не имѣя ничего.

Бакланъ, Усатій и Шерстюкъ били въ чатѣ 70-м человекъ при ватагу, пашкѣвскому курѣнъному Залолу, въ Полшѣ, Савранской губерніи в селѣ Камянкѣ, и за не имѣниемъ жителей нѣкого не грабили. Егда тотъ ватагъ

¹⁰⁰ Далі закреслено о им.

объявилъ себе не знающимъ далѣе отуду итить, оставя самих невѣдомо бѣжалъ, поворотились безъ грабунку.

Поповѣчѣвского

Антонъ Чабанъ

Иванъ Косій

191 Чабанъ билъ с другими въ Полской области Лисянской губерніи
зв. в селѣ Камяномъ Броду. По неимѣнию ляховъ // і жидовъ никого не гра-
били, случившеюся командою разогнати, пришед пѣшъ в курѣнь.

Косій билъ зъ другими, въ 70 человекъ, въ Полшѣ, Савранской губерніи въ селѣ Камянкѣ. Не битностью ляховъ и жидовъ никого не грабя. Какъ бившій в чатѣ их ватагъ, курѣньній пашковскій Залоіло, за не зна-
ниемъ оттолъ далѣе итить отъ ихъ утекъ, возвратился онъ, Косій, пѣшо.

Уманского

Петро Петля

192 Былъ въ 8-м человекъ комонъно въ Полшѣ, Савранской губерніи
[194] в селѣ Онисковой Стѣнки и Мечетном, и Уманьской губерніи в селѣ Люш-
нюватом. Разграбили въ Онисковой Стѣнъки лошадей 7-е, въ Мечетном
лошадей 10 и пожитки, в Люшнюватом лошадеи 3 и шляхтича в домѣ по-
житки. И возвратяс остуду, на сей сторонѣ Буга въ Швѣрнѣ подуванились,
откуда зъ товаришей их 4 человекъ отрознились, по их объявлению, въ
Бешъ-байраки, а онъ, Петля, въ четирах человекъ на Громоклѣі едушъ[мъ,
н]айдень полковниками бугогардовим Мусѣемъ Головком, от Коша прис-
ланъними, с командою атаманами куреня [Д]ядкѣвского Иваномъ Кули-
ком и Мишастѣвского Мусѣем [Ч]орнимъ, отъ коих онъ, Петля, самъ бежал.
3-х же: рогѣвского [П]авла Плаху, коренѣвского Лукяна Махиню и ирклѣв-
ского [П]етра Тарана, и при них возовъ 2, лошадеи 10-т, изъ [вѣ]щей 2 бай-
бараки: синѣй, под бѣлыми смушками, и бѣ[ла]китній, под бѣлыми жъ смуш-
ками, кожуховъ два: съ[м]ушевій рудій приношенъній, да сѣбѣрковій жен-
скій, одобугасом темнозеленим, полотна въ 4-х шматках то[н]кого по 7-м,
а толстого въ 4-х шматках по 5 сажаней, // ковра простого половину за-
брали. Потом и онъ, Петл[я], довбишом войсковим Головкомъ сисканъ
и присланъ въ Сѣчъ пѣшъ. Кобила жъ въ его, Петлѣ, бившая, мастю гнѣда,
по утечкѣ от него найденъна и взята атаманом куреня Уманского Михай-
ломъ Кирпанемъ.

Канѣвского

Дмитро Товмачъ

Остапъ Жмуръ

Товмачъ пошед било въ Полшу на грабительство при ватажку
курѣнному ивонѣвскому Петру Кѣлку^б въ 93-х человекъ. Но перешед реку
Синюху въ близости оной, не достѣвъ ему селеній полских, козаком куреня
Ивонѣвского Максимом [Ви]соцким, зъ Полши зъ горѣлками идучим,
совѣта отступили, и не грабивъ нѣкого возвратился и взять [ата]маном
канѣвским Максимомъ Широки^м въ курѣнь.

Жмуръ в числѣ 70 человекъ, при ватагу, курѣнъному пашковскому
Залоілу, Полской области, Савранской губерніи в селѣ Камянкѣ билъ, и за

убѣгом ватага с не знанья его далше ходу, оттоль без грабунку по не битъности ляховъ и жидовъ никого, воротясь, възять атаманомъ канѣвским Широкииъ въ курень.

Рогѣвского

Павло Плаха въ 8-м человекѣ: курѣнными уманскимъ Петромъ Петлею, ирклѣевского Петромъ Тараном, коренѣвским Лукьяном Махиню, не замаивским Давидомъ, конеловским Кириком да полским человеком не вѣстимим по имени и прозванію и окуда, били в Полской области Савранской губерніи въ селах Онисковой Стѣнкѣ и Мечетномъ, да Уманской губерніи в селѣ Люшнюватом. Разграбили въ Мечетном коній 10-т, Онисковой Стѣнжкѣ коній 2-е, въ Люшнюватомъ конный 3-е // і шляхтича в домѣ пожитки, и възвратясь на сей съторонѣ реки Буга въ балкѣ Шзвѣрнѣ подуванилис. Ему, П[лахѣ, дост]алос конѣ половій 1, денегѣ 80 ко., свита сукна синіого, каптанѣ аладжовій, поясь шовковій червоній, полотно тонкого 1-м, а толстого 5 сажень, коверця половина. На речки Громокліи полжовники бугогардовій Мусѣй Головка [...] (командами посланнїе атамани дяджѣвский Куликѣ и мишастѣвский Чорній его, Плаху, Тарана и Махиню за збѣгом Петлѣ)¹ і при них воевъ 2, коній 10 забрали. Протчїе ж 4 товарищи зѣ команды отрознились, по их обявленію² въ Бешѣ-байраки, [...] въ его рушницу, вязню и ратище.

192
зв.

Више[стеблѣевского]

Артемѣ Волосяній

Пошедѣ било зѣ другими въ 93-х человекѣх комонѣно, при ватажку, иванѣвскому курѣнѣному Кѣлку, въ Польшу кѣ грабунку. По тои сторонѣ реки Синюхи не достѣв полских селеній, едучим с Полши в Сѣчѣ козаком куреня Ивонѣвского Маѣимомъ Висоцкимъ по его увѣщеванію вернулсѣ въ здешній краі, безѣ причиненія грабителства, и възять атаманом курѣнѣнимъ вишестеблѣвским Сидоромъ Кабромѣ^г въ курѣнѣ.

Коренѣвского

Лукьянѣ Махиня

Былѣ въ числѣ протчих курѣнѣних 8 человекѣх, в Полской области, Савранской губерніи въ селѣх Онисковой Стѣнкѣ и Мечетной, и Уманѣской губерніи в селѣ Люшнюватом. // Заграбили въ Онисковой Стѣнжкѣ 2 лошадей, в Мечетном лошадей десять и нѣкоторые пожитки, въ Люшнюватомъ лошадеи 3 и шляхтича в домѣ пожитки. И възратились въ мѣста заповоужские, в балки Шзвѣрнѣ [всему] тому заграбленѣному учинили дуванѣ. Съ оногo ему, Махинѣ, пришло лошадеи троѣ, зѣ вещей байбаракѣ, сукна блакитного по бѣлыми смушками, юпка матеріи сизая, запаска [...] синя, полотно тонкого 7-мѣ, а толстого 5 [...], пѣстолетѣ, кулбака да денегѣ 50 ко. По дуванѣ, съ Шзвѣрнѣ зѣ них 4 товарищи отрознясь, поехали

193
[195]

¹ Дужки автора.

² Исправлено з обявленію.

[неведо]мо, а онъ, Махиня, въ четырохъ человекъ: [уманскимъ Пе]тромъ Петлею, рогъвскимъ Павломъ Плах[ою, ирклѣ]вскимъ Петромъ Тараномъ ехалы на Громоклюю, г[де] [по]лковники бугогардовой Мусъй Головка, и от Коша [пос]ланъние с командами атаманы дяджѣвскій Иванъ Куликъ и мишастѣвскій Мусъй Чорній наехалъ, с них за збѣгомъ Петлѣ трохъ възялы и прислали в Сѣчъ до Коша. Вѣсѣ ж, доставшиесѣ ему в дуванъ конѣ троє: лошацъ шпакватій 4-лѣтній и кобил двѣ: ворону и булану, и вещи з денгами, а при том и собственъную его ружьжину и списъ, отобрали. При их же всѣх коней било, которіе оними полковниками забѣрати, числом 10 и воевъ два.

Ирѣклѣвского

Акимъ Шаповал

193 зв. Билъ в числѣ 42-хъ въ Полской области въ селахъ Загнѣтках и у Рашковомъ при ватажку, деревянкѣвскому Жмуру. І забрали въ Загнѣтках у шляхтича табунъ лошадей, по сказки³ табунчиков на 130-т, и з дому сукна, // а в Рашковом коніи до 6-ти. И поворотяся на той сторонѣ Буга в Романковомъ тѣм дуванились. Ему досталосѣ кобила полова, сукна кармазиног⁴ синіог и блакитног на 3 свити, каптанъ чорній оласовій, кубокъ срѣбній, срѣбра⁵ с пояса жидовского 3 шматки, гапъликовъ срѣбних 5 паръ, полумисокъ 1, тарѣлок 3 цѣновіе, готових денегъ 8 ру. По переходѣ з⁶ той на сю сторону Буга в запорожских мѣстах над Бугом, войсковій асаулъ Сидоръ Бѣлій его, Шаповала, сискавал, всѣ показанъние вещи до оста[тней] (кромъ расточенъних на пропиттѣ денегъ)¹ и собственъних его лошадей 2: гнѣдог, лисог, и воро[вскихъ] [...] того сторгованъного било въ козака кислякѣвского Степана Придѣворного въ 14-т ру. и не уплачено[го] коня полового, и рушницу забралъ.

Вельчковского

Семень Побѣгаило

Комонъно въ числѣ 93-хъ человекъ, при ватажку, иванывскому курѣнному Петру Кѣлку, пошелъ било въ Полшу грабить, но на тои сторонѣ Синюхи рѣкы, въ Уманской губерніи на степу, козаком куреня Иванѣвского Маѣимом Висоцким, ехавшим зъ Полши, совѣтомъ и увѣщаниємъ удержался, и не грабя нигдѣ никого, возвратился в Запороже и явился в свой курѣнъ. //

194

Ведмедовского

[196] Мусъй Бѣлій

Билъ въ числѣ 42 человекъ при ватажку деревянкѣвскому Жмуру въ Полшѣ, въ селахъ Загнѣтках и Рашковомъ. Разграбили въ Загнѣтках у шляхтича табунъ лошадей на сто тридцят и домъ, в Рашковомъ лошадей зъ

³ Исправлено з скаски.

⁴ Исправлено з кармазиногого.

⁵ Исправлено з срѣбла.

⁶ Исправлено з с.

6 и пожитки жидовские. По той сторонѣ Буга в Романьковомъ от дувану досталось ему, Бѣлому, конь мишасьтій, денегъ 8 *ру.*, сръбра лому часть, сукна чорного на свиту, а зеленого на убраня, полумисокъ одинъ и тарѣлка 1 цѣновиѣ, шапка сукна зеленого з сивою околицею по полску шита. И на сей сторонѣ Буга в Громоклѣи атаманъ ведмедовскій Демко Могила⁷ сискавъ⁸ его, Лисого⁸, зъ предписанимъ въ дуванъ довѣвшимъ конемъ и вещми (кромъ растерянихъ денегъ⁹)¹ в зъязвъ припровадивъ в курѣнь.

Пашковского

Ничипоръ Коваль

Былъ въ числѣ другихъ 50 человекъ Полской области Лисянской губерніи в селѣ Камяномъ Броду. Заграбили 10 коніи и нѣкоторые вещи, и нашѣдшою командою по распущеніи возвратился¹⁰. Коего Ковалю в Бешъ-байракахъ атаманъ шѣкуринскій Василъ Блакитній наехавъ, забравъ добитого коня¹¹ гнѣдого, кулбаку, узду, рушницу, вязню, пороху 1½ хунтът, пул 40, списъ, свиту сукна блакитного, поясъ полотняній бѣлій, чоботы шкаповѣ чорни, денегъ 1 *ру.* 60 *ко.*

Арк. 191–194. Оригинал.

№ 191 1768 р., серпня 21. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Крилівського куреня Петра Кучера, про намір вирушати «в Полскую область на грабительство», пограбування слободи Голти в складі загону ватажка Івана та невдалий напад на м-ко Рибницю

1768 году августа 21 д., курѣннии крилѣвскій Петро Кучеръ, 132
бывшій въ Полской области на грабительствѣ¹, допросомъ [134]
показаль:

Онъ, Кучеръ, сего года въ постъ апостолъ Петра і Павла, будучи въ Гарду зъ собравшимися туда курѣнними величковскими Люлкою и Нужою, васюринскими Бовтомъ и Касалапомъ, рогивскими Шѣмалжомъ и Печеннимъ,⁴ Стеблѣвского Вишшого іли Низшого, не знаеть, Хомою и Пилипомъ Малимъ, донскимъ Строцемъ, кислякѣвскимъ Головнею (коего лошадами кислякѣвскій же курѣнний², в урочищѣ Домашиніи у неводовъ проживавшей, Ничипоръ Стеблякъ³ снабдиваль)³⁻⁴ и другими не свѣомими, да

⁷ Написано на лівому полі.

⁸ Так в тексті.

⁹ Виправлено з до него.

¹⁰ Виправлено з возвратились.

¹¹ Виправлено з конь.

¹ Далі закреслено въ числѣ 15-ти человекъ при ватажку Уманской губерніи, а какого села незнаеть, жителю Івану.

² Написано над рядкомъ замість закресленого Ничипоръ Стеблякъ.

³ Дужки автора.

⁴⁻⁴ Написано на лівому полі замість закресленого кислякѣвскимъ 2 Голо. Головнею, іменъ же и прозваний незнаеть.

приездившимъ въ Гардъ за куплею риби Полскои области Уманскои губер-
ний жителемъ Иваномъ, по совѣту его въ Полскую область на грабителства
ититъ согласилсѣ⁵. И избравъ⁶ зъ между себе оногo полского жителя Ивана
132 въ ватажка, отол зъ Гарду 15 ихъ под предводителствомъ // оногo ватажка,
зв. камонно взыали путь въ Полшу,⁷ съ намѣренностью до города Умани⁷.

И переправясь чрез рѣку Бугъ въ Романковомъ, ишли тою стороною
Буга до состоящей⁸ над Бугомъ ханского владѣнія слободы Голты, и тамо
обоидя всѣхъ жителей грабунком, однихъ бившихъ въ защитѣ⁹ убегишихъ¹⁰ от
гайдамацкого нападения зъ Умани жидовъ, и одного полского шляхтича
обрѣтшы, съ нихъ шляхтича и нѣсколко жидовъ, между коими и онъ, Кучер,
одного умертвивъ, заграбили ихъ¹¹ лошадеи до 16-ти, разниѣ пожитки
и денегъ российскои¹² мѣднои монети около 150 ру. Зъ Голти, поверънув-
шись на тои сторонѣ Буга в Романковомъ тѣмъ грабежнимъ дуванились,
133 и ему, Кучерю, досталось конь 1, свита сукна зеленого, полотно на сорочку //
[135] и готовихъ денегъ 10 ру. По окончаніи коегo дувану, реченный ватажакъ, жи-
телъ полский, отнихъ тамо в Романковомъ невѣдомо бежалъ, куда в Роман-
ково до ихъ в саабщность [!] разновремянно сошлись еще 33¹³ комонно ж,
курѣнниѣ васюринскии Иванъ Харсунъ, а другіѣ въсь¹⁴ невѣстими, коихъ
всѣхъ ихъ состояло 47-мъ человекъ¹⁴, и устройвъ межи собою совѣтъ къ ходу
до реки Днѣстра Полскои области у мѣстечко Рибницу на грабителство,
продолжили путь.

И въ полскомъ селѣ Кривомъ Озерѣ, тамошний житель Костя Воло-
шинъ, удавъсь к нимъ в единомыслиѣ, обозвалъ себе предъ ими бити вождомъ
въ означенное мѣстечко Рибницу, коегo они¹⁵ къ себѣ¹⁵ принявъ, и достигъ
онои Рибницѣ, вшедъ¹⁶ въ ню, разграбили било тамошную паланку¹⁷. Но та-
мо на ихъ сотникъ полский казарчинъскій Дубина зъ командою нападение
учинил, и при¹⁸ производячемъ обосторонно¹⁵ сраженіи съ ихъ сторони¹⁸
133 7-ми человекъ: курѣннихъ васюринскогo¹⁹ Харсуна, киякѣвскогo Головню
зв. и стеблѣвъскогo, // не знаемъ Визшого иль Нияшого, Пилипа²⁰ Малого,

⁵ *Виправлено з согласилсь; далі закреслено И от туду зъ Гарду.*

⁶ *Далі закреслено того.*

⁷⁻⁷ *Написано на правому полі.*

⁸ *Виправлено з стостоящего.*

⁹ *Написано на правому полі замість закресленогo укривателствѣ.*

¹⁰ *Далі закреслено от би.*

¹¹ *Далі закреслено жидовских.*

¹² *Написано на правому полі замість закресленогo до.*

¹³ *Далі закреслено человекъ.*

¹⁴⁻¹⁴ *Написано на правому полі та над рядком замість закресленогo с тими.*

¹⁵⁻¹⁵ *Написано над рядком.*

¹⁶ *Далі закреслено въ ню.*

¹⁷ *Далі закреслено Но какъ.*

¹⁸⁻¹⁸ *Написано на правому полі.*

¹⁹ *Далі закреслено Х.*

²⁰ *Виправлено з Пилипя.*

а других невѣстимих, зъ ружжа убилъ и ¹⁸ нѣкоторих ранив¹⁸, и разъгнавши на мѣлкие части, все бившее при их грабежномъ въ Голтѣ и въ онои Рибницѣ, тажъ [!] и собственниіе ихъ лошады, отнихъ забралъ.

Откуда зъ Рибницѣ, онъ, Кучеръ, зъ другими товарищы, да предписаннымъ вождомъ Волошиним, пѣши, ²¹ откоихъ ²¹ тотъ Волошинъ ²² въ свое жилище, помянутое село Кривое Озеро, отлучился, пошедши возвратились на сю сторону Буга въ границѣ запорожские, и кийждо въ надобниіе себѣ мѣста розошлись. И его, Кучера, пришедша въ Гардъ атаманомъ куреня Крилѣвского Степаномъ Гелехомъ взято и представленно въ войсковий секвестръ. Болѣе сего на воровствах и разбоях не бил и ни за кимъ про то не вѣдаетъ, показалъ праведно.

Помітка на арк 132: 1768 году ноября 21 д., взят¹⁵ сей Криливский Петро Кучер¹⁵ атаманом крилиевским¹⁵ с пушкарнѣ¹⁵ Степаном Гелехом с товариством в курѣнн на поруки съ обовязательствомъ, что за востребованиєм в Кошотых представится.

Арк. 132–133 зв. Чернетка.

№ 192 1768 р., серпня 21. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Івонівського куреня Івана Лисянського Тарана, про похід «в Полшу» у складі загону Олекси Дейнеки

1768-го году августа 21 д., курѣнъний ивонѣвскій Иванъ Лысянскій Таранъ въ войсковомъ секвестрѣ допѣросомъ показалъ:

134
[136]

Онъ, Лисянскій, будучы проживательствомъ въ Бешѣ-байраках у зымовнику козака куреня Куцѣвского Грицѣка Жалдака Сукура, отъ того зымовника въ верѣсѣту въ балѣкъ косилъ на зыму для своих лошадей сѣно, куда изышедшого июля съредних числѣ предъ Сѣпасовимъ постомъ за двѣ неделѣ приехав курѣнъний платнѣровскій Олѣжа Дейнека, его, Лысянскогo, да оногo Грицѣка Жалдока, брата его родного, курѣнъного куцѣвского Корнѣя Жалдака, подговорилитить въ Полшу на гѣрабительствo.

Потому онъ, Лисянскій, съ нимъ, Корнѣемъ Жолдакомъ, приехали въ означеній Грицка Жолдака зымовникъ, и съ оногo онъ же, Лисянскій, Корнѣй Жалдакъ и согласивъшиися съ ими племѣнъник его, Жолдака, Игнатъ Заіка, съ онимъ Дейнекою отѣхав на рѣчку Чорній Ташликъ въ зымовникъ козака куреня Куцѣвскогo Максима Рота^a, застали // бывъших въ такомъ же намѣреніи зъ рѣчки Грузкой, приведенъних Дейнекою курѣнъних мѣнъскогo Савку Тарана, платнѣровъскихъ Леска Бойка, Петра Квасовскогo,

134
зв.

²¹⁻²¹ Написано на правому полі замість закресленого пошедши.

²² Далі закреслено от их.

да хлопця оного Дейнеки, Оле́зу¹, ро́гѣвского Шмалѣжа, кушѣвѣвского Лаврѣна Къравѣця, дядкѣвѣвского Степана Куценка, а одного не упомнить. Тамъ же, въ Ротовомъ зимовнику, проживавѣшие курѣнѣние кушѣвские, братъ его, Рота, Грицько⁶, Михайло Лисий, Якимъ Лѣнь, Ёско Черевѣжо⁶ и Ф[е]доръ Караванецъ, к нимъ въ диномислиѣ [!] вдались.

Зъ Ротового зимовника ездили въ рѣчку Сугакѣлюю Комишевату и еще² къ себѣ въ сообщество призывали 5-ти человекъ: курѣнѣних васюринских Авраама Бовта, Андрѣя Таранѣця, Игната Кирпу и Кост[ю] да Касалапа, гдѣ их собралось 22 человекъ.

Зъ Сугакліи принявши путь въ Полшу (на вершинѣ Сугаклийской съ нихъ, кушѣвскій Караванецъ, зъ другимъ не вѣстимимъ отъ их паки въ
135 зимовники воротились)³ уже въ 20-ти // человекъ пробрались чрезъ ново-
[137] селенѣние слободи до полской границѣ, которую на рѣкѣ Висѣ, выше сербской слободи Вѣлѣховатки⁴, на греблю ночью переправясь достигши в Полской Украинѣ Сѣмѣлянской губерніи Наидиономових⁵ байрака⁶ низше оних, въ хуторѣ какогось полского шляхтича той же губерніи оселѣ. Осѣляжкѣ жиючого, находились въ роздохѣ дней⁷ зъ 3 зъ⁸ умисломъ къ ходу въ Мотренинскій мнстирь⁹, взять тамо по извѣстіямъ стоячую лядѣскую зъ сукѣнами брику¹⁰.

Как же туда въ хуторъ приспѣвъ зъ Полской области изъ города Паволочи по разграбленіи оного вождѣ гайдамацкой партіи, отставного Чорного гусарского полку¹ 4 роты гусарѣ Саражинѣ, въ числѣ 80-ти человекъ гайдамакѣ, Полской Украини жильцовѣ и протчих, и съ нимъ, Дейнекою, гуляя на горѣлкѣ произвѣвели сорѣ. Потому онѣ, Лисянский, зъ Дейнекою и дѣругими своіми товарицы отъгуду зъ хутора, // оставя въ немъ того
135 зв. Саражина,¹¹ онѣ, Лисянский, зъ Дейнекою и дѣругими своіми товарицы¹¹ возвратились не грабивѣ ныкого в запорожские мѣста. И на рѣкѣ Плетѣномѣ Ташлицѣ, онѣ, Лисянскій, отъ его, Дейнеки, и прочих розниль, и приехав в рѣчку Сугакѣлюю Комишевату къ козаку, курѣнному васюринскому Семену Головку, въ коего нѣкое вѣремя пребивающа, его, Лисянского, наехав атаманѣ куреня Шкуринского Василѣ Блакитній съ командою, взявъ и представилъ въ Кошѣ.¹² На воровствах же и разбояхъ не билъ, показал праведно¹².

¹ Далі закреслено Ро.

² Далі закреслено и.

³ Дужки автора.

⁴ Виправлено з Вѣлѣховатки.

⁵ Виправлено з Наидиономових.

⁶ Виправлено з байраках.

⁷ Виправлено з днѣи.

⁸ Виправлено з с.

⁹ Підкреслено олівцем.

¹⁰ Далі закреслено Но.

¹¹⁻¹¹ Написано на лівому полі.

¹²⁻¹² Написано над рядком.

¹¹ Онимъ же атаманомъ Блакилнимъ забрато¹³⁻¹¹ въ него лошадеи 2-е: бѣлого и каштановатого, съ кулбаками, уздами, триногомъ; пѣстолетовъ 2, ладунку сѣрѣбну, чоботи мишови чорни, шапку полску чорного сѣмушѣка, поясъ шолковій зеленій¹⁴.

Помітка на арк. 134: Значашеѣйся в сем допросѣ курѣнный івонѣвскій Івал Лисянскій Тарал, з войсковои пушкарнѣ взят на поруки атамана івонѣвского і товариства с тѣмъ, что он¹⁵ де, атамал, долженъ когда его, Лисянского, Кошъ пивостребуетъ представит. 1768 году поябра 22 д. Арк. 134–135 зв. Чернетка.

№ 193 1768 р., серпня 25. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Ірклієвського куреня Артема Лук'яненка, про похід «въ Полшу на грабителство» на м-ко Лисянку в складі гайдамацьких загонів Івана Бандурки, Олексія Дейнеки та Семена Сараджина, намір податися на службу до волоського господаря і бій з російським військом на р. Оксаниній

1768 году августа 25 д., явѣльшейся собою в курѣнѣ Ірклѣевскій Артѣмъ Лукяненко спрашеванъ въ войсковомъ секвестрѣ, показаль: 138
[140]

Родиною Полской области Уманскои губерніи зъ города Тарлова¹ от оца Лукяна Лукяненка и матки Марі, лѣтъ 22-х, коі его родители уже въ изъмертвїи. По нихъ, тамо въ Тарловѣ при брату родному Осифу Лукяненку жилъ до прошѣдшого 767 году Петропавлова поста, а въ тотъ постъ от брата по принятому намѣренію на² Запорожже, ³взѣвши своі пару воли з возомъ³, пошол. И на пути Уманскои губерніи близъ села Нерубажи, случас съ шѣдшими изъ Умани съ бившого тамъ от⁴ Рождествѣ Иоана Преидтечи⁵ ярмонку, козаками запорозкими⁵, курѣнными иркѣлѣевскими Костею Костирею и Василемъ Тараномъ, пришедъ на Запорожже, и въ залиманскихъ Прогноиски⁶ солянихъ озерахъ въ изгромаженїи соли находилъ до праздника того 767 году Покрова Бци⁶. По Покрову // сообщасъ зъ курѣннимъ иркѣлѣевскимъ козакомъ Грицкомъ Корбомъ, набравшы въ рекѣ⁷ Бугу 138
зв.

¹³ *Виправлено з забрано.*

¹⁴ *Далі закреслено отобратъ. На воровствах и разѣбоях не билъ, показаль праведно.; далі початок листа Пне Дмитро Сѣромаха*

Отъ Коша посланными ордерами веленно: 1-м отъ 19-го июля, 2-м от 7-го.

¹⁵ *Далі закреслено Жолдак.*

¹ *Виправлено з Тарлова.*

² *Виправлено з в.*

³⁻³ *Написано на лівому полі.*

⁴ *Виправлено з на.*

⁵ *Написано над рядком.*

⁶ *Далі закреслено озѣ.*

⁷ *Виправлено з реку.*

⁸ в рибалокъ, запорожских козаков⁸, риби просолной⁹, тѣмъ своїмъ пароволо-
вимъ возомъ¹⁰ поишлоъ било в слободи сегобочниѣ для продажи. Но на пути,
тамъ же, в Богу¹¹, чумакамъ ту рибу спродав, какъ от него онои Корбъ от-
рознился, самъ онъ, Лукяненко, по наиму елисаветъского¹² купца Гречина,
зъ Очакова⁸ з вином и другими товари⁸ слѣдовавшего, ¹³ онимъ же своїмъ
воловим возом¹³, фурую, ¹⁴ под Лимонами [!] ¹⁴ ходилъ безъ всякого писмен-
ного нио жколъ свидѣтелства на пропускъ туда⁸, въ крѣпость С. Елисавети.

Оттолъ вернувшись¹⁵ на раздникъ [!] Рождества Хрства^{16в} в Громок-
лиу¹⁷ рѣчку⁸, у зимовникъ¹⁸ козака куреня Дядкѣвского Вакулы, ¹⁹ проживал
в его¹⁹ от оного праздника Рождества Хрства до прошедшого сего 768 го-
ду // Петропавлова поста (между тѣмъ с нимъ, Вакулою, ѣздил в слободу
139 [141] Арелъ два раза: перво¹³ з рибою для продажи²⁰, потомъ за куплею²¹ харчей)²².
И какъ за продажею²³ приходившему зъ Тарлова въ Запороже по чумац-
тву племяннику его, Лукяненка, Никитѣ Лукяненку²⁴, своїхъ пари валовъ въ
16 ру.²⁵ имѣя паки себѣ въ другихъ валах надобность, ищущи оних купить,
проходилъ²⁶ по рѣчкамъ зимовникамы, то²⁷ при томъ въ речкѣ Гро-
моклѣ²⁸ нашедъ собравшихся пѣшо²⁹ бродягъ 22-х человѣкъ, межи кої-
ми³⁰ ³¹ признатиѣ им, Лукяненком³¹, имянующийся ватажкомъ⁸ курѣнный
коренѣвский Иванъ Бандурка, да дядкѣвский курѣнный Мусѣи Лелекъ били,
139 зв. а других по именам, // прозваниямъ и куренѣи не знаеть, и по подговору
ихъ ититъ въ Полшу на грабителство с³² нимы остался.

⁸⁻⁸ Написано на правому полі.

⁹ Далі закреслено ходилъ.

¹⁰ Далі закреслено ходил.

¹¹ Далі закреслено козакам.

¹² Виправлено з елисаветѣградского; далі закреслено жителя с.

¹³⁻¹³ Написано над рядком.

¹⁴⁻¹⁴ Написано на правому полі замість закресленого с оним, далі закреслено воломъ.

¹⁵ Далі закреслено на праз. в.

¹⁶ Далі закреслено в речкѣ.

¹⁷ Виправлено з Громоклії.

¹⁸ Виправлено з зимовнику.

¹⁹⁻¹⁹ Написано на правому полі замість закресленого і в него въ оного чрезъ зиму
жилъ до Великого посту, и съ.

²⁰ Далі закреслено въ да.

²¹ Далі закреслено в з.

²² Дужки автора.

²³ Далі закреслено своїхъ пари волов.

²⁴ Далі закреслено въ 16 ру.

²⁵ Далі закреслено приходя.

²⁶ Далі закреслено въ.

²⁷ Написано на правому полі замість закресленого и.

²⁸ Далі закреслено в зимовнику.

²⁹ Написано над рядком замість закресленого зъ зимовни.

³⁰ Виправлено з оними.

³¹⁻³¹ Написано на правому полі замість закресленого ватажкомъ.

³² Виправлено з съ.

Олкуда зъ Грамоклиї, ¹³они, 23 человекъ ⁻¹³, пошед, и пробравсь сего-бочными слободами до границъ полскои, оную на рекъ Висъ ³³ греблюю, завоюю Поповою, переходили, и по той сторонѣ границѣ, достигшы низше Наидіонових баираковъ состоящего в лѣсѣ ³⁴, по извѣстіямъ нѣякогось шляхътича хутора, въ немъ нашли партию гайдамацкую ³⁵, счисляющуюсь ³⁶ въ 50 человекъ ³⁷, при ватагу ³⁸, отставному ³⁹ гусару ⁴⁰ Саражину ⁴¹, и со-вокупись съ оними, тамо въ хуторѣ учинили совѣтъ итить вънутрь Полскои области ¹³ на грабителства ⁻¹³.

И испуивъ в той Саражинои партиї всѣ бившіе при означенномъ ватажку Бандуркѣ ¹³ гайдамаки для себе ⁻¹³ лошады, в томъ числѣ и онъ, // 140
 Лукяненко, себѣ темно-рижого коня ⁴² за имѣвшиесъ при немъ взятіе, за [142]
 предписанніе проданніе имъ, Лукяненком, племяннику его пару воли 16
 ру. ⁴³ денги, и кулбаку на оногo коня въ означенномъ хуторѣ сискалъ,
 оттолъ зъ хутора купно всѣ уже под предводительствомъ гусара Саражина
 ходили за полский городъ ⁴⁴ Лисянку, какъ би версть ⁻⁴⁴ въ 30-т, въ
 мѣстечко, коему названія знатъ не может. Въ ономъ мѣстечку одного
 ляха сискавъ ⁴⁵ и самого его з них ⁴⁶ невѣдаемъ хто умертвивъ, домъ его
 разграбили ⁴⁷, с коего грабежного онъ, Лукяненко, слыхаль і видѣлъ денегъ
 на ¹³ 100 ру., платя разного мужеского и женского пять паръ, сукна 140
 блакитного адинъ поставъ, полумисковъ і ⁴⁸ талѣрокъ цѣнових ⁴⁹ // числомъ 3в.
 до 100, полотно тонкого ⁵⁰ аршинъ до ста, сорочокъ доброго полотна 5 и
 толстого нѣсколко ⁻⁵⁰, лошадеи въ шерсть вороних 6-т, ружьжину ⁵¹, пѣсто-
 летовъ пару под мосежною оправою, ладонку срѣбну визолоченну ⁵².

³³ Далі закреслено в селѣ на.

³⁴ Далі закреслено хутора.

³⁵ Далі закреслено счиш.

³⁶ Далі закреслено в числѣ.

³⁷ Исправлено з человекъ.

³⁸ Далі закреслено нѣяко.

³⁹ Исправлено з отставнои.

⁴⁰ Исправлено з гусаръ.

⁴¹ Исправлено з Саражинъ; далі закреслено и тамо у.

⁴² Далі закреслено в за предписанніе.

⁴³ Далі закреслено да.

⁴⁴⁻⁴⁴ Підкреслено олівцем.

⁴⁵ Далі закреслено домъ его разграбили.

⁴⁶ Далі закреслено немо.

⁴⁷ Далі закреслено им.

⁴⁸ Исправлено з и.

⁴⁹ Написано на правому полі замість закресленого и кумановъ; далі закреслено поло-
 числа показатъ не можетъ.

⁵⁰⁻⁵⁰ Написано на правому полі замість закресленого до ста, сорочокъ добро.

⁵¹ Исправлено з ружьжини.

⁵² Далі закреслено Съ то.

По разграбленіі оноґо ляха, вишедши с того мѣстечка возвращались по прежнему въ предпоказанній⁵³, низше Наидіонових баиракавъ стаячий хутор, и не доходи оноґо, тѣмъ грабленнимъ дуванились, съ коеґо ему, Лукяненку, досталось денегъ 1 ру.⁵⁴, жупанъ женский сукна⁵⁵ блакилноґо, талѣрокъ 2 цѣнових⁵⁶, сорочка 1. По дуванѣ, пришли въ тотъ хутор и застали ватажка, прозиваеґоґо Демнеку, зъ нѣсколкимъ числомъ гаидамакъ.

141 Въ коемъ хуторѣ⁵⁷, означенніе ватаґи Саражинъ, Демнека // и Бан-
[143] дурка⁵⁸ со своіми партиями, разсуждая возвратитъ в російскіе границѣ за проходящими къ сиску их командами невозможност, составили совѣтъ йти⁵⁹ въ Волоскую областъ и вѣдаться въ повинностъ къ службѣ волоскому господарю. И оттоль, зъ хутора⁶⁰, они, ватаґи Саражинъ, Демнека і Бандурка, съ всею партиєю⁶¹, коеи простиралос 120-т человекъ⁶², восприняли⁶³ било¹³ туда, въ Волощину, путь, но на оноґмъ, въ Уманскои губерніи у речкѣ Ожанинои, ихъ, будучих на розъдолѣ, наспѣвъ команда гусар⁶⁴ 3 эскадрона⁶⁵ напала, и имѣя съ ними чрезъ нѣсколко часовъ сѣраженіе, разогнала на мѣлкіе части. Между тѣмъ, з ватажковъ Саражинъ з двома человекѣ, отдался доброволно // въ арестъ тои командѣ, а Демнека и Бандурка, какъ и где дѣвались, не видѣль, толко однимъ временемъ присмотрѣль Демнеку, бѣгущоґо оттои гусарскои команди, раненноґо въ груди, отколи кѣровъ ішла⁸.

141
зв.

Онъ же, Лукяненко, зъ двома человекѣ¹³,⁶⁶ не вѣдает какими курѣнними⁶⁶, от онои команди съпасшихъ⁶⁷ бѣгомъ, возвратился въ запорожскіе мѣста, где в речкѣ Жолтои оттихъ съ нимъ съ Полши убѣгших, рознясь,⁸ и на вершинах Саксагани въ стозѣ сѣнномъ имѣвшиесъ при немъ ружжину и спис съхоронивъ, верхи конемъ⁸ приехалъ в Сѣчь и явился въ курѣнъ Ирклѣвский к щислению его въ оноґмъ, и того куреня атаману Гарасиму Спичаку о такои своєї въ Полшѣ на грабительствѣ битности, повинную принѣсъ, почему его, Лукяненка, имъ, атаманом, взято и въ воисковий секвестръ предѣлаенно⁸. Болѣе на воровствах и разбояхъ не билъ и ни за ким того не знае⁶⁸, показал праведно.

⁵³ Далі закреслено у на.

⁵⁴ Далі закреслено сви.

⁵⁵ Написано на правому полі замість закресленого матеріі.

⁵⁶ Далі закреслено полотна.

⁵⁷ Далі закреслено состависти совѣтъ.

⁵⁸ Далі закреслено составили совѣтъ іми в разсуж.

⁵⁹ Виправлено з пойти.

⁶⁰ Далі закреслено в про. принявъ туда въ Волощину путь всѣ.

⁶¹ Далі закреслено коіхъ.

⁶² Далі закреслено продолж.

⁶³ Виправлено з принявъ.

⁶⁴ Далі закреслено напавшы.

⁶⁵ Далі закреслено напавши нападеніе учинила.

⁶⁶⁻⁶⁶ Написано на правому полі замість закресленого человекѣи.

⁶⁷ Виправлено з съпаса.

⁶⁸ Далі закреслено то.

Помітка: При нємъ, Лукяненку, било и атаманом ирклѣвским Спичакамъ в Кошъ представленно конъ темно-рижий с вуздечкою и кулбакою, бурка бѣла проста, денегъ 1 ру., каптанъ женский суконний блакитний.

Помітка на арк. 138: 1768 году ноября 21 д., сеи Лукяненко взят въ курѣнъ Ирклѣвский атаманомъ Гарасимомъ Спичакомъ с товариствомъ на поруки с тѣмъ обовязательствомъ, что по востребованіи в Кошъ от ихъ представлень будетъ.

Арк. 138–141 зв. Чернетка.

№ 194 1768 р., вересня 5. [Запорозька Січ]. – Свідчення арештованих гайдамаків із зазначенням козаків, котрі постачали коні для гайдамацьких походів

Показанія¹ содержачихся въ пушкарнѣ войскової бивших в Полшѣ грабителеи, къто с козакѣвъ кому на грабительство итить лошадами снабдѣниє чинилъ. Слѣдовали въ присудствѣи гспдна асаула войскового Сидора Бѣлого 1768-го году сентябра 5 д. 189 [191]

Курѣнъного Кърилѣвского Петра Кучера

Кислякѣвъскій де курѣнній, обитавшій въ урочищѣ Домашинъной у неводомъ Ничипоръ Сѣтеблянъ, бивъшему с нимъ, Кучеромъ, [...] и Рибницѣ кислякѣвскому Головнѣ, кой в Рибницѣ и убитъ, давалъ лошады.

Курѣнъного Калъниболотъского Сѣмена Сѣлабкого

Вѣдмедовскій де курѣнній, живъшій въ Громокліи вѣ зимовънику кислякѣвского козака Кирилла Бѣлоуса Самѣило Журавъскій Пластунъ^а, бивъшему сь нимъ, Сѣлабкимъ, Загнѣтках и Рашковѣ калнеболотскому курѣнному Федору Тарану лошады давалъ.

Калниболотскій курѣнній, бавячийся по устѣ рѣчкѣ Бѣлоусовъжѣ рибною добичю Грицко Косій^б, молодику его, Калитѣ, давалъ лошады.

Калниболотскій курѣнній, вѣ Громокліи зимовникомъ жиючий Демко Деркачъ^в, молодику его давалъ кони вѣ заплату половиннимъ числомъ готовизною, а половиннимъ/ъ/боргомъ. //

Деревянковского Остапа Сукура

189 зв.

Деревянкѣвъскій де курѣнній, обитаемій вѣ Громокльи вѣ зимовнику деревянкѣвского жѣ Степана Къривошіи Андрѣи Венъгеринъ, молодика его, Ивана, на своихъ двоихъ лошадахъ вѣмѣстѣ зь симъ Сукуромъ и другими вѣ Загнѣтки и Рашъково посилалъ.

Арк. 189–189 зв. Оригінал.

¹ *Виправлено з Показаніє.*

- 142
[144] 1768 году сѣнтябра 7 д., курѣнный вишѣшестеблѣевский Іванъ Шереметъ въ воисковомъ сѣквестрѣ допрашиванъ, показаль: Родомъ с малороссийского Лубенъского полку мѣстечка Хмѣлова от оца Степана Карпенка и матки Вѣвдѣ, звания козачого, отроду ¹лѣтъ 20-т. По с¹мерти оца, коего и не помнит, жилъ при маткѣ годовъ зъ 13-т. Зъ Хмелова, съ чумаками зашедъ на Запорожьже и прибивши в Сѣчь, явился въ курѣнъ Вишѣшестеблѣевский за атамана Савку Сувору^а въ осенное время, от которого въ ономъ куренѣ проживаль чрезъ зиму. По зимѣ отшедши съ куреня, по разнымъ запорожскимъ козакамъ служилъ, наконецъ въ товариша куреня Корсунского Петра Остроуха^б в зимовнику у рѣчкѣ Базавлукѣ жилъ безъ наиму болѣе двохъ годъ², даже сего году за прзднини / Рождества Иоанна Предтечи, тоестъ июня 24 д. По томъ // праздникѣ онъ, 142
зв. Шереметъ³, взявши просбою въ проживающого в томъ, Остроуховомъ зимовнику, курѣнного поповичевского Петра, прозвания не знаеть, коня, сообщасъ зъ жителствовавшимъ в ономъ же, Остроуха зимовнку, курѣннымъ сергиевскимъ Игнатомъ Солникомъ, который имѣлъ собственние его возъ и конь, оними парюю лошадами и⁴ возамъ ездилъ⁵ безъ всякого⁶ писменного свидѣтельства въ крѣпость Стія Елисавети на тамошний Петропавловский ярмонокъ [!] исправитъ себѣ куплю пари волов и бариль, къ произвождению в Крымъ по сол промысла. И какъ⁷ по⁶ исправленіи покупки одних бариль з того елисаветѣградского ярмонку [!] о правивсѣ, виехали за Елисаветъ и имѣли ночлѣгъ, то на ономъ означенніе, имѣвшиесъ при нихъ⁸ 143
[145] пару // лошади, не вѣдомо кимъ поворованно⁹, почему онъ, Шереметъ, оставя его, Солника, возвратилсѣ въ Елисаветъ, и случасъ зъ запорожскими козаками семъ человѣки: величковскимъ курѣннымъ Іваномъ Кобилюю, а другихъ именъ и прозваний и куреней не знаеть, согласилсѣ ититъ въ Полскую область на грабительство.

И купивъ себѣ тамо въ Елисаветѣ за имѣвшиесъ при немъ взятие било¹⁰, какъ више писанно, на куплю пари воловъ денги, коня гнѣдого въ

¹⁻¹ Написано на правому полі.

² Далі закреслено до Петрова за.

³ Далі закреслено зъ пр.

⁴ Виправлено з а.

⁵ Далі закреслено в кр.

⁶⁻⁶ Написано на лівому полі.

⁷ Далі закреслено в томъ Елисавет. по.

⁸ Виправлено з немъ.

⁹ Виправлено з поворованни.

¹⁰ Далі закреслено на.

12 ру. 25 ко., кулбаку въ 4 ру., съпись въ 25 ко., свинцю на пулѣ за 10 ко., пороху фунтъ за 30 ко., ружьжина жъ и уздѣчка при немъ били собственнѣе его, взятіе зъ Остроухового зимовника при поездки до крѣпости Елисаветы, оттоль зъ Елисаветы по праздникѣ Петра і Павла другого, тоесъ іюля 1 д., приняли в Полшу путь. // И пробравсь слободами до полскои границѣ, оную визше Чорного лѣса переправлялись и достигъ полскои Чигиринскои губерніи мѣстечка Ведмедавжы¹¹, под онимъ увѣдавъ, что вождь гайдамацкои партіи ведмедовскій житель, го⁶ чарского художества майстеръ⁶ ¹¹Семень Неживий¹¹, собравъ тои¹² партіи зъ Полскои України жителеи числомъ на 300 и съклонивъ тое мѣсте¹¹ чко Ведмедавку¹¹ въ повиновение¹³ себѣ, въ тамошнемъ замку¹⁴ ополчившись состоитъ, туда, въ Ведмедовку, къ ему, Неживому, съ нихъ предписанныи величкѣвскій Кобила отправлялся съ объявленіемъ¹⁵ намѣрениа ихъ⁶ о принятіи в его, Неживого, партию къ грабителствамъ, которои Неживий, за явкою в его оногo Кобила, по его с товарищи желанию и дозволивъ имъ к тои его партіи соединится.

143
зв.

И за входомъ // ихъ¹⁶, Шеремета и другихъ, тамо въ Ведмедовкѣ въ единогласіи с тоєю, Неживого, партиєю¹⁷, къ предпріятию до полского города ¹¹Бѣлои Церкви¹¹ на грабителство ходя имѣли чрезъ три дни пребиваніе¹⁸, притомъ егда находивъшійся¹⁹ на российскои границѣ у слободѣ Галагановки съ командою гусарскихъ полковъ полковникъ Чорба, ласкателнимъ призивомъ под образомъ нѣякогосъ совѣта оногo Неживого да с нимъ едномѣстно бывшихъ²⁰, сотника полского города Канева, да писара под арестъ забравъ²¹, и тою командою вступивши²² в оную Чигринъскую губернію, началь²³ надъ пришедшею било при ономъ, Неживомъ²⁴, на полскую // границу к объявленнои слободѣ Галагановки²⁵ частю, тои гайдамацкои партіи челоувѣк как би до 150-ти, в коемъ числѣ и онъ, Шереметь, билъ, продолжатъ поискъ. И достигъ Ведмедовки, принудилъ²⁶ оставшуюсь

144
[146]

144
зв.

¹¹⁻¹¹ Підкреслено олівцем.

¹² Виправлено з тии.

¹³ Далі закреслено своє.

¹⁴ Далі закреслено состоитъ.

¹⁵ Далі закреслено ихъ.

¹⁶ Далі закреслено туда.

¹⁷ Далі закреслено находились днѣи зъ тры.

¹⁸ Далі закреслено между.

¹⁹ Далі закреслено на і.

²⁰ Виправлено з бывшаго.

²¹ Далі закреслено и за тою партиєю.

²² Далі закреслено въ Полшу.

²³ Далі закреслено над он. показанною гайдамацкою партиєю поискъ продолжане и достигшы.

²⁴ Виправлено з Неживому; далі закреслено къ полскои границѣ.

²⁵ Виправлено з Галагановки.

²⁶ Далі закреслено д.

тамо²⁷ таковой же партиї часть оттолъ з Ведмедовъки бѣгу удалитись, то онъ, Шереметь²⁸, между другими гайдамак[и] до 200-т, вѣхватысь въ Мотренинскій мнстирь, тамо имѣлы²⁹ бившимъ пры находившихся въ Ведмедовкѣ гайдамаках³⁰ грабежных³¹ ими⁸ до прибития еще туда въ Ведмедовку его, Шеремета, зъ протчими 7-м челоуѣкы зъ Елисаветы, денгамъ дуванъ, съ которого и ему, Шеремету, пришло двадцять копѣекъ. // Потомъ онъ, Шереметь, отъ приездившого в тотъ мнстирь зъ Ведмедовки шинкара³² увѣренъ билъ, что подлѣнно предписанный бивший купно с ним³³, Шереметомъ, курѣнный Величковскій Кобила, под битность в оногo шинкара на подпѣлку горѣлки помянутою гусарскою командою захваченъ.

И съ тогож Мотренинскаго мнстира, тоу³⁴ жъ гусарскою³⁵ командою³⁶ по вигонѣ³⁷ онои гайдамацкои партиї, съ нея онъ, Шереметь, зъ двома товарищи: курѣнными корсунъскимъ Михаиломъ и⁴ щербиновскимъ Сукуромъ, удалившись не грабивъ нигде никого, возвратились чрез полску границу на слободу Нестеривку въ Запорожжѣ³⁸, и с них Сукуръ в речкѣ Зеленои, а Михаилъ в речкѣ Сурѣ отъ его, Шеремета³⁹, рознясь сказивали: Сукуръ поедетъ на низовиѣ запорожские мѣста, а Михаилъ поидетъ в Сѣчъ. Онъ же, Шереметь, прибилъ⁴⁰ предъ прошедшимъ // Спасовимъ постом на Днепровиѣ пороги в зимовникъ до курѣннаго своего, вишшестѣблѣвскаго Назара Носа, къ которому приехавъ атаманъ куреня Вишшестѣблѣвскаго Сидоръ Кабро, вѣдая о такомъ его в⁴¹ Полшѣ для грабительства бити⁴², възьявъ его, Шеремета, ⁴³под арестъ⁴³, нимъ, Носомъ, прислалъ въ свои Вишшестѣблѣвскій курѣнъ, а с куреня представленъ въ воисковий секвестръ⁴⁴. На грабительствахъ же і воровствахъ не билъ и ни за кимъ того не вѣдаеть, показалъ праведно.

Помітка: Сего Шеремета, показуеть онъ, забрато атаманомъ Вишшестѣблѣвскимъ Кабромъ:

²⁷ Далі закреслено гайда.

²⁸ Далі закреслено написано на лівому полі оставя предписанного.

²⁹ Далі закреслено доставшимся.

³⁰ Виправлено з гайдамакъ; далі закреслено достатнимъ ими ра.

³¹ Виправлено з грѣбежно.

³² Далі закреслено подлѣнно.

³³ Далі закреслено курѣнн.

³⁴ Виправлено з тоя.

³⁵ Виправлено з гусарска.

³⁶ Виправлено з команда; далі закреслено ихъ вигнавъ.

³⁷ Далі закреслено их.

³⁸ Далі закреслено и тамо.

³⁹ Далі закреслено отъ.

⁴⁰ Виправлено з приеха.

⁴¹ Виправлено з с.

⁴² Далі закреслено приказаль оно.

⁴³⁻⁴³ Написано над рядкомъ.

⁴⁴ Далі закреслено Болѣе.

Конъ гнѣдий 1 зъ уздѣчкою.

Кулбака 1.

Ручница 1.

Рѣгъ з малою частю пороху 1.

Пуль 30.

Денегъ готових, между оними собственних его 1 *ру.* 32 *ко.*, а в дуванѣ грабежных доставшихся 20 *ко.*, всего 1 *ру.* 52 *ко.*

Помітка на арк. 142: 1768 году поябра 21 д., сѣи Шереметъ взятъ зъ пушкарнѣ в курѣнѣ Вишшестеблѣвский атаманом Сидоромъ Кабром и товариствомъ на поруки съ обовязательством, что от них за востребованиемъ въ Кошъ имѣеть бит *представлен.*

Арк. 142–145 зв. Чернетка.

№ 196 1768 р., вересня 12. [Новоросійська губернія]. – Промеморія Новоросійської губернської канцелярії Коша про втечу з-під охорони гайдамаків Омелька Сукура, Олексія Швидкого, Михайла Кушнера, Василя Чернявського, Павла Найди, Івана Пуриса та Тимофія Січки, затримання перших трьох втікачів та з вимогою продовжити розшук інших чотирьох. № 4204

Промеморія

Ізъ канцелярії Новоросііскои губернії в Кошъ Воиска Запорожского Низового. По указу ея імператорскаго величества в канцелярії Новоросііскои губернії по репорту Днепровского пикинерного полку^а Кременчуцкого ротного правленія въ коѣмъ обявлено, присланные де изъ сѣи канцелярії во оноє ротное правленіє для содержанія до резолюціи под карауломъ семъ человек гайдамаки: Алеѣи Швидкіи, он же и Плосконось, Василь Чернявскіи, Павло Наида, Иванъ Пурисъ, Тимофеи Сичка, Михаила Кушнеръ и Омелко Сукуръ, изъ содержащейся неподалеку того правленія в состоящей кременчуцкого жителя Фомы Савченка каморѣ ночью ис погребной ямы вывернувъ честоколину и подкопався под стену бежали, за которыми хотя от того ротного правленія по здешнимъ мѣстамъ на двое команды и разосланы и всемъ здешнимъ обывателямъ при публикаціи о присматриваніи и поимке приказъ отъданъ, а в смежные сѣи роты мѣста известиями писано, токмо не поиманы. Состоявшие жъ надъ оними гайдамаками караулныя тои же Кременчуцкой роты козаки Павло Хмара, Степанъ Резникъ, Назаръ Тавруи и Тишко Година, до полученія от канцелярії Новоросііскои губернії резолюціи, содержатца под таким же карауломъ.

А какъ ис техъ бежавших колодников Омелко Сукуръ, Алеѣи Швидкіи, он же и Плосконось, и Михаила Кушнеръ, по поимке в Полскои области Чигиринскои губернії комисаромъ Космовским присланы за карауломъ Желтого гусарского полку шанца Крыловского к ротному командиру, а от

3
[5]

него при репортѣ и в сию канцелярію, которыя допросами показали, что оне к тому побегу имели общее согласіе и по подкопе тои ямы, когда товарищи ихъ ушли, оне потому что спали не знаютъ, а проснувшись усмотря, что техъ, ихъ товарищевъ, тамъ нетъ, то после ихъ и оне уже бѣжали. И недоходя местечка Городища, взяв на берегу лотку и переехавъ чрезъ реку Днепръ в Польшу, пошли было для проходу в свои прежнія жилища, однако де // выше писаннымъ камисаромъ взяты под караулъ. 3 зв. Протчіе жъ ихъ товарищи куда бѣжали, оне не знаютъ, в чемъ они и со увещеванія присудствующихи священническаго утвердились.

А по справке в сѣи канцеляріи Новороссійской губерніи оказалось, что выше писанные, по побеге не сысканные гайдамаки, под карауломъ здесь содержались, по присилке ихъ при представленіи от находящегося здесь за оберъ-каменданта брегадира Черткова⁶, і из нихъ в бытіи в Польше в гайдамацкой партіи под предводительствомъ называющагося атамана Неживого, для грабительства и смертнаго убивства тамъ поляковъ и жидовъ, Пурисъ и Сичка, а Чернявской и Наида в намереніи итти туда ж и для таковаго ж злодеянія, которыя до того командою не допущены и в слободѣ Онуфриевкѣ пойманы.

И для того определено, о сыске и поимкѣ выше писанныхъ бѣжавшихъ гайдамакъ Василья Чернявского, Павла Наиду, Ивана Пуриса и Тимофея Сичку, и о присылкѣ ихъ для поступленія по законамъ в сию канцелярію Новороссійской губерніи, Елисаветградскую и Екатерининскую провинциалныя канцеляріи послат указы, а в Кошъ Воиска Запорожского Низоваго сообщить промеморию, коими указами велеть, а промеморию требоваъ, дабы о томъ гдѣ надлежитъ учинены были строжаишіе публикаціи. И Кошъ Воиска Запорожского Низоваго благовольт о выше писанномъ учинить по ея імператорскаго величества указомъ, а въ Елисаветградскую и Екатерининскую провинциалныя канцеляріи указы посланы. Сентября 12 дня 1768 году.

Григорей Булацевъ
Поручикъ Маѣимъ Ракички[й]
Генеральной писарь Андрей Нефедьевъ

№ 4204.

Помітка: П. сѣн. 25 д. 1768 году.

Арк. 3–3 зв. Оригінал.

№ 197   1768 р., вересня 13. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Мінського куреня Остапа Дона, про похід «в Полскую Украину на грабительство» в складі гайдамацького загону ватажка Семена Сараджина, напад на с. Жидівська Гребля, намір прослідувати до р. Дністер та бій з російським військом під с. Нерубайки

1768 году сѣнтября 13 д., курѣнный мѣнский Остапъ Донь¹ въ
воисковомъ сѣквестрѣ допросомъ показалъ: 146
[148]

Родиною Слободскихъ полковъ, что ннѣ Слободская Украинская губер-
ния и гусарские полки, уѣзду Сумского села Писаровъки от оца Андрѣя
Шостаченка, а малки Горлини, посполитих помѣщика Савича, лѣтъ отроду
до 35-ти. По смерти оца оставя матку, ²будет годов 16-т², зашедъ на
Запорожа до Сѣчи въ курѣнъ Мѣнский за атамана, уже умершого Грицка
Горба. Проживаль зъ разными козаками, добиваясь на рибѣ добросостоя-
телно, даже сего году до посту апостол Петра и Павѣла. Въ Петропавловъ
постѣ, другои недели в речкѣ Грузкои у зимовнику курѣнного мѣнского
Левка Рабошапки^а, где и проживал онъ, Донъ, зъ курѣнными мѣнскими жъ
Савкою Тараномъ и Ивановъ Вовкомъ, платнѣровскимъ Олеѣю Деинекою
да с приехавшимъ туда зъ новосербских селений гусариномъ Сараджи-
номъ, учинили согласіе итить // въ Полскую Україну на грабите[л]ство. 146

Въ пополненіе такова согласія, отлуду зъ Грузкои от Рябошапкѣ³, за
предводителствомъ, названого межи ими за ватажка, оного Саражина,
ходили пять ихъ человѣкъ³ въ Полшу къ городу Бѣлои Церквѣ, в состо-
ще⁴ невдалѣ оного города село, завемое Жидивску Греблю. Тамо постигъ
ѣдучих⁵ в полский город Уманъ, под защиту от проходячихъ по тамош-
нимъ мѣстамъ гайдамацкихъ партий⁵ ляховъ, за розбѣгомъ оних, остав-
шиесь въ возках лошада[и] 25-т, денги и разное фантя пограбили. И с того
села Жидовскои Греблѣ, повернувшись восьпять⁶, у Наидіонових баира-
ковъ въ балкѣ тимъ грабежнимъ дуванились, съ коего ему, Дону, прийшло
коний 5-т, денегъ 7 ру. российской мѣднои монети, зъ фантя свить
мужских двѣ синѣхъ, каптановъ два: материялний блакитний и суконий
бѣлий, поясъ матеріи рабой, чоботъ мишових двѣ пари: жолгие и чорние,
да пѣстолеговъ полских⁵ пара под желѣзною аправою⁷ простого дѣла⁸. //

По дуванѣ от Наидіонових баираков⁹ заездили въ стоячий⁹ въ 147
близь¹⁰ от них¹¹ пусьтий¹², нѣякогось ляха хуторъ¹³. Въ немъ, у находив- [149]
шоися¹⁴ в собраніи гайдамацкой¹⁵ полских украинских жителеи партий¹⁶

¹ *Виправлено з Дѣнь.*

²⁻² *Написано на правому полі.*

³⁻³ *Написано на лівому полі замість закресленого по пароконьно ходили.*

⁴ *Виправлено з состоящомъ.*

⁵⁻⁵ *Написано на лівому полі.*

⁶ *Далі закреслено къ и.*

⁷ *Далі закреслено и.*

⁸ *Далі закреслено па.*

⁹⁻⁹ *Написано на правому полі замість закресленого ехали подаваясь к границѣ ктось поехалъ и dospѣвъ же.*

¹⁰ *Виправлено з близости.*

¹¹ *Далі закреслено стоячого.*

¹² *Виправлено з пустого.*

¹³ *Виправлено з хутора.*

¹⁴ *Виправлено з находившись.*

²-з между себе² вожда¹⁷ Саражина оставили, и онъ, Донъ, зъ Тараномъ, Вовкомъ и Дѣнекою возвратились въ Грузку къ поминаемому Рябошапкъ, въ коего онъ же, Донъ, зъ грабежных коней 4 и въсь вещи въ досмотръ аставиль, денги жъ растераль на пропитье¹⁸.

147 3в. Послѣ того, въторично уже по дни Петра і Павла, оттуду зъ Грузкои от Рабошапки онъ, Донъ, зъ Тараномъ, Вовкомъ и Дѣнекою согласясь¹⁹, кожно возвращались туда жъ за границу къ Найдіоновимъ байракамъ въ то тлядский // пустинний хуторъ, и заставш[и] паминаемого Саражина²⁰ съ имѣвшоюся при немъ гайдамацкою партиєю²⁰, стояли в томъ хуторѣ и разѣзжали въ предводителствѣ его, Саражина, по разнимъ²¹ тамъ на Украинѣ мѣстамъ, не грабя никого, толко получая себѣ от тамошних жителеи харчевие припаси, неделъ как би чрезъ шесть.

148 [150] 3в. От Найдіонових байраковъ, по предводителству Саражина, взяли било путь к рекѣ Днѣстру для грабителства полских городовъ, и в том проходѣ въ Уманскои губерниі под селомъ Нерубаикою гусарская команда нашедъ, ихъ разъгнала, откуду онъ, Донъ, зъ курѣннимъ кущѣвскимъ Лаврѣномъ Кравцемъ, сискавъ случаи ко спасению себе убегомъ, возвратился въ границѣ запорожские, и на устѣ²² рѣчки Плетеного // Ташлика раззѣдною²³ запорожскою²⁴, при воискових старшинах Макару Нагаю і Олѣжѣ Чорному абрѣтаючоюся²⁵ командою, онъ²⁵, Донъ²⁶, съ онимъ Кравцемъ²⁷, сисканни і забраты, и от них, старшинъ Нагая и Чорного, присланни въ Кош. Болѣе сего на грабителствах и воровствах не бил, убиства никому не причиниль, показал праведно.

Помітка: Сего Дона забрато:

148 3в. Ходившимъ з командою за полковника атаманомъ мишастовскимъ Мусѣемъ Чорнимъ, аставленниє в досмотръ в Грузкои у мѣнского Левка Рабошапки грабежные коней 4 гнѣдих, два вороного и каштановатого, свить 2 синѣхъ, каптанов 2: материялний блакилний и суконний бѣлий, поясъ 1 матеріі рабои, чобѣтъ 2 пари мишових²⁸: // жолтиє и чорниє, пѣстоле-тов полских пара да кулбаку 1.

¹⁵ *Виправлено з гайдамацкою.*

¹⁶ *Виправлено з партиєю.*

¹⁷ *Написано над рядком замість закресленого одного его.*

¹⁸ *Далі закреслено [...] [...] многие Таранъ, Вовкъ и Дѣнека учинивши с грабежно-гоєго жъ Кривошапки Рябошапки согласие.*

¹⁹ *Далі закреслено по пароко.*

²⁰⁻²⁰ *Написано на лівому полі замість закресленого с нимъ.*

²¹ *Далі закреслено на.*

²² *Далі закреслено по.*

²³ *Виправлено з раззѣдная.*

²⁴ *Виправлено з запорожская.*

²⁵⁻²⁵ *Написано над рядком замість закресленого его.*

²⁶ *Виправлено з Дона.*

²⁷ *Далі закреслено сискавъ забрала будучие на роздолѣ.*

²⁸ *Виправлено з мишовивихъ.*

При словленіи Нагаєм и Чорнимъ забрато:

Коня²⁹ вароного, кобилу гнѣду, кулбакъ 2, уздь 2, путь ремѣних 2, ручницю 1, вязню 1.

Помітка на арк 146: 1768 году поябра 19 д., в сѣм допросѣ показанный курѣнный мѣнский Остап Дѣнь, тогож куреня атаманом Юском Усом на поруки его і товариства з войсковои пушкарнѣ в курѣнь принят с тѣмъ, что он, атаман, когда его, Дона, Кош пивостребуеѣт, представит долженъ.

Арк. 146–148 зв. Чернетка.

№ 198 1768 р., вересня 13. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Мінського куреня Савки Тарана, про участь у діях гайдамацького загону ватажка Семена Сараджина і напад на с. Жидівська Гребля

1768 году сѣнтября 13 д., курѣнный мѣнский Савка Таранъ въ войсковомъ секвестрѣ допрашиванъ, показалъ:

149
[151]

Родомъ малороссииского Лубѣнского полку села Засульѣ^а, от оца Игната Сухопара и матки Ефросиніи, звания козачого, лѣтъ от роду 30-т. При оцу жилъ годовъ зъ 18-т, от оца будетъ годовъ 12-т, зашед зъ чумаками малороссийскими на Запорожа и прибивъ до Сѣчи, явился въ курѣнь Мѣнский за атамана уже умершого Товкачѣвского, къ счисленію его тамъ курѣннимъ. От времени приходу на Запорожжа, при разнихъ козакахъ служилъ, чумаковалъ и по рекѣ Бугу въ рибнои добичи наидовался безъ всякого поминовения до Петропавлова поста сего году.

Въ тотъ постъ другои недели, въ проживателство его в речкѣ Грузкои у зимовнику курѣнного мѣнского Левка Рабошапки, когда туда, въ зимовникъ, // зъ новосербскихъ селений отставний гусаръ Чорного гусарского полку 4-и роты Семень Сара¹ жинъ¹ приехалъ, и его, Тарана, да жителствовавшихъ² же тамъ же, в Рабошапки зимовънику, курѣннихъ мѣнскихъ Остапа Дона и Ивана Вовка, и платнѣровского Олеѣу Дѣинеку, со всѣмъ къ ходу въ Полшу на грабителство побудилъ, то онъ, Таранъ, зъ Дономъ, Вовкомъ и Дѣинекою на то съклонились.

149
зв.

Къ приведенію чего в дѣяство, изъ Грузкои от Рабошапки въ предводителствѣ обозвавшойся межи ими ватажкомъ оногo Саражина,³ пять ихъ человѣкъ³ ходили⁴ конно въ Полшу, подаваясь къ городу Бѣлои Церквѣ въ состоящее невдалѣ оногo города село, зовѣмое Жидивску Греблю. Тамо по неимѣнню никого зъ жителей, не доставши въ грабежъ⁵ ничего, постигъ

²⁹ *Виправлено з коней, далі закреслено 2.*

¹⁻¹ *Підкреслено олівцем.*

² *Виправлено з жиючого.*

³⁻³ *Написано над рядком.*

⁴ *Далі закреслено по паро.*

⁵ *Виправлено з грабежамъ.*

150 одних, едучихъ въ полский городъ Умань, // подь защиту от проходящих
[152] по тамошнимъ мѣстамъ гаидамацкихъ партий, ляховъ, при розбѣги ими брошеніе въ возкахъ лошади 25-т, денги и разное фантя пограбили.

И с онога села Жидовскои Греблѣ вернулись къ Наидіоновимъ байракамъ и у балкѣ тому грабежному чинили дуванъ. Съ онога ему, Тарану, досталось коний 5-т, денегъ россиискои мѣднои монети 7 ру., зъ фантя свита кармазинови, каптанов 2⁶: отласовий чорний да суконний синѣи, кожуховъ вовчихъ два критие: одинъ кармазиномъ, другий сукномъ зеленимъ, поясъ шолжовий рабий, лапсардаковъ сукна кармазиноваго три, пѣстолетовъ три под мосежноу оправоу простого дѣла, ладунка срѣбна под черню, карабинъ 1, сабля простого дѣла под желѣзною оправоу, полотна⁷ два шматки: одинъ тонкого, ⁸как би⁸ на двѣ сорочки, другий // 150 толстого, сорочокъ на четирѣ, полумисковъ два: одинъ цѣновий, болший зв. зъ колцами въ двохъ мѣстах⁹, другий мѣдний, побѣлюваний цѣлюмани, килимовъ два: единъ зъ мохрами, другий простий, новѣе попѣнки суконна червона зъ мохрами.

По окончаніи дувану, отпраившись на состоящий неподалеку Наидіоновихъ байраковъ какогось ляха пустий хуторъ, въ ономъ, въ находившеяся в собраніи гаидамацкои полскихъ украинскихъ жителей парятіи, з нихъ Саражина осьтавивъ¹⁰, уже въ четирехъ онъ, Таранъ, з Дономъ, Вовкомъ и Дейнекою возвратились в Грузку до воспоминаенного Рабошапки въ зимовникъ.¹² От которого онъ, Таранъ, ездилъ въ¹¹ речку Чорний Ташликъ¹¹ в зимовникъ курѣнного куцѣвского Максима Рота, и ему в досмотръ¹² // 136 тѣ грабежние фантя да коня одного, кромъ расточенных на пропитѣ [138] горѣлкою денегъ отдавъ,⁸ протъ⁸ чиежъ воровские лошади одного пропил, другого курѣнному своему, мѣнскому Лукяну Джугану, дароваль, а двое оставил при себѣ имѣтъ.

Тамо въ Рабошапки пребивъ неделъ з двѣ, по дни апостол Петра и Павла, паки онъ, Таранъ¹³, з¹⁴ Деинекою¹⁵ и хлопцемъ его, Олексою, поехав на рѣчку Чорний Ташликъ¹⁵ въ зимовникъ означенного курѣнного куцѣвского Макъсима Рота, тамъ с проживавшими курѣнными куцѣвскими

⁶ Далі закреслено сукна материя.

⁷ Далі закреслено одинъ.

⁸⁻⁸ Написано на правому полі.

⁹ Далі закреслено по и.

¹⁰ Далі закреслено сами онъ.

¹¹⁻¹¹ Написано над рядком замість закресленого Бешъ-байраки.

¹²⁻¹² Написано на лівому полі замість закресленого и тамо въ досмотръ его, Рабошапки, тѣ свої грабежние конѣ и фантя оставили, да коня одного, і кромъ расточенних на пропитѣ горѣлкою денегъ, одалъ, остальние протчие жъ воровские лошади одного пропилъ, другого козаку курѣнному своему мѣнскому, Лукяну Джугану дароваль.

¹³ Далі закреслено зъ Дономъ.

¹⁴ Виправлено з и.

¹⁵⁻¹⁵ Написано над рядком та на правому полі замість закресленого поехав в Бешъ-байраки.

Грицкомъ, Ротовимъ братомъ, Михайломъ Лисимъ, Искомъ Черевкомъ¹⁶
¹⁸ да сехавшимистуда, к Роту, зъ Бешъ-байраковъ, зъ зимовника курѣнного
кущѣвского ж Грицка Жолдака, ³ курѣнными кущѣвскими жъ³, братомъ
его, Корнѣем Жолдакомъ, и племѣнникомъ его, Игнатом Заікою¹⁷, иво-
нивским Иваном Лисянским, кущѣвскимъ Лаврѣномъ Кравцемъ¹⁸ зъгово-
рилиситить в Полшу на грабителство.

Отъ Макъсима Рота¹⁹ онъ, Таранъ, с тѣми своїми согласники ездили
въ речку Сугакълию Комишевату, и в оной съгоя зъ день, приехавших
человѣкъ около десяти, не знаетъ онъ, Таранъ, каких курѣнных, въ едно-
мислиѣ // к нимъ приняли, где их собралос человѣкъ на двадцять. Зъ 136
Сугакъклѣі отпраившис проидилы прямо за границу къ Найдіоновимъ 3В.
байракамъ въ лядскій²⁰ хуторъ, и въ ономъ застав часто речнѣного Са-
ражина съ имѣвшимся при немъ гайдамацкою партиєю, пребивали
праздно, без учинѣности нигдѣ грабунка, неделѣ з двѣ.

Съ под Найдіонових байраковъ, съ того лядского хутора, оставя
въ немъ Саражина з партиєю, онъ, Таранъ, зъ ивонѣвскимъ Лысянскимъ,
кущѣвскими Жолдакомъ²¹ и племѣнникомъ его²¹, Заікою, возъвернулись
въ границѣ запорожские и роздѣлились кому куда надобно било. Онъ
же, Таранъ, заездивъ²² въ Грузку в зимовникъ Рябошапки, не застал оног³
и зимовникъ билъ уже пустій. По таковомъ возвращеніи, онъ, Таранъ,
увѣстясъ, что за поімѣкою таковых какъ онъ, Таранъ, гайдамакъ, розѣзд-
ние команды ходять, и предпоказанѣние, оданѣние имъ Роту въ досмотръ
воровские вѣщы, всѣ до послѣдка, и коня, // ²³ такожь и друго²³, дарова- 137
нѣного курѣнѣному мѣнскому Джугану²⁴ коня жъ, онимы командами поза- [139]
бирато, опасаясь тѣх командъ, найдовалъся по разнимъ рѣчкамъ на степу,
і доволствуясь харчами, прозбою зъ зимовниковъ достѣгаючими. Напослѣ-
докъ его, Тарана, совокупившогося²⁵ съ ²⁷ означенными²⁶ съ имъ, Тараномъ,
въ Полшѣ на грабителствѣ бившими²⁷, курѣнѣными мѣнѣскимъ²⁸ Остапомъ

¹⁶ *Виправлено з Череватимъ.*

¹⁷ *Далі закреслено і Ивонив. і.*

¹⁸⁻¹⁸ *Написано на правому полі замість закресленого Корнѣемъ Жолдакомъ и пле-
мѣнникомъ его, Корнѣемъ, Игнатомъ Заікою и братомъ его, Грицкомъ Заікою, Лаврѣномъ
Кравѣцемъ, ивонѣвскимъ Иваномъ Лисянскимъ, да приезди., да хлопцемъ Дѣйнкинимъ,
Олеѣю.*

¹⁹ *Далі закреслено з Бешъ-байраковъ.*

²⁰ *Далі закреслено ку.*

²¹⁻²¹ *Написано над рядком замість закресленого и братомъ его.*

²² *Написано на лівому полі замість закресленого въ приездъ.*

²³⁻²³ *Написано над рядком замість закресленого коня.*

²⁴ *Далі закреслено друго.*

²⁵ *Виправлено з совокупившогося.*

²⁶ *Далі закреслено купно.*

²⁷⁻²⁷ *Написано на правому полі замість закресленого зъ возвратившимис з Полши из
грабителства.*

²⁸ *Виправлено з минскими.*

Дономъ и кущѣвскимъ Лаврѣномъ Кравцемъ,²⁹ да особо²⁹ платнѣров-скимъ Ивановъ Пастригою, на устѣ рѣчки Плетенъного Ташлика находячасъ при войсковихъ старшинахъ Макару Нагаю и Олѣжью Чорному запорожская³⁰ розѣздная³¹ команда сискав забрала, а отъ ихъ, войсковихъ сѣтаршинъ, онъ, Таранъ, с показанънимъ Дономъ, Къравцемъ и Пастригою присланъ до Коша. Болѣе на грабителствахъ и воровствахъ не бивалъ и убийства никому не учинил, сказалъ праведно. //

137 *Помітка:* Сего Савки Тарана при словленіи забрато старшинами Нагаемъ и зв. Чорнимъ:

Коній³² 2: бѣлого и гнѣдого, уздѣ 2 и кулбакъ 2, триноговъ ремѣнънихъ 2, пѣстолець 1 зъ саками, сѣпись 1, сакъви полотняни 1-ни.

Перво ходившими командами за полковника при атаману мишастивскому Мустью Чорному, бившего у Максима Рота в досмогрѣ³³ забрато:

Свиту кармазинову 1.

Каптановъ 2: о тласовий чорний и суконии мнѣшиий.

Кожуховъ вовчихъ 2: критие одинъ кармазономъ, другий сукномъ зеленимъ.

Поясъ шолжовии рабий 1.

Лапсардаковъ кармазинихъ 3.

Пѣстолець 3 под мосежъ простого дѣла.

Ладунку срѣбну под черню 1.

Карабинъ 1.

Шаблю просту под желѣзомъ 1.

Полотна шматковъ 2: одинъ тонкого, какъ на 2 сорочки, другий простого, на 4 сорочки.

Полумисковъ 2: одинъ цѣновий, болший з кѣлцями в двохъ мѣстахъ, другий мѣдний, побѣлюваный ценъ малий.

Килимовъ новихъ 2: одинъ з мохрами, другий прост[ий].

Попѣнка сукона червона з мохрами 1.

Кони³⁴ 1.

Да в курѣнного мѣнского Джугана, дарованного имъ, Тараномъ, коня 1.

Помітка на арк. 149: 1768 году поябра 19 д., показанный в сѣм допросѣ курѣнный³⁵ мѣнский Савка Тарал, тогожъ куреня атаманомъ³⁶ Ёском Усомъ на поруку

²⁹⁻²⁹ Написано над рядкомъ замість закресленого и.

³⁰ Виправлено з запорожскимъ.

³¹ Виправлено з розѣзднимъ.

³² Далі затерто два.

³³ Виправлено з досмотръ.

³⁴ Виправлено з конь.

³⁵ Далі закреслено деревянковскій Олѣжѣи.

³⁶ Далі закреслено Ивановъ Бабуною.

его і товариства з воисковои пушкарнѣ в курѣнѣ приняв с тѣмъ, что он, атаман, когда его, Тарана, півостребуєт Кошъ, представит должел.

Арк. 149–150 зв., 136–137 зв. Чернетка.

Опубліковано: Скальковский А. Наезды гайдамак на Западную Украину в XVIII ст., 1733–1768 гг. – Одесса, 1845. – С. 205–207.

№ 199 1768 р., вересня 13. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Куцївського куреня Лавріна Кравця, про участь у діях загонів ватажків Олексія Дейнеки і Семена Сараджина, напад на м-ко Жаботин та бій з російським військом під с. Нерубайки

1768 году сѣнтября 13 д., курѣнний куцѣвский Лаврѣнъ
Кравецъ въ воисковомъ секъвстрѣ допросомъ показаль:

151
[153]

Родомъ зъ состоящеи под Чорнимъ лѣсомъ слободи Уховки, от оца Петра Невѣдничого и матки Васки, ¹лѣтъ ему от роду 20-т¹. Зъ Уховки ониє, его родители, ¹с нимъ, Лаврѣномъ¹, перешедъ видѣнїя нинѣшнои Елисаветградскои провициї в слободу Голу Камянку, жилъ годовъ зъ шесть, и тамо оног², его³ оца [!], переимянованно прозвание⁴ Пѣдмогилнимъ⁵. По смерти жъ оних родителей, ¹будетъ годовъ сѣмъ¹, онъ, Кравецъ, пойшолъ съ Камянки въ Запорожъє, и дошедъ рѣчки Боковой въ зимовнику козака куреня Куцѣвского Корнѣя Чорного^а проживаль болѣе года безъ наиму. Между тѣмъ, съ нимъ, Чорнимъ, ездил въ Сѣчь Запорожскую до куреня Куцѣвского^б за атамана Степана Рудого^б, явитись къ численїю его, Кравця, // въ томъ куренѣ курѣннимъ. От Чорного, поишовши тамъже, въ Боковой, въ зимовнику козака куреня Куцѣвского ж Грицка Холодного годовъ зъ два безъ наиму жилъ. От Холодного, по отходѣ наидовался при разнихъ козаках по рѣкѣ Бугу в рыбной добичи годовъ чрезъ три⁷. На остатокъ, имѣлъ прожителство въ Бешъ-баиракахъ у зимовнику козака куреня Куцѣвского Макъсима Рота от 1767 году, лѣтноє и зимноє время, по весну сего⁸ 768 году.

151
зв.

Навеснѣ от его, Рота, пошедъ въ Бугъ до Гарду⁹ на рыбную добичь. По неимѣнїю онои, оттолъ возвратился в рѣчку Грузку¹⁰ і въ зимовнику¹¹

¹⁻¹ Написано на правому полі.

² Виправлено з онои.

³ Далі закреслено родители.

⁴ Виправлено з прозваниємъ.

⁵ Виправлено з Подмогилнимъ.

⁶ Далі закреслено явитись.

⁷ Виправлено з три.

⁸⁻⁸ Написано на лівому полі.

⁹ Виправлено з Карду.

¹⁰ Далі закреслено где.

¹¹ Далі закреслено козака.

152 курѣнного мѣнѣскаго Левка Рябошалки¹² нашедъ челоуѣкъ до семи, межи
[154] ими курѣнного платнѣровскаго Алеѣу Дѣнеку, а протчих незнаемихъ,
оны¹³ тамо составляя совѣтъ итять въ Полскую Україну // на грабителство
и его, Кравця, к себѣ на то привлекъли. Зъ Грузкои, от оного Рябошалки¹²,
¹⁴прошедшого Петропавлова поста, не спомнит другои или третои недели¹⁴,
онъ, Кравецъ, вобщѣ¹⁵ съ тѣми¹⁶ семи челоуѣки¹⁷, ходилъ пробравсъ слободами
заграницю къ Наїдіоновимъ байракамъ и невдал оних, въ состоящемъ
нѣякогосъ полскаго шляхтича хуторѣ, съехались зъ вождомъ гаїдамацкимъ,
гусаром Саражиномъ и имѣвшееюся при ему партиєю полскихъ украинскихъ
жителѣи.

Съ того хутора, въ предводителствѣ Саражина, ходили с¹⁸ намѣреніемъ
къ грабителству Смѣлянскои губерниі въ мѣстечко Жаботинъ, но по не имѣнию
жидовъ и ляховъ безъ грабунка¹⁹ оттолъ вийшли. Возвращаясь зъ
Жаботина до Наїдіоновихъ байраковъ въ показанный хутор, на тракту²⁰
Смѣлянскои же губерниі в селѣ Камянкѣ какогосъ шляхтича полскаго
152 табунъ лошадейниї, числом на 40-къ, // отогнали, и пришедъ въ показанный
3в. хутор, въ ономъ тѣми лошадами подуванились. Ему, Кравцю, достался конъ
гнѣдий, Дѣнека жъ себѣ въ прибавокъ з дувану доведшихъ съ лошадей
нѣсколко і скупилъ, коїхъ въсьхъ имѣлъ до тридцяти.

От Наїдіоновихъ байраковъ, съ того лядскаго хутора, оставя тамъ
Сараджина зъ его партиєю, онъ, Дѣнека, въ десяти челоуѣкахъ, в том
числѣ и онъ²¹, Кравецъ²², съ тѣми угнатыми лошадами возвратились въ
запорожскіе мѣста²³, и раздѣлились каждый во свое мѣсто²⁴. Дѣнека жъ,
8-оніе лошады⁸ на речкѣ Чорномъ Ташликѣ оставивъ²⁵ ходить под при-
смотромъ молодика своего с нимъ, да онъ, Кравецъ, приехали въ Бешъ-
байраки въ зимовникъ предпоказаного курѣннаго кущѣвскаго Маѣима²⁶ //
153 Рота¹⁵. Въ Рота, паки онъ, Кравецъ, зъ Дѣнекою, хлопцемъ его, Олексою²⁷,
[155]

¹² *Виправлено з Рябого.*

¹³ *Виправлено з оно.*

¹⁴⁻¹⁴ *Написано над рядком та на правому полі.*

¹⁵⁻¹⁵ *Написано над рядком.*

¹⁶ *Виправлено з оними.*

¹⁷ *Далі закреслено конно.*

¹⁸ *Виправлено з о.*

¹⁹ *Далі закреслено верънулись.*

²⁰ *Далі закреслено в С.*

²¹ *Виправлено з онимѣ.*

²² *Виправлено з Кравцевомъ; далі закреслено возвратились.*

²³ *Далі закреслено съ коїхъ товарищеи и оніе.*

²⁴ *Далі закреслено а лошади.*

²⁵ *Виправлено з оставивъ.*

²⁶ *Далі закреслено Рота.*

²⁷ *Написано на правому полі замість закресленого Дѣнекою.*

братомъ Ротовимъ²⁸, курѣннимъ кущѣвскимъ Грицкомъ¹⁵, и проживавшими в зимовнику его, Рота, курѣнними²⁹ кущѣвскими ж Михаиломъ Лисимъ,³⁰ Якимомъ Лѣніюмъ, Федором Караванцем³⁰, Ёскомъ³¹ Черевкомъ, да съехавшими туда, к Роту, зъ Бешъ-баираковъ, зъ зимовника курѣннього кущѣвского Грицка Жолдака¹⁵ і Сукура¹⁵, братом его, Корнѣемъ Жолдаком, и племѣнникомъ его, Ігнатом За[і]кою³¹, и ивонивскимъ Иваномъ Лисянскимъ³², согласились къ ходу въ Полшу на грабительство.

От Рота онъ, Кравецъ, зъ тѣми³³ его согласники ездил в речку Сугаклию Комишевату, и тамо къ нимъ съехавшихъ человекъ до десяти, въ едном же, какъ и они, намѣрени бившихъ, приняли³⁴. Каких же³⁵ куренѣи и прозваний онеѣ, знатъ не можетъ, где ихъ собралось около 20 человекъ. Зъ Сугаклиі отправась¹⁵ минувшого июля среднихъ числѣ¹⁵, проходили слободами и границу на рекѣ Висѣ на броду вѣступивши за границу³⁶, доспѣвъ Наидіоновихъ баираковъ, въ поминаемомъ лядскомъ // хуторѣ застали предзначашого гайдамацкого вождя, гусарина Саражина³⁷, зъ³⁸ его партиєю, и совокупясь стояли дней зъ три в совѣтѣ куда би ити³⁹ на грабительство.

153
ЗВ.

Съ под Наидіоновихъ баираковъ¹⁵, с лядского хутора, многіе возвратились, въ томъ числѣ и иванѣвский Лисянский, въ свої границѣ, а Саражинъ зъ другими, тамо⁴⁰ і онъ, Кравецъ, принялъ било пут пробирается внутрѣ Полши к грабительству. И на ходу Уманскои губерніи под селомъ Нерубаикою, команда гусарская напавъ, ихъ разбила, о жуда³⁸ онъ, Кравецъ⁴¹, зъ курѣннимъ мѣнскимъ Остапомъ Дономъ спасшись бѣгомъ, возвратился въ запорожские мѣста,⁴² и о вишь объявленныхъ Деинекою, зъ за границѣ вигнатихъ и на Чорномъ Ташликѣ при молодикю оставленныхъ лошадахъ принял увѣдомление, что онеѣ найдени і забрати компанѣискою, состоящею там же, в Чорномъ Ташыликѣ, командою⁴². На устѣ жъ речки¹⁵ Плетеного Ташлика, рождная⁸ команда запорожская⁴³, при воисковихъ старшинахъ Макару Нагаю і Олѣзѣ Чорному находячаясь, его, Кравѣця, да с нимъ

²⁸ Далі закреслено Грицкомъ.

²⁹ Далі закреслено же.

³⁰⁻³⁰ Написано над рядком замість закресленого Лескомъ.

³¹⁻³¹ Написано на правому полі замість закресленого Вашкимъ.

³² Далі закреслено да хлопцемъ Деинечинимъ Олѣзою.

³³ Виправлено з д.

³⁴ Виправлено з приняв.

³⁵ Далі закреслено они.

³⁶ Далі закреслено и.

³⁷ Далі закреслено и с т.

³⁸ Виправлено з и.

³⁹ Далі закреслено в Полшу.

⁴⁰ Написано над рядком замість закресленого где.

⁴¹ Далі закреслено зъ двумя человекѣи незнаѣми спасши с бѣгомъ.

⁴²⁻⁴² Написано на лівому полі замість закресленого где.

⁴³ Далі закреслено си скав.

154 Дона // сискавъ, забрала и представила къ имъ⁴⁴, старшинам Нагаю і Чор-
[156] ному, а они его ж, Кравця, и Дона прислали въ Кошъ. Болѣе на воровствах,
грабительствах не бил⁴⁵, убивствъ никому не учинил и показал праведно.

Помітка: Въ сего Лаврѣна Кравця забрато во *воисковими старшинами* Нагаемъ
и Чорнимъ:

Коний 2: чалого⁴⁶ и гнѣдого.

Кулбаку 1, уздь 2.

Ручницю 1, пѣстолеѣт 1, съпись 1.

Помітка на арк. 151: 1768 году поябра 19 д., в сѣм допросѣ значащейся
курѣнный кущѣвский Лаврѣнъ Кравецъ того ж куреня атаманом Демком
Панченком на поруки і товариства з воисковоѣ пушкарнѣ в курѣнъ приняѣт
сѣтъмъ, что он, атаман, колда еѣго, Кравця, Кошпівостребуѣт, представиѣт должень.
Арк. 151–154. Чернетка.

**№ 200 1768 р., вересня 17. Плетений Ташлик. – «Представление»
прапорщика 14-ї Плетеноташлицької роти Єлисаветградського
пікінерського полку Петра Іванова Кошеві Війська
Запорозького Низового про безрезультатний розшук групи
гайдамаків та про відсутність гайдамаки Олексія Дейнеки
в місцевого священика Якова Суперфіяновича**

1

Новоросийской губерніи Єлисаветѣгъ зрадѣского пыкинеѣрского
полку роти 14 Плетеноташлыцкой, ѡт ротних делѣ въ Кошѣ
Войска Запорожѣского Низового
Представление

По присѣланому изѣ Коша Войска Запорожѣского Низового сѣ атаманом
куреня Платнѣрѣвсѣкого Евстафием Ивановим ко мнѣ предложению, для
взятія сѣ под укривательства зѣдешнего сѣвященика Якова Суперфіяно-
выча еѣго, атамана Иванова, курѣного Алеѣея Дейнеки, по репорту буго-
гардового полковника Головка зѣ сѣтарѣщиною, а по доказательству якобы
зѣдешным пысарѣм пры писару бугогардовому, ему, сѣвященику Супер-
фіяновичу, о укривательстве ним, сѣвящеником, Дейнеки, то въ бытность
въ зѣдешней ротѣ бугогардовым пысарѣм еѣще въ минушем августѣ первых
чысел, обще зѣ зѣдешным пысарѣм въ еѣго, сѣвященика, доме сѣпрашивалѣ
бугогардовой пысар сѣвященика: «Неслыхал лы гѣде каких запорожѣских
козаков, бывших на гѣрабытельствѣх, яко де за оными я посланѣ для
увещеванія, что помылованы за ихъ прогѣресы будутѣ». То напротыв де
того, сѣвященикѣ и зѣдешней пысар обявыли, что сѣлихали Дейнеку,
выдѣвѣшаго бывшими зѣдешними обывательыми по своей надобности въ
Полшѣ, въ полѣском селе Туріи.

⁴⁴ Далі закреслено полковн.

⁴⁵ Далі закреслено і.

⁴⁶ Далі закреслено і каштановатого.

А зѣдешней пысар тогда пры бугогардовому писару в укѣрывателсѣтвѣ Дейнекы сѣвященику не доказиваль, толко что, какъ вѣ бытность вѣ ево, сѣвященика, футоре на Макавея обывателмы на толоке для // жатбы пашны, выдѣли дѣ, обывателы, приехавшую гайдамацкую партию под футор его, сѣвященика, пры Дейнеке вѣ не малом числѣ людей, и между ими минсѣкого Савку без ружя и без вѣсего, опеченого неведомо гѣдѣ. И сказывал дѣ онѣ, Савка, пры *всѣхъ, бывшых* на толоке людѣй, что «какъ вѣ случает доведетсѣ какое нападение, то дѣ бежать лошадию не могу и скоро пойманѣ буду», посля того, какъ *бывшей* куреня Тymoшѣвѣского сѣ командою атаманѣ его, Дейнеку, даже на полсѣкую граныцу сѣ его собранием прогѣналѣ и никого сѣ ных пойматѣ не могѣлѣ. Почѣму применяяс зѣдешней пысар вѣ его, сѣвященика, пры бугогардовому пысару обявиль, не имѣетсѣ ль гдѣ вѣ зѣдешней ротѣ под укѣрывателством для излечения Савкы и сѣвященика сѣпрашиваль, какъ дѣ Савка и прежде того ему, сѣвященику, зѣнаемѣ былѣ, не знает лы онѣ, сѣвященикѣ, об нем, Савке. Напротив дѣ онѣ, сѣвященикѣ, под кѣлятвою обявиль, что онѣ Савкы не знает гдѣ обрѣтаетсѣ, а о Дейнеке никаких и речей, что б онѣ тогѣда гѣдѣ в укѣрывателсѣтвѣ былѣ не было, ибо пред тым его, Дейнеку, предпысаной тymoшѣвский атаманѣ гониль, да й по доходячим известиям сѣлышно, что уже посля того, какъ бугогардовой пысар зѣдѣс вѣ ротѣ былѣ, недавных вѣременѣ вѣ Полше Саражына и Дейнеку сѣ ихѣ собранием гусарскими командами разогѣнато.

1
зв.

А сего сѣнтябра 16 числа, по получениѣ предложениѣ сѣ предпысаным куреня Платнѣрѣвѣского атаманом Ивановым нотчу, по всѣй зѣдешней ротѣ в ѣзбахъ и вѣ протчиѣхъ сѣкѣзытных мѣстах, за выш пысаным Дейнекою и за протчиѣми, // прописаными вѣ предложениѣ, не находятсѣ ль вѣ ково под укѣрывателством, обыскѣ чыненѣ, точию нигѣдѣ никѣто не найдѣнѣ. А зѣдешний сѣвященикѣ Суперфяновычѣ, призванѣ и требовано отдачѣ сѣ под укѣрывателства Дейнеки, напротивѣ чѣго онѣ, сѣвященикѣ, под присягою обявиль, что вѣ его Дейнекы не имѣетца и от Маковѣя, какъ вѣ футоре былѣ сѣ протчиѣми гайдамаками, болѣе не выдалѣ.

2
[4]

Прапорщикѣ Пѣтрѣ Ивановѣ

1768-го году

Сѣнтябра 17 д.

Зѣ Плѣтеного Ташлыка.

Помѣтка: П. сѣн. 24 д. 1768 году.

На конвѣрти: Новороссийсѣкой губерзнѣи Елисаветѣгѣрадсѣкого пыкине рного полжу роти 14 Плѣтеноташѣльщикою ѿ ротных дѣлѣ, вѣ Кошѣ Войсѣка Запорожсѣкого Нызового Предсѣтвление.

2
зв.

Залишки печатки

Арк. 1–2 зв. Оригинал.

№ 201 1768 р., вересня 21. [Гард]. – Рапорт полковника Бугогардівської паланки Мусія Головка Кошеві, про перехід гайдамаків на територію Війська Запорозького Низового через страх перед Ногайською ордою, відмову місцевих козаків приєднуватися до команди для розшуку та затримки даних гайдамаків і відмову козаків Калниболоцького куреня Деркача і Яцка Старого допомогти піймати гайдамаку, козака їхнього куреня Макара

4 Велможному і высокородному гсідну атаману кошовому Петру
[6] Ивановичу, его велможности Калнишевскому
Покорнѣйший репортъ

Сего течения 2 д. нагайской комендантъ, зовемий Солжовъ, з могим [!] числом Нагайской орди^а понад Гардомъ и тогобочним степом неведомо чего шался. Доволно жъ, находящиесь в Романковой балки, состоящой¹ в границѣ турецкой, гайдаматские шайки болѣе ста человекъ, единственно виш писанной нагайской команды пужаясь, на сторону запорожскую противъ Карабилного чрезъ Бугъ имѣющимся тамо бродомъ переправясь, і прямо на низъ Бугу марширєвали. Ми жъ, в силѣ велможности вашей, какъ прежних, такъ і новонасланих ордеровъ, для вислѣдования оних за ними пустившись² і собравшись³ команду з вѣдомства бугогардового хотели переловитъ, точию находящиесь под видѣньемъ бугогардовим козаки послухавъ имѣющуюсь бытъ з Сѣчи тридцятую команду, а паче увѣщани были уже от атамановъ, и приготовности писанной командѣ, пренебрегши приказъ нашъ в силѣ велможности вашей ордеровъ, олказались намѣрєваемою нами обратись обездки.

4 Сам же я, з слугою, везде розезд для висмотрѣвания гайдамакъ
зв. чынилъ, і на устѣ Громоклиі // каноболоцкого [!] вора Макара з двадцятю шестю челвѣкъ набѣгъ бувъ, мнѣ жъ было его самому вес[ма] трудно взятъ, а конєболоцким курѣнним, сидящим зимовниками вЪ Громоклиі и в Великом Ингуле, яко то Деркачъ і Старий Яцко^б, хотяй я і давалъ знаѣ, чтоби з тѣхъ зѣмовниковъ для взятя оного Макара с товарищи мнѣ произвелась помощь, но и с тѣхъ зѣмовниковъ не вѣдаю для чего, меня в том не спомоществованно. Я жъ вдругъ, з писаремъ, к оному Старому Каниболоцкого куреня Яцку сего 16 д. приездилъ по причинѣ вора Макара, но его, Яцка, в зимовнику не застали. Имѣющийся жъ вЪ его зимовнику шинкаръ, корсунский Швець, сказалъ намъ, сподѣваючись писанного вора ночью до шинжу приехать, і на его рѣчь противъ 18 сего течения о полнощѣ къ тому жъ зѣмовнику, где и шинкъ, з писаремъ приездили, толко в то

¹ *Виправлено з состояще.*

² *Виправлено з пустившими.*

³ *Виправлено з собравшим.*

время его в шинку не било. О чемъ велможности вашей с покорностию репортую.

Полковникъ бугогардовий Мусъй Головка з старшиною

[176]8 году

[Сен]тябра 21 д.

Помітка: П. сен. 25 д. 1768 году.

Арк. 4–4 зв. Оригінал.

Опубліковано: Гайдамацький рух на Україні в XVIII ст. Збірник документів. – К.: Наукова думка, 1970. – С. 462–463.

№ 202 1768 р., вересня 24. Самара. – Рапорт військового старшини Андрія Порохні Кошеві про неможливість доукомплектувати свою команду від самарського полковника через наказ курінних отаманів козакам зібратися у своїх куренях

Въ Кошъ Войска Запорожского Низового
Репортъ

20
[22]

По силъ насланого ко мнѣ з оного Коша ордера, в число порученой пяти-сотной команды козаковъ от самарского гспдна полковника требовать веленно, даби онъ тоє число козаковъ немедлено прибравши какъ надлежитъ, к войнству представил мнѣ, но по многому от мене у его, гспдна полковника, требованию оказалось, что собратъ такова числа козаковъ не может, потому что многие курѣние атамани, какъ по насланим от себе приказам, такъ иние и сами собою за приездом своїхъ курѣних, зъ зимовников до куреней позабирали. В число ж више писаное, в команду мою винайти за скорость нѣожкуда и не можетъ, и какъ в таком случаі поступи, прошу милостиво и резолюциі и репортую.

Войсковий старшина Андрѣи Порохня

1768 года

Сентябра 24 д.

З Самарѣ.

Помітка: Полученнъ сентябра 28 д. 1768 году.

На конверті: Въ Кошъ Войска Запорожского Низового

Репортъ.

21
зв.

Залишки печатки

Арк. 20, 21 зв. Оригінал.

№ 203 1768 р., вересня 24. Самара. – Рапорт полковника Самарської паланки Дмитра Кулика Кошеві про неможливість зібрати 500 козаків для команди військового старшини Андрія Порохні через наказ курінних отаманів бути напоготові і чекати їхніх наказів. № 274.

18 В Кошъ Войска Запорожского Низового
[20] Репортъ

Є собраніі і отдачи вѣдомства нашего по розним рѣчкам гспдну войсковому старшинѣ Андрею Иванову Порохнѣ для розездовъ въ команду пятисотъ человекъ холостихъ козаковъ, ордеръ Коша Войска Запорожского Низового нами сего сѣнтябра 17-го числа полученъ. По которому, въ тотъ же моментъ от насъ по всѣмъ вѣдомства нашего рѣчкам к жиющимъ тамо козакам, чтобъ для више прописаннихъ розездовъ к гспдну Порохнѣ въ команду являлис, нарочніе съ приказами, печатками і пѣрначамі посланни были, но за поворотом своїмъ ¹-те нарочніе¹ обявили, яко толикой пятисотной козачей команди собратъ крайне не можно по той причинѣ, что от гспдъ курѣннихъ отаманов ихъ куреней козаков однихъ для розездовъ на побѣжжа позванно, а другимъ, остающимся въ зимовникахъ, всѣмъ от нихъ приказанно бытъ въ поготовности до востребованія от куреней. І в семъ случаі, // что повеленно чинитъ будетъ, симъ под резолюцію въ зв. Кошъ Войска Запорожского Низового репортуемъ.

Полковникъ самарский Дмитрий Куликъ з старшиною

1768-го году

Отч. 24² сѣнтябра.

Зъ Самарѣ.

№ 274.

Помітка: Полученъ сѣнтебра 28 д. 1768 году.

Арк. 18–18 зв. Оригінал.

№ 204 1768 р., вересня 24. Мигійський Ташлик. – Рапорт військових старшин Макара Нагая та Олексія Чорного Кошеві про відсутність гайдамаків у місцях дислокації їхніх команд та нестачу харчів і теплого одягу

22 В Кошъ Войска Запорожского Низового
[24] Репортъ

По силѣ данних намъ от Коша Войска Запорожского Низового войскових ордеров, при врученних намъ командах, в означенние в оних ордерахъ

¹⁻¹ Написано на лівому полі.

² Підкреслено.

мѣста прибили, для сиску и переловленія входящих в Полшу, и с Полши в здешніе мѣста убѣгающих здешних подчиненных, и присилки оних в Кошь к надлежащему, ежечастіе разѣзды нами¹ чиними были, точию, какъ в Полшу на грабительство входящих, такъ и ис Полшѣ из недоброучинства убѣгающих не явилос, и и [!] ннѣ, гдѣ бѣ какіе гайдамацкіе соборища были, не слышно. Команди жѣ нашей козаки, по ннѣшнему осеннему наступающему холодному времени без одѣву и обуговъ, и харчевих припасовъ претерѣвать будут не малую нужду, а нѣкоторіе и теперъ во всемъ скудно находятся и претерпѣвають не маліе нужди. Да и далше, в командах наших крайне чрез то удержать ихъ будетъ не можно, и в силѣ войсковихъ ордеровъ разездовъ чинить за малолюдствомъ будетъ не можно жѣ. О чемъ в Кошь Войска Запорожского Низоваго представляя, просимъ по какоє время намъ с оными командами в комендираціи находится, насъ всемилостивою резолюцією снабдить не оставить.

Воисковіе старшини Макар Нагай, Алексѣй Чорний

1768-го году

Сентябра 24.

Мигийской Ташликъ.

Помітка: П. сѣн. 29 д. 1768 году.

На конверті: В Кошь Войска Запорожского Низоваго

Покорный репортъ.

25
зв.

Залишки печати

Арк. 22, 25 зв. Оригінал.

№ 205 1768 р., вересня 25. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Бугогардівської паланки Мусію Головку про підозру запорозького полковника Івана Головка в покриванні гайдамаків, з вимогою розслідувати дану інформацію, відправку до Січі реєстру козаків, які відмовилися вступати в команду для пошуку розбійників, та із заборонаю виїздити пошуковою командою за територію Вольностей і не чинити жодних утисків туркам і татарам. № 3313

По секрету

7
[9]

Ордєрь

Гспдну полковнику бугогардовому Моисѣю Головку

Его высокопревосходительство гспднъ генерал-аншефъ, кыевскый генерал-губернаторъ і кавалѣрь Федор Мавѣевычъ Воейков, присланным в Кош сего сѣнтѣбра 23 д. ордером изображая. Прибывшый де в Кыєвъ із Константинополя от пребывающаго тамо министра, тайного совѣтныка и кавалѣра

¹ Написано над рядком.

Обрѣскова^а, квартирмейстеръ Соловков подал записку примѣчаніямъ і развѣдываніямъ в проѣздѣ учиненнымъ^б, в коѣхъ между інымъ упоминаетца, что во время держанія ім карантына при Орловской слободѣ, свѣдал он от прибывших 3 числа сего в ханское село Голту ізъ Очакова зъ шестидесятью члвкъ татар, одобашы и баряктара, коѣ переправясь чрезъ рѣку Бугъ стоящему на фарпостѣ майору Вулфу явились, от которого ласкаво угощенны были, яко оны съ ферманом, которой и показивали, присланны в село Голту для поѣмки шатающихся гайдамаков, что от Гарду до компанѣйской ставки. Препровождал их стоящей при Гарде запорожской полковникъ Ивал Головка с командою, которой им совѣтовал, что б они ханскою стороною ѣхали, а он де, полковникъ, своею слѣдоваѣт будетъ, с намѣрениемъ попадающихся гайдамаков ловытъ. Но напоследокъ се противное тому оказалось, ібо когда одобаш с командою своею, отдѣлясь от запорожского полковника своею стороною // поѣхал к Романковой Долинѣ, гдѣ по ізвѣстіямъ

7
зв. гайдамаки укривались, то никого тамо не застал, а нашел толко двух зарѣзанных быков и нѣсколко хлѣбов, причѣм по травѣ свѣжей слѣд примѣченъ, что тѣ гайдамаки в брод на ту сторону перешли, знатно де по увѣдомленію реченного полковника, которой по видимому за них обстоетваѣтъ и умишленно запорожцов к гайдамачеству побуждаѣтъ, что б турецкіе деревны в разореніе привесть, и что они должни по возвратѣ в Очаков своему пашѣ обявит, яко реченной полковникъ с гайдамакамы полюбовно обходитца. По окончаніи чѣго, реченніе турки в Голту возвратились и не мешкав къ Кодиму поѣхали для поѣмки шатающихся тамо гайдамаков, и что всеконечное истребленіе сих злодѣевъ болѣе зависит от попеченія всего Коша, а в противном де случаѣ оніе злодѣѣ не толко от пагубныхъ предпріятій не останутъ, но видя еще чинимую имъ понаровку, всемѣрно умножат стануть какъ свою шайку, такъ і мерскыѣ поступки в предосужденіе Воиску Запорожскому.

Предлагаемъ тебѣ, другимъ надежнѣшымъ полковникомъ смѣня, по выше помянутому обстоятелству не упустително ізслѣдовать, да тѣмъ же ордеромъ напомнимъ, смѣжнымъ татарамъ и туркамъ о тнюдъ никакія обиды і огорченія не чинить, но всякыѣ сосѣдопріятельскыѣ ласкавости оказиват і в разѣздахъ заграницу о тнюдъ не переходить. А понеже, сіѣ тобою¹ произшествыѣ учиненны в не малое² всему Воиску здѣшнему предосужденіе³ // і безславіе.

8
[10] Того ради, строжайше притверждаѣтца тебѣ, по полученыѣ сего, заразъ противъ высше писанного для⁴ о твѣту⁵ імѣешь⁶ приѣзди⁷ в Кошъ⁸ и

¹ Далі закреслено безпутніе.

² Виправлено з немалую.

³ Написано під рядкомъ замість закресленого противно ст.

⁴ Написано надъ рядкомъ замість закресленого в отсемъ пайсправедливѣшый.

⁵ Виправлено з о твѣтъ.

⁶ Написано на лѣвому полі.

⁷ Виправлено з приѣздя; далі закреслено написано надъ рядкомъ заразъ.

списокъ именой вашего вѣдомства козаков, тѣмъ, кои вас сихъ гайдамак ловить, какъ с вашего репорта явствуесть, не посл[ѣ]довали, привезти з собою до Коша⁸. Сверх же сего, найкрѣпчайше притвердаем Турецкои⁹ и Полскои⁹ областей¹⁰ подданным, разным народам,⁹ и никому⁹ о гнюдь ны- какои и малѣшей обиды не причинят, и в ых границы нізачим не вездитъ, а от причиненія обид подчиненных тебѣ козаков неоплошно воздерживат и того за ними крѣпко смотрѣтъ, чтоб одни з другими по сосѣдственнои дружбѣ во всяком покоѣ обходитца могли.

[1]768 году

Сентябра 25 д.

№ 3313.

Арк. 7–8. Відпуск.

№ 206 1768 р., вересня 25. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовим старшинам Андрію Лук'янову, Макару Нагаю та Олексію Чорному про пошук і затримку гайдамаків на кордонах з Туреччиною і Річчю Посполитою і конвоювання затриманих до Коша. № 3317–3319

До воискових старшинъ
Ордеръ

5
[7]

Іс полученного сего сентября 23 д., от его высокопревосходительства гспдна генерал-аншефта, кыевского генераль-губернатора, Новороссіиской губер- ній главногo командира і ковалѣра Федора Матвѣевича Воєикова, ордера, точную копию при семъ вамъ ко видѣнію прилагаемъ, і что онимъ на осно- вани ея ім. ва. повелѣній Воиску Запорожскому нажилнѣше о всеконеч- номъ¹ истребленіи пресмикающихся между границами здешнею і турецкою, также і полскою злодѣевъ, рекомундуется. Для того, // во ісполненіе оногo і прежних его высокопревосходительства ордеров, всепрілѣжнѣше при- тверждаемъ вамъ, таковѣх шатающихся злодѣевъ со всею вашею возмож- ностію, чиня за ними ежечастіе с командою розѣзди, старатся переловлять, чемъ би могли скоряе сїи злоумышленности пресѣчься, і носящееся на все здѣшное Воиско безславіе угаснут. По переловленіи жъ таковѣх присилат в Кошъ под крѣпским карауломъ, к поступленію с нимъ за ихъ учиненіе продерзости, по законамъ². Будучи жъ вамъ в разѣздах о гнюдь ни под

5
ЗВ.

⁸⁻⁸ Написано над рядком і на лівому полі замість закресленого ібо если онои при- сланъ от тебе в какои либо поступкѣ будеть не в справедливости и опосля про то увѣданно будеть, то за то немянуемо за сиком наказал жесточайше будеть.

⁹⁻⁹ Написано над рядком.

¹⁰ Виправлено з области.

¹ Виправлено з всеконечному.

² Далі закреслено і.

6
[8] какиѣмъ видомъ³ за границу ни для чего не переходить. І что происходитъ
будетъ, счастья репортовать, о чемъ и к // гсдамъ старшинамъ в. Нагаю
і Чорному ордеры посланы⁴.

25 д. Сентябра

1768 году.

№:

Андрея Лукянова 3317.

Макара Нагая 3318.

Алеѣѣя Чорного 3319.

Арк. 5–6. Чернетка.

№ 207 1768 р., вересня 26. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша
військовому старшині Андрію Лук'янову виступити зі своєю
командою до р. Мертвовід для пошуку і арешту гайдамаків,
котрі йшли «в Полшу», з вимогою конвоювати їх до Коша.
№ 3325

11
[13] Із Коша В. З. Н. високоблагородному гсдну оного ж Воиска
воисковому старшинѣ Андрею Лукянову
Ордеръ

Понеже, по силѣ височайшеѣя ім. ва. грамоти, много насталими в Кошѣ
В. З. Н. от егво высокопревосходительства г. генерала-аншефа, київского ге-
нерал-губернатора¹ і Новороссійской губернії главного комендира і ковалера
Федора Матвѣевича Воейкова ардерами, всеприлежнейше предлагаетца
всеми мери і какъ найскоряе² гайдамацкую³ шайку⁴, с коей і нне в Полше на
злий учинках имее⁵тсѣя, старатсѣя іскоренятъ. // Для того, предлагается вам,
11 зв. по полученіи сего заразъ с имевшою⁶ при вас в собраніи командою тогво
мѣста, гдѣ находите^с, в повеленное вам место реку Мяртвовод следовать,
і тамво оною расположас по повеленним і другим скритим к собранию
гайдамацкому мѣстам, иметъ безпереривниє розезди, і теми⁷ розездами все-
прилѣжнѣише старатсѣя здѣшних подчиненних к ходу в Полшу на зло-
вредніє их умишленія не допускатъ, і ловить, і в Кошѣ за караулом

³ Далі закреслено в гр. о тнюдь.

⁴ Далі закреслено Сентябра 25 д.
1768 году.

¹ Далі закреслено і ковалера.

² Далі закреслено в іскорененіи.

³ Виправлено з гайдамацкіи.

⁴ Виправлено з шайки.; далі закреслено иметъ старателства.

⁵ Далі закреслено в сеи.

⁶ Далі закреслено при т.

⁷ Виправлено з оними.

к подлежащему присылать ⁸ со всѣмъ ⁸. Ибо если // послѣ сего вашего их 12
береженія, чрез вашу к воинских старшин Ногай і Чорного ⁹ таковіе жъ ⁹ [14]
ставки таковіе ¹⁰ в Польшу на злыѣ их содѣйствія пробѣрутсѣ, і ⁸ тамо в Польшѣ ⁸ велико россійскими командами поиманни будутъ, то некто болше, какъ ви і виш писаніи старшини Ногай і Черний, гдѣ надлежатиметь отвѣствовать будете всенѣомѣннѣ. Для чего сей ордеръ вы имъ і обявите имѣете.

1768 году
Сентябра 26 д.
№ 3325.
Арк. 11–12. Чернетка.

№ 208 1768 р., вересня 26. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Бугогардівської паланки Мусію Головку, з вимогою подати рапорт з переліком запорожців, які відмовилися вступати в команду для розшуку гайдамаків, та відправити до Січі козаків Кальниболоцького куреня Деркача та Яцка Старого, які відмовилися допомогти піймати злодія, козака їхнього куреня Макара. № 3326

Гспдну полковънику¹ бугогардовому Моисѣю Головку з старшиною 9
Ордеръ [11]

Репортъ вашъ, что ² с турецкой стороны гайдамацкой шайки болѣе ста человекъ ³ в Карабелномъ ⁴ чрезъ Бугъ бродом на сю сторону переправяс, пошли на низъ Бугу, за коими к поїмки хотя ви собравши съ ведомства вашего команду следоватъ намеревали, но находящие с въ видѣнній вашемъ козаки для того по вашему приказанію ⁵ ехатъ ⁶ не пожела, явили с ослушними, в Кошѣ сего теченія 25 д. полученъ ³. А понеже, что ⁷ в искорененіи таковых зловрѣдниковъ ⁷ состоитъ высочайшій ⁵ ея ім. ва. инътересъ і о том, что оная гайдамацкая шайки ⁸ в граници ⁸ здѣшніе вошли по уведомленію ⁹ нагайских командировъ ⁹ на Орловском // фарпостѣ ¹⁰, въ Киевскую 9
зв.

⁸⁻⁸ Написано над рядом.

⁹⁻⁹ Написано на лівому полі.

¹⁰ Далі закреслено на злоє.

¹ Далі закреслено само.

² Далі закреслено ви.

³ Далі закреслено с турецкой стороны.

⁴ Далі закреслено нанѣ. чрез р.

⁵ Далі закреслено я.

⁶ Написано на лівому полі.

⁷⁻⁷ Написано на лівому полі замість закресленого вам.

⁸⁻⁸ Написано на лівому полі замість закресленого в.

⁹⁻⁹ Написано над рядом замість закресленого состоящим.

губернскую¹¹ канцелярию¹² представленно, і настоять о впуске онои шайки в здешніе мѣста¹³ і не преловлениі¹³ прилежнишія виізследования.

Для того¹⁴, строжайше вам предлагается, по полученіи сего заразъ самовѣрнѣйше¹⁵, кто¹⁶ іменнѡ по вашему приказанію в ту партию ітить не похотѣлъ, справяс¹⁷ в Кошъ¹⁸ з собою репортъ привозить¹⁸. Что же касается до курѣнных калниболоцких, коі по вашему ж требованію в поїмки их курѣннѡго, вора Макара, вамъ¹⁹ в спомоществованія не учинили, то²⁰ імѣете імъ приказать, что б прописаніе в вашемъ репортѣ Деркачи Старий Яцко, непремѣно // для о тѣвту с вами вмѣстѣ до Коша приехали, коі если с вами доброволно приездитъ не похотятъ, то взятъ ихъ без і малѣйших ихъ оговорок²⁰.

1768 году

Сентябра 26 д.

№ 3326.

Арк. 9–10. Чернетка.

№ 209 1768 р., вересня 26. [В поході]. – Рапорт військового старшини Андрія Лук'янова Кошеві, про відсутність достатньої кількості козаків в його команді для розшуку гайдамаків; реєстр куренів із зазначенням кількості козаків, яких необхідно відправити до його команди

13 В Кошъ Воиска Запорожского Низового
[15] Покорний репортъ

По силѣ полученного мною с Коша ордера, в коємъ написано¹ с каких іменнѡ куреней и сколкѡ козаков не досланно будѣтъ, описав всѣ куренѣ при сочиненіи реєстра в Кошъ при репортѣ прислат. Для чего, в Кошъ Воиска Запорожского Низового при семъ репортѣ реєстръ, сколько и з якогѡ куреня козаков не висланно, прилагается. Хотя жъ надлежалѡ било і в прежде посланномъ от мене в Кошъ репортѣ реєстръ сочинить, сколько

¹⁰ Далі закреслено к ним маіора Вулфа.

¹¹ Виправлено з губернію.

¹² Написано над рядком.

¹³⁻¹³ Написано на правому полі.

¹⁴ Далі закреслено вам строжайше.

¹⁵ Далі закреслено см.

¹⁶ Далі закреслено по.

¹⁷ Далі закреслено за.

¹⁸⁻¹⁸ Написано на правому полі замість закресленого к подлежащему самоскорѣйше репортовать.

¹⁹ Написано над рядком замість закресленого вас.

²⁰⁻²⁰ Написано над рядком і на правому полі замість закресленого писанних к находящемуся нне в полковни. мѣстах г слѣду воисковому асаулу Сидору Бѣлому // подлежащее с ними учинить.

¹ Далі витерто списа т.

и с каких куреней козаков в команду не било, но за тим реєстръ не сочинень билъ, что толкъ з шести куреней казаки били, да и тѡ по малой части.

Воисковіи старшина Андрѣи Лукьянов

1768 году

Сентябра 26 д.

Помітка: Получень сентябра 26 д. 1768 году.

На конверті: В Кошъ Воиска Запорожского Низового

Покорний репортъ.

14
зв.

Залишки печати

Арк. 13, 14 зв. Оригінал.

№ 210

Реєстръ, сколкъ не досланно с каких куреней козаков, под сим значить. 1768 году сентябра 26.	число
3 Кущѣвского	20
3 Кислякѣвского	30
3 Вивонѣвского [!]	25
3 Конеловского	30
3 Сергѣевского	30
3 Донского	30
3 Батуринаского	20
3 Поповичѣвского	8
3 Васюринского	10
3 Незамайвского	15
3 Ижлѣевского	10
3 Щербиновского	30
3 Титаровского	10
3 Шкуринаского	5
3 Коренѣвского	30
¹⁻¹ 3 Рогѣвского ⁻¹	5
3 Калниболоцкого	29
3 Уманского	30
3 Деревянковского	5
3 Нижестеблѣевского	6
3 Вышестеблѣевского	5
3 Жерелѣвского	20
3 Переясловского	5
3 Мишастовского	20
3 Минского	2
3 Тимошѣвского	30
3 Величковского	30

13
зв,

¹⁻¹ Підкреслено.

14
[16]

3 Левушкѣвского	10
3 Пластунѣвского	30
3 Дядковского	30 //
	число
3 Бруховецкого	30
3 Платнѣровского	30
3 Пашковского	28

И того всѣх 649

Арк. 13 зв.–14. Оригінал.

№ 211 1768 р., вересня 26. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша
військовому старшині Андрію Лук'янову з наказом
відправити в його команду необхідну кількість козаків;
реєстр куренів, з яких будуть відправлені козаки
до команди. № 3332

15
[17]

Із Коша Воиска З. Н. високоблагородному гспдну¹ воісковому
старшынѣ Андрею Лукянову
Ордеръ

Репортъ вашъ, что не всѣ козаки в команду вашу явились і многих нѣтъ в Кошѣ полученъ, по которому с куренями тѣми, коѣхъ козаков² у васъ нѣтъ, справка чиненна³. По учиненій справки⁴ от кого⁴ уже высланны і с которого⁵ хочай і высланны, да в каком мѣстѣ дождаютьца, при сѣм імянный спысокъ вам прилагаем. По которому, імѣете вы во всѣхъ тѣхъ мѣстах, в коѣхъ пазначенно, что ожидають козаки³, гдѣ надлежытъ зараз⁶ стребовать, і сколко по вашѣм істребованій еще і каких курѣнних, ⁷і съ каких мѣстъ⁷ не доставатиметъ вам, в Кош репортовать. Самим же вам по полученій сего, зараз в повеленное вам мѣсто в Мяртвовод сколко ест команды, с тою і слѣдова т.

1768 году

Сентябра 26 д.

№ 3332.

Арк. 15. Чернетка.

¹ Далі закреслено асаулу во.

² Далі закреслено та.

³ Далі закреслено і.

⁴⁻⁴ Написано на лівому полі замість закресленого с которого куреня.

⁵ Далі закреслено пѣ выс.

⁶ Написано над рядком замість закресленого і.

⁷⁻⁷ Написано на лівому полі замість закресленого і от кого.

№ 212

Рогъвцѣ з Носанѣвского будутъ. 16
Коренѣвцѣ зъ Ингулця и Ингула будутъ. [18]
Шкуринцѣ¹ з Омелового и Камянки бу.
Титарѣвцѣ з Великої Води, Тернѣвокъ бу.
З Ирклѣевского з Омелового бу.
Незамаївского з Омелового будутъ.
Щербиновского всѣ рушили сего дня.
Васюринского з низу будутъ.
Поповичѣвцѣ з Носанѣвского и Саксаганѣ будутъ.
Батуринского сего дня рушили.
З Самарѣ Сергѣевского 15 будутъ, а пятнадцять з Сѣчи.
Конеловского пѣшло 15, з Ингулця ѡсталниє будутъ.
З Ивонѣвского з Ингула будутъ.
Кислякѣвского сего дня виишли. //
З Калниболоцкого 29, паказ атаман сам в Базувлук поехал висилан недавно. 17
З Уманского 30, стоят готови, у Базувлукѣ 4-х, у Вербовому озму. [18]
З Деревянковского 5 в Сакъсаганѣ.
З Ныжестеблѣевского 6 в Саксаганѣ да в Ингулцѣ.
З Вышестеблѣ. 5 в Носакѣвскѣмъ.
З Джерелѣвского 20 з Саксаганѣ.
З Переясловского 5, всѣ в командѣ ест, а каких нѣт, то там атамал знаєт.
З Мышастовского 20 в Громоклыѣ і в Ингулцѣ.
З Мѣнского 2 с Чирви зараз будутъ.
З Тимошѣвского 30, у Базувлучку всѣ готові.
З Величковского 30 з Вовчоѣ будут скоро.
З Леушковского 10 у Громокліѣ.
З Пластунѣвского 30 у Самарѣ, за коѣми атаман поѣхав.
З Дядковского 30, всѣ в Ингулцѣ стоятъ.
З Бруховецкого 30, пошло сего дня десят, а двадцят в Ингулцѣ в Ингулцѣ
[!].
З Платнѣровского 30 в Ингулцѣ да у Громокліѣ.
З Пашковського 28, сіѣ всѣ в Саксаганѣ.
Арк. 16, 17. Чернетка.

№ 213 1768 р., вересня 26. Устя Громоклії. – Рапорт військового осавула Сидора Білого Кошеві, про відправку до Запорозької Січі гайдамаки, козака Кисляківського куреня Іська Довгого, який брав участь в нападі на слободу Голту, та про звільнення з полону гайдамаки, козака Дядківського куреня Василя Уроди,

¹ Перша літера виправлена з 3.

козаками того ж куреня Василем Шипликом, Мусієм Половим та Іваном Носом

26
[28]

В Кошъ Войска Запорожскогѡ Нызовгѡ
Репортъ

Сысканной і пойманной мною на косах буговихъ пры станахъ рыбныхъ, прыличившийся к грабительству убегающихъ с турецкой слободы Голти въ Полшу въ Кодимъ на дороги жыдовъ, курънний кѣслякѣвский воръ Їско Довгий, при семъ за подлежащимъ конвоемъ чрезъ козаковъ кѣрѣннихъ [!] кислякѣвскихъ Ивана Писмѣнного^а с товарищи, въ оной Кошъ ѡправляются. Бывший же с ним, Довгим, взмѣстѣ на грабительствѣ курънний дядковскій Василь Урода, также мною при станахъ рыбныхъ на косахъ Лыманскихъ билъ пойманъ і одал для отвозу под карауломъ въ Кошъ козакамъ куреня Дядковскогѡ Василю Шиплику, Мусѣю Половому, Івану Насу^б і прочимъ оногѡ куреня, на косѣ в Бубликовихъ живущимъ козакамъ. Но, какъ нинѣ я получивъ извѣстїе, что обявленныѣ козаки не слушая моего імъ повелѣнїя, чтобъ его, Уроду, овестъ // в Кошъ, самоволно розбивъ зъ егѡ набитую мн[ою] колоду, свободно его отпустили, которой Урода якоби уже самъ своімъ возомъ і лошады поехалъ в Сечь. Ѣ чемъ въ оной Кошъ Запорожскогѡ Войска въ покорности моей симъ репортуя, покорно прошу, какъ с прописанными аслушниками і противниками моему велѣнїю повеленно будетъ от оногѡ Коша поступитъ, чрезъ сего нарочногѡ козака резолюціею снабдитъ не оставитъ.

26
зв.

Войсковий асаулъ Сидоръ Бѣлий

1768-го гѡду

Сентябра 26 д.

Устя Громоклії.

Помітка: П. сен. 30 д. 1768 году.

31
зв.

На конверті: В Кошъ Войска Запорожскогѡ Нызового
Репортъ.

Печатка

Проба пера на конверті: Чевѣрда, Иванъ Деревянко і Шулга, калниболотский Лодонка, Бойко.

Конѣливскій Семѣнь Воєний.

Шулзѣ да Ладонкѣ по кубку срѣбному.

Арк. 26–26 зв., 31 зв. Оригінал.

№ 214 1768 р., вересня 26. Устя Громоклії. – Листъ вѣйськового осавула Сидора Білого до кошового отамана Петра Калнишевського про відправку до Коша гайдамаки, козака Кислякѣвського куреня Їська Довгого, інформаціею про зберігання пограбованихъ речей козакомъ Василемъ Уродою в його курѣнного отамана,

**відправку викрадених коней до свого зимівника, через
неможливість перегнати їх до Січі та про від'їзд з командою
до р. Південний Буг на коси для пошуку гайдамаки Солodka**

Велможний пане 27
[29]

Милостиві́йший батку мой Пётръ Івановичъ

По повелѣнню велможности вашей, взятой мною въ козака куреня Деревянковского Степана Кривошиї с половиною части пчель въ четирехъ дѣжечках медь, на возѣ і пары лошадахъ вора курѣнного кислякѣвского Іска Довгого, да забратих в курѣнних калниболоцкихъ Сидора Важкого, Збаразского і Маигура, ¹кої били вмѣстѣ з Макаромъ ¹, кулбакъ четирѣ, рушницъ з вязнями двѣ да шкатулку, с пограблєнним оним же вором Іском Довгим імуществом, і тарѣлокъ цѣнових три, пры семь к велможности вашей чрезъ козака курѣнного кислякѣвского Івана Писмєнного о правляю.

Дядковский же курѣнный воръ, Василь Урода, за словесним спросом доброволно мнѣ объявил, что якобы пограблєнное ним вмѣстѣ с прописанным Довгым імущество і денегъ тридцять рублей отвезъ до куреня ¹ і отдал атаману, что ¹ і находится все въ атамана дядковского Кулика. Бочка горѣлки, которая была в Ингулѣ въ зимовнику козака курѣнного калниболоцкого Копила, аставлєнна пошедшим в Польшу на грабитєлство курѣнным // калниболоцким же Тараном, па справки мною прописанным Копиломъ мнѣ ¹ объявлено, что объявленная бочка горѣлки атаманом калниболоцким Костяним, еще въ первой разъ будучи въ Ингулѣ взята до Сѣчи. Лошадей воровскихъ, велможний пане, въ здешнем бугогардовом ведомствє по стадах і другихъ мєстах па сиску собрал десятков болше двохъ, коїх, что крайне отсель въ Сѣчъ отправит нѣким, намерєнь оние лошади всѣ отправит для смотрѣння въ свой зимовник, для занятія которих в Сѣчъ, покорнѣйше прошу велможности вашей не оставит прислат ко мнѣ козаковъ ординарних двохъ, которые б мене іскали іли дожидалися бъ въ Вербовом въ Титарнѣ.

27
зв.

А себѣ ж, велможности вашей, чрезъ сие доношу, что сєго ж числа по отправки сєго, імею отправитя до реки Бугу на коси для сиску курѣнного кислякѣвского Солodka, о котором уже секретно і провѣдавъ, понад рекою ж Бугом слѣдовать намерєнь до Гарду. Что велможности вашей донєсши, с моім глубочайшим упокорєнїєм і преданностию при нижайшем уклонѣ смѣю імяноватя.

Велможности вашей милостивѣйшого моего батка покорнѣйшим і вѣрним
слугою Сидор Бѣл[ий], асаулъ воискови[й]

1768-го году
Сентябра 26 д.
Устя Громоклії.

¹⁻¹ Написано над рядком.

Помітка: П. сєн.² 30 д. 1768 году.

30 *На конверті:* Егѡ велможности Калнишевскому, милостивѣйшему моему
зв. батку Петру Ивановичу, в Сѣчи всепоко^рнѣйше.

Печатка

Арк. 27–27 зв., 30 зв. Оригінал.

№ 215 1768 р., вересня 28. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша
військовому старшині Андрію Порохні, про відправку
розпорядження самарському полковнику доукомплектувати
його команду необхідною кількістю козаків. № 3342

21 До Порохнѣ
[23] Ордерѣ

Репортѣ вашѣ от 24-го числа сего, в Кошѣ полученѣ, что по вашему
требованію полковникѣ самарскій в команду вамѣ 500 человѣкѣ собратѣ
не можетѣ потому де, что многіе курѣнніе атамани по насланным от себе
приказам, также і сами за приездом своїхъ курѣннихъ зѣ зимовниковѣ до
курєнеи позабирали^а. А понеже, показанніе атамани хотя к своїм курєням
в команди козаковѣ своихъ курѣннихъ і забирали, однакѣ, чтобѣ уже в
вѣдомствѣ самарском, по елику оноє разстоєнієм не малое, козаковѣ не
доставало, ненадежно. Для того, посланнім к полковнику самарскому
ордером крѣпчайше подтверждено, чтоб онѣ какѣ возможно, не пред-
21 ставляя в резонѣ нѣкакихъ невозможностей, // со всѣхъ зимовниковѣ пове-
зв. ленное чысло козаковѣ собравѣ, в команду вамѣ поручилѣ. Что жѣ по сему
вами предвидѣнно будетѣ, имѣете Кошѣ репортоватѣ.
Сентябра 28 д.

1768 году.

№ 3342.

Арк. 21–21 зв. Чернетка.

№ 216 1768 р., вересня 28. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша
полковнику Самарської паланки Дмитру Кулику з вимогою
відправити в команду військового старшини Андрія Порохні
по одному козаку від кожного зимівника і укомплектувати дану
команду необхідною кількістю людей. № 3343

19 До полковъника самарскогѡ з стар.
[21] Ордерѣ

На репортѣ вашѣ, в Кошѣ сего числа полученѣи, коім ви¹ представляя, яко¹
в повелєннѡю от Коша гсдну воісковому старшинѣ Андрею Порохнѣ²

² Далі витерто 20.

¹⁻¹ Написано над рядком замість закресленого чгѡ.

петисотную команду³ с ведомства вашего³ козаков вистатчить по причинѣ тои, что курѣнними⁴ атаманами⁵ до куреней⁶ в здѣшніе команди многих позвано, і осталния до востребованія туда ж о готовности битъ приказано⁷, чемъ они⁸ і оговариваются, не можно³, просите резолюціи³. В резолюцію вам предлагается, хотя с ведомства вашего нѣкиє козаки курѣнними атаманами до куреней і позванны, а прочим в готовности битъ, куда⁹ же по приказываніем¹⁰ вамъ с тих же зимовников, // і нѣединого зимовника не минуя, по единому козаку¹¹, а буди по единому не доставатиметь петисотного числа, то¹² і туда в ту петисотную команду г. воисковому старшинѣ Порохнѣ без всяких их оговорокъ, ібо в сѣм состоитъ государственной интерес¹³ вислатъ. ¹⁴І какъ наискорѣе і всенеоименно все¹⁴ полным числом, ³даби от его, г. Порохнѣ, в Кошѣ о сѣм представлении не слѣдовало³, вистатчить¹⁵ ему¹⁶ поручить імеете.

19
зв.

1768 году

Сентябра 28 д.

№ 3343.

Арк. 19–19 зв. Чернетка.

№ 217 1768 р., вересня 28. р. Ингул. – Рапорт військового осавула Сидора Білого Кошеві про відправку на Січ пограбованого майна та коней, відібраних у гайдамаків, козаків Івонівського та Дядківського куренів Максима і Василя Уроди, через отамана Крилівського куреня Степана Гелеха, та від'їзд зі своєю командою до р. Південний Буг; реєстр майна та коней, відібраних військовим осавулом Сидором Білим в Перевізці і Солонцях

Велможному і высокородному гспдну гспдну атаману кошевому Петру Івановичу Калнишевському зъ високопочтеннѣйшими гспдами войсковими старшинамы

32
[34]

² Далі закреслено с.

³⁻³ Написано на лівому полі.

⁴ Виправлено з курѣнніє.

⁵ Виправлено з атамани.

⁶ Далі закреслено мн. в здѣ.

⁷ Далі закреслено не можно.

⁸ Далі закреслено і о в.

⁹ Виправлено з [...].

¹⁰ Далі закреслено однакъ.

¹¹ Далі закреслено в ту петистаю.

¹² Далі закреслено і полного.

¹³ Далі закреслено брать.

¹⁴⁻¹⁴ Написано над рядком замість закресленого і всескорѣше в сю.

¹⁵ Далі закреслено імеете.

¹⁶ Далі закреслено гспдну Порохнѣ.

Репортъ

С побитихъ мною, с повелѣния вашей велможности, ходившого въ Полшу на грабительство курѣнногѡ ивонѣвскогѡ Маѣима пчель въ двоухъ дѣжкахъ медъ, на возѣ і лошадахъ взятыхъ въ вора, курѣннаго дядковскогѡ Василя Уроди, да воровскихъ лошадей, въ здешнемъ бугогардовомъ ведомстве по сискиваннихъ і собраннихъ двадцатеро троє, ѡ коихъ у сего для усмотрения вашей велможности і реєстръ прилагается, чрезъ глдна атамана куреня Крилѣвскогѡ Степана Гелеха, при семъ к велможности вашей отправляю. Причемъ і о себѣ доношу, что сего чысла з Ингула до реки Богу отправляюсь.

Войсковий асаулъ Сидор Бѣлий

1768-го году

Сентябра 28 д.

Река Ингуль.

Помітка: П. сен. 30 д. 1768 году.

35 *На конверті:* Въ Кошъ Войска Запорожского Низовогогѡ
зв. Репортъ.

Залишки печатки

Арк. 32, 35 зв. Оригінал.

№ 218

33
[35]

Реєстръ сколько забрато въ стадахъ Перевѣзкомъ і Солонцяхъ воровскихъ лошадей, і чийхъ іменно, і за что і о прочемъ.

Учиненъ 1768 году сентября 28 д.

Въ стадѣ перевѣзком.

Бывшихъ вмѣстѣ с Макаром, калниболоцким, в степу курѣнныхъ калниболоцкихъ же, коі і прочіє курѣннє калниболоцкє в степу собравшись, въ чабановъ воли і вѣвцѣ брали:

Сидора Важкого коней 2: гнѣдого і каштановатого.

Кулбакъ 2.

Рушницу з вязнею 1.

Збарзкого коней 2: сивого і рыжого.

Кулбаку 1.

Рушницу 1.

Майгурового коня 1 каштановатого.

Кулбаку 1.

Ногайскихъ кобилъ 2: рыжу і ворону з лошатами.

Курѣннаго ведмедовскогѡ Самѣйла Журавскогѡ Пластуна, которой давалъ курѣнному калниболоцкому Лодонцѣ в Полшу на грабительство коня, забрато:

Кобиль¹ бѣлу з лошом і гнѣду 2.

¹ *Виправлено з Кобилу.*

Лошицю сиву 1.

Стригуна гнѣдого лисого 1.

Ему ж аставленно коней сивого і гнѣдого 2.

Кобилу з лошом 1.

І стригуна 1.

Калниболоцкого курѣнного Кырыка Писмежного, которой билъ в Полшѣ на грабителствѣ, взято коня чалого 1. //

Курѣнного кислякѣвского Ёска Довгого коней взято гнѣдого і рыжого 2.

Вѣзъ, хомут со всею упряжю.

33

зв.

В стадѣ, что в Солонцяхъ стоить:

Курѣнного дялковского Василя Уроды, которой билъ вмѣстѣ с Довгим, кислякѣвским, на грабителствѣ, забрато:

Коней рыжого, лисого, гнѣдих 2-х і вороного 4.

Кобиль без лошатъ каштановату гнѣду, слѣпу і рыжу лису 3.

Вѣзъ, хомутъ со всею упряжю.

Ему ж, Уродѣ, аставленно коня гнѣдого, кобилу ворону з лошом і стригуна рыжого.

Курѣнного левушковского Михаила, которой билъ в Полши в городѣ Рашковѣ на грабителствѣ, взято:

Коней чалого і гнѣдого 2.

Ногайского жеребця сивого 1.

Въ Козацкой плавлѣ в козака курѣнного тытаровского Пишного, ходившого в Полшу на грабителство, курѣнного канѣвского Федора

Канѣвчати взято:

Коней сивого і полового 2, кої продажи: сивий за 6 ру. 50 ко., половий за 2 ру. 50 ко.

Кулбаку 1. //

Въ Кравця, курѣнного конеловского Яцка, за передержателство вора Ёска Довгого, воровскихъ вещей взято:

34

[36]

Коня бѣлого 1.

Смушковъ чорних 45.

Рудихъ кримских 10.

І того всѣхъ коней 25

Арк. 33–34. Оригінал.

№ 219 1768 р., вересня 28. Походіівський форпост. – Лист полковника Першого Компанійського полку Мойсея Кодинця до кошового отамана Петра Калнишевського, про отримання рапорту від сотника Антона Кодинця з обставинами затримки викрадених гайдамаками коней, обґрунтованою відмовою повернути коні Війську Запорозькому Низовому, оскільки вони викрадені «с Полши», а не в ногайців, та неправдиві наклепи запорозького полковника Івана Кулика на згаданого сотника

Велможный і высокородный гспднъ атаманъ кошовый Войска
Запорожского Низового

Млствий добродѣю мой Петръ Івановичъ

По писму вашей велможности, состоявшомусь по представлению полковника Кулика, о занятыхъ командою сотника Антона Кодинца угнатиыхъ ворами якоби с нагайской стороны лошадей, на отправленной от мене к оному сотнику Кодинцу орде^р, в присланном ко мнѣ сего сентябра 26 д. репорте написалъ. Будучи де в розезде з ставки Березоватой козакъ репортоваль ему, сотнику, что видѣл онъ на балки, прозиваемой Печеной, до несколько члвкъ гайдамакъ. Почему онъ за силу главной команды велъный о искорененіи и поімке шатающихся по степу гайдамакъ, для сиску онихъ команду олтъравиль, которою де командою техъ гайдамакъ не сисканно, а найденни толко оставленниѣ теми гайдамаками лошади, которые поклеянни разними цѣфърными писменнами, номерами, на заднѣхъ левихъ
38
зв. окаракахъ, и пригнати к нему, сотнику, в ставку. Оние ж де лошади // не нагайские, яко жъ в нагайцовъ клеймитъ лошадей писменными номерами никогда обикновения не бивало и нинѣ нетъ, но с Полши онихъ вигнанно ворами, какъ то і тясма к тому месту, где оние заняты ис Полши, а не с турецкой съторони по узъ слободу Плетной Ташликъ лежала. Коі де все лошади и олправленни от него в полковую Второго Компанѣйского полку канцелярию, а отоль, за силу ордера гспдна примеръ-маиора Вулфа, посланни в крепост Святия Елисавети къ его высокородию гспдну за коменданта полковнику Корфу.

Више упоминаемий же полковникъ Куликъ в Кошъ Войска Запорожского донѣслъ несъправедливо, потому что в то время, какъ командою сотника Кодинца заняты лошади, онъ, Куликъ, тамо не былъ и тясмою за оними не ездиль, и о техъ лошадехъ ниолкого не слыхаль потол, пока с нимъ, сотъникомъ, не звидѣлся и об онихъ, занятыхъ его командою лошадахъ, от самого сотника увѣдомлясь, посля того уже чрезъ присланного к нему полкового старшину Василя Чернявского писмом, олдачи техъ лошадей требоваль, которие еще до получения оногo писма, какъ вишше значитъ, по командѣ олправленни.

Вашей велможности млостиваго добродѣя моего покорнѣйший слу[га]
полковникъ Мойжѣй Кодинецъ

1768-го году

Сентябра 28 д.

Съ фартпоста Походеевского.

Помітка: Пол. 1768 году октября 4 д.

Арк. 38–38 зв. Оригінал.

№ 220 1768 р., вересня 29. [Новоросійська губернія] – Промеморія
Новоросійської губернської канцелярії Кошеві Війська
Запорозького Низового про втечу з гауптвахти гайдамаки
Михайла Кушнера. № 4457

Промеморія

56
[58]

Ис канцелярії Новоросііскои губернії въ Кошъ Воиска Запорожского Низового. По указу ея імператорскаго величества в канцелярії Новоросііскои губернії, слушавъ репорта поданного от капитана Фурмана, въ коемъ объявлено. Сего же сентября противъ 28 числа по полудни выходе второвнадесят часу, находящеися въ гоубтвахте на карауле Казловского пехотного полку каптенармусъ Василии Перемышлеву рапортовалъ ему, что того ж 12 часу содержащеися под карауломъ колодникъ, гайдамакъ Михаила Кушнеръ, ис под часовъ стоящегу в колодничей избе на чесах салдата Петра Некереева, во время выхода ево, Кушнера, на дворъ будто бы для выпорожнения бежалъ, почему того ж самогу часу онои каптенармусъ с салдатами для сыски и поимки ево, Кушнера, посланы, да и для таковой же сыски и поимки отослании командъ в здешния фарпостную козацкую и гарнизонную команды, равну и в Кременчуцкое ротное правление в то ж самое время знатъ дано. Посланной же каптенармусъ с салдатами для сыски ево, колодника, еще не возвратился, а салдатъ Никереевъ арестованъ и содержится под карауломъ, о чемъ къ его превосходительству, господину генерал-маиору и ковалеру Алѣксандръ Степановичу Исакову^а от него, Фурмана жъ, репортовано.

А по съправке в канцелярії Новоросііскои губернії, означенной, колодникъ Михайла Кушнеръ жителство свое з женою имеетъ Елисаветградской правііи в слободе Веселомъ Куте и содержался онъ, Кушнеръ, здесь в гоубтвахтномъ карауле с протчими колодниками по притчине бытия ево в Полше в гайдамацкой партіи для гърабительства и смертного убивства жидовъ и поляковъ, определенно, о сыске и поимке выше писанного бежавшегу гайдамаку Михаила Кушнера и о присылке ево для поступления с нимъ по законамъ в сию канцелярію въ Елисаветградскую и Екатерининскую правинциальные канцелярії, то ж и шанца Дъмитровского к ротному командиру, у коегу слобода Веселои Куть в ведомстве состоит, послать указы, а в Кошъ Воиска Запорожского Низового сообщить промеморию, коими указами велеть, а промеморию требовать, дабы о томъ, где надлежитъ учинены были стожаише [!] публикаціи, а особливу шанца Дмитровского ротному командиру, кому надлежитъ приказать в слободе Веселомъ Куте // присматривать, не приидет ли онъ, Кушнеръ, иногда туда в домъ к жене своей. И Кошъ Воиска Запорожского Низового о выше писанномъ благоволитъ учинить по ея імператорскаго величества указомъ, а в выше писанные места указы посланы. Сентября 29 дня 1768 года.

56
зв.

Серегей Боровский
Генеральной писарь Андреи Нефедьевъ

№ 4457.

Помітка: П. ок. 17 д. 1768 году.

Арк. 56–56 зв. Оригінал.

**№ 221 1768 р., вересня 30. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша
військовому старшині Олексію Чорному про заборону
розпуску команди без дозволу Коша, з вимогою не допускати
переходу гайдамаків «в Полшу на грабытелства». № 3348**

23 [25] Из Коша Воиска Запорожского Низового высокоблагородному
гсдну воисковому старшинѣ Алєѣю Чорному
Ордерѣ

Репортъ вашъ, что команди вашей козаки по нинѣшнему осеннему насту-
пающему холодному времени, без одѣва і обуви, также і харчевих припа-
совъ претерпѣвають будутъ немалую нужду, а нѣкоторые де і теперѣ во
всемъ не достаточни находятя, і претерпѣвають немалие нужди, чрез
что в далшее время удержатъ их будетъ не можно, в Кошѣ полученъ^а.
А понеже, вы опредѣлены і тамо нинѣ находитес на основаніи высочайшей
23 [26] ея ім. ва. грамоты // для преловленія шатающихся в Полщу і ис Полщи
зв. бродягъ, для того³ вамъ оттолъ о тпуску скоро бытъ не можно і найдоватя
вамъ тамо до тѣх поръ, пока будутъ от Коша повелѣніе, а без вѣдома
Коша ни вамъ самимъ съездитъ, ни команди¹ о тпускатъ никакъ не дерзатъ,
і в преловленіи убѣгающих в Полщу і оттолъ возвращающихся, поступатъ
по даннимъ вамъ² с Коша² наставлениямъ повелѣваемъ³.

Что жъ представляете, якобы входящих в Полщу на грабытелства
і оттуда возвращающихся, при чинимих вами розѣздах нигде не явилось
і не слышно, то о семъ в Кошѣ извѣстно, что в Полскои области находящи-
24 [26] мис великоросіискими // командами такови бродяги⁴ чрезъ вашѣ карау-
ли проходящіе⁴, безпереривно переловляются і куда надлежитъ о тправляют-
ся, коі⁵ ви імѣете какъ возможно іскоренятъ, ібо если опосля оніе вора
і бродяги где⁶ в Полшѣ⁶ появлятся, то ви неолтѣнно за нерадѣніе о лѣт-
свова т будете. Буди жъ означенный команди вашей козакам перемѣна
прислатъ с которого куреня будетъ, о чемъ по куренямъ і обявленно, то

¹ Далі закреслено посилатъ не.

²⁻² Написано над рядком замість закресленого [...].

³⁻³ Написано над рядком та на правому полі замість закресленого повелѣвается вамъ
в переловленіи такових імѣтъ всепрлѣжнѣишее старателство і в опредѣленних вамъ
мѣстах находится і розезди чинитъ до получения от надлежашей команди і от Коша о
сходѣ вамъ вамъ оттолъ дозволения.

⁴⁻⁴ Написано на лівому полі.

⁵ Далі закреслено і.

⁶⁻⁶ Написано над рядком.

в тѣ пори того куреня козаковъ⁷ по перемѣнѣ олпуститъ, а без перемѣни олюднѣ олпускагі самимнѣ сездитъ.

1768 году

Сентябра 30 д.

№ 3348.

Арк. 23–24. Чернетка.

№ 222 1768 р., вересня 30. Кіш. – Ордер Коша військовому осавулу Сидору Білому з інформацією про прийом гайдамаку Їська Довгого разом з пограбованим майном, та покарання козаків Дядківського куреня Василя Шаплика, Мойсея Полового і Івана Носа, які відпустили гайдамаку Василя Уроду. № 3349

Из Коша Воиска Запорожского Низового високоблагородному гспдну воисковому асаулу Сидору Бѣлому
Ордеръ

28
[30]

Присланиі отъ васъ при репортѣ вашемъ поиманный на Буговихъ косахъ воръ курѣнный киякъяский Їско Довгий, отъ козака того жъ куреня Івана Писменного с товарищи в Кошѣ принятъ, такожъ и значащисѣ по писму къ мнѣ писанному забратіе вами в сего вора и другихъ воровъ вещи, всѣ отъ него жъ, Писменного, принятии, конѣ пригнатиѣ с паномъ атаманомъ Крильвскимъ Гелехомъ в Кошѣ ѿт негѡ, Гелеха, принятии с вещми по реестру. Что¹ воръ Урода до Сѣчи приехалъ, а что¹ козаки куреня Дядковскогѡ Василь Шаплик, Моисей Половий, Іванъ Носъ не слушаю вашего приказа² не повезли до Сѣчи и разбивъ колодку олпустили свободно, то, что они учинили сие в не малое преслушание в противность же высочайшимъ и воисковимъ велѣніям,³ за то с ними в приездъ вашъ поступлено будетъ³. // В поїмки воровъ по данному вамъ ис Коша олжитому ордеру имѣете прилагатъ возможное старательствѡ и что происходитъ будетъ, съчаста репортоватъ.

28
ЗВ.

Атаманъ кошовий Петръ Калнишевский с товариствомъ

1768 году

Сентябра 30 д.

С Коша.

⁷ Далі закреслено по причинѣ.

¹⁻¹ Написано над рядком.

² Далі закреслено воръ Урода.

³⁻³ Написано над рядкомъ замість закресленого ви имѣете ихъ Шаплика, Половогѡ і Носа взятъ і с нарочними прислатъ сюда до Коша под крѣпкимъ караулом, имущество жъ ихъ искатъ отъ мала до велика // ѡписатъ приарестоват и поручит в смотрение тамо пребывающимъ честнимъ козакам до далшого разсмотренія.

№ 3349.

29
зв. *На конверті:* Из Коша Воиска Запорожского Низового гспдну воисковому асаулу Сидору Бѣлому Ордеръ.
№ 3349.

Помітка на конверті: Вишедшие с Криму іс плѣна грузинци города Камели Петро Бери, Иванъ Макарьевъ и Иванъ 2 намъ возам в свое отечество.

Слїд від печатки

Арк. 28–28 зв., 29 зв. Відпуск.

№ 223   **1768 р., вересня 30. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Кисляківського куреня Їська Довгого, про похід «в Полскую Україну» і напад на євреїв, які втікали з м. Умані**

155
[157]   1768-го году сѣнтября 30 д., курѣнънїи кислякѣвскїи Їско Довгїи въ войсковомъ сѣкѣвстрѣ допросомъ показаль:

Родомъ малороссїйского Миргородского полку сотѣнѣ Миргородской села Ярѣмякѣвъ, оца имени¹ за умертвиємъ въ малолѣтѣство его, Довѣгого, не знаеть, прозваниємъ же Харченка, а² мажки Мотрѣ, звания козачого, лѣтъ ему ороду болѣе тридцяти. По смерти маѣжки въ шести годах оставшис, тамо въ Ярмаках служиль по разѣнимъ людемъ годовъ з десятиъ. Зъ Ярмакѣвъ изъ запорожскими козаками будеть годовъ зъ 15-т зашед въ Сѣчъ Запорожскую въ курѣнѣ Кислякѣвскїи за атамана Гаврила Коваля³.

По такомъ приходѣ на Запорожѣжѣ, онѣ, Довгїи, на рибѣ добивался, а на конецъ уже третїи годѣ чумаковаль з разными козаками без всякого потиновения сего 768-го году до Петропавѣлова поста вѣтория неделѣ³. // 155
зв. Тоя ндли онѣ, Довѣгїи, зъ рѣчки Громоклїи зъ зимовника курѣних конелѣвских Якова и Сѣмена Кѣравцѣвъ, совокупясь зъ курѣнѣними дядкѣвскимъ Василемъ Уродою и деревянкѣвскимъ Игнатомъ Чевердою, двома вози пятаю лошады отехалы било въ Полскую Укрѣину сѣ намѣренїемъ, чтобѣ купитѣ тамо горѣлки илы харчи. Въ которой проездѣ, на тѣракту по ту сѣторону реки Буга на балкѣ Шѣвѣрнѣ, въздогнали их конѣнѣ ехавшиє курѣнѣниє, калниболотские Сѣменѣ Слабкїи, Логвинѣ Лодонка и Трохимѣ Бойко, конелѣвскїи Сѣменѣ Кравецѣ и деревянкѣвскїи Ничипорѣ Шулга, кої⁴ имѣ, что едут въ Полшу на грабителство, открилис, и с ними онѣ, Довгїи, и товарищы его, Урода и Чеверда, ехали до рѣчки Кодеми.

¹ *Виправлено з имене.*

² *Виправлено з от.*

³ *Далї закреслено тои неделѣ.*

⁴ *Написано над рядком.*

Тамо у Кодеми от случившихся полских жителей подговорени будучи, яко в то вѣремя от гайдамацких нападений жиди зъ полского города Умани побѣгъ чинятъ и надежно въ их грабительствомъ добичь получит, // онъ, Довгій, з тѣми семи челоуѣки согласилъся⁵ они жидовъ ограбитъ, и побѣжавъ дорогою за тѣми жидами посѣтигъ их, разграбили денги и вещи при них бившиє, и оставив тѣх жидовъ пришедъ⁶ къ рекѣ⁷ Бугу въ Сѣгнѣжкѣ тимъ грабежнимъ дуванились. Въ которомъ дуванѣ, ему, Довгому, прійшло денегъ 30 ру., свит женских кармазинних двѣ, лапсардакъ матеріи голубой, поясъ шовжовой червоній, да⁸ сверхъ того с числа тѣх денегъ⁸ онъ, Довгій, въ деревянкѣвского Шулги свит кармазинных женских двѣ и лапсардакъ матеріи голубой въ 7 ру. 50 ко.,¹¹⁻⁹ да от общества полских⁹ червонцовъ 14-т¹⁰ и маниста нѣсколко разковъ въ 20 ру. и купилъ¹¹. По дуванѣ, зъ них Слабкій и Бойко, оттолъ¹² зъ Стѣнки вернулись въ запорожские мѣста, а онъ, Довгій, с означенными пята, да еще къ нимъ не вѣдаєтъ отколь и каких куреней двома челоуѣки приехавшими, олправились било въ полские селения на грабительство. // Но когда у полского села Кривого Озера взяли извѣстие, что команды російские въ Уманы и въ протѣчих мѣстах гайдамак разгоняют и ловят, то онъ, Довгій, зъ означенными Уродою, Чевердою, Кравѣцемъ и Шулгою устрашас тѣх командъ, оставя Лодонку да с нимъ показанных незнаємихъ ему, Довгому, 2-х челоуѣкѣ, возвратилъся¹³ въ запорожские мѣста, и роздѣляс от тѣх своих товарищей онъ, Довгій, у рѣчѣжкѣ Громоклѣи зъ показанного въ дуван взятого и скупленого грабежного свит 4 кармазинних и лапсардакъ въ землю закопаль.

156
[158]

156
зв.

Потомъ находилъся въ лиманѣ на устѣ Днѣпра въ рыбной добичи, где его воисъковой асаул Сидоръ Бѣлій приехавши сискав, взял со всѣмъ при немъ бившємъ и прислалъ въ Кошъ. Въ Громоклѣи закопаних било свити лапсардака за сискомъ и взятємъ невѣдомо кимъ уже онимъ¹⁴ асауломъ⁴ не найдєнъно. Болѣе на воровствах и разбоях не бил, показалъ правєдно.

Помітка: Сєго Довгого асауломъ воисковимъ Бѣлимъ забрато:

Коней 2: рижий и каштановатий, уздъ 2, хомуть 1, вѣзъ 1, триноговъ 2, пасиногъ 1, путь ремѣнихъ 2, списъ з ратищєм 1, лапсардакъ матеріи голубои 1, свита сѣра 1, сверделъ 1, долото 1, сакви портки 1, скринка 1

⁵ *Виправлено з согласились.*

⁶ *Далі закрєслєно о.*

⁷ *Виправлено з рєчкѣ.*

⁸⁻⁸ *Написано на правому полі замість закрєслєного скупив.*

⁹⁻⁹ *Написано над рядком замість закрєслєного д. да.*

¹⁰ *Далі закрєслєно въ 20 ру., коі червнцы.*

¹¹⁻¹¹ *Написано на правому полі.*

¹² *Виправлено з оттого.*

¹³ *Виправлено з возвратилис.*

¹⁴ *Виправлено з имъ.*

з разним дробязками, поясъ каламажовий 1, денегъ 40 *ру*, червонцовъ 14-ти манисто.

Помітка на арк. 155: 1768 году поябра 21 д, сѣи Іско Довгий взят з пушкарѣ в курѣнъ Кислякѣвский атаманом Юхимомъ Суимомъ зъ товариствомъ на по-руки с тѣмъ, что отъ них при востребованіи в Кошъ будетъ представлень.
Арк. 155–156 зв. Чернетка.

№ 224   1768 р., жовтня 1. Яланець. – Рапорт військових старшин Макара Нагая і Олексія Чорного Кошеві про бій з гайдамаками на р. Яланець, полонення трьох гайдамаків та бунт козаків в командах військових старшин, які вимагали розділити гайдамацьке майно між козаками, а не відправляти його до Коша; реєстр злодіїв, пійманих при р. Яланець; реєстр козаків, які вчинили бунт у командах військових старшин Макара Нагая та Олексія Чорного

39
[41]   В Кошъ Воиска Запорожского Низового
Репортъ

Будучи ми, по опредѣленію Коша Войска Запорожского Низового в опредѣленних намъ мѣстах с командамы, для сиску и переловления входящих в Полскую Україну здѣшних подчиненних на зловредніи содѣйствія и от-толь з недоброучинства, паки в здѣшніе войсковіе воллосты убѣгающих, откудова хотя за таковими ворами и ежечастіе розѣезды от нас чинимы были, точію нигде такових злочинщиков в тѣх мѣстах не сискивало, какъ от нас в прошедшем сентябрѣ среднѣх числѣ и Кошъ репортомъ увѣдомлень.

А того жъ сѣнтябра 26, полковник бугогардовой намъ чрезъ нарочного и персонално самъ объявилъ, что многіе воровскіе соборища по низу рѣки Буга даже до Великого лиману в разних рѣчкахъ скривалища своі имѣють, тогда ми от оного полковника обстоятелно о таких воровских обращеніяхъ увѣдомилис, то совокупясь в едно мѣсто командамы и под назначашоюся рекою Бугом в тѣ мѣста отправилис било. И того жъ сѣнтябра 29, к вечеру на усть рѣчки Еланця прибилис, где сискали // сѣм-надцять человѣкъ воровъ, о которих зде имянній приложень регестръ, которіе, когда ми начали к нимъ приближатся и словесно стали ихъ, даби они доброволно склонилис увѣщевать, то оны на то наше прошение увѣщеваниємъ не смотря, устремяс на нас безчеловѣчнимъ свирѣпствомъ начали по нас с ружей и пѣстолетовъ бити, но Божіимъ защищеніємъ ниединого в нашей командѣ от тѣхъ сопотивниковъ не зараженно. Что ми видечи таковое ихъ безчеловѣчное и весьма опасное сопотивленіе, принужденни с оними поступитъ по точности врученнаго намъ воискового олкри-того листа и против втораго¹ пункта в ономъ изображеннаго, и начали по

¹ *Виправлено з перваго.*

них, какъ на непріятелеи, с ружей битъ, и когда уже они видя себе в том крайне болшь сопротивляться не могущих, принужденни бросится со всѣ в воду в плинь на тую сторону реки² Еланця, с между которых поймано трехъ человекъ: куреня Калниболотского Логвина Лодонку, Трохима Бойка; куреня Дѣнского Василя Калмаза, с между сих трехъ Лодонка ранемъ кулею в груди. Оставшіеся жъ четырнадцать четырнадцать [!] человекъ всѣ ли они от води или от стрелби живи естъ или нѣтъ неизвѣстно, а толко на тую // сторону реки Еланця перебралос человекъ до пяти, а кто именно, знатъ не можно было, толко ж с оних единъ примѣченъ куреня Дѣнского Семень Строц, за которыми гнать по наступающему ночному времени, да к тому ж и чрезъ оную речку в скоросты переправится крайне било³ не можно.

40
[42]

На другой же того день, тоестъ 30-го числа, паки на тое мѣсто, гдѣ с оними разбойниками происхождение было, ездили, и за призывомъ живущихъ тамо над Богом в у скѣтѣ запорожскихъ козаковъ в оную речку с каюками сискивать, не утон ли кто с тѣхъ разбойниковъ, на тую сторону ретировавшихся, то сисканно едного, куреня Крилѣвского Павла Колосуна, которой отоль витащенъ и в землю преданъ. Болше жъ никого за глубокостю той рѣки хотяби и биль, сискать не можно. Имѣние жъ воровское: лошады с кулбаками и протчое, хотя в силѣ войсковихъ срогихъ, намъ врученних олкритихъ ордеров, проти вторихъ пунктовъ во с тѣми ворами какъ прежде, такъ и ннѣ, о здавать в Кошъ слѣдовало. Но понеже, нашей команды козаки не взирая на войсковія срогія к намъ притверждения (которіе при томъ и имъ обявленни были)⁴ и не почитая насъ за своіхъ комендировъ, сбунтовавши с с непристойными угрожениями обявляя намъ, даби оное воровское имущество нами имъ роздуваненно било, и ежели де ми к тому ихъ совѣту пристать не пожелаемъ, то и сами они то здѣлать имѣють // и за оное пред Кошемъ олвѣтствовать должни. И мы видячи, что не токмо наших увѣщан[ий], но и войсковихъ ордеровъ срожайшіи повелѣния от них в пренебреженіи осталис и чтобъ било вивестъ оное все воровское имущество на реестръ для представленія в Кошъ, то оними не допущенно. И такъ оніе всѣ воровскіе имущества, какъ первого конелѣвского Голожа чати, ружья, такъ и посланних от нас при репортѣ нашемъ четырехъ воровъ имущества, ровно и нинѣшних, врось ими роскупленно, і собранніе за оную продажу денги на каждой курѣнь по дванадцяти рублей и пятьдесятъ копѣекъ роздуваненни. Кто жъ с тѣхъ козаковъ главными к тому злу предводителями явилис, о томъ zde имянный сочиненъ реестръ.

40
ЗВ.

О чемъ в Коша Войска Запорожского Низового представляя просимъ, значащимся бунтовщикамъ и презрителям войсковихъ велѣний, без награждения за таковое ихъ безчинство и презрѣніе Коша штрафомъ не оставить.

² Написано на лівому полі.

³ Написано над рядком.

⁴ Дужки автора.

Вори жь, которіє для подлежащего с ними поступления в Кошъ Войска Запорожского Низового при семь нашѣмъ репортѣ посылаются, репортуемъ.
Воисковіє старшины Макаръ Нагай, Алѣзий Чорний

[17]68 году

[О]ктября 1 д.

[Е]ланецъ.

Помітка: П. ок. 5 д. 1768 году.

Арк. 39–40 зв. Оригінал.

№ 225

41
[43]

Рѣєстръ, каких куреней вори в Еланцѣ сисканни и какъ они по именамъ и прозваніямъ

Куреня Калниболо тского

Макар Слюсаръ, Логвинъ Лодонка, Микола Вѣдма, Трохимъ Бойко, Гарасимъ Шостопаль, Остапъ Попка.

Кислякѣвского

Трохимъ Сиволапъ.

Конелѣвского

Кирикъ, а прозванія неизвѣстно.

Крилѣвского Павло Колосунъ (умеръ)¹.

Дѣнского

Семень Строць, Василь Калмазъ.

Корсунского

Яцко Швець.

Мишастовского

Лаврѣнь имѣ², прозваніє жь неизвѣстно. //

41
зв.

Величкѣвского

Игнатъ Люлка, Гарасимъ Нужа.

Сѣргѣевского

Хома и Кононь, прозванія жь имь неизвѣстно.

Арк. 41–41 зв. Оригінал.

№ 226

42
[44]

Рѣєстръ, каких куреней козаки взбунтовавшись в противность войсковихъ ордеровъ, воровскіє имущества самоволно распродали¹ и какъ по именамъ и прозваніямъ, о томъ значить:

Пашкѣвского Иванъ Бѣлоусъ³.

Ведмедѣвского Їско Самецъ.

Бруховецкого Иванъ Смола.

¹ Дужки автора.

² Слово взято в квадратні дужки та підкреслено.

³ Виправлено з разпродали.

Дядкѣвского Тара *с* Джукань.
 Пластунѣвского Ивань Малій^б.
 Левушкѣвского Мака *р* Бистрій.
 Величкѣвского Данило Печеній^в.
 Тимошѣвского Ивань Сова^г.
 Полтавского Степань Узбѣгъ.
 Джерелѣвского Федѣръ Продань^г.
 Вишестеблѣвского Максимь Малій.
 Деревянкѣвского Улась Плись.
 Уманского Василь Чубъ^д.
 Калниболотского Павло Кабохлисть. //
 Кущѣвского Омелко Лелєтя. 42
 Кислякѣвского Матвѣй Уласенко^е. 3в.
 Ивонѣвского Ивань Литвинъ^е.
 Конелѣвского Кирикь Хропко.
 Сергѣевского Петро Пѣвторацкій.
 Дѣнского Василь Стрижакъ^ж.
 Крилѣвского Степань Дѣденко^з.
 Канѣвского Яцко Лепета.
 Батуринаского Микита Дѣнь^и.
 Поповичѣвского Грицко Горкуша^і.
 Васюринского Андрѣй Кіянция^і.
 Незамаївского Василь Штимбул^і.
 Ирклѣвского Назар Сѣроштань.
 Щербиновского Федоръ Щербина^к.
 Шкуринаского Олекса Руд^л. //
 Коренѣвского Грицко Мовчань^м. 43
 Рогѣвского Ивань Коробочка. [45]
 Корсунского Савка Скобковскій.
 Арк. 42–43. Оригінал.

№ 227 1768 р., жовтня 2. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому старшині Андрію Лук'янову про відправку наказу курінним отаманам відрядити частину козаків до його команди; реєстр куренів, де очікувалася заміна козаків і в яких зміна не передбачена. № 3373

Зъ Коша Воіска Сапорожского Низового високоблагородному г спдну воісковому старшине Андрею Лукянову 36
 Орде^р [38]

¹ Далі закреслено І.

З репорта вашого Кошу присланного², что прежде висъланним к воисковим старщинам Ногаю і Чорному в команду с куреней по шести члвкъ козакам перемѣни падобно, мы вѣстими, по которому³ вашему репорту чрез посланнихъ всѣхъ куреней атаманам, о чиненіи тѣм козакам перемѣнъ предлаганъно, по нѣкоторіе обявили, что будетъ учиненна, а нѣкоторое нег. С которих же куреней⁴ точно тѣмъ козакам перемѣна учинилъся, а с которих нѣтъ, о том сочиненній реестръ у сего вам для вѣдома прилагается.

1768 году

Октября 2 д.

№ 3373.

Арк. 36. Чернетка.

№ 228

37
[39]

Реестръ, которим козакам и каких куреней перемѣна будет,
а с какових не будетъ

Корсунскогѡ будутъ.

Калниболотскогѡ не будутъ.

Уманскогѡ не будутъ.

Деревянковскогѡ будутъ.

Нижестеблѣвскогѡ не будутъ.

Вышестеблѣвскогѡ не будутъ.

Джерелѣвскогѡ послани 6 члвкъ.

Переясловскогѡ будутъ.

Повтавскогѡ [!] не будутъ.

Мышастовскогѡ не будутъ.

Мѣнскогѡ не будутъ.

Тимошѣвскогѡ не будутъ.

Величковскогѡ не будутъ.

Левушковскогѡ не будутъ.

Пластунѣвскогѡ не будутъ.

Дядковскогѡ будутъ.

Бруховецкогѡ не будутъ.

Ведмедовскогѡ будутъ.

Платнѣровскогѡ не будутъ.

Пашковскогѡ не будутъ.

Куцѣвскогѡ не будутъ.

Кислякѣвскогѡ не будутъ.

² Далі закреслено съ каки.

³ Виправлено з якому.

⁴ Написано над рядком.

Ивонѣвского будуть. Всѣхъ с ихъ олпустил веденний, хотябы якого въ скоромъ времени и не явилось.

Конеловского не будутъ. //

Сергѣевского будутъ.

Донского не будутъ.

Крилѣвского будутъ.

Канѣвского будутъ.

Батурина не будутъ.

Поповичѣвского не будутъ.

Васюринского не будутъ.

Незамаївского будутъ.

Ірклѣевского будутъ.

Щербиновского будутъ.

Титаровского не будутъ.

Шкуринского будутъ.

Коренѣвского не будутъ.

Рогѣвского не будутъ.

Арк. 37–37 зв. Чернетка.

37

зв.

№ 229 1768 р., жовтня 2. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Платнірівського куреня Івана Пастриги, про похід «въ Полшу на грабителство» і невдалий напад на м-ко Рибницю в складі загону ватажка Кості Волошина

1768 году октября 2 д., платнѣровский курѣнный Иванъ Пастрига¹ въ пушкарнѣ войсковой² допрашиванъ, показалъ:

157

[159]

То родомъ зъ Малои Россіи Прилуцкого полку сотнѣ Прилуцкой села Заїздивъ, от оца Якова Клименка, матки Марї, звания козачого, отроду лѣтъ ему зъ 28³. По смерти оца⁴, тамо въ Заїздахъ находилъ при маткѣ⁵ и по людехъ в службѣ до 10 годовъ. Зъ Заїздовъ, будетъ годовъ 12-т, завезенъ курѣннымъ платнѣривскимъ Терешкомъ, Демковимъ братомъ въ Сѣчъ въ курѣнъ Платнѣривский за атамана Пилипа Стягаила⁶.

Съ прибития на Запорожѣ онъ, Пастрига, наидовался⁶ первие⁷ въ Ингулцѣ, в зимовнику дядка его двоюродного, бившого войскового судїи Демка Старого, годъ, а въ⁸ речкѣ Терсѣ в зимовнику жъ товариша куреня

¹ *Виправлено з Пастряга.*

² *Виправлено з войсковомъ.*

³ *Виправлено з 20-т.*

⁴ *Далі закреслено при маткѣ.*

⁵ *Далі закреслено и раз.*

⁶ *Далі закреслено в службѣ.*

⁷ *Далі закреслено въ зимовнику.*

⁸ *Далі закреслено товари.*

157 зв. Платнѣровского Пилипа Стягаила у службѣ полтора года. Потомъ по прежнему// въ дядка его, означенного Демка Старого, въ Ингулцѣ⁹ годовъ зъ два. Напоследок, при¹⁰ разнихъ¹¹ козакахъ¹² риболовил и чумаковалъ непорочно.

Сегож 768 году июля первихъ числѣ, по дни апостол Петра и Павла, видя шедшихъ въ Полшу на грабительство, покусился възять къ себѣ на тож умислѣ, и послухавъ при тому собираючихся по ту сторону рѣки Буга въ урочищѣ Раманковѣ гаидамакъ, къ имъ в сопряженіе на своіхъ парѣ конях отправился. Где в Романковѣ, приехавши онъ, Пастрига, засталъ въ собраніи чловѣкъ до 50-т, межи коіми курѣннихъ крилѣвского Петра Кучера и васюринского Івана Харсуна, а протчихъ не вѣстимихъ, и оними въ единство принятъ.

158 [160] Зъ Романкова принявши путь имѣли до полского села Кривого Озера, тамо жителъ Костя Волошинъ приобшас имъ абозвался битъ вождомъ до реки Днѣстра въ полское мѣстечко // Рибницю, почему того Волошина принявъ, маршеровали до Рибницѣ. Доспѣвши Рибницѣ онъ, Пастрига, зъ другими оставливанъ билъ у батовъ на береженіи, а протчие чловѣкъ до 40 пѣшо¹³, вшедъ туда, в Рибницю, разъграбили тамошную паланку. Въ самой тотъ случаи паланки ограблення, сотникъ полский казарчинський Дубина з командою напавъ ихъ, и произведя сраженіе, убил зъ нихъ 7-м чловѣкъ, в том числѣ кислякѣвского Харсуна¹⁴, и вѣсе грабежное и¹⁵ лошади¹⁶ отнихъ олявъ, распудивъ.

158 зв. Откуда з Рибницѣ онъ, Пастрига, яко у батовъ бивши, зъ другим пѣвѣдомим, вирвался на своіхъ пари лошадахъ и вернулса на сю сторону реки¹⁷ Буга. Въ речкѣ Плетеномъ Ташликѣ съехался зъ возвратившимисъ зъ Полши зъ грабительства курѣнними мѣнскими // Савкою Тараномъ и Остапом Дономъ, и кущѣвским Лаврѣномъ Кравцемъ памѣревали ехатъ въ Сѣчъ, явитис в своі куренѣ принести павинную, но предваривъ тое, приходившиє в степѣ от Воиска Запорож. старшини войсковіє Макар Нагаи и Олѣжа Чорний зъ командами его, Пастригу, съ оними Тараном, Дономъ и Кравцемъ сискавъ¹⁸, забрали і прислали до Коша. Болѣе¹⁹ на воровствахъ же и грабительствахъ не бил, показал праведно.

Помітка: Сего Пастриги забрато старшинами Нагаємъ и Чорнимъ:

⁹ *Виправлено з Ингулцѣ.*

¹⁰ *Написано на правому полі замість закресленого з.*

¹¹ *Виправлено з разними.*

¹² *Виправлено з козаками.*

¹³ *Далі закреслено пошедъ.*

¹⁴ *Далі закреслено и распудивъ.*

¹⁵ *Далі закреслено отнихъ олявъ отбивш. и нѣсколко.*

¹⁶ *Виправлено з лошадеи, далі закреслено з.*

¹⁷ *Виправлено з реку.*

¹⁸ *Написано над рядком.*

¹⁹ *Далі закреслено болѣе.*

Коний 2 сивихъ, кулбаку 1, уздь 2, абротъ ремѣну 1, триноговъ 2, ручницю 1, пѣстолетовъ пару подъ мосяжю, списъ з ратищемъ 1, вязню 1 зъ порохоми кремѣннѣмъ.

Атаманомъ платнѣровским Остапом Ивановим Ткачом взято бившего в Бешъ-баираках в платнѣривского курѣнного Ивана Мини в зимовнику его жъ, Пастриги, коня 1 мишастого.

Помітка на арк. 157: 1768 году ноября 21 д., сѣи Пастрига зъ пушкарнѣ възять в курѣннѣ Платнѣровский тамошними атаманомъ Евстафіемъ Ивановимъ и товариствомъ на поруки съ тѣмъ, что за востъребованиемъ отъ нихъ в Кошъ представленъ битъ імѣеть.

Арк. 157–158 зв. Чернетка.

№ 230 1768 р., жовтня 5. Вербове. – Рапорт військових старшин Макара Нагая та Олексія Чорного Кошеві про бунт козаків в їхніх командах

В Кошъ Войска Запорожского Низоваго
Покорний репортъ

46
[48]

Козаки нашѣй команды, не дожидаясь на посланный от нас в Кошъ с прошеніемъ по какоє время о комендираціи имъ с нами находится в резолюцію ордера, взбунтовавши всы безостатка, оставя нас нипричемъ, разехалис. Ми жъ, до послѣдования от Коша в резолюцію к нам ордера остановилис, о чемъ Кошъ Войска Запорожского Низоваго і просимъ нас милостивою резолюціею снабдитъ не оставитъ.

Воисковіе старшини Макар Нагай, Алексѣй Чорний

1768 году
Октябра 5¹ д.
Вербовоє.

Помітка: П. ок. 13 д. 1768 году.

На конверті: В Кошъ Воиска Запорожского Низоваго
Покорний репортъ.

53
зв.

Залишки печатки

Арк. 46, 53 зв. Оригінал.

№ 231 1768 р., жовтня 6. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Дінського куреня Василя Кальмаза, про похід «в Полшу к грабителству» і невдалий напад на м-ко Рибницю в складі загону ватажка Кості Волошина

1768 году октября 6 д., дінский курѣнный Василь Кальмазъ
въ пушкарнѣ воисковои допрашѣванъ, показалъ:

159
[161]

¹ *Виправлено з 4.*

Уроженецъ Малои Россіи полку Нѣжинского сотнѣ Воронѣжской села Добротава^{1а}, от оца Максима Онопрѣенка, а матки Катрѣ, лѣтъ отроду ему зъ² 35³. По смерти оца въ Добротовѣ жилъ при матки годовъ возраста его до 20-ти.

Зъ Добротова, оставя матку назад 15 годѣ, зашедъ на Запорожжа в курѣнѣ Динский за атамана Степана Сѣрого⁶. От приходу въ Запорожѣ онѣ, Калмазѣ, наидовался при разнихъ казакахъ с наиму⁴ и на добичахъ въ Пргноиныхъ озерахъ⁵ соли, и на Бугу рѣкѣ въ Гарду рыбы даже⁶ сего 768 году до дни апостоль Петра і Павла.

159 По дни Петра и Павла, си естъ июля первыхъ числѣ, въ проездѣ его зъ зв. Гарду верховими своіми парою лошадами // въ Громоклюю рѣку к происка- нию мѣста косить на слѣдующую зиму тѣмъ его лошадамъ сѣна, не доезда Громоклюи съехался зъ показивавшимъ себѣ курѣннимъ васюринскимъ, по імени і прозванію не вѣстимимъ, и подговоренъ имъ ититъ въ Полшу на грабительство. Тогда⁷ возвратясь отъ своего⁸ въ косбѣ сѣна⁸ памѣренія, онѣ, Калмазѣ, съ онимъ васюринскимъ⁹ ехалъ до балки¹⁰ Сагайдачной, где нашли въ собраніи челоуѣкъ 30-т не вѣстимихъ ему¹¹, умисляющихъ в Полшу к грабительству ититъ, и къ нимъ въ сообщество предалися.

160 [162] Зъ Сагайдачной долини онѣ, Калмазѣ, з тѣми единомисленники принявши маршъ чрезъ рѣку¹² Бугѣ, на тои оного сторонѣ, в балкѣ Романковѣ, паехали еще челоуѣкъ до 20-ти подобнихъ // [и]мъ уже⁸, возвратившихся¹³, по ихъ объявленію, по грабительствѣ зъ ханскои слободи Голти, между коіми билъ знаѣмий ему¹⁴, Калмазу¹⁵, курѣнний¹⁶ крилѣвский Петро Кучеръ¹⁷. Зъ Романкова продолжали путь до полского села Кривого Озера, где тамошний житель Костя Волошинѣ приложасъ въ единство имѣ¹⁸, учинилъся вождомъ к рѣкѣ Днѣстру въ полское мѣстечко Рибницю на грабленіе.

¹ *Виправлено з Добротивѣ.*

² *Виправлено з дѣ.*

³ *Виправлено з 40.*

⁴ *Далі закреслено и безъ оного.*

⁵ *Виправлено з олезѣ.*

⁶ *Далі закреслено до дни.*

⁷⁻⁷ *Написано на лівому полі.*

⁸⁻⁸ *Написано над рядком.*

⁹ *Написано над рядкомъ замість закресленого кислякѣвскимъ.*

¹⁰ *Написано над рядкомъ замість закресленого рѣчки.*

¹¹ *Далі закреслено памѣ.*

¹² *Далі закреслено Бѣл.*

¹³ *Далі закреслено уже.*

¹⁴ *Далі закреслено его.*

¹⁵ *Виправлено з Калмазѣ.*

¹⁶ *Виправлено з курѣнниѣ.*

¹⁷ *Далі закреслено и платнѣровский Ів.*

¹⁸ *Далі закреслено пазвался.*

Пришедъ¹⁹ до Рибницѣ, в оную, между протчими товарищи и онъ, Калмазъ, вошедъ, паланку разграбили. Где не успѣвъ еще вибраться, они пападенни солникомъ полскимъ²⁰ Дубиною с командою, и при произведе-
ним сраженіи лишени убитимъ з межи себе нѣсколких человекъ, // и о тем-
леніемъ всего пограбленного било, а сверхъ того многие і лошадей.

160
зв.

Откол з Рибницѣ онъ, Калмазъ, сискавши случаи²¹ къ убѣгу, свои[ми]
лошадми поворотилсѣ на сю сторону Буга, имѣя въ разнихъ убѣжищахъ
скритіе. Наконецъ⁸ онъ, Калмазъ⁸, з собрашимися²² по возвратахъ з Полш[и],
бившими в разнихъ чатахъ грабителми, курѣнными⁷ дінскимъ Семеномъ Стро-
цемъ⁷, калниболотскими Логвиномъ Лодонкою, Трохимомъ Божомъ, Мака-
ромъ Слюсаремъ, Николою Вѣдмою, Гарасимомъ Шостопаломъ, Оста-
помъ²³ Попкою, кислякѣвскимъ Трохимомъ Сиволапомъ, конеливскимъ
Кирикомъ, криливскимъ²⁴ Павломъ Колосомъ, корсунскимъ²⁵ Яковомъ
Шевцемъ, мишастивскимъ²⁶ Лаврѣномъ Писменнимъ, // величкѣвскими
Игнатомъ Люлкою, Гарасимомъ Нужою, сергиевского Хомою и неиз-
вѣстнимъ курѣннымъ Конономъ, въ рѣчки Яланцѣ находилсѣ²⁷ скривател-
ством.

161
[163]

Изътекъшого жъ сентябра 29 д., тамо въ Яланцѣ²⁸ его, Калмаза, и
помянутихъ с нимъ бившихъ²⁸, ходящие степными мѣстами запорожские
воисковіе старшини Макарь Нагаи и Олежѣй Чорний²⁹ с командами па-
шед³⁰, произведя на ихъ оружейную палбу, принудили ворваться³¹ туда на
Яланецъ въ плинь, где съ ихъ 14 человекъ, какъ уповат можно, едни пото-
пились, а другіе перепливъ Яланецъ розбѣглис, именно жъ узнат³² за
тогдашнею ночи темнотою било нужно, точию въ утопшихъ в Яланцѣ сис-
канъ курѣнный крилѣвский Колосъ. Онъ же, Калмазъ, зъ двома курѣнными
калниболотскими // Лодонкою і Божомъ взятъ, присланъ до Коша. Болъшъ
на грабителствахъ, воровствахъ не билъ, показаль праведно.

161
зв.

Помітка: Сего Калмаза при поїмки старшинами Нагаемъ и Чорнимъ з ко-
мандами забрато:

Коний 2 рижихъ, лисого и кологривого; уздъ 2, кулбакъ 2, триноговъ 2,
малахаи 1, ручницу 1, вязню 1, списъ з ратищемъ 1, сакви портниє 1.

¹⁹ Далі закреслено к Ри.

²⁰ Далі закреслено казар.

²¹ Далі закреслено возвратилсѣ.

²² Далі закреслено б.

²³ Далі закреслено Поп.

²⁴ Виправлено з криливского.

²⁵ Виправлено з корсунского.

²⁶ Виправлено з мишастивского.

²⁷ Далі закреслено въ скритіи.

²⁸⁻²⁸ Написано над рядкомъ та на правому полі.

²⁹ Далі закреслено зъ.

³⁰ Далі закреслено его, Калмаза, зъ другими и показанныхъ бившихъ с нимъ.

³¹ Далі закреслено в плинь на р.

³² Написано над рядкомъ замість закресленого показатъ било.

Помітка на арк. 159: Онои Калмазь 1768 году декабра зъ 26-го на 27 числа бунтовскою шажкою съ пушкарнѣ випущенъ.

Арк. 159–161 зв. Чернетка.

№ 232 1768 р., жовтня 6. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Кальниболотського куреня Трохима Бойка, про похід «в Полску Україну» і напад на євреїв, які втікали з м. Умань

162 1768 году октября 6 д., курѣнный калниболотський Трохимъ
[164] Боико въ воісковои пушкарнѣ допросом показаль:

Родомъ Полскои области въладѣния князя Дубенского^а села Янишполтя, от оца Василя Турчина и матки Горпини, лѣтъ ему отроду болѣе тридцяты. По смерти родителей оставшисъ малолѣтним, служилъ тамо въ Янишполлѣ по разумъ людемъ, какъ би до двадцяти возраста его лѣтъ. Зъ Янишполя, будетъ годовъ шестнадцатъ, зашедъ на Запороже¹ въ курѣнъ Калниболотский за атамана Марка^б.

От времени приходу на Запорожѣ², имѣлъ з разными козаками добичъ рибную добросостоятельно сего 768 году Петропавлова поста до втори педелѣ. Тоѣи же неделѣ онѣ, Боико, зъ курѣнными калниболотскими Семеном Слабкимъ, Логвиномъ Ладонкою, конеливскимъ Семеном Кравцемъ и деревянкѣвскимъ Ничипоромъ Шулгою, смотря на другихъ идучихъ въ Полшу на грабителство, учинилъ в рѣчкѣ Громколѣи совѣтъ ити туда жъ въ Полшу къ грабителству же. // И оттуду, зъ Громоклѣи, конно отпра-
162 зв. вьясь и перешед рѣку Бу[гъ], по ту оного сторону на балкѣ Швѣрнѣ въздогнали едучихъ двома вози конно, курѣнныхъ кислякивского Іска Довгого, дядкѣвского Василя Уроду и деревянѣковского Игната Чевѣрду. Они себѣ³ ему⁴, Боику, с товарищи сказивали едучими въ Полску Україну куплять горѣлки или харчѣи, и всѣ въ общѣ продолжали путь до рѣчки Кодеми.

У Кодеми от трафившихся полскихъ жителей⁵ съ обявѣления, что в то время от гайдамацкихъ пападений жиди зъ полского города Ума[ни] чинятъ побѣгъ и надежно въ ихъ грабункомъ добичъ получить, принявъ поводъ и согласившис онѣ, Боико, з тѣми его товарищи 7-мъ человекѣи, погнавъ в слѣдъ, онихъ жидовъ постигли на дороги у Кодеми жъ и разграбили имѣвшиесъ при ихъ денги і вещи, и остав тѣхъ жидовъ при возахъ і лошадахъ въ ихъ путь слѣдоватъ, они, Боико с товарищи, пришедъ къ Бугу въ Стѣнкѣ, тѣмъ грабежнимъ роздуванились. // Съ коѣго ему, Боику,
163 [165]

¹ *Виправлено з Запорожскя.*

² *Виправлено з Запорожѣ.*

³ *Написано на лівому полі.*

⁴ *Виправлено з имѣ.*

⁵ *Далі закреслено въ б.*

доишло днгъ 30 ру, свитъ мужеских сукна⁶ темносиного⁷ 3, лапсардакъ голевий⁸ блакилний 1, поясъ полушалевий красний з квѣтками⁹.

По дуванѣ онъ, Божо, з Слабкимъ зъ Стѣнки, оставя тамо прочихъ своїхъ товарищеи пяти человѣкъ, да еще к ним приехавших двоухъ, курѣнних кислякъвского Василя Кривого и кущѣвского, имени и прозвания не знаеть, возвратился въ запорожские мѣста, и на Громоклиі онъ, Божо, зъ Слабкимъ роздѣлясь, тѣ грабежние свити и лапсардакъ в саквахъ у Тѣрну в полому¹⁰ схоронил¹¹. Потомъ осмотра оних свитъ и лапсардака на томъ мѣстѣ, яко уже кемъсь найдени и забрати, не сискавъ¹², на речкѣ жъ Яланцѣ онъ, Божо, въ числѣ 17 человѣкъ, бивших в Полшѣ на грабителствѣ и оттуду возвратившихся, находился¹³ в скривателствѣ¹⁴ от проходячих Запорожского Воиска¹⁵ при воискових старшинах Макару Нагаю и Олексѣю Чорному¹⁵ розѣдних [!] камандъ, но по увѣданіи тѣми командами¹⁶ ихъ тамо в Яланцѣ обитания¹⁶, // ²⁰изшедшого сентябра 29 дня причининной¹⁷ надими¹⁷ поімкы, за послѣдовавшимъ¹⁸ по тогдашнему ночному времени съ них 7-ми у речкѣ Яланцѣ утоплениемъ, да 7-м за розбѣгомъ¹⁹, въсего 14-ти человѣкъ, коихъ поименовать за незнаниемъ не можетъ²⁰, онъ²¹, Божо, зъ курѣнными каллиболотским Логвином Ладонкою и донским Василемъ Калмазомъ сискавъ²² и присланъ²³ до Коша.

163
зв.

Помітка: Въ его Божа забрато воисковими старшинами Нагаемъ и Чорнимъ Собственнымого:

Коний 2: чалого і шпаковатого зъ 2-муздамы, 2-м кулбаками, 3-м триногамы. Бурку бѣлу 1, ручницю 1, вязню 1, списъ з ратищем 1.

Грабежного:

Поясъ червоний полушалевий зъ квѣтками 1.

Денегъ готовихъ 10 ру.

⁶ Далі закреслено синого.

⁷ Виправлено з темносиного.

⁸ Виправлено з голевий.

⁹ Виправлено з квѣтками.

¹⁰ Далі закреслено зклавъ.

¹¹ Далі закреслено наи.

¹² Далі закреслено и его, Божа.

¹³ Виправлено з находясь.

¹⁴ Далі закреслено от проіз.

¹⁵⁻¹⁵ Написано на правому полі та над рядком.

¹⁶⁻¹⁶ Написано на правому полі.

¹⁷⁻¹⁷ Написано над рядком замість закресленого и од.

¹⁸ Далі закреслено с них.

¹⁹ Виправлено з роэго.

²⁰⁻²⁰ Написано на лівому замість закресленого за розбѣгомъ 7-м и за в. за утоплениемъ в речкѣ по Бугу по 7-му утоплением и за розбѣгомъ 7-м жъ, всего 14 человѣкъ.

²¹ Далі закреслено же.

²² Виправлено з съискавъни.

²³ Виправлено з присланни.

Помітка на арк. 162: Сєи Боижо 1768 году декабра зъ 26 на 27 числа бунътовскою шаижою съ пушкарнѣ випущєнѣ.

Арк. 162–163 зв. Чернетка.

№ 233 1768 р., жовтня 6. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Кальниболотського куреня Логвина Ладонки, про похід «в Полшу для грабителства», напад на євреїв, які втікали з м. Умані, напад на села Чаусове, Загнітки та м-ко Ряшків в складі загону ватажка Олекси Жмура

164 1768 году октября 6 д., курѣнний калноболотский Логвинъ
[166] Лодонка въ войсковои пушкарнѣ допросомъ показалъ:

Родиною малороссийского Лубенского полку сотнѣ Пиратижской^а села Кулажинецъ, от оца Лаврѣна Грипи, а матки Катрѣ, посполитихъ, владѣння бунчукового товариша Ивана Маркѣвича^б, отроду лѣтъ тридцять. При родителяхъ жилъ годовъ з восемнадцатъ. Оттуду, з села Кулажинецъ, будетъ годовъ 12-т зашедъ на Запорожа въ курѣнъ Калниболотский за атамана Федора Горба^в.

Въ приходъ на Запорожжѣ, зъ разними козаками на рибѣ добивался, шинковалъ горѣлкою и чумаковалъ даже сєго 768 году Петропавлова поста до другой пєдєлѣ. [С] тоя жѣ пєдєлѣ онѣ, Ладонка, зъ курѣнними калниболотскими Сєменомъ Слабкимъ, Трохимомъ Боижомъ, конєливскимъ Сєменомъ Кравцемъ и деревянковскимъ Ничипоромъ Шулгою видя // протчихъ, идучихъ въ Полскую Україну на грабителство, собравсь в рѣчкѣ Громоклѣи, составили совѣтъ ити ттуда, в Полшу, для грабителства, олкуда зъ Громоклѣи конно взяв путь. И перешедъ рѣку Бугъ, по ту оною сторону въ балкѣ Швѣрнѣ въздогнали ехавших двома вози конно курѣннихъ, кислякѣвского Їска Довгого, дядкѣвского Василя Уроду и деревянковского Игната Чєверду. Оны сєбє єму, Ладонкѣ, с товарицы обявляли єдучими в Полску Україну за куплею горѣлки или харчєй, и всѣ купно продолжали путь до рѣчки Кодеми.

У Кодеми, от случившихъ полскихъ жителей съ увѣр[є]ния, яко тогда от гайдамацких пападковъ жиди зъ полского города Умани чиня въ защиту у ханскую слободу Балту побѣгъ, и надежду въ нихъ грабункомъ имѣтъ // добичъ, възвзавши повод онѣ, Лодонка, с тѣми єго 7-м товарищи, согласились онихъ жидовъ ограбит, и погнавъ тѣхъ жидовъ, постигли там же у Кодеми на дороги, и разграбили имѣвшиєсь при их денги і вещи, оставивъ оних жидовъ при возахъ і лошадахъ слѣдовать въ ихъ путь. Оттуду онѣ, Лодонка, с товарищи, приближа с къ Бугу у Стѣнкѣ тимъ грабежнимъ роздуванились, съ якого єму, Лодонкѣ, пришло денєгъ 30 ру, свита мужєска чорного сукна, жєнских свитѣ кармазинних двѣ, запаски червона долева, чарка срѣбна, причємъ онѣ, Лодонка, тѣ двѣ кармазинние свити зъ єго товарищєи деревянкѣвскому Шулгѣ на пѣстолєтъ смѣнилъ.

По дуванѣ, оттуда, зъ Стѣнки, съ нихъ первѣе Слабкий и Боико, потомъ Кравецъ, Шулга, Довгий, Урода и Чевѣрда // вернулись до запо- 165
рожскихъ мѣст въ ихъ обитанія. Онъ же, Ладонка, зъ приехавшими къ ему 3в.
двома курѣнными: кислякѣвскимъ Василемъ Кривимъ и кущѣвскимъ, по имени и прозванію не вѣстимим, оставши тамъ в Стѣнкѣ при возившему изъ слободи Орла горѣлку шинкар[ю] предпоказанную чарку пропивъ. Потомъ произзжая по степѣ и въ урочищѣ Романковомъ паходился педель з двѣ. Между тѣмъ от него, Лодонки, означенніе, присовокупившиесъ било кущѣвски[й] на устѣ Кодеми невѣдомо, а кислякѣвский Кривий з Романкова, на сую сторо[ну] Буга въ Бешѣ-баираки ол[лу]чилися. Куда в Раманково до его, Лодонки, въ єдиноислії к воспріятію на грабителство въ Полску Україну пути сєхалис пятнадцять // человекъ: курѣнние калниболотский Федоръ Таранъ, кущѣвский Никита Гогѣль, Лєско Швець, крилѣвский Семень Погорѣленко, кислякѣвские Романъ Копитченко і Васил Гупало, корсунский Иванъ Немна, васюринский Данило Губа, пезамаївский Семень Лелекъ, деревянкѣвский Грицко Фигуръ, а прочіе пезнаєміє.

Оттуду¹, з Романкового, пришедъ къ полскому² Савранской губернїи селу Чаусовимъ³, под онимъ стояли днєи з⁴ два, между чємъ прибили къ имъ первіє 3 человекъ, курѣнние ¹ирклѣвский Сукуръ и ¹пезамаївские Таранъ, а другої⁵ пєсвѣдомий, потомъ 23 человекъ: курѣнние калниболотские Семень Слабкий, Левко Карлашъ, Кирикъ Писменний; лєвушкѣвские⁶ Прокѣпъ Червоноштанъ⁷, // Никита Бѣлий, Михаїло и Якимъ Швець, 166
кислякѣвские Иванъ Бєгма и Попєлнухъ, деревянковские Степанъ Кривошия, Олєжа Жмуръ и Остапъ Сукуръ, а другихъ неупомнитъ, где уже ихъ въ 3в.
собранїи⁸ стало 42 человекъ.

От того села Чаусовихъ, по завзятому от тамошнихъ жителей (что за рѣкою Днѣстромъ въ полскомъ селѣ Рашковомъ⁹ находятся в собранїи страха ради гаїдамацкихъ пападковъ жиди, и надѣятелно въ ихъ грабункомъ возимѣтъ добитіє имущества)¹⁰ вивѣданію, туда в Рашковъ принявъ путь. На тракту, въ полскомъ селѣ Поповои Греблѣ приобщилъ къ нимъ въ согласіє к грабителству того села Поповои Греблѣ житєл не свѣдомий, 167
сказуя себє знающимъ въ состоящемъ // на предѣ Днѣстра, как би въ 5-т 169]
верстѣ, полскомъ селѣ¹¹ Загнѣткахъ полского шляхтича имущественна, и къ разграбленію оногo имъ учинилъя вождомъ.

¹⁻¹ Написано на лівому полі.

² Далі закрєслєно сєлу.

³ Виправлєно з Саусовимъ; далі закрєслєно сту.

⁴ Виправлєно з д.

⁵ Виправлєно з другогo.

⁶ Виправлєно з лєвушкѣвский.

⁷ Далі закрєслєно Никита Бѣлий, кислякѣвские Иванъ Бєгма.

⁸ Далі закрєслєно па.

⁹ Далі закрєслєно къ.

¹⁰ Дужки авторa.

¹¹ Виправлєно з сєлю.

Подшѣдшы¹² къ оному селу Загнѣткамъ, бивший под нимъ на пастбѣ того шляхтича табунъ кобилиць з лошаками і лошатами, по объявленію наидовавшихся¹³ при оном двоихъ человекъ табунчиковъ¹⁴ числомъ на 130-т, угнав¹⁵, и при ономъ къ смо трѣнию и самихъ ихъ, табунщиковъ, приде ржавъ, въвоишли в село и сискали того шляхтича зъ его женою в домѣ, якого шляхтича с нихъ кислякѣвскій Бегма изъ ружъжини полею убивъ, а жену свободно въ домѣ учинивъ, заграбили сукна зеленого, синіого и бѣлого габяного три постави.

167 Изъ¹ Загнѣтковъ вишѣдъ // въ предъводительствѣ помянутого Попо-
зв. вои Греблѣ жителя, ходили до реки Днѣстра, и оставя по сѣи оного сто-
ронѣ показанныи лошадеини табунъ да свои лошади, а батовы въ бере-
женіи его, Лодонки¹⁶, и протчихъ¹⁷, съ ихъ другіе товарищы¹⁸ человекъ до
30, при томъ вожду, Поповои Греблѣ жителю, забравъ при берегѣ Днѣстра
каюки, оними¹⁹ на ту Днѣстра сторону въ означенное село Рашковъ²⁰
перѣехали. Тамо, в Рашковѣ, бившихъ жидовъ²¹ разграбивъ²², денги и разніе
вещи да коний 6-т,²³ с оними²³ оттоль, з Рашкова, чрезъ Днѣстръ²⁴ на сю
сторону парамы переправилисьъ.

168 От Днѣстра в слѣдуваніе ихъ²⁵ до запорожскихъ мѣсть²⁶ на траку [!] //
по той сторонѣ рѣчки Кодеми, от нихъ реченный вадъ ихъ, Поповои
[170] Греблѣ житель, уворовавъ кислякѣвского курѣнного Копитченка коня с
кулакою, и с пограбленного в Рашковомъ ружъжину, свиту мужеску сукна
блакитного и шапку блакитну з сивою околицею²⁷, бѣжал. Онъ же, Ладон-
ка²⁸, зъ своїми товарищи, пришедъ к рѣкѣ Бугу въ урочищѣ Романковомъ
имѣли роздохъ днѣи с четирѣ и предявленному грабежному дуванъ, съ
якого досталось ему, Ладонкѣ, денегъ 8 ру., срѣбра з разної мѣлочи лому
часть на 2 іли на 3 ру., сукна блакитного и синіого на 2 свити, синіого жъ на
168 убраня, каптанъ мужеский кармазинный, съподницъ гарускихъ чорныхъ
зв. 3, полумисковъ цѣновихъ 3 и чаржу срѣбну, // да зъ пограбленныхъ въ

¹² *Виправлено з подшѣдъ.*

¹³ *Далі закреслено при оном.*

¹⁴ *Далі закреслено на.*

¹⁵ *Виправлено з угнали.*

¹⁶ *Далі закреслено зъ.*

¹⁷ *Виправлено з протчими.*

¹⁸⁻¹⁸ *Написано на правому полі.*

¹⁹ *Далі закреслено перѣехавъ.*

²⁰ *Далі закреслено въ онои.*

²¹ *Далі закреслено папавъ распуживая при томъ.*

²² *Виправлено з разграбили.*

²³⁻²³ *Написано над рядком.*

²⁴ *Далі закреслено на парахъ парами.*

²⁵ *Далі закреслено д.*

²⁶ *Далі закреслено отнихъ.*

²⁷ *Далі закреслено бѣжалъ.*

²⁸ *Далі закреслено з другими.*

Загнѣтках у шляхтича лошадеи, одинъ гнѣдий, одинъ²⁹. По дуванѣ, з Романкова, предписанных, удержанных било при отогнатом з села Загнѣтковъ лошадиному табунѣ полского шляхтича двоухъ табунщиковъ, давъ имъ³⁰ по одной лошади, опустили въ ихъ сторону.

Оттуда жъ, изъ Романкова, онъ, Лодонка, при своіхъ товарищахъ зъ оставшимся от дувану лошадиним табуномъ перебравъ на сю сторону Буга, онои табун на три части раздѣля, погнали: васюринский Губа³¹ в рѣчку Гарбузину, деревянкѣвский Жмуръ въ Великий Ингуль, да левушкѣвский Червоноштанъ въ рѣчку Громоклию, гдѣ онъ, Ладонка, от его, Червоноштана, рознился. Тамъ же, въ Громоклѣи, къ проживающому³² зимовникомъ // козаку куреня конеливского Якову Кравцю³³ приехавъ, онъ, Ладонка, купил паходившего въ зимовнику его, Кравця, ¹⁸⁻на пастбѣ¹⁸⁻, товарища куреня Конеливского Маржа, прозвания неупомни, коня строкатого за 15 ру., в которое число дал готовими 8 ру.³⁴, а за остальное 7 ру.³⁵, зъ грабежного каптанъ жидивский кармазиний и спѣдницъ гаруских чорних 3, завѣдомо, что оние воровские. Да проживающему въ оного Якова Кравця курѣнному конеливскому ж Ивану Кравцю зъ грабежного жъ ¹⁸⁻свиту жидивску чорного сукна къ переправкѣ¹⁸⁻, сукна блакитного и синіого на 2 свити¹⁸⁻ да синіого ж на убраня для ¹⁸⁻пошитя, и запаску червону долеву^{18 36-} в содержание³⁶ одалъ било, но послѣ того спустя³⁷ нѣсколко времени, онои Иванъ Кравецъ, забравъ тоє въсе, ³⁸⁻с оним³⁸⁻ невѣдомо дѣвался. Полумиски жъ 3, тимъ Ладонкою тамъ же в Громокліи у воду безвѣстно заброшенны.

Напослѣдокъ онъ, Ладонка, ¹⁸⁻въ рѣчкѣ Яланцѣ¹⁸⁻ зъ собравшимися, бившими въ Полшѣ въ разныхъ партияхъ // на грабителствѣ, и уже возвратившимися 16-ю человекъ: курѣнными калноболотскими Трохимом Божом, Макаромъ Слюсаром³⁹, Николюю Вѣдмою, Остапом Попкою, Гарасимом Шостопаломъ, донскими Василем Калмазомъ и Семеномъ⁴⁰ Стрицемъ, ²³⁻корсунского Яковомъ Шевцемъ²³⁻, величковскими Гнатомъ¹ Люлкою⁴¹, Гарасимом Нужиою⁴², сергиевскимъ Хоною, кислякивѣвскимъ⁴³

169

[171]

169

ЗВ.

²⁹ Далі закреслено написане над рядком та на правому полі ими тамо, гдѣ в Романковом переездившему зъ сея ст. Копанѣвских полковъ козаку ему, Ладонкѣ, незнаемому, кои его итит в компанѣвскую службу заохочива[л], озъначеноє срѣбро подароваль, рѣки Буга з рѣчки Карабелнои от фарпоста.

³⁰ Написано на правому полі замість закресленого имъ.

³¹ Далі закреслено въ балку.

³² Виправлено з проживающому.

³³ Далі закреслено онъ.

³⁴ Далі закреслено ко.

³⁵ Далі закреслено каптанъ.

³⁶⁻³⁶ Написано над рядком замість закресленого шитя.

³⁷ Далі закреслено тѣ.

³⁸⁻³⁸ Написано над рядком замість закресленого сукно.

³⁹ Написано на лівому полі замість закресленого Литвином, Мака.

⁴⁰ Написано над рядком замість закресленого и Федоромъ.

⁴¹ Далі закреслено написане над рядком корсунского Яковомъ Шевцемъ.

Трохимом Сиволапом, мишастивским Лаврѣном Писменнимъ, криливским⁴⁴ Хомою Колосомъ, конеливскимъ Кирилом, а одного неупомнить, находился⁴⁵, скриваясь от проходящихъ въ бугогардовихъ мѣстахъ Запорожского Войска при войскових старшинах Макару Нагаю и Олѣжѣ Чорному розезднихъ командъ.

170 Минувшого жъ сентябра ⁴⁶29 д.⁴⁶, тамо въ Яланцѣ обявление коман-
[172] ды, // увѣдавъ его, Ладонки, и тѣхъ его товарищѣи такова скривалище, наехавъ, и⁴⁷ произведши⁴⁸ зъ ружа палбу⁴⁹, нагнали⁵⁰ ихъ въ ту²³ речку Яланецъ,⁵¹ и тамо с них, 14 человекъ⁵¹, пѣкоторіе витопились, а протчіе вплив, побѣгали, съ коіхъ между утопшими паидень и признанъ курѣний⁵² крилѣвской⁵³ Колосъ⁵⁴. Онъ же, Лодонка, зъ двома курѣнными, калниболотскимъ Божомъ и дѣнскимъ Малтизомъ, поиманъ, і взятъ и присланъ до Коша. Болѣе на воровствахъ и грабителствахъ не бил, показалъ праведно.

Помітка на арк. 170 зв.: Сего Лодонки забрато старшинами войсковими Макаромъ Нагаемъ и Олѣжою Чорнимъ:

Коний 3: собственного вороного бѣлогубого, зъ грабежнихъ гнѣдого⁵⁵ огиря и строкатого, ²³кулбакъ 2²³, уздь 2, обротъ 1 ремѣна, триногов 3, ручница 1, вязня 1, пѣстолетъ 1 под желѣзом, бурку чорну кримку 1, свиту сукна бѣлого 1, сакви портниѣ 1, пороху фунтов 2, денегъ 69 ко. копѣекъ.

Помітка на арк. 164: Онои Лодонка 1768 году декабра зъ 26 противъ 27-го числь бунтовскою шажкою с пушкарнѣ випущенъ.

Арк. 164–170 зв. Чернетка.

№ 234 1768 р., жовтня 11. Ингул. – Рапорт військового осавула Сидора Білого Кошеві про арешт і відправлення до Січі гайдамаки, козака Сергіївського куреня Савку Швеца, разом з відібраним в нього майном

50
[52]

В Кошъ Войска Запорожскогѡ Низовогѡ
Репортъ

⁴² Далі закреслено и Мирономъ Коношкомъ.

⁴³ Виправлено з киякивскими.

⁴⁴ Далі закреслено К.

⁴⁵ Далі закреслено в в речкѣ Яланцѣ.

⁴⁶⁻⁴⁶ Написано на лівому полі замість закресленого 29 д. егд.

⁴⁷ Далі закреслено [...] [...].

⁴⁸ Далі закреслено произведя.

⁴⁹ Далі закреслено съ нихъ нагнавъ и.

⁵⁰ Виправлено з нагнав.

⁵¹⁻⁵¹ Написано на правому полі замість закресленого тамо с них.

⁵² Виправлено з курѣнного.

⁵³ Виправлено з крилѣвского.

⁵⁴ Виправлено з Колоса.

⁵⁵ Виправлено з гнѣдои.

Пойманний мною в речки Великом Інгулѣ въ урочищи Балацковом, с между протчиіхъ воровъ, приличившийся к варовству въ ногайцовъ лошадей двома рази, воръ курѣнний сергѣевский Савка Швець, при семъ въ оной Кошъ чрезъ козаковъ курѣннихъ сергѣевскихъ оуправляется. Бившиє ж с ним, Шецемъ, взмѣстѣ въ воровствѣ ногайскихъ лошадей вори, курѣнние щербинѣвский Дмитро Мамай, деревяжовский Бойко, незамаївскѣе Демко Цѣваненко і Семень Масуръ, дячковский Кырикъ Таранъ і вышестеблѣевский Маѣим Сиволапъ, что при мнѣ въ тѣ время билъ толко находящийся за пысара канцеляристъ войсковий Федор Легкоступъ^а, не словленни, а отбито¹ мною с оним Легкоступом¹ в ихъ толко коней с кулбаками пять, а они всѣ пешіє безвѣстно бажали. О чемъ въ Кошъ Войска Запорожского Низового чрезъ сие въ покорности моеї репортую.

Войсковий асаулъ Сидоръ Бѣлий

1768-го году

Октября 11 д.

З Ингула.

Помітка: Пол. октября 14 д. 1768 году.

На конверті: В Кошъ Войска Запорожского Низового

Репортъ.

51
зв.

Залишки печатки

Арк. 50, 51 зв. Оригінал.

№ 235 1768 р., жовтня 11. [В поході]. – Рапорт військового старшини Андрія Порохні і полковника Івана Касяненка Кошеві про прийом від самарського полковника Дмитра Кулика 400 козаків до команди замість 500 необхідних, виступ із своїм загоном до р. Берди, Московки і Кінської, та з проханням наказати самарському полковнику надіслати відповідну кількість козаків

Въ Кошъ Войска Запорожского Низового
Репортъ

61
[63]

По силѣ насланного зъ оного Коша ко мнѣ ордера, о истребованіи от гдна полковника самарского Дмитрія Кулика пятисотной команды козаковъ въ розездъ по границѣ стоящей отъ речки Бердъ, Московки и Конской, по висилки отъ оного гдна полковника самарского от сего числа приняв четириста въ команду свою козаковъ, зъ Божиєю помощію въ назначенние мѣста отправился. А за не висланныхъ козаковъ въ число толикоє, накрепко самарскому гдну полковнику зъ старшиною, чтобъ висланны были ко мнѣ неотменно, притвердилъ. И что будетъ впредъ проісходить, репортоват буду и репортую.

¹⁻¹ Написано над рядком.

Војсковии старшина Андрѣи Порожня с полковникомъ Іваном
Касяненкомъ

Отч. 11 октября

1768 году.

Помітка: П. ок. 27 д. 1768 году.

62 *На конверті:* В Кошъ Войска Запорожского Низового
зв. Репортъ.

Залишки печатки

Арк. 61, 62 зв. Оригінал.

**№ 236 1768 р., жовтня 12. Громоклія. – Лист військових старшин
Макара Нагая та Олексія Чорного до кошового отамана
Петра Калнишевського з проханням увільнити їх від
командування через малу кількість харчів, нестачу
теплого одягу, бунт козаків в їхніх командах, виснаження
коней та розорення їхніх господарств**

48
[50]

Высокомилостивии панѣ и патронъ нашъ Петръ Ивановичъ
Наблюдая ми предъ велможностию вашею долтъ, не проминули сей вѣрною
оказіи, чтобъ своего должного и низаишого уклоня не восписать, якои
чрезъ сие восписуемъ здравия, благополучия і во всехъ вашей велмож-
ности намѣреніяхъ всеблагослаивѣишого успѣха усерднѣише желаем.
Что жъ отъ вашей велможности ми в партию старшинами опредѣлени, и при
отправки насъ в оную словесно донося вашей велможности отъ насъ прозбу,
чтобъ не противъ прошлогодней комендирации быть, и на оную прозбу отъ
вашей велможности словеснии приказъ ми получали у воной партии малое
время быть, и съ невеликими харчевними припасами виехали. При насъ же,
находившаяся команда безъ одѣва и обуви збунтовавшись, кои куда по
своим жиллям разошлась, і по оной просили ми репортом отъ вашей вел-
можности резолюціи къ возвращению в доми свои. А нинѣ, в полученному
нами отъ вашей велможности ордеру, еще въ другои партии быть, а лошади
ж наши виизнурени. Тепер же наступае зимнее время, краине не могутъ
поправитись, но еще и в зимовниках нашихъ худое обращение поводится і
безъ насъ в разорение приидутъ, низаише // просим вашей велможности,
от оной партии перемѣнить. И поручая себе навсегда милостивому вашей
велможности респекту і с нашою преданностию именуемъ.

48
зв.

Высокомилостивого пана і патрона нашего покорнѣишие слуги Макара
Нагаи, Алѣѣи Чорнии

Октябра 12 д.

1768 году.

Громоклии.

Помітка: Пол. октября 14 д. 1768 году.

На конверті: Велможному и высокородному гспдну атаману кошевому Петру Івановичу, високомилостивому пану и патрону нашєму, его велможности Калнишевскому. 52 зв.

Залишки печатки

Арк. 48–48 зв., 52 зв. Оригінал.

№ 237 1768 р., жовтня 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовим старшинам Макару Нагаю і Олексію Чорному про покарання тих запорожців, які ослушалися своїх командирів і відлучилися від команд, відправлення нового складу козаків з наказом пильнувати гайдамаків. № 3454

Із Коша Войска Запо. Н. високоблагороднымъ гспдам
вожсковымъ старшинам Макару Нагаю і Алєѣью Чор.
Ордєрь 47 [49]

На вашъ репортъ, что вашєй команди козаки без позволенія Коша і вашєго взбунтовавшись всѣ до остатка, оставя самих толко васъ розехались^а, слѣдующая резолюція. Козаки, которіє были в командѣ вашєй всякъ в своемъ куренѣ за самоволство і ослушность¹ жестоко наказанъ, дабы і другыє смотря на то², такои дерзости³ не имѣлы, і потому с них нѣкоторім³ з куреней³, к вам паки веленно в надлежащей ісправности явытца, а коѣмъ по куренямъ естъ уже в поготовости перемѣна, то⁴ приказали вдругъ оную полнымъ числомъ козаковъ к вам і гспдну вожсковому старшинѣ Андрею⁵ Лукянову в Мяртводоуд олправитъ. Какъ сѣя команда въ васъ // вся собєретца, вам с оною по опредѣленнымъ вамъ мѣстахъ чиня частіє розезди, стоятъ до воспослѣдованія ол Коша резолюціїи, а без того олнюд команды вашєи³ вам не распускать³ і самимъ не сездитъ³, і в переловленѣ шатающихся тамо³, и с ибєгающихъ с Полшы гайдамакъ,⁶ и в случаі желающихъ убѣгнутъ в Полшу⁶, имѣтъ вам неусипное стараніє в силу данныхъ вам ол Коша наставлений і недавно⁷ отпавленныхъ къ вам ордєровъ без олмѣни.

1768 году

Октябра 13 д.

№ 3454.

Арк. 47–47 зв. Чернетка.

¹ Далі закреслено своего командыра.

² Далі закреслено свободи.

³⁻³ Написано над рядком.

⁴ Далі закреслено ми.

⁵ Далі закреслено Лу.

⁶⁻⁶ Написано на лівому полі.

⁷ Написано над рядком замість закресленого прежде.

№ 238 1768 р., жовтня 14. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша
військового осавулу Сидору Білому про прийом арештованого
гайдамаки, козака Сергіївського куреня Савку Швеця. № 3464

51
[53] До осавула воіскового
Ордеръ

Вашъ репортъ, с присилкою сысканного вами в рѣчки Ингулѣ в урочищѣ Балацковом вора, курѣнного сергѣевского Савку Швеця, от курѣнных сергѣевских козаков в Кошѣ исправно принятъ^а, і вора Швеця веленно посадит в пушкарню і содеражатъ под крѣпчайшимъ караулом¹. Вамъ же предлагаем, в переловлении оних воровъ прилага т неусипниѣ старателства. Что происходит будѣ т, счастья репортова т.

1768 году

Октябра 14 д.

№ 3464.

Арк. 51. Чернетка.

№ 239 1768 р., жовтня 14. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовим
старшинам Макару Нагаю та Олексію Чорному про
неможливість їхньої зміни і заборону їм відлучатися від
командування, з обіцянкою незабаром відправити до них
козаків для заміни тих, які вчинили бунт. № 3465

49
[51] До Макара Нагая і Алєѣѣ Чорного

На ваше пысаніє, коѣмъ вы для нѣкоторых ваших домашних собственных нуждъ, да и потому что вы лошадей своѣх по розѣздам выморыли¹ і в харчах имѣете недостаток, предписую. По ннѣшным заграничным обстоя- телствам, а паче по тому, что многие бродяги в тамошних мѣстах шатают- ца і совсѣмъ еще² в конецъ не истребленны³, васъ олпусти т ілы перемѣну вам дат крайне неможно, понеже вы для того в Кошѣ опредѣленны і от- правленны, почему вы имѣете в опредѣленных мѣстах с командами⁴ вашими⁵ і стоят до резолюцыѣ. А когда лошады ваші выморенны в розѣз- дах, то з зимовныков ваших другими перемѣнѣтъ, ⁶ и для того нарочних послатъ в своі зимовники имѣете⁶, і в чем недостаток имѣете, то туда себѣ отищѣтъ, не оллучаяс сами от командъ, // і оставайтесь при неусипных ваших вполненіях вашей порученности. Елико жъ касаетца до розѣхавшихся

49
зв.

¹ Далі закреслено вамъ.

¹ Далі закреслено тожъ.

² Написано на лівому полі.

³ Далі закреслено вам пѣремѣни датъ крайне.

⁴ Виправлено з командою.

⁵ Виправлено з вашею; далі закреслено по той.

⁶⁻⁶ Написано на лівому полі замість закресленого і чего.

с вашей команды козаков, то по куреням приказаніе от нас учиненно, даби оным перемѣну где ест высланно, а гдѣ нѣтъ, то самых тѣх паки к вам в вашу команду олправленно. І будучи вамъ в сей командираціи, какъ в переловленіи шалостниковъ, поступать по ордерамъ Коша, такъ і в протчемъ имѣтъ крепкую бережливость, ібо і на той сторонѣ Богу слишно турецких войскъ много имѣется. В розездах же ваших олнюдъ в чужіе границы не вездитъ под тяжчайшимъ олвѣтомъ.

1768 году

Октябра 14 д.

№ 3465.

Проба пера: Пане пысаръ прото**вчанжскыи** Іван Поло**жскыи**^{7а}
Арк. 49–49 зв. Чернетка.

№ 240   **1768 р., жовтня 17. Умань. – Лист торговицького коменданта Якуба Квяткевича до кошового отамана Петра Калнишевського з проханням повернути йому польського підданого Юрія Храновського, який перебував у бугогардівського полковника Мусія Головка**

Jasnie wielmożny mci panie attamanie koszowy Woyska
Zaporozskiego Nizowego y dobrodzieju

54
[56]

Przez zamieszanie czasu terazniejszego w Polsce naszej nie miałem sposobności abym był mógł zasląć unizoność moja j. ww. panu dobrodziejowi, teraz tedy przy interessie mam honor nadgradzaiąc przeszłą opieszalność oswiadczyć submissyą jemu dopraszaiąc się, abys j. ww. pan dobrodziey raczył z łaski swojej rozkazać j. mci panu pułkownikowi ninieyszemu gardowemu, zeby przywrocił Jurya, chłopca, syna szlacheckiego niebozczyka Chrzanowskiego, dzierzawcy wsi Mostowatey, dobr umańskich, a urzędnika wojewodztwa Braclawskiego^a od haydamaków zabitego, którego chłopca Jan Krawczyk, poddany wsi Kamięney Krenicy dobr umanskich, z Alexandrem Szaykowskim w czasie samey ruiny, zaboystwa j rabunków haydamackich w Umanszczyźnie iadąc na kosy zaporozskie po rybu, wziol z sobą dla uchronienia od zaboystwa. Y gdy iuż nazad z tamtąd niedostawszy ryb prożno powracali, j. pan pułkownik gardowy ziachaszy się z onemi na stepie // zaporozskim około Miartwowoda, pomienionego chłopca odebrał y do tąd u siebie trzyma, a krewni oycy jego mocno się upominaiąc, aby chłopeic był oddany. Y tak Jan Krawczyk z Alexandrem Szaykowskim od tych ze są przyaresztowani pod wielką teraz zostaiąc poręką z zonami, dziecmi swoiemi y całą chudobą, którzy iezeli chłopca nieodzyskaią, to sądu kary smiertelney nieuydą. Użęc ja iako we wszystkich potrzebach moich odbierałem łatwość w respekcie j. w. w. pana dobrodzieja, tak y teraz dopraszam się posetnie skutku w rekwizycii moiey, zeby ci ludzie

54
зв.

⁷ Далі закреслено [...] [...] канцелярию трех.

odebrawszy wyż wyrazonego chłopca wolnemi zostać mogli od rygoru sądowego, za ten ich występек czekającego. Ja zaś za tę dobroczynność jego zapisuję się z dozganą oblegacyą do odsłużenia iako ten, który iestem.

Jasnie wielmożnego w. pana dobrodzieja nayniższy słугą Jakob Kwiatkiewicz 17 obris 1768 Ao.

Z Umania.

Арк. 54–54 зв. Оригінал.

№ 241

55 Вельможный и высокородный гаднъ Воиска Запорожского
[57] Низового атаманъ кошевий
Милостивий до бродѣю мой

Подданіи добръ уманских, Камяной Криницѣ Иван Кравецъ, с товарищею Александромъ Станьковским, в следованіи их во время послѣдовавших в Полцѣ ншеи замѣшателствъ, на запорожские коси за рибою, взяли было з собою, предохраняя от смерти, шляхецкого сина, малолѣтного Юрія, державци Грановского, добръ уманских воеводства Браславского, гайдамацкою партиєю отца его убытого. Коего, за возвратомъ с косъ в Ивана Кравця и Александріи Станьковского, находящиися нинѣ в Гарду полковникомъ Мусѣи Головку встрѣтив их по пути в Мяртвоводѣ, реченого шляхецкого сина Юрія к себѣ взял и гдѣ подѣль, неизвѣстно. Нинѣ жъ, от крєвних отца его покоиноного, к Иванѣ Кравчинѣ и Александрю Станьковскому и имѣется немалая за того хлопця Юрія претензия, так что сами они, жени и дѣти их со всею худобою, находятся под немалыми поруками, в случаі, ежели бь // помянутого хлопця отискать не могли, не минути смертной казни. Для того, вашей велможности милостивого моего добродѣя покорнѣише прошу, дабы виш писанние люди Иванѣ Кравецъ и Александрѣ Станьковский от смерти освобождени были, приказать полковнику гардовому Моисѣю Головку онаго отдая вам, нарочно посланим до рукъ к доставлению кому надлежатиме т поручить, за что благодарить велможности вашей не премну. Из глубочаишимъ мени вашего достоинаго почтением ко всегдашним и примерним сему отслуживаниямъ запираюсь.

55 зв.

Велможности вашей милостивого моего добродѣя нижайшим слугою
Яковъ Квяткевичъ

1768 года

Октября 17 д.

З Умани.

Арк. 55–55 зв. Діловодний переклад.

№ 242 1768 р., жовтня 19. р. Мертвовід. – Рапорт військового старшини Андрія Лук'янова Кошеві про необхідність доукомплектування його команди козаками, дислокацію його в усті р. Мертвовід, перехід татарами р. Буг, вигорання степу вгору р. Мертвовід до Шутової балки та недостачу корму для коней; реєстр куренів з кількістю козаків, яких потрібно дослати для необхідної кількості по 36 чоловік з куреня

В Кошъ Войска Запорожскогѡ Низовогѡ
Покорний репортъ

57
[59]

По полученному мною сего октября 9 д. с Коша ордера, в коемъ ордере приложено реестръ с каких куреней находящимся при воинскихъ старшинах Макару Нагаю и Алеѣью Чорному козакам перемѣна будетъ, а каких перемѣни не будетъ^а, напротиву того реестра мною справка по всѣхъ куренях чинена, сколко ж по справки и с каких куреней и по сие время козакѡв до полногѡ числа¹ тридцати шести человекъ недослано, при семъ реестрѣ прилагается. Я же¹ нинѣ с командою нахожусь в речки Мяртвоводѣ, на устѣ Шутовой балки. Посиланными ж от мене в розездъ къ реки Богу козаками усмотрено, что партиі татарские часто по той сторонѣ понад Бугомъ в немаломъ числѣ команди ездятъ. Находящиеся же въ Богу в добичи рибной козаки объявляли, что еще до приходу моего в Мяртвовод с командою, немалая татарская команда над реку Бугъ приходила з речки Чартали. Розезди ж от мене ежечастие скритимъ образомъ происходятъ, и что будетъ далѣ еще развѣданѡ, то имею в Кошъ в самой скорости репортовати. Воинским же старшинамъ Макару Нагаю, Алеѣью Чорному и полковнику Андрѣю Кѣинашу команди вручени, и они с командами в повеленных им от Коша мѣстах находятся. Еще доношу, что¹ в гору Мяртвоводу от Шутовой балки і вездѣ ввесь степъ в нашеи границѣ пожаремъ спаленъ. Нинѣ жъ, под зѣмноє время, с командою в нашеи границѣ расположитя крайне нѣгде, и даби от безкормицѣ козачие лошади в изнурение не могли прийти, покорно прошу неумедля резолюциєю снабдити, где с командою расположитя в нашеи границѣ, какъ с того боку реки Буга начнутъ татаре з своїми скотами на сѣи бокъ переходить.

Воисковіи старшина Андрѣй Лукянов

1768 году

Октября 19 д.

З Мяртвоводу.

На конверті: В Кошъ Войска Запорожского Низового

Покорний репортъ.

60
зв.

Залишки печатки

Арк. 57, 60 зв. Оригінал.

¹ Написано над рядком.

№ 243

57
зв.

Рєєстръ, сколкѡ и с каких куреней недосланѡ до полногѡ числа тридцати шести человекъ в команду козаковъ, по симъ значитъ	числѡ
С Куцѣвскогѡ	8
С Кислякѣвскогѡ	2
З Ивонивскогѡ	13
З Конеловскогѡ	13
З Сергѣевскогѡ	20
З Донскогѡ	3
З Батуринскогѡ	6
З Васюринскогѡ	8
З Незамаївскогѡ	6
З Иркѣевскогѡ	7
З Щербиновскогѡ	6
З Титарѣвскогѡ	9
З Шкуринскогѡ	6
З Коренѣвскогѡ	10
З Рогѣвскогѡ	6
З Корсунскогѡ	6
З Калниболоцкогѡ	8
З Уманскогѡ	6
З Деревянковскогѡ	5
З Нижестеблѣвскогѡ	8
З Вишестеблѣвскогѡ	9
З Переяловскогѡ	5
З Мишастовскогѡ	8
З Минскогѡ	5
З Тимошѣвскогѡ	12
З Величкоvскогѡ	10
З Левушковскогѡ	9
З Пластунѣвскогѡ	7
З Дядковскогѡ	6
З Бруховецкогѡ	8
З Пашкѣвскогѡ	12
И того всѣхъ	230

Арк. 57 зв. Оригінал.

№ 244 1768 р., жовтня 22. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Кальниболотського куреня Логвина Ладонки, надані під час повторного допиту під тортурами, про передачу частини награвованого майна козаку Ведмедівського куреня Самійлу Пластуну

1768 году окътябра 22 д., калниболотский к[урѣнъ]ний 171
 Логвинъ Лодонъка подѣ пристрастиемъ [...] и показаль: [173]
 Къ ходу ему, Ладонкѣ, на грабителство у рѣчки Кодеми бѣгущихъ зѣ
 полского города Уманы жидовъ, да в селах Загнѣткахъ шляхтича дому и
 лошадиного табуна и за рекою Днѣстромъ въ Рашковомъ жидовъ, давалъ ¹с
 половинной части дувану ¹ одного коня курѣнний Ведмедивский Самийло ²
 Пластунъ ³, которому онъ, Ладонка, з доставшойсь ему // грабежного у 171
 Кодеми жидовских 15 ру. ⁴ и ⁵ в Рашковом жидовских же 4 ⁶ ру., всего 19 ру. зв.
 денег, сръбра часть, ⁷ чарку сръбну ⁷, сукна блакитного на свиту, въ число
 половинное дувану да въ общѣну за кулбаку сукна ⁸ синіого 4 локтѣ отдалъ,
 а въ прочемъ всемъ утвердилъ добровольнои свои сказании б сего течения
 допросъ ⁹.
 Арк. 171–171 зв. Чернетка.

№ 245 1768 р., жовтня 23. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша
 військовому старшині Андрію Лук'янову про зміну місця
 дислокації його команди через спалений степ і неможливість
 прогудувати коней, з вимогою бути наготові і надалі
 займатися розшуком гайдамаків. № 3546

До старшині вой. Андрѣя Лукянова 58
 Ордєрь [60]

По репорту вашѣму, что б в команду вашу куреней до полного чысла козаки
 вісиланни білы, ми по куреням притвердили. Что жъ вы представляете, яко
 вам на том мѣстѣ стоят, гдѣ стоѣте ¹, ест невозможность потому что весь
 тот степъ пожарами спалел і лошадей ваших кормит нѣгде, то вам ² пове-
 лѣваемъ с тѣх мѣстъ ³, в якихъ стоѣте, сойти ⁴ в удобное ⁶ к прокормлению ⁵

¹⁻¹ Написано на правому полі.

² Написано на правому полі замість закресленого Василь.

³ Далі закреслено которому зѣ грабежных го. денег доставъшихся у Кодеми жидов-
 ских 15 ру., да в Рашковом жидовских же 4 ру. денегъ, такъже сукна блакитного 5-т локоть
 и чарку сръбну в половинное число дувану, далъ отдалъ, да за въ [...] за кулбаку сукна
 зеленого 4 локтѣ отдалъ.

⁴ Далі закреслено да в Раш.

⁵ Написано на лівому полі замість закресленого на лівому полі и чарку сръбну.

⁶ Виправлено з 5.

⁷⁻⁷ Написано над рядком.

⁸ Далі закреслено чорн. га.

⁹ Далі закреслено на арк. 172 зв. По повелению его велможности гдина кошевого
 Калнишевского і со всею войсковою старшиною, курѣними атаманами і товариством.

¹ Виправлено з стояв.

² Далі закреслено про.

³ Далі закреслено з с.

⁴ Далі закреслено на неръ.

⁵ Виправлено з прокормлстов.

лошадей⁶ і скритоє мѣсто на нежат і тамо расположас імѣтъ от случайного⁷ пападенія крайную¹⁰ с вашею командою предосторожностъ. І команди вашеи никого⁸ от себе не опускаѣт і самим вам от порученности вашеи не олучалца⁹ без ведома Коша, а при том стараяс к общему благополучію¹⁰ употребляѣтъ денніє і ношніє з самою пристоиностію¹¹ ваши розѣзди // ¹³смотря при томъ, что б олюндъ¹² какою неосторожностію не могло вамъ произойты от самоволствующих такожъ нападенія і ¹³ежели что¹⁴ придеть до опасносты, к нам как пайскоряє репортова¹⁵. Також если б могль хто убѣгать в Польшу на [гра]бителство, или с Польшы возвращатся, так[ихъ] по прежним ордерам переловляѣтъ.

58
зв.

1768 году

Октября 23 д.

№ 3546.

Проба пера: 11.

Арк. 58–58 зв. Чернетка.

№ 246 1768 р., жовтня 23. Запорозька Січ. – Лист Коша уманському полковнику Якубу Квяткевичу про відправлення до нього польського підданого, «шляхетського сина малолітнього» Юрія Храновського, який перебував під захистом на Запорозькій Січі

59
[61]

Высокородный¹ и высокопочтенный² гспднъ полковникъ уманскій Яковъ Квяткієвичъ
Благодѣтель³ мой!

Почтеннѣйшое вашего высокородія⁴ писмо ко мнѣ чрезъ нарочного, съ прошеніємъ отдачи тому нарочному шляхетского сына малолѣтнего Юрія, присланное я получилъ. И яко оной Юрій, по ⁵прибитіи его от сего подателя под охранение⁵ здешнего Войска полковникомъ бугогардовымъ Мойсѣемъ

⁶⁻⁶ Написано на лівому полі та над рядком замість закресленого мѣсто.

⁷ Написано над рядком замість закресленого неприятелского.

⁸ Виправлено з никому.

⁹ Далі закреслено написане над рядком без.

¹⁰⁻¹⁰ Написано на лівому полі замість закресленого предосторожностъ і для того.

¹¹ Далі закреслено розѣ.

¹² Далі закреслено в чужіє границы.

¹³⁻¹³ Написано на лівому полі замість закресленого а паче для состоящем под Чаловому войску о правляѣтъ провѣ. стара тца провѣдывати по провѣданъ.

¹⁴ Далі закреслено кому в тому чинѣнію.

¹⁵ Далі закреслено 1768 году октября 23 д.

¹ Виправлено з высокоблгородный.

² Виправлено з достойнопочтенный.

³ Написано над рядком замість закресленого Гсдръ.

⁴ Виправлено з высокоблгородія.

⁵⁻⁵ Написано над рядком і на правому полі замість закресленого взятіи его в сопер. ранне.

Головкомъ⁶ мнѣ представлень, и отъ того времени доселѣ онѣ, Юрій, находился при мнѣ въ моемъ смотрѣніи. Для того, оною Юрія // ⁷ по его желанію і ⁷ по тому вашего высокородія⁴ писму, къ доставленію его предъ лицемъ вашего высокородія⁴ радія⁸ тому нарочно ⁹ от васъ⁹ присланному я поручилъ, и при семъ отправил. Пребывая съ взаимнымъ имени вашего почитеніемъ и сосѣдскимъ дружелюбіемъ¹⁰.

59
зв.

Вашего высоко⁴родія⁴ благодѣтеля¹¹ моего

1768 году

Октября 23 д.

Запорож. Сѣчь.

Арк. 59–59 зв. Чернетка.

№ 247 1768 р., жовтня 24. Перевізька паланка. – Рапорт полковника Ингульської паланки Тараса Чорного Кошеві про відправку на Січ двох гайдамаків, котрі, обікравши кримських чабанів, вирушили «в Полшу»

В Кошъ Войска Запорожскаго Низового к войсковим дѣлам
Покорѣншій репортъ

63
[65]

Поиманіи вори члвка два: єдинъ куреня Полтавского, другий куреня Щербиновского Алєѣѣй Маляръ, кої обиду приличній кримскимъ чабанамъ поворовали лошаде и в Полщу хотѣли пойти, для лутшого распроса в Кошъ при козновой чрез козаковъ Демка Лотоша, Тараса Дуденка о правляю¹.

Полковникъ ингульскій Тарасъ Чорний з старшиною

1768 году

Октября 24 дня.

Перевѣзкая поланка.

Помітка: П. ок. 29 д. 1768 году.

Помітка: Сукуръ наказанъ і олущенъ в курѣнъ Полтавской, которого атаманъ до куреня взялъ.

1768 году ок. 29 д.

На конверті: В Кошъ Войска Запорожскаго Низового к войсковим дѣламъ
Покорѣншій репортъ.

63
зв.

Арк. 63–63 зв. Оригінал.

⁶ Далі закреслено у крєвныхъ его Юрія Кравчина и Станковского от него ж полковника.

⁷⁻⁷ Написано на лівому полі.

⁸ Далі закреслено я поручилъ и при семъ отправилъ.

⁹⁻⁹ Написано над рядком замість закресленого от ва.

¹⁰ Далі закреслено на.

¹¹ Написано над рядком замість закресленого гсдря.

¹ Виправлено з о правляються.

№ 248 1768 р., жовтня 27. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Самарської паланки Дмитру Кулику з наказом направити до команди військового старшини Андрія Порохні і полковника Івана Касяненка необхідну кількість козаків. № 3577

61 зв. Гспдну полковнику самарському Дмитру Кулику зь старшиною Ордеръ

Пред симъ, от Коша вамъ о какъ наискорои въ команду гспдъ вой старшини Порохнѣ и полковника Касяненка къ содержанию по границѣ за Самарю розездовъ,¹ с вѣдомства вашего¹ 500-т человекъ, холостих козакъ, высылки предлаганно, но понеже и ннѣ ониѣ гпда, вой старшина Порохня и полковникъ Касяненко, Кошу репортуютъ, что только² тѣхъ козакъ² 400 висланно, а ста и поднесъ въ висилки нѣтъ³. Для того еще крѣпчае² подтверждается вам, тѣхъ педосланных 100 козакъ не далѣе, какъ въ одну неделю, къ онимъ вой старшинѣ Порохнѣ и полковнику Касяненку в команду при сменомъ видѣ отправит и Кош репортова т. Инако бо, егда и за сим тѣ козаки въ показанный термѣнъ висланни не будут, и еще сто² от означених командирѣи представлениѣ заидет, то ви неминуемо за того оспилое повелѣний наши жѣ наблюдениѣ, подерженни будете тяжчаишему истазанию // и штрафу. О чем и онимъ гспдамъ⁴, старшинѣ воисковому Порохнѣ і полковнику Касяненку, во извѣстиѣ предложено. 27 октября 1768 году.

№ 3577.

Арк. 61 зв.–62. Чернетка.

№ 249 1768 р., жовтня 27. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому старшині Андрію Порохні та полковнику Івану Касяненку з повідомленням, що самарському полковнику Дмитру Кулику наказано доукомплектувати їхню команду необхідною кількістю козаків. № 3578

62 [64] Изъ Коша Воиска Запорожского Низового высокоблагородному гспдну воисковому старшинѣ Андрѣю Порохнѣ и гпдну полковнику Касяненку Ордеръ¹

Репортъ² вашъ³ от 11 сего⁴ в Кошъ дошел исправно^а. Исъ оного ми, что вы зь висланными в⁵ команду вашу з самарского вѣдомства четирмастами

¹⁻¹ Написано на правому полі.

²⁻² Написано над рядком.

³ Виправлено з негъ.

⁴ Далі закреслено именуемъ в резолюцію для вѣдома предложено.

¹ Далі закреслено По.

² Виправлено з Репорту.

козаками въ опредѣленіе вамъ мѣста по границѣ к розездам отпра-
лись, извѣстни. ⁶И по оному репорту ⁶ о какъ наискорому ⁷ остальных 100
козаков ⁶ къ вам ⁶ в команду ⁸ о лправленіи, сего числа полковнику самарско-
му Кулику з старшиною от Коша крѣпчае подтвержденно. О томъ вамъ
вѣдать ⁹, ⁶ и от себе чрез нарочного ⁶ // ¹⁰ от его, полковника, з стар. таковой
козаков досилки стужательно требова^т ¹⁰, ¹¹ за прибитием же ¹² вашим въ
повеленіе мѣста с тою порученною командою въ продолженіи розездовъ
дѣйствова^т, и исполня^т по прежде посланному к вам от Коша ордеру во
вѣсемъ бѣзотмѣно. И о происхожденіях почасту Кошъ репортова^т.
27 октября 1768 году.

62
зв.

№ 3578.

Арк. 62–62 зв. Чернетка.

№ 250 1768 р., жовтень. Кленики. – Рапорт військового старшини
Андрія Порохні Кошеві про отримання від самарського
полковника необхідної кількості козаків, розшук гайдамаків
від Великого Лугу до Бердянських вершин і Бобохової Могили
та чутки про відхід ногайців з чабанами до Сиваша

Въ Кошъ Войска Запорожского Низового
Репортъ

75
[77]

По предложению одного Коша ко мнѣ ордера, я от самарского гсдна пол-
ковника пятисотной команды козаковъ принявши, розездомъ от Великого
Лугу³ в гору реки Конской до вершинъ Бердянскихъ и Могили Бобоховой
билъ. При розездѣ в здешней границѣ шатающихся шалостниковъ нигдѣ
видимо не било, и от кримской стороны какъ чабановъ, такъ и нагайцовъ,
нигдѣ в здешнѣхъ мѣстахъ и в близъ ихъ кримской границѣ не имѣется.
А известіе от здешнихъ козаковъ неоднократно ко мнѣ дошло, коі в недав-
ном времени в кримской сторонѣ били за покупкою овечей шерсти и
шкуръ, что ногаици и чабани з отарами всѣ сойшли к Сивашу в Куть, кторѣ
и тамо и доннѣ находятся, по якои же причинѣ ониѣ туда сошли, неиз-
вѣстно. Равно же и от калмиюского гсдна полковника ко мнѣ репортовано
с команды, что кроме више писанихъ нагайцов и чабанов сходъ за Сивашъ

³ *Виправлено з вашѣму; далі закреслено в Кошъ.*

⁴ *Далі закреслено написано на правому полі о какъ наискорѣишеи.*

⁵ *Виправлено з от.*

⁶⁻⁶ *Написано на правому полі.*

⁷ *Далі закреслено же.*

⁸ *Далі закреслено вашу.*

⁹ *Виправлено з вѣдая.*

¹⁰⁻¹⁰ *Написано на лівому полі.*

¹¹ *Виправлено з а.*

¹² *Написано над рядком.*

К морю, другихъ никакихъ предприятий не имѣется. Дистанцією ж расположился учинено¹ в речки Вовчой при Клениках с командою, откуда и еже-
75 частие розезди // чинятся. И что впредъ разведано будетъ, с обстоятел-
зв. ствомъ репортовать буду и репортую.

Войсковий старшина Андрѣй Порохня

1768 года

Октябра² д.

Кленики.

Помітка: П. ноября 4 д. 1768 году.

81 *На конверті:* Въ Кошъ Войска Запорожского Низового

зв. Репортъ.

Залишки печати

Арк. 75–75 зв., 81 зв. Оригінал.

№ 251 1768 р., листопада 2. Перевізка. – Рапорт полковника Інгульської паланки Тараса Чорного Кошеві про викрадення в нагайців 11 коней, небажання запорозьких рибалок, які промишляли на території Кримського ханства, повернутися в кордони Війська Запорозького Низового, активізацію татар на прикордонні

64
[66]

В Кошъ Войска Запорожского Низового к войсковым дѣламъ
Покорнѣшій репортъ

Ордеромъ з Коша велено намъ по днепровімъ плавлямъ воровъ переловлять, и пристанища ихъ совсѣмъ розорять, и козакамъ рыболовамъ приказывать, чтобъ укривателствъ за ворамы не имѣли, то изшедшого октябра с первіхъ чисель, чрезъ Днепръ на Корабелне едичкулскіхъ нагайцовъ лошадей одинадцать перегнато. На оной же плавецъ риболове сѣтніки стоятъ, куреня Калниболотского Дєркачъ, Лепетуха, Монастирскій, Копіль, да с ними еще члвкъ до пятнадцати, и о тѣхъ лошадяхъ перегнатихъ довольно спрошовано нами ихъ, толко не показали, якобы не вѣдають. Ннѣ ж, при сходѣ приказ отдавано, чтобъ не сидѣли и полно на они плавецъ воровской рыби ловит, но в свої границѣ для зимовлѣ уходитъ, то они оказують: «Будемъ находится пока Днепръ замерзнетъ».

Того ради, вашей велможности з войсковою старшиною доносимъ, буди едичкулскіе нагайцѣ жалобу заноситимуть¹ о поворовавшихъ лошадяхъ, виш писанній козаки довольно они вѣдають хто таков, толко намъ не обявляютъ, что нас крайне не боятс затѣмъ, что болшою силою находятся жиллям при рибнихъ станахъ у Глинищи.

¹ Написано над рядком.

² Число не вказано.

¹ Виправлено з заноситимуть.

Сего ж ноября 2 д., от оной Перевъзской и я до границъ россійской в Камянку вступилъ, хотя б било подлежало далъ проживать // при Перевъзской, толко опасно, ближе козаковъ нема, посходили в границу. Нагайцъ жъ шатаются верхи і з Днепромъ липками и дубомъ, что б не причинили смертноубийства іли в по[лон] не захватили. Для того і в Кошъ покорнѣше репортую.

64
зв.

Полковникъ інгулский Тарас Чорній з старшиною

1768 году

Ноябра 2 д.

Перевъзка.

Арк. 64–64 зв. Оригінал.

№ 252 1768 р., листопада 2. Інгульська паланка. – Рапорт полковника Інгульської паланки Тараса Чорного Кошеві про діяльність кримського розвідника Савки на території Війська Запорозького Низового

В Кошъ Войска Запорожского Низового к войсковимъ дѣламъ
Покорнѣшій репортъ

65
[67]

Козакъ куреня Ірклѣвского Кирикъ Половій^а, находящейся жилиамъ в рѣчки Ингулцѣ, з Криму сѣрбина Савку принялъ в товариство до полови ни овецъ, невѣдаємъ толко сколко тысячъ того сѣрбина да і Полового. Ізшедшого окътябра они сѣрбинъ з Криму приехавши, будто до овецъ, а чуть шпигономъ по козачихъ зимовникахъ расмотръ дѣлалъ, чи много козаковъ находится не толко в ведомствѣ запорожскомъ, но і в пѣкане р-ские слободи і в сѣрбские дачи в окружность, в расмотръ войскъ россій-скихъ разгляжовалъ и паки в Крымъ отехалъ. Того жъ сѣрбина чабанъ в разговоръ подавалъ знат козакамъ, что атамановъ, которіи над отарами були забрат[и] в Крымъ для вожества, буди возимѣтс я нарушимая война в слѣдующую зиму. Овецъ же своїхъ от Полового не олучалъ тот сѣрбинъ, но обще вкупѣ для пастбы в рѣчки Висунѣ для зимовлѣ оставилъ. Для того в Кош под разсмотрение репортую, что повелено будетъ, ежели подедетъ, взят ли его под караулъ іли нет, о том резолюціею не оставить.

Полковникъ інгулскій Тарас Чорний з старшиною

1768-го году

Ноябра 2 д.

Інгулская поланка.

На конверті: В Кошъ Войска Запорожского Низового к войсковымъ дѣламъ
Покорнѣшій репортъ

65
зв.

Залишки печатки

Арк. 65–65 зв. Оригінал.

№ 253 1768 р., листопада 3. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовим старшинам Андрію Порохні, Макару Нагаю, Олексію Чорному та Андрію Лук'янову з підтвердженням надалі чинити роз'їзди і шукати гайдамаків. № 3630–3633

67 Ордеръ
[69] Какъ вамъ при олправки васъ в команду в Кошѣ словесно і писмено¹ притвержденно, такъ ви по тому нинѣ в командированіи находясь, імѣете без и малѣишей олмѣни поступать. Для чего долженствуемъ крѣпчайше притвердит, по пристоинимъ мѣстам ежечастие² розѣзди чинить і во³ всякой опасности денніе жъ і ночніе олводніе караули імѣтъ⁴ повелѣваемъ. І что между тѣмъ тамо с вами будетъ⁵ происходитъ, с нарочними Кошъ репортовать.
Ноябра 3 д.
1768 году.
До Порохнѣ 3630.
До Макара Нагая 3631.
До Олеѣи Чорного 3632.
До Андрея Лукянова 3633.
Арк. 67. Чернетка.

№ 254 1768 р., листопада 3. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша кийському генерал-губернатору Федору Воейкову про сутичку військових команд під командуванням Макара Нагая і Олексія Чорного з гайдамацьким загоном, вбивство кількох гайдамаків, доправлення до Січі трьох бранців. № 3634

66 Въ Києвъ генераль-аншефу, киевскому ге~~н~~ерал-[губер]натору
[68] Воейкову
Репортъ
Въ силу высочайшеи ея і. ва. присланнои Воиску 3-му N-му грамоти и вашего высокопревосходителства ордеровъ, опредѣленние къ переловленію убѣгающихъ с Полскои України, бившихъ на злочини и могущихъ иногда зъ здешнихъ мѣстъ туда для такова ж злодѣянія уходитъ гайдамак, старшины воисковые Макаръ Нагаи и Олеѣѣи Чорний Кошу репортують,

¹ Написано над рядком.

² Написано над рядком замість закресленого денніе і ношніе.

³ Виправлено з со.

⁴ Написано над рядком замість закресленого чинить.

⁵ Далі закреслено будетъ.

что при происходячихъ отъ нихъ¹ командами розъездахъ прошедшого сентябра 29 д.² найдены на устѣ рѣчки Яланця ушедшиє³ зъ Полскои Украіни гайдамакы 17-ть человекъ. И какъ оне тѣмъ командамъ доброволно отъдаются нехотя, оказавъ азарничества приняли отъвагу // къ супротивленію, въ такомъ случае тѣ команды произвели поступокъ съ ними, какъ съ разбойниками⁴, причемъ съ ихъ гайдамакъ, нѣкоторихъ принудили въ той рѣчкѣ Яланцѣ потопитися,⁶ протчиіхъ же с ружя прі⁵ сопротивленіи побито⁶, а трехъ человекъ поймавъ⁷, прислали до Коша, гдѣ оне⁸ за таковы ихъ злочинности⁹ и сискнимъ командамъ сопротивленіе, по войсковимъ¹⁰ здешнимъ обрядамъ¹⁰ тяжчайше наказанны. О томъ вашему высокопревосходителству репортуемъ.

66
зв.

Ноябра 3 д.

1768 году.

№ 3634.

Арк. 66–66 зв. Чернетка.

№ 255 1768 р., листопада 6. [Самарська паланка]. – Рапорт полковника Самарської паланки Дмитра Кулика Кошеві про укомлектування команди військового старшини Андрія Порохні та полковника Івана Касяненка необхідною кількістю козаків. № 380

В Кошъ Войска Запорожского Низового
Репортъ

76
[78]

Прежде полученія въ паланки нашей пушенного [!] съ Коша от 27 октября ордера^а, за двѣ неделѣ, повеленная намъ пятисотная холостихъ козаковъ гспдну войсковому старшинѣ Андрею Порохнѣ і полковнику Касяненку команда полная въ собраніи, при онихъ гспдахъ Порохнѣ і Касяненку находится. Покорнѣше репортуемъ.

Полковникъ самарскій Дмитрій Куликъ зъ старшиною

1768 году

6 ноября.

№ 380.

¹ Далі закреслено съ ко.

² Далі закреслено они.

³ Виправлено з ушедшихъ.

⁴ Написано над рядкомъ замість закресленого неприятели.

⁵ Далі закреслено сипа.

⁶⁻⁶ Написано на лівому полі.

⁷ Написано над рядкомъ замість закресленого Логвина Лодонку, Трохима Болжа и Василя Калмаза взявъ.

⁸ Далі закреслено по обичаямъ войсковимъ.

⁹ Написано над рядкомъ замість закресленого грабительство.

¹⁰⁻¹⁰ Написано над рядкомъ замість закресленого уставамъ.

83 *На конверті: ВЪ Кошъ Войска Запорожского Низового*
зв. *Репортъ.*

Помітка на конверті: Сослатъ з Самарскои паланки нарочним до Коша немедленно.

Залишки печатки

Арк. 76, 83 зв. Оригінал.

№ 256 1768 р., листопада 6. [Охтирка]. – Промеморія Охтирської провінційної канцелярії Військовій канцелярії Коша про втечу 52 гайдамаків та арешт 34 з них; реєстр гайдамаків-втікачів з описанням їхніх прикмет. № 4544

175 Промеморія
[177] Из Ахтырской провинциальной канцелярии, Войска Запорожского в Войсковую канцелярию. Сего ноября 5 дня, репортомъ с Котелевского камисарского правления^а в оную провинциальную канцелярию представлено. Оного де течения 3 числа, в оноє камисарское правление гарнизонних баталионовъ капитанъ Петръ Осиповъ сообщениемъ написаль. Ноябра де против 2, со отведенной в слободе Котелве квартери с проважатихъ имь, капитаномъ, по силъ височайшаго ея императорскаго величества имяннаго указа ис канцелярии Новоросійской губернии в Белгородскую губернскую канцелярию, для отправления из оной в Москву в Розискную экспедицию^б, оказавшихся в производимих в разних в Полской Украинѣ и в протчих мѣстах грабителствах и смертноубийствах изъ жапорозцовъ [!] и протчих званий людей, колодников семидесять адного человекъ, пятьдесятъ два¹ человекъ в ручних и ножних оковах, разбивъ карауль бежали, и кои, бежавших колодниковъ, пятьдесятъ двухъ человекъ поймано тридцать четыре, а восемнадцать человекъ не поймано. Кто жъ те беглецы имѣнно и каких приметъ, при томъ сообщеніи приложили списокъ, и требоваль о сиске и поимке учинения публикації, по которому де сообщению об отправленіи нарочних камандъ для сиску и поимке тех беглецовъ по описанимъ приметамъ ведомства Котелевского камисарства в войсковіе слободы і в другіе околніе мѣства чрезъ нарочних знать дано, тожь из слободи Котелви командами с побегу их по разнимъ мѣстамъ сискъ чинитца.

А понеже де, какъ те беглецы при учиненіи побегу оняли в караулних до несколько огненного ружья и спиць, идучи на отходъ по улицы дорогою произвели с обоих сторонъ оружейную палбу и произоишоль колоколной звонъ, паче же по весма темной ночи и дождю, даби ушедших лутше видетъ и изимать можно било, запалилы солому, то чрез сие послѣдовала // по
175 зв. Котелве не малая тривога, на которую збежалось котелевских обивателеи

¹ *Виправлено з двухъ.*

многолюдно, и оними чрезъ старательство и прилежность их помянутое число беглецовъ поймано, а остальные без поѣмки остались за темною ночью. И что уже по выходе их из жилища в поле врознь разошлись, при той же поѣмке ушедших колодниковъ из войсковых обивателей ранено шесть человекъ, а до смерти убитых ни одного не имѣется. Кто жь имянно те ушедшия колодники, при томъ репорте сообщенъ списокъ.

И по ея императорскаго величества указу, в Ахтирской провинциальной канцеляріи определено, с прописаниємъ означенного репорта во всѣ здешней провинціи камисарские правления послать указы, приложя при оних (кромѣ котелевскаго)² бежавшимъ колодникамъ реестри, и накрепко онымъ, почѣ же котелевскому, в которомъ те провозжаемая колодники бежали, подтвердить отправя в дополнение прежнего нарочнаго команди со обивателей вооруженных, а у кого ружье въ нетъ, то какое у кого орудіе сицѣтся, при надежных приставах или атаманах. Равно и в прочих камисарствах велеть тех колодниковъ всячески по жильямъ, хуторамъ, лесамъ, пасакамъ и другимъ ко укрывательству способнымъ мѣстамъ вспроведивая, и учиня во околечных войсковых и владѣльческих поселеніях публикаціи, крайне старатись по написанным примѣтамъ сискивать и ловить их. А при томъ, дабы от такихъ злодѣевъ не могло иногда последовать нападенія и от того кому разоренія, о имени крѣпкой предосторожности и естли бь оныя вори могли гдѣ сведани битъ, то о недержаніи имъ ни от кого ни под какимъ видомъ пристаней, но давая в ближних команди знать, о употребленіи в поѣмке и искорененіи их нарочными командами всевозможнаго старанія, поступая во всемъ томъ на основаніи законъ и прежде посланных в камисарские правленія неоднократно указовъ, найстрожайше в войсковых слободах атаманьямъ, а во владѣльческих селеніях помещикам // і их прикащикомъ, и атаманъ жь с подписками подтвердить. И сверхъ того, всегдашнее о томъ камисарамъ найприлежнѣйшее наблюденіе содержать всенепременно, и по поѣмке техъ злодѣевъ прислать в Ахтирскую провинциальную канцелярію для поступления с ними по указомъ.

А о такомъ же присматриваніи, сиске и поимке онихъ злодѣевъ, і о надлежащей предосторожности Слободской Украинской губерніи в Сумскую, Изюмскую и Острогжскую провинциальныя³, и смежныя малороссійския Гадяцкую и Полтавскую полковія, такожъ и во оную Войска Запорожскаго Войсковую канцелярію сообщить промемориями, а в Волновскую воеводскую послать указъ, такожъ в Слободскую Украинскую [!] губернскую канцелярію і в канцелярію жь Новороссійской губерніи представить доношеніями, включая при онихъ показаннымъ ушедшимъ колодникамъ таковыя жь имянные, со описаніямъ летъ и примѣтъ реестри, коі при семъ и приложень. И Войсковая канцелярія благоволи учинить о томъ по ея император-

176
[178]

² Дужки автора.

³ Написано на лѣвому полі.

скаго величества указомъ, а в више писаннїе мѣста указы и промеморїи послани и представленїи учинени. Ноябра 6 дня 1768 году.

Леонтей Львовъ
Секретарь Климентъ Филиповичъ
Канцеляристъ Павел Савченковъ

Помітка: П. декабря 3 д. 1768 году.

176 зв. *На конверті:* Промемория
Изъ Ахтырской провинціальной канцелярии Воиска Запорожского в Воисковую канцелярию.
№ 4544.

Помітка на конверті: № 52 вѣсу 7 золот.

Залишки печати

Арк. 175–176 зв. Оригинал.

№ 257

177
[179]

Рѣестръ, какиѣ именно колодники бѣжали и какиѣ оны лѣтї примѣтамъ
значить под симъ:

Павель Тарасъ [!], отроду лѣт 23, росту болшого, долголикъ, черноволюсь, глаза сѣриѣ, рябовать.

Власъ Лаевской, отроду лѣтъ 25, росту среднего, волоса темнорусиѣ, глаза карие, лицемъ продолговать, рябъ.

Степанъ Саганать, лѣтъ 22, росту среднего, волоса и глаза черниѣ, круглоликъ, рябовать.

Емельянъ Чубъ, лѣтъ 30, росту малого, волоса светлорусиѣ, глаза сѣриѣ, круглоликъ, на правой щекѣ неболшой шрамъ.

Фома Дурнии, лѣтъ 25, росту малого, волоса черныѣ, глаза карие, круглоликъ.

Кондрать Верховоить, лѣтъ 40, росту болшого, волоса темнорусиѣ, глаза сѣриѣ, долголикъ.

Иванъ Зеленской, лѣтъ 25, росту болшого, волоса темнорусиѣ, глаза карие, долголикъ.

Леонтей Грива, лѣт 22, росту среднего, волоса темнорусиѣ, глаза карие, круглоликъ.

Кирило Сторчакъ, лѣтъ 35, росту среднего, волоса русиѣ с малою сѣдиною, глаза сѣрыѣ, круглоликъ, на правой щекѣ три бродавки.

Иванъ Заверуха, лѣтъ 22, росту среднего, волоса темнорусиѣ, глаза карие, далголикъ, мало рябова т.

Филипъ Безрукавой, лѣтъ 20, росту среднего, волоса темнорусиѣ, глаза черниѣ, долголикъ.

Василей Тарац, лѣтъ 20, росту малого, волоса светлорусиѣ, глаза черниѣ, долголикъ, рябъ.

Михаило Плохой, лѣтъ 25, росту малого, волоса и глаза черниѣ, долголикъ, рябъ.

Дем'янь Балабанъ, отроду лет 25, росту среднего, волоса темнорусиє, глаза сєриє, круглоликъ.

Иванъ Жулай, летъ 30, росту болшого, волоса темнорусиє, глаза карие, долголикъ.

Игнатъ Побошкоровичъ, летъ 23, росту малого, волоса черниє, глаза карие, круглоликъ.

Иванъ Баирацкой, летъ 23, росту среднего, волоса темнорусиє, глаза карие, круглоликъ, рябовать.

Кирило Буговой, лет 23, росту среднего, волоса светлорусиє, глаза сєриє, круглолик.

Сєкретаръ Климентъ Филиповичъ
Канцеляристь Павєл Савченков

Арк. 177. Оригінал.

**№ 258 1768 р., листопада 7. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша
військовому старшині Андрію Лук'янову з вимогою
змінити місце дислокації його військової команди
і переїхати до р. Громоклії. № 3655–3658**

До воисковых старшин Андрѣя Лукянова¹
Ордєрь

44
[46]

Хочай пред симь посланным къ вам от Коша ордером і веленно с находящеюсь при вась командою стоят в Мяртвоводѣ,² Олєѣѣ в Яламцѣ в Озе-рищах, Кѣинашу у Чорному Ташлицѣ в Робленои могили, Макару Нагаю в Беш-баираках² учинить повеленное^а, однак ми будучи в разсужденіѣ, что ннѣ зближаетца уже зымное время и ко огрѣванію в тѣх мѣстах³, где ви стоѣте, поблизости дров⁴ пѣть і сискат оних⁵ за далекостию естѣ невозмогъ,⁶ за благопристойно⁶ вам не оставили предложит, даби ви получа сєи ордеръ, тот чась с тѣх мѣсть, на коѣх пинѣ стоѣте, со всею вашею командою вступили в границу здѣшную⁷ к рѣки Громоклѣ, і тамо в пристойних мѣстах // расположась, по данному вам пр[и] отправки вась туда⁸ в Кошѣ доволному паставленію⁹ розѣзди² ежечастия чинили¹⁰ и отводніє караули² денные і ночніє імѣли¹¹, і во всемъ без и малѣшей олтѣни поступали² по

44
зв.

¹ Далі закрєслєно Алєѣѣ Чорного, Макара Ногая, до полковника Андрѣя Кѣинаша.

²⁻² Написано на лѣвому полі.

³ Далі закрєслєно побли.

⁴ Далі закрєслєно си.

⁵ Далі закрєслєно з да.

⁶⁻⁶ Написано на лѣвому полі замѣсть закрєслєного с итит.

⁷ Далі закрєслєно в. в.

⁸ Далі закрєслєно з.

⁹ Далі закрєслєно во всемъ поступали і.

¹⁰ Написано над рядком.

¹¹ Написано над рядком замѣсть закрєслєного чинили.

прежнимъ ордерам² с неосталостію і крайною зрѣлостію, даби со стороны не учинилось¹² пезаапным [!] случаю какова на васъ нападенія¹³, і с того не здѣлалось какои вам обиди, а войску всему здѣшнему безславія. Между чѣмъ, имѣете [...] въ вашей камандѣ во всякого козака ружья до роти, такожь чтобъ былъ порохъ и пулѣ достаточнїе пересмотрѣтъ, и кое[го] пѣтъ, то чтобъ было, сътрожайше приказивать.

1768 году¹⁴

Ноябра 7 д.

№ старшинам войсковим.

3655 Макару Нагаю.

3656 Алежѣю Черному.

3657 Андрею Лукянову.

3658 Да полковнику Андрею Кѣинашу.

Прибавка до старшины Андрея Лукянова

45 [47] Чтоб же полковникъ Кѣинаш с имѣющею в его камандою в Ромосолий слѣдовал⁵, и с вами // вмѣстѣ сталъ и чинилъ розезды, имѣете ему предложить. А господамъ войсковимъ старшинамъ Нагаю и Черному, о слѣдованїи имъ с командами с Громоклиї, и о чиненїи частих розездовъ и протчего вмѣстѣ с вами, имъ от Коша ордери посланы. И вамъ со всеми [!] старшинами і козаками без повелѣнїя Коша в Сѣчь не возвращатся, имѣтъ крайне неоталую впредъ осторожность и зрѣлость, ибо заграничнїе обстоятелства весма того требуютъ.

Арк. 44–45. Чернетка.

№ 259 1768 р., листопада 13. Кленики. – Рапорт військового старшини Андрія Порохні Кошеві про відсутність гайдамацьких загонів в районі дислокації його команди

77
1791

Въ Кошѣ Войска Запорожского Низового

Покорнии репортъ

От 5-го сего ноября посланъ билъ от мене глѣднѣ полковникъ Иванъ Касяненко с половиною числом команди пятисотной козаков, в розездѣ от вершин Бердянских, понад Конскою на низъ до Лугу старателно разведовать, нет ли гдѣ какихъ от стороны кримской шалостниковъ, также и внутрѣ здешнихъ Войска Запорожского степныхъ мѣстахъ и по зимовникахъ воровскихъ собираемыхъ шаекъ. За поворотомъ же оногo глѣдна полковника Касяненка, что какъ от стороны заграничнои, также и за воровские собрания наездомъ такъ и ниокого не слыхалъ, о томъ и мнѣ донеслъ. В прежде, что будетъ в розедах [!] усмотрено, немедленно для исполнения в Кошѣ имѣю

¹² Далі закреслено к.

¹³ Далі закреслено і через і.

¹⁴ Далі закреслено Ок.

¹⁵ Виправлено з слѣдовать.

репортовать. По репорту от калмиюской команды, тамо наидующего оною асаула Кирила Самарця, какъ видно никакой опасности не значитя. О чемъ вашей велможности с покорностию репортую.

Войсковии старшина Андрѣй Порохня

1768-го году

Ноябра 13 д.

Кленики.

Помітка: Пол. 1768 году ноябра 19 д.

На конверті: Въ Кошъ Войска Запорожского Низового

Покорнии репортъ.

82

зв.

Залишки печатки

Арк. 77, 82 зв. Оригінал.

№ 260 1768 р., листопада 16. Кленики. – Рапорт військового старшини Андрія Порохні Кошеві про відрядження до його команди самарським полковником небоездатних малолітніх козаків-наймитів

Въ Кошъ Войска Запорожского Низового

Репортъ

78

[80]

По учиненіи мною и гсдиномъ полковникомъ Иваномъ Касяненкомъ по повеленних мѣстахъ розездовъ явилось, многіе негодніе въ командѣ здешней ведомства Самарской паланки козаки, какъ сами собою, такъ одѣвомъ и обувомъ, лошадами, кулбаками, ружіомъ и запасомъ, могущіе исправитись имуществомъ, повисилалы отъ себѣ наймитовъ малолѣтнихъ безъ надлежачаго прибора, коіхъ въ розездную партию и командироватъ небезъопасно, а ихъ хазяї, зоставъшисъ в зимовникахъ, потребное не къ службѣ воинской, но по легкомислю свої приваты исправляют. И чрезъ таковыхъ малолѣтнихъ и не прибранныхъ къ воїнской службѣ, происходитъ крайнее нестроение и соры отъ тѣхъ, кої годніе козаки съ своїхъ зимовниковъ повиходилы сами собою прибранны лошадами, ружіомъ, такъ и запасомъ всякимъ, просилы мене, дабы ихъ самихъ, зоставшихся хазяевъ, по зимовникахъ висланно было в сию команду, такъ какъ и прочіе хазяе вишли сами отъ себѣ, а наймитовъ олправитъ по ихъ зимовникахъ, дабы соровъ честнимъ козакамъ и могущимъ знатъ сию воїнскую должност, не оказивалосъ болше отъ ихъ наймитовъ и нагрублений. Подъ неминуемимъ наказаниемъ къ самарскому гспдну полковнику // предложитъ ордеромъ, и для знания мене не оставитъ прошу, ибо реченніе козаки, сами хазяе, просилы, буди по прозбѣ ихъ оставшиесъ по зимовникамъ сами хазяе не висланны будутъ в здешнюю команду, то намѣренны и они здесъ находившиесъ, на мѣсто свое таковыхъ же наемнихъ вислатъ, а сами в домахъ зоставатся будутъ, репортую.

78

зв.

Отч. 16 ноября

1768 году.

Клѣники.

Помітка: Под. ноябра 19 д. 1768 году.

Арк. 78–78 зв. Оригінал.

**№ 261 1768 р., листопада 19. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша
військовому старшині Андрію Порохні з вимогою стежити
за переміщенням татарського війська на прикордонні та
надати реєстр козаків, які відправили з Самарської паланки
замість себе наймитів в його команду. № 3773**

79
[81]

Ордеръ
До Порохнѣ

Два ваши репорти, от 13 і 16 сего пущенные: *первои*, о дошедшем вам извѣстіѣ¹ с репорта² полковника³ Касяненка, *котори бил от вас с пристоѣним числом команды в розѣздѣ*⁴ командировал⁵, что от вершил Бердянских попад Конскою на низъ до Лугу в степних мѣстах, к зримских і здѣшних граныцъ пикаких шалостниковъ нѣтъ, тожъ і от калмиюского асаула Самарця, что в розѣздѣ *его* командою от татарской стороны пикакой опасности не значитца⁶; *второи*, что самарской полковникъ в команду вашу с его вѣдомства повисилал козаков⁷ неисправних и самих паймитовъ да и малолѣтних без одѣву і обуву⁸, дошли в Кошъ исправно. На которіе предлагается⁹: // по первому⁷, *хочай доходят вам от сторонѣ*⁸ татарской безопасніѣ⁹ извѣстія, по на противу того, что здѣсь от татарских движеніях по провѣдиваніям *естъ к сторонѣ здѣшной служащая немалая опасность*, то вам *надлежит* тамо со всею вашею командою само пристоинѣшым образомъ имѣть денные и ночніе в приличних і опаснѣших мѣстах от кримской границы¹⁰ отводніе караули і ежечастіе розезды, и что провѣдаете¹¹ о татарских движеніях, какъ скоровозможно в Кошъ с нарочным репорта т,

¹⁻¹ Написано над рядком.

² Исправлено з репорта.; далі закреслено гспдна сего Војска.

³ Далі закреслено Івана.

⁴ Далі закреслено от ве.

⁵ Далі закреслено извѣстіѣ.

⁶ Написано над рядком замість закресленого і [...] предписать в резолюцію вам петаходясь [...] [...].

⁷ Исправлено з первои.

⁸ Исправлено з стороны.

⁹ Исправлено з безопаснімъ.

¹⁰ Далі закреслено карау.

¹¹ Далі закреслено к.

¹² ібо ихъ татарское намѣреніе на здешное мѣсто крайне естъ зловредное⁻¹². По второму, о высылки в команду вашу с вѣдомства самарского козаков исправних, ¹самих хозяев¹, на перемѣну при вас ннѣ находящихся в командѣ их³ паймитовъ, о коѣхъ веленно полковнику самарскому з с. истребовату васъ имянного списка, с чіѣх они зимовников, с каких мѣсть і кимъ выслани і хто они іменно¹⁴, посланим от Коша¹⁵ оному полковнику самар. з с. ордером предложено.

1768 году

Ноябра 19 д.

№ 3773.

Арк. 79–79 зв. Чернетка.

№ 262 1768 р., листопада 19. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Самарської паланки Дмитру Кулику наказати козакам свого відомства, котрі замість себе відправили в команду військового старшини Андрія Порохні і полковника Івана Касяненка наймитів, особисто з'явитися у віданні даної команди. № 3774

Ордеръ

Гспдну полковнику самарскому Дмитру Кулику з старшиною От 19 сего¹, репортуєт насъ находящейся с командою от татарской границы Воиска здѣшнего г. войсковый старшина² Порохня, что высилаеміе до него в команду с вашего вѣдомства козаки³ паймыти⁴ одѣвомъ, обувом, лошадми, кулбаками, ружем і запасом со всѣмъ не исправленны і малолѣтніе. А какъ ннѣ обстоитъ по пограничности немалая важность і всѣ предпрѣмеливости татарскыє кажутца не мало⁵ сумнытелни, даби жъ под случай пезапного татарского нападенія не воспослѣдовало чрезъ такую не строительную⁶ команду кому обид, строжаише вам не одпустили сего предписат, чтобвы получа си ордеръ, то тчасъ от гспдна⁷ Порохнѣ встребовали всѣмъ⁸ в командѣ его паходящихся // наймита⁹, малолѣтнымъ і неисправным

80

[82]

80

зв.

¹²⁻¹² Написано на лівому полі.

¹³ Далі закреслено негодних.

¹⁴ Далі закреслено от сего числа.

¹⁵ Далі закреслено пол.

¹ Далі закреслено находя.

² Далі закреслено Андрей.

³ Далі закреслено какъ сами собою неисправніе негодє.

⁴ Далі закреслено такъ.

⁵ Написано на лівому полі замість закресленого памъ п.

⁶ Написано на лівому полі замість закресленого негодную і.

⁷ Далі закреслено войскового старшини Андрея.

⁸ Далі закреслено негодным.

⁹ Далі закреслено і.

имяннои переписѣ, кто они і с какогo зимовныка, і хто их вислал. И потому, в непроедлительном времени до тѣх козаков по зимовныкам дат от себе пайстрожаишее приказаніе, чтоб оны на перемѣну¹⁰ не исправних іс наймитов, в скором временны самы¹¹ во всем воѣнском приборѣ и на добрых лошадах, в настоящем одѣвѣ і обувѣ з доволною харчу, либо за какою іх невозможностю при такои же исправности, на мѣстѣ своем таковых, какъ и сами, в команду оногo¹² Порохнѣ выслали, под опасеніем за ослужностъ жесточайшего по здешным воисковым обрядам неізбѣжного наказанія.

[1]768 году

Ноябра 19 д.

№ 3774.

Арк. 80–80 зв. Чернетка.

№ 263 1768 р., грудня 2. [Новоросійська губернія]. – Промеморія канцелярії Новоросійської губернії Кошеві про втечу 51 гайдамаки на чолі з Максимом Залізняком з Котельви, арешт 33 чоловік разом з очільником повстання, з вимогою чинити пошук інших гайдамаків; реєстр збіглих гайдамаків із зазначенням опису зовнішності та вказівкою віку. № 5933

178

Промеморія

[180] Іс канцелярії Новоросііскои губернії в Кошѣ Воиска Запорожского Низового. По указу ея імператорскаго величества, в канцелярії Новоросііскои губернії слушавѣ репорта, присланного от капитана Осипова, в коемъ обявлено. Минувшаго де ноябра 1 д., с порученными от сеи канцелярії Новоросііскои губернії ему по силѣ ея імператорскаго величества именного указа, к препровожденію в Бѣлгород семдесятъ однимъ человекомъ колодники, Ахтыроской правинці Котелевского комисарства в слободу Котельву онѣ прибылъ, и по требованію ево, во онои слободе Котельвѣ на ночлегѣ темъ колодникамъ, по силѣ данного ему из сеи канцелярії отверстого указа, двѣ избы крѣпкіе от Котелевского камисарского правленія отведены, в которые избы имѣ помянутые колодники семдесятъ одинѣ человекъ, к ночлегу были введены и надлежащей караулѣ по дверяхъ і акошках былѣ поставленѣ. И того ж числа, с полдня въ восьмомъ часу ввечеру, какъ в два часа ночи калодникъ Маѣим Железнякъ, согласясь с протчими колодники пятьомдесят однимъ человекомъ, усиленною своею караулѣ разбил, двери повыламивал¹ и у салдатъ десять ружей и у казаковъ копіи

¹⁰ Далі закреслено негодних и.

¹¹ Далі закреслено к кома.

¹² Написано над рядком замість закресленого г спдне старшины.

¹ Виправлено з повыламава.

и ружя жъ отбили и бѣжали, ис коихъ бежавших колодниковъ пятидесять двухъ человекъ, Железнякъ с товарищи тритцатью тремя человеки, поиманы, а осмнатцати человекъ за побѣгом их не поиманъ, из взятых теми колодниками десять ружей, семъ от них олято, толко всѣ те ружя переломаны, а трех не олято и съ собою оне унесли. Для поимки которыхъ бѣжавших колодниковъ осмнатцати человекъ, Опошанских сотень^а пристойное число козаковъ і исъ слободы Котелвы обыватели, по разнымъ местамъ были посыланы, токмо оныхъ сыскать нигде не могли, почему от него в сотенные Опошанскіе канцеляріи, кои состоятъ по близости слободы Котелвы, також и в Котелевское комисарское правленіе с приложеніемъ темъ, бежавшимъ колодникамъ, со описаніемъ ихъ именъ и приметъ списковъ сообщено с темъ, чтобъ от означенныхъ сотень и комисарского правленія по ведомству своему во всехъ местахъ о сыскѣ и поимке техъ бежавшихъ колодниковъ по описаннымъ примѣтамъ было опубликовано, и естли где оне сысканы и поиманы будутъ, об оуправленіи ихъ в Бѣлогородскую губернскую канцелярію. Он же, Осиповъ, з достальными сороку девятью человеки колодниками, съ слободы Котелвы в Белгородна городъ Ахтырку ноября 4 д. оуправился.

А при поимке двохъ² человекъ убито, і от такихъ же побоевъ // два человекъ померло. По поимке жъ выше писанныхъ, бежавшихъ было колодниковъ тритцати четырехъ человекъ, с нихъ Железнякъ по допросу ево показалъ, что оне намѣрены по побеге своемъ итить в Новосербію, о чемъ сеи канцеляріи и репортуетъ, а означеннымъ бежавшимъ колодникамъ осмнатцати³ человекамъ, кто оне именно и какихъ приметъ, о томъ приложилъ списокъ. А при поимке жъ означенныхъ бежавшихъ колодниковъ, теми колодниками поранено салдатъ двухъ, казакъ одинъ, из мужиковъ котелевскихъ шесть человекъ. А какъ исъ показанныхъ по реестру, бежавшихъ колодниковъ, два человека: Леонтеи Грива и Демьянъ Балабанъ, по поимке в малороссійскомъ Полтавскомъ полку, и по присылке того полку от полковой канцеляріи для оуправленія в подлежащее место содержатца здѣсь под карауломъ, которыя і из обявленнаго регистра исключены.

То опредѣлено, в Кіевскую и Слободскую Украинскую губернскія канцеляріи, также в Кошъ Воиска Запорожского Низового сообщитъ промеморіями, а въ Елисаветградскую і Екатерининскую правинціалныя канцеляріи⁶ и в Днепровскои пикинерной полкъ, также и в малороссійскія Миргородскую, Гадяцкую, Полтавскую, Лубенскую, Нежинскую и Переясловскую полковныя канцеляріи, с приложеніемъ с того присланнаго об оныхъ колодникахъ списка копееи,⁴ которой при семъ прилагается⁴, послать указы, которыми промеморіями требуютъ, а указами велеть, о сыске и поимке показанныхъ бежавшихъ гайдамаковъ, по прописаннымъ в томъ списке примѣтамъ во всехъ местахъ и полкахъ учинить публикаціи, і естли где кемъ

178
ЗВ.

² *Виправлено з два.*

³ *Виправлено з восмонацати.*

⁴⁻⁴ *Написано на лівому полі.*

присмотрены и поиманы будут, то оных взявъ для оуправленія в подлежащее место, прислать в сію канцелярію Новороссійской губерніи за крѣпкимъ карауломъ. И Кошъ Воиска Запорожского Низового о выше писанномъ благовольть учинить по ея імператорскаго величества указомъ, а куда надлежало промеморіи і указы посланы. Декабря 2 д. 1768 года.

Павел Журманъ
Порутчикъ Маѣимъ Ракицкой
Генералной писарь Андрей Нефедевъ

№ 5933.

Помітка: П. декабря 10 д. 1768 году.

Арк. 178–178 зв. Оригінал.

№ 264

179

Копія

[181]

Списокъ бежавшимъ колодникамъ, кто оне именно и каких приметъ, о томъ явствуеъ под симъ.	
№	
1	Павель Таранъ, летъ 23, росту большаго, долголик, черноволос, глаза серые, рябоватъ.
2	Власъ Лаевской, летъ 25, росту среднего, волоса темнорусые, лицемъ продолговатъ, рябъ.
3	Степанъ Саганатъ, летъ 22, росту среднего, волоса и глаза черные, круглоликъ, рябоватъ.
4	Емельянъ Чубъ, летъ 30, росту малого, волоса светлорусые, глаза серые, круглоликъ, на правой щеке небольшой шрамъ.
5	Фома Дурной, летъ 25, росту малого, волоса черные, глаза кария, круглоликъ.
6	Кондратъ Верховойтъ, летъ 40, росту большаго, волоса темнорусые, глаза серые, долголикъ.
7	Иванъ Зеленской, летъ 25, росту большаго, волоса темнорусые, глаза карие ¹ , долголикъ.
8	Кирило Сторчакъ, летъ 35, росту среднего, волоса русые с малою сединою, глаза серые, круглоликъ, на правой щеке три бородавки.
9	Иванъ Заверуха, летъ 22, росту среднего, волоса темнорусые, глаза карие, долголикъ, мало рябоватъ.
10	Филипъ Безрукавой, летъ 20, росту средняго, волоса темнорусые, глаза черные, долголикъ.
11	Василей Таранъ, летъ 20, росту малого, волоса светлорусые, глаза черные, долголикъ, рябъ.
12	Михайла Плохой, летъ 25, росту малого, волоса и глаза черные, долголикъ, рябъ.

¹ Исправлено з карые.

13	Іванъ Жулай, летъ 30, росту болшаго, волоса темнорусые, глаза карія, довтолик.
14	Ігнатъ Побушкоровичъ ² , летъ 23, росту малого, волоса черные, глаза каріе, круглоликъ.
15	Іванъ Байрацкой, летъ 23, росту среднего, волоса темнорусые, глаза каріе, круглоликъ, рябоватъ.
16	Кирило Буговой, летъ 23, росту средняго, волоса светлорусые, глаза серые, круглоликъ.

На подленномъ подписано такω:

Капитанъ Петръ Осиповъ

Свидетелствовал порутчикъ Маѣимъ Ракицкой

С подленнымъ читалъ генеральной писарь Андреи Нефедъевъ

Арк. 179. Копія.

№ 265 1768 р., грудня 15. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Кыслякѣвского куреня Степана Губи

1768 году декабра 15 д., козакъ куреня

Кыслякѣвского Степанъ Губа показалъ:

174

[176]

Будучи де они в скритіи себе от бившеи въ тѣ пори за сискомъ их команди в речки Костоватоі в урочищѣ на вершинѣ балки, а искали блудившого коня мастью каштановатого в тринозѣ, которого онъ, Губа, с позволения протчих его товариства, для ездѣ себѣ взялъ. Всѣх же их било числом двадцять челоуѣкъ, іменно:

Кыслякѣвские

Сиволапъ.

Кондратъ Магдасъ.

Яцко Мамай^a.

Калниболоцкие

Макаръ.

Мыкола Вѣдма.

Остапъ Попка.

Лодонка.

Трохимъ Бойко.

Збаразкій.

Сидоръ Важкій.

Олеѣза Маигуръ.

Панасъ.

Канѣвского

Омелко. //

² *Виправлено з Погошкоровичъ.*

174
зв.

Ничипоръ Шулга.
Сидоръ.

Деревянковского

Конеловскій

Семень Кравецъ.

Корсунскій

Яцко Швець.

Івонѣвскій

Маѣимъ.

Ірклѣевскій

Ігнатъ.

І того всѣх[ъ].

Арк. 174–174 зв. Чернетка.

№ 266 1768 р. – Список арештованих гайдамаків, які утримувалися в військовому секвестрі із зазначенням курінної належності, звинувачення і відбутого покарання

184
[186]

Списокъ содержащимся въ войсковомъ секвестрѣ колодникамъ, бывшимъ сего 1768 году въ Полскои области на грабытелствѣ и на оноѣ [...] [...] казавшимся, кто оны по іменамъ, прозваніямъ и каких куреней и других мѣстъ, за коѣ точно преступленіи и зъ яких времен содержатся. Учиненъ 1768 году.			
Званія какихъ именнѡ куреней и другихъ мѣстъ	За какиѣ воровства и другіе преступленія	года	мцы и числа
Джерелѣвского Грицко Белелѣкій. 1768 году сентября 3 д., по наказаніи на сходкѣ воисковой киями, отъпущенъ въ курѣнъ. Покраденіе ж имъ в козаков поповичивского Горба и коренѣвского Нецѣги, по одной лошади, и в коренѣвского ж Дахненка ружина и списъ, тими козаками попринимани. Ирклѣевский же Швець отъ иску денегъ отказался.	За воровство въ козаков куреней Поповичѣвского Пѣтра Горба, Коренѣвского Василя Ницѣги по одной, двохъ лошадей, и коренѣвского ж Василя Дахненка ружины и списа, да снесенные при отходѣ от ирклѣевского Матвѣя Шевця должніе ему 60 ко. денги и намѣреніе ити т въ Польшу на грабытелство.	1768	іюля 21

Полскои области Смѣлянскои губерніи села Свистунѣвки Алеѣѣи Чуенко. 1768 году августа 22 д, наказанъ киями на сходки и отъпущенъ.	За єдиногласное съ оним Грицкомъ Белецкимъ въ козака куреня Коренѣвского Василя Нецѣѣи лошади уворованніе.	1768	июля 21	
Шкуринского Андрѣи Обдула. 1768 году августа 19 д, на воисковой сходки по наказаніи киямы отъпущенъ.	За намѣренносткѣ ходу въ Полщу на грабытелство и кражу подвоиноѣ въ Первого Компанѣиского полжу товариша Василя Колесника коня с кулбакою и протчое.	1768	юля 21 //	
Званіе куреней и других мѣстѣ	За какіе воровства и претенсіи	года	мцы и числа	184 зв.
Сербского мѣстечка Цибулева Федор Мамаи. 1768 году декабря 8 д, на сѣходкѣ по наказаніи киямы, свободно отъпущенъ.	За битіе въ Полской области в намѣреніи произведенія грабытелствѣ.	1768	іюля 22	
Ирклѣевского Петро Таранъ. 1768 году августа 22 д, на сходкѣ наказанъ киями и отъпущенъ.	За грабытелство въ Полской области под мѣстечкомъ Савранью в селѣ нѣякомсѣ людеѣ.	1768	іюл[я] 24	
Полскои области Чигринской губерніи села Чаплищѣ Федоръ Бондаренкѣ. 1768 году декабря 12 д, с пушкарнѣ по наказаніи кіевомъ гпдномъ судею воисковимъ Иваномъ Бурносомъ свободно отъпущенъ.	За бытіе Полскои области Чигринскои губерніи въ грабытелскоѣ ¹ под предводителствомъ Семена Неживого находившейся партиѣ в ѣ разграбленіи скота жидовскоѣ.	1768	іюля 25 //	
Званіе куреней и других мѣстѣ	За какіе воровства и преступленіи	года	мцы и числа	185 [187]

¹ *Виправлено з грабытелскоѣ.*

	Корсунского Іванъ Немъна. 1768 году ноябра ² 9 д., оданъ того куреня атаману Парфению Солотарю с товариством на поруки с тѣмъ, что его, Немну, за востребованьем в Кошъ от его, атамана, и товариства, представлено ³ будет.	За грабытельство въ Полской области въ селѣ Загнѣтках полского шляхтича дому и лошадейного табуна, і за рѣкою Днѣстромъ в селѣ Рашковомъ жидовъ домов и убивства одного жида.	1768	августа 2
	Платнѣрѣвского Іванъ Сукуръ. По словесномъ наказаніи въ 21 д. августа 1768 году, освобожденъ въ курѣнъ Платнѣровский олдачею атаману того куреня Остапу Іванову.	За куплю въ бывших въ Полшѣ на грабительство курѣнних васюринского Івана Харсуна и крилѣвского Петра Кучера с товарищи, воровского ими лошадиного табуна.	1768	августа 7
185 зв.	Крилѣвского Семень Погорѣлежо. 1768 году ноябра 21 д., оданъ на поруки атаману криливскому Степану Гелеху с товариством с тѣмъ, что б он, атаман, с товариством, его, Погорѣлежа, при востребованіи в Кошъ представит имѣеть.	⁴ За починенніе въ Полской // области въ селѣ Загнѣтках полского шляхтича дому и лошадиного табуна, да за рѣкою Днѣстром в селѣ Рашковом // жидовъ грабительствіи и убийства. ⁻⁴	1768	августа 8 //
186 [188]				
185 зв.	Званіе куреней и других мѣсть	За какіе воровства и преступленія	года	мцы и числа
	Калниболотского Семень Слабкій. 1768 году ноябра 21 д., всяг атаманом калниболоцким Іваном Костяним с товариством		1768	августа 9

² Далі закреслено 8.

³ Виправлено з представлень.

⁴⁻⁴ Написано вздовж аркуша навпроти прізвищ тих козаків, які були в цих місцях на грабунку (Семена Слабкого, Микити Гоголя, Остапа Сукура та Олексія Жмура).

на поруки с тѣмъ, что по востребованіи от него, атамана, с товариством в Кошъ представленъ будет.			
Кущѣвского Микита Гоголь. 1768 году ноябра 19 д., всяг атаманом кущѣвским Демком Панченком і товариством на поруки в курѣнъ с тѣмъ, что за востребованіемъ от них в Кошъ представится.		768	августа 9
Деревянковского Остапъ Сукуръ. 1768 году ноябра 19 д., всяг на поруки атаманом деревянковским Иванов Бабурою с товариством з сим, что по востребованіи от них в Кошъ представленъ будетъ.		768	августа 9 //
Званіе куреней и других мѣсть	За какіе воровства и преступленія	года	мѣс[ы] и числа
Деревянковского ж ватажок Олѣзѣй Жмуръ. 1768 году ноябра 19 д., приняг атаманом того куреня Иванов Бабурою ис товариством на поруки в курѣнъ с тѣмъ, что по востребованіи от них в Кошъ представленъ будет.		768	августа 10
Крилѣвского Петро Кучеръ. 1768 году ноябра 2 ⁵ , всяг атаманом криливским Степаном Гелехом с	За грабительство ханского владѣнія въ слободѣ Голтѣ убѣгающихъ зъ города Уманы жидовъ и	768	августа 21

186
[188]

⁵ Далі закреслено 2.

товариством в курѣнь на поруки зъ обовязательством, что за востребованиєм в Кошъ от их представится.	шляхтича, и убійство одного жида, то жі за разграбленіе у реки Днѣстра въ полскомъ мѣстечкы Рибницѣ паланкы.		
Ивонивского Іванъ Лисянскій Таранъ. 1768 году ноября 22 дня, взяг атаманом івонивским Левком Бутою и товариством в курѣнь на поруки съ обовязательством, что о востребованій от них в Кошъ представлень будет.	За ходъ имъ с подговору курѣнного платнѣровского Олѣжѣ Дейнеки зъ другими въ Полскую область въ намѣреніи грабительствъ.	1768	августа 21 //
Званіе куреней и другихъ мѣсть	За какіе воровства и преступленія	года	мѣцы и чысла
Бродяга Артѣм Лукянѣнко. 1768 году ноября 21 д., взяг атаманом куреня Ирклѣевского Герасимом Спичаком с товариством в курѣнь на поруки с тѣмъ обовязательством, что по востребованіи от них в Кошъ представлень будетъ.	За грабительство въ Полскои области въ Лисянской губерніи шляхтыча полского дому.	1768	августа 25
Вишестѣблѣевского Іванъ Шеремѣтъ. 1768 году ноября 21 д., [в]сяг атаманомъ вишестѣблѣевским Сидором Кабром с товариством в курѣнь на поруки с тѣмъ обовязательством, что по востребованіи в Кош от них представлень будетъ.	За битіе Полскои области Чигринскои губерніи въ мѣстечку Ведмедовкы въ гайдамацкои партіи при вожду ея, ведмедовскомъ жителю Семену Неживому, въ намѣреніи къ грабительству.	1768	сентября 7
Мѣнского Савка Таран. 1768 году ноября 19 д.,	За грабительство въ Полскои области под	1768	сентябра 13 //

всѣт на поруки в курѣнѣ Мѣнскій тамошнимі атаманом Усом и товариством с тѣмъ обовязательством, что представленъ будет по востребованіи в Кошѣ.	городом Бѣлою Церквою въ селѣ Жидѣвскои Греблѣ утѣкающихъ в городъ Умань под защиту ляховъ, и о битіи втори чно за границею въ Наидіонових байраков в лядском хуторѣ, въ намѣреніи для грабительствъ ж.			
Званія куреней и другихъ мѣстъ	За какіе воровства и преступления	года	мѣца и числа	187 [189]
Мѣнского ж Остапъ Донъ. 1768 году ноябра 19 д., всѣт атаманом того куреня Ёскомъ Усом с товариством в курѣнѣ на поруки с тѣмъ обовязательством, что по востребованіи в Кошѣ от нихъ представленъ будетъ.	За грабительство в Полскои области под городомъ Бѣлою Церквою в селѣ Жидивскои Греблѣ утѣкающихъ в городъ Умань под защиту ляхов, и за вторичной ходѣ за границу въ Полску Украіну с намѣреніемъ к грабительству.	1768	сентябра 13	
Кущѣвского Лаврѣн Кравецъ. 1768 году ноябра 19 д., всѣт в курѣнѣ Кущѣвскій тамошнимі атаманом Демком Панченкомъ и товариством на поруки съ обовязательством, что по востребованіи в Кошѣ от нихъ представленъ будет.	За грабительство Полскои области Смѣлянскои губернии въ селѣ Камянки лядского лошадиного табуна, и за вторичнои за Полскую границу ходѣ въ намѣреніи грабительства.	1768	сентябр[a] 13	
Платнѣровского Иванъ Пастрига. 1768 году ноябра 21 д., всѣт в курѣнѣ Платнѣровский атаманомъ Евстафіемъ	⁹ За грабительство въ полскомъ // мѣстечкѣ Рибницѣ паланъжы ⁹ .	1768	октябра 2 //	187 зв.

⁶ Написано на лівому полі.

⁷ Виправлено з Жидовскои.

^{9,9} Написано вздовж аркуша навпроти прізвищ тих козаків, які були в цих місцях на грабунку (Василь Кальмаз).

187
зв.

Івановим и товариством ⁸⁻ на поруки ⁸ с тѣмъ обовязательством, что по востребованіи в Кошотних представлень будет.			
Званія куреней и других [м]ѣсть	За какіе воровства и преступленія		
Донского Васил Кальмазъ. 1768 году декабря зъ 26 на 27 числа, бунтовскою шаікою с пушкарнѣ випущенъ.		1768	октябра б ¹⁰
Кислякѣвского Іско Довгий. 1768 году ноябра 21 д., взята атаманом кислякѣвским Юхимом Суімом іс товариством на поруки с тѣмъ обовязательством, что по востребованіи в Кошотних представлен будет.	За грабительство у рѣчки Кодеми убѣгающихъ з полского города Умани жидовъ.	1768	сентябра 30
Калниболотского Трохимъ Боіко. ¹¹⁻ Сіи 1768 году декабря 26 на 27 числа, бунтовскою шаікою с пушкарнѣ випущен ¹¹ .	За грабительство по той сторонѣ реки Буга у речки Кодеми бѣгущихъ зъ полского города Умани жидовъ.	1768	октябра 6
Калниболотской Логвинъ Лодонка.	За грабительство на той сторонѣ Буга у рѣки Кодеми бѣгущих от гаидамацких нападковъ зъ полского города Умани жидовъ, и в полскомуселѣ Загнѣтках шляхтича дому и лошадиного	1768	октябра 6 //

⁸⁻⁸ Написано над рядком.

¹⁰ Виправлено з 2.

¹¹⁻¹¹ Написано на лівому полі вздовж аркуша навпроти тих козаків, яких було звільнено повстанцями на Січі (Логвин Ладонка).

	табуна, да за рекою Днѣстром в полском селѣ Рашковом жидовѣ.		
Званія куренѣи и других мѣсть	За какіе воровства и преступления	года	мѣс[ца] и [чи]с[ла]
Сєргієвского Савка Швецъ. 1768 году декабря 1 д., взятъ того куреня атаманом Гарасимом Гребенемъ с товариствомъ на поруку с тѣмъ обовязательством, что по востребованіи в Кошотнихъ представлень будеть.	За воровство ⁸ сего 768 въ осень ⁸ въ едичкулскихъ и едисанскихъ ногаицовъ лошадеи.	1768	октябра 14

188
[190]

Арк. 184–188. Оригінал.

№ 267 [1768 р. Запорозька Січ] – Список запорожців-гайдамаків

Арк. 68–68 зв. Чернетка.

№ 268 [1768 р. Запорозька Січ] – Список запорожців-гайдамаків

Деревянковского Ігнатъ Чевєрда і Шулга убити в Голтѣ.
Конєловский Семенъ Военный.
Кислякѣвский Сыволапъ.
Корєнѣвский Дроникъ.
Сергѣевский Моижѣй Хома.
Ірклѣевский Яцыкъ.
Калниболоцкий Грицко Куппан, Дяченко, Макарь и Микола.
Корсунский Хома.

69
[71]

Вори, которіе в ногаицовъ конѣ перегнали
Дядкѣвский Кирикъ Таранъ.
Вышестєблѣевский Маѣзимъ.
Незамаївский Мосуръ.
Тогож Демко Цѣванєнко.
Деревянковского Антонъ Боикω.

Арк. 69. Оригінал.

№ 269 [1768 р. Запорозька Січ] – Список запорожців-гайдамаків
Арк. 70. Копія.

№ 270 [1768 р. Запорозька Січ] – Список запорожців-гайдамаків
Арк. 71. Копія.

№ 271 [1768 р. Запорозька Січ] – Список запорожців-гайдамаків
Арк. 72. Копія.

№ 272 [1768 р. Запорозька Січ] – Список запорожців-гайдамаків
Арк. 73. Копія.

№ 273 [1768 р. Запорозька Січ] – Список запорожців-гайдамаків
Арк. 74. Копія.

№ 274 [1768 р. Запорозька Січ] – Опис діяльності однієї з військових команд з пошуку гайдамаків

180 [182] Какъ ехали на низъ реки Днепра, в урочищѣ ниже Боргуна на Воловои балки, знаиденно бродягъ, завернутих войсковимъ довбишемъ Несторомъ Головкомъ зъ Вербовогоу и идучих в Великій Лугъ в свої жилля. У коіхъ хотя и благоволили отаманы¹ наказатъ, на что козаки самоволность учиня, не похотѣли ихъ битъ, отаманы¹ словесно толко наказавъши и осмотрѣвши², что при нихъ було, не олбирая от нихъ ружя и ничего, отъпустили, коі и поехал[и] собственнимъ ихъ дубомъ того ж дня въ Великій Лугъ. Дуб же ихъ находивъся в присмострѣ [!] козака куреня Дядковскогѣ Дуплича.

Козаки куреней:

1. Незамаївского Харко Садило.
2. Того жъ Грицко Талапинда.
3. Того жъ Иванъ Вовнянка.
4. Того жъ Карпо Великій.
5. Того жъ Семень Москаль.
6. Того жъ Игнатъ Кислий.
7. Того жъ Кирило Лисий.
8. Ивонѣвского Кѣндратъ Зубъ.
9. Ирклѣвского Семень. //

180 зв. Приехавши въ реку Бугъ, в урочище Мяртвовѣдъ³, и шедшихъ съ Полши одинадцятъ человѣкъ бродягъ, понад рекою Бугомъ на коси буго-

¹ *Виправлено з отаманъ.*

² *Виправлено з осмотра.*

³ *Виправлено з Мяртвоводъ.*

вие, в урочищѣ Мяртвоводѣ, нашѣдши, поймали семъ челоуѣкъ и привез-
лы в Кошѣ. Четирехъ же, кої отъ нїхъ верстѣ в три отърознилис, не найшли
и не поймали.

Пойманніе козаки куреней:

1. Конеловского Денись Головка.
2. Незамаївского Иванъ Бакланъ.
3. Того жъ Андрѣй Шерстюкъ.
4. Того жъ Грицко.
5. Поповичѣвского Иванъ Косій.
6. Дядковского Артемъ Перебийнось.
7. Канѣвского Иванъ Гезъ.

В урочищѣ жъ Мяртвоводѣ, обходячи балки и при Стѣни знайдено
коня мастью шпакватого, худого, з боку раненного, съ клеймомъ «N⁴», в
коего и грива стриженная. Оного за далекимъ разстояніемъ, что⁵ доведеть
было до Сѣчи невозможно, продали в командѣ козаку куреня Пашкѣв-
ьского Павлу Печеному за 4 р. 30 ко.

Виш показанных козаков ружя да и коня не по согласію отомановъ,
самоволно козаками сплатили и денги роздували. //

Вишъ писанных бродягъ кто имянно сплатив ружя:

	р.	ко.
1. Конеловског ^ω Дениса Головка куреня Калниболоцког ^ω Иванъ Половій ружію зъ вязнею сплатив за.	2	50
2. Незамаївского Ивана Баклана куреня Незамаївского козакъ Грицко Штригуль ружію безъ вязнѣ сплатив за.	3	
3. Незамаївского ж Андрѣя Шерстюка куреня Незамаївског ^ω Грицко Музика ружію зъ вязнею сплатив за.	2	90
Того ж Незамаївского Андрѣя Шерстюка куреня Уманского козакъ Ячко Таранъ сплатив одинъ пистолетъ.		50
4. Незамаївского Грицка ⁶ куреня Пластунѣвског ^ω козакъ Матвѣй Савранскій ружію безъ вязнѣ спла.	2	
5. Поповичѣвского Ивана Козака куреня Переясловског ^ω атаманъ Михайло Дюгтярь ружію з рогом сплатив за.	2	
6. Дядковского Артема Перебийноса куреня Поповичѣвског ^ω Кѣндратъ Швець ружію безъ вязнѣ сплатив.		
7. В канѣвского ж Ивана Гезя ружія не було. //	2	

181
[183]

⁴ Це лише приблизне зображення клейма. Щоб більш точно уявити його вигляд, потрібно скісну риску випрямити.

⁵⁻⁵ Написано над рядком.

⁶ На місці прізвища проставлений прочерк.

181 Рєєстръ, кто пошелъ в бродяги
зв. Изъ Лиману зъ Нижших Солонцѣв от невода козака куреня Иркльѣвскогѡ
Кирика Полового пойшли в бродяги:

Козаки куреней:

Титаровского Климъ Крутъ^а, невѣдничій.

Канѣвского Иванъ Недаха.

Щербиновского Петро Карапетъ.

Донского Хведоръ Паливода Скорина⁷.

Иркльѣвского Иванъ Задирака.

Вышестеблѣвского Ничипоръ Бѣлій.

Иркльѣвского⁸ Тарас Сукуръ.

З Нижших же Солонцѣв от другого невода козака куреня Иркльѣвскогѡ
Кирика Полового пойшли в бродяги:

Иркльѣвского Грицко Шмалко.

Того жъ Олеѣа Бѣлій.

Батуринского Василь Усъ.

Того жъ Левко Москаль.

Того жъ Грицко Несѣяній.

Уманского Иванъ Мовчанъ.

Вишестеблѣвского Олифѣръ Кузменко.

Джерелѣвского Яцко.

Нижестеблѣвского Лукянъ Сукуръ.

Пластунѣвского Демко⁹ Демура⁶.

Въ Богу козакъ куреня Джерелѣвского Трохимъ Падицкій оставя свой
собственній неводъ, пошелъ июля первих числъ зъ двумя¹⁰ молодиками
в бродяги, кой неводъ по приказанію его, Падицкого, при отходѣ въ вла-
дѣніи находится в козака куреня Бруховецко. Грицка Безъбородка. Нинѣ
онимъ неводомъ Безъбородко и добувается в Богу жъ. //

182 Показаннихъ з лиману от невода козака куреня Иркльѣвского Поло-
[184] вого въ бродяги пошедъших¹¹, ⁵-тож и Падицкого з молодиками⁵, веленно
атаманамъ надлежащих куреней сискивать по даннымъ имъ с того рєєстра
билетамъ, коі въ тѣ куренѣ отосланни съ канцелляріи Воисковой под-
канцеляристою, курѣннимъ уманскимъ Дмитромъ Сѣромахою⁸, въ 22 д.
августа 1768 году. //

183 Въ урочищѣ Козацкои плавънѣ, въ козака курѣного титаровского
[185] Федора Пишного, остава курѣннии канѣвскіи Федоръ Канѣвча свої рибо-

⁷ Написано на правому полі.

⁸ Виправлено з вркльѣвского.

⁹ Виправлено з Демура.

¹⁰ Виправлено з двома.

¹¹ Виправлено з пошедъшихъ.

¹² Далі закреслено Поповѣчевского Иванъ Косий.

Канѣвского Иванъ Недъ.

Конеловского Денись Головка.

ловнии посудъ, сѣтки и прочое, а самъ пошелъ въ Полщу въ чатѣ коренѣвского Андроніка.

Арк. 180–182, 183. Оригінал.

№ 275 [1768 р. Запорозька Січ] – Список запорозьких козаків,
яких згадували в своїх свідченнях арештовані гайдамаки

Оговоренны къ воровствамъ и грабительств[амъ]	190
По допросу корсунского Нем[ни]	[192]
Калныболотскій Федоръ Таранъ.	
Деревянковскіє	
Грицко Хвигуръ.	
Яковъ Губа.	
Степанъ Кривошія.	
Кущѣвскіє	
Леско Швець.	
Лукянъ Малии.	
Кысляков[скіє]	
Романъ Копитченко.	
Василь Гупало.	
Іванъ Бегма.	
Попелнухъ.	
Васюрынскій	
Данило Губа.	
Незамаївскій	
Семень Лелекъ.	
Ірклѣевскій	
Іванъ Гвозденко Сукуръ.	
Пластунѣвскій	
Таранъ.	
Левушковскіє	
Прокопъ Червоноштанъ.	
Маѣимъ Тягуненко.	
Микита Бѣлій, сей въ Рашковом отжидов убитъ.	
¹ Михайло, Якимъ ¹ .	
Да ходящой въ бугогардовомъ вѣдомствѣ волоскои овечеи отары чабанъ Василь Волошинъ. //	
По допросу калныболотского Семена Слабкого	190
² Сій єсть в Немниномъ показаніи ² .	зв.

Незамаївского Грицко Бакумъ, Іванъ Бакъланъ і Андрѣи Шерстюкъ.
Дядкѣвского Артемъ Перебийнѣсь.

¹⁻¹ Написано над рядком.

²⁻² Написано замість закресленого левушковскіє

[Ка]лноболо тские

Левко Карлашъ.
Кирикъ Писменний.
Трохимъ Бошко.
Лодонка.

[Д]еревянковские

За ватага Чевърди.
Шулга.
[Ко]неливский Семенъ.
[Дя]джъвский Урода.

Кислякъвские³

Довгий.
Мамай.

По допросу деревянковского Сукура
Деревянковские

Степановъ Кривошиинъ молодикъ Иванъ.
Прокопъ Подмудіовъ.

По допросу ватажка деревянковского Жмура
Левушковский

Левко.

Мънскій

195 Грицко Свидъ. //
[197] Никита.

Дядковскій

Ведмедовскій

Самъло.

Куцъвскій

Луцко, онъ же имени.

По допросу [дяд]къвскогo Кучера
Величковские

Люлка.
Нужа.

Васюринские

Бовтъ.
Касалапъ.

¹ Иванъ Харсунъ, сей въ Рибницѣ командою въбитъ⁻¹.

Рогъвские

Шмако.
Печеній.

Михайло.
Якимъ.

³ *Виправлено з кислякъвский.*

Кислякѣвскій

Головня, сей въ Рибницѣ камандою вѣбитъ.

Стеблѣевского Высшого іл⁴ Низшого, незнаеть

Хома.

Пылипъ Малій, сей въ Рибницѣ командою вбитъ.

Динского

Строць. //

Ивонивского [Ли]сянского Тарана
[Платни]ровскіе

195
зв.

Олеѣа Дейнека.

Хлопецъ его, Олеѣа.

Леско Бойко.

Петро Квасовскій.

Куцѣвскіе

Корный Жалдакъ.

Лаврѣнъ Кравецъ.

Михайло Лисій.

Грицко, Ротовъ братъ.

Якимъ Лѣнь.

Ђско Черевко.

Ігнатъ Заіка.

Фѣдоръ Караванецъ.

Рогѣвскій

Шмалко.

Дядковскій

Степанъ Куценко.

Васюрынскіе

Аврамъ Бовтъ.

Андрѣй Таранецъ.

Ігнатъ Кирпо.

Ђско.

Костя.

Касалапъ.

По допросу ірклѣевского Артема Лукяненка

[...], Лелекъ Дядкѣвск.

Арк. 190–190 зв., 195–195 зв. Оригінал.

⁴ *Виправлено з о.*

С п р а в а 229

№ 22

1

Дѣло по писмамъ куреня Поповичевскаго товариша
Дыниса Гуржѣя^а о забратихъ в него в Полскои области
суперинтендентомъ Раковскимъ шестидесяти девяти валах.
1768 году.

№ 276 1768 р., травня 11. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до уманського
губернатора з проханням допомогти козаку Васюринського
куреня Павлу Чернявському стягнути гроші з уманських євреїв
Гершка Янкіля, Мошка Гершковича та Берка. № 1689

17
[2,
113]

Блгородний і достоінопочтенний гспднъ
губерънаторъ уманский^а
Нашъ в сосѣдствѣ приятель

Козакъ куреня Васирина Павло Чернявский^б представлял Кошу, въ
прошлом де еще 767¹ гаду, Полскои области города Умани жители, жида
Гершко Янкѣль, Мошко Гершковичъ и Берко, порядилис било² ему, Черняв-
скому, шумного горячого вина пѣсколко сотъ³ с пуловъ вистачитъ, в срокъ
767 году⁴ Великого⁵ поста⁶, но⁷ за не вистатчениемъ² тои горѣлки² под-
лежащим числом с пуловъ, осталис⁸ должни⁹ з взятих ими, жидами, в его,
Чернявского, при тим порядѣ⁹ некоторое число денегъ, коихъ для dopravки
оправили¹⁰ тавар. сваего, Івана Печеного, и что¹¹ тамо не мало медлитъ,
самъ онъ, Чернявский, возпамѣрилсѣ въ Уманъ отехать.

Ваше блгородие, какъ сосѣдственний приятел¹², заявляю его, Чер-
нявского, у вас не оставте обжалованих жидов сискав, приказат имъ
остаючись на их за не вистарченую имі горѣлку ему, Чернявскому, донги,

¹ *Виправлено з 766.*

²⁻² *Написано над рядком.*

³ *Далі закреслено вислат.*

⁴ *Далі закреслено к.*

⁵ *Виправлено з Великому.*

⁶ *Виправлено з посту.*

⁷ *Написано над рядком замість закресленого и потому таковои горѣлки.*

⁸ *Виправлено з остались.*

⁹⁻⁹ *Написано на лівому полі.*

¹⁰ *Далі закреслено онъ, Чернявский.*

¹¹ *Далі закреслено о.*

¹² *Далі закреслено п.*

сколко доводитис будеть, о лдать, ⁹ іли с імущества доволствовать⁹. За что и с пашей стороны¹³ в требованія ваших взаімъстваватъ пашготовѣшим прѣбудем.

Мая 11 д.

1768 году.

№ 1689.

Арк. 17. Чернетка.

№ 277 1768 р., травня 25. Кіш. – Промеморія Військової канцелярії Війська Запорозького Низового Прикордонній комісії з Брацлавським воеводством з вимогою розглянути справу запорожців Канівського і Іркліївського куренів Миколи Боровиченка та Сидора Домонтовича щодо несплати грошей товаришем польського війська Юзефом Лолінковським (Поліковським) за куплені у козаків коні. № 1869

Промеморія

Воіска Запорозького Низового із канцелярії Воіскової

въ учрежденную с полскимъ Брацлавскимъ воеводствомъ

Пограничную коммисию^a

15
[161]

Имѣется жалоба въ Кошѣ Войска З. Н. козакѣ в курені¹ Капѣвского Николи Боровиченка и Иркѣевского Сидора Домонтовича 1766 году авѣгуста зъ 7 д.², о неуплатѣ товарищемъ полских воискъ Бугославскоѣ губерніи, села Шубиноі жителемъ Юзефомъ Лолѣнковскимъ за куплю имѣ³ в ихъ³, Боровиченка и Домонтовича, 765 году весною шести лошадей, семидесяти трохъ рублѣй денегъ. По котороі жалобѣ, хотя от Коша⁴ писменно какъ⁴ въ гадна воискъ Коронни⁵ Полскоѣ⁶ реиментара, при обозѣ Смѣлянскоѣ губерніи под мѣстечкомъ Вѣльшаною состоящего, и въ губернатора // бугославского Вогнавского⁷, да в судѣ гродскомъ житомерскомъ⁶ доискивапасъ [!], яко і въ самого его, Полѣковского, требованно означенних денегъ⁸ жалобщикам Боровиченку и Домонтовичу⁸ о лдачи, однако і по таковимъ Коша требованіямъ оніе жалобщики въ томѣ остаютя доннѣ⁸ безъ удоволствія. Сверхъ чего, опи многократно ездя⁹ въ Полшу къ означеннимъ властемъ, и ему, Полѣковскому, за виискомъ помянутих денегъ, принуж-

15
зв.

¹³ Далі закреслено п.

¹ Виправлено з куреня.

² Далі закреслено о купленнихъ.

³⁻³ Написано над рядком замість закресленого в.

⁴⁻⁴ Написано на лівому полі замість закресленого какъ.

⁵ Виправлено з короннихъ.

⁶ Написано на лівому полі.

⁷ Далі закреслено в сутанѣ.

⁸⁻⁸ Написано на правому полі.

⁹ Далі закреслено за виискомъ помянутих денегъ.

денни ропить на себе, лошади і протчое необходимое убитковъ на 30 *ру.* денег.

27 [173] Сего ради, въ криі Войска З. Н. Войскової опредѣленно, въ Погранич- ную с полскимъ Брацлавскимъ воеводствомъ комиссию сию промеморию⁸ // съ просителми Боровиченкомъ и Домонтовичемъ послать зъ темъ, да блговолить опая Пограничная комиссия¹⁰ от кого слѣдуетъ домагательствомъ истребовать¹⁰ реченного¹¹ абжалованного товариша полскихъ войскъ Полѣковского¹² въ ту коммисию висилки, и за явкою его въ оной каммисіи во взискапий съ него¹³ объявленнимъ Боровиченку и Домонтовичу¹³ показаних, не уплачених за копѣ 73 *ру.*, да роненних іми въ проездахъ за ісправленемъ техъ денег убитковъ на 30¹⁴ *ру.*, всего 37¹⁵ *ру.*, учипить по ея і. ва. указамъ,¹³ даби оніе Боровиченко и Домонтовичъ толь не малоі обиди далѣ не терпѣли¹³. Съ Коша въ 25 д. мая 1768 году.

№ 1869.

Арк. 15–15 зв., 27. Чернетка.

№ 278 1768 р., травня 25. Кіш. – Ордер Коша депутатам від Війська Запорозького Низового в Прикордонній комісії з Брацлавським воеводством полковим старшинам Івану Яблуновському та Григорію Ляховичу з вимогою розглянути справу запорожців Канівського і Іркліївського куренів Миколи Боровиченка та Сидора Домонтовича стосовно невиплати грошей товаришем польського війська Юзефом Лолінковським (Поліковським) за куплені у козаків коні. № 1870

27 зв. Ізъ Коша Войска Запорожского Низового, опредѣленнимъ от оного В. Са. въ Пограничную с полскимъ Брацлавскимъ воеводствомъ комиссию въ депутаты гпдамъ старшинам полковимъ Івану Яблуновскому^а и Григорию Ляховичу^б Ордеръ

Вълагается у сего вамъ промеморіи с Коша в оную комиссию копия¹, и имѣете ви² требуемое³ тою промеморіею³ козакамъ куреней Канѣвского Николѣ Боровиченку и Ирклѣевского Сидору Домонтовичу, зъ товариша полскихъ войскъ Юзефа Полѣковского, за куплю имъ в их шести лошадеі³ не уплачених³ 73 *ру.*, съ роненими тѣми козаками убитки ізискание по оной

¹⁰⁻¹⁰ Написано на лівому полі замість закресленого обявъ.

¹¹ Виправлено з реленного.

¹² Далі закреслено откого следуєть домагательствомъ истребовать.

¹³⁻¹³ Написано над рядком.

¹⁴ Виправлено з 300.

¹⁵ Виправлено з 373.

¹ Далі закреслено по которо.

² Далі закреслено по оней.

³⁻³ Написано над рядком.

каммисії домагагелствомъ исходотаиствовать, даби сие обидимие далѣе того не терпѣли. Съ Коша въ 25 д. мая 1768 году.

№ 1870.

Арк. 27 зв. Чернетка.

№ 279 1768 р., червня 19. Торговиця. – Лист торговицького коменданта Якуба Квяткевича до кошового отамана Петра Калнишевського про напади гайдамаків на польських підданих, з проханням наказати бугогардівському полковнику не допускати запорожців на територію України, підвладну Речі Посполитій, та дозволити торговицькому губернаторові певний час випасати худобу на території Запорожжя

Jasnie wielmożny mci dobrodzieja

22

Pod czas zamieszania terazniejszey konfederacyi w Polsce zachoł się bunt między pospolstwem w guberniy Czeheryńskiej, Smilańskiej j Lisiańskiej, tak dalece ze iuz y do Umańskiej zbliża się, kiedy niemało szlachty godnych, possessorów nocną porą napadaiać, okrutnie zabijaią chudoby ich ze wszystkim zabieraią, rabuią z tym się oswiadczaic, ze to Woysko Zaporozskie będąc od Kosza dla tego posłane im dopomaga y do tych buntów z przymuszeniem wszelkiemi sposobami podbudzą. W czym ja niechcę dać kredytu, więc przez w. w. ich m. w. panow deputatów od Woyska Zaporozskiego do Archangrodłu na kommissią Pograniczną kadencyi majowey z wojewodztwem polskim Brasławskim przybyłych, mam honor przynajmniej listownie przy złożeniu naynizszey submissiy moiey u nóg j. w. w. pana dobrodzieja teraz nadgłosic się upraszaiąc, abyś j. w. w. pan dobrodziey raczył z łaski swoiey dla sąsiedzkiej przyiazni y dobrego sojuztwa z j. w. wojewodo kijowskim dobrodziejem, przez Buhogardową pałankę mnie przynajmniej listem swoim pańskim ubezpieczyć, ieżeli by obiazdczkami Woyska Zaporozskiego ponad granicą Polską od Kosza wysłanemi daiąc wstręt tym hultaiom niemożna było, za odebraniem którego listu y j. w. wojewoda kijowski z wielką wdzięcznością do j. w. w. pana dobrodzieja pisać będzie wkrótce od siebie. Iezeli by zaś na mnie przycięzko było, to suplikiuję aby // aby moje woły y konie pod protekcyą j. w. w. pana dobrodzieja koło Gardu na stepach zaporozskich wolne mieć mogli pastwisko, poko się za pomocą Boską te zamieszanie w Polsce u spokoju, za co ja winien będę dozganie odsługiwać, pisząc się przy tym z głębokim uszanowaniem.

[6,
168]

22

зв.

J. w. w. pana dobrodzieja naynizszym sługą Jakob Kwiatkiewicz

Cz. 19 juny 1768 Ao

Z Targowicy.

Помітка: П. іюля 16 д. 1768 году.

Арк. 22–22 зв. Оригінал.

№ 280

12

Переводъ с полского на руский диалектъ

Ясне велможний мосцѣ добродѣю

Во время замѣшателства въ Полщѣ здѣлався бунтъ между посполитвомъ в губерніи Чигринской, Смѣлянкой і Лисянской, такъ уже не вдалече и до Уманской приближилось, гдѣ немало посесоровъ ночью порою нападши очень убивали и худобы ихъ зо всѣмъ отобравъ з малимъ свѣдѣтельствомъ, что будто Войско Запорожске будучи отъ Коша посланы имъ до помощи и до оныхъ бунтовъ всякимъ принуждениемъ и способомъ возбуждаютъ, чего я болше не могу изяснитъ чрезъ велможнихъ гспдѣ депутатовъ отъ Войска Запорожского, посланныхъ до Архангелгорода на Коммисію пограничную в паденіи маевомъ з воеводствомъ полскимъ Браславскимъ. Имѣю честь писменно объявитъ, при вложеніи нижайший субмисіи моеи ясне вел. гспдна добродѣя нижайше прошу, дабы ясне вел. гспднѣ добродѣи по милости своей и сосѣдской приязни союзомъ зъ ясне вел. гспдномъ воеводою киевскимъ чрезъ Бугогардову паланку хотя писменно объявилъ, ежели жъ команда Войска Запорож. понадъ границею полскою отъ Коша не вислана въ стрѣтъ противъ гайдамакъ, то за исцѣленіе писма и ясне вел. воевода киевскій зъ великою благодарностію до ясне вел. гспдна добродѣя вкратцѣ отъ себе писать будетъ, и ежели до мене ваша любовь и сосѣдская приязнь склоняетъ, то прошу ясне вел. гспдна добродѣя, что бмоѣ воли і конѣ подъ видѣніемъ ясне вел. гспдна добродѣя // коло Гарду на запорожскихъ степахъ поволно ходили, пока мылостію Божиєю оноѣ замѣшателство в Полщѣ успокоится, за что я имѣю благодаритъ завсегда. При семъ подписуюсь зъ глубочайшимъ почтениемъ.

12
зв.

Ясне велможного гспдна добродѣя нижайший слуга Яковъ Квяткевичъ
1768 году

Іюня 9 дня.

Помітка: Пол. іюня 16 1768 году.

Арк. 12–12 зв. Діловодний переклад.

Опубліковано: *Скальковский А.* Несколько документов к истории гайдамаччины // Киевская Старина. – 1885. – № 10. – С. 311; Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів / Упор.: В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 127.

№ 281

[1768 р., червня 16. Запорозька Січ] – Лист Коша до торговицького коменданта Якуба Квяткевича про спростування чуток щодо відправки Кошем козаків на допомогу гайдамакам, про наказ бугогардівському полковнику не допускати козаків на Правобережжя, про дозвіл йому випасати худобу на пасовищі на території Запорожжя

Арк. 13. Відпуск.

№ 282 1768 р., червня 16. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до торговицького коменданта Якуба Квяткевича про спростування чуток щодо відправки Кошем козаків на допомогу гайдамакам, про наказ бугогардівському полковнику не допускати козаків на Правобережжя, про дозвіл йому випасати худобу на пасовищі на території Запорожжя

Высокоблагородній і достоинопочтенній гаднѣ¹
торговицькій комендантѣ²

14
[28]

Нашъ сосѣдственнѣи благодѣтел

Вашего високоблагородія пысаніє, коімъ обявляєте,⁵ что между посполствомъ учинился бунтъ і грабителства³ не мало тамо причиняется⁴, с такимъ свѣдѣтелствомъ, что будто Войск З. от Коша послани тѣмъ бунтовщикамъ до помочи⁵, в Кошѣ сего теченія 16 д. полученно. І на оноє обявляемъ, Воиску здешнему⁶ к тѣмъ гайдамакам на помощь посылать⁷ ныкакои прычины нѣтъ, і хто туда ізъ здешных, или з другихъ каких мѣстъ гайдамаки повходьли, Кошѣ не известенъ. Дабы жѣ полковникъ бугогардовій, когда б в случаи могли тѣ гайдамаки⁸ ис тамошнѣхъ⁸ в здешние мѣста пробираться⁹, старателства // к переловленію прилагаль, о томъ его¹⁰ с Коша чрез ордеровано¹¹. Чтож принадлежитъ до прозбы¹² вашего високоб.¹², что б вашего високоблагородія¹³ воламъ или лошадымъ¹³ около Гарду на пастбѣ ходыгъ, то сіє для вашего високоблагородія дозволеніє учиненно с тымъ, что б смотрителѣ того скота здешним козакамъ вибитѣемъ травъ і протчого, і малѣишеи обиди чинить¹⁴ ¹⁵ не отважилися і от того берегли бѣ. Васше ж високоб. когда ізволите тотъ скотъ, присилать тѣм от себѣ і от пригонѣ дали знатъ оному полковнику, о чемъ і к нему, полковнику, ордеромъ предложено¹⁵. В протчемъ, с нашим почтенієм оставатся імѣемъ.

14
ЗВ.

В. в.

1768 году
Юня 16 д.
Арк. 14–14 зв. Чернетка.

¹ Далі закреслено написано над рядком полковникъ.

² Написано над рядком замість закресленого губернаторъ.

³ Далі закреслено в Полщѣ.

⁴ Далі закреслено к коімъ.

⁵⁻⁵ Написано на лівому полі замість закресленого якобы къ собирающимся в Полскої области невѣдомо какимъ гайдамакамъ от Воиска Запорожского к грабителствамъ посланни в помощь козаки.

⁶ Далі закреслено козаковъ.

⁷ Далі закреслено написано над рядком никого.

⁸⁻⁸ Написано над рядком.

⁹ Написано над рядком замість закресленого появиться.

¹⁰ Виправлено з єму.

¹¹ Виправлено з ордеръ.; далі закреслено предложенно.

¹²⁻¹² Написано на правому полі замість закресленого вашего.

¹³⁻¹³ Написано над рядком замість закресленого скоту.

¹⁴ Виправлено з чинимо.

¹⁵⁻¹⁵ Написано на правому полі замість закресленого не било.

№ 283   1768 р., червня 17. Іркліїв. – Лист черкаського губернатора
Олександра Пенчельського до Коша про неможливість
вислати обіцяні будівельні матеріали через дії загонів
гайдамацьких ватажків Максима Залізняка і Медведя
Високого з повідомленням про пограбування гайдамаками
майна князя Сангушка

21   Jasnie wielmożny mści panie koszowy, w sąsiedztwie doznany
[5,   przyiacielu y dobrodzieju
167]   Chęć moja szczerą y prawdziwą była uczynić przysługę jasnie wiell. w. panu
dobr. w przystawieniu 10000 drani w Starą Sicz, ale czyli moje takie nieszczę-
ście, czyli czasu pora tey mi zabroniła uczynienia j. wiell. w. panu dobr.
przysługi, ponieważ Maxym Zeleznik, drugi Medwid Wysoki z krwawemi oczy-
ma y innych ieszcze czterech, ktorych imion dowiedziec się nie mogłem,
pusciwszy między ludzi taką pogłoskę, (iako mieli bydz a myslnie wysłani od
Kosza, a żeby wszystkich polakow y zydow, co do nogi wygubili, chudoby onych
że y intraty skarbowe na siebie odebrali)¹ chłopstwo swawoli y rabunku chciwe,
z ochotą przystało y nawiązało się do tych wyż wyrażonych watażkow, więcey
iak osmset osob, którzy więcey iak do tysiąca dusz wyrzneli, chudoby y maiętki
zabieraiąc, dwory ruynuiąc y niszcząc. Nawet mnie samego, gdyby nie szcze-
gulna moc Boska mnie obroniła, zem się tylko z duszą wychwycił z zoną y
dziecmi y z innymi pod moją władzą y kommendą polakami będącemi, y tu za
granicę rossiyską schroniła mnie ubogiego gospodarza w gotowiznie y fantach
21   do trzech tysięcy rubli zabrali // zabrali y zrabowali, a skarbowi jasnie
зв.   oswieconego xięcia i msці Sanguszka^a w zabranych wołach 140, jałowic
wybornych 50, wosku kamieni 100 y innych sprawunkach, tudziez upadły
intraty na sto dziesięć tysięcy oprócz kupcow, skład w zamku czerkaskim
mających, a poddanych tegoż jasnie oswieconego xięcia starosty czerkaskiego,
więcey nad 40000 szkody uczynili. Owo zgoła strach y pisać, iakie tyrannie y
rabunki czynią zaszczycając się wszystkę rozkazem j. w. w. pana dobr., lecz
potym te ich bałamuctwa wydały się, bo wszyscy ludzie, którzy z Siczy
poprzychodzili, tym obiasnili ludzi, że to są prawdziwi hultaje, a nie z rozkazu j.
w. w. pana dobr. wysłani. Dowodniey potym tego ludzie doznali, kiedy teraz
samyh ze maiętnych gospodarzow rabuią y niszczą, gdy im nie stało dworow,
dla takowych tedy przyczyn y tak okropnego y straszego nieszczęścia, moiey
przysługi w przystawieniu j. w. w. panu dobr. drani stałem się nierzetelnym, gdy
oddalony y odegnany od władzy zostałem. Daruiesz mi tedy j. w. w. pana dobr.
tę moją nierzetelność, która nie z moiey przyczyny stała się, ale z okkazyi ruiny
teraznieyszey. Da mi nawet swiadectwo sama gromada czerkaska, zem już y za
24   płyty stroiowego drzewa y drań wszystkę swemi pieniędzmi popłacił y nic mi
[8,   więcey nia brakło, tylko odbierac od ludzi gotową drań z płyty, y wysyłać j. w.
170]   w. panu dobrodziewi lecz // lecz teraz przy teraznieyszym zamieszaniu, a ni

¹ Дужки автора.

moich pieniędzy, a ni drani y płytow odszukać nie mogą, chyba iak sam Pan Bóg usmierzy te niepokoeie, a pozwoli mi zycia nieodmiennie pragnę wykonać moię przysługę j. w. w. pana dobr. y pokazać to ze chcę bydz prawdziwym przyjacielem j. w. w. pana dobr. y pozyskać jego dla siebie łaskę y przyiaźń sąsiedzka, a teraz wyznaię się bydz z powinnym uszanowaniem.

Jasnie wiell. w. pana dobr., w sąsiedztwie doznanego przyjaciela naynizszym
sługą Alexander Pęczelski, gubernatt. czerk.

P. S. Upraszam laski j. w. w. pana dobr. o rezolucyą na ten list.

17 junis 1768 Ano.

Z Irklija.

Помітка: Получено 1768 года июня 30 дня.

Арк. 21–21 зв., 24. Оригінал.

№ 284

Переводъ с полского на росииский диалектъ

16

Велможний и высокородний гпднъ атаман кошевий

[162]

в сосѣдствѣ дознаний приятель мой

Я о присилжи в Стару Сѣчь тысячи дранѣ и строевих плитов крайнее по обовязаности моеї прилагал старание, по по причинѣ панесеного в народ (от запорожских козаков именуемых Маѣйма Залѣзняка да Медведя Високого, якобы для искоренения поляков и жидов, имѣет быть вскоре от Коша вислана в Польшу команда еха[т])¹ и приключенои, мнѣ взятѣм собственаго моего имущества и денегъ на суму до трех тысячъ рублѣй в ксіонжа Санѣгушка ста сорока воловъ, // яловиць виборних пятидесяти², воску каменеи ста, для такого разного екипажа и денегъ по исчислению до десяти тысячъ, подданства ксіонжа Сангушка, в старости черкаського, до сорока тысячи рублѣи, обидѣ и отдалению мене от власних моїхъ добръ з женою, дѣтми и нѣсколко члвкъ в командѣ моєи находящихся поляков залѣдво з душами в российской границѣ бегом спасшиес, явити услуги моеї не могль³, за что прошу не поскорбѣть. А какъ на первои благополучия моего степень оданимъ содѣйствиєм и по миновеніи // ⁴возмутительного времени и обстоятелствъ взоиду прислать онои дранѣ, плитов строевихъ не премину и предаясъ в висо[кую] велможности вашей милост, з должним характера вашего⁵ почитаниєм⁶, во ожиданіи от вас скорого уведомяния пребуду.

16

зв.

26

[172]

¹ Дужки автора.

² Виправлено з пятьдесять.

³ Далі закреслено в ч.м.

⁴ Далі закреслено развращених.

⁵ Далі закреслено почитаниєм.

⁶ Далі закреслено пребуду.

Велможности вашей в сосѣдствѣ дознаного приятеля пижаиший слуга
Алеѣандръ Пенчевский, губернаторъ черкасский

1768 года

Июня 17.

З Иркльѣва.

Арк. 16–16 зв., 26. Діловодний переклад.

Опубліковано: *Скальковский А.* Несколько документов к истории гайдамащины // Киевская Старина. – 1885. – № 10. – С. 309–310.

№ 285 1768 р., липня 15. [Білівський піхотний полк]. – Паспорт виданий запорозькому козаку Денису Гуржію у фортеці Білівського піхотного полку, на проїзд до Варшави

- 6 1768 году июля 15 дня, объявленной Гуржеи при оставшеи в Бердичевской при каманде сеи пашпортъ явил Полского каралеѣвства супрденту обидъ обѣвляли на тои супред [!] ево, Гуржия, имеит явилца.

Писарь Дмитрие Тюкин

- 5 *Помітка:* По сѣму пашпорту запороскои касакъ с хартеци Белѣвского пехотного полку^а и при мнѣ имѣвшѣмувися [...] к Раковскому о покасанним ему, Гуржи[ю], [...] обѣвил, что для докасательства Варшаве в скорем времени ка[...].

Слід від печатки

Арк. 5, 6. Оригінал.

№ 286 1768 р., вересня 25. Варшава. – Лист секретаря польського короля Олександра Везез-Ковальського до кошового отамана Петра Калнишевського з вдячністю за протекцію, побажаннями всіляких гараздів і з повідомленням про ознайомлення з проблемою козака Дениса Гуржія

- 3 Ясне велможный мѣцѣ пне Калнишевскій, кошовій Войска Запорожского, мой мѣцѣ панѣ сердечній добродѣю
За найбільшую имѣю себѣ щасливість ясне велможного мѣцѣ пна добродѣя рекомендоватись млсты, найлутше я визнаю о семѣ, что хрстіанинь еслвѣ такѣ и тихѣ людей имѣю поважатѣ и шановатѣ, а особливе такихѣ, которіи зашитою и обороною хрстіанѣ, якѣ первѣйшій ясне велможній мѣцѣ пнѣ добродѣй защитникѣ еси по Бжому повелѣнію, чрезѣ сіѣ визнаю, что всѣмѣ сердцемѣ желаю здравія и всякого блгополучія во всѣхѣ помислахѣ, дабы Бгѣ дароваль найдолшіѣ лѣта православнои вѣрѣ. Ясне велможного пна добродѣя симѣ не оставилѣ и о семѣ просимѣ, дабы ясне велможній глїднѣ добродѣй дозволеніе учинилѣ и намѣ был участникамы.

При семъ смѣю проситъ млсты за Диниса Гуржѣя въ интересѣ его не щасливомъ, которій естъ, я думаю и яснѣ велможному мацѣ пну добродѣевѣ добре вѣдоміи. А на остатокъ прошу, въ теперешнемъ часѣ, якъ поводится чрезъ сего листопадовца, що нѣбудь увѣдомитъ для партикулярнои особы. Если учинишь, яснѣ велможній мацѣ пнѣ добродѣй, тоє, о чемъ я прошу, то я імѣю до смерты обовязать себе вамъ въ млстѣ и всѣхъ прозбахъ есмь съ всегдашнимъ почтеніемъ.

Яснѣ велможного мацѣ пна добродѣя зичливымъ и низайшимъ слугою
Алеѣзандеръ Вереѣзъ-Ковалскій, секретарь его королевства

Дня 25 сентябра

1768 году.

Зъ Варшавы.

Помітка на арк. 3 зв.: Прошу мене пысменно увѣдомитъ, якъ тамъ поводится.

Помітка: Под. поябра 14 д. 1768 году.

Арк. 3–3 зв. Оригінал.

№ 287 1768 р., жовтня 4. [Запорозька Січ]. – Протест товариша Поповичівського куреня Дениса Гуржія, поданий в Кіш, про незадоволення його скарги на суперінтенданта Марціна Раковського на комісії; 1767 р., липня 20. – реєстр збитків, які поніс Денис Гуржій, в результаті конфіскації його волів суперінтендантом Марціном Раковським

В Кошъ Войска Запорозскаго Низового
Покорний протестъ

7

В комісії его королевского величества и Речи Посполитой, приговоренно мнѣ ехатъ вторичелно на кондесенцію до мѣстечка Савранѣ и поставитъ тѣх же свѣдковъ, коі от меня первѣ ставлени били, которого приговору и самъ мой отвѣтчик, суперинтендантъ Раковски[й], не сприяль с причини, что теперича за колотноу в тѣ мѣста ехатъ сумнително. Да и я, низайший, просил оной комісії, чтоб меня от више писанной кондѣвенці уволили, понеже мнѣ свѣдков спроважатъ нѣтчемъ и за далекимъ разстояниемъ, да еще к тому совсемъ вихарчовался, а просиль, чтоб писали до вашей велможности и Войска Запорозского, чтоб с тѣх свѣдков, коі в то время, очевидно, били, какъ я из волами ішелъ, под присягою побравъ в Кошѣ Войска Запорозскаго сказки. Которое мое прошение вовся уничтожено и не принято, но предложено мнѣ, чтоб я толко доволствовався за свої шестдесятъ девять волов стами семнадцять червоними злотими, которіе я приняль вмѣсто задатку и на оние квитанцію далъ. Того рады, // прошу покорно Войска за спори принять сей мой про[те]стъ и в книгу записать, при которомъ и реєстръ.

7
ЗВ.

Товаришъ Войска Запорозскаго куреня Поповиче[вского] Динисъ Гуржѣй

1768 году

Октября 4 д.

Помітка: Под. 1768 году поябра 14 д.

Арк. 7–7 зв. Оригінал.

№ 288

8	Рєєстръ претенціи моєй до пана Раковско <i>го</i> , суперинтендента, о забранѣ волов мо <i>и</i> и за удержане на коморѣ бердичовской. 1767 году июля 20 дня.		
		рублѣ	коп.
	Где задержавъ Раковскій на том мѣстѣ стоячи дванадцятъ неделѣ з волами и людьми.	70	
	Идучи от Саврани до Хмѣльника, на мостове за воли и за спишне.	80	
	Подаючи протестъ в градъ Вѣйницкий и за позви возному. Для возного, что ездилъ повторне позвъ вручать.	15	
	За осмотрение волов, что живи и здорови, нѣвчемъ не зарядении, возному жѣ даль.	6	
		5	
	По тому жѣ дѣлу їздилъ до Варшави, наидечис в Варшавѣ дванадцятъ неделѣ, якъ на себе и на конѣ.	60	
	Приговоренно било мнѣ і ехатъ на кондесенцию до Савраня, и вѣзъ з собою свѣдков челоуѣка пятъ, на нихи на себе.	50	
	На оной кондесенціи свѣдков не принято і порочено, что сизмати нема вѣри, назадъ до Варшави поворотилъ.	35	
	Видячи, что уже вихарчовался, мусѣв продатъ три конѣ, на которих утратил.	30	
	Наконецъ, не получивши удоволствѣя, подавалъ до полномочного россійского посла на французкѣмъ языку доношение, чергованих [!] даль б.	15	
	Далѣй, не виходивши никакой справедливости, а уже до полушей вихарчовался, занял на шию 300 ру., за которие даю на годъ.	30	
	Воловъ мо <i>и</i> хъ, в Савраню задержанних 69, за которие сама комисия и знала и повелѣла взятъ цло [?], такъ беретъся з воловъ подгирских, а понеже воли подгирские продаются по 15 червоних злотих, да і я также не иначе сво <i>и</i> пушамъ, такъ по червоних пятнадцатъ // в томъ дѣлѣ ходячи по суду	30	
8 зв.	В Варшавѣ сидячи шесть неделѣ з конми и людьми. По оному дѣлу дожидался супредента в Варшавѣ и не могль дождатца, мусѣв самъ іхати за оним супредентемъ до Бердичова, на кони и себе.	25	

Поворотившись з Бердичова, сидячи в Варшавѣ пятнадцять неделъ з людми и конми.	56	
І того всей сумми: Динись Гаржѣй [!]	507	
А яко и сами прецветна комиссия узнала мої воли, такъ якъ подгурские не иначе пуцаю свої воли якъ по червоних 15. На російскую монету виходить з волами и харчами:	3019	50

Арк. 8–8 зв. Оригінал.

**№ 289 1768 р., жовтня 2. Ладижин. – Лист ладижинського
губернатора Миколая Рафкаллі кошовому отаману Петру
Калнишевському про допомогу в стягненні боргу 1720 рублів
ладижинському вйтові Теодорові і його супутнику Якубу**

Jasnie wielmozny mci dobrodzieju
Pan Jakub będąc sputnikiem woytowi ladyzynskiemu nazwanemu Teodorowi do
tych gorczalek, ktore zpzyda są w Siczy, iezdził po piniądze do j. w. wmwс [...] 28
pana dobrodzieja, ktorych j. w. wmwс pn dobr. nie kazał iemu wydać, przez to [12,
zas bendąc przyiacielem tak woyta iako y pn Jakuba, a chultaie rabowali po 174]
slakach załuiąc ich nieszczęścia dla tego nie chciales wydać ktoren to woyt sam
zbierał się iechać do j. w. wmwс pn dobrodzieja y zawdzięcyc mu jego laskę,
tylko woyska przechodzzące rozna przeszkoda były, a potym zachorował y umar,
po ktorego smierci nie spodzianych długow wiele pokazalo się, gdzie sama
załuiąc ostatniey substancyi y sierostwa ostatniego dzieci, wysyła syna swego z
palnikiem nieboszczyka woyta y doprasza się przezemnie laski j. w. wmwс pana
dobrodzieja. A zebys przez laskę swoię tę piniądze, to iest rubli tysiąc sieddem-
set dwadziescia № 1720 zmiłowawszy nad tymi sierotamy kazał // kazał wrocić 28
a za tę dobroczynnosc od pana Boga, gdy się zmiłujesz nad temi sirotami 3В.
zasługę, a od nich wdzięcznosc j. w. wmwс pn dobrodziey, a ja za uczynioną te
laskę w kazdyh rozkazach nie omieszkam za wdzięczyc zostaiąc.

Jasnie wielmoznego wmwмę pn dobrodzija naynieszszym sluga i sąsiedzkie
przyiacielem Mikołaj Rafkalli, guber. mp.

Die 2-m br. 1768 Ano.

Z Ladyzyna.

Арк. 28–28 зв. Оригінал.

**№ 290 1768 р., жовтня 16. Іркліів. – Лист черкаського губернатора
Олександра Пенчельського та його слуги Трохима
Косцельського до кошового отамана Петра Калнишевського
про неможливість в повній мірі виконати його замовлення
через «сваволю в нашем краї»**

Jasnie wielmożny mci panie koszowy w sąsiedztwie doznany 18
przyiacielu i dobro[diu] [164]

Taka moja nieszczęśliwość, że dla wszczętej swywoli w Ukrainie zupełney niemogę tak jak bym sobie zyczył okazać j. w. w. panu przysługi, przez którą mógł bym pozyskać dobre serce jego dla siebie y w zupełnej sąsiedztwa protekować przyiazni. Ałe to przy terazniejszych awanturach daruiesz mi j. w. w. panu dobrę. a tę bagatelną przysługą od prawdziwego swojego przyjaciela przyiac raczysz. Gdy zas sposobniejsza y swobodniejsza o tworzymi się pora zachcę całym sercem dostateczną j. w. w. panu okazać w każdych rozkazach jego moją usługę. Teraz mię tylko dobremu sercu z sąsiedzkiej przyiazni oddając z powinnym znam się bydz uszanowaniem.

Jasnie wiell. w. pana w sąsiedztwie doznanego przyjaciela naynizszym sługą
Alxdr Pęczeliski, gubernatt czerkaski

16 obris 1768

Z Irklia //

18 3В. Ponieważ, dla graszucących ludzi swawoli w kraju naszym przysłany od j. ww. m. pana dobrodz. nie zastał wygotowany wszystkiey drani na który wygotowanie przez niedziel kilka czekaiąc na dniu dziesieyszym wziawszy u Siemena Taranenka baydakow dwa młynowych że wszystko nalizywcia młynowo zwrycim za rubli osmdziesiąt a ze onych teraz zapłacic nie miał czym¹ umisci po zrahowaniu hultayskim za cmienie w bauszeni wziętom ten dług na siebie zabicalom [?] tomu człku zapłacic, zaczym suplikuie laski j. ww. m. pana dobrodz. te rubli kilkadziesiąt przez tegoż pana Demiana przystac bo człowiek słuteczny i chi y nawszystkim znaiący się trzywny, k ktorem iezili by laska j. ww. m. pana dobr. była sapplicace, iak przywizie pieniądze ze było z nami czas jaki zabawił. Na to zas. Przeydali tylko reszta drani 7000 kilkaset reszta zas zostało jak przywiezie pieniądze pan Demian, to z tey reszcie drani abmyslimy sposob jakim by doszło w. w. m. panu dobrod., czego zas tylko będzie potrzeba panu dobrod. z lasu byle tylko od tey sajnoli był pokoz rozkazisz j. w. m. panu dobrod. listom swoim do nas, to wszystko będzie wypełniono, a teraz mu lasu z przyiazni oddawszy juszę się z nakzytym szacunkiem.

Jasnie wi. w. m. pana dobrodzieja naynizszym sługą Tr. Koscielecki Pacyna puł.
słtna czerkę

Арк. 18–18 зв. Оригінал.

№ 291

19 [21, 165] Ясне велможній мацѣ панѣ кошовій
В сосѣдствѣ дознанній приятелю і добродѣю
Така моя несчастливец, что чрезъ сваволю въ Украинѣ не могу здѣлать ясне велможному в. пану прислуги, чрезъ сей случай я бѣ желалъ въсѣмъ сердцемъ для его здѣлатъ сосѣдскую приязнь, но для теперешнихъ непостоянствъ, которіи ясне велможній панъ и добродѣй изволишь зънатъ, не могу здѣлать, а когда въремя будетъ способнѣйше, то имѣю въсѣмъ сердцемъ ясне велможному пану оказатъ въ его росказахъ мою услугу.

¹ *Написано над рядком.*

Теперь я только доброму сердцу и сосѣдской приязни отдавши нижайши уклонъ имѣю битъ съ всегдашнимъ почтениемъ.

Яснѣ велможного в. пана в сосѣдствѣ дознанъного приятеля нижайшій слуга Алеѣандръ Пенчелскій, губернаторъ черкаскаій

1768 года
Октября 16 д.
Зъ Эрклѣя. //

Поневажъ за непостоянствомъ сваволь въ нашемъ краі присланъній отъ яснѣ велможного мѣщѣ пана и добродѣя не засталъ виготованной въсей дранѣ, которого виготованя чрезъ сколко недѣль ждат, то теперь възвѣвши въ Семѣна Таранѣнъка байдаковъ два млиновихъ зъ всею надлежащою млиновою приправою цѣною за восьмъдесять рублей, и что онихъ теперь заплатитъ не могъ, то когда сторгованы, я онои долгъ възвѣль на себе і обѣщавъ оному человѣку заплатитъ, о чемъ прошу яснѣ велможного мѣщѣ пана і добродѣя оніе денги чрезъ сего ж пана Дѣмка прислатъ, бо онъ человѣкъ добропорядочѣнъ и честѣнъ і всѣмъ свѣдомій, и ежели милость яснѣ велможного мѣщѣ пана и добродѣя била бѣ прислатъ оніе денги, то совѣтую даби онъ с намы по которой часъ забавился, то на оніе байдаки только висѣстатчилъ дранѣ сѣмъ тысячъ і нѣсколко сотъ, а останокъ когда привезетъ денги панъ Дѣмко, то подумавши якимъ способомъ яснѣ велможному пану и добродѣевѣ, чего только будетъ потреба писменно обявишь яснѣ велможній панъ добродѣй до насъ, то все будетъ удоволствованъно. При семъ отдавши свой нижайшій уклонъ остаюсь навсегда с почтениемъ.

Яснѣ велможного мѣщѣ пана добродѣя нижайшій слуга Трохимъ
Косцѣлецкаій

Арк. 19–19 зв. Діловодний переклад.

№ 292 1768 р., жовтня 21. Ладжин. – Лист Агафії Війтихи кошовому отаману Петру Калнишевському з проханням допомогти стягнути борг її синові та його супутникові Якубу

Благородніи и високо производителяства ваше глдинъ
к[ошевїи атаманъ], а мой милостивїи добродѣлателью

З великимъ оусумнѣнїемъ ѡдвѣжилася теперѣча ѡ сталан[...] своему не только оуповаю, але о уже, вижу и навѣки сирач [предста]влять жалубу ко вашему високому происходительству [...] [си]е мое получить, что то мой мужъ на надежнѣишній всегда [...] [на]мѣренїи и строенїи своемъ в Сѣчъ поѣжджати и день при дню [...] чотири и поспѣшил на будущої вѣкъ, а я оставшая по мужу своему [...] нѣчто разсмотрїла, а велїе ко мнѣ пристѣло ѡбременїе и тяго [...] торомъ я никогда не вѣдала, а теперъ принужденна вѣдати, бо [...]твившис о уже зостаю о у великихъ долгахъ, а сама в житїи моемъ немагаю и дѣти кровнїе ѡстаються. Рада би я и долъ людям по пол[...]

19
зв.

23
[7,
169]

покоиніимъ заведеніи сполчить, чтобъ душевнои тягости не ѡбдержать и [...] би, что небуд чи не довелоса бѣ, а то во всемъ пожимаюс милости ве[л]можного пана моего по рассказу, и по мнѣнію мужа моего, что знахо[дит]ся одержажнихъ вами мѣзеріи нашої числом тысяща семъсотъ два[дцат] рублеи, тими бѣ мощно что небудѣ ѡт долгу свободитис, за котори[ми] денгами посилаю листовную а плачливую прозбу мою враз о уп[...] сина моего и славетно о уроженого Якуба, жителя ладижинского, [...] ваше высокопроисходителство, яко и синови моему прикаже[...] без всякого порока ѡ немъ изволите ѡному више писаніе де[нги] дать, за которое то добродѣяніе.

Вашего блгородія и высокопроисхо[ди]телства щасливе и долговременное па[не] ваше долженствую поки вѣну моего гсп[дна] благати, Агафія Вѣйтиха, по кон[...]

1768 года мся

Окто**в**бря дня 21.

З Ладужина.

Помітка: П. ноября 1 д. 1768 году.

Арк. 23. Оригинал.

№ 293 1768 р., жовтня 29. Черкаси. – Розписка полкового старшини Демка Третяка про позику 80 рублів в свідовського мешканця Семена Тараненка на покупку байдаків для перевезення драни до Запорозької Січі

25 Ja, niżej na podpisie wyrażony, znam tym skryptem moim, danym Semenowi
[9, Taranenkowi, zytelowi swidskiemu, na to, iż ja będąc przystanym od well.
171] Kalniszeiskie[go], koszowego Woyska Zaporozkiego, do Czerkas dla kupienia drani, którą mając siebie wygotowano z łaski well. j. mi. pana Pęczesskiego, gubernatora czerkaskiego, a niemogąc innego łatwieyszego mieć sposobu czym by one przystawic do Siczy, stargowawszy u tegoż Semena Taranenka baydakow dwa ze wszeslkim drzewem na młyn cały należącym za rubli osmdziesiąt wziętem one na kredyt imieniem well. koszowego, ponieważ nie byłem w tej sposobności wypłacenia za wyż wyrażone baydaki sumy, którą to summę rubli osmdziesiąt abowiązuie się imieniem well. koszowego naydali na termin za post Pilipom kanych w roku teraznieyszym 1768 przypadających przywieść to do Czerkas y do rąk własnych tomuz Semenowi Taranenkowi oddać y rzetelnie wyliczyć, y na to dawszy tu moj skrypt ręką własną podpisuię się. Dan w Czerkasach d. 29 obris 1768 Ano.

Na oryginalnym skrypacie podpis ręki po rusku temi słowy wyrażony: Od Woyska Zaporozkogo Nyzowoho starszyna połkowoy Demko Tretiak

Арк. 25. Копія. Мова польська.

Переводъ с полского на рускій языкъ

Я, ниже подписавшись, подписом своїмъ данънимъ Семеновъ Тараненковъ, жителєвъ свѣдовскому, на то, что я будучи посланъній от велможного Калнишевского, кошевого Войска Запорожского до Черкасъ для покупки дранъ, которую имѣючи себѣ по милосты велможного пана Пенчелского, губернатора черкаского, виготованную, и не могши нічого лутшого имѣть способу чим би оную дранъ представитъ до Сѣчи, то сторговавши у того ж Семена Тараненка байдаковъ два зъ всею подлежащею деревнею на млинъ за востъмдесять рублей, взявъ оніе на имя велможного кошевого, ібо не било способу виплатитъ за вишь писанніе байдаки, за которіе то денги обовязавшись именемъ велможного кошевого до сроку Филипового пущеня въ году 1768 года // привесть оніе денги до Черкасъ и до рукъ собствєнъних тому ж Семеновъ Тараненковъ *отдаѣ*. И на оноє давши росписку рукою собствєнною подписуюсь. Въ Черкасахъ 1768 году октября 29 *д*.

20
[166]

20
зв.

На подлѣнномъ подписался:

Рукою своєю по руски: От Войска Запорожского Низового полковій старшина Демко Третьакъ

Арк. 20–20 зв. Діловодний переклад.

№ 295 1768 р., листопада 27. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до товариша Поповичівського куреня Дениса Гуржія про написання листа російському послу в Варшаві князю Миколаю Рєпніну стосовно вирішення його справи

Благодѣтел мои пне Диньсь Гуржѣй

2

Ваше пысаніе я получил от сына вашего исправно, и о обидѣ вашей с прозбою вам удовлетворенія к его кня.¹ сиятельству Николаю² Василюевичу³ Рєпнину пысаль. Что вам предложив, с моѣмъ вам всегдашнымъ доброжелателствомъ имѣемъ.

1768 году

Ноябра 27 *д*.⁴

Арк. 2. Чернетка.

¹ Написано на лівому полі.

² Далі закрєслено и ве.

³ Виправлено з Филиповичу.

⁴ На аркуші 2 зв. закрєслено Мои ласкавий пне Денись Гуржѣи

По вашему покупке, что принадлежащие до ваші прозби, яко к тому подлежащей, то тою прозбою вам с обидимия паряжая.

№ 296 1768 р., листопада 27. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до товариша Поповичівського куреня Дениса Гуржія про інформування кого слід стосовно його справи з суперінтендантом Марціном Раковським

2а Дознанный благодѣтел мой Дынис Гуржѣи
По вашѣму писанію, о удовлетворенію васъ за обиду послѣдувавшую вам от суперинтендента Раковского к кому слѣдовало от его велможности г. атамала к. ¹из Коша¹ писанно. Я ж при своємъ² почтеніи і уклонѣ имѣю пребити во всегда.
1768 году ноябра 27 д.
Арк. 2а. Чернетка.

№ 297 1768 р., листопада 27. Запорозька Січ. – Лист Коша до секретаря польського короля Олександра Везь-Ковальського з проханням допомогти вирішити справу запорозького козака Дениса Гуржія

4 Высокородный и высокопочтенный гспднъ Алѣѣандръ Везь-Ковалскій, секретарь его королевского¹ величества Млстивый гсдрь!

Писаніє вашего высокородія я получилъ, и за выраженное мнѣ вашего высокородія благопріятство приношу мою вашему высокородію покорнѣйшую благодарность. Елико жъ касалось до прозбы вашего высокородія о Динису Гуржѣю, то я о удовлетвореніи его, Гуржѣя, в сей обиды къ кому слѣдовало писменно изяснилъ. А кромѣ сего², о награжденіи сего жалобливого Гуржѣя въ обидѣ, яко онъ Войска здѣшнего товаришъ, прошу вашего высокородія, на знакъ³ вашего высокородія пріятства³, въ надобномъ ему допомогти. А я есмь при моемъ вѣрномъ почтеніи.

Вашего высокородія млстивого гсдря

1768 году
Ноябра 27 д.
Запорож. Сѣчъ.
Арк. 4. Відпуск.

№ 298 1768 р., листопада 27. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до суперінтенданта бердичівської комори Марціна Раковського про неправомірну конфіскацію волів стражниками в товариша

¹⁻¹ Написано над рядком замість закресленого Петра.

² Виправлено з своємъ.

¹ Виправлено з королевства.

² Далі закреслено старателства.

³⁻³ Написано над рядком замість закресленого моєї от случая.

**Поповичівського куреня Дениса Гуржія та з проханням
їх повернути. № 3840**

Высокоблагородный и достойнопочтенный глнднь
суперитендантъ¹ собираемой по Украѣнѣ его королевского
величества денежнои суммы Марцѣнѣ Раковскій
Благодѣтель нашъ

10

Жаловался² в Кошѣ² Войска здѣшняго, куреня Поповичевского товаришъ³
Динисъ Гуржѣй, что прошедшого 767 году маця июля среднихъ числъ,
когда онъ въ Польшу на продажъ воли на комору, которая въ вѣдомѣ
вашеѣго высокородія состоѣтъ, гналь, и являсь при тои коморѣ бывшимъ
тамо стражникамъ надлежащее въ казну новою королевскою монетою
оплачевалъ, то оніе стражники таковыхъ денегъ новои королевскои монеты
принять не похотѣли, и допрашивались російской рублевой монеты или
чирвонцовъ, которыхъ онъ, Гуржѣй, за неимѣніемъ в себе, что имъ не далъ.
То оны отпустивъ его нѣскользко отъ нихъ отдалится, набезавъ при самомъ
ихъ слѣдованіи на пути зъ сей причины будто онъ, Гуржѣй, комору тайно
прошелъ, заграбыли воловъ шестдѣсятъ девять, и просилъ об отисканіи
онихъ воловъ, то ж и понесенихъ нимъ чрезъ то убытковъ, отъ Коша Войска
Запорожского Низового къ кому надлежитъ пысать. А, какъ со всего ясно
выдѣтъ можно, что сеи, вашей коморы, стражникамы Гуржѣю послѣдовалъ
грабѣж совсѣмъ напрасно // и⁴ с вѣдома⁴ і дозволенія вашего высокоблагоро-
родія. То, дабы сей жалобливой далше не терпѣлъ всекрайнѣйшей обиди
и разоренія, пріятнѣйше вашего высокоблгородія,⁵ что оніе стражники в
вашей подчиненности⁵, прошу таковіе его, Гуржѣя, заграбленніе невинно
стражникамы вашеѣго высокоблгородія коморы шестдѣсятъ девять воли, не
доводя его, Гуржѣя, къ далшимъ убиткамъ отыскавъ, возвратить. Въ случаѣ
жъ оныхъ неимѣнія, либо имъ какой порчи денгамы, за каждого вола по
пятнадцать червоныхъ удоволствовать. В надеждѣ чего, я с моимъ почте-
ніемъ ожидая пріятнаго вашего увѣдомленія пребиваю.

10
зв.

Вашего высокоблгородія блгодѣтеля нашеѣго

1768 году
Ноябра 27 д.
№ 3840⁶.

Арк. 10–10 зв. Відпуск.

¹ Написано над рядкомъ замість закресленого пысаръ.

²⁻² Написано над рядкомъ замість закресленого мнѣ.

³ Написано над рядкомъ замість закресленого козакъ.

⁴⁻⁴ Написано над рядкомъ замість закресленого чут ли не.

⁵⁻⁵ Написано на лѣвому полі.

⁶ Виправлено з 3830.; далі на аркуші 11–11 зв. закреслений чорновий варіант листа Коша до російського посла в Варшаві Миколі Репніну, однак датований 18 листопада 1768 р. з поміткою непотребний.

№ 299 1768 р., листопада 27. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до російського посла в Варшаві Миколи Репніна про обставини неправомірної конфіскації волів суперінтендантом Марціном Раковським у товариша Поповичівського куреня Дениса Гуржія, та з проханням посприяти у вирішенні проблеми запорозького козака. № 3841

9 Сіятелнѣйшій князь, превосходителнѣйшій гспднѣ генераль-маіорѣ, чрезъзвычайной отъ двора російського уполномоченній посель и кавалѣрѣ Николай Васильѣвичѣ Млстивій гсдрѣ нашѣ

Воиска здѣшнего, товаришѣ куреня Поповичевскогѣ Динисѣ Гуржѣй, жалобою представилѣ намѣ, яко *де* онѣ, Гуржѣй, за пограбленнїе в него суперитиндентом Раковскимѣ шестидесяти девяти воловъ сѣз причини той, будго бы онѣ, Гуржѣй, королевскую комору прошелѣ мимо вѣдомо, не отѣ теперѣ вѣ коммисїѣ его королевского величества и Речи Посполитой іскѣ имѣетѣ, но никакова и поннѣ удовольства не получилѣ. Кромѣ толко, веленно ему, Гуржѣю, получить от суперитиндента Раковского сто сѣмнадцать червонихѣ, какїе червонцы хочай онѣ, Гуржѣй, и получилѣ, толко ж онѣ тѣмѣ і мало не удовольствованѣ и остается вѣ его иску крайнѣ ізобызденѣ, и чрезѣ волокити немалїе разоренѣ¹.

9 зв. А какѣ зѣ жалоби Гуржѣевой выдїтсѣ, что тотѣ отѣ суперитиндента Раковского воловъ его, Гуржѣя, заборѣ не потому, что онѣ королевскую комору прошѣл, но по² причинѣ, яко // онѣ, Гуржѣй, ему, суперитинденту Раковскому, оплачевал подлежащее вѣ казну полскою, его королевского величества новою монетою. Реченнои же суперитиндентѣ требуѣ старой монеты, а новои не желая братѣ, отпустѣя его, Гуржѣя, нѣсколко отѣ коморы, послѣдовалѣ напрасно и грабїтелски нападѣнїемѣ на путы, чему онѣ, Гуржѣй, имѣетѣ немало ясныхѣ, какѣ представляетѣ доказателствѣ, и что надлежало б ему, Раковскому, какѣ онѣ королевскои державы, такїе денги братѣ, какїе ему Гуржѣй давалѣ королевскои монети.

Для того, вашего княжескогѣ сіятелства покорнѣйше просїмо, о пополненїѣ сѣй жалобливогѣ Гуржѣя претенсїѣ зѣ суперитиндента Раковского, учинїтѣ кѣ кому надлежитѣ по могуществу вашего княжескогѣ сіятелства ходатаїство, дабы онѣ, Гуржѣй, вящшей обыди и разоренїя поноситѣ не могѣ. Мы жѣ с нашимѣ покорнѣйшимѣ уклономѣ имѣем пребытѣ.

Вашего княжеского сіятелства млстивого гсдрѣ нашегѣ

1768 году

Ноябра 27 д.

№ 3841.

Арк. 9–9 зв. Відпуск.

¹ Далї закреслено Вѣ награжденїе жѣ его чрезѣ немалое время понесенних будучи вѣ искѣ убытковѣ, а вѣ претенсїѣ его полного удовольства не выдѣлѣ.

² Написано над рядком.

НАУКОВО-ДОВІДКОВИЙ АПАРАТ

Коментарі

Справа 227

№ 4

^a «...на грабітелство въ Полщу...». Польща, Польська область – назва у документах Правобережної України, яка 1667–1793 рр. входила до складу Речі Посполитої.

^b *Гелех Степан* – отаман Крилівського куреня (1761 р.), полковник Протовчанської паланки (1771, 1772 рр.), військовий осавул (упродовж 1774 р).

^b *Білий Сидір Гнатович* (1735–1788 рр.) – військовий осавул (1768–1774 рр.), депутат від Війська Запорозького Низового до Санкт-Петербурга (1762, 1774 рр.), кошовий отаман Війська вірних козаків (1788 р.), яке було створене перед початком російсько-турецької війни 1787–1791 рр. з колишніх запорожців. Після знищення Запорозької Січі клопотався про створення козацького війська. Помер 11 червня 1788 р. в бою з турецькою флотилією під Очаковом.

^г «...і в лєсъ Чуту, где и протчіє гайдамаки собираются...». *Чута* – один з локальних масивів Чорного лісу (див. коментар № 6^б).

№ 6

^a *Калнишевський (Калниш) Петро Іванович* (бл. 1690–1803 рр.) – козак Кушівського куреня, військовий осавул (1754, 1757 рр.), військовий суддя (упродовж 1761 – перша половина 1762 рр.), кошовий отаман (друга половина 1762 – 6 вересня 1763 рр., 1765–1775 рр.). Після ліквідації Січі засланий до Соловецького монастиря, де й помер. (див. *Грибовський В.* Кошовий отаман Петро Калнишевський. – Дніпропетровськ: Пороги, 2004; Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів / Упоряд.: В. В. Грибовський, В. І. Мільчев, І. Л. Си- няк. – К., 2009. – 432 с.).

^b *Чорний ліс* – історична назва лісового масиву, розташованого на межі степової та лісостепової зон, у межах сучасних Знам'янського та Олександрійського районів Кіровоградської області. У складі Чорного лісу, знаходилося кілька локальних масивів – Чута (див. коментар № 4^б), Нерубай, Чорний та ін. Багатий на фауну, бджільники. Природні багатства та переваги в обороні ще з XVI ст. перетворили Чорний ліс на один з найулюбленіших районів діяльності запорожців-промисловиків. У XVII ст. у лісі виникають численні запорозькі зимівники, а сам Чорний ліс та прилеглі до нього території аж до 1709 р. становлять північно-західну частину Запорозьких Вольностей. У часи Нової Січі точилися постійні суперечки між запорожцями та новими поселенцями – козаками Полтавського та Миргородського полків, з приводу його належності.

^b «...до границь тькинєрскихь...». Мова йде про пікінерські полки – військові поселення, насильно створені за розпорядженням російського уряду з козаків Миргородського і Полтавського полків, а також частково з сербів-поселенців колишніх Нової Сербії та Слав'яносербії, що в 1764 р. утворили Дніпровський, Донецький, Єлизаветградський і Луганський пікінерські полки. Після ліквідації Запорозької Січі, з колишніх запорозьких козаків було сформовано ще 2 пікінерські полки: Полтавський і Херсонський. У 1783 р. з ліквідацією татарської загрози пікінерські полки було скасовано.

^r *Чорний Тарас* – полковник Перевізької (Інгульської) паланки. Входив до впливової на Запорозжжі родини Чорних, представники якої були Григорій Чорний – полковник Самарської паланки, осавул Парфен Чорний, полковник і отаман Мишастівського куреня Мойсей Чорний, полковник Микола Чорний, писар Герасим Чорний. (*Грибовський В. Петро Калнишевський: нарис біографії // Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 16).*

№ 8

^a «...а какъ сохраненіе і утвержденіе въ пограничности съпокоюства и тишины, мнѣ всемлстивѣише поручено...». 17 січня 1737 р. київський генерал-губернатор отримав указ з Петербурга під назвою «Об отправлении дел по его должности», згідно яким призначався відповідальним за охорону південно-західних рубежів імперії. Цей документ складався з 37 пунктів, які регламентували сферу його повноважень в галузі управління, торгівлі, діловодства, судочинства тощо. Ключову роль київський генерал-губернатор відіграв в безпековій сфері краю, яким присвячено ряд пунктів: «О учреждении караулов и об осторожности», «О шпионах», «О содержании крепостей», «О касающихся делах до Малороссии и Слободских полков», «О скором розыске воров и разбойников и об искоренении оных», «О осужденных к ссылке на галеры, или к смертной казни». (див. Полное собрание законов Российской империи. – СПб., 1830. – Т. 10. – № 7161. – С. 20–29.)

^b *Новоросійська губернія* – утворена 1764 р. як військовий округ. У її складі були Нова Сербія, Новослобідське козацьке поселення, Слов'яносербія, Українська лінія, 13 сотень Полтавського і дві сотні Миргородського полків, Бахмутський повіт. Адміністративний центр м. Кременчук. Населення губернії було воєнізованим і приписним до гусарських і пікінерських полків. На кінець 1765 р. складався з Єлизаветградської провінції (Чорний і Жовтий гусарські полки, Єлизаветградський пікінерський полк і новопоселені слободи розкольників), Катерининської провінції (Донецький і Дніпровський пікінерські полки, державні слободи Нова й Мала Водолаги, Українська лінія, що мала 21 слободу однодвірців) і Бахмутського повіту (Бахмутський і Самарський гусарські полки, Луганський пікінерський полк, державні і поміщицькі села). У 1775 р. до губернії приєднано частину земель Запорозжжя, а Бахмутський повіт передано до Азовської губернії. У 1783 р. її ліквідовано і включено до Катеринославського намісництва. Командир губернії – О. П. Мельгунов, а його помічник на місці О. С. Ісаков. Існувала й у 1796–1802 рр.

^b «...три комплетные эскадрона гусарь при одномъ штаб-афицеръ, коему велено вступя в Польшу пробиратся к Бѣлой Церквѣ, которая крепость под защиту ея императорскаго вѣличества уже взята и посланною отсюда пехотною командою снабдѣна...». Біла Церква була зайнята російським військом на прохання білоцерківського коменданта Карбовського. Зважаючи на близькість цього населеного пункту до тогочасного кордону Російської імперії і не бажаючи віддавати місто гайдамакам, Ф. Воейков 20 червня 1768 р. прийняв рішення відрядити до Білої Церкви загін чисельністю 62 чол., та 55 чол. на Васильківський форпост з гусарських полків Єлизаветградської провінції. 28 червня російські війська зайняли Білу Церкву. (Див. з цього приводу реляцію київського генерал-губернатора: *Андрієвський А. Реляции киевского генерал-губернатора за 1768 и 1769 годы // ЧИОНЛ. – Кн. 7. – К., 1893. – С. 138–140).*

^г *Залізник (Желізник) Максим* – козак Тимошівського куреня, один з керівників повстання на Правобережній Україні під назвою Коліївщина 1768 р. Народився на початку 40-х рр. XVIII ст. Після смерті батька пішов на Запорожжя, був в Очаківі, наймитував. У 1767 р. перебрався на Правобережну Україну, біля Мотронинського монастиря зібрав кілька сотень гайдамаків і в другій половині травня 1768 р. розпочав активні дії. Повстанці оволоділи Медведівкою, Жаботином, Смілою, Черкасами, Корсунем, Каневом, Богуславом, Кам'яним Бродом, Лисянкою та Уманню. Останнє місто здобув 9–10 червня разом з Іваном Гонтою. На раді Залізник був оголошений гетьманом. По зрадницьки був затриманий і відправлений в Нерчинськ на заслання.

^г «...*противъ конфедератовъ...*». Мова йде про Барську конфедерацію і її прихильників. Барська конфедерація 1768 р. була військово-політичним союзом частини польської шляхти і магнатів, опозиційно налаштованих до офіційного курсу короля Станіслава-Августа Понятовського на дотримання умов Варшавського договору 1768 р. та невдоволених політичним втручанням Російської імперії у внутрішні справи Речі Посполитої. Проголошений 29 лютого у м. Бар. Формальним приводом для створення стала ратифікація сеймом 1767–1768 рр. Варшавського договору, яким передбачалося певне послаблення конфесійних суперечностей в Речі Посполитій та врегулювання проблеми дисидентів (віровідступників, що відійшли від догм панівної релігії). Лідери конфедерації (А. та М. Красінські, М. Пац, І. Потоцький, Ю. Сапіга, Ю. Пуласький) вели інтенсивні дипломатичні переговори з урядами Османської імперії, Франції, Австрії з метою нейтралізації тиску з боку Російської імперії. У 1772 р. були розгромлені російськими та австрійськими військами, а також вірними королю Станіславу-Августу Понятовському підрозділами.

^д *Воєйков Федір Матвійович* (1703–1778 рр.) – російський державний і військовий діяч, генерал-аншеф. З 1766 р. – київський та новоросійський генерал-губернатор і головний начальник військ, що розміщувалися там. З 1775 р. у відставці.

№ 10

^а *Галицький Семен* – товариш Мінського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового за 1756 р. Один із запорозьких командирів, які здійснили вдалий рейд під Очаків (кінець вересня 1769 р.), в часи російсько-турецької війни 1768–1774 рр. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 91; Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 215.).

^б В ранзі полкового старшини Олексій Шульга згадується наприкінці 1774 р. Згідно протоколу вирішених справ і виданих документів під час інспектування Кодацької паланки кошовим отаманом Петром Калнишевським (29 листопада – 11 грудня 1774 р.) 2 грудня цього року полковий старшина Олексій Шульга зобов'язувався повернути прибудного вола його власнику, романківському жителю Савці Білошапченку. (Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 163.).

№ 11

^а *Єлисаветградська провінція* була складовою Новоросійської губернії (див. Коментар № 8^а) і включала в себе Чорний і Жовтий гусарські полки, Єлисаветградський пікінерський полк і новопоселені слободи розкольників. Провінційні канцелярії

у Російській імперії запроваджено 1719 р. з утворенням провінцій як складових частин губерній.

⁶ *Прогнойські озера (Прогної, Кінбурнські озера)* – озера з солоною, занесеною з моря водою, які висихали, гноїлися і осаджували сіль. Традиційне місце добування запорозькими козаками солі.

⁸ «...пробратся і в слободские поселения...». Мова йде про територію колишнього Новослобідського козацького полку.

№ 13

^a *Попатенко Павло* – військовий канцелярист Військової канцелярії Коша. Вперше згадується в 1765 р. серед учасників делегації депутатів від Війська Запорозького Низового, очолювану кошовим отаманом Петром Калнишевським до Санкт-Петербурга. Зокрема, займався кур'єрською доставкою кореспонденції зі столиці до Запорозької Січі. (Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 89).

⁶ *Орловський форпост* виник в 1736 р. на татарському прикордонні на території сучасного м. Первомайськ. В його компетенцію, крім захисту південно-західних рубежів, входило також не допускати гайдамак для грабунку в кордони Туреччини та Речі Посполитої.

№ 16

^a *Чорний Мойсей* – козак Мишастівського куреня, курінний отаман (1768 р.). Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового за 1756 р. Родина Чорних, до яких належав і Мойсей Чорний, займала помітне місце на Запорожжі. Її представниками були Григорій Чорний – полковник Самарської паланки, осавул Парфен Чорний, полковник Інгульської паланки Тарас Чорний (див. коментар № 6^a), полковник Микола Чорний, писар Герасим Чорний. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 89; *Грибовський В.* Петро Калнишевський: нарис біографії // Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 16).

№ 18

^a Фортецю *Святої Єлизавети* засновано 1754 р. у верхів'ях р. Інгул. Стала центром Нової Сербії. У фортеці розміщувався гарнізон на чолі з обер-комендантом, якому підпорядковувався і Новослобідський козацький полк. З 1775 р. – м. Єлизаветград, нині – Кропивницький.

⁶ *Бистрицький Семен* – козак Канівського куреня. Канцелярист Військової канцелярії Коша Війська Запорозького. Службу розпочав в 1764 р. Через знання польської мови і латини спеціалізувався на перекладі документів з даних мов. Як зазначено в його атестаті за 1768 р. «чинами нашей резиденции въ Войсковую канцелярию къ письменнимъ диламъ какъ оние, пачи ж римско-латинскую и полскую писмень достойно свидающий будучи употреблений, оние письменные дила, и на россиский диалектъ съ латинского и полского переводы, что сложно, и прилежно до 768 году исправляль». Писар Бугогартівської паланки (1768 р.). Учасник російсько-турецької війни 1768–1774 рр. (*Синяк І.* Похідна Військова канцелярія Коша Нової Запорозької Січі // Український археографічний щорічник. Нова серія. – К., 2006. – В. 10. – С. 301; ЦДІАК України, ф. 229, оп. 1, спр. 59, арк. 12 зв., 13–14 зв.; спр. 232, арк. 86–86 зв.).

ⁱⁱ *Румянцев (Румянцев-Задунайський) Петро Олександрович* (1725–1796 рр.) – російський полководець, генерал-фельдмаршал (з 1770 р.), граф. З 1764 р. – пре-

зидент Другої Малоросійської колегії і генерал-губернатор України. Проводив політику ліквідації політичної автономії України. Організував перепис майнового стану населення (Генеральний опис) Лівобережної України. Прихильник ліквідації Запорозької Січі. За його правління на Україну було поширено загальноросійську систему адміністративно-територіального поділу, остаточно закріпачено українське селянство (1783 р.). Під час російсько-турецької війни 1768–1774 рр. призначений командуючим 2-ї, згодом 1-ї армій.

№ 22

^a Якийсь Андроник (без вказівки імені), згадується серед козаків Коренівського куреня в реєстрі Війська Запорозького Низового за 1756 р. Можливо, йдеться саме про згаданого Андрія Андроника. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 231).

№ 23

^a *Військова канцелярія* – адміністративний орган, через який здійснювалося керівництво всіма внутрішніми і зовнішніми справами. Через неї проходив офіційний та приватний документообіг та офіційне листування запорозької старшини. До складу Військової канцелярії в різні часи входило від декількох писарчуків до 35 канцеляристів та підканцеляристів. Очолював канцелярію військовий писар. (Детальніше про функції Військової канцелярії та її штат див.: *Синяк І. Військовий писар на Запорожжі в добу Нової Січі (1734–1775) // Козацька спадщина: Альманах Нікопольського регіонального відділення НДІ козацтва при Інституті історії України НАНУ / Інститут історії України НАН України. – Дніпропетровськ: «Пороги», 2006. – В. 3. – С. 207–212; Синяк І. Формування штату Військової канцелярії Коша в період Нової Січі (1734–1775) // Козацька скарбниця. Гетьманські читання / Київська міська державна адміністрація. Головне управління культури і мистецтв. Музей гетьманства. – Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2006. – С. 112–117; Синяк І. Компетенція Військової канцелярії Війська Запорозького в період Нової Січі // Актуальні проблеми вітчизняної і всесвітньої історії. Наукові записки Рівненського гуманітарного університету / Рівненський гуманітарний університет. – Рівне, 2011. – В. 22. – С. 23–25.)*

^b *Гонта Іван* – один з керівників повстання 1768 р. Селянин з с. Розсішки, що належало польському магнату Потоцькому. Спочатку служив козаком надвірної міліції, а потім був призначений сотником. Користувався авторитетом і повагою серед козаків. За службу Потоцький подарував Гонті два села – Орадівку і Розсішки. Незважаючи на те, що останній разом з загоном, висланим уманським комендантом проти гайдамаків, перейшов на бік повстанців. 9–10 (20–21) червня 1768 р. гайдамаки штурмом оволоділи Уманню. Після цієї перемоги на раді повстанців Максим Залізняк був проголошений гетьманом, а Іван Гонта – полковником. Як і М.Залізняк та інші повстанці, був захоплений Гур'євим і був переданий до рук польської шляхти і в с. Сербях (поблизу Могилева) підданий найлютішій карі.

№ 24

^a *Якуб-ага (Якуб Ізмайлович Рудзевич)* походив зі шляхетного роду литовських татар (липок). Дипломат та шпигун. Прибув з Литви до Криму в березні 1760 р. Перекладач кримського хана. Очолював кримську делегацію до Берліна в 1761 р., яка оголосила готовність хана до війни з Росією. З 1765 р. гетьман Ханської

України. Помер 1783 р. (Детально про нього див.: *Грибовський В.* Хитра гра Якуб-аги // Тиждень.ua <http://tyzhden.ua/History/215778>).

№ 25

^a *Корж Василь* – козак Тимошівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового за 1756 р. Один з депутатів куреня від запорозького козацтва в Комісію для укладання Нового уложення (1767 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 99; Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 111).

№ 27

^a Див. документ № 8.

^b *Єдисанська орда (Очаківська орда)* – відгалуження Малої Ногайської орди, що займало південні степи між Дніпром (понижсям Дніпра), Південним Бугом і Дністром, від узбережжя Чорного моря на північ до р. Кодими. Центром орди був Очаків, який з навколишньою місцевістю підпорядковувався безпосередньо Османській імперії. Решта території Єдисанської орди перебувала у васальній залежності від Кримського ханства. На чолі орди стояв каймакам або сераскер. Головні напрями господарства – скотарство, торгівля і частково землеробство. В ході російсько-турецької війни 1768–1774 рр. у 1770 р. визнала протекторат Російської імперії і невдовзі була ліквідована. Населення переселено в 1771 р. на Кубань, а в 1790 р. – у межиріччя Молочних Вод і Берди.

№ 28

^a *Кречетніков Михайло Микитович* (1729–1793 рр.) – російський військовий і державний діяч, генерал від інфантерії. Учасник Семирічної війни, разом з генералом Апраксіним придушували повстання 1768 р. та конфедератів. Учасник російсько-турецької війни (1768–1774 рр.), псковський генерал-губернатор (1772 р.), губернатор Тверської губернії (1775 р.), голова особливої комісії для поліпшення діяльності Тульського збройного заводу, генерал-аншеф (1790 р.), граф (1793 р.).

№ 30

^a «...сказка *лежить в секретном дѣль...*». «О секретах Коша Запорожского. Ч. 2. № 17», «Дело по секретам. Заведенное 1759 году. № 22», «По секретной экспедиции», «По секретам. Заведенное 1760 году», «О секретах Войска Запорожского», «Секретное дело», саме так називалися справи в Січовому архіві, в яких відкладалися матеріали результатів козацької розвідки в Кримському ханстві та Річпосполитському Правобережжі. (Детально про козацьку розвідку часів Нової Січі див.: *Синяк І.* Запорізька розвідка в добу Нової Січі (1734–1775 рр.) // На варті Батьківщини: безпековий вимір українського державотворення другої третини XVIII ст. [передмова В. С. Грицака; авторський колектив: В. В. Омельчук (керівник), Я. Ю. Антоняк, Б. В. Бернадський, Є. В. Букет, А. Г. Гольцов, Р. Ю. Кабанець, П. В. Сацький, І. Л. Синяк, В. В. Утвенко, С. М. Шуплік; редакційна група: Ю. В. Бондар (спец. ред.), І. М. Мищак (наук. ред.)]. – К.: Прометей, 2016. – 350 с. – Серія: Світові традиції державного управління. – Вип. VI. – С. 261–323.).

№ 37

^a *Друга Малоросійська колегія* – колегіальний орган управління Лівобережною Україною. Створено згідно з маніфестом Катерини II від 10 листопада 1764 р. «Об увольнении от гетманского правления графа Розумовского и учреждении Малороссийской коллегии и генерал-губернатора». Складалася з восьми членів:

чотирьох українців і чотирьох росіян. Президент колегії – малоросійський генерал-губернатор П. О. Румянцев. У своїй діяльності керувався російськими нормативними документами та поточними указами. Ліквідовано указом Сенату від 20 серпня 1786 р.

№ 39

^a *Неживий Семен* – один з ватажків повстання на Правобережній Україні 1768 р., який діяв в районі Сміли, Канева, Крилова, Медведівки, Черкас. Через довіру до російського командування був захоплений в полон гусарським полковником Ф. Чорбою і засланий до Нерчинська.

^b «...Вашему графському сиятельству на оный ордеръ покорнѣйше рѣпортуемъ...». Мова йде про ордер П. Румянцева Кошеві від 23 червня 1768 р. В ньому доносилося до відома кошової старшини про отримання інформації від канівського губернатора Новицького про напад запорожців на м-ко Канів, які, буцім то, мали на це письмовий наказ від отамана Уманського куреня. У зв'язку з цим, малоросійський генерал-губернатор вимагав розслідувати від Коша походження даного указу. (*Судьенко М. О.* Архив военно-походной канцелярии графа П. А. Румянцева-Задунайского. – Ч. I. 1767–1769 // ЧИОИДРМУ. – Кн. 1. январь – март. – М., 1865. – С. 19–20; Переписка графа П. Румянцева о восстании в Украине 1768 года // Киевская Старина. – 1882. – № 9. – С. 544–545).

№ 43

^a *Єдичкульська орда* – етнополітичне утворення ногайців між Дністром і Дунаєм, яке виникло у другій половині XVI ст. Головними правителями були сераскерсултан із роду Гіреїв. З XVIII ст. постійно виявляла непокору Кримському ханству. В середині XVIII ст. Єдичкульська орда перекочувала на лівий берег Дніпра і зайняла територію від Кизикирмена до гирла р. Кінські Води і від Дніпра до верхів'їв рр. Кінські Води і Берда. У ході російсько-турецької війни 1768–1774 рр. Єдичкульська орда у 1770 р. визнала протекторат Росії і невдовзі була ліквідована.

№ 44

^a Див. документ № 17.

№ 45

^a Див. документ № 18.

№ 47

^a *Спичак Герасим (Гарасим)* – козак Іркліївського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового за 1756 р. Курінний отаман (1764, 1767–1768 рр.). Очолював депутацію Іркліївського куреня від запорозького козацтва в Комісію для укладання Нового уложення (1767 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 208; Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 112).

№ 48

^a *Рубан Йосип* – полковник Протовчанської паланки. Як полковий осавул згадується разом з полковником Прокопом Максимовим, писарем Іваном Джавагою та 17 чоловік курінних отаманів в числі запорозької депутації до столиці за жалуванням (1753 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2003. – Т. 3. – С. 60, 62–63, 67).

⁶ В даному випадку мова йде про *Ковпака (Колпака) Опанаса* – козака Шкуринського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового за 1756 р. Полковник Орільської паланки. На час російсько-турецької війни 1768–1774 рр. командував окремим загоном. Депутат від запорозького козацтва до столиці для отримання жалування за 1769–1770 рр. (1771 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 223; Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 222, 249, 302).

№ 49

^a *Кучер Данило* – отаман Величківського куреня (1767–1768 рр.). Очолював депутацію Величківського куреня від запорозького козацтва в Комісію для укладання Нового уложення (1767 р.). (Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 111).

⁶ *Суйм Юхим* – козак Кисляківського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Курінний отаман (1761–1762 рр.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 149; Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 30).

^b *Сліпоконь Савка* – козак Коренівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 228).

№ 50

^a Див. документ № 22.

№ 51

^a Див. документ № 9.

№ 52

^a *Каргапольський карабінерний полк* був створений 14 січня 1763 р. На початковому етапі створювався як Драгунський начальника Монастирського приказу Івана Олексійовича Мусіна-Пушкіна полк (1707 р.), пізніше перейменований в 2-й Тульський Драгунський полк, Каргапольський Драгунський полк (1727 р.), Каргапольський кінно-гренадерський полк (1756 р.), Каргапольський кірасирський полк, Кірасирський генерал-майора фон Берга полк (1762 р.). Спочатку дислокувався в Тульській провінції, пізніше на форпостах Ризької і Псковської губерній. Очолюваний полковником Гур'євим полк брав активну участь у придушенні повстання та конфедератів. Зокрема, полк під командуванням полковника Карла фон Ренне виявив та знищив під Ломжами колону конфедератів, які відступали з-під Горохова (т. з. бій при Влодаві).

№ 54

^a Див. документи № 40–41.

№ 58

^a *Гулька Наум* – козак Дінського куреня. Вперше згадується в присяжному списку Війська Запорозького Низового на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 67).

⁶ *Бобир Данило* – козак Канівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 180).

^b *Сак Савка* – козак Дінського куреня. Вперше згадується в присяжному списку Війська Запорозького Низового на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 66).

^r *Катенко Гордій* – козак Дінського куреня. Вперше згадується в присяжному списку Війська Запорозького Низового на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 67).

№ 59

^a Див. документ № 26.

№ 61

^a Див. документ № 48.

№ 62

^a Очевидно, мова йде про *Білоуса Кирика (Кирила)* – козака Кисляківського куреня, який згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Присутній у відомостях козаків Бугогардівської паланки прибулих на Запорожжя в 1754–1756 рр., і не вписаних до січового реєстру (2 грудня 1756 р.), та кількості козаків та їхніх наймитів, які знаходилися в зимівниках і на промислах на території бугогардівського відомства (15 квітня 1757 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 149, 275, 286).

^b *Коваль Макар* – козак Кальниболотського куреня. Згадується у відомості кількості козаків та їхніх наймитів, які знаходилися в зимівниках і на промислах на території бугогардівського відомства (15 квітня 1757 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 284).

№ 63

^a *Таран Петро* – козак Ірклівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 209).

№ 64

^a Див. документи № 27, 29, 38.

⁶ Мова йде про *Швачку Микиту* (прибл. 20-ті рр. XVIII ст. – після 1770 р.) – козацького полковника, одного з очільників Коліївщини. За одними даними народився на Волині, за іншими – був канівським міщанином. Отаман Канівського куреня в загоні С. Неживого. М. Швачка належав до тих чотирьох провідників повстання, які разом із М. Залізняком його планували. У складі повстанського загону захопив Жаботин, Черкаси, Смілу, потім оволодів Каневом. Пізніше діяв в районі Ржищева, а неподалік Василькова об'єднався із загонами А. Журби та І. Бондаренка. 5–6 липня 1768 р. М. Швачка керував облогою Білої Церкви, де перебувало російське військо. На доручення київського генерал-губернатора Ф. Воейкова проти М. Швачки і А. Журби був висланий Московський карабінерний полк під командою полковника Протасова. Російське військо оточило М. Швачку в районі Богуслава. 9 липня 1768 р. захоплений в полон. Вислано до

Сибіру у фортеці Тобольської губернії. Побутує припущення, що М. Швачка через кілька років потому брав участь у повстанні під проводом Омеляна Пугача. (Детально про М. Швачку див.: *Букет Є. Швачка – фенікс українського духу.* – К.: Український пріоритет, 2016.).

^b Мова йде про *Журбу Андрія* (р. н. н. – липень 1768 р.) – одного з керівників Коліївщини. Родом з Черкащини. Підтримав повстання на Правобережжі 1768 р. У загоні Журби нараховувалося 300 осіб. Разом з отаманом М. Швачкою був одним із найактивніших соратників М. Залізняка. Загін під керівництвом Журби брав участь у взятті повстанцями Жаботина, Сміли, Корсуня, Брацлава, Канева, Мошнів, Фастова, Лисянки, Умані, Медвина та Стеблова. Загін був розбитий російським військом біля с. Блощинці, а сам А. Журба загинув у бою.

^r Мова йде про *Браницького Франциска Ксаверія* (1730–1819 рр.) – графа, магната, військового і державного діяча Речі Посполитої. Учасник Семирічної війни (1756–1762 рр.) у лавах французької армії. Перший королівський ад'ютант (від 1764 р.), великий коронний ловчий (з 1766 р.), регіментар коронних військ (1768 р.). Діяв проти Барської конфедерації, придушував Коліївщину, після чого дістав у нагороду Любомльське староство. Генерал-аншеф (1793 р.), генерал від інфантерії (1798 р.) Російської імперії.

№ 65

^a «*Блгопрятнии гсдръ пашъ Карлъ Фѣдоровичъ*». Мова йде про *Штофельна Карла Федоровича, фон* (бл. 1719 р. – н. п. 1774 р.) – вступив на службу 1736 р., капрал Кадетського корпусу (з 1741 р.), армії підпоручик (з березня 1742 р.), поручик (з травня 1742 р.), старший ад'ютант капітанського рангу (з серпня 1742 р.), генерал-ад'ютант майорського рангу (з 1749 р.), підполковник (з 1750 р.) та полковник (з 25 грудня 1755 р.) Козловського ландміліцького полку, генерал-майор (бл. 1764 р.), генерал-поручик, командир Української укріпленої лінії (бл. 1768 р.). 1769 р. вийшов у відставку.

№ 66

^a «*...при будущеи нынѣ с татарами коммисіі...*». Мова йде про Слідчі комісії для розгляду взаємних претензій між Запорожжям та Кримом. Починаючи з 1749 р. скликалися мало не щороку. У роботі комісій брали участь депутати від сторін конфлікту, а також представники російського уряду та Гетьманщини. Комісії мали судово-слідчі функції. Діяльність депутатів від Запорожжя контролювалася певними російськими центральними установами – Сенатом, Колегією іноземних справ, Військовою колегією, а безпосередньо – київським генерал-губернатором, Київською губернською канцелярією, гетьманом та Генеральною військовою канцелярією. Остання запорозько-татарська комісія скликала напередодні російсько-турецької війни 1768–1774 рр. (Див. ЦДІАК України, ф. 229, оп. 1, спр. 216).

№ 68

^a «*...имѣющагося между двумя сторонами договору і дружбы...*». Мається на увазі Белградський мирний договір 18 вересня 1739 р., який завершував російсько-турецьку війну 1735–1739 рр. За умовами договору Росія повертала собі Азов, однак зобов'язувалася зруйнувати фортифікаційні споруди. Росії заборонялося тримати й будувати військовий або торговий флот у Чорному й Азовському морях. Територія Великої і Малої Кабарди мала служити бар'єром між обома імперіями. В цілому, цей договір був невігідний Російській імперії. Анульований Кючук-Кайнарджинським мирним договором 1774 р. (Див. Полное собрание законов Российской империи. – СПб., 1830. – Т. 10. – № 7900. – С. 899–904).

^б «...когда от российских і турецких похитителей кто здесь появитца і пожелал бы принять магометанской законъ, то поймавъ отсыланы быть имъють...». У даному випадку, швидше за все маємо помилку при перекладі даного листа. Стаття 8 Белградського перемир'я однозначно трактує повернення обома імперіями тих осіб, які вчиняють «измену, непослушание или какое преступление и своевольство» і перебіжить кордон. Натомість, винятки були для тих, хто бажав прийняти іслам на території Османської імперії і християнство на землях Російської імперії. (Полное собрание законов Российской империи. – СПб., 1830. – Т. 10. – № 7900. – С. 902).

^в «...а для разобранія жалобъ і о пропащихъ вещахъ съ обохъ сторонъ определенныя комисары уже посланы...». Мова йде про відправку депутатів з татарського боку для роботи спільної Слідчої комісії для розв'язання взаємних претензій запорожців і татар.

№ 73

^а Катерина II (1729–1796 рр.) – російська імператриця (1762–1796 рр.), принцеса Софія Фредеріка Августа, дружина спадкоємця престолу Петра Федоровича (імператор Петро III). Прийшла до влади в результаті дворцового перевороту (28 червня 1762 р.). Була прихильницею абсолютизму. Щодо України проводила політику, спрямовану на остаточну ліквідацію її державної автономії та інкорпорацію її земель до складу Російської імперії. У листопаді 1764 р. гетьмана К. Розумовського було звільнено, а сам інститут гетьманату ліквідовано. Для управління Україною була створена Друга Малоросійська колегія на чолі з графом П. Румянцевим. у 1760-х – 1780-х остаточно були ліквідовані українське козацьке військо, запорозьке козацтво, лівобережні й Слобідські полки, а також традиційний адміністративно-військовий устрій в Україні.

^б «...Андрей, атаманъ Каневскій куренный...». Мається на увазі один з провідників Коліївщини Андрій Журба (див. коментар № 64^в), який в джерелах, присвячених історії Коліївщини, згадується як отаман Канівського куреня. (Див. протокол допиту запорозького козака-гайдамаки Дем'яна Чернявченка від 30 червня 1768 р.: Гайдамацький рух на Україні в XVIII ст. Збірник документів. – К.: «Наукова думка», 1970. – С. 368).

^в «...Никита атаманъ Швачка, Журиловскій куренный...». Під Журиловським куренем, вочевидь, мається на увазі Джерелівський курінь. Є. Букет стверджував запорозьку належність Микити Швачки (про нього див. коментар № 64^д) і відсутність на Запорозькій Січі Журиловського куреня. (Див. Букет Є. Швачка – фенікс українського духу. – К.: Український пріоритет, 2016. – С. 113).

^г «...когда мы новымъ трактатомъ цѣлость ея волности, законѡвъ и владѣній единожды навсегда торжественнѣйше гарантировали...». Мається на увазі Варшавський договір від 6 березня (24 лютого) 1768 р. між Російською імперією та Річчю Посполитою. Договір був результатом низки заходів царського уряду, спрямованих (під приводом захисту прав православного населення королівства) на втягнення Польщі до орбіти своїх зовнішньополітичних інтересів. Обидві сторони зобов'язувалися гарантувати цілісність територіальних володінь, сприяти розвитку торгівлі. Росія підтверджувала недоторканість політичного устрою Речі Посполитої, порядок зайняття королівського престолу, рівність громадян перед законом, визнавала католицьку релігію в межах Речі Посполитої за панівну. Договір разом з тим передбачав вільне сповідання православ'я в межах Польщі, повернення православній церкві та релігійним дисидентам культових споруд і маєтностей, освячення шлюбів між представниками різних конфесій,

громадську і політичну рівність усіх вірян. Католицькому духовенству заборонялося втручатися в справи, які належали до компетенції світської влади. Засуджувався будь-який насильницький примус до зміни віросповідання. Договір мав сприяти пом'якшенню релігійної напруги в Речі Посполитій, водночас він став поштовхом до утворення Барської конфедерації.

^f *Панін Микита Іванович* (1718–1788 рр.) – російський державний діяч, граф, дипломат. З 1747 по 1760 рр. – посол в Данії та Швеції, Очільник Колегії іноземних справ (1763–1781 рр.). Прихильник ідеї Просвітництва та конституційного ладу. Вихователь царевича Павла I Петровича. Учасник дворцового перевороту проти Петра III. Виступав за обмеження імператорської влади. Пропонував Катерині II реформувати Сенат (склад з 6–8 міністрів і вирішальне право затверджувати документи та укази запропоновані імператором) і створити імператорську раду.

^a *Голіцин Олександр Михайлович* (1723–1807 рр.) – князь, надзвичайний посол у Лондоні (1755–1761 рр.), віце-канцлер (з 1762 р.).

№ 75

^a Див. документ № 44.

№ 78

^a *Харсун Іван* – козак Васюринського куреня. Згадується у відомості кількості козаків та їхніх наймитів, які знаходилися в зимівниках і на промислах на території бугогардівського відомства (15 квітня 1757 р.). Досвідчений гайдамака. Фігурує у свідченнях козака Брюховецького куреня Якова Передерієнка від 31 серпня 1760 р. серед числа гайдамак, які напали на м-ко Шаргород на Правобережній Україні. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2006. – Т. 4. – С. 252; Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 288).

№ 80

^a *Калнишевський Йосип* – полковник Кодацької паланки (1768–1769 рр.), племінник кошового отамана Петра Калнишевського.

№ 81

^a *Компанійські полки* – один з двох родів (кіннота, інші – піхота – сердюцькі полки) гетьманського найманого війська XVII–XVIII ст. Підлягали безпосередньо гетьману й були на утриманні державного скарбу. Склали 20–30 відсотків найманого війська, становили собою найбільш мобільну його частину. Комплектувалися з числа особисто вільних осіб, на умовах усної згоди з полковником чи сотником. Кожен з полків іменувався за прізвищем його полковника. Структурно були подібні до городових полків, як правило склалися з 3-5 сотень, кожна сотня нараховувала 100–120 осіб, сотні поділялися на курені. Від 1709 р. наймані полки потрапляють під контроль російського уряду, а 1726 р. за наказом імператриці Катерини I були реформовані. Компанійські полки було перетворено на придворну гетьманську гвардію, а 1775 р. вони були переформовані на полки легкої кінноти російської армії.

^b *Кодинець Антон Іванович* (1741 р. – р. с. ?) – син значкового товариша Лубенського полку Івана Кириловича Кодинця. Військовий канцелярист (1759 р.), сотник Другого компанійського полку (1768 р.), сотник Другої Зіньківської сотні Гадяцького полку (1772–1782 рр.), наказний лукомльський сотник (1781 р.), бунчуковий товариш, колезький асесор (1792 р.).

№ 86

^a *Таран Панас* – козак Пластунівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Курінний отаман (1768 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 118).

^b *Касян Лук'ян* – козак Пластунівського куреня. Вперше згадується в присяжному списку Війська Запорозького Низового на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 64).

^b *Сукур Степан* – козак Пластунівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 116).

№ 89

^a *Мина (Миненко) Іван* – козак Платнирівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Присягав на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 135; Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 44).

^b *Блакитний Василь* – козак Шкуринського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Курінний отаман (1767–1768 рр.). Очолював депутацію Шкуринського куреня від запорозького козацтва в Комісію для укладання Нового уложення (1767 р.). Мав дружину і дітей в сл. Грузька Єлисаветградської провінції Новоросійської губернії. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 223, 314; Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 112).

№ 90

^a *Богдановський Тимофій Павлович* – козак Васюринського куреня. У Війську Запорозькому Низовому з 1758 р. Канцелярист Військової канцелярії Коша, перекладач. Крім російської, володів польською та латинською мовами. Спеціалізувався на перекладі польськомовних документів. Писар Самарської паланки (1763 р.), один з посланців від Війська Запорозького до російського консула в Криму О. Нікіфорова (1764 р.). Писар на Кодацькому військовому перевозі (середина 60-х рр.). Звільнився з Війська в 1772 р., про що отримав відповідний атестат. (ЦДІАК України, ф. 229, оп. 1, спр. 164, арк. 84.; ф. 229, оп. 1, спр. 232, арк. 59–61).

№ 92

^a Див. документ № 78.

^b Див. документ № 77.

№ 99

^a *Касап Микола Тимофійович (?–1773 р.)* – козак Дерев'янківського куреня. Вступив на службу в Військо Запорозьке перед російсько-турецькою війною “имѣвший уже тогда лѣта и совершенство достоинства къ службѣ”, учасник російсько-турецької війни 1735–1739 рр. У Січі його обирали полковником Самарської паланки (1746 р.), полковником Бугогартівської паланки (1750 р.), курінним отаманом (крім 1762 р. обирався ще 1752, 1753, 1754, 1756, 1761 рр.), військовим осавулом (1756 р.), військовим суддею (упродовж 1763 р., 1770–н. п. 29 листопада

1773 рр.), депутатом у Комісію для опису і складання планів запорозьких територій (1757 р.). Присягав на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 1998. – Т. 1. – С. 146–148; Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2003. – Т. 3. – С. 80, 118, 654, 778; Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 59, 243, 247, 300; Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 29).

⁶ *Лук'янов Андрій* – військовий старшина Війська Запорозького Низового. Учасник російсько-турецької війни 1768–1774 рр. Згідно указу Катерини II за листопад 1770 р. нагороджений золотою медаллю «за отлично храбрія против неприятеля поступки». (Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 237).

⁸ *Чорний Софроній* – військовий старшина Війська Запорозького Низового. Учасник російсько-турецької війни 1768–1774 рр. Один із запорозьких командирів, які здійснили вдалий рейд під Очаків (кінець вересня 1769 р.). В результаті вдалого рейду в район Очакова 18 червня 1770 р. командою Софронія Чорного було захоплено в полон більше десятка турецьких бранців, велику рогату худобу та коні. Згідно указу Катерини II за листопад 1770 р., нагороджений золотою медаллю «за отлично храбрія против неприятеля поступки». Військовий осавул (1771 р.). Загинув 24 липня 1771 р. під Очаковом. З цього приводу при Похідній церкві Похідного Коша була за ним відправлена заупокійна панахида. Кошовий отаман Петро Калнишевський просив у начальника Самарського Миколаївського монастиря відслужити поминальну службу за Софронієм Чорним. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 1998. – Т. 1. – С. 142–143; Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 215–216, 230, 237).

[†] «...А какъ нинѣ пограничная отъ российской стороны съ Кримомъ коммисія о обостороннихъ жалобъ разбирателствахъ дѣйствительная уже теченіе имѣеть...». Мова йде про Слідчу комісію між Військом Запорозьким Низовим і Кримським ханством 1768 р., яка розглядала наслідки подій, що сталися у степу в жовтні 1767 р., коли татари вбили товариша Брюховецького куреня Ониська Тарана, кальміуський полковник Іван Чардак затримав татарські отари у запорозькому степу, а хан Максут Гірей наказав затримати запорозьких солевозів в Криму. (ЦДІАК України, ф. 229, оп. 1, спр. 216).

[†] «...при коѣй и ви отъ Войска в депутаты [!] уполномочени...». Депутатами від Війська Запорозького Низового в даній Слідчій комісії були Микола Косап, Андрій Лях, Софрон Чорний; з Криму Мансур-ага; з боку імперських структур майор М. Г. Єфремов та колишній запорозький військовий писар Іван Чугуєвець. (ЦДІАК України, ф. 229, оп. 1, спр. 216).

№ 102

^a *Рудь Семен* – козак Івонівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Присутній у відомості козаків Бугогардівської паланки прибулих на Запорожжя в 1754–1756 рр., і не вписаних до січового реєстру (2 грудня 1756 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 157, 278).

№ 103

^a *Юрій* – очаківський перекладач. Грек за походженням. Забезпечував запорозьких розвідників інформацією про становище в Криму. (Детально див. *Синяк І. Запорізька розвідка в добу Нової Січі (1734–1775 рр.) // На варті Батьківщини: безпековий вимір українського державотворення другої третини XVIII ст.* [передмова В. С. Грицака; авторський колектив: В. В. Омельчук (керівник), Я. Ю. Антоняк, Б. В. Бернадський, Є. В. Букет, А. Г. Гольцов, Р. Ю. Кабанець, П. В. Сацький, І. Л. Синяк, В. В. Утвенко, С. М. Шуплік; редакційна група: Ю. В. Бондар (спец. ред.), І. М. Мищак (наук. ред.)]. – К.: Прометей, 2016. – 350 с. – Серія: Світові традиції державного управління. – Вип. VI. – С. 314).

^b *Притика Андрій* – козак Крилівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Осавул Прогнойської паланки (1768 р.). Похідний отаман Крилівського куреня у складі депутації до Санкт-Петербурга для отримання військового жалування (1773 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 174, 310).

№ 105

^a *Бердей Іван* – козак Пашківського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Засвідчував у колективній розписці відсутність у себе коней, худоби, майна та грошей, захоплених у ногайців і кримських татар (15 вересня 1756 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 138; ЦДІАК України, ф. 229, оп. 1, спр. 30, арк. 117).

№ 106

^a «...от его сиятельства полномочного російскаго ея імператорскаго величества посланника князя Рєпнина...». Мова йде про *Рєпніна Миколу Васильовича* (1734–1801 рр.) – військового і державного діяча Російської імперії, дипломата. Гвардійський офіцер (1749 р.), військово освіту здобув закордоном, зокрема у французькій армії (1759 р.), учасник Семирічної (1756–1762 рр.), російсько-турецької воєн (1768–1774 рр.), генерал-фельдмаршал (1796 р.). Уповноважений посол імперії у Варшаві (1764–1768 рр.), та у Константинополі (1775–1776 рр.).

^b *Яблуновський (Яблоновський) Барнаба Антоній* (1732–1799 рр.) – князь, військовий і державний діяч Речі Посполитої (сенатор), познанський воєвода, краківський каштелян, чигиринський староста, мемуарист, меценат.

№ 112

^a Див. документ № 104.

№ 113

^a Див. документ № 105.

№ 114

^a Див. документ № 106.

№ 115

^a *Чигиринське староство* – адміністративно-територіальна одиниця на території Правобережної України з центром у м. Чигирин. Утворене після елекційного сейму 1648 р. в результаті клопотань козацьких послів, щоб Б. Хмельницькому було на булаву надане староство.

^b Див. документ № 107.

№ 116

^a В справі наявний лише один рапорт за це число. Див. документ № 96.

⁶ Очевидно, мова йде про *Одобаша (Адабаша) Миколу Стефановича* (бл. 1693–?) – ад'ютанта Івана Хорвата (1752–1753 рр.), прем'єр-майора Хорватського гусарського полку (з 1753 р.), полковника Новослобідського козацького полку (1757–1760, 1763–1764 рр.). (Див. *Дідик С. С.* Микола Степанович Адабаш – полковник Новослобідського полку // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. Збірник наукових праць. – Запоріжжя, 2007. – Вип. XXI. – С. 35–38).

№ 117

^a *Нагай Макар* – отаман Платнирівського куреня. Військовий осавул впродовж 1764 р. Учасник російсько-турецької війни 1768–1774 рр. Один із запорозьких командирів, які здійснили вдалий рейд під Очаків (кінець вересня 1769 р.). Згідно з указом Катерини II за листопад 1770 р. нагороджений золотою медаллю «за отлично храбрія против неприятеля поступки». Володів зимівником на р. Самоткань. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 259, 319; Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 215, 237–238).

⁶ *Чорний Олексій* – військовий старшина Війська Запорозького Низового. Військовий осавул (1765 р.). Учасник російсько-турецької війни 1768–1774 рр. Згідно з указом Катерини II за листопад 1770 р. нагороджений золотою медаллю «за отлично храбрія против неприятеля поступки». (Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 86, 215, 230–231, 237).

^b *Гусарські полки* (Сумський, Охтирський, Ізюмський та Острогозький) були створені в 1765 р. з колишніх слобідських козацьких полків.

№ 118

^a *Жовтий гусарський полк* створений в 1764 р. з Слов'яносербського пандурського полку у складі Новоросійської губернії. У 1765 р. полк увійшов до складу Єлисаветградської провінції. До його складу входило 16 рот. У 1776 р. полк увійшов до складу Крюківського повіту і частково Єлисаветградського повіту Новоросійської губернії.

⁶ *Чорба Федір Арсенійович* – виходець з сербських дворян, капітан австрійської армії, що перейшов у 1752 р. на російську службу, учасник російсько-турецької війни 1735–1739 рр., придушення Коліївщини та повстання Пугачова. Дослужився до чину генерал-поручика. Його брат Микола під час Коліївщини був командуючим Харківського гусарського полку, який теж брав участь у придушенні повстання.

№ 119

^a Можливо, мова йде про *Копила Прокопа* – козака Кальниболотського куреня, який згадується в присяжному списку Війська Запорозького Низового на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 32).

№ 120

^a *Кодинець Мойсей Кирилович* (р. н. н. – 1772 р.) – денщик лубенського полковника Петра Апостола, значковий товариш Миргородського полку (з 1734 р.), сотник Городинської сотні Миргородського полку (з 12 березня 1734 – наказний,

а з 21 січня 1735 р. повний по 1762 р.), полковник Першого Компанійського полку (14 лютого 1762 р.).

№ 122

^a *Нова Сербія* – адміністративно-територіальна одиниця, створена 1752 р. царським урядом у зв'язку з організацією на запорозьких землях Бугогардівської і Кодацької паланок та задніпровських (у напрямку від Дніпра до Дністра) місць військових поселень переселенців (сербів, хорватів, волохів, греків). Центр – фортеці Святої Єлисавети (нині – м. Кропивницький). У 1764 р. ліквідовано, а її територія увійшла до складу Новоросійської губернії.

^b Див. документ № 118.

№ 124

^a Як видно з подальших документів, мова йде про *Губу Степана* – козака Кисляківського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 152).

^b Як видно з подальших документів, мова йде про *Колоса (Колосуна) Павла* або *Хоми* (по відношенню до цього козака в документах подано два різних імені). *Колосун Хома*, як козак Крилівського куреня, зустрічається в джерелах. Перша згадка про нього присутня у відомості Коша, складеної на підставі рапортів і скарг запорожців до київського генерал-губернатора Михайла Леонтьєва про кількість убитих, страчених і полонених татарами козаків, захопленого у них майна, худоби та ін. (9 серпня 1752 р.). У цьому документі подані свідчення Хоми Колосуна про викрадення в нього татарами 22 волів в Білозерці, яких він оцінював в 240 рублів. Згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2000. – Т. 2. – С. 559; Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 174).

^b Можливо, мова йде про *Обертаса Івана* – козака Кушівського куреня, який згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 146).

№ 125

^a Див. документ № 103.

^b Див. документ № 108.

^b Див. документ № 109.

№ 128

^a Можливо, мова йде про *Солодка (Солодкого) Мусія* – козака Кисляківського куреня, який згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Присутній у відомостях козаків Бугогардівської паланки прибулих на Запорожжя в 1754–1756 рр., і не вписаних до січового реєстру (2 грудня 1756 р.), та кількості козаків та їхніх наймитів, які знаходилися в зимівниках і на промислах на території бугогардівського відомства (15 квітня 1757 р.). Засвідчував у колективній розписці, подану в Перевизьку паланку, про відсутність у себе коней, худоби, майна та грошей, захоплених у ногайців і кримських татар (14 вересня 1756 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 152, 276, 287; ЦДІАК України, ф. 229, оп. 1, спр. 30, арк. 120).

⁶ Як видно з подальших документів, мова йде про *Сиволапа Трохима* – козака Кисляківського куреня. Вперше згадується в жовтні 1754 р. серед рибалок в зв'язку з укриттям ним і іншими козаками гайдамаки Марка Горкуші. Фігурує в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Присутній у відомостях козаків Бугогардівської паланки прибулих на Запорожжя в 1754–1756 рр., і не вписаних до січового реєстру (2 грудня 1756 р.), та кількості козаків та їхніх наймитів, які знаходилися в зимівниках і на промислах на території бугогардівського відомства (15 квітня 1757 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 3. – С. 730; Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 151, 276, 286).

№ 137

^a Див. документи № 133–134.

№ 139

^a Див. документ № 131.

№ 141

^a Див. документ № 48.

⁶ Див. документ № 71.

^b Див. документ № 79.

^г Див. документ № 101.

№ 142

^a *Ус Йосиф* – курінний отаман Мінського куреня (1758, 1768 рр.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2003. – Т. 3. – С. 363–364, 366, 745).

№ 145

^a *Віл (Вол) Грицько* – козак Ведмедівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового за 1756 р. Присягав на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 129; Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 65).

№ 146

^a Очевидно, мова йде про *Донця Остапа* – козака Мінського куреня, який згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового за 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 94).

№ 147

^a *Таран Кирик (Кирило)* – козак Дядьківського куреня. Вперше згадується в присяжному списку Війська Запорозького Низового на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 42).

⁶ Можливо, мова йде про *Салатата Данила* – козака Мінського куреня, який згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового за 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 94).

^b *Гулий Остап* – козак Джерелівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус до-

кументів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 72).

№ 149

^a Див. документ № 145.

^b Можливо, мова йде про *Галагана Семена* – козак Левушківського куреня, який згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового за 1756 р. Присягав на вірність імператору Петру III (1762 р.). Один з депутатів куреня від запорозького козацтва в Комісію для укладання Нового уложення (1767 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 108; Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 111; Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 41).

№ 153

^a *Порохня Андрій Іванович* – козак Сергіївського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового за 1756 р. Військовий осавул упродовж другої половини 1758 – першої половини 1759 р. та упродовж другої половини 1763 р. У 1765 – на початку 1768 рр. очолював правління Протовчанської паланки в ранзі військового старшини. Учасник російсько-турецької війни 1768–1774 рр. Згідно указу Катерини II за листопад 1770 р. нагороджений золотою медаллю «за отлично храбрія против неприятеля поступки». Власник зимівника в Самарській паланці на р. Тернівка. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 164, 272, 308; Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 237–238).

№ 156

^a Див. документ № 147.

№ 167

^a *Поварка Демко* – козак Поповичівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 192).

^b *Палій Мусій* – козак Кушівського куреня. Вперше згадується в присяжному списку Війська Запорозького Низового на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 66).

^b *Чапала Іван* – козак Тимошівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Присягав на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 100; Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 39, 99).

^r *Некlesa Карпо* – козак Васюринського куреня. Вперше згадується в присяжному списку Війська Запорозького Низового на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 53).

- ^r *Таран Федір* – козак Левушківського куреня. Вперше згадується в присяжному списку Війська Запорозького Низового на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 40).
- ^a *Кривий Ісько* – козак Ведмедівського куреня. Вперше згадується в присяжному списку Війська Запорозького Низового на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 65).
- ^e *Білий Іван* – козак Ведмедівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 129).
- ^e *Білий Мусій (Мойсей)* – козак Ведмедівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 133).
- ^{*} *Лошак (Лошатник) Лук'ян* – козак Ведмедівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 129).
- ³ Очевидно, саме про згаданого *Байбарзу Іська*, як козака Величківського куреня, присутня згадка в джерелах в 1760 р., котрий надавав коня козаку свого ж куреня Харсуну для організації гайдамацького наїзду на Правобережну Україну, що видно з протоколу допиту козака Брюховецького куреня Якова Передерієнка від 31 серпня 1760 р. Володів зимівником в Боковенці. Присягав на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2006. – Т. 4. – С. 252; Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 40, 101).
- ^u Маємо двоє осіб з числа козаків Величківського куреня з іменем та прізвищем *Побігайло Семен*, які згадуються в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 107). Очевидно, хтось із них і є зазначений в джерелі гайдамака.
- ⁱ *Чуприна Яцко (Яків)* – козак Пашківського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 140).
- ⁱ *Волосяний (Волосянка) Артем* – козак Вищестеблівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 69).
- ⁿ *Чорний Кирило (Кирик)* – козак Мишастівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 89).
- ^k *Овчина Михайло* – козак Кальниболотського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі:

корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 53).

^п *Ковтуненко (Ковтун) Савка* – козак Дерев'янківського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 62).

№ 172

^а *Червоноштан Прокіп* – козак Левушківського куреня. Вперше згадується в жовтні 1754 р. серед курінних пластунів в зв'язку з укриттям ним і іншими козаками гайдамаки Марка Горкуші. Фігурує в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2003. – Т. 3. – С. 730; Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 108).

^б *Тягуненко (Тягун) Максим* – козак Левушківського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. відомості кількості козаків та їхніх наймитів, які знаходилися в зимівниках і на промислах на території буго-гардівського відомства (15 квітня 1757 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 286).

Справа № 228

№ 173

^а *Коваль Яким* – козак Васюринського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 197).

^б *Підлепок (Подлепок) Левко* – козак Рогівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Присягав на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 41; Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Сияк. – Чернівці: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 30, 87).

№ 176

^а «...*ходила за стьчовое поселение...*». Мова йде про перемістя Січі («форштадт», «базар», «гасан-баша»), яке було осередком торгівельної, господарської та виробничої діяльності запорожців з численними ринковими будівлями, майстернями-зброярнями, кузнями і козацькими дворами. Тут же знаходилася січова школа, пушкаря, 2 невеликі земляні укріплення – редути.

^б *Пишмич (Писмищенко) Василь Андрійович* – козак Переяславського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Курінний отаман (1761–1762 рр.). Присягав на вірність імператору Петру III (1762 р.). Військовий осавул (кін. 1762 – перша половина 1763 рр., друга половина 1765 р., 1775 р.). Володів зимівником на р. Сура. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2006. – Т. 4. – С. 242, 751; Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 259, 319; Присяга Війська Запорозького Низового

1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 29, 85, 89).

№ 177

^a *Слобідські полки* сформовано з переселенців з Лівобережної та Правобережної України на Слобожанщину. У 50-х рр. XVII ст. створено Острогозький (Рибинський), Охтирський, Сумський і Харківський, 1685 р. – Ізюмський полки. У 1719 р. полки підпорядковано Белгородській провінційній канцелярії, 1726 р. передано у відання Військової колегії. Полково-сотенний устрій на території Слобідської України ліквідовано 1765 р. і створено Слобідсько-Українську губернію.

^b «...что нинь Украинская Слободская губерния...». *Слобідська губернія* (Слобідсько-Українська губернія) (1765–1780 рр.) була заснована в результаті ліквідації козацького устрою Слобідських полків. До складу увійшли 5 Слобідських козацьких полків: Харківський, Охтирський, Ізюмський, Сумський та Острогозький. Відповідно губернія поділялася на Харківську, Охтирську, Ізюмську, Острогозьку та Сумську провінції. В 1780 р. губернію було ліквідовано, а на її місці створено Харківське намісництво.

^b *Швець Матвій* – козак Іркліївського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Присягав на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 210; Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 71, 142).

№ 178

^a *Сіроштан Назар* – козак Іркліївського куреня. Вперше згадується в колективній розписці, в якій письмово засвідчив відсутність у себе коней, худоби, майна та грошей, захоплених у ногайців і кримських татар (13 вересня 1756 р.). (ЦДІАК України, ф. 229, оп. 1, спр. 30, арк. 121).

^b *Дрок (Дрюк) Мусій* – отаман Джерелівського куреня (1767 р.). Очолював депутацію Джерелівського куреня від запорозького козацтва в Комісію для укладання Нового уложення (1767 р.). (Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 111).

^b *Дахненко (Дахниня) Василь* – козак Коренівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Присягав на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 231; Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 75, 146).

№ 181

^a *Швець Микита* – козак Іркліївського куреня. Вперше згадується в колективній розписці, в якій письмово засвідчив відсутність у себе коней, худоби, майна та грошей, захоплених у ногайців і кримських татар (15 вересня 1756 р.). (ЦДІАК України, ф. 229, оп. 1, спр. 30, арк. 117).

^b *Дахненко (Дахнів) Іван* – козак Коренівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 231).

№ 182

^a Мається на увазі полковник Жовтого гусарського полку Чорба Федір Арсенійович (див. коментар № 118^{a-6}), який полонив ватажка Семена Неживого (див. коментар № 39⁶).

⁶ «...пьякийсь сѣрбинъ Шарба...». Знову, в даному випадку мається на увазі вище зазначений полковник Ф. А. Чорба.

^b *Бурніс Іван Григорович* – козак Крилівського куреня. Курінний отаман (1750 р.), військовий осавул (1753 р.), військовий суддя (1768–1770 рр.). Учасник російсько-турецької війни 1768–1774 рр. Вбитий у вересні 1770 р. під Очаковом. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2000. – Т. 2. – С. 589; Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 172, 309; Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 234).

№ 183

^a *Таран Федір* – козак Кальніболотського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 53).

⁶ *Гоголь (Гогіль) Микита* – козак Кушівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 143).

^b *Швець Лесько* – козак Кушівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 143).

^г *Малий Лук'ян* – козак Кушівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 148).

^г *Копитченко (Копитко, Копиченко) Роман* – козак Кисляківського куреня. Вперше згадується у відомостях про козаків Бугогардівської паланки, прибулих на Запорозжя в 1754–1756 рр. і не вписаних до Січового реєстру (2 грудня 1756 р.), та серед кількості козаків та їхніх наймитів, які знаходилися в зимівниках і на промислах на території бугогардівського відомства (15 квітня 1757 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 275, 286).

^д *Гупало Василь* – козак Кисляківського куреня. Вперше згадується у відомості кількості козаків та їхніх наймитів, які знаходилися в зимівниках і на промислах на території бугогардівського відомства (15 квітня 1757 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 287).

^e *Бегма (Бегменко) Іван* – козак Кисляківського куреня. Досвідчений гайдамака. Вперше згадується в свідченнях гайдамаки Павла Шерстюка (15 червня 1754 р.). Причетний до грабунку мешканців Гетьманщини (весна 1754 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2003. – Т. 3. – С. 667).

^e *Слабкий Семен* – козак Кальниболотського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Фігурує у відомості кількості козаків та їхніх наймитів, що перебували в зимівниках на промислах на території Перевізької паланки (19 травня 1757 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 53, 291).

* *Золотар (Золотаревський) Пархом (Парфеній)* – козак Корсунського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Похідний полковник, очолював запорозьку депутацію до Санкт-Петербурга для отримання військового жалування (1764 р.). Курінний отаман (1767–1768 рр.). Очолював депутацію Корсунського куреня від запорозького козацтва в Комісію для укладання Нового уложення (1767 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 45, 298; Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 112).

№ 186

^a Як видно з подальших документів, мова йде про *Уроду Василя* – козака Дядківського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Фігурує у відомості кількості козаків та їхніх наймитів, що перебували в зимівниках на промислах на території Перевізької паланки (19 травня 1757 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 122, 290).

№ 187

^a *Панченко Демко* – козак Кушівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Курінний отаман (1768 р.). Володів зимівником на р. Сура. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 143, 260).

№ 188

^a *Гардовий Іван* – козак Дерев'янківського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Один з депутатів Дерев'янківського куреня від запорозького козацтва в Комісію для укладання Нового уложення (1767 р.). Наказний курінний отаман (1768 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 62; Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 111).

^b *Бабура (Бабуренко) Іван* – козак Дерев'янківського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Займався шинкуванням горілки в урочищі Кам'янка (1759 р.). Один з депутатів Дерев'янківського куреня від запорозького козацтва в Комісію для укладання Нового уложення (1767 р.). Курінний отаман (1768 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2006. – Т. 4. – С. 227; Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 61, 300; Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 111).

№ 190

^a *Кирпань Михайло* – козак Уманського куреня. Вперше згадується в реєстрі будівель, які були зруйновані в Кам'яному Затоні згідно наказу гетьмана Кирила Розумовського і Генеральної військової канцелярії (14 червня 1756 р.). Зазначено,

що в нього була демонтована будка, яка знаходилася в даній місцевості. Курінний отаман (1768 р.). (ЦДІАК України, ф. 229, оп. 1, спр. 30, арк. 62).

⁶ *Кілок Петро* – козак Івонівського куреня. Вперше згадується у відомості козаків Бугогардівської паланки прибулих на Запорожжя в 1754–1756 рр., і не вписаних до січового реєстру (2 грудня 1756 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 278).

^b *Широкий Максим* – козак Канівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Курінний отаман (1768 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 179).

^r *Кабро (Кабрус) Сидір* – козак Вищестеблівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Очолював депутацію Вищестеблівського куреня від запорозького козацтва в Комісію для укладання Нового уложення (1767 р.). Курінний отаман (1767–1768 рр.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 68; Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 111).

^r *Могила Демко* – козак Ведмедівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Очолював депутацію Ведмедівського куреня від запорозького козацтва в Комісію для укладання Нового уложення (1767 р.). Курінний отаман (1767–1768 рр.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 129; Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 112).

№ 191

^a *Стебляк (Стеблян) Ничипір* – козак Кисляківського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Фігурує у відомості козаків Бугогардівської паланки прибулих на Запорожжя в 1754–1756 рр., і не вписаних до січового реєстру (2 грудня 1756 р.) (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 149, 276).

№ 192

^a *Рот Максим* – козак Кущівського куреня, брат Рота Грицька. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Учасник російсько-турецької війни. Один з провідників полонених запорожцями волохів і євреїв, здобутих під Кінбурном та Очаковом, до Правобережної України в кордони Речі Посполитої (весна 1771 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 143; Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 242).

⁶ *Рот Грицько* – козак Кущівського куреня, брат Рота Максима. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 146).

^b *Черевко (Череватий) Ісько* – козак Кущівського куреня. Вперше згадується в присяжному списку Війська Запорозького Низового на вірність імператору Петру III

(1762 р.). (Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 46).

^f *Свято-Троїцький Мотронинський монастир* заснований в часи Київської Русі в урочищі Холодний Яр. З монастирем пов'язаний початок гайдамацького руху, очолюваного М. Залізняком. Саме сюди сходилися гайдамаки як на початковому етапі повстання, так і в пізніші часи. 26 травня 1768 р. 70 запорожців і 300 чоловік місцевого населення відвідали молебень в Мотронинському монастирі, а 27 травня розпочали військові дії на Правобережній Україні.

^f *Чорний гусарський полк* – військово-поселенський полк російського війська, створений 1764 р. з Слов'яносербського гусарського (кінного) полку у складі Новоросійської губернії. В 1765 р. полк увійшов до складу Єлисаветградської провінції. Переформований з гусарського полку Івана Хорвата. До складу полку входило 16 сотень. 1776 р. більша частина рот полку увійшла до складу Єлисаветградського і менша до Катеринського повітів Новоросійської губернії.

№ 193

^a «...*Рождєствъ Иоана Прєидтє чи...*». Мається на увазі Свято Різдва Івана Предтечі, яке святкується православною церквою 24 червня (7 липня).

^b «...*до праздника того 767 году Покрова Бци...*». Свято Покрови Пресвятої Богородиці православна церква святкує 14 жовтня.

^b «...*раздникъ [!] Рождєства Хрства...*». Свято Різдва Христового православною церквою відзначається 7 січня.

№ 194

^a *Журавський (Пластун) Самійло* – козак Ведмедівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 129).

^b *Косий Грицько* – козак Кальниболотського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. та у відомості кількості козаків та їхніх наймитів, які знаходилися в зимівниках і на промислах на території бугогардівського відомства (15 квітня 1757 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 51, 284).

^b *Деркач Демко* – козак Кальниболотського куреня. Вперше згадується в реєстрах шкод заподіяних запорозьким козакам від ногайців, які Кошу відправив полковник Інгульської паланки Василь Топчій (26 березня 1753 р.), а той пересилав на спільну Слідчу комісію (грудень 1753 р.). Фігурує в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2003. – Т. 3. – С. 395, 412; Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 51).

^a *Сувора Савка* – козак Вищестеблівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 68).

^b *Остроух Петро* – козак, товариш Корсунського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Один з депутатів куреня від запорозького козацтва в Комісію для укладання Нового уложення (1767 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5.

Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 47; Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 112).

№ 196

^a *Дніпровський пікінерний полк* створений 1764 р. і був поселений від витоків Самари до лівого берегу Дніпра навпроти Новосербії і складався з колишніх сотень, які були переформовані в роти: Старосанжарська, Новосанжарська, Білицька, Кобеляцька, Сокольська, Кишенська, Переволочанська, Келебердянська, Кременчуцька і Власівська. Адміністративно Дніпровський полк входив до складу Катерининської провінції Новоросійської губернії. У жовтні 1769 р. в полку спалахнуло повстання через погіршення становища пікінерів, яке в 1770 р. жорстоко придушене. 1783 р. після захоплення Криму Дніпровський полк був реформований і перейменований на Павлоградський легкокінний полк.

^b *Чертков Василь Олексійович* (1726–1793 рр.) – генерал-майор, головний командир Дніпровської лінії (з 1771 р.), губернатор Азовської губернії (1776–1782 рр.).

№ 197

^a *Рабошапка Левко* – козак Мінського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 95).

№ 198

^a *Засулля* входило до складу Лубенської другої полкової сотні Лубенського полку.

№ 199

^a В реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. серед козаків Кушівського куреня зустрічаємо двоє осіб з іменем та прізвищем *Чорний Корній* (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 145, 148). Очевидно, котрийсь з них і є зазначеним в документі козаком.

^b *Рудий Степан* – козак Кушівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Присягав на вірність імператору Петру III (1762 р.). Курінний отаман (1762 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 143; Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернівці: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 29, 86).

№ 201

^a *Ногайська орда* – татарське державне утворення, що виникло вкінці XIV ст. внаслідок розпаду і на місці Золотої Орди. У середині XVI ст. розпалася на три орди, одна з яких, Мала Ногайська орда, в 2-й половині XVI ст. перекочувала до південноукраїнських степів, де в 20-х рр. XVII ст. розпалася на Білгородську, Єдисанську, Джамбулуцьку та Єдичкульську орди, які були васалами Кримського ханства. З 1770 р. – під протекторатом Росії, невдовзі її ліквідовано.

^b *Старий Яцко* – козак Кальниболотського куреня. Вперше згадується в колективній розписці відсутності у себе коней, худоби, майна та грошей, захоплених у ногайців і кримських татар (середина вересня 1756 р.). (ЦДІАК України, ф. 229, оп. 1, спр. 30, арк. 123).

№ 205

^a *Обрезков Олексій Михайлович* (1720–1787 рр.) – російський посол у Константинополі (1751–1768 рр.).

⁶ «...квартирмістръ Соловков подал записку примѣчаніямъ і развѣдваніямъ в проѣздѣ учинѣнным...». Даний документ, який був поданий київському генерал-губернатору Ф. Воєйкову, складався з двох частин. У першій квартирмейстер подавав результати розвідки в Криму: наявність багатотисячного татарського війська під Очаковом, Бендерами, Ясами, міграція татарських орд при військовій амуніції і підготовку татар до війни. Друга частина представлена підозрами російцянина в покриванні гайдамак полковником Іваном Головком. (*Андріевский А.* Реляции киевского генерал-губернатора за 1768 и 1769 годы // ЧИОНЛ. – Кн. 7. – К., 1893. – С. 104–106).

№ 208

^a Див. документ № 201.

№ 213

^a *Письменний Іван* – козак Кисляківського куреня. Вперше згадується у відомості козаків Бугогардівської паланки прибулих на Запорозжя в 1754–1756 рр., і не вписаних до січового реєстру (2 грудня 1756 р.) (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 276).

⁶ *Нос (Нас) Іван* – козак Дядьківського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Фігурує у відомості кількості козаків та їхніх наймитів, що перебували в зимівниках на промислах на території Перевізької паланки (19 травня 1757 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 121, 290).

№ 215

^a Див. документ № 202.

№ 220

^a *Ісаков Олександр Степанович* (р.н.н. – 1770 р.) – російській військовий діяч, генерал-майор. У 1764 р. був комендантом фортеці Святої Єлизавети, фактично керував Новоросійською губернією, утвореною 1764 р. (її очільник, генерал-поручик О.П.Мельгунов, жив у Петербурзі).

№ 221

^a Див. документ № 204.

№ 223

^a *Коваль Гаврило* – козак Кисляківського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового за 1756 р. Присягав на вірність імператору Петру III (1762 р.). Курінний отаман (1753 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 151; Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 47, 111).

№ 226

^a *Білоус Іван* – козак Пашківського куреня. Вперше згадується в присяжному списку Війська Запорозького Низового на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 45).

⁶ *Малий Іван* – козак Пластунівського куреня. Вперше згадується в присяжному списку Війська Запорозького Низового на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 41).

- ^b *Печений Данило* – козак Величківського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 106).
- ^c *Сова Іван* – козак Тимошівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 99).
- ^d *Продан Федір* – козак Джерелівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 73).
- ^e В реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. серед козаків Уманського куреня зустрічаємо двоє осіб з іменем та прізвищем *Чуб Василь*. Хтось з них, присягав на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 55, 58; Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Сняк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 60, 127). Очевидно, котрийсь з них і є зазначеним в документі козаком.
- ^f *Уласенко Матвій* – козак Кисляківського куреня. Вперше згадується в присяжному списку Війська Запорозького Низового на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Сняк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 47).
- ^g *Литвин Іван* – козак Івонівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 155).
- ^h *Стрижак Василь* – козак Дінського куреня. Вперше згадується в присяжному списку Війська Запорозького Низового на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Сняк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 67).
- ⁱ *Діденко Степан* – козак Крилівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового за 1756 р. Присягав на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 172; Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Сняк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 67, 137).
- ^j *Дін (Дон) Микита* – козак Батуринаського куреня. Вперше згадується в присяжному списку Війська Запорозького Низового на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Сняк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 52).
- ^k В реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. серед козаків Поповичівського куреня зустрічаємо троє осіб з іменем та прізвищем *Горкуша Грицько*. Хтось з них, присягав на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 191, 193; Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Сняк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 71, 141). Очевидно, котрийсь з них і є зазначеним в документі козаком.

¹ *Кияниця (Кіяниця) Андрій* – козак Васюринського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 197).

^а *Штимбул (Штинбуленко) Василь* – козак Незамаївського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового за 1756 р. Присягав на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 201; Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 71, 142).

^к *Щербина Федір* – козак Щербинівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 216).

^а *Рудь (Рудий) Олекса* – козак Шкуринського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового за 1756 р. Присягав на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 225; Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 58).

^м *Мовчан Грицько* – козак Коренівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Засвідчував у колективній розписці відсутність у себе коней, худоби, майна та грошей, захоплених у ногайців і кримських татар (15 вересня 1756 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 230; ЦДІАК України, ф. 229, оп. 1, спр. 30, арк. 117).

№ 229

^а *Стягайло Пилип Іванович* – козак Платнирівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Курінний отаман (1757, 1759 рр.). Похідний отаман Платнирівського куреня у складі козацької депутації до Санкт-Петербурга для отримання військового жалування (1757 р.). Військовий осавул (друга половина 1759 р.). Учасник російсько-турецької війни 1768–1774 рр. Згідно указу Катерини II за листопад 1770 р. нагороджений золотою медаллю «за отлично храбрія против неприятеля поступки». Володів зимівником на р. Терса. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2000. – Т. 2. – С. 135; Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2003. – Т. 3. – С. 377–378; Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 133, 270, 305; Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 237).

№ 231

^а У даному випадку у свідченнях козака Василя Кальмаза помилка. Село Добротів не входило в юрисдикцію Воронізької сотні, а адміністративно належало до Кролевецької сотні.

^а *Сірий Степан* – козак Дінського куреня. Курінний отаман (1753–1754, 1756 рр.). Вперше згадується в 1754 р. в числі запорозьких депутатів, відряджених до Санкт-Петербурга для отримання жалування. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2000. – Т. 2. – С. 73; Архів Коша Нової

Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 168).

№ 232

^a «...владѣння князя Дубенского...». Можливо, мова йде про *Сангушка Януша Олександра* (1712–1775 рр.) – великого литовського мечника, який більшість часу проводив в Дубенському замку на Волині.

^b «...зашедъ на Запороже въ курънь Калниболотский за атамана Марка...». Мова йде про *Уса Марка Кіндратовича* – козака Кальниболотського куреня, полковника Кальміуської паланки (1747 р.), депутата у Брацлавській прикордонній комісії (1751 р.), курінного отамана (1752–1754, 1758 рр.), похідного військового осавула у складі депутації до Санкт-Петербурга для отримання військового жалування (1757 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 299).

№ 233

^a Мова йде про першу Пирятинську сотню, до якої належало с. Кулажинці.

^b «...владѣння бунчукового товариша Івана Маркєвича...». Мова йде про *Маркєвича (Марковича) Івана Семеновича* (прибл. 1740–1804 рр.). Військовий канцелярист (1760 р.), військовий товариш (1765 р.), бунчуковий товариш (1766 р.), колезький асесор (1784 р.). Йому належало с. Кулажинці.

^b *Горб (Сохацький) Федір* – козак Кальниболотського куреня. Депутат від Війська Запорозького Низового у Старосамарській комісії (1753 р.). Депутат в Слідчій комісії з Кримом (1752, 1754 рр.). Курінний отаман (1756 р.). Військовий осавул упродовж першої половини 1758 р. Військовий суддя упродовж 1760 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2000. – Т. 2. – С. 494, 498, 505, 571, 573; Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2003. – Т. 3. – С. 64, 73, 76–78, 83, 85, 551, 561; Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 51, 299).

№ 234

^a *Легкоступ Федір* – козак Тимошівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Вхід до складу Військової канцелярії Коша. З початком російсько-турецької війни 1768–1774 рр. фігурує у складі Похідної Військової канцелярії, зокрема, у 1773 р. згадується як полковий старшина, що нотаріально засвідчував копії документів. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 102; *Синяк І.* Похідна Військова канцелярія Коша Нової Січі // Український археографічний щорічник. Нова серія. – Вип. 10/11. – К., 2006. – С. 298–308).

№ 237

^a Див. документ № 230.

№ 238

^a Див. документ № 234.

№ 239

^a *Полонський Іван* – писар Протовчанської паланки (1768 р.), виконуючий обов'язки військового писаря на Запорозькій Січі під час перебування військової старшини при Похідному Коші на час російсько-турецької війни (1768–1769 рр.) (1773 р.). У листі кошового отамана Петра Калнишевського до військового судді Миколи Тимофійовича Косапа, який виконував обов'язки кошового на Запороз-

жі, від 12 червня 1773 р. наказувалося звільнити Івана Полонського від обов'язків військового писаря у зв'язку з від'їздом на Правобережну Україну для лікування. Його місце, згідно директиви Петра Калнишевського, повинен був посісти полковий старшина Данило Балицький. (*Гісцова Л. З.* Архів Коша Запорозького. Приватне листування Калнишевського // Київська Старовина. – 1992. - № 3. – С. 20).

№ 240

^a *Брацлавське воєводство* – адміністративно-територіальна одиниця на Правобережній Україні, утворена польським урядом після Люблінської унії 1569 р. Існувало до 1793 р., коли замість нього російський уряд утворив Брацлавське намісництво.

^b *Квяткевич Якуб (Яків) Григорович* – комендант м-ка Торговиця, уманський полковник, управитель Францішека Сілезія Потоцького. (Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів / Упоряд.: В. В. Грибовський, В. І. Мільчев, І. Л. Синяк. – К., 2009. – С. 413.).

№ 242

^a Див. документи № 227–228.

№ 249

^a Див. документ № 235.

№ 250

^a *Великий Луг* – комплекс дніпровських плавнів подовж лівого берега Дніпра, нижче о. Хортиця між Дніпром і р. Конкою, довжиною до 100 км., шириною від 3 до 25 км., тягнулися майже до сучасного м. Нікополя. Вкритий листяним лісом, очеретом і рогозою; значна територія була під заливними луками, перетягана водними протоками, озерами і болотами. Мав багатий тваринний світ, велику кількість риби. Слугував прилиском для запорожців. Вони займалися рибальством і полюванням, випасали худобу і коней. Запроваджені Кошем охоронні заходи спрямовувалися на збереження природи Великого Лугу, який був символом запорозької безпеки й вільності.

№ 252

^a *Половий Кирик* – козак Іркліївського куреня. Вперше згадується в реєстрах шкод заподіяних запорозьким козакам від ногайців, які Кошу відправив полковник Інгульської паланки Василь Топчій (26 березня 1753 р.), а той пересилав на спільну Слідчу комісію (грудень 1753 р.). Фігурує в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Засвідчував у колективній розписці відсутність у себе коней, худоби, майна та грошей, захоплених у ногайців і кримських татар (13 вересня 1756 р.). (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2003. – Т. 3. – С. 397, 412; Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 206; ЦДІАК України, ф. 229, оп. 1, спр. 30, арк. 121).

№ 255

^a Див. документ № 248.

№ 256

^a «...с Котелєвского камисарского правления...». *Комісарські правління* (комісарства) було створено сенатським указом від 20 травня 1765 р. як складові провінції на Слобідській Україні, для управління державними військовими слободами. На чолі комісарських правлінь стояли комісари, яких призначали з місцевих дворян або старшини. Основними функціями комісарів був збір податків (здебільшого подушного) і поліційні обов'язки (підтримання порядку). Комісари відали

всіма адміністративно-господарськими, фінансовими та незначними судовими справами на підвідомчій території.

⁶ *Розискна експедиція* була утворена в 1763 р. замість скасованого Сисского приказу при Московській губернській канцелярії. До неї були приписані 12 воеводських канцелярій, які не мали права здійснювати тортури, а всіх колодників повинні були направляти в експедицію. Цей орган здійснював відправку на заслання до Сибіру та Оренбургу. Відомству експедиції підпадали всі злочини проти життя та власності, до якого б стану не належав злочинець. Діяльність експедиції припинилася в 1782 р., коли її функції перешли до Палати кримінальних справ.

№ 258

^a Див. документи № 159–160.

№ 261

^a Див. документ № 259.

⁶ Див. документ № 260.

№ 263

^a «...Опошанских сотень...». Мова йде про Опішнянські перша і друга сотні Гадяцького полку. До 1724 р. існувала лише одна Опішнянська сотня. Однак, у зв'язку з вилученням зі складу Гадяцького полку Котельв'янської сотні (1724 р.), Опішнянська сотня була поділена на дві сотні – першу та другу Опішнянські сотні.

⁶ *Катерининська провінція* – частина Новоросійської губернії, що була утворена невдовзі після її створення в 1764 р. До її складу увійшли Українська лінія і Слов'яносербія. Провінційний центр – фортеця Більовська. В 1776 р. Катерининська провінція увійшла до складу Азовської губернії.

№ 265

^a *Мамай Яцко* – козак Кисляківського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 152).

№ 266

^a *Гребень Гарасим* – козак Сергіївського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 166).

№ 274

^a *Круть Клим* – козак Титарівського куреня. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 218).

⁶ *Демура Демко* – козак Пластунівського куреня. Вперше згадується в присяжному списку Війська Запорозького Низового на вірність імператору Петру III (1762 р.). (Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року / Упорядник та передмова Іван Синяк. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2015. – С. 42).

^b *Сіромаха Дмитро* – козак Уманського куреня, військовий канцелярист Військової канцелярії Коша Війська Запорозького Низового. Займався збором борошна в Протовчанській паланці (1767 р.). (ЦДІАК України, ф. 229, оп. 1, спр. 67, арк. 47, 51–51 зв., 55–55 зв.).

Справа № 229

Діловодний заголовок до справи № 229

^a *Гуржій Денис* – козак Поповичівського куреня. Згідно його атестату, виданий Кошем 23 липня 1754 р., прибув на Січ в 1731 р. Учасник Польського походу (1732–1734 рр.), російсько-турецької війни 1735–1739 рр. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 1998. – Т. 1. – С. 439–442).

№ 276

^a «...губєрѣпаторь уманський...». Мова йде про уманського губернатора Рафала Младановича.

^b *Чернявський (Чорний) Павло Андрійович* – козак Васюринського куреня, син правобережного шляхтича Андрія Солонецького. Вперше згадується в реєстрі Війська Запорозького Низового 1756 р. Згідно його атестату за 1771 р., службу на Січі розпочав в 1752 р. в Військовій канцелярії, був підписарем Бугогардівської паланки, учасник російсько-турецької війни 1768–1774 рр. У 1771 р. отримав атестат Коша на звільнення від служби через хворобу та у зв'язку з наміром одружитися й оселитися в Переяславському полку. (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. – К., 2008. – Т. 5. Реєстр Війська Запорозького Низового. – С. 196, 312).

№ 277

^a «...въ учреждѣннюю с полскимъ Брацлавскимъ воеводствомъ Пограничную комисію...». Прикордонну комісію з Брацлавським воеводством (Брацлавську прикордонну комісію) було утворено 1748 р. у зв'язку з активізацією гайдамацького руху на Правобережній Україні. Під час розгляду російських претензій до Польщі комісія засідала в м-ку Торговиця, а при розгляді польських претензій до Росії – у м. Архангелгородку (Архангельську), іноді – у м. Крилові. Діяла, вочевидь, до 1793 р.

^b «...да в судъ гродскомъ житомерскомъ...». *Гродські суди* – державні суди 1-ї інстанції у великих карних справах на території Речі Посполитої, зведені на українських землях. Розглядали кримінальні і цивільні справи шляхти, а також інших верств, якщо справа стосувалася шляхти. Виконували вироки вищих судів у кримінальних справах. Гродські суди поступово витиснули земські (шляхетські суди). Вони очолювалися у воеводствах – воеводою, у повітах – старостами. Їм допомагали писарі, що провадили гродські акти, де записували, крім вироків, також угоди та заяви приватних осіб з метою надати їм юридичної сили.

№ 278

^a *Яблуновський Іван* – полковий старшина Війська Запорозького Низового. Учасник російсько-турецької війни 1768–1774 рр. Один із запорозьких командирів, які здійснили вдалий рейд під Очаків (кінець вересня 1769 р.). (Петро Калнишевський та його доба. Збірник документів та матеріалів. / Упорядники В. Грибовський, В. Мільчев, І. Синяк. – К., 2009. – С. 215).

^b *Ляхович Григорій* – старший військовий канцелярист Військової канцелярії Коша (1763 р.). Депутат від Війська Запорозького Низового у Брацлавській прикордонній комісії (1768 р.). (ЦДІАК України, ф. 229, оп. 1, спр. 130, арк. 38–41).

№ 283

^a «...a skarbowi jasnie oswieconego хиєcia i msći Sanguszka...». Очевидно, мова йде про *Юзефа Пауліна Яна Адама Сангушка* – надвірного маршалка литовського

(1760 р.), великого маршалка литовського (1768 р.), князя кременецького і черкаського старости.

№ 285

^a «...с хартеци Белѣвского пѣхотного полку...». Білівська фортеця була місцем, де розміщувалася канцелярія Українського ландміліцького корпусу. Білівський (Білівська) піхотний полк створений, як інші ландміліцькі полки, 1722 р. З 1734 р. – на Українській лінії. Брав участь у російсько-турецькій війні 1735–1739 рр. З 1736 р., як і решта таких полків, кінний і включений до складу так званої Української дивізії – царських військ, розміщених на території Лівобережної України. У 1769 р. всі ландміліцькі полки перетворено на регулярні.

№ 289

^a Упорядник не впевнений, що прізвище губернатора м-ка Ладизин прочитано як слід. В джерелах, станом на кінець травня – початок червня 1768 р. губернатором даного населеного пункту згадується Каstellі. (Див. Судиенко М. О. Архив военно-походной канцелярии графа П. А. Румянцева-Задунайского. – Ч. I. 1767–1769 // ЧИОИДРМУ. – Кн. 1. январь – март. – М., 1865. – С. 8.).

Словник застарілих та рідковживаних слів

авантаж – вигода, користь, сприятливе становище, перевага, привабливість;

аладжа (галаджа) – смугаста тканина;

арба див. *гарба*;

аргат – робітник, найми; бездомний, бродяга;

аргатувати – найматися на роботу;

арнаут – 1) в значенні етноніма – албанець; 2) у Туреччині – військова охорона з християн;

аршин – міра довжини; у XVIII ст. дорівнювала 71,12 см.;

атлас – шовкова тканина;

бадатися – займатися;

байбарак – критий кожух;

байдак – великий дерев'яний човен (довжиною 45–60 м., шириною 6–12 м.);

барило – 1) невелика бочка; 2) міра рідини; ємкість барил не мала певних стандартів, їхня місткість коливалася від 23 до 48 кварт;

башлик (каптур) – елемент одягу, який має вигляд головного обору, що кріпиться до коміра;

бекет – військова сторожа, пікет;

білет – свідоцтво;

бохінник – пекар, торговець випічкою;

бошняки – боснійці;

брика – віз, хура;

бузівок – годоване теля;

буланій – світло-рудий кінь;

булдимка – вид старовинної рушніці;

бурка – повстяний валяний овечий плащ з привалняним до нього ззовні волохатим козячим руном; безрукавна епанча для вершника, загортається запином від вітру;

Великий піст – за християнським календарем період між М'ясоїдом і Пасхою;

верста – давня міра довжини, що застосовувалася для виміру великих відстаней на Україні, в Росії, Білорусі, Польщі. Величина версти не була сталою. У різні часи мала від 500 до 1000 сажнів. Наприкінці XVIII ст. верста становила 500 сажнів (1066,8 м.);

військовий пушкар – особа, яка відала всією артилерією і боеприпасами на Запорозькій Січі. Одночасно виконував функції наглядача січової в'язниці;

війт – у містах з магдебурзьким правом – виборна особа, яка очолювала лаву (магістрат);

воєвода – у Речі Посполитій найвищий державний урядник, управитель двору, заступник правителя в командуванні військом та судочинстві. У XIII ст. почав перетворюватися на найвищого урядника землі або князівства;

воєводство – адміністративно-територіальна одиниця у Речі Посполитій;

возний – судовий урядовець у Польщі, Литві, Україні до XIX ст., вручав повідомлення до суду, підтримував контакти зі сторонами, оглядав місце злочину, жертв, виконував рішення суду у цивільних справах та наглядав за порядком під час судового процесу;

в'язня – ремінці, зав'язки на одязі і зброї, зокрема, на рушніці;

габа (аба) – цупке біле сукно, що використовувалося для пошиття верхнього одягу;

гання – речі;

гаплик – металева зачіпка, що пришивається проти петлі до одягу і служить застібною;

гарба – віз на високих колесах;

гарус – біла чи кольорова вовняна пряжка, що використовується для вишивання, в'язання і ткання грубих тканин;

генерал-аншеф – військовий чин у російській армії, відповідав 2-му класові згідно з «Табелем про ранги», означав повного генерала;

генерал-губернатор – один з найвищих урядових чиновників російської адміністрації, у руках якого зосереджувалася цивільна і військова влада; найчастіше очолював генерал-губернаторство, до складу якого входили одна або кілька губерній, розташованих на кордоні держави, підпорядковувався безпосередньо монарху;

генерал-майор – військовий чин у російській армії, відповідав 4-му класові згідно з «Табелем про ранги», командував бригадою;

говіти – дотримуватися посту;

господар – титул правителя в Молдавії та Волощині;

губернатор – вищий урядовий чиновник адміністративно-територіальної одиниці – губернії;

губернія – 1) адміністративно-територіальна одиниця в Російській імперії; 2) господарська одиниця в Речі Посполитій, більша за ключ;

гвалтовне – силоміць, насильно;

довбиш – особа на Січі, яка відала військовими литаврами, якими скликалися запорожці на Раду та інші зібрання, виконував також поліцейські функції;

дуб – великий човен, видовбаний з суцільного дерева;

дуван – 1) здобич; 2) розподіл здобичі; 3) доля у здобичі;

жупан – верхній чоловічий одяг заможних верств населення України, оздоблений хутром і позументом;

запaska – жіночий одяг у вигляді шматка тканини певного розміру (переважно вовняної), що використовується замість спідниці для обгортання стану поверх сорочки; фартух;

затяг – призов;

зимівники – хутори (господарства) старшини і багатьох козаків на землях Запорожжя. Власники зимівників виконували повинності і сплачували податки на користь Коша Запорозької Січі, який давав дозвіл на будівництво зимівників. У XVIII ст. старшинські зимівники перетворилися у великі феодалні господарства, в яких, крім скотарства, розвивалося землеробство, бджільництво тощо, застосовувалася наймана праця;

ізгромилення – заготовка, видобуток;

каденція – термін засідання вищих судових інстанцій у середньовічній Литві та Польщі;

каймакам, каймакан, калмакан – 1) заступник високого урядовця в центральній або провінційній адміністрації в Османській імперії; 2) намісник кримського хана під час перебування його у військових походах; 3) начальник каймакамлика – адміністративно-територіальної одиниці Османської імперії;

каламайка – цупка густа льняна тканина;

камелі – понтони;

кандійка – миска з трохи загнутими всередину краями;

каптан (кафтан, жулан) – чоловічий верхній одяг, відрізняється по талії, мав широкі відгорнуті манжети з тканини контрастного кольору; прикрашався великими гудзиками, галунами, цупкими стрічками;

каптенармус – чин у російській армії XVIII ст., відав ротним або ескадронним майном і провіантом; унтер-офіцерське звання між капралом і сержантом;

карабін – гвинтівка полегшеної ваги, з коротким дулом;

кармазин – збірна назва східних сукон малинового кольору;

каюк – невеликий плоскодонний човен з двома веслами;

квартирмейстер – військовослужбовець, який відав розміщенням військ по квартирах; особа, яка очолювала оперативний відділ штабу;

кишла – 1) ногайське зимів'я; 2) запорозький зимівник;

Кіш – військове товариство, громада козаків Запорозької Січі; центральний орган управління Запорозької Січі, що відав адміністративними, військовими, фінансовими, судовими та іншими справами запорожців, центр управління Січі;

колодки – дерев'яні кайдани;

колодник – засуджений за злочин, закочований у колодки;

комінник (комонник) – вершник, кіннотник;

комісар – посадова особа, якій урядом надано особливі повноваження для виконання тимчасового або постійного доручення чи попереднього розроблення будь-якого питання;

комісія – група осіб, якій доручено попереднє розроблення та розв'язання певних питань;

комора – митниця;

компанійці – козаки найманих військових підрозділів – компанійських полків на Лівобережній Україні з початку 70-х рр. XVII ст. до 70-х рр. XVIII ст. Одночасно було по 3–4 компанійські полки. Використовувалися для охорони гетьмана і його резиденції, сторожової служби тощо.

копа – одиниця лічби, яка дорівнювала 5 дюжинам (60 штук, 60 снопів);

корогва – бойовий прапор; підрозділ кінноти з 100–200 чоловік у польсько-литовській армії та козацьких військах;

кримка – шапка з кримських овець;

кубок – великий келих;

кульбака – сідло;

купно – разом з кимось, чимось;

курінний отаман – виборна особа, яка очолювала курінь. На Запорозькій Січі XVI–XVIII ст. обирався на курінних сходках на один рік. Курінний отаман відав господарством, коштами куреня і здійснював управління його справами. У куренях, що були нижчими ланками адміністративно-територіальної системи Лівобережної України у XVII–XVIII ст., курінний отаман відав лише військовими справами. Призначався сотенною і полковою адміністрацією. Призначення курінного отамана оформлялося гетьманським універсалом;

курінь – у XVI–XVIII ст. військово-адміністративна одиниця Запорозької Січі, що складалася з кількох сот козаків. Очолював його курінний отаман. Кожен козак входив до певного куреня. Нова Січ поділялася на 38 куренів. Найчастіше назва куреню надавалася за місцевістю, з якої походили козаки цього куреня, у XVIII ст. цей принцип порушувався;

ладунка (ладівниця) – шкіряна, металева, кістяна ємкість для патронів, патронташ;

лапсердак (лапсардак) – старовинний довгий одяг польських і галицьких євреїв;

лікоть – міра довжини, що відповідає довжині руки від ліктя до кінця середнього пальця; у XVIII ст. на Гетьманщині становила 58,5 см.;

ложа – дерев'яна частина деяких видів ручної вогнепальної зброї;

малакай (малахай) – довгий шкіряний батіг;

мишастий – колір миші (сірий кінь);

молодик – 1) молодий неодружений чоловік, парубок; 2) наймит;

мостове (мостовщина) – мито за право провозу товару через міст;

мосяж (мосеж) – латунь; жовта мідь;

мурза – знатний титул у Кримському ханстві;

мушкет – ручна вогнепальна зброя з гнотовим затвором;

нарочний – особа, послана з терміновим завданням, донесенням, повідомленням; гонець, кур'єр;

невід – риболовецьке знаряддя, сітка довжиною до 200 сажнів;

невідничий, невідник – рибалка, який ловить рибу неводом;

об'їздка – сторожовий загін;

оброть (аброть) – вуздечка без вудил;

огир – жеребець;

оказія – незвичайна подія; зручний момент, випадок, нагода; випадковий транспорт;

околиця – частина головного убору у вигляді обідка, що облягає голову;

орда – у тюркських і монгольських народів в епоху середньовіччя – столиця правителів, а також назва їхніх держав і державних утворень у татар і ногайців;

ордер – офіційний документ, що містив наказ, розпорядження. Надсилався з вищої інстанції до нижчої;

осавул – в Гетьманщині й Запорозжжі адміністративно-військова виборна посада; відав військовою підготовкою козаків, озброєнням, постачанням. Були генеральні, полкові, сотенні й артилерійські осавули;

оселок (оселка) – точильний камінь у вигляді брусу;

отаман – виборна посада в козацькому війську; були кошові, курінні, городові отамани, мали адміністративні, військові, судові та ін. функції в межах своєї компетенції;

паланка – адміністративно-територіальна одиниця в Запорозькій Січі; укріплення, місце перебування полкової адміністрації; місце сінокосу;

пара – паром;

партія – група осіб, об'єднаних спільністю мети, прихильники, однодумці, військова група;

паспорт, пашпорт – один з різновидів документів для посвідчення особи;

паче – краще, тим більше, особливо;

паша – титул вищих, цивільних і військових сановників в Османській імперії, мав три ранги (одно-, дво- та трьохбунчужний паша – відповідно до того, скільки бунчуків декорували присутність володаря титулу);

перемет – шнур з крючками;

Петрів піст (Петрівка) – один з постів віруючих візантійського обряду. Розпочинається за тиждень після Трійці і закінчується 12 липня (на свято верховних апостолів Петра і Павла).

печатка – аркуш паперу з відбитою на ньому печаткою Війська Запорозького Низового, який видавали особі для засвідчення її прав і повноважень, або на підтвердження тих рішень Військової ради, Військової сходки або старшини, які не набули письмового оформлення;

Пилипів піст – з 15 (28) листопада по 24 грудня (6 січня) включно;

пилипони, пилипи – назва російського старообрядця на Україні;

підбійка – підкладка;

підчаший – придворна службова особа у Речі Посполитій та Великому князівстві Литовському. Обов'язком підчашого було подавати королю напої, попередньо їх спробувавши, і наглядати за напоями за королівським столом;

пірнач – різновид булави, знак влади полковника у Запорозькому Війську та Гетьманській Україні;

пістря – груба, звичайно саморобна, тканина з різнокольорових лляних, бавовняних і інших ниток; візеруноку, який має ця тканина;

погон – знак розрізнення у вигляді широкої нашивної або накладної смуги,

- прикріпленої до плечей військового чи іншого форменого одягу;
- позумент (пузумент)* – гаптована сріблом або сухозліткою тасьма для оздоблення одягу, м'яких меблів та ін.; галун;
- полковник* – у XVI–XVIII ст. на Україні одна з найвищих посад козацької старшини. Спочатку обирався на козацьких радах або призначався гетьманом. З часів визвольної війни українського народу під керівництвом Б. Хмельницького був начальником полку. З початку XVIII ст. затвердження полковників оформлялося царськими грамотами;
- полово-строкатий* – світло-рудий з великими плямами або крапками
- понеже* – оскільки;
- посесор* – власник взятого у посесію маєтку чи підприємства;
- постав* – відрізок сукна, в середньому від 1,5 до 2 м.;
- постоли* – м'яке взуття з цілого шматка шкіри без пришивної підошви, яке зазвичай носили з онучами, прив'язуючи до ніг мотузками;
- промеморія* – різновид документів, якими обмінювалися установи одного рівня; надсилалися, здебільшого, автономним, а не підлеглим за субординацією адресатам;
- рапорт (репорт)* – різновид виконавчих документів доповідного характеру, для якого характерно (на відміну від донесення) відсутність прохання у викладі;
- ратище* – держак списа;
- раченіє* – старанність;
- регіментар (рейментар)* – полководець; керівник війська;
- реєстр* – список, перелік, опис;
- рейтари* – вид найманої кінноти, озброєної вогнепальною і холодною зброєю. У Російській державі існувала з 1632 р. до середини XVIII ст.
- реприманд (з франц. reprimande)* – догана;
- ретязь* – ланцюг;
- розправа* – у російському судочинстві – розслідування;
- рочище* – урочище;
- сака* – бочка, діжка, в якій возять воду;
- сакви* – дві з'єднані одним полотнищем торби, які перекидають собі через плече (на груди і на спині) або через спину в'ючних тварин;
- сальник* – вид одягу;
- сап'ян* – спеціально оброблена козяча шкіра високого гатунку, пофарбована в якийсь яскравий колір;
- свита* – довгий, просторий кафтан без коміра, старовинний український чоловічий і жіночий верхній одяг з рукавами. Застібався на гаплички. Здебільшого свити виготовляли з коричневого (чоловічу) і білого (жіночу) сукна;
- секвестр* – місце ув'язнення; арешт на майно;
- сексан (сейксен), сеймен, сейман* – особистий охоронець;
- сераскер-султан* – намісник кримського хана і головнокомандувач у татарських і ногайських ордах поза межами Криму;
- сіромаха* – незаможна людина, бідняк;
- сказка* – свідчення;
- слобода* – нове поселення, в якому населення звільнялося на деякий час від податків і повинностей;
- смушок* – шкурка ягняти у віці 1–3 діб;
- сотник* – особа, яка очолювала військовою адміністративно-територіальну одиницю – сотню на Лівобережній і Слобідській Україні в другій половині XVII–XVIII ст.; військове звання в реєстровому козацькому війську;
- Спасів ліст* – з 1 (12) до 15 (26) серпня включно;
- стан* – становище, постій;
- староста* – у Речі Посполитій державна посада і довічне звання, що надавалося королями магнатам і шляхті за заслуги;

стригун – однорічне лоша, якому зазвичай підстригають гриву;

субмісія – послаблення, пониження;

султан – 1) титул верховного правителя у деяких мусульманських країнах, зокрема Туреччині; 2) титул найближчих до хана осіб із роду Гіреїв; 3) після власного імені вживається до поважних осіб;

суперінтендант – митний чиновник у Польщі; начальник митниці;

схизмат – розкольник;

трафитися – траплятися, бувати;

триніг – путо, ремінь, яким стягували ноги тварини, щоб обмежити свободу пересування;

турма – у Стародавньому Римі кавалерійський загін із 3 декурій під командуванням декуріона;

тясьма – слід, стежка;

фантини (фантя) – речі; щось з одягу; коштовності, прикраси; рухоме майно;

ферман (фірман) – у Туреччині так називався наказ, виданий великим візирем від імені султана; мав установлену форму;

фунт (хунт) – міра маси. У XVIII ст. на Гетьманщині становив 393,3 г., у Росії – 409,52 г.;

хан – тюркський і монгольський титул, спочатку означав вождя племені, в Османській імперії титул хана мали султани; верховний титул правителя Криму;

ціновий, циновий – 1) цинковий; 2) олов'яний;

чамайдан (чемодан) – переносний ящик для дорожніх речей, виготовлений зі шкіри, фанери, фібри тощо, що має відкидну кришку, замки, ручку та ін.; валіза;

чата – загін козаків, призначений для сторожі і дозору;

червонець (червоний) – золота монета. Російський червонець у XVIII ст. становив приблизно 2 руб. 80 коп. сріблом;

черес – старовинний широкий шкіряний пояс, зшитий уздовж складених разом ременів так, що мав усередині порожнину для грошей та інших цінних речей;

чернь – 1) сплав з срібла, сірки та ін., який використовується для художнього оздоблення металевих (срібних) виробів; 2) чорний колір чого-небудь, чорнота; 3) чорна вугільна фарба органічного походження;

чугай – свита;

шалевий, полушалевий (пояс) – пояс, виготовлений із візерунчатої шовкової або вовняної тканини, подібної до тієї, з якої виготовляли хустки;

шанець – рота в полках;

шарафан – спідниця з вибійки;

шаровари – широкі штани, вільні в стегнах, часто зі зборками на талії, зібрані біля кісточок внизу;

шафар – військовий служитель, збирач мита на Січі, перевозах; вів прибутково-видаткові книги, наглядав за порядком під час перевезення вантажів через переправи, мав при собі козацьку команду;

шевлюга – крутій, дурисвіт, ошуканець, мерзотник;

шинкувати – вироблення та продаж спиртних напоїв;

шкаповий – пошитий з кінської шкіри;

шпаковатий – людина – сивий; кінь – темно-сірий;

юпка – верхній жіночий одяг у вигляді довгої корсетки, переважно з рукавами;

юхта – шкіра великої рогатої худоби, коней і свиней, вичинена за допомогою дьогтю;

яничари – основна категорія регулярного піхотного війська в Османській імперії з 1361 р. Держава сплачувала їм жалування. Спочатку таке військо складалося з військовополонених, а з 1639 р. формувалося переважно

з турків. Із XVII ст. яничари почали обзаводитися сім'ями й займатися господарством, торгівлею, ремеслами тощо. Яничарське військо ліквідоване 1826 р.

Іменний покажчик

- Августа Фредеріка Софія див.* Катерина II
Адабаш Микола Стефанович див. Одабаш
Микола Стефанович
Андрієвський А. 398, 424
Андрій, отаман Канівського куреня див.
Журба Андрій
Андрій, отаман Пашківського куреня 81
Андроник (Дроник) Андрій, козак Коренів-
ського куреня, ватажок гайдамаків
20, 36, 74, 107, 369, 373, 401
Антонович В. 6–7
Антоняк Я. Ю. 402, 411
Апостол Петро, полковник Лубенського
полку 412
Апраксін О. Ф., генерал 402
- Бабура (Бабуренко) Іван, отаман Дерев'ян-
ківського куреня 257, 263, 286, 365,
420
Байбарза Їсько, козак Величківського ку-
реня, гайдамака 219, 416
Байрацький (Байрацкой) Іван, гайдамака
353, 361
Баклан Іван, козак Незамаївського куреня,
гайдамака 263, 371, 373
Бакум Грицько, козак Незамаївського ку-
реня, гайдамака 373
Балабан Дем'ян, гайдамака 353, 359
Балицький Данило, полковий старшина 428
Бандурка Іван, козак Коренівського куре-
ня, ватажок гайдамаків 39–40, 271–
274, Бастевік, капітан 126, 147
Бегма (Бегменко) Іван, козак Кисляків-
ського куреня, гайдамака 237, 243,
246–247, 250, 254–255, 258–259,
329–330, 373, 419
Безбородько Грицько, козак Брюховецько-
го куреня 179–180, 372
Безрукавий (Безрукавой) Пилип, гайда-
мака 352, 360
Берг Максим Васильович фон, генерал-
майор 404
Бердей (Бердай) Іван, козак Пашківського
куреня 14, 156–157, 159, 174, 411
- Бери Петро 314
Берко, єврей м. Умань 52, 376
Бернадський Б. В. 402, 411
Бистрий Макар, козак Левушківського ку-
реня 319
Бистрицький Семен, писар Бугогардівської
паланки 18, 28, 34, 51, 71, 100, 137,
146–147, 178, 190, 202, 400
Білецький (Белецький) Грицько Трохимо-
вич, козак Джерелівського куреня,
гайдамака 228–230, 362–363
Білий Гаврило, козак Пластунівського ку-
реня, гайдамака 219
Білий Іван, козак Васюринського куреня,
власник зимівника 154
Білий Іван, козак Ведмедівського куреня,
гайдамака 219, 416
Білий Микита, козак Левушківського куре-
ня, гайдамака 41, 221, 237–238,
243, 246–247, 250–251, 254, 258,
260, 329, 373
Білий Мусій (Мойсей), козак Ведмедів-
ського куреня, гайдамака 219, 266–
267, 416
Білий Ничипір, козак Вищестеблівського
куреня, гайдамака 372
Білий Олекса, козак Ірклівського куреня,
гайдамака 372
Білий Семен, козак Івонівського куреня,
гайдамака 14, 156–157
Білий Сидір Гнатович, військовий осавул
20–24, 29–30, 50–51, 57–58, 135,
137–138, 168, 173, 175, 179–180,
198, 221, 266, 275, 300, 303–305,
307–308, 313–315, 332–333, 336, 397
Білоус Іван, козак Пашківського куреня
318, 424
Білоус Кирило (Кирик), козак Кисляків-
ського куреня, гайдамака 117–118,
121–122, 185, 275, 405
Білоус Тарас 118
Білошапченко Савка, романківський меш-
канець 399

- Блакитний Василь, отаман Шкуринського куреня 24, 30, 142–143, 154, 267, 270–271, 409
Блащук С. М. 52
- Бобир Данило, козак Канівського куреня, власник зимівника 114, 405
- Бовт Аврам (Авраам), козак Васюринського куреня, гайдамака 176, 267, 270, 374–375
- Богдановський Тимофій Павлович, військовий канцелярист 144, 409
- Бойко див. Спицицький Михайло
- Бойко, козак Дерев'янківського куреня, гайдамака 333
- Бойко Антон, козак Дерев'янківського куреня, гайдамака 369
- Бойко Лесько, козак Платнирівського куреня, гайдамака 269, 375
- Бойко Мирон, козак Кальниболотського куреня, гайдамака 219
- Бойко Трохим Васильович, козак Кальниболотського куреня, гайдамака 245–246, 304, 314–315, 317–318, 325–329, 331–332, 349, 361, 368, 374
- Бондар Василь, батько Бондаренка Федора 234
Бондар Ю. В. 402, 411
Бондаренко Іван, один з ватажків Колівищини 35, 405
- Бондаренко Федір Васильович, мешканець с. Чаплища, гайдамака 36, 234–236, 363
- Бондарка, козак Пластунівського куреня, гайдамака 139
- Боровиченко Микола, козак Канівського куреня 52, 377–378
- Боровський Сергій 311
Боряк Г. В. 52
- Бочка Остап, мешканець м. Умань, купець 13, 15, 17–18, 33, 50, 67, 75–77, 85, 102
- Бояр Трохим, батько козака Білецького Грицька 228
- Браницький Франциск Ксаверій, регіментар коронних військ 18, 119, 406
Брехуненко В. 35, 52
- Буговий (Буговой) Кирило, гайдамака 353, 361
- Бугрим, козак Крилівського куреня, гайдамака 218
- Бугера, отаман с. Кам'яна Криниця, ватажок гайдамаків 16–17, 96–97
Букет Є. В. 35, 52, 402, 406–407, 411
- Булацев Григорій 280
Бурка Сава, запорозький козак, гайдамака 38
- Бурніс Іван Григорович, військовий суддя 236, 363, 419
- Бут Левко, отаман Івонівського куреня 366
Бутич І. Л. 12
- Важкий Сидір, козак Кальниболотського куреня, гайдамака 305, 308, 361
- Вакула, козак Дядьківського куреня, власник зимівника 272
- Василь, дякон м-ка Гард 179
Василь, мешканець с. Кам'янка 37
- Васка, матір козака Кравця Лавріна 287
- Великий Карпо, козак Незамаївського куреня, гайдамака 370
- Великий (Велькій) Федір, полковник Прогнойської паланки 19–21, 62–63, 81–82, 107, 112, 115, 129–130, 139, 151–152, 156, 159–160, 165, 174, 194–195, 197
- Венгерин Андрій, козак Дерев'янківського куреня 275
Веприк Яцко, орендар м-ка Маньківка 37
- Верба Омелько, козак Іркліівського куреня, гайдамака 218
- Верез-Ковальський Олександр, королівський секретар 384–385, 392
- Верховойт Кіндрат, гайдамака 352, 360
- Велькій Федір див. Великий Федір
- Висоцький Максим, козак Івонівського куреня, купець 18, 50, 108–110, 264–266
- Височин Мартин, полковий старшина 29, 205–206, 208–209
- Вишенка Іван, козак Коренівського куреня, гайдамака 218, 220
- Вівдя, матір козака Шеремета Івана 276
- Вігур Грицько див. Фігур Грицько
- Відьма Микола, козак Кальниболотського куреня, гайдамака 318, 325, 331, 361

- Війтиха Агафія, мешканка м-ка Ладижин 389–390
- Віл (Вол) Грицько, козак Ведмедівського куреня, гайдамака 194, 414
- Власенко, торговицький сотник 13, 76
- Вовк Іван, козак Мінського куреня, гайдамака 37–38, 281–284
- Вовнянка Іван, козак Неземаївського куреня, гайдамака 370
- Вогнавський, богуславський губернатор 377
- Воейков Федір Матвійович, київський генерал-губернатор 12–13, 15, 18, 22–23, 31, 33, 40, 45, 47–49, 61–62, 69–70, 82, 86–87, 93, 97–98, 105, 109, 111, 119–120, 125–126, 128–129, 136, 139, 142, 147, 153, 164–166, 171, 187, 198, 211, 295, 297–298, 348, 398–399, 405, 424
- Воєнний Семен, козак Конелівського куреня, гайдамака 304, 369
- Вол Грицько див. Віл Грицько
- Волосяний (Волосянка) Артем, козак Вищестеблівського куреня, гайдамака 219–220, 265, 416
- Волошин Василь, волоський чабан, ватажок гайдамаків 41, 236, 242, 249, 373
- Волошин Василь, козак Пашківського куреня, власник зимівника 216
- Волошин Костя, мешканець с. Криве Озеро, ватажок гайдамаків 42–43, 268–269, 321–324
- Волошин Федір, ватажок гайдамаків 219
- Вульф Володимир, майор Орловського форпосту 18, 34, 67, 70–71, 98, 100, 135, 137, 146, 296, 300, 310
- Вчорашній Микита, козак Кальниболотського куреня, гайдамака 219
- Гавриленко І. 7*
- Галицький Семен, військовий старшина, товариш Мінського куреня 14–16, 33, 50, 64, 77–81, 84, 87, 149, 399
- Гвозденко (Сукур) Іван, козак Іркліївського куреня, гайдамака 237, 242, 373
- Гермайзе О. 6*
- Гірей, рід кримських ханів 403*
- Гірей Максут, кримський хан 410*
- Гірей Мурат Масют Сик, сераскер султан, очільник Єдисанської орди 97, 143–144
- Гірей Мурат Шабіб, сераскер-султан, очільник Єдичкульської орди 50, 97
- Гіцова Л. 46, 428*
- Глухий Хома, козак Брюховецького куреня, гайдамака 219
- Година Тишко, козак Кременчуцької роти 279
- Гоголь (Гогіль) Микита, козак Кушівського куреня, гайдамака 236, 242, 244–246, 249, 251–254, 259, 261, 329, 364–365, 419
- Голик Кирик, козак Дінського куреня, гайдамака 114
- Голіцин Олександр Михайлович, князь, віцеканцлер Російської імперії 128, 408
- Голобуцький В. 6, 24, 37*
- Головатий Микита, козак Левушківського куреня, гайдамака 21, 194, 197–198
- Головко, козак Кисляківського куреня, ватажок гайдамаків 28, 42, 193, 200
- Головко Денис, козак Конелівського куреня, гайдамака 317, 371–372
- Головко Іван, полковник 295–296, 424
- Головко Мусій (Мойсей), полковник Бугогардівської паланки 13, 15, 19, 21, 23, 25, 28, 50, 55–58, 63–64, 67–68, 89–90, 92–93, 136, 138–139, 145–146, 170, 178–179, 183, 186, 190–191, 264–266, 290, 292–293, 295, 299, 337–338, 342–343
- Головко Нестір, військовий довбиш 23–25, 30, 50, 73, 117–118, 175, 220, 257, 264, 370
- Головко Семен, козак Васюринського куреня 270
- Головня, козак Кисляківського куреня, гайдамака 267–268, 275, 375
- Голодний Антон, військовий слуга, підпушкар 225
- Гольцов А. Г. 402, 411*
- Гонта (Гонтенко) Іван, уманський сотник, уманський полковник, один з ватажків Коліївщини 13–15, 17, 76, 156–157, 159, 399, 401
- Горб Грицько, отаман Мінського куреня 281

- Горб Петро, козак Поповичівського куреня 228–229, 362
- Горб (Сохацький) Федір, отаман Кальніболотського куреня 328, 427
- Горкуша Василь, кам'янський мешканець 17, 97
- Горкуша Василь, козак Коренівського куреня, гайдамака 218
- Горкуша Грицько, козак Поповичівського куреня 319, 425
- Горкуша Марко, гайдамака* 414, 417
- Горпина, матір козака Трохима Бойка 326
- Горпина, матір козака Остапа Дона 281
- Грановський Казимир див. Храновський Казимир
- Гребень Гарасим, отаман Сергіївського куреня 369, 429
- Гречин, елисаветградський купець 272
- Грибовський В.* 16, 34, 158, 380, 397–404, 409–410, 412, 415, 418–421, 423, 426, 428, 430
- Грива Леонтій, гайдамака 352, 359
- Григорій, батько козака Андрія Обдули 226
- Грипа Лаврін, батько козака Логвина Ладонки 328
- Грицак В. С.* 402, 411
- Грицько, козак Неземаївського куреня, гайдамака 371
- Грицько, Ротів брат див. Рот Грицько
- Грозовський І. М.* 44
- Грушевський М. С.* 9, 46
- Губа, козак Кальніболотського куреня, гайдамака 221
- Губа, козак Кисляківського куреня, гайдамака 173, 185
- Губа Данило, козак Васюринського куреня, гайдамака 176, 236, 239, 242, 244, 246, 249, 252, 261–262, 329, 331, 373
- Губа Мирон, запорозький козак, ватажок гайдамаків* 31
- Губа Степан, козак Кисляківського куреня, гайдамака 121–122, 361, 413
- Губа Яків, козак Дерев'янківського куреня, гайдамака 237, 243, 250, 254, 258, 262, 373
- Гулька Наум, козак Дінського куреня, гайдамака 114, 404
- Гупало Василь, козак Кисляківського куреня, гайдамака 236, 242, 244, 246, 249, 253–254, 259, 329, 373, 419
- Гур'єв Василь, полковник Каргапольського карабінерного полку 108–109, 401, 404
- Гуржій (Гаржій) Денис, товариш Поповичівського куреня 45, 52, 376, 384–385, 387, 391–394, 430
- Гуслистий К.* 6
- Ґалаган, отаман Левушківського куреня 198, 415
- Ґардовий Іван, наказний отаман Дерев'янківського куреня 24, 257, 262, 420
- Ґезь Іван, козак Канівського куреня, гайдамака 371
- Ґелех Степан, товариш Крилівського куреня, курінний отаман 20–21, 57–58, 178, 220, 245, 253, 269, 307–308, 313, 364–365, 397
- Ґилун Костя, козак Васюринського куреня, гайдамака 218
- Ґулий Остап, козак Джерелівського куреня 196, 414
- Давид див. Крикливий Давид
- Данило, запорозький козак, ватажок гайдамаків* 31
- Дахненко (Дахнinja) Василь, козак Коренівського куреня, власник зимівника 228–230, 362, 418
- Дахненко (Дахнів, Дихненко) Іван, козак Коренівського куреня 232–233, 418
- Дейнека Олексій (Олекса), козак Платнірівського куреня, ватажок гайдамаків 37–40, 51, 117–118, 154, 178, 186, 190–192, 269–271, 274, 281–291, 366, 375
- Дем'ян (Демко) див. Третяк Демко
- Демура Демко, козак Пластунівського куреня, гайдамака 372, 429
- Демченко Л. Я.* 52
- Дендебера Федір, козак Поповичівського куреня 179
- Дерев'янка Іван, запорозький козак, гайдамака 304

- Деркач, козак Кальниболотського куреня, власник зимівника 292, 299–300, 346
- Деркач, козак Шкуринського куреня 226
- Деркач Демко, козак Кальниболотського куреня, власник зимівника 275, 422
- Дихненко Іван див. Дахненко Іван
- Джавага Іван, писар* 403
- Джуган Лук'ян, козак Мінського куреня 284–286
- Джукан Тарас, козак Дядьківського куреня 319
- Діденко Степан, козак Крилівського куреня 319, 425
- Дідик С. С.* 412
- Дін Микита див. Дон Микита
- Дін Остап див. Дон Остап Андрійович
- Дмитро, турецький шинкар 155
- Довгий Їсько, козак Кисляківського куреня, гайдамака 176, 245, 303–305, 309, 313–316, 326, 328–329, 368, 374
- Домонтович Сидір, козак Іркліївського куреня 52, 377–378
- Дон 240
- Дон (Дін) Микита, козак Батуринського куреня 319, 425
- Дон (Дін) Остап Андрійович, козак Мінського куреня, гайдамака 37–38, 195, 280–286, 289–290, 322, 367, 414
- Дорошенко Петро, гетьман* 45
- Дрок (Дрюк) Мусій, отаман Джерелівського куреня 228, 418
- Дроник див. Андроник Андрій
- Дубина, казарчинський сотник 42, 268, 322, 325
- Дуденко Тарас, запорозький козак 343
- Дужан Костя, козак Ведмедівського куреня, гайдамака 219
- Дуплич, козак Дядьківського куреня 180, 196, 370
- Дурний Марко, козак Поповичівського куреня, гайдамака 218
- Дурний (Дурной) Фома, гайдамака 352, 360
- Дюгтяр Михайло, полковник, отаман Переяславського куреня 23–24, 30, 50, 105, 371
- Дядченко Грицько, козак Кальниболотського куреня, ватажок гайдамаків 20, 36, 74, 107
- Дяченко, козак Кальниболотського куреня, гайдамака 369
- Євреїнов Миколай Іванович, унтер-жовнір 76
- Єфремов М. Г., майор* 410
- Єфросинія, матір козака Савки Тарана 283
- Жалдак (Жолдак, Сукур) Грицько, козак Кушівського куреня, брат Жалдака Корнія, власник зимівника 201, 269, 285, 289
- Жалдак Корній, козак Кушівського куреня, брат Жалдака (Сукура) Грицька, гайдамака 269, 285, 289, 375
- Железняк Максим див. Залізняк Максим
- Желізняк Максим див. Залізняк Максим
- Жмур (Шмур) Олексій (Олекса), козак Дерев'янківського куреня, ватажок гайдамаків 40–41, 43–44, 51, 221, 236–237, 239, 242–247, 249, 251, 254–255, 257–263, 266, 328–329, 331, 364–365, 374
- Жмур Омелько, козак Кушівського куреня 81
- Жмур Остап, козак Канівського куреня, ватажок гайдамаків 218–219, 264
- Жолдак Грицько див. Жалдак Грицько
- Жулай Іван, гайдамака 353, 361
- Журавський (Пластун) Самійло, козак Ведмедівського куреня 275, 308, 422
- Журба Андрій, ватажок повстання 18, 35, 119, 126, 405–407
- Журман Павло 360
- Заблуда Степан, козак Дінського куреня 113–114
- Заверуха Іван, гайдамака 352, 360
- Задирака Іван, козак Іркліївського куреня, гайдамака 372
- Заїка Ігнат, козак Кушівського куреня, племінник Жолдака Корнія, гайдамака 269, 285, 289, 375
- Закревський* 11
- Залізняк (Железняк, Желізняк, Zelezniak) Максим (Махут), ватажок гайдамаків 13–14, 17–19, 23, 33, 35, 50, 52, 55, 61, 67, 70, 75–76, 81, 83–86,

- 89–90, 92–93, 102, 108–110, 119, 126, 138–139, 149, 176, 358–359, 382–383, 399, 401, 405–406, 422
- Залоїло, козак Пашківського куреня, ватажок гайдамаків 42–43, 263–264
- Заруба Михайло, козак Крилівського куреня, гайдамака 218
- Збараський, козак Кальніболотського куреня, гайдамака 305, 308, 361
- Зеленський (Зеленської) Іван, гайдамака 352, 360
- Золот Дорош, козак Дядківського куреня 224
- Золотар (Золотаревський) Пархом (Парфеній), отаман Корсунського куреня 24, 239–240, 364, 420
- Зуб Кіндрат, козак Івонівського куреня, гайдамака 371
- Ібрагім Баша, татарський купець 196–197
- Іван 240
- Іван 314
- Іван, запорозький козак, посланець до сєраскер-султана 123
- Іван, козак Васюринського куреня 225
- Іван, козак Поповичівського куреня 225
- Іван, мешканець Уманської губернії, ватажок гайдамаків 41–42, 267–268
- Іван, молодик козака Венгерина Андрія, гайдамака 275
- Іван, молодик козака Жмура Омелька, гайдамака 81, 254
- Іван, молодик козака Кривошиї Степана, гайдамака 254, 256, 258, 374
- Іванов Євстафій (Остап) див. Ткач Остап (Євстафій) Іванович
- Іванов Петро, прапорщик Плетеноташлицької роти 290–291
- Ігнат, козак Іркліївського куреня, гайдамака 362
- Ісаков Олександр Степанович, генерал-майор 311, 398, 424
- Ісько, козак Васюринського куреня, гайдамака 375
- Ісько (Ісько), молодик козака Малого Трохима 131
- Йолтуховський М.* 18
- Йосиф, брат Храновського Юрія 96
- Кабака, козак Корсунського куреня 221
- Кабанець Р. Ю.* 402, 411
- Кабохлист Павло, козак Кальніболотського куреня 319
- Кабро (Кабрус) Сидір, отаман Вищестеблівського куреня 265, 278–279, 366, 421
- Калита, молодик козака Косого Грицька, гайдамака 275
- Калнишевський Йосип (Іосиф), полковник Кодацької паланки, племінник кошового отамана Петра Калнишевського 27, 133, 160–161, 408
- Калнишевський (Kalniszewski) Петро Іванович, кошовий отаман 12, 19, 34, 52, 59–60, 70–71, 74–75, 77, 81–82, 92–93, 102–103, 119, 123, 126, 129, 142, 145, 148, 156, 158–159, 163, 165, 175, 178–179, 191–192, 194, 292, 304–307, 309–310, 313, 334–335, 337, 341, 379–380, 384, 387, 389–391, 397–400, 402–404, 408–410, 412, 415, 418–421, 423, 426–428, 430
- Калуза Іван, козак Ведмедівського куреня, гайдамака 219
- Калько Федір, козак Уманського куреня 118
- Кальмаз Василь Максимович, козак Дінського куреня, гайдамака 317–318, 323–327, 331, 349, 367–368, 426
- Кальніболотський Артем, запорозький козак, гайдамака 168–169
- Канівча Федір, козак Канівського куреня, гайдамака 179–180, 309, 373
- Кантаржій Лаврін, козак Дінського куреня, купець 13, 17–18, 50, 85–86
- Караванець Федір, козак Куцівського куреня, гайдамака 270, 289, 375
- Карапет Петро, козак Щербинівського куреня, гайдамака 372
- Карасевич А.* 35
- Карбовський, білоцерківський комендант* 398
- Карл Федорович див. Штофельн Карл Федорович

- Карлаш Левко, козак Кальниболотського куреня, гайдамака 246, 329, 374
Карпенко В. 35
 Карпенко Степан, батько козака Шеремета Івана 276
 Касалап Костя, козак Васюринського куреня, гайдамака 176, 267, 270, 374–375
 Касап (Косап) Миколай Тимофійович, військовий старшина, депутат від Війська Запорозького Низового в Слідчій комісії з татарами 151, 177, 409–410, 427
Кастелі, губернатор м-ка Ладижин 431
 Касян Лук'ян, козак Пластунівського куреня, гайдамака 139, 155, 174, 409
 Касяненко Іван, полковник Війська Запорозького Низового 23–24, 29, 205, 208–209, 333–334, 344, 349, 354–357
 Катенко Гордій, козак Дінського куреня 114, 405
Катерина I, імператриця 408
 Катерина II (*Августа Фредеріка Софія*), імператриця 8, 35, 57, 81, 125–126, 128, 402, 407–408, 410, 412, 415, 426
 Катерина Олексіївна див. Катерина II
 Катря, матір козака Василя Кальмаза 324
 Катря, матір козака Логвина Ладонки 328
 Квасовський Петро, козак Платнірівського куреня, гайдамака 269, 375
 Квяткевич Яків (Якуб) Григорович (Kwiatkewycz Jakob), торговий комендант, уманський полковник 12, 17, 34, 51–52, 221, 337–338, 342, 379–381, 428
 Кедерим, кедеримський сотник 90–91
 Келеберда Кіндрат, козак Корсунського куреня 55–56
 Кирик (Кирило), козак Конелівського куреня, гайдамака 173, 265, 318, 325, 332
 Кирик, запорозький козак, гайдамака 233
 Кирпа (Кирпо) Ігнат, козак Васюринського куреня, гайдамака 270, 375
 Кирпань Михайло, отаман Уманського куреня 264, 420
 Кислий Ігнат, козак Неземаївського куреня, гайдамака 370
 Кияниця (Кіяниця) Андрій, козак Васюринського куреня 319, 426
 Кияниця Влас див. Куниця Влас
 Кійнаш Андрій, полковник Війська Запорозького Низового 23–24, 29, 209, 211, 213–214, 339, 353–354
 Кілок Петро, козак Івонівського куреня, ватажок гайдамак 42, 264–266, 421
 Клименко Яків, батько козака Івана Пастриги 321
Князьков Ю. П. 35
 Кобила Іван, козак Величківського куреня, гайдамака 276–278
 Кобильський Іван, козак Мишастівського куреня, гайдамака 219
 Коваль Гаврило, отаман Кисляківського куреня 314, 424
 Коваль Макар, козак Кальниболотського куреня, гайдамака 117–118, 121–122, 185, 405
 Коваль Мусій, козак Кальниболотського куреня, гайдамака 219
 Коваль Ничипір, козак Пашківського куреня, гайдамака 142–143, 267
 Коваль Яким, козак Васюринського куреня 222, 417
 Ковпак (Колпак) Опанас (Афтанас), полковник Орільської паланки 105, 133, 150, 154, 207, 404
 Ковтуненко (Квтун) Савка, козак Дерев'янківського куреня, гайдамака 219, 417
 Кодинець Антон Іванович, сотник Другого Компанійського полку 135, 169–170, 309–310, 408
Кодинець Іван Кирилович, значковий товариш Лубенського полку, батько Кодинця Антона Івановича 408
 Кодинець Мойсей Кирилович, полковник Першого Компанійського полку 51, 169, 309–310, 412
 Коза Ігнат, козак Крилівського куреня, гайдамака 218
 Козак Іван, козак Поповичівського куреня, гайдамака 371
 Колісник (Колесник) Василь, товариш Першого Компанійського полку 226–227, 363

- Колос (Колосун) Павло (Хома), козак Крилівського куреня, гайдамака 173, 218, 317–318, 325, 332, 413
- Колпак Опанас див. Ковпак Опанас
- Конон, запорозький козак, гайдамака 325
- Конон, козак Сергіївського куреня, гайдамака 318
- Конотопиць Федір, козак Поповичівського куреня, гайдамака 218
- Коношко Мирон 332
- Копил, козак Кальниболотського куреня 168–169, 176, 305, 346, 412
- Копитченко Роман, козак Кисляківського куреня, гайдамака 41, 236, 238, 242, 244, 246, 248–249, 252–254, 256, 259–260, 329, 373, 419
- Корб Грицько, козак Іркліївського куреня 271–272
- Корж Василь, отаман Тимошівського куреня 13, 50, 81, 402
- Корній, турецький шинкар 155
- Коробочка Іван, козак Рогівського куреня 319
- Корф, полковник Козловського піхотного полку 71; комендант фортеці Святої Єлизавети 310
- Косий, козак Кальниболотського куреня, гайдамака 117–118, 121–122
- Косий Грицько, козак Кальниболотського куреня 185, 275, 422
- Косий Іван, козак Поповичівського куреня, гайдамака 264, 371–372
- Косий Петро, козак Дінського куреня, гайдамака 114
- Космовський (Космавський, Kosmowski) Міхал (Michał), новгородський підчаший, управитель маєтностями князя Яблуновського, комісар 45, 50, 158–159, 163–164, 279
- Косолап Данило, козак Васюринського куреня, гайдамака 218
- Костира Костя, козак Іркліївського куреня 271
- Костя, козак Ведмедівського куреня, гайдамака 219
- Костяний Іван, отаман Кальниболотського куреня 24, 248, 262, 305, 364
- Косцелєцький-Пацина Трохим (Koscielecki-Rasyna Tr.), слуга черкаського губернатора Пенчельського Олександра 387–389
- Кравець Іван див. Krawczyk Jan
- Кравець Іван, козак Конелівського куреня 331
- Кравець Іван, козак Тимошівського куреня, молодик Тарана Семена, гайдамака 62, 107
- Кравець Лаврін Петрович, козак Кущівського куреня, гайдамака 38, 195, 270, 282, 285–290, 322, 367, 375
- Кравець Самійло, козак Мишастівського куреня, гайдамака 219
- Кравець Семен, козак Конелівського куреня, власник зимівника, гайдамака 245, 314–315, 326, 328–329, 362
- Кравець Яцко (Яків), козак Конелівського куреня, власник зимівника 309, 314, 331
- Кравчина Іван див. Krawczyk Jan
- Красінський А.* 399
- Красінський М.* 399
- Кребс В.* 11
- Кревій, козак Рогівського куреня, гайдамака 218, 220
- Кречетніков Михайло Микитович, генерал-майор 18, 86, 402
- Кривий Василь, козак Кисляківського куреня, гайдамака 327, 329
- Кривий Грицько, козак Кущівського куреня 223
- Кривий Їсько, козак Ведмедівського куреня, гайдамака 219, 416
- Кривий Лаврін, козак Мишастівського куреня, гайдамака 219–220
- Кривошея І. І.* 52
- Кривошия Степан, козак Дерев'янківського куреня, власник зимівника, гайдамака 40, 221, 237, 246, 250, 254, 256–258, 275, 305, 329, 373–374
- Крикливий Давид, козак Незамаївського куреня, гайдамака 173, 233, 263, 265
- Крим Греї, кримський хан* 16
- Круть Клим, козак Титарівського куреня, гайдамака 31, 372, 429

- Кручений Ігнат, козак Левушківського куреня, гайдамака 218
- Кручений Михайло, козак Уманського або Канівського куреня 225
- Кузьменко Іван, уманський сотник 13, 76
- Кузьменко Олифір, козак Вищестеблівського куреня, гайдамака 372
- Кулик Дмитро, полковник Самарської паланки 26–27, 117, 122–123, 205, 209, 216, 294, 306, 333, 344–345, 349, 357
- Кулик Іван, полковник, отаман Дядьківського куреня 23, 26–29, 31, 43, 50, 66–67, 69, 73–74, 87, 89–90, 95–96, 110, 113, 118–119, 123–124, 130–132, 136–137, 141–142, 144–145, 169, 220, 233, 241, 264–266, 305, 309–310
- Кулик Тиміш, козак Пашківського куреня, гайдамака 219
- Куниця (Кияниця) Влас, козак Платнирівського куреня 15, 156–157, 162
- Кунпан Грицько, козак Кальниболотського куреня, гайдамака 369
- Кунпан Петро, козак Дінського куреня, гайдамака 218
- Курбатий Яцко, козак Ведмедівського куреня 220
- Куценко Степан, козак Дядьківського куреня, гайдамака 270, 375
- Кучер, козак Дядьківського куреня, гайдамака 374
- Кучер Данило, полковник, отаман Величківського куреня 23–24, 30, 50, 105, 404
- Кучер Петро, козак Іркліївського куреня, гайдамака 240–241
- Кучер Петро, козак Крилівського куреня, гайдамака 41, 131, 267–269, 275, 322, 324, 364–365
- Кушнір (Кушнер) Михайло, гайдамака 279, 311
- Лаврін, козак Мишастівського куреня, гайдамака 318
- Лагода Конон, козак Крилівського куреня, гайдамака 218
- Лагода Матвій, козак Рогівського куреня, гайдамака 218
- Лаєвський (Лаевской) Влас, гайдамака 352, 360
- Ладонка (Лодонка) Логвин Лаврінович, козак Кальниболотського куреня, гайдамака 245, 304, 308, 314–315, 317–318, 325–332, 340–341, 349, 361, 368, 374
- Левко, козак Левушківського куреня, гайдамака 258, 374
- Легкоступ Федір, військовий канцелярист 333, 427
- Лелек Мусій, козак Дядьківського куреня, гайдамака 272, 375
- Лелек Семен, козак Незамаївського куреня, гайдамака 236, 242, 246, 248–249, 255, 259–260, 329, 373
- Лелетя Омелько, козак Кушівського куреня 319
- Леонтьєв Михайло, київський генерал-губернатор* 413
- Лепета Яцко, козак Канівського куреня 319
- Лепетуха, ватажок гайдамаків 42–43, 51, 231
- Лепетуха, козак Кальниболотського куреня 346
- Лисий Кирило, козак Незамаївського куреня, гайдамака 371
- Лисий Михайло, козак Кушівського куреня, гайдамака 270, 285, 289, 375
- Лисянський (Таран) Іван, козак Івонівського куреня, гайдамака 38, 201, 269–271, 285, 289, 366, 375
- Литвин 331
- Литвин Іван, козак Івонівського куреня 319, 425
- Литвинко Іван, пекар 223
- Лінь Яким, козак Кушівського куреня, гайдамака 270, 289, 375
- Ліппоман Я.* 11
- Лірник Андрій, козак Рогівського куреня 223
- Лодонка Логвин див. Ладонка Логвин Лаврінович
- Лозовий В. М.* 404–405, 409–410, 412, 414–418, 422, 423–426, 429
- Лола П.* 6

- Лолінковський (Поліковський) Юзеф, мешканець с. Шубине 52, 377–378
- Ломовий, козак Кальниболотського куреня, гайдамака 173
- Лотош Демко, запорозький козак 343
- Лошак (Лошатник) Лук'ян, козак Ведмедівського куреня, гайдамака 219, 416
- Лук'яненко Артем Лук'янович, козак Ірклівського куреня, гайдамака 38–40, 271–275, 366, 375
- Лук'яненко Йосиф (Осиф), брат козака Лук'яненка Артема 271
- Лук'яненко Лук'ян, батько козака Лук'яненка Артема 271
- Лук'яненко Микита, племінник козака Лук'яненка Артема 272
- Лук'янов Андрій, військовий старшина 23–24, 27–29, 51, 151, 209, 210–211, 213–216, 297–298, 300–302, 319, 335, 339, 341, 348, 353–354, 410
- Луцко, козак Кущівського куреня, гайдамака 259, 374
- Львов Леонтій 352
- Люлька Ігнат, козак Величківського куреня, гайдамака 219, 267, 318, 325, 331, 374
- Люлька О. Ф.* 7
- Лях Андрій, депутат Війська Запорозького у Слідчій комісії* 410
- Ляхович Григорій, полковий старшина, депутат у Брацлавській прикордонній комісії 378, 430
- Ляшок див. Спицицький Михайло
- Ляшок Корній, козак Дінського куреня 50, 113
- Магдась Кіндрат, козак Кисляківського куреня, гайдамака 361
- Майборода Савка, запорозький козак, ватажок Колівщини* 34
- Майгур Олекса, козак Кальниболотського куреня, гайдамака 305, 308, 361
- Макар, козак Кальниболотського куреня, гайдамака 176, 292, 299–300, 305, 308, 361, 369
- Макар'єв Іван 314
- Максим 82
- Маким, козак Вищестеблівського куреня, гайдамака 369
- Максим Максим, козак Івонівського куреня, гайдамака 220, 307–308, 362
- Максимов Прокоп, полковник Війська Запорозького Низового* 403
- Максимович М.* 6
- Малий, козак Ведмедівського куреня, гайдамака 117–118
- Малий Іван, козак Пластунівського куреня 319, 424
- Малий Лук'ян, козак Кущівського куреня, гайдамака 236, 242, 244, 249, 252, 373, 419
- Малий Максим, козак Вищестеблівського куреня 319
- Малий Пилип, козак Вищестеблівського або Нижчестеблівського куреня, гайдамака 267–268, 375
- Малий Трохим, козак Полтавського куреня 131
- Малий Яків (Яцко), козак Щербинівського куреня 223–225
- Малий Яцко, козак Крилівського куреня, гайдамака 218
- Малтиз, козак Дінського куреня, гайдамака 332
- Маляр Олексій, козак Щербинівського куреня, гайдамака 343
- Мамай, козак Кисляківського куреня, гайдамака 246, 374
- Мамай, козак Крилівського куреня, гайдамака 218, 220
- Мамай Василь, козак Ведмедівського куреня, гайдамака 194
- Мамай Дмитро, козак Щербинівського куреня, гайдамака 333
- Мамай Федір Дорошович, мешканець м-ка Цибулів 42–43, 230–232, 363
- Мамай Яцко, козак Кисляківського куреня, гайдамака 361, 429
- Манжула Гаврило, мешканець м-ка Цибулів 231
- Мансур-ага, татарський депутат у Слідчій комісії* 410
- Маркевич (Маркович) Іван Семенович, бунчуковий товариш 328, 427
- Марко, козак Конелівського куреня 331

- Марко див. Ус Марко Кіндратович
 Мар'я, матір козака Артема Лук'яненка 271
 Мар'я, матір козака Івана Пастриги 321
 Масур Семен, козак Незамаївського куреня, гайдамака 333
 Махиня Лук'ян, козак Коренівського куреня, гайдамака 232–233, 264–266
 Мегмед Пир-ага, сераскер-султан 123
 Медвідь (Medwid) Високий (Wysoki), ватажок гайдамаків 35, 52, 382–383
Мельгунов О. П. 398, 424
 Мельник Ничипір, козак Пашківського куреня 173
 Микита, козак Дядківського куреня, гайдамака 259, 374
 Микола, козак Кальниболотського куреня, гайдамака 369
 Миколай, брат Храновського Юрія 96
 Мина (Миненко) Іван, козак Платнирівського куреня 142–143, 323, 409
 Мисько, козак Незамаївського куреня, військовий слуга, підосавул 225
 Михайло, козак Корсунського куреня, гайдамака 278
 Михайло, козак Левушківського куреня, гайдамака 237, 246, 309, 373–374
 Мишин Герасим, перекладач 123
Мищак І. М. 402, 411
Мільчев В. І. 34–35, 158, 380, 397–404, 409–410, 412, 415, 418–421, 423, 426, 428, 430
Мірошенко Сидір, запорозький козак, гайдамака 38
Мірчук П. 6
Младанович П. 11
Младанович Рафал, губернатор м. Умань 430
 Мовчан Грицько, козак Коренівського куреня 319, 426
 Мовчан Іван, козак Уманського куреня, гайдамака 372
 Могила Демко, отаман Ведмедівського куреня 267, 421
 Монастирський, козак Кальниболотського куреня 346
 Москаль Левко, козак Батуринського куреня, гайдамака 372
 Москаль Семен, козак Незамаївського куреня, гайдамака 370
 Мосур, козак Незамаївського куреня, гайдамака 369
 Мотря, матір козака Їська Довгого 314
 Мохиня Лук'ян, козак Коренівського куреня, гайдамака 118
 Мошко Гершкович, єврей м. Умань 52, 376
 Музика Грицько, козак Незамаївського куреня 371
Музичук О. В. 52
Мусін-Пушкін І. О. 404
 Мустафа Джаніб, очаківський трибунчужний паша 196
 Нагай Макар, військовий старшина 23–24, 26, 28–29, 31–32, 39, 43, 50–51, 166, 170, 172, 177, 180–182, 184, 188, 193–195, 198–201, 209, 211, 213–215, 282–283, 286, 289–290, 294–295, 297–299, 316, 318, 320, 322–323, 325, 327, 332, 334–336, 339, 348, 353–354, 412
 Найда Павло, гайдамака 279–280
 Невідничий (Підмогильний) Петро, батько козака Лавріна Кравця 287
 Невідничий Хома, козак Дерев'янківського куреня, ватажок гайдамаків 175, 219
 Негеза Савка, козак Коренівського куреня, гайдамака 218
 Недаха Іван, козак Канівського куреня, гайдамака 372
 Недвига Карпо, козак Канівського куреня, гайдамака 240
 Недь Іван, козак Канівського куреня 372
 Неживий Семен, один з ватажків Коліївщини 18, 36, 94–95, 119, 138–139, 234–235, 276–277, 280, 363, 366, 403, 405, 419
 Некереев Петро, солдат Козловського піхотного полку 311
 Неклеса Карпо, козак Васюринського куреня, гайдамака 218, 415
 Немна (Немня) Іван, козак Корсунського куреня, власник зимівника, гайдамака 24, 117–118, 121–122, 185, 220–221, 236–240, 242, 246, 249, 251, 255, 259–260, 329, 364, 373
 Несіяний Грицько, козак Батуринського куреня, гайдамака 372

- Нефедьєв Андрій, генеральний писар 280, 311, 360–361
- Неціга Василь, козак Коренівського куреня 228–230, 362–363
- Нечим Олекса, козак Крилівського куреня, гайдамака 218
- Нижник Тиміш, козак Іркліївського куреня, гайдамака 218
- Нікіфоров О., російський консул в Криму* 409
- Новицький, губернатор м-ка Канів* 403
- Нос (Нас) Іван, козак Дядьківського куреня 304, 313, 424
- Нос Назар, козак Вищестеблівського куреня, власник зимівника 278
- Нос Тиміш, козак Дядьківського куреня, гайдамака 220
- Нужа Гарасим, козак Величківського куреня, гайдамака 267, 318, 325, 331, 374
- Обдула Андрій Григорович, козак Шкуринського куреня, гайдамака 226–227, 363
- Обертас, козак Кушівського куреня, гайдамака 173, 413
- Облизань Кіндрат, козак Незамаївського куреня, гайдамака 142–143, 263
- Обрезков (Обрізков) Олексій Михайлович, російський посол у Константинополі 296, 423
- Овчина Михайло, козак Кальниболотського куреня, гайдамака 219, 416
- Одабаш (Адабаш) Микола Стефанович, полковник 165, 412
- Односум Андрій, один з ватажків Коліївщини 35, 126
- Олекса див. Чорний Олексій
- Олекса, молодик ватажка гайдамаків Олексія Дейнеки 270, 284–285, 288–289, 375
- Омелько, козак Канівського куреня, гайдамака 361
- Омельчук В. В.* 402, 411
- Онопрієнко Максим, батько козака Кальмаза Василя 324
- Опришко Яків, козак Кисляківського куреня, гайдамака 240
- Осипов Петро, капітан гарнізонних батальйонів 19, 350, 358–359, 361
- Остроух Петро, товариш Корсунського куреня, власник зимівника 276, 422
- Павло, козак Коренівського куреня, гайдамака 235
- Павло І Петрович, царевич* 408
- Падицький Трохим, козак Джерелівського куреня, гайдамака 129–130, 151, 179–180, 372
- Палій Мусій, козак Кушівського куреня, гайдамака 218, 415
- Панас, козак Кальниболотського куреня, гайдамака 361
- Панін Микита Іванович, російський державний діяч, граф, дипломат 128, 408
- Панко, хашовацький сотник 13, 76
- Панченко Демко, отаман Кушівського куреня 253, 290, 365, 367, 420
- Пастрига Іван Якович (Демків родич), козак Платнірівського куреня, гайдамака 195, 218, 220, 286, 321–323, 367
- Пастрига, Демків родич див. Пастрига Іван Якович
- Пац М.* 399
- Пенчельський (Пенчевський) Олександр (Pęczelski Alexander), черкаський губернатор 12, 35, 52, 382–384, 387–391
- Перебийнос Артем, козак Дядьківського куреня, гайдамака 371, 373
- Передерієнко Яків, козак Брюховецького куреня, гайдамака* 408, 416
- Перемишлев Василь, каптенармус Козловського піхотного полку 311
- Петля Петро, козак Уманського куреня, гайдамака 118, 232–233, 264–266
- Петро, козак Крилівського куреня, гайдамака 173
- Петро, козак Поповичівського куреня 276
- Петро III (Петро Федорович), російський імператор* 404–405, 407–410, 412, 414–418, 421, 423–426, 429
- Печений, козак Рогівського куреня, гайдамака 267, 374
- Печений Данило, козак Величківського куреня 319, 425

- Печений Іван, товариш Чернявського Павла Андрійовича 376
- Печений Павло, козак Пашківського куреня 371
- Письменний Іван, козак Кисляківського куреня 304–305, 313, 424
- Письменний Кирик (Кушко), козак Кальниболотського куреня, гайдамака 246, 309, 329, 374
- Письменний Лаврін, козак Мишастівського куреня, гайдамака 325, 332
- Пишмич (Писмищенко) Василь Андрійович, військовий старшина 225, 417
- Пишний Федір, козак Титарівського куреня, гайдамака 179–180, 309, 373
- Півторацький Петро, козак Сергіївського куреня 319
- Підлепок (Подлепок) Левко, козак Рогівського куреня 222–225, 417
- Піп Іван, козак Ведмедівського куреня, гайдамака 219
- Піскун Павло, козак Пашківського куреня, власник зимівника 154
- Пластун Самійло, козак Ведмедівського куреня 340–341
- Плаха Павло, козак Рогівського куреня, гайдамака 118, 233, 264–266
- Плись Улас, козак Дерев'янківського куреня 319
- Плосконіс див. Швидкий Олексій
- Плохой Михайло, гайдамака 352, 360
- Побігайло Семен, козак Величківського куреня, гайдамака 219–220, 266, 416
- Побошкорович (Побушкорович) Ігнат, гайдамака 353, 361
- Поварка Демко, козак Поповичівського куреня, гайдамака 218, 415
- Погоріленко Семен, козак Крилівського куреня, гайдамака 236, 242–246, 249, 251–253, 329, 364
- Подлепок Левко див. Підлепок Левко
- Подмудьов Прокоп, козак Дерев'янківського куреня, гайдамака 254, 258, 261, 374
- Поламаний Остап, мешканець м. Умань, купець 13, 15, 17–18, 33, 50, 67, 75–77, 85, 102
- Поліковський див. Лолінковський Юзеф
- Половий Іван, козак Кальниболотського куреня 371
- Половий Кирик, козак Іркліївського куреня 347, 372, 428
- Половий Мусій, козак Дядьківського куреня 304, 313
- Полонський Іван, писар Протовчанської паланки 337, 427–428
- Понятовський Станіслав-Август, король* 399
- Попатенко Павло, військовий канцелярист 67, 400; полковий старшина 235–236
- Попельнух (Попелюх), козак Кисляківського куреня, гайдамака 237, 243, 246, 250, 254, 258, 329, 373
- Попка Остап, козак Кальниболотського куреня, гайдамака 318, 325, 331, 361
- Порох Їсько, козак Канівського куреня 114
- Порохня Андрій Іванович, військовий старшина 22–24, 26–27, 29, 32, 51, 203, 205, 208, 216–217, 293–294, 306–307, 333–334, 344–346, 348–349, 354–358, 415
- Потоцький Францішек Сілезій* 401, 428
- Потоцький Ігнатій* 399
- Придворний Степан, козак Кисляківського куреня 266
- Притика Андрій, осавул Прогнойської паланки 155, 411
- Продан Федір, козак Джерелівського куреня 319, 425
- Протасов (Протасьєв), полковник Московського карабінерного полку* 405
- Прохода Михайло, козак Дінського куреня, гайдамака 113–114
- Прудкий Зінець, козак Васюринського куреня 222–223
- Прус Павло, військовий слуга 224
- Пугачов (Пугач) Омелян* 406, 412
- Пуласький Юзеф* 399
- Пурис Іван, гайдамака 279–280
- Пушкар Ігнат, козак Канівського куреня 114
- Рабошапка (Рябошапка) Левко, козак Мінського куреня, власник зимівника 37, 39, 281–285, 288, 423
- Рагачов Семен, повірений 67
- Ракицький Максим, поручик 280, 360–361

- Раковський Марцін, суперінтендант Бердичівської митниці 52, 376, 384–386, 392–394
- Рафкаллі Миколай (Rafkalli Mikołaj), губернатор м-ка Ладижин 387
- Резник Степан, козак Кременчуцької роти 279
- Ренне Карл фон, полковник Карагапольського карабінерного полку* 404
- Репнін Микола Васильович, російський посол у Варшаві 158, 391, 393–394, 411
- Родь Григорій, запорозький козак, гайдамака* 38
- Розумовський К., гетьман, граф* 402, 407, 420
- Роман, турецький шинкар 155
- Рот Грицько, козак Кущівського куреня, брат Рота Максима, гайдамака 270, 285, 289, 375, 421
- Рот Максим, козак Кущівського куреня, брат Рота Грицька, власник зимівника 269–270, 284–289, 421
- Рубан Йосип, полковник Протовчанської паланки 104–105, 124, 154, 161, 206, 403
- Рудий Данило, козак Кальніболотського куреня, гайдамака 114
- Рудий Степан, отаман Кущівського куреня 287, 423
- Рудзевич Якуб Ізмайлович див. Якуб-ага*
- Рудь Іван, запорозький козак, гайдамака* 38
- Рудь (Рудий) Олекса, козак Шкуринського куреня 319, 426
- Рудь Семен, козак Івонівського куреня 154, 175, 410
- Рудь Семен, козак Незамаївського куреня, гайдамака 173, 263
- Румянцев (Румянцев-Задунайський) Петро Олександрович, малоросійський генерал-губернатор 13, 15, 23, 33–36, 47, 49, 71–72, 86–87, 92–94, 100, 102, 109, 120, 136–137, 146, 166, 198, 211, 400, 403, 407, 431
- Савич, поміщик 281
- Савка див. Таран Савка
- Савка, козак Кальніболоцького куреня, ватажок гайдамаків 20, 36, 75, 107
- Савка, кримський розвідник, серб 347
- Савранський Матвій, козак Пластунівського куреня 371
- Савченко Фома, кременчуцький житель 279
- Савченков Павло, канцелярист Охтирської провінційної канцелярії 352–353
- Сагайдачний Микита, козак Кальніболоцького куреня, молодик Тарана Семена, гайдамака 62, 107
- Саганат Степан, гайдамака 352, 360
- Садило Харко, козак Незамаївського куреня, гайдамака 370
- Сак Савка, козак Дінського куреня 114, 405
- Салдат Данило, козак Мінського куреня 196, 414
- Самарець Кирило, осавул Кальміуської паланки 355–356
- Самець Їсько, козак Ведмедівського куреня 318
- Самійло, козак Ведмедівського куреня, гайдамака 259, 374
- Сангушко (Sanguszko) Юзеф Пауліан Ян Адам, *надвірний литовський маршалок, староста черкаський* 12, 382–383, 430
- Сангушко Януш Олександр, великий литовський мечник* 427
- Сапіга Юрій* 399
- Сараджин Семен, відставний гусар, ватажок гайдамаків 36–41, 44, 51, 167–168, 171–172, 178, 186, 190–191, 195, 270–271, 273–274, 280–285, 287–289, 291
- Сахно Василь, батько Петра Тарана 232
- Сацький П. В.* 402, 411
- Свид Грицько, козак Мінського куреня, гайдамака 258, 262, 374
- Семен, козак Іркліївського куреня, гайдамака 370
- Семен, козак Конелівського куреня, гайдамака 374
- Серчик В. див. Serczyk W.*
- Сень Д.* 35
- Сиволап Максим, козак Вищестеблівського куреня, гайдамака 333, 369
- Сиволап Трохим, козак Кисляківського куреня, гайдамака 176, 318, 325, 332, 361, 369, 414

- Сидір, козак Дерев'янківського куреня, гайдамака 362
- Сидір, козак Канівського куреня, гайдамака 173
- Сильвестр, священник м-ка Гард 179
- Синяк І. Л.* 12, 34, 158, 380, 397–405, 409–412, 414–430
- Сірий Степан, отаман Дінського куреня 324, 426
- Сірий Федір, козак Коренівського куреня, молодик Тарана Семена, гайдамака 62, 107
- Сіромаха Дмитро, козак Уманського куреня, підканцелярист Військової канцелярії 271, 372, 429
- Сіроштан Назар, козак Іркліївського куреня 228, 319, 418
- Сітник Кирик, козак Дядківського куреня, гайдамака 219
- Січка Тимофій, гайдамака 279–280
- Скальковський А.* 6, 24, 37, 41, 67, 71–72, 77, 81, 86, 109, 158, 163, 236, 287, 380, 384
- Скобковський Савка, козак Корсунського куреня 319
- Скорина (Паливода) Федір, козак Дінського куреня, гайдамака 63, 372
- Слабкий Андрій, запорозький козак, гайдамака* 38
- Слабкий Семен, козак Кальниболотського куреня, гайдамака 24, 237, 243, 245–248, 250, 254, 258, 260, 275, 314–315, 326–329, 364, 373, 420
- Сліпоконь Савка, полковник, отаман Коренівського куреня 106, 404
- Слюсар Макар, козак Кальниболотського куреня, гайдамака 318, 325, 331
- Смола Іван, козак Брюховецького куреня 318
- Смолій В. А.* 9, 11
- Сова Іван, козак Тимошівського куреня 319, 425
- Сокирська В.* 35
- Солков, ногайський комендант 292
- Соловков, квартирмейстер 296, 424
- Солодко, козак Кисляківського куреня, гайдамака 176, 305, 413
- Солонецький Андрій, шляхтич Правобережної України, батько козака Чернявського Павла Андрійовича* 430
- Сопко Дорош, батько Мамає Федора 231
- Сотник Ігнат, козак Сергіївського куреня 276
- Сотниченко, козак Рогівського куреня 216
- Сохацький Федір див. Горб Федір
- Спидицький (Бойко, Ляшок) Михайло, козак Платнірівського куреня, хорунжий при полковнику Івану Гонті 14–15, 156–157, 159, 162, 174
- Спичак Гарасим, отаман Іркліївського куреня 23–24, 50, 103, 274–275, 366, 403
- Стависький, козак Мишастівського куреня, гайдамака 190–192
- Станьковський Олександр див. Szajkowski Alexandr
- Старий Демко, військовий суддя, двоюрідний дядько козака Пастриги Івана 321–322
- Старий Яцко, козак Кальниболотського куреня, власник зимівника 292, 299–300, 423
- Стебляк (Стеблян) Ничипір, козак Кисляківського куреня 267, 275, 421
- Стеблян Їсько, козак Пашківського куреня, гайдамака 219
- Сторчак Кирило, гайдамака 352, 360
- Сторчак Павло, запорозький козак, гайдамака* 39
- Стрижак Василь, козак Дінського куреня 319, 425
- Стриць див. Строць Семен
- Стрілець Захарій, осавул Перевізької паланки 59
- Строкатий Іван, козак Івонівського куреня, гайдамака 154
- Строкатий Семен, козак Дінського куреня, гайдамака 218
- Строць (Стриць) Семен, козак Дінського куреня, гайдамака 173, 267, 317–318, 325, 331, 375
- Стягайло Пилип Іванович, отаман Платнірівського куреня 321–322, 426
- Стяжко, запорозький козак 223
- Суворя Савка, отаман Вищестеблівського куреня 276, 422

- Судієнко М. О. 403, 431
- Суїм Юхим, полковник, отаман Кисляківського куреня 24, 106, 180, 316, 368, 404
- Сукур, козак Кисляківського куреня, гайдамака 173
- Сукур, козак Полтавського куреня, гайдамака 343
- Сукур, козак Щербинівського куреня, гайдамака 278
- Сукур Грицько див. Жалдак Грицько
- Сукур Іван див. Гвозденко Іван
- Сукур Іван, козак Платнірівського куреня, гайдамака 131–132, 145, 240–241, 364
- Сукур Лук'ян, козак Нижчестеблівського куреня, гайдамака 372
- Сукур Омелько, гайдамака 279
- Сукур Остап, козак Дерев'янківського куреня, гайдамака 24, 237, 243, 246, 250, 254–258, 262, 275, 329, 364–365, 374
- Сукур Степан, козак Пластунівського куреня, гайдамака 139–140, 409
- Сукур Тарас, козак Іркліївського куреня, гайдамака 329, 372
- Суперфіянович Яків, священник сл. Плетенний Ташлик 40, 178, 186, 190–192, 290–291
- Сухопар Ігнат, батько козака Савки Тарана 283
- Тавруй Назар, козак Кременчуцької роти 279
- Тагуненко Максим див. Тягуненко Максим
- Таїрова-Яковлева Т. Г.* 52
- Талапинда Грицько, козак Незамаївського куреня, гайдамака 370
- Таран, козак Кальніболотського куреня, гайдамака 305
- Таран, козак Незамаївського куреня, гайдамака 329
- Таран, козак Пластунівського куреня, гайдамака 237, 242, 259, 261, 373
- Таран, запорозький козак, гайдамака 168–169
- Таран Андрій, козак Васюринського куреня, гайдамака 218
- Таран Василь, гайдамака 352, 360
- Таран Василь, козак Іркліївського куреня 271
- Таран Дупатий, козак Кальніболотського куреня 176
- Таран Євпл, татарський чабан 59
- Таран Кирик (Кирило), козак Дядьківського куреня, гайдамака 196, 333, 369, 414
- Таран Онисько, товариш Брюховецького куреня* 410
- Таран Павло, гайдамака 352, 360
- Таран Панас, отаман Пластунівського куреня 24, 30, 139, 409
- Таран Петро Васильович, козак Іркліївського куреня, гайдамака 43, 118, 232–234, 264–266, 363, 405
- Таран Роман, козак Кальніболотського куреня, гайдамака 233
- Таран Савка Ігнатович, козак Мінського куреня, гайдамака 37–38, 178, 186, 190–192, 195, 269, 281–287, 291, 322, 366
- Таран Семен, козак Пластунівського куреня 20, 62–63
- Таран Федір, козак Кальніболотського куреня, гайдамака 236, 242, 246, 259, 275, 329, 373, 416, 419
- Таран Федір, козак Левушківського куреня, гайдамака 218
- Таран Яцко, козак Уманського куреня 371
- Тараненко Семен (Taranenko Semen), свідовський мешканець 388–391
- Таранець Андрій, козак Васюринського куреня, гайдамака 270, 375
- Теодор (Teodor), віт м-ка Ладижин 387
- Терешко, Демків брат, козак Платнірівського куреня 321
- Тимофіїв Миколай див. Касап (Косап) Миколай Тимофійович
- Ткач (Іванов) Остап (Євстафій) Іванович, отаман Платнірівського куреня 191–192, 241, 290–291, 323, 364, 367–368
- Товкачівський, отаман Мінського куреня 283
- Товмач Дмитро, козак Канівського куреня, гайдамака 218–219, 264
- Топчій Василь, полковник Ігульської паланки* 422, 428

- Тотт де, барон, французький консул в Криму* 16, 34
- Третяк Демко (Дем'ян, Tretiak Demko, Demian), полковий старшина 388–391
- Триух Гаврило, козак Тимошівського куреня, гайдамака 218
- Труд, ватажок гайдамаків* 37
- Турчин Василь, батько козака Бойка Трохима 326
- Тюкін Дмитро, писар Білівського піхотного полку 384
- Тягуненко (Тагуненко, Тягун) Максим, козак Левушківського куреня, гайдамака 221, 237, 243, 250, 258, 373, 417
- Узбіг Степан, козак Полтавського куреня 319
- Уласенко Матвій, козак Кисляківського куреня 319, 425
- Урода Василь, козак Дядьківського куреня, гайдамака 245, 303–305, 307–309, 313–315, 326, 328–329, 374, 420
- Ус Василь, козак Батуринаського куреня, гайдамака 372
- Ус Йосиф (Юсько), отаман Мінського куреня 191–192, 283, 286, 367, 414
- Ус Марко Кіндратович, отаман Кальніболотського куреня 326, 427
- Усатий Грицько, козак Незамаївського куреня, гайдамака 263
- Утвенко В. В.* 402, 411
- Федір 331
- Федір, проживав в зимівнику Бобира Данила, гайдамака 114
- Федір Арсенійович див. Чорба Федір Арсенійович
- Фігур (Вігур, Хвигур) Грицько, козак Дерев'янківського куреня, гайдамака 236, 242, 246, 249–250, 254, 259, 262, 329, 373
- Філіпович Климент, секретар Охтирської провінційної канцелярії 352–353
- Фурман, капітан 311
- Харсун, козак Величківського куреня, гайдамака* 416
- Харсун Іван, козак Васюринаського куреня, гайдамака 131, 218–219, 240–241, 268, 322, 364, 374, 408
- Харченко, батько козака Довгого Їська 314
- Хвигур Грицько див. Фігур Грицько
- Хмара Павло, козак Кременчуцької роти 279
- Хмельницький Б.* 411
- Холодний Грицько, козак Кушівського куреня, власник зимівника 287
- Хома, козак Вищестеблівського або Нижчестеблівського куреня, гайдамака 267, 375
- Хома, козак Корсунського куреня, гайдамака 369
- Хома, козак Сергіївського куреня, гайдамака 318, 325, 331
- Хома Мойсей, козак Сергіївського куреня, гайдамака 369
- Хомінець Петро, козак Крилівського куреня, гайдамака 218
- Хорват Іван, командир Новосербського гусарського корпусу, генерал-майор* 412, 422
- Храбан Г. Ю.* 6, 14, 16, 35, 37
- Храновський (Грановський) Казимир, польський шляхтич, батько Храновського Юрія 96, 337–338, 342
- Храновський (Хранівський) Юрій (Войцех, Ярій) Казимирович, син Храновського Казимира 16–17, 50–51, 96–101, 128, 337–338, 342–343
- Храновські, родина* 16
- Хропко Кирик, козак Конелівського куреня 319
- Ціваненко Демко, козак Незамаївського куреня, гайдамака 196, 333, 369
- Чабан Антон, козак Поповичівського куреня, гайдамака 264
- Чабан Михайло, козак Тимошівського куреня, гайдамака 218
- Чавун Макар, козак Крилівського куреня 222
- Чалий Григорій, запорозький козак, гайдамака* 38
- Чалий Сидір, полковник Кальміуської паланки 125, 188–189, 203

- Чапала Іван, козак Тимошівського куреня, гайдамака 218, 415
- Чардак Іван, полковник Кальміуської паланки* 410
- Чеверда Ігнат, козак Дерев'янківського куреня, гайдамака (ватажок гайдамаків) 176, 245–246, 304, 314–315, 326, 328–329, 369, 374
- Чепіль Гарасим, козак Батуринаського куреня, гайдамака 218
- Чепіль Михайло, козак Тимошівського куреня, гайдамака 218
- Червоноштан Прокіп, козак Левушківського куреня, гайдамака 221, 237, 239, 243–244, 246, 250, 252, 254, 258, 262, 329, 331, 373, 417
- Черевко (Череватий) Їсько, козак Кушівського куреня, гайдамака 270, 285, 289, 375, 421
- Чернявський Василь, гайдамака 279–280
- Чернявський Василь, полковий старшина 310
- Чернявський Іван, військовий пушкар 23–25, 30, 50, 121, 177, 184
- Чернявський (Чорний) Павло Андрійович, козак Васюринського куреня 52, 376, 430
- Чернявський Петро, писар Прогнойської паланки 155
- Чернявченко Дем'ян, запорозький козак, гайдамака* 407
- Черць, гайдамака 14, 157
- Чертков Василь, Олексійович, бригадир, обер-комендант 280, 423
- Човгуз Корній, козак Платнірівського куреня 15, 156–157, 162
- Чорба Микола Арсенійович, командувач Харківського гусарського полку, брат Чорби Федора Арсенійовича* 412
- Чорба (Шарба) Федір Арсенійович, полковник Жовтого гусарського полку 36, 40, 50, 167, 171–172, 235, 277, 403, 412, 419
- Чорний Артем, козак Васюринського куреня, гайдамака 218
- Чорний Герасим, писар* 398, 400
- Чорний Григорій, полковник Самарської паланки* 398, 400
- Чорний Грицько, козак Кушівського куреня 225–226
- Чорний Данило, козак Джерелівського куреня 33, 77
- Чорний Іван, запорозький козак, гайдамака* 38–39
- Чорний Каленик, козак Ведмедівського куреня, гайдамака 219
- Чорний Кирило (Кирик), козак Мишастівського куреня, гайдамака 219, 416
- Чорний Корній, козак Кушівського куреня, власник зимівника 287, 423
- Чорний Микола, полковник* 398, 400
- Чорний Мойсей (Мусій), полковник, отаман Мишастівського куреня 23–24, 26–29, 31, 50, 67, 69, 73, 87, 89–90, 110, 113, 118–119, 130–132, 136, 141–142, 144–145, 191–192, 241, 264–266, 282, 286, 398, 400
- Чорний Олексій (Олекса), військовий старшина 23–24, 26, 28–29, 31–32, 39, 43, 51, 166–167, 170, 172, 177, 180–182, 184, 188, 193–195, 198–201, 209, 211, 213–215, 282–283, 286, 289–290, 294–295, 297–299, 312, 316, 318, 320, 322–323, 325, 327, 332, 334–336, 339, 348, 353–354, 412
- Чорний Павло див. Чернявський Павло Андрійович
- Чорний Парфен, осавул* 398, 400
- Чорний Пилип, козак Вищестеблівського куреня, гайдамака 219
- Чорний Роман, козак Переяславського куреня 223–225
- Чорний Софроній, військовий старшина 151, 410
- Чорний Тарас, полковник Перевізької паланки 14–15, 19–20, 22, 27–28, 59–60, 72, 74–75, 106, 136, 156–157, 161–162, 170, 183, 196, 207, 343, 346–347, 398, 400
- Чорні, родина* 398, 400
- Чуб Василь, козак Уманського куреня 319, 425
- Чуб Омелян, гайдамака 352, 360
- Чувилка Василь, козак Канівського куреня, гайдамака 218–219

- Чугуєвець Іван, колишній військовий писар Війська Запорозького* 410
- Чуенко Олексій (Олекса), мешканець с. Свис-тунівка, гайдамака 228–230, 363
- Чуприна Яцко (Яків), козак Пашківського куреня, гайдамака 219, 416
- Чухліб Т.* 11, 45, 52
- Шайковський Олександр див. Szajkowski Alexander
- Шамрай Дмитро, козак Іркліївського куреня 232
- Шанка Іван 226
- Шаплик Василь див. Шиплик Василь
- Шаповал Лазар, козак Платнірівського куреня, гайдамака 218
- Шаповал Яким, козак Іркліївського куреня, гайдамака 266
- Шарба див. Чорба Федір Арсенійович
- Швачка Микита, полковник, один з ватажків Коліївщини 18, 35, 119, 126, 138–139, 405–407
- Швей Грицько, козак Брюховецького куреня, гайдамака 220
- Швець, козак Корсунського куреня, шинкар 292
- Швець Іван, козак Крилівського куреня 231–232
- Швець Кіндрат, козак Поповичівського куреня 372
- Швець Левко, козак Васюринського куреня 222
- Швець Лесько, козак Куцівського куреня, гайдамака 236, 242, 244–246, 249, 252–254, 256, 329, 373, 419
- Швець Матвій, козак Іркліївського куреня 227–230, 362, 418
- Швець Микита, козак Іркліївського куреня 232, 418
- Швець Михайло, козак Левушківського куреня, гайдамака 329
- Швець Савка, козак Сергіївського куреня, гайдамака 332–333, 336, 369
- Швець Яким, козак Левушківського куреня, гайдамака 329
- Швець Яцко (Яків), козак Корсунського куреня, гайдамака 318, 325, 331, 362
- Швидкий (Плосконіс) Олексій, гайдамака 279
- Шевченко Ф. П.* 8
- Шеремет Іван Степанович, козак Вищестеблівського куреня, гайдамака 36, 276–279, 366
- Шерстюк Андрій, козак Незамаївського куреня, гайдамака 263, 371, 373
- Шерстюк Павло, гайдамака* 419
- Шило Семен, сотник загону М. Залізняка* 14
- Шиплик (Шаплик) Василь, козак Дядьківського куреня 304, 313
- Широкий Максим, отаман Канівського куреня 264–265, 421
- Шмалько, козак Рогівського куреня, гайдамака 267, 270, 374–375
- Шмалько Грицько, козак Іркліївського куреня, гайдамака 372
- Шмур Олексій див. Жмур Олексій
- Шостаченко Андрій, батько козака Дона Остапа 281
- Шостопал Гарасим, козак Кальніболотського куреня, гайдамака 318, 325, 331
- Шрам Аврам, козак Пластунівського куреня, самарський мешканець 118
- Шрам Данило, козак Крилівського куреня, гайдамака 218
- Штимбул (Штинбуленко) Василь, козака Незамаївського куреня 319, 426
- Штофельн Карл Федорович, генерал-майор 35, 50, 120, 406
- Штригуль Грицько, козак Незамаївського куреня 371
- Шульга Ничипір, козак Дерев'янківського куреня, гайдамака 245, 304, 314–315, 326, 328–329, 362, 369, 374
- Шульга Олексій, полковий старшина 14–16, 33, 50, 64, 77–78, 81, 84, 87, 149, 399
- Шульгін Я.* 6
- Шульженко Максим, полковий старшина 128
- Шуплік С. М.* 402, 411
- Щербина Василь, запорозький козак, ватажок гайдамаків* 31
- Щербина Федір, козак Щербинівського куреня 319, 426

- Юрій, мешканець м. Очаків, перекладач 155, 174, 411
- Яблуновський Барнаба Антоній, князь, познанський воєвода, чигиринський староста 45, 50, 158, 163–164, 411
- Яблуновський Іван, полковий старшина, депутат у Брацлавській прикордонній комісії 378, 430
- Яким, козак Левушківського куреня, гайдамака 246, 373–374
- Якуб (Jakub), супутник ладжинського війта Теодора 387, 389–390
- Якуб-ага (*Рудзикевиц Якуб Ізмайлович*), гетьман Ханської України 15–16, 34, 77–79, 401–402
- Яницький О. Н.* 7
- Янкіль Гершко, єврей м. Умань 52, 376
- Яцик, козак Іркліївського куреня, гайдамака 369
- Яцко, козак Джерелівського куреня, гайдамака 372
- Demian див. Третяк Демко
- Chranoski Wojcech Jurii див. Храновський Юрій
- Jakub див. Якуб
- Kalniszewski див. Калнишевський Петро Іванович
Korzon T. 11
- Kosmowski Michał див. Космовський (Космавський) Міхал
- Koscielecki-Racyna Tr. див. Косцелецький-Пацина Трохим
- Krawczyk Jan (Кравчина Іван), підданий с. Кам'яна Криниця 17, 337–338, 343
- Kwiatkiewicz Jakob див. Квяткевич Яків (Якуб) Григорович
- Medwid Wysoki див. Медвідь Високий
Moszczeński Adam 11
Mościcki Henrik 11
- Pęczelski Alexander див. Пенчельський Олександр
- Rafkalli Mikołaj див. Рафкаллі Миколай
Rawita-Gawroński Fr. 11
- Sanguszko див. Сангушко Юзеф Пауліан Ян Адам
Serczyk W. (Серчик В.) 6, 11
- Szajkowski (Станьковський, Шайковський) Alexandr (Олександр), підданий с. Кам'яна Криниця 17, 337–338, 343
- Taranenko Semen див. Тараненко Семен
- Teodor див. Теодор
- Tretiak Demko див. Третяк Демко
Tuczapski 11
- Zelezniak Махум див. Залізник Максим
Znaczko-Jaworski M. 6

Список старшини Війська Запорозького Низового, яка згадується у документах

- 1. Кошова старшина**
- 1.1 Кошові отамани**
1768 р. Калнишевський Петро Іванович
- 1.2 Військові осавули**
1768 р. Білий Сидір Гнатович
- 1.3 Військові судді**
? Старий Демко
1768 р. Бурніс Іван Григорович
- 1.4 Військова старшина (без посад)**
1768 р. Касап (Косап) Миколай Тимофійович
1768 р. Лук'янов Андрій
1768 р. Нагай Макар
1768 р. Порохня Андрій Іванович
1768 р. Чорний Олексій
1768 р. Чорний Софроній
- 1.5 Курінні отамани**
- 1.5.1 Ведмедівський курінь**
1768 р. Могила Демко
- 1.5.2 Величківський курінь**
1768 р. Кучер Данило
- 1.5.3 Вищестеблівський курінь**
1768 р. Кабро Сидір
? р. Сувора Савка
- 1.5.4 Дерев'янківський курінь**
1768 р. Бабура (Бабуренко) Іван
1768 р. Гардовий Іван (*наказний*)
- 1.5.5 Джерелівський курінь**
1767 р. Дрок (Дрюк) Мусій
- 1.5.6 Дінський курінь**
1753 р. Сірий Степан
- 1.5.7 Дядьківський курінь**
1768 р. Кулик Іван
- 1.5.8 Івонівський курінь**
1768 р. Бут Левко
- 1.5.9 Іркліївський курінь**
1768 р. Спичак Герасим
- 1.5.10 Кальниболотський курінь**
1752 р. Ус Марко Кіндратович
1756 р. Горб (Сохацький) Федір
1768 р. Костяний Іван
- 1.5.11 Канівський курінь**
1768 р. Широкий Максим
- 1.5.12 Кисляківський курінь**
1753 р. Коваль Гаврило
1768 р. Суїм Юхим
- 1.5.13 Коренівський курінь**
1768 р. Сліпоконь Савка
- 1.5.14 Корсунський курінь**
1768 р. Золотар (Золотаревський) Пархом (Парфеній)
- 1.5.15 Крилівський курінь**
1768 р. Гелех Степан
- 1.5.16 Кущівський курінь**
1768 р. Панченко Демко
(поч. 60-х рр. XVIII ст.) Рудий Степан
- 1.5.17 Левушківський курінь**
1768 р. Галаган (Семен?)
- 1.5.18 Мишастівський курінь**
1768 р. Чорний Мойсей
- 1.5.19 Мінський курінь**
1752 р. Горб Грицько
1756 р. Товкачівський
1768 р. Ус Йосиф (Юсько)
- 1.5.20 Пашківський курінь**
1768 р. Андрій
- 1.5.21 Переяславський курінь**
1768 р. Дюгтяр Михайло
- 1.5.22 Платнирівський курінь**
1756 р. Стягайло Пилип Іванович
1768 р. Ткач Остап Іванович
- 1.5.23 Пластунівський курінь**
1768 р. Таран Панас
- 1.5.24 Сергіївський курінь**
1768 р. Гребень Гарасим
- 1.5.25 Тимошівський курінь**
1768 р. Корж Василь
- 1.5.26 Уманський курінь**
1768 р. Кирпань Михайло
- 1.5.27 Шкуринський курінь**
1768 р. Блакитний Василь
- 2 Військові служителі**

2.1 Служителі Військової канцелярії

2.1.1 Канцеляристи

1768 р. Попатенко Павло

2.1.2 Підканцеляристи

1768 р. Сіромаха Дмитро

2.2 Військові довбиші

1768 р. Головка Нестір

2.3 Військові пушкарі

1768 р. Чернявський Іван

3 Паланкова старшина

3.1 Бугогардівська паланка

3.1.1 Полковники

1768 р. Головка Мусій

3.1.2 Писарі

1768 р. Бистрицький Семен

3.2 Кальміуська паланка

3.2.1 Полковники

1768 р. Чалий Сидір

3.2.2 Осавули

1768 р. Самарець Кирило

3.3 Кодацька паланка

3.3.1 Полковники

1768 р. Калнишевський Йосип

3.4 Орільська паланка

3.4.1 Полковники

1768 р. Ковпак Опанас

3.5 Перевізька (Інгульська) паланка

3.5.1 Полковники

1768 р. Чорний Тарас

3.5.2 Осавули

1768 р. Стрілець Захарій

3.6 Прогнойська паланка

3.6.1 Полковники

1768 р. Великий Федір

3.6.2 Осавули

1768 р. Притика Андрій

3.6.3 Писарі

1768 р. Чернявський Петро

3.7 Протовчанська паланка

3.7.1 Полковники

1768 р. Рубан Йосип

3.7.2 Писарі

1768 р. Полонський Іван

3.8. Самарська паланка

3.8.1 Полковники

1768 р. Кулик Дмитро

3.7 Полковники на чолі військових загонів

1768 р. Головка Іван

1768 р. Касяненко Іван

1768 р. Кійнаш Андрій

Географічний покажчик

- Австрія* 18, 399
Азов, фортеця 406
Азовська губернія 398, 423, 429
Азовське море 406
Анополь, м. 158
Арел див. Орел
Архангелгородок (Архангелгород, Архангельськ, Archangrad), м-ко 37, 379–380, 430
- Багата, р. 25, 153
Базавлук, р. 228, 276, 303
Базавлуцьке, с. 227
Бакиреве, озеро 194
Бакши, с. 256
Балацкове, уроч. 55–56, 168, 333, 336
Балта, сл. 8, 14–15, 21, 33–34, 43, 50, 63–64, 68, 71–72, 77–79, 82, 84, 91, 100, 149, 159, 179, 194, 197, 245–246, 328
Бар, м. 18, 399
Бахмутський повіт 398
Белград (Белоград, Білогород), м. на Балканах 129, 179
Бендери, м. 179, 424
Берда, р. 28–29, 203, 209–210, 212, 333, 402–403
Бердичів, м-ко 39, 386–387
Бердичівська митниця 45, 52
Бердянські вершини 29, 345, 354, 356
Березань, р. 130, 151
Березівка, с. 85
Березовата, ставка 310
Берлін, м. 401
Беш-байраки 28, 30, 131, 142–143, 167, 170, 172, 178, 195, 198–201, 211, 213, 264–265, 267, 269, 284–285, 287–289, 323, 329, 353
Белгород, м. 19, 358–359
Бідна балка 175
Біла Церква, м. 18, 36, 61, 276–277, 281, 283, 367, 398, 405
Білогорська орда 423
Білозерка, р. 413
- Білоусівка, р. 30, 275
Білоусівка, уроч. 106
Більовська, фортеця 429, 431
Блощинці, с. 406
Бобохова Могила 29, 345
Бобринець 74
Богуслав, м-ко 399, 405
Богуславська (Бугославська) губернія 377
Бокова, р. 73, 229–230, 287
Боковенька, р. 416
Боргун, уроч. 107, 180, 370
Боровиця, м-ко 159
Брацлав, м. 406
Брацлавське воєводство (Braclawskie wojewodstwo) 17, 37, 45, 52, 337–338, 377–380, 428, 430
Брацлавське намісництво 428
Бубликове, уроч. 304
Буг (Бог) див. Південний Буг
Бугові коси 313
Бугогардівська (Buhogardowa) паланка 20–23, 25, 29–30, 34, 50–51, 55–58, 63, 67–68, 89–90, 110, 121, 137–138, 140, 145–146, 170, 178–179, 183–184, 186, 201–202, 211, 218, 236, 239–240, 242, 249, 256, 292, 295, 299, 379–380, 400, 405, 409–410, 413–414, 419, 421, 424, 430
- Варшава (Warszawa), м. 5, 11, 52, 384–387, 391, 393–394, 411
Васильків, м-ко 405
Васильківський форпост 398
Ведмедівка (Ведмедів) див. Медведівка
Велика Вода, лиман 303
Великий Кут 228
Великий Інгул див. Інгул
Великий лиман 316
Великий Луг (Луг) 29, 242, 244, 345, 354, 356, 370, 428
Великі Терни, уроч. 73
Верблюжа (Верблюжеска), ставка 227
Вербова балка 28, 64, 231

- Вербо́ве, уроч. 27–28, 30, 59, 154, 176, 303, 305, 323, 370
- Веселий Кут, сл. 311
- Виска, р. 167–168, 171
- Висунь, р. 59, 347
- Вись, р. 39–40, 270, 273, 289
- Вищий Прогной 160, 174, 194
- Вільховатка, сл. 39, 270
- Вільшана, м-ко Смілянської губернії 377
- Вінницька обл.* 41
- Україна* див. Україна
- Влодава, м.* 404
- Вовча, р. 303, 346
- Водолага Мала, сл.* 398
- Водолага Нова, сл.* 398
- Волинь* 405, 427
- Волова балка 370
- Волоська область (Волощина) 39–40, 274
- Вольності Війська Запорозького Низового (Запорозькі Вольності)* 9, 14, 21, 23, 25, 27, 31, 33, 35–36, 40, 42, 49–50, 295, 397
- Воронізька сотня Ніжинського полку 324, 426
- Гадяцький полк* 408, 429
- Ган-Кишла див. Хан-Кишли
- Гарбузина, р. 240, 331
- Гарбузина балка 239, 244, 262
- Гетьманова балка 19, 62–63
- Гетьманщина (Мала Росія, Малоросія, Лівобережна Україна)* 59, 321, 324, 398, 401–402, 406, 418–419, 431
- Глинище, балка 226, 346
- Глухів, м. 23–24, 33, 48–49, 71–72, 86, 138, 140–141, 153
- Гола Кам'янка, с. 227
- Гола Кам'янка, сл. 287
- Голованівський р-н Кіровоградської обл.* 43
- Голта, сл. 15, 21, 42–43, 70, 80, 89, 91, 97–98, 111, 120, 159, 176, 179, 194, 218, 220–221, 230–231, 245, 267–269, 296, 303–304, 324, 365, 369
- Гордієва балка 19, 82, 115
- Гордієва пристань 62
- Горіхов (Горохів), м-ко* 404
- Городинська сотня Миргородського полку* 412
- Городище, м-ко 280
- Гостра 135
- Громоклія, р. 28–30, 39–40, 118, 121, 124, 175, 185, 221, 232–233, 239, 244–246, 248, 252, 254, 256–258, 262, 264–267, 272–273, 275, 292, 303–305, 314–315, 324, 326–328, 331, 334, 353–354
- Грузька, р. 28, 37, 130–132, 269, 281–285, 287–288
- Грузька, сл.* 409
- Густі байраки 28, 167–168, 171, 178
- Галаганівка, с. (сл.) 36, 235, 277
- Газі-Кермен (Казикермен), м. 196, 403
- Гард (Gard), м-ко, адмін. центр Бугогардівської паланки 30, 40–41, 46, 55, 63–64, 68, 70–71, 97, 100, 121, 141, 143, 171, 173, 175, 178–179, 185, 218, 232, 240, 246, 254, 256–258, 261, 267–269, 287, 292, 296, 305, 324, 338, 379–381
- Гардовий перевіз 244
- Данія* 408
- Джамбулуцька орда* 423
- Дмитрівський шанець 311
- Дніпро, р. 19, 30, 59, 64, 74, 99, 105–107, 156, 180, 187, 205, 209, 280, 315, 346–347, 370, 402–403, 413, 423, 428
- Дніпровська лінія* 423
- Дніпровські пороги 278
- Дніпропетровськ, м.* 22, 37, 397, 401
- Дністер, р. 18, 38, 40–42, 87, 119, 179, 221, 231, 237–238, 243–244, 246–247, 250–251, 255, 259–260, 263, 268, 280, 282, 322, 324, 329–330, 341, 364, 366, 369, 402–403, 413
- Добротів, с. Кролевецької сотні 324, 426
- Домашине, уроч. 267, 275
- Домоткань, р. 28, 115–116, 133–134, 160
- Дослаксі, уроч. 36, 75
- Дубенський замок* 427
- Дунай, р.* 403
- Еркліїв див. Іркліїв

- Європа Східна 8, 11, 45
Європа Центральна 8
Європа Центрально-Східна 7, 11, 45
Єдисанська орда (*Очаківська орда*) 84, 143–144, 146, 165, 402, 423
Єдичкульська орда 50, 97, 403, 423
Єлизавети Святої (Єлизавет, Єлисаветград; нині—Кропивницький), фортеця 71, 156, 162, 272, 276–278, 310, 400, 413, 424
Єлисаветградська провінція Новоросійської губернії 50, 92–93, 119, 139, 167, 287, 311, 398–399, 409, 412, 422
Єлисаветградський повіт Новоросійської губернії 412, 422
Жаботин, м-ко 38–39, 287–288, 399, 405–406
Жереб'яча, р. 29, 208–209
Жидівська Гребля, с. 37–39, 280–281, 283–284, 367
Жовта, р. 274
Загнітки (Загнітків), с. 41, 236–238, 242–245, 247–250, 252, 254–257, 259, 261, 266, 275, 328–331, 341, 364, 368
Заїзд, с. Прилуцької сотні Прилуцького полку 321
Запоріжжя, м. 34–35, 412
Запорожжя див. *Нова Запорозька Січ*
Запорозька Січ див. *Нова Запорозька Січ*
Запорозькі Вольності див. *Вольності Війська Запорозького Низового*
Засулля, с. *Лубенської другої полкової сотні* 283, 423
Захарівський р-н *Одеської обл.* 43
Зелена, р. 278
Зіньківська друга сотня *Гадяцького полку* 408
Знам'янський р-н *Кіровоградської обл.* 397
Золота Орда 423
Івківці, с. 13, 81
Ізюмська провінція *Слобідсько-Української губернії* 418
Інгул (Великий Інгул), р. 28–30, 55, 64, 73, 118, 122, 124, 135–136, 168, 175–176, 184–185, 221, 223, 226–227, 231–232, 236, 239, 242, 244–245, 249, 253, 262–263, 292, 303, 305, 307–308, 331–333, 336, 400
Інгулець (Малий Інгулець), р. 27–30, 59–60, 73, 95–96, 135–136, 228–230, 303, 321–322, 347
Інгульська паланка (Інгул) див. *Перевізька паланка*
Іркліїв (Еркліїв, Irkliiiv), м-ко 382–384, 387–389
Кабарда Велика, територія на Кавказі 406
Кабарда Мала, територія на Кавказі 406
Каїрка (Каїра) Західна, р. 196
Калинове, с. *Таращанського р-ну Київської обл.* 37
Кальміус (Кальмус, *Кальміуська паланка*) 22, 27, 104, 116, 125, 132, 134, 153–154, 188–189, 203, 427
Кальновата, р. 361
Камелі, м. 314
Кам'яна Криниця (Камієна Крυνіца), с. 16, 96–97, 337–338
Кам'яне, пос. 30, 177, 221
Кам'янець-Подільський, м. 45
Кам'яний Брід, с. 43, 263–264, 267, 399
Кам'яний Затон 420
Кам'янка, р. 28, 180–181, 196, 303, 347
Кам'янка, с. 37
Кам'янка, с. 42, 263–264
Кам'янка, с. 38–39, 288, 367
Кам'янка, уроч. 420
Кам'янський р-н, Молдова 41
Канів, м-ко 36, 94–95, 126, 277, 399, 403, 405–406
Каратиш, р. 28, 203, 210, 212
Катерининська провінція 398, 423, 429
Катерининський повіт 422
Катеринославське намісництво 398
Кедерим, с. 89, 91
Кизикермен див. *Газі-Кермен*
Київ, м. 9, 17, 20, 23–24, 33, 39, 45, 48–49, 61–62, 69–70, 76, 86, 98, 119, 125–126, 128–129, 138–142, 153, 164–165, 295
Київська обл. 37
Київська Русь 422
Кирилівський шанець *Жовтого гусарського полку* 279

Кислякова балка 19, 82, 115
 Кислякові коси 55–56
 Китайгород, м-ко 165
 Кінбурн, фортеця 160, 174, 421
Кінбурські озера див. Прогнойські озера
 Кінська Вода (Кінська), р. 29, 209, 333, 345, 354, 356, 403
Кіровоградська обл. 38, 40, 43, 397
 Кленики 29, 345–346, 354–356
 Ковбасине, м-ко 43, 263
Ковбасова Поляна, с. Савранського р-ну Одеської обл. 43
 Кодак, м-ко, центр Кодацької паланки 68, 116, 134, 153, 160–161, 207
Кодацька паланка 115, 133, 153, 160, 399, 408, 413
 Кодацький військовий перевіз 116, 134, 409
 Кодима, р. 19, 41, 43, 64, 77–78, 238, 242, 244–245, 248–249, 252, 256, 260, 296, 304, 314–315, 326, 328–330, 341, 368, 402
Кодимський р-н Одеської обл. 41, 43
 Козацька плавня, уроч. 30, 180, 196, 309, 373
 Козацьке, уроч. 74, 107
 Комарово (Комарево), с. 43, 245
Комарівка, с. Любашівського р-ну Одеської обл. 43
 Комишевата Сугакля, р. 270, 285, 289
Конка, р. 428
 Константинополь (Царгород, Царград), м. 112, 179, 295, 411, 423
 Корабельна (Карабельна), р. 331
 Корабельне (Карабільне), уроч. 292, 299, 346
Корона Польська див. Річ Посполита
Корсунь, м-ко 399, 406
 Костовата балка 178
 Костовата, р. 30, 142–143, 361
 Котельва, сл. 19, 350, 358–359
Котельв'янська сотня Гадяцького полку 429
 Котельв'янське комісарство 350, 358
Кременчук, м., центр Новоросійської губернії 398
 Криве Озеро, с. 42, 268–269, 315, 322, 324
 Кривий острів 240
 Кривий Ріг 29, 215–216
Кривоозерський р-н Миколаївської обл. 42
Крилів, м-ко 403, 430
 Крим 16, 34, 45, 50–51, 151, 276, 314, 347, 401, 406, 409–411, 423–424, 427
 Кримське ханство (Турецька область) 28, 45, 71, 100, 104, 115, 125, 129, 134, 174, 197, 203, 297, 346, 402–403, 410, 423
Кролевецька сотня Ніжинського полку 426
 Кропивна, м-ко 232
Кропивницький див. Єлизавети Святої фортеця
 Кропивнянська сотня Прилуцького полку 232
 Крути, с. 240
Крюківський повіт Новоросійської губернії 412
Кубань 402
 Кулажинці, с. Першої Пирятинської сотні 328, 427
 Кут 345
 Куций Яланець, р. 239
 Ладижин (Ладужин, Ladyżyn), м-ко 387, 389–390, 431
 Лебедин, ліс 178
 Лиман 31, 59, 62–63, 272, 372
 Лиманські коси 304
 Лисянка, м-ко 38–40, 271, 273, 399, 406
 Лисянська губернія (Lisiańska gubernia) 43, 52, 263–264, 267, 366, 379–380
Лисянський р-н Черкаської обл. 43
Литва 401
Ломжа, м. 404
Лондон, м. 408
 Лопани, сл. в Слобідсько-Українській губернії 226
Лубенська друга полкова сотня Лубенського полку 423
 Лубенський полк 234, 276, 283, 328, 408, 423
 Луг див. Великий Луг
 Лусканева балка, уроч. 40, 246, 254, 258
Любашівський р-н Одеської обл. 43
Любомльське староство 406
 Люшнювате, с. Уманської губ. 43, 264–265
 Лядська Україна див. Україна Правобережна
 Лядщина (Ладщина) див. Україна Правобережна

- Мала Росія див. *Гетьманщина*
Малий Інгuleць див. Інгuleць
Мала Ногайська орда 402, 423
Малоросія див. *Гетьманщина*
Маньківка, м-ко 37
Медведівка (Ведмедів, Ведмедівка), м-ко
36, 231, 235, 277–278, 366, 399, 403
Медвин, м-ко 406
Мертвовід (Miartwowod), р. 29, 211, 298,
302, 335, 337–339, 353, 370
Мертвовід, уроч. 371
Мечетне, с. Савранської губ. 43, 264–265
Мигійський острів див. Мигія
Мигійський Ташлик, р. 28, 30, 166, 168–
170, 172, 198–199, 294–295
Мигія, о. 23, 89, 91
Микитине, с. 170, 177
Миколаївська обл. 40, 42
Миргородський полк 314, 397–398, 412
Миргородська сотня 314
Могилев, м-ко 401
Мозоліївка (Мозуліївка), с. Чигирин-Діб-
ровської сотні 234
Молдова 41–42
Молочні Води, р. 402
Мольгун, уроч. 36, 74–75
Монастирищенський р-н Черкаської обл. 42
Москва, м. 19, 350
Московка, р. 29, 333
Мостове (Mostowate), с. 17, 337
Мошни, м-ко 406
Найдьонові байраки 38–40, 270, 273–274,
281–282, 284–285, 288–289, 367
Небелівка, р. 39
Нерубай, масив Чорного лісу 397
Нерубайки, с. 38–40, 271, 280, 282, 287, 289
Нерчинськ, м. 399, 402
Нестерівка, сл. 278
Нехвороща, м-ко 165
Ніжинський полк 324
Нікополь, м. 428
Нова Запорозька Січ (Запорожжя, Запо-
розька Січ, Січ) 9, 12–15, 17–21,
23–33, 35, 37–40, 42–47, 49–52, 56,
58, 66–69, 71–77, 81–82, 85–87,
89–94, 96–104, 106–108, 110–115,
117, 120–121, 125, 128, 130–131,
133, 135, 137–141, 143–149, 151–
153, 155–157, 159, 161–164, 166–
172, 174, 176–177, 179–180, 182–
184, 186–187, 189–193, 196–198,
200–203, 205–208, 210, 213–215,
217, 219, 221–230, 232, 234–236,
239–240, 242, 245, 248–249, 253,
257, 262–267, 269, 271–272, 274,
276, 278, 280–281, 283, 287, 292,
295, 297–299, 302–303, 305–307,
312–314, 319, 321–324, 326, 328,
332, 335–336, 340–344, 348, 353–
354, 356–357, 361, 368–371, 373,
376, 379–382, 385, 389–392, 394,
397–430
Нова Сербія (Новосербія, Новосербські
місця) 168, 171, 359, 397–398, 400,
413, 423
Новий Миргород див. Новомиргород
Новоархангельський р-н Кіровоградської
обл. 38
Новомиргород (Новий Миргород), м-ко 228
Новомиргородський р-н Кіровоградської
обл. 40
Новоросійська губернія 19, 32, 51, 61, 69,
93, 97, 111, 131, 136, 147, 198, 279–
280, 290–291, 297–298, 311, 350–
351, 358, 360, 398–399, 409, 412–
413, 422–423, 424, 429
Новосербські місця див. Нова Сербія
Новосербія див. Нова Сербія
Новослобідський козацький полк (Ново-
слобідське козацьке поселення) 398,
400, 412
Ногайська орда 292, 423
Носанівське (Носаківське) 303
Нью-Йорк 6
Одеса 22, 67, 71–72, 77, 81, 86, 109, 158,
163, 236, 287
Одеська обл. 41–43
Озерища 211, 213, 353
Оксанина, р. 39, 271, 274
Оксанина, с. 39
Олександрійський р-н Кіровоградської
обл. 397
Омелове 248, 303
Омелькове 232

- Ониськова Стінка, с. 43, 264–265
 Онуфріївка, сл. 280
 Опішнянська друга сотня *Гадяцького полку* 359, 429
 Опішнянська перша сотня *Гадяцького полку* 359, 429
 Опішнянські сотні див. Опішнянські перша та друга сотні
Орадівка, с. 401
 Орел, сл. 23, 89–90, 109, 137, 146, 157, 179, 272, 329
Оренбург, м. 429
 Оріль див. *Орільська паланка*
 Оріль, р. 25, 153
Орільська паланка (Оріль) 22, 132, 150, 153–154, 404
 Орловська, сл. 15, 70, 296
 Орловський форпост 18, 67, 70, 77, 135, 146, 169, 299, 400
Османська імперія (Туреччина) 16, 34, 51, 297, 399–400, 402, 407
Острогозька провінція Слобідсько-Української губернії 418
 Охтирка, м. 19, 350, 359
 Охтирська провінція 358, 418
 Очаків, м. 13, 33, 64, 66, 76, 81–84, 94, 100, 108–109, 112, 129–130, 151, 155, 160, 174, 272, 296, 397, 399, 402, 410, 412, 419, 421, 424, 430
Очаківська орда див. Єдисанська орда
- Паволоч, м-ко 38, 270
 Палієве Озеро, м-ко 15, 34, 71, 79, 84
Первомайськ, м. 400
Первомайський р-н Миколаївської обл. 40
 Перевізка паланка (Інгул, Інгільська паланка, Перевізка) 20–22, 28, 36, 56, 59–60, 68, 72, 74–75, 106, 140–141, 156–157, 159, 161–162, 170–171, 183–184, 196, 207, 307–308, 343, 346–347, 398, 400, 413, 420, 422, 424, 428
 Переяславський полк 232, 430
 Петербург див. Санкт-Петербург
 Печена балка 310
 Пирятинська перша сотня Лубенського полку 328, 427
 Писарівка, с. 281
- Південний Буг (Бог, Буг), р. 15, 19–20, 28, 30, 33, 40–41, 43, 55, 57–59, 65, 70, 82–83, 89–93, 98, 105–106, 109, 115, 131, 143–145, 147–148, 165, 169, 175, 180, 231–233, 236–242, 244–246, 248–249, 252, 254, 256, 258–259, 261, 264–269, 271–272, 283, 287, 292, 296, 299, 305, 307–308, 314–317, 322, 324–331, 337, 339, 368, 370, 372, 402
 Пісок, уроч. 236
 Піщане, с. 80
 Плетений Ташлик, р. 270, 282, 286, 289, 322
 Плетений Ташлик, сл. 40, 189, 191–192, 290–291, 310
Полонне, м-ко 39
 Полтавський полк 19, 359, 397–398
 Польська область див. Україна Правобережна
 Польська Україна див. Україна Правобережна
 Польське королівство див. Річ Посполита
 Польща див. Річ Посполита
 Помічна, р. 28, 131
 Попова Гребля, переправа 40, 273
 Попова Гребля, с. 41, 43, 237–238, 243–244, 247, 250–252, 255–256, 259–260, 329–330
 Походівський форпост 309–310
 Правобережжя див. Україна Правобережна
 Прилуцька сотня Прилуцького полку 321
 Прилуцький полк 321
 Прогної див. Прогнойські озера
 Прогнойська паланка 19–20, 28, 62, 81, 107, 112, 115, 129, 152, 155, 159–160, 174, 194, 197, 411
 Прогнойські озера (Кінбурнські озера, Прогної) 30, 62, 64, 81–83, 115, 139–140, 151–152, 155–156, 176, 194, 197–198, 232, 271, 324, 400
Протовчанська паланка (Протовча) 22, 104, 124, 132, 153, 161, 206, 397, 403, 415, 427, 429
Пруссія 18
Псковська губернія 404
- Рашків, с. Хотинського р-ну Чернівецької обл.* 41
 Распутні 178

- Рибниця, м-ко 42–43, 263, 267–269, 275, 321–325, 366–367, 374–375
- Ризька губернія* 404
- Риковець, уроч. 30, 106
- Рівне, м.* 401
- Річ Посполита (Корона Польська, Польське королівство, Польща, Polska) 6, 8, 11–12, 14, 18–21, 25, 28, 31, 34, 40, 44–45, 49, 51, 55, 57–58, 61, 62–68, 71–73, 76, 81, 83–84, 86, 92–95, 98–101, 103–111, 113, 115–117, 119, 121–143, 146–147, 150, 153–154, 156–157, 159–166, 168, 171–173, 175, 179–180, 182–183, 185–189, 193–195, 198–206, 208–210, 212–214, 216, 218–221, 226, 228–231, 233, 236, 240–242, 245–246, 249, 254, 257–258, 262–266, 268–272, 274–275, 277–278, 280–281, 283, 285, 289–291, 295, 297–299, 304–305, 308–312, 314, 321, 322–328, 331, 335, 337–338, 342–343, 362–364, 370, 373, 377, 379–381, 383–385, 393–394, 397–400, 406–408, 411, 421, 430
- Ржищів, м-ко* 405
- Роблена Могила 211, 353
- Розсішки, с.* 401
- Романкова балка, уроч. 28, 41, 70, 131, 236, 238, 244, 248, 252, 256, 258, 261, 292, 324
- Романкова Долина 296
- Романкове, уроч. 20, 42, 137–138, 238, 244, 252, 261, 266–268, 322, 329–331
- Ромосолій 29, 354
- Російська імперія (Росія) 6, 9, 16–18, 34–35, 51, 108–109, 179, 398–403, 406–407, 411, 423, 430
- Ростов-на-Дону, м.* 7
- Руська коса, уроч. 197
- Ряшків (Рашків, Рашково, Ришков, Ряшково; нині–с. Кам'янського р-ну), м-ко 41, 43, 176, 221, 236–239, 242–252, 254–257, 259–261, 266, 275, 309, 328–330, 341, 364, 369, 373
- Сава, р. 129
- Саврань, м-ко 42–43, 230, 232–233, 363, 385–386
- Саврань, р. 80
- Савранська губернія 42–43, 254, 259, 263–265, 329
- Савранський р-н Одеської обл.* 42–43
- Сагайдачна балка 324
- Сагайдачна долина 324
- Саксагань, р. 59, 73, 274, 303
- Самар (Самарчик), м-ко, адм. центр Самарської паланки 22, 46, 104, 116, 118, 134, 154, 303
- Самара, р. 344, 423
- Самара, с. 29, 217, 293–294
- Самарська паланка 26, 29, 32, 104, 117, 122, 132, 153, 205, 208, 216, 294, 306, 344, 349–350, 355–357, 398, 400, 409, 415
- Самоткань, р. 28, 115–116, 133–134, 160, 412
- Санкт-Петербург (Петербург), м. 7, 35, 77, 125, 128, 397–398, 400, 411, 420, 424, 426–427
- Свистунівка, с. 228–229, 363
- Сенки, с. 157
- Серби, с.* 401
- Сибір* 406, 429
- Сиваш, оз. 345
- Синюха, р. 157, 264–266
- Січ див. Нова Запорозька Січ*
- Слобідська (Слобідсько-Українська) губернія 226, 281, 351, 418
- Слобідські полки 226, 281, 398, 407, 418
- Слобожанщина* 418
- Слов'яносербія*, 397–398, 429
- Сміла, м-ко* 399, 403, 405–406
- Смілянська губернія (Smilańska gubernia) 38, 52, 61, 82, 228–229, 270, 288, 363, 367, 377, 379–380
- Сокирна, р. 30, 106
- Солона, р. 28, 87–88, 90, 177, 181
- Солонці 175, 307–309
- Солонці Вищі (Високі) 30, 175
- Солонці Нижчі 372
- Стара Січ (Stara Sicz), 382–383, 387
- Стеблів, м-ко* 406
- Стінка (Стіна), уроч. 43, 246, 315, 326–329, 371
- Сторожова могила, уроч. 160, 174
- Сугаклія, р. 30, 46

- Сугакля Бересняговата 154
Сумська провінція Слобідсько-Української губернії 418
 Сумський уїзд Слобідсько-Української губ. 281
 Сура, р. 28, 115–116, 133–134, 160, 278, 417, 420
- Табанове, с. 16, 96
 Тарасівське, уроч. 222
Таращанський р-н Київської обл. 37
 Тарлов, м-ко Уманської губ. 271–272
 Ташлик, р. 143
Тверська губернія 402
 Терн, р. 327
 Тернівка, р. 29, 215–216, 303, 415
 Терновата балка 229–230
 Терса, р. 321, 426
 Тимкове, м-ко 43, 263
 Титарня, уроч. 305
 Тички, уроч. 221
Тобольська губернія 406
 Томаківка, р. 113
 Торговиця (Torgowica), м-ко 379, 428, 430
Тульська провінція 404
Тульчин, м-ко 39
 Турецька область див. Кримське ханство
Туреччина див. Османська імперія
 Турія, с. 40, 290
 Тягинка (Тягинка), р. 156
- Україна (Вкраїна, Ukraina) 5, 8–9, 11–12, 16, 19, 34–35, 37, 44–46, 49, 62, 71, 76–77, 79, 81, 86, 104, 109, 115–117, 125, 128, 134, 136, 140–141, 153, 158, 163, 166, 183, 211, 213, 236, 282, 293, 379, 388, 393, 400, 403, 407
Україна Західна 22, 67, 71–72, 77, 81, 86, 109, 158, 163, 236, 287
Україна Лівобережна див. Гетьманщина
 Україна Правобережна (Ладщина, Лядщина, Польська область, Лядська Україна, Польська Україна, Правобережжя) 5–8, 11–12, 14–27, 30–37, 39, 41, 43–45, 49–52, 61, 70–71, 75–77, 81–82, 85, 94, 97, 100, 102–109, 111, 115, 120, 122–123, 125–126, 128–129, 131–132, 134, 136, 140–141, 150, 153, 156–157, 163–164, 166, 170, 172, 175, 179, 182, 187–189, 195, 199, 208–209, 211–213, 224–225, 228–229, 231–234, 236–237, 242, 245, 254, 257, 259, 263–268, 270, 273, 276–277, 279–281, 288, 297, 312, 316, 326, 328–329, 348–350, 362–364, 366–367, 376, 380–381, 397, 399, 402–403, 406, 408, 411, 416, 418, 421–422, 428, 430
Україна Південна 35
Україна Слобідська 418, 428
Україна Ханська 16, 34, 401–402
Українська лінія 398, 406, 429, 431
 Умань (Umań), м. 8, 11, 13–18, 34–35, 37, 41–43, 50, 67, 71, 75–77, 85–86, 89, 96, 100, 102, 109–110, 137, 146, 156–157, 176, 245, 267–268, 271, 281, 283, 314–315, 326, 328, 337–338, 341, 365, 367–368, 376, 399, 401, 406
 Уманська губернія (Umańska gubernia) 17, 41, 43, 61, 75–77, 82, 97, 109, 264–268, 271, 274, 282, 289, 379–380
 Уманщина (Umańszczyzna) 77, 86, 337
 Ухівка, сл. 287
- Фастів, м-ко* 406
 Фіцецелі, с. 78
Франція 34, 399
 Фролова плавня 196
- Хан-Кишли (Ган-Кишла) 77
Харків, м. 44
Харківська провінція Слобідсько-Української губернії 418
Харківське намісництво 418
 Хмелів, м-ко 276
 Хмільник, м-ко 386
Холодний Яр, уроч. 422
Хортиця, о. 428
 Хотин, ф. 179
Хотинський р-н Чернівецької обл. 41
- Царгород (Царград) див. Константинополь
 Царичин, м-ко 165
 Цибулів, м-ко 42, 230–231, 363

- Чайгул, р. 29, 209
 Чалове, 342
 Чартал, р. 339
 Чаплища, с. 234, 363
 Чаусове, с. 40–43, 230–231, 236–237, 242–243, 245–246, 249–250, 254–255, 257, 259, 328–329
 Чаусові млини 232
Червона Стінка, с. Захарівського р-ну Одеської обл. 43
 Черкаси (Czerkasy), м. 390–391, 399, 402, 405
Черкаська обл. 42–43
Черкащина 406
Чернівці, м. 401
Чернівецька обл. 41
Чернігів, м. 404–405, 409–410, 412, 414–418, 422, 423–426, 429
 Чечекля (Чичикля), р. 30, 106
Чечельницький р-н Вінницької обл. 41
 Чигирин (Чигрин), м-ко 36, 235, 411
 Чигирин-Дібровська сотня Лубенського полку 234
 Чигиринська (Чигринська, Czecheryńska gubernia) губернія 52, 61, 82, 159, 164, 231, 234–235, 277, 279, 363, 366, 379–380
 Чигиринське (Чигринське) староство 164, 411
 Чирви (Черви) 143, 303
 Чичикля див. Чечекля
 Чорна орда 129, 151
Чорне море 402, 406
 Чорний, ліс 19, 27, 59, 277, 287, 397
Чорний, масив Чорного лісу 397
 Чорний Ташлик, р. 131, 211, 241, 269, 284, 288–289, 353
 Чорний Ташлик, уроч. 195
 Чуга, масив Чорного лісу 19, 27, 57, 59, 397
Шаргород, м-ко 408
Швеція 408
 Швірня (Швірень) балка 233, 241–242, 249, 264–265, 314, 326, 328
 Шубине, с. 377
 Шутова (Шутева) балка 339
 Щорбин, хутір 235
 Яланець (Сланець), р. 28, 31–32, 43, 74, 118–119, 123–124, 211, 213, 245, 316–318, 325, 327, 331–332, 349, 353
 Янгул, р. 29, 209
 Янушпіль (Янишпіль), с. 326
 Ярмаки, с. Миргородської сотні 314
 Яси, м. 128, 424
Ятрань, р. 39
 Archangrad див. Архангелогородок
 Braclawskie wojewodstwo див. Брацлавське воєводство
Brody 11
 Buhogardowa pałanka див. Бугогардівська паланка
 Czecheryńska gubernia див. Чигиринська губернія
 Czerkasy див. Черкаси
 Gard див. Гард
 Irkliiw див. Іркліїв
 Kamięna Krenica див. Кам'яна Криниця
Kraków, m. 6, 11
 Ladyżyn див. Ладижин
 Lisiańska gubernia див. Лисянська губернія
 Miartwowod див. Мертвовід
 Mostowate див. Мостове
Polska див. Річ Посполита
Poznań, m. 11
 Sicz див. Нова Запорозька Січ
 Stara Sicz див. Стара Січ
 Smilańska gubernia див. Смілянська губернія
 Torgowica див. Торговиця
 Ukraina див. Україна
 Umań див. Умань
 Umańska gubernia див. Уманська губернія
 Umańszczyna див. Уманщина
 Warszawa див. Варшава

Список скорочень, вживаних у документах

ав. – август, августа	ку. – куреня
Бруховецко. – Бруховецкого	ок. – октябра
бу. – будутъ	П., Пол. – Получен
в. б. – вашего благородия	Пол. – Поланка
В. в. – Вашего високоблагородия	Полж. – Полковник
в к. з., в к. за. – в книгу записан	полков. – полковнику
в., вел. – велможности	появив. – появившаяся
високо б. – високоблагородним	
выс. – высоко	ру. – рублей
висок. п.; висока п. – висока прево- сходительства (превосходительству)	с., стар. – старшиною
високо. – високого	самар. – самарскому
Войска З., Воиска Запорожс. Низового, Воиска Запорожского Низо., Войска З-го Н-го, Воиска За. Н., Воиска З. Н., Вои. З. Н., Во. З. Н., В. З. Н., В. Са. – Войска Запорожского, Войска Запорожского Низового	сен. – сентября Съчь З., Съчь Запорож. – Съчь Запо- рожская
Воиска З. Н. кан., Вои. З. Н. кан. – Воиска Запорожского Низового канцелярії	сия. – сиятельству
в. асауль – войсковий асауль	спла. – сплатив
вой. стар. – войсковой старшине	сто. – сторону
г. – господина	тавар. – товарища
Гр. – Граф	ч. – числа
Громок. – Громоклѣї	челов. – человекъ
	Чор. – Чорному
д., де. – день (дня)	Cz. – Czysła
	czerk. – czerkaski
Елиса. – Елисаветградскую	dobr. – dobrodzieju
єя ім. ва. – єя імператорского величества	guber., gubernat. – gubernator
за. – записан	j. – jego
Запорож. Съчь – Запорожская Съчь	obr. – obris
з., запорож. – запорожских	па. – panem
К. – Князь	wiel., w. – wielmożnemu
к. – кошевого	w. w. – waszej wielmożności
кня. – княжескому	
ко. – копеекѣ	
Коша За. – Коша Запорожского	

Список слів під титлом

богмерзское – богомерзское
богпротивное – богопротивное
Бгъ, Бгу – Богъ, Богу
блгодарнимъ – благодарнымъ
Бци – Богородици

гсдарственную – государственную
гсдрни – государыни
гсдръ, гсдры – государъ, государы
гсда, гсдам, гспднъ, гпднъ, гсдна, гсдну –
господинъ, госопдам, господина,
господину

днгъ – денегъ

кнзя – князя
крія, крию, крию – канцелярія; канцелярию

млстивое – милостивое
млстъ, млсти – милость, милости

мцѣ – мѣцѣ

ннѣ, ннѣ, ннѣшней, ннѣшнім – нинѣ, ни-
нѣшней, нинѣшнім

ндли – недели

Но-р – Номер

пна, пну, пнами – пана, пану, панами

прву – превосходительству

Хрства – Христова

члжъ, члвка, члкъ – человек, человека

рп – рап

мѣи, мѣи – mości

m-w – miłosciow

Список умовних скорочень

- Арк. – Аркуш
бл. – близько
В. Вип. – Випуск
Див. – Дивись
Док. – Документ
зв. – зворот
ін. – інше
ІР НБУВ – Інститут рукопису ім. В. І. Вернадського
К. – Київ
к.і.н. – кандидат історичних наук
м. – місто
м-ко – містечко
НАН України – Національна академія наук України
наук. ред. – науковий редактор
н. п. – не пізніше
обл. – область
оп. – опис
р., рр. – рік, роки
р., рр. – річка, річки
р.н.н. – рік народження невідомий
- р-н – район
р. с. – рік смерті
с. – село
С. – Сторінка
сл. – слобода
спец. ред. – спеціальний редактор
спр. – справа
ст. – століття
Т. – Том
т. з. – так званий
уроч. – урочище
ф. – фонд
ЦДІАК України – Центральний державний історичний архів України, м. Київ
Ч. – Частина
ЧИОИДРМУ – Чтения в императорском обществе истории и древностей российских при Московском университете
ЧИОНЛ – Чтения в историческом обществе Нестора Летописца

Хронологічний перелік документів

1768 рік

- Травня 10. [Гард]. – Рапорт полковника Бугогардівської паланки Мусія Головка Кошеві про наявність та розшук в його відомстві гайдамацького пішого загону чисельністю до 30 осіб та пошук зазначених гайдамаків. № 1
- Травня 11. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до уманського губернатора з проханням допомогти козаку Васюринського куреня Павлу Чернявському стягнути гроші з уманських євреїв Гершка Янкіля, Мошка Гершковича та Берка. № 276
- Травня 16. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Бугогардівської паланки Мусію Головку з старшиною з вимогою затримати гайдамацький загін чисельністю до 30 осіб та стримувати козаків від гайдамацтва. № 2
- Травня 16. Кіш. – Ордер Коша полковнику Перевізької паланки з старшиною з вимогою організувати команду козаків під проводом одного із старшин для затримки гайдамацького загону чисельністю 30 осіб, та утримувати козаків від гайдамацтва. № 3
- Травня 25. Кіш. – Промеморія Військової канцелярії Війська Запорозького Низового Прикордонній комісії з Брацлавським воеводством з вимогою розглянути справу запорожців Канівського і Іркліївського куренів Миколи Боровиченка та Сидора Домонтовича щодо несплати грошей товаришем польського війська Юзефом Лолінковським (Поліковським) за куплені у козаків коні. № 277
- Травня 25. Кіш. – Ордер Коша депутатам від Війська Запорозького Низового в Прикордонній комісії з Брацлавським воеводством полковим старшинам Івану Яблунівському та Григорію Ляховичу з вимогою розглянути справу запорожців Канівського і Іркліївського куренів Миколи Боровиченка та Сидора Домонтовича стосовно невиплати грошей товаришем польського війська Юзефом Лолінковським (Поліковським) за куплені у козаків коні. № 278
- Червня 7. [Гард]. – Рапорт полковника Бугогардівської паланки Мусія Головка Кошеві про отримання ордеру з вимогою не чинити перешкод турецьким отарам, які переправлялися на свою територію, з повідомленням про напад гайдамаків на зимівник товариша Крилівського куреня Степана Гелеха і пограбування ними військового осавула Сидора Білого. № 4
- Червня 9. Торговиця. – Лист торговицького коменданта Якуба Квяткевича до кошового отамана Петра Калнишевського про напади гайдамаків на польських підданих, з проханням наказати бугогардівському полковнику не допускати запорожців на територію України, підвладну Речі Посполитій, та дозволити торговицькому губернаторові певний час випасати худобу на території Запорожжя. № 279–280
- Червня 12. Запорозька Січ. – Ордер Коша полковнику Бугогардівської паланки Мусію Головку з вимогою затримати ватагу гайдамаків, котрі по дорозі до Речі Посполитої пограбували військового осавула Сидора Білого та вчинили напад на товариша Крилівського куреня Степана Гелеха. № 5
- Червня 14. Перевізька паланка. – Донесення полковника Інгульської паланки Тараса Чорного Кошеві про неможливість організувати команду для розшуку гайдамаків через малу кількість козаків у відомстві та про небажання запорожців приєднуватися до пошукового загону. № 6

- Червня 16. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до торговицького коменданта Якуба Квяткевича про спростування чуток щодо відправки Кошем козаків на допомогу гайдамакам, про наказ бугогардівському полковнику не допускати козаків на Правобережжя, про дозвіл йому випасати худобу на пасовищі на території Запорозжя. № 281–282
- Червня 17. Іркліїв. – Лист черкаського губернатора Олександра Пенчельського до Коша про неможливість вислати обіцяні будівельні матеріали через дії загонів гайдамацьких ватажків Максима Залізняка і Медведя Високого з повідомленням про пограбування гайдамаками майна князя Сангушка. № 283–284
- Червня 18. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша до полковника Інгульської паланки Тараса Чорного про організацію роз'їздів для розшуку гайдамаків з вимогою наказувати козакам, котрі перебувають на промислах, аби ті від себе нікого не відпускали та не приймали до своїх лав без письмових свідоцтв, а також про відправку реєстру козаків, які не підкорилися наказам. № 7
- Червня 22. [Запорозька Січ]. – Свідчення козака Васюринського куреня Зінця Прудкого, підозрюваного в гайдамацтві. № 173
- Червня 23. [Запорозька Січ]. – Свідчення козака Переяславського куреня Романа Чорного, підозрюваного в гайдамацтві. № 174
- Червня 23. [Запорозька Січ]. – Свідчення козака Щербинівського куреня Яцка Малого, підозрюваного в гайдамацтві. № 175
- Червня 23. [Запорозька Січ]. – Свідчення козака Куцівського куреня Грицька Чорного, підозрюваного в гайдамацтві. № 176
- Червня 24. Київ. – Лист київського генерал-губернатора Федора Воейкова Кошеві про направлення трьох ескадронів гусарів з Новоросійської губернії в район Білої Церкви для придушення повстання на Правобережній Україні, поширення чуток щодо належності ватажка повстання Максима Залізняка до Війська Запорозького Низового, з проханням не допускати запорожців на Правобережжя та арешт козаків, які бажали приєднатися до повстанців. № 8
- Червня 24. [Прогнойська паланка]. – Рапорт полковника Прогнойської паланки Федора Великого Кошеві про пограбування козака Пластунівського куреня Семена Тарана його «молодиками», які потім втекли в «Польщу», похід 30-ти чоловік гайдамаків з Гетьманової балки та козаків-рибалок на територію України, підвладну Речі Посполитій, а також про неможливість через відсутність людей утримати козаків від гайдамацтва. № 9
- Червня 25. [Гард]. – Рапорт полковника Бугогардівської паланки Мусія Головка Кошеві про масові втечі запорожців «для бунтов в Полшу», погрози з боку гайдамаків на адресу полковника, розорення ними Балти і неможливість протидіяти їм через малу кількість козаків. № 10
- Червня 27. [Запорозька Січ]. – Промеморія Коша Єлисаветградській провінційній канцелярії про наміри загонів гайдамаків вирушити «в Полщу». № 11
- Червня 30. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику і отаману Дядківського куреня Івану Кулику про відправлення його з командою для розшуку безпаспортних осіб і грабіжників, з вимогою затримувати їх і довішлювати до Січі. № 12
- [Червень. Табір під Уманню]. – Свідцтво, видане полковником Максимом Залізником уманським купцем Остапу Поламаному та Остапу Бочці, на вільний проїзд до Запорозької Січі. № 13
- Липня 1. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Бугогардівської паланки Мусію Головку про спорядження команди для пошуку підозрюваних в гайдамацтві з ви-

мого наказати господарям зимівників затримувати сумнівних осіб і відправляти їх до Січі. № 14

Липня 1. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Бугогардівської паланки Мусію Головку з вимогою сформувати команду для пошуку гайдамаків з козаків по зимівниках і рибних промислах, карати запорожців, які мали намір йти «в Полщу для бунтов», заарештовувати та відправляти під охороною до Січі тих, хто повертався звідти. № 15

Липня 1. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша курінним отаманам і полковникам Івану Кулику та Мусію Чорному про відправку їм копії ордера київського генерал-губернатора Федора Воейкова з наказом шукати і ловити гайдамаків та під конвоем відправляти до Січі, а також наказувати господарям зимівників не приймати до себе сумнівних осіб. № 16

Липня 2. Київ. – Лист київського генерал-губернатора Федора Воейкова Кошеві про пограбування запорозькими козаками слободи Голти, переправу через р. Південний Буг 50-ти гайдамаків, з проханням не допускати запорозьких козаків до походу в «Полскую Україну» для гайдамацтва. № 17

Липня 2. Глухів. – Ордер малоросійського губернатора Петра Румянцева Кошеві з висвітленням обставин пограбування гайдамаками м-ка Палієве Озеро та сл. Балти, отримання інформації про відправку запорозьких козаків для захоплення м. Умані, з вимогою підтвердити або спростувати дану інформацію і не допускати запорожців до гайдамацтва. № 18

Липня 2. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Інгульської паланки Тарасу Чорному з вимогою не допускати запорозьких козаків «в Полщу для бунтов», та арештовувати гайдамаків, котрі поверталися звідти з подальшою доставкою їх до Січі. № 19

Липня 2. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому довбишу Нестору Головку з наказом патрулювати його команді в районі р. Великий Інгул і Малий Інгулець для недопущення запорозьких козаків, які направлялися на Правобережну Україну на територію Речі Посполитої для участі в повстанні, та арешт гайдамак, котрі поверталися звідти з подальшою доставкою їх до Січі. № 20

Липня 2. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша отаману Мишастівського куреня Мусію Чорному про з'єднання його загону з командою полковника Івана Кулика для пошуку гайдамаків та вимагати від господарів зимівників нікого зі своїх робітників і служителів не відпускати на грабунок. № 21

Липня 2. Інгульська паланка. – Донесення полковника Інгульської паланки Тараса Чорного Кошеві про неможливість застерігати запорожців від гайдамацтва через малу кількість козаків в його команді, чутки серед рибалок про наказ курінних отаманів рушати «в затяг», захоплення гайдамаками коней, волів і амуніції в запорожців і чумаків. № 22

Липня 2. [Запорозька Січ]. – Свідчення уманських купців Остапа Поламаного і Остапа Бочки про захоплення Максимом Залізняка м. Умані. № 23

Липня 2. [Запорозька Січ]. – Свідчення запорозьких старшин Семена Галицького та Олексія Шульги про захоплення гайдамаками сл. Балти та їхнє перебування у таборі повстанців. № 24

Липня 2. [Запорозька Січ]. – Свідчення отамана Тимошівського куреня Василя Коржа про службу на Запорозжі ватажка повстанців Максима Залізняка. № 25

- Липня 3. Прогної. – Лист полковника Прогнойської паланки Федора Великого до кошового отамана Петра Калнишевського про наміри прогнойських рибалок зайнятися гайдамацтвом та погрози від них на адресу полковника і паланкової старшини. № 26
- Липня 4. [Запорозька Січ] – Рапорт Коша київському генерал-губернатору Федору Воейкову про спробу гайдамаків переправитися на Правобережну Україну в районі Очакова, та непричетність запорозьких козаків до розорення Балти. № 27
- Липня 4. [Запорозька Січ]. – Свідчення козака Дінського куреня Лаврентія Кантаржія про зустріч з полковником Максимом Залізняком. № 28
- Липня 4. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша київському генерал-губернатору Федору Воейкову про відправку йому копії свідчень козака Дінського куреня Лавріна Кантаржія про зустріч з Максимом Залізняком. № 29
- Липня 4. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша малоросійському губернатору Петру Румянцеву про відправку йому копій свідчень запорозьких старшин Семена Галицького і Олексія Шульги, з повідомленням про розшук військовими командами гайдамаків на території Запорожжя. № 30
- Липня 4. 3 р. Солоні. – Рапорт полковників Івана Кулика і Мусія Чорного Кошеві про нестачу козаків в їхніх командах; реєстр куренів, з яких не було надано козаків. № 31–32
- Липня 4. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковникам Івану Кулику і Мусію Чорному з повідомленням про відправку наказу з вимогою надіслати в їхні команди необхідну кількість козаків з відповідних куренів та повідомити Кіш про курені, козаки з яких не з'явилися. № 33
- Липня 4. [Запорозька Січ]. – Свідчення полковника Бугогардівської паланки Мусія Головка про зустріч з Максимом Залізняком. № 34
- [Не пізніше липня 4. 3 р. Солоні]. – Рапорт полковників Івана Кулика та Мусія Чорного Кошеві про приїзд до р. Солоні і очікування відправки від Коша до їхньої команди необхідної кількості козаків. № 35
- Липня 5. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до едісанського султана про обставини зустрічі бугогардівського полковника Мусія Головка з гайдамаками, які знаходилися під патронатом татарського сотника Кедерима, їхні наміри вдертися на територію Війська Запорозького Низового та з проханням упіймати та заарештувати зазначених розбійників. № 36
- Липня 5. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша малоросійському губернатору Петру Румянцеву про відправку йому копії свідчення бугогардівського полковника Мусія Головка про зустріч з Максимом Залізняком, наміри останнього напасти на територію Війська Запорозького Низового та з проханням відправити на прикордоння військові команди. № 37
- Липня 5. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша київському генерал-губернатору Федору Воейкову про відправку йому копії свідчень бугогардівського полковника Мусія Головка про зустріч останнього з Максимом Залізняком, погрози ватажка повстання напасти на територію Війська Запорозького Низового та з проханням відправити на прикордоння військові команди. № 38
- Липня 7. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша малоросійському губернатору Петру Румянцеву про неправдивість чуток щодо відсилки Кошем команди для захоплення Канівського замку на прохання місцевих жителів, відправку військових команд для пошуку гайдамаків і недопущення запорозьких козаків на Правобережжя та про з'ясування належності одного з ватажків повстання Семена Неживого до Уманського куреня. № 39

- Липня 7. Інгулець. – Рапорт полковника Івана Кулика Кошеві про нестачу козаків з окремих куренів в його команді; реєстр куренів, що не надали козаків. № 40–41
- Липня 7. [Запорозька Січ]. – Свідчення польського шляхтича Юрія Храновського про втечу його з родиною з с. Табанове в с. Кам'яну Криницю, повстання місцевих козаків, вбивство отаманом Бугерою його батька та переїзд шляхтича на Запорозжя. № 42
- Липня 8. [Запорозька Січ]. – Лист Коша Єдичкульської орди до сараскер-султана Мурата Шабіб Гірея про відправку команд для пошуку гайдамаків та з проханням затримувати розбійників в разі переходу на татарську територію. № 43
- Липня 9. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша київському генерал-губернатору Федору Воейкову про відправку двох команд для недопущення переходу запорозців «в Полшу», наказ курінним отаманам розшукати козаків-гайдамаків та відправку до Києва копії свідчення польського шляхтича Юрія Храновського, який перебував під захистом Війська Запорозького Низового. № 44
- Липня 9. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша малоросійському губернатору Петру Румянцеву про спростування чуток щодо відправки Кошем команди на захоплення м. Умані, виклик бугогардівського писаря Семена Бистрицького для відповіді за його слова, непричетність запорозьких козаків до повстання, відправку копії свідчення польського шляхтича Юрія Храновського і двох команд для пошуку гайдамаків та недопущення козаків «в Полшу». № 45
- Липня 9. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша малоросійському губернатору Петру Румянцеву про відправку до нього копії свідчень уманських купців Остапа Поламаного і Остапа Бочки та свідоцтва на їхній проїзд до Запорозької Січі, виданого Максимом Залізнякам. № 46
- Липня 9. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша отаману Іркліївського куреня Гарасиму Спичаку про пошук і арешт його командою гайдамаків, які поверталися з Правобережної України, території Речі Посполитої, і недопущення туди запорозьких козаків. № 47
- Липня 9. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковникам Самарської і Кальміуської паланок та полковнику Протовчанської паланки Йосипу Рубану з вимогою наказати господарям зимівників не допускати своїх служителів до походу «в Полщу», та арешт і відправку до Коша запорозців-гайдамаків, які повернулися звідти. № 48
- Липня 10. Кіш. – Ордер Коша полковникам і отаманам Переяславського та Велечківського куренів Михайлу Дюгтяру і Данилу Кучеру з наказом відправитися р. Південним Бугом та Дніпром для пошуку гайдамаків, котрі поверталися з Правобережжя, територій Речі Посполитої, з вимогою наказувати господарям зимівників не відпускати козаків у гайдамаки. № 49
- Липня 11. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Інгульської паланки Тарасу Чорному про спростування чуток стосовно дозволу курінними отаманами підтримувати повстання, з вимогою зібрати команду для пошуку і арешту гайдамаків, які поверталися «с Полскої області». № 50
- Липня 11. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Прогнойської паланки Федору Великому з вимогою наказати козакам його відомства залишатися на своїх промислах і не приєднуватися до гайдамаків, а непокірних арештовувати і відправляти до Коша. № 51
- Липня 11. [Запорозька Січ]. – Свідчення козака Івонівського куреня Максима Висоцького про напад на військо Максима Залізняка полковника Каргаполського карабінерного полку Василя Гур'єва, арешт лідера гайдамаків, напад ногайців на мешканців

- Правобережної України, велику кількість турецького війська поблизу Очакова та наміри татар напасти на Правобережжя і територію Російської імперії. № 52
- Липня 11. [Запорозька Січ]. – Свідчення козака Івонівського куреня Максима Висоцького про чутки стосовно приїзду запорозьких козаків з листом підтримки від кошового отамана Максиму Залізняка. № 53
- Липня 12. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковникам і курінним отаманам Івану Кулику та Мусію Чорному про відправку найближчим часом необхідної кількості козаків у відомство Бугогартівської паланки для недопущення запорожців «в Полщу», з наказом заарештовувати і доправляти до Коша тих, хто повернувся звідти. № 54
- Липня 12. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до очаківського паші з проханням переслідувати і арештовувати гайдамаків, які б могли вторгнутися на татарську територію. № 55
- Липня 12. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Прогнойської паланки Федору Великому з вимогою під приводом доставки кореспонденції очаківському паші з'ясувати кількість татарського і турецького війська, зосередженого під Очаковом. № 56
- Липня 12. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковникам і курінним отаманам Івану Кулику і Мусію Чорному з вимогою переконувати запорожців не підтримувати гайдамацький рух, а гайдамаків, що поверталися з «Польши», арештовувати і відправляти до Коша. № 57
- Липня 12. [Запорозька Січ]. – Свідчення козака Дінського куреня Корнія Ляшка про намовляння його козаками Дінського куреня зайнятися гайдамацтвом. № 58
- Липня 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Прогнойської паланки Федору Великому про недопущення місцевих козаків до гайдамацтва та розшук, арешт і відправку гайдамаків, які повернулися з «Полщи», до Коша. № 59
- Липня 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Кодацької паланки з вимогою наказати козакам його відомства не відпускали служителів у гайдамаки, а також про слідування з командою в район р. Сура, Самоткань і Домоткань для утримання козаків від гайдамацтва та арешту гайдамаків. № 60
- Липня 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Самарської паланки Дмитру Кулику про розшук безпаспортних і сумнівних осіб, їхній арешт і відправку до Коша. № 61
- Липня 14. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому довбишу Нестору Головку з вимогою арештувати запорозьких козаків Кисляківського куреня Кирила Білоуса, Ведмедівського куреня Малого, Кальниболотського куреня Макара Ковалю і Косого, Платнірівського куреня Олексія Дейнеку та Корсунського куреня Івана Немну і конфіскувати їхнє майно. № 62
- Липня 14. Яланець. – Рапорт полковників Івана Кулика та Мусія Чорного Кошеві про відправку до Січі гайдамаків-козаків Рогівського куреня Павла Плаху, Коренівського куреня Лук'яна Мохиню, Іркліївського куреня Петра Тарана, які поверталися з «грабительства», а також про втечу козака Уманського куреня Петра Петлі. № 63
- Липня 15. [Білівський піхотний полк]. – Паспорт виданий запорозькому козаку Денису Гуржію у фортеці Білівського піхотного полку, на проїзд до Варшави. № 285
- Липня 16. Київ. – Лист київського генерал-губернатора Федора Воейкова Кошеві про взяття в полон керівників повстання Максима Залізняка, Микиту Швачку і Семена Неживого, вбивство в бою Журбу та передачу значної кількості полонених повстанців польському генералу Браницькому. № 64

- Липня 16. Запорозька Січ. – Лист Коша до генерал-майора Карла Штофельна про спорядження військових команд на боротьбу з гайдамаками з проханням не затримувати їх на російських форпостах. № 65
- Липня 16. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому пушкареві Івану Чернявському з наказом провести розшуки викрадених ногайських коней у відомстві Бугогардівської паланки, встановити місцезнаходження козаків Кисляківського куреня Кирила Білоуса і Степана Губи, Калниболоцького куреня Макара Коваля і Косого, описати майно в зимівнику козака Корсунського куреня Івана Немни, який перебував у складі гайдамацького загону «в Полщи на грабительстві», та не допускати запорозьких козаків до гайдамацтва, а гайдамаків, які поверталися, арештовувати і доправляти до Коша. № 66
- Липня 17. [Самарська паланка]. – Рапорт самарського полковника Дмитра Кулика Кошеві про підтвердження всім жителям Самарської паланки не підтримувати повстання «в Полской области» та спорядження команди для пошуку гайдамаків. № 67
- Липня 18. – Лист сараскер-султана Пир Мегмед Аги до кошового отамана Петра Калнишевського про відправку втікачів, які бажали прийняти мусульманство, назад в кордони російської держави і посилку комісарів з татарського боку. № 68
- [Не пізніше липня 19. Яланець]. – Рапорт полковника Івана Кулика Кошеві про недопущення запорожців «в Полщу» для гайдамацтва, об'єднання команд на р. Яланець і очікування подальшого розпорядження. № 69
- Липня 21. [Протовчанська паланка]. – Рапорт полковника Протовчанської паланки Йосипа Рубана Кошеві про прийняття мір для розшуку гайдамаків із зобов'язанням заарештовувати їх і відправляти до Коша. № 70
- Липня 21. [Запорозька Січ.]. – Свідчення гайдамаки, козака Шкуринського куреня Андрія Обдули, про намір рушити «в Полшу», службу в товариша Компанійського полку Василя Колісника та викрадення коня і кореспонденції, яку мав доставити до компанійців. № 177
- Липня 21. [Запорозька Січ.]. – Свідчення гайдамаки, козака Джерелівського куреня Грицька Білецького, про викрадення коней у козаків Поповичівського та Коренівського куренів Петра Горба і Василя Неціги, намір вирушити «в Полшу» і підмову для цього молодика Олексія Чуенка. № 178
- Липня 21. [Запорозька Січ.]. – Свідчення гайдамаки, вихідця з Правобережної України Олексія Чуенка, про підбурювання його козаком Джерелівського куреня Грицьком Білецьким в похід «у Полшу в зятяг», та викрадення коня в козака Коренівського куреня Василя Неціги. № 179
- Липня 22. [Кальміуська паланка]. – Рапорт полковника Кальміуської паланки Сидора Чалого Кошеві про відправку до Січі в разі виявлення в його відомстві гайдамаків, які матимуть намір слідувати «в Полшу». № 71
- Липня 22. [Запорозька Січ.]. – Свідчення гайдамаки, мешканця м-ка Цибулева Федора Мамаєва, про похід «в Полщу на грабительство» в сл. Голту, с. Чаусове та м-ко Саврань. № 180
- Липня 23. Київ. – Лист київського генерал-губернатора Федора Воейкова Кошеві про відправку Війську Запорозькому Низовому імператорської грамоти. № 340; 1768 р., липня 12. Санкт-Петербург. – Грамота імператриці Катерини II Війську Запорозькому Низовому про невдоволення підтримкою запорожцями повстання на Правобережній Україні, з наказом повернути на Запорожжя козаків, які ще перебувають серед бунтівників, розшукати і покарати «первых подговорщиков». № 72–74

- Липня 23. Київ. – Лист київського генерал-губернатора Федора Воейкова до Коша про отримання двох рапортів з проханням забезпечити ретельний розшук і арешт гайдамаків, які йшли «в Полщу» або поверталися звідти. № 75
- Липня 23. [Прогнойська паланка] – Рапорт полковника Прогнойської паланки Федора Великого Кошеві про результати розвідки в Кримському ханстві (приїзд нового паші в Очаків, прибуття 10 тисяч арнаутів, чутки про намір татар зупинити або знищити Чорну орду) та напад ногайців на козака Джерелівського куреня Трохима Падицького, який подався на підконтрольну Речі Посполитій Правобережну Україну до лав бунтівників. № 76
- Липня 24. Грузька. – Рапорт полковників і курінних отаманів Івана Кулика та Мусія Чорного Кошеві про нестачу харчів і очікування резолюції з цього приводу. № 77
- Липня 24. Грузька. – Рапорт полковників і курінних отаманів Івана Кулика та Мусія Чорного Кошеві про виявлення гайдамацького загону на іншому березі р. Південний Буг, обіцянки гайдамаків повернутися в свої житла після від'їзду команди та арешт спійманого з краденими кіньми гайдамаки, козака Платнірівського куреня Івана Сукура, який доправляється до Коша. № 78
- Липня 24. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Іркліївського куреня Петра Тарана, про похід до «Полской области» до м-ка Саврань. № 181
- Липня 25. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, вихідця з Правобережної України Федора Бондаренка, про свою участь в повстанні в складі загону ватажка Семена Неживого. № 182
- Липня [25]. Кіш. – Ордер Коша полковникам Протовчанської, Самарської, Кальміуської та Орільської паланок про розшук, арешт і доправлення до Коша гайдамаків, які слідували «в Полщу» або поверталися звідтіля. № 79
- Липня 25. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Кодацької паланки Йосипу Калнишевському про формування двох команд чисельністю по 50 осіб кожна для розшуку гайдамаків в районі р. Домоткань, Самоткань і Сура, з наказом арештованих гайдамаків відправляти до Коша та заборонити жителям відомства й їхнім служителям слідувати «в Полщу» для гайдамацтва. № 80
- Липня 25. Гостра. – Лист сотника Другого Компанійського полку Антона Кодинця до полковників Війська Запорозького Низового про неможливість повернути «гайдамацькі коні», знайдені сотником в степу, через відправку їх до Орловського форпосту майору Володимиру Вульфу. № 81
- Липня 26. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому осавулу Сидору Білому про слідування його з військовою командою в район р. Інгул та Інгулець для пошуку гайдамаків, які мали намір слідувати «в Полщу», їх арешт і відправку до Коша, з вимогою наказувати козакам по зимівниках самим утриматися і своїх служителів не допускати до гайдамацтва. № 82
- Липня 26. [Запорозька Січ]. – Свідчення писаря Бугогардівської паланки Семена Бистрицького про спростування твердження майора Володимира Вульфа щодо відправки Кошем запорозької команди в Умань, про що буцімто згадував Семен Бистрицький. № 83
- Липня 27. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша курінним отаманам про наявність в Бугогардівській паланці в урочищі Романкове гайдамацького загону, який має намір виступити «в Полщу възбунтовавшись на грабителства», з вимогою перекопати гайдамаків розійтися по місцях проживання, а в разі непослуху застосувати силу, а також відправку їм на допомогу команди під проводом військового осавула Сидора Білого. № 84

- Липня 27. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Бугогардівської паланки Мусію Головку про арешт Максима Залізняка, Микити Швачки і Семена Неживого, відправку копії ордера київського генерал-губернатора з цього приводу з наказом надалі слідкувати, щоб ніхто із запорожців не слідував «в Полшу». № 85
- Липня 28. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша отаману Пластунівського куреня Панасу Тарану про спробу козаків Лук'яна Касяна, Бондарки і Степана Сукура здобути рушницю в прогнойського полковника Федора Великого для походу «в Полшу на грабігелства», з вимогою після повернення бунтівників до Січі, заарештувати їх і доправити до Коша. № 86
- Липня 29. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому осавулу, курінним отаманам і полковникам Бугогардівської та Перевізької паланок з вимогою заарештувати і доправити до Коша гайдамаків. № 87
- Липня 29. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковникам і курінним отаманам Івану Кулику і Мусію Чорному з вимогою розвідувати хто із запорожців пішов «в Полшу бунтовству», а також вести пошук, арештовувати і доставляти гайдамаків до Січі. № 88
- Липня 29. Беш байраки. – Рапорт отамана Шкуринського куреня Василя Блакитного Кошеві про затримку двох гайдамаків, запорозьких козаків Пашківського і Неземаївського куренів Ничипора Коваля та Кіндрата Облизаня, і відправку їх до Коша через козака Івана Мину. № 89
- Липня 30. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до сараскер-султана Едисанської орди Мурат Гірея про погрози гайдамаків вчинити напад на територію Війська Запорозького Низового, виявлення полковниками військових команд на території ханства значного числа гайдамаків з проханням повернути їх у місце проживання. № 90–91
- Липня 30. Кіш. – Ордер Коша полковникам і курінним отаманам Івану Кулику та Мусію Чорному з вимогою закликати гайдамаків добровільно повернутися з татарської території через загрозу бути знищеними татарським військом, та із заборонаю командам повертатися до Січі за провіантом. № 92–93
- Липня 30. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Бугогардівської паланки Мусію Головку з вимогою доставити через паланкового осавула лист едисанському сараскер-султану, термінову відправку відповіді на лист до Коша і zarazом чинити розвідку на татарській території. № 94
- Липня 31. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша малоросійському губернатору Петру Румянцеву про неправдивість слів майора Орловського форпосту Володимира Вульфа щодо свідчення писаря Бугогардівської паланки Семена Бистрицького про відправку Кошем запорозької команди в Умань. № 95
- Липня 31. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша київському генерал-губернатору Федору Воейкову про отримання імператорської грамоти через капітана Бастевіка, відправку військових команд для боротьби з гайдамаками, відсутність гайдамаків на запорозьких землях, виявлення гайдамацького загону на татарській території та звернення листом до сараскер-султана з проханням повернути гайдамаків. № 96
- Липень. [Запорозька Січ]. – Реєстр пограбованого гайдамаками майна в запорозьких старшин Семена Галицького та Олексія Шульги після захоплення сл. Балти. № 97
- Липень. [Орільська паланка]. – Рапорт полковника Орільської паланки Опанаса Ковпака Кошеві про підтвердження мешканцям відомства наказу самим утриматися і утримати своїх слугителів від походу «в Полшу» для гайдамацтва. № 98
- Липень. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовим старшинам Миколаю Касапу, Андрію Лук'янову і Софронію Чорному про напад татар на козака Джерелівського куреня

- Трохима Падицького з вимогою даний інцидент представити на Слідчій комісії між запорожцями та татарами. № 99
- Серпня 1. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Прогнойської паланки Федору Великому з вимогою оголосити козакам відомства наказ не чинити «бунти, ссори и драки и непочитание старшинам» та відправити до Коша список бунтівних запорожців. № 100
- Серпня 2. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковникам Кодацької, Самарської Кальміуської, Протовчанської і Орільської паланок про мобілізацію козаків, котрі проживали в районі річок Багата та Оріль, з наказом не допускати запорожців приєднуватися до бунтівників, а тих, які повернулися звідти, заарештовувати і доправляти до Коша. № 101
- Серпня 2. [Запорозька Січ.]. – Свідчення гайдамаки, козака Корсунського куреня Івана Немни, про похід «в Полскую область» в села Чаусове, Загнітки та м-ко Ряшків в складі загону ватажка Олекси Жмура. № 183
- Серпня 4. Сугаклія. – Рапорт отамана Шкуринського куреня Василя Блакитного Кошеві про арешт козака Івонівського куреня Івана Строкатога, який повернувся з грабунку, його відправку до Коша, та втечу дев'яти гайдамаків, які перехувалися в зимівнику козака Васюринського куреня Івана Білого. № 102
- Серпня 6. [Прогнойська паланка]. – Рапорт прогнойських полкових старшин, писаря Петра Чернявського та осавула Андрія Притики, Кошеві про вивезення запорозьким козаком Лук'яном Касяном трьох турецьких шинкарів з Очакова та стурбованість через це полкових старшин щодо можливості загострення стосунків з татарами. № 103
- Серпня 7. Інгульська паланка. – Прохання інгульського полковника Тараса Чорного до Коша про взяття однієї з трьох діжок горілки, які залишилися від козаків-гайдамаків, котрі пішли на Правобережжя і були там арештовані. № 104
- Серпня 7. Інгульська паланка. – Рапорт інгульського полковника Тараса Чорного Кошеві про втечу запорозьких козаків Івонівського і Платнірівського куренів Семена Білого і Михайла Спидицького до гайдамацького загону під Умань, та відправку через козаків Платнірівського куреня Корнія Човгуза і Власа Куницю до Коша пійманого гайдамаку Спидицького, який був хорунжим в загоні Івана Гонти. № 105
- Серпня 7. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Платнірівського куреня Івана Сукура, про отримання від гайдамаків крадених коней. № 184
- Серпня 8. Анополь. – Лист познанського воеводи і чигиринського старости князя Антонія Яблунівського до кошового отамана Петра Калнишевського, з проханням захистити його маєтність від гайдамацьких нападів і взяти під покровительство новгородського підчашого Міхала Космовського. № 106
- Серпня 8. м-ко Боровиця. – Лист новгородського підчашого Міхала Космовського до кошового отамана Петра Калнишевського з проханням захистити Чигиринську губернію від гайдамаків та про особисте покровительство. № 107
- Серпня 8. [Прогнойська паланка]. – Рапорт полковника Прогнойської паланки Федора Великого Кошеві про відправлення до Коша запорозького козака Платнірівського куреня Михайла Спидицького, який був хорунжим в загоні Івана Гонти. № 108
- Серпня 8. [Прогнойська паланка]. – Рапорт полковника Прогнойської паланки Федора Великого Кошеві про перебування загону татар чисельністю сто осіб в урочищі Сторожова могила, переправу орди з Кінбурна до Очакова та чутки про можливе прибуття в Очаків кримського хана. № 109

- Серпня 8. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Крилівського куреня Семена Погоріленка, про похід «в Полшу на грабительства» в села Чаусове, Загнітки та м-ко Ряшків в складі загону ватажка Олекси Жмура. № 185
- Серпня 9. Кодак. – Рапорт полковника Кодацької паланки Йосипа Калнишевського Кошеві про відсутність в його відомстві гайдамаків. № 110
- Серпня 9. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Кальниболотського куреня Семена Слабкого, про пограбування євреїв поблизу с. Комареве на Правобережжі, котрі втікали з Умані в сл. Балту, та про похід «в Полшу на грабительство» в села Чаусове, Загнітки та м-ко Ряшків в складі загону ватажка Олекси Жмура. № 186
- Серпня 9. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Кушівського куреня Микити Гоголя, про похід «в Полшу на грабительства» в села Чаусове, Загнітки та м-ко Ряшків в складі загону ватажка Олекси Жмура. № 187
- Серпня 9. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Дерев'янківського куреня Остапа Сукура, про похід «на грабительства вь Полшу» в села Чаусове, Загнітки та м-ко Ряшків в складі загону ватажка Олекси Жмура. № 188
- Серпня 10. [Протовчанська паланка]. – Рапорт полковника Протовчанської паланки Йосипа Рубана Кошеві про організацію роз'їздів в паланковому відомстві, з вимогою безпаспортних осіб брати під арешт і доправляти до паланки. № 111
- Серпня 10. [Запорозька Січ]. – Свідчення ватажка гайдамаків, козака Дерев'янківського куреня Олексія Жмура, про похід «в Полшу на грабительство» в села Чаусове, Загнітки та м-ко Ряшків. № 189
- Серпня 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Інгульської паланки Тарасу Чорному з вимогою уточнити місцезнаходження діжок з горілкою заарештованих запорожців-гайдамаків, про які раніше писав інгульський полковник. № 112
- Серпня 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Інгульської паланки Тарасу Чорному про втечу гайдамаки Михайла Спицицького від козаків, які його супроводжували, з наказом на майбутнє інструктувати запорожців, які доправлятимуть гайдамаків, ретельніше їх пильнувати. № 113
- Серпня 13. Запорозька Січ. – Лист кошового отамана Петра Калнишевського познанському воеводі і чигиринському старості князю Антонію Яблуновському про неможливість захистити його маєтності через заборону російського уряду вступати на територію Речі Посполитої, а опікуватися новгородським підчашим Міхалом Космовським лише у випадку його приїзду на Запорожжя, та про відправку військових команд для недопущення гайдамак «в Полскую область». № 114
- Серпня 13. [Запорозька Січ]. – Лист Коша новгородському підчашому і комісару Чигиринського староства Міхалу Космовському про неможливість захисти маєтності князя Антонія Яблуновського від гайдамаків через заборону російського уряду вступати на територію Речі Посполитої. № 115
- Серпня 15. Київ. – Лист київського генерал-губернатора Федора Воейкова Кошеві про вихід із Січі гайдамацького загону чисельністю двісті чоловік, з проханням більш ретельніше чинити пошук гайдамаків із заборону переходу військових команд на татарський бік. № 116
- Серпня 16. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому старшині Макару Нагаю про спорядження військової команди до р. Мигійський Ташлик для недопущення переходу запорожців-гайдамаків «в Полскую Україну», з наказом у разі багаточисельності розбійників, звертатися за допомогою до паланкових полковників, військового старшини Олексія Чорного та до командування пікінерських, компанійських і гусарських полків. № 117

- Серпня 16. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до полковника Жовтого гусарського полку Федора Чорби з проханням заарештувати гайдамацький загін ватажка Семена Сараджина, який знаходився в Густих байраках у вершині р. Виска. № 118
- Серпня 16. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому осавулу Сидору Білому з наказом з'ясувати наявність бочки горілки в козака Кальниболотського куреня Копила, яку йому залишив запорожець-гайдамака Таран, а також упіймати козака Артема Кальниболотського, який переганяв ногайські коні через р. Мигійський Ташлик. № 119
- Серпня 16. [Запорозька Січ]. – Лист Коша полковнику Першого компанійського полку Мойсею Кодинцю про відмову сотника Антона Кодинця повернути викрадені ногайські коні, з проханням віддати їх Війську Запорозькому Низовому для представлення до Слідчої комісії з татарами. № 120
- Серпня 16. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковникам Бугогардівської і Інгульської паланок Мусію Головку та Тарасу Чорному про спорядження двох військових команд військових старшин Макара Нагая і Олексія Чорного для пошуку і арешту гайдамаків, які слідували «в Полську Україну» або поверталися звідти. № 121
- Серпня 16. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша київському генерал-губернатору Федору Воейкову з проханням заарештувати гайдамацький загін ватажка Семена Сараджина, який знаходився в Густих байраках у вершині р. Виска. № 122
- Серпня 16. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до полковника Жовтого гусарського полку Федора Чорби про спорядження двох військових команд під командуванням військових старшин Макара Нагая і Олексія Чорного для розшуку і арешту гайдамаків, які вирушили «в Полську Україну» або поверталися звідти. № 123
- Серпня 17. Кіш. – Ордер Коша військовому осавулу Сидору Білому про арешт гайдамаків Губи, Сукура, Петра, Колоса, Строця, Обертаса, Кирика, Ломового, Сидора, а також з вимогою конфіскувати майно козака Пашківського куреня Ничипора Мельника, який забезпечив кіньми гайдамаку, козака Незамаївського куреня Семена Рудя. № 124
- Серпня 16. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Прогнойської паланки Федору Великому про подальші старання щодо розшуку і арешту гайдамаків, очікування на Січі козака Лук'яна Касяна для з'ясування долі викрадених ним татарських шинкарів та проведення подальших розвідувальних заходів на території Кримського ханства. № 125
- Серпня 17. Високі Солонці. – Рапорт військового осавула Сидора Білого Кошеві про переправу гайдамаками на запорозьку територію коней, пограбованих «в Полщи», та розшук гайдамацького пішого загону на чолі з козаком Дерев'янківського куреня Хоמוю Невідничим. № 126
- Серпня 18. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому осавулу Сидору Білому з долученням записки з переліком розшукуваних запорожців-гайдамаків. № 127–128
- Серпня 19. [Запорозька Січ]. – Список запорожців-гайдамаків, котрі перебували при своїх куренях на поруках. № 190
- Серпня 21. [В поході]. – Рапорт військових старшин Макара Нагая і Олексія Чорного Кошеві про відхід з р. Солоні в інші місця для розшуку гайдамаків. № 129
- Серпня 21. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому пушкарю Івану Чернявському з наказом виїхати до Кам'яного і з'ясувати походження волоського одягу у місцевих козаків. № 130
- Серпня 21. [Гард]. – Рапорт полковника Бугогардівської паланки Мусія Головка кошовому отаману Петру Калнишевському про відрядження паланкового писаря Семе-

- на Бистрицького до Беш і Густих байраків, арешт ватажка гайдамаків Семена Сараджина, погрози з боку татар, приїзд польських послів до хана. № 131
- Серпня 21. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Крилівського куреня Петра Кучера, про намір вирушати «в Полскую область на грабительства», пограбування слободи Голти в складі загону ватажка Івана та невдалий напад на м-ко Рибницю. № 191
- Серпня 21. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Івонівського куреня Івана Лисянського Тарана, про похід «в Полшу» у складі загону Олекси Дейнеки. № 192
- Серпня 22. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому осавулу Сидору Білому з наказом відбрати в козаків Брюховецького і Титарівського куренів куреня Грицька Безбородька і Федора Пишного риболовне спорядження, яке їм залишили гайдамаки Трохим Падицький і Федір Канівча, та продати конфісковане на публічному торзі, а козаків, котрі прийняли на зберігання речі гайдамаків, покарати киями і заборонити запорожцям приймати на зберігання розбійницьке майно. № 132
- Серпня 22. р. Кам'янка. – Рапорт військових старшин Макара Нагая та Олекси Чорного Кошеві про відсутність козаків окремих куренів в їхніх командах; реєстр куренів, козаки яких відсутні у військових командах. № 133–134
- Серпня 24. [Запорозька Січ]. – Ордери Коша військовим старшинам Макару Нагаю та Олексі Чорному про слідування з військовими командами у визначені місця, розподіл команд на три-чотири підрозділи для патрулювання і розшуку гайдамаків. № 135
- Серпня 24. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковникам Бугогардівської та Інгульської паланок Мусію Головку і Тарасу Чорному про втечу козаків «в Полшу» для гайдамацтва та про спорядження команди чисельністю в 50 осіб для розшуку втікачів. № 136
- Серпня 24. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовим старшинам Макару Нагаю і Олексію Чорному про відрядження до них у команду козаків з усіх куренів. № 137
- Серпня 25. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Ірклівського куреня Артема Лук'яненка, про похід «въ Полшу на грабительство» на м-ко Лисянку в складі гайдамацьких загонів Івана Бандурки, Олексія Дейнеки та Семена Сараджина, намір податися на службу до волоського господаря і бій з російським військом на р. Оксаниній. № 193
- Серпня 26. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому пушкареві Івану Чернявському про відрядження з командою у відомство Бугогардівської паланки для виявлення гайдамаків, та розшуки по місцях проживання запорожців-гайдамаків, які фігурують у допитах. № 138
- Серпня 28. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Бугогардівської паланки Мусію Головку про розшук на території Війська Запорозького Низового гайдамаків. № 139
- Серпня 29. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша київському генерал-губернатору Федору Воейкову про спорядження військових команд для розшуку гайдамаків. № 140
- Серпня 29. Кальміус. – Рапорт полковника Кальміуської паланки Сидора Чалого Кошеві про зачитування в неділю біля церкви перед місцевими козаками кошового наказу стосовно недопущення гайдамаків «в Полшу», заборону відпускати із зимівників служителів на гайдамацтво, їхній арешт та доправлення до Коша. № 141
- Серпня 30. Запорозька Січ. – Промеморія Коша Єлисаветградській провінційній канцелярії про відрядження в слободу Плетений Ташлик курінних отаманів Мінського, Мишастівського і Платнірівського куренів для доправлення на Січ запорожців-гайдамаків Олексія Дейнеки, Савки Тарана та Ставицького. № 142

- серпня 30. Запорозька Січ. – Пропозиція Коша управителю слободи Плетений Ташлик про відрядження до нього курінних отаманів Мінського, Мишастівського і Платніривського куренів для доправлення на Січ запорожців-гайдамаків Олексія Дейнеки, Савки Тарана та Стависького. № 143
- Серпня 31. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовим старшинам Олексію Чорному і Макару Нагаю з оголошенням їм догани за те, що вони відпустили гайдамацького ватажка Головка. № 144
- Вересня 1. [Прогнойська паланка]. – Рапорт полковника Прогнойської паланки Федора Великого кошовому отаману Петру Калнишевському про напад гайдамаків на паланкову тюрму і визволення козака Левушківського куреня Микиту Головатого та заколот козаків Ведмедівського куреня. № 145
- Вересня 5. [Запорозька Січ]. – Свідчення арештованих гайдамаків із зазначенням козаків, котрі постачали коні для гайдамацьких походів. № 194
- Вересня 6. Беш-байраки. – Рапорт військових старшин Макара Нагая і Олексія Чорного Кошеві про ліквідацію ватаги гайдамаків, очолюваної Семеном Сараджином, а також арешт і відправлення до Коша гайдамаків, козаків Кушівського і Мінського куренів Лавріна Кравця і Остапа Дона. № 146
- Вересня 7. Кам'янка. – Рапорт полковника Інгульської паланки Тараса Чорного Кошеві про відхід на гайдамацтво ватаги козаків чисельністю 10 чоловік і неможливість зібрати команду для їх пошуку через відмову козаків мобілізуватися. № 147
- Вересня 7. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Вишестеблівського куреня Івана Шеремета, про похід «в Полскую область на грабительство» та напад на м. Білу Церкву в складі загону ватажка Семена Неживого. № 195
- Вересня 8. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до очаківського трибунчучного паші Джаніб Мустафи з обіцянкою віднайти вбивць татарського купця Ібрагіма Баши з проханням надати їхні прикмети. № 148
- Вересня 10. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Прогнойської паланки Федору Великому з вимогою відвернути місцевих козаків від гайдамацтва та організувати розвідку на території Кримського ханства. № 149
- Вересня 10. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому осавулу Сидору Білому про відрядження військових старшин Макара Нагая і Олексія Чорного до Мигійського Ташлику і Беш-байраків для розшуку гайдамаків. № 150
- Вересня 10. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовим старшинам Макару Нагаю і Олексію Чорному про оголошення їм догани у зв'язку з тим, що вони відпустили гайдамацького ватажка Головка та з наказом рушати кожному окремо з командою до місця призначення для розшуку гайдамаків. № 151
- Вересня 10. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовим старшинам Макару Нагаю і Олексію Чорному про невдоволення їхніми діями щодо конфіскації худоби у бугогардівського писаря, який забрав її у козака Кушівського куреня Жалдака і повинен був доставити в Бугогардівську паланку. № 152
- Вересня 11. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Кальміуської паланки Сидору Чалому про організацію військової команди чисельністю 200 осіб для розшуку гайдамаків, з підпорядкуванням її військовому старшині Андрію Порохні та з наказом організувати розвідку на території Кримського ханства. № 153
- Вересня 11. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Самарської паланки Дмитру Кулику про організацію військової команди чисельністю 500 осіб з козаків самарського відомства для загону військового старшини Андрія Порохні. № 154

- Вересня 11. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Протовчанської паланки Йосипу Рубану про організацію команди для розшуку гайдамаків, які втікали «в Полшу», з вимогою наказувати козакам не відпускати своїх служителів для гайдамацтва. № 155
- Вересня 12. [Запорозька Січ]. – Промеморія Новоросійської губернської канцелярії Коша про втечу з-під охорони гайдамаків Омелька Сукура, Олексія Швидкого, Михайла Кушнера, Василя Чернявського, Павла Найдю, Івана Пуриса та Тимофія Січки, затримання перших трьох втікачів та з вимогою продовжити розшук інших чотирьох. № 196
- Вересня 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Інгільської паланки Тарасу Чорному з наказом козакам виконувати його розпорядження і за потреби мобілізуватися у команду для розшуку гайдамаків під острахом покарання штрафом та побиттям киями. № 156
- Вересня 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Івану Касяненку про підпорядкування його очільнику військової команди військовому старшині Андрію Порохні. № 157
- Вересня 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому старшині Андрію Порохні про організацію команди з козаків Самарської паланки чисельністю 500 осіб, підпорядкуванням йому полковника Івана Касяненка і Мартина Височина, з вимогою виступити до р. Жереб'ячої і там проводити розшук гайдамаків, уникаючи при цьому конфліктів з татарами. № 158
- Вересня 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому старшині Андрію Лук'янову про виступ разом з полковником Андрієм Кійнашем і військовою командою у відомство Бугогардівської паланки в район р. Мертвовід для розшуку гайдамаків, а також з наказом уникати конфліктів з татарами. № 159
- Вересня 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовим старшинам Макару Нагаю і Олексію Чорному про виступ з військовими командами в Беш-байраки та у пониззя р. Яланець для пошуку гайдамаків, а також з наказом уникати конфліктів з татарами. № 160
- Вересня 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Андрію Кійнашу про відрядження його до команди військового старшини Андрія Лук'янова. № 161
- Вересня 13. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Мінського куреня Остапа Дона, про похід «в Полскую Україну на грабительство» в складі гайдамацького загону ватажка Семена Сараджина, напад на с. Жидівська Гребля, намір прослідувати до р. Дністер та бій з російським військом під с. Нерубайки. № 197
- Вересня 13. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Мінського куреня Савки Тарана, про участь у діях гайдамацького загону ватажка Семена Сараджина і напад на с. Жидівська Гребля. № 198
- Вересня 13. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Куцівського куреня Лавріна Кравця, про участь у діях загонів ватажків Олексія Дейнеки і Семена Сараджина, напад на м-ко Жаботин та бій з російським військом під с. Нерубайки. № 199
- Вересня 14. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовим старшинам Макару Нагаю і Олексію Чорному про пересилання кореспонденції на Запорозьку Січ через військового старшину Андрія Лук'янова. № 162
- Вересня 14. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому старшині Андрію Лук'янову про пересилання до Запорозької Січі кореспонденції від військових старшин Макара Нагая і Олексія Чорного. № 163

- Вересня 17. Плетений Ташлик. – «Представление» прапорщика 14-ї Плетеноташлицької роти Єлисаветградського пікінерського полку Петра Іванова Кошеві Війська Запорозького Низового про безрезультатний розшук групи гайдамаків та про відсутність гайдамаки Олексія Дейнеки в місцевого священика Якова Суперфіяновича. № 200
- Вересня 21. [Гард]. – Рапорт полковника Бугогардівської паланки Мусія Головка Кошеві, про перехід гайдамаків на територію Війська Запорозького Низового через страх перед Ногайською ордою, відмову місцевих козаків приєднуватися до команди для розшуку та затримки даних гайдамаків і відмову козаків Калниболоцького куреня Деркача і Яцка Старого допомогти піймати гайдамаку, козака їхнього куреня Макара. № 201
- Вересня 22. Тернівка. – Рапорт військового старшини Андрія Лук'янова Кошеві про перебування з невеликою кількістю козаків у верхів'ях р. Тернівка, з проханням наказати курінним отаманам доукомплектувати його команду необхідною кількістю запорожців, та про наміри виступити до Кривого Рогу. № 164
- Вересня 24. Самара. – Рапорт військового старшини Андрія Порохні Кошеві про неможливість доукомплектувати свою команду від самарського полковника через наказ курінних отаманів козакам зібратися у своїх куренях. № 202
- Вересня 24. Самара. – Рапорт полковника Самарської паланки Дмитра Кулика Кошеві про неможливість зібрати 500 козаків для команди військового старшини Андрія Порохні через наказ курінних отаманів бути напоготові і чекати їхніх наказів. № 203
- Вересня 24. Мигійський Ташлик. – Рапорт військових старшин Макара Нагая та Олексія Чорного Кошеві про відсутність гайдамаків у місцях дислокації їхніх команд та нестачу харчів і теплого одягу. № 204
- Вересня 25. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Бугогардівської паланки Мусію Головку, про підозру запорозького полковника Івана Головка, в покриванні гайдамаків, з вимогою розслідувати дану інформацію, відправку до Січі реєстру козаків, які відмовилися вступати в команду для пошуку розбійників, та із забороною виїздити пошуковою командою за територію Вольностей і не чинити жодних утисків туркам і татарам. № 205
- Вересня 25. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовим старшинам Андрію Лук'янову, Макару Нагаю та Олексію Чорному про пошук і затримку гайдамаків на кордонах з Туреччиною і Річчю Посполитою і конвоювання затриманих до Коша. № 206
- Вересня 25. Варшава. – Лист секретаря польського короля Олександра Везез-Ковальського до кошового отамана Петра Калнишевського з вдячністю за протекцію, побажаннями всіляких гараздів і з повідомленням про ознайомлення з проблемою козака Дениса Гуржія. № 286
- Вересня 26. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому старшині Андрію Лук'янову виступити зі своєю командою до р. Мертвовід для пошуку і арешту гайдамаків, котрі йшли «в Полщу», з вимогою конвоювати їх до Коша. № 207
- Вересня 26. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Бугогардівської паланки Мусію Головку, з вимогою подати рапорт з переліком запорожців, які відмовилися вступати в команду для розшуку гайдамаків, та відправити до Січі козаків Калниболоцького куреня Деркача та Яцка Старого, які відмовилися допомогти піймати злодія, козака їхнього куреня Макара. № 208
- Вересня 26. [В поході]. – Рапорт військового старшини Андрія Лук'янова Кошеві, про відсутність достатньої кількості козаків в його команді для розшуку гайдамаків;

- реєстр куренів із зазначенням кількості козаків, яких необхідно відправити до його команди. № 209–210
- Вересня 26. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому старшині Андрію Лук'янову з наказом відправити в його команду необхідну кількість козаків; реєстр куренів, з яких будуть відправлені козаки до команди. № 211–212
- Вересня 26. Устя Громоклії. – Рапорт військового осавула Сидора Білого Кошеві, про відправку до Запорозької Січі гайдамаки, козака Кисляківського куреня Їська Довгого, який брав участь в нападі на слободу Голту, та про звільнення з полону гайдамаки, козака Дядківського куреня Василя Уроди, козаками того ж куреня Василем Шипликом, Мусієм Половим та Іваном Носом. № 213
- Вересня 26. Устя Громоклії. – Лист військового осавула Сидора Білого до кошового отамана Петра Калнишевського про відправку до Коша гайдамаки, козака Кисляківського куреня Їська Довгого, інформацією про зберігання пограбованих речей козаком Василем Уродою в його курінного отамана, відправку викрадених коней до свого зимівника, через неможливість перегнати їх до Січі та про від'їзд з командою до р. Південний Буг на коси для пошуку гайдамаки Солодка. № 214
- Вересня 28. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому старшині Андрію Порохні, про відправку розпорядження самарському полковнику доукомплектувати його команду необхідною кількістю козаків. № 215
- Вересня 28. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Самарської паланки Дмитру Кулику з вимогою відправити в команду військового старшини Андрія Порохні по одному козаку від кожного зимівника і укомплектувати дану команду необхідною кількістю людей. № 216
- Вересня 28. р. Інгул. – Рапорт військового осавула Сидора Білого Кошеві про відправку на Січ пограбованого майна та коней, відібраних у гайдамаків, козаків Івонівського та Дядківського куренів Максима і Василя Уроди, через отамана Крилівського куреня Степана Гелеха, та від'їзд зі своєю командою до р. Південний Буг; реєстр майна та коней, відібраних військовим осавулом Сидором Білим в Перевізці і Солонцях. № 217–218
- Вересня 28. Походіївський форпост. – Лист полковника Першого Компанійського полку Мойсея Кодинця до кошового отамана Петра Калнишевського, про отримання рапорту від сотника Антона Кодинця з обставинами затримки викрадених гайдамаками коней, обгрунтованою відмовою повернути коні Війську Запорозькому Низовому, оскільки вони викрадені «с Полши», а не в ногайців, та неправдиві наклепи запорозького полковника Івана Кулика на згаданого сотника. № 219
- Вересня 29. [Новоросійська губернія]. – Промеморія Новоросійської губернської канцелярії Кошеві Війська Запорозького Низового про втечу з гауптвахти гайдамаки Михайла Кушнера. № 220
- Вересня 30. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому старшині Олексію Чорному про заборону розпуску команди без дозволу Коша, з вимогою не допускати переходу гайдамаків «в Полшу на грабительства». № 221
- Вересня 30. Кіш. – Ордер Коша військовому осавулу Сидору Білому з інформацією про прийом гайдамаку Їська Довгого разом з пограбованим майном, та покарання козаків Дядківського куреня Василя Шаплика, Мойсея Полового і Івана Носа, які відпустили гайдамаку Василя Уроду. № 222
- Вересня 30. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Кисляківського куреня Їська Довгого, про похід «в Полську Україну» і напад на євреїв, які втікали з м. Умані. № 223

- Жовтня 1. Яланець. – Рапорт військових старшин Макара Нагая і Олексія Чорного Кошеві про бій з гайдамаками на р. Яланець, полонення трьох гайдамаків та бунт козаків в командах військових старшин, які вимагали розділити гайдамацьке майно між козаками, а не відправляти його до Коша; реєстр злодіїв, пійманих при р. Яланець; реєстр козаків, які вчинили бунт у командах військових старшин Макара Нагая та Олексія Чорного. № 224–226
- Жовтня 2. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому старшині Андрію Лук'янову про відправку наказу курінним отаманам відрядити частину козаків до його команди; реєстр куренів, де очікувалася заміна козаків і в яких зміна не передбачена. № 227–228
- Жовтня 2. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Платнирівського куреня Івана Пастриги, про похід «въ Полшу на грабителство» і невдалий напад на м-ко Рибницю в складі загону ватажка Кості Волошина. № 229
- Жовтня 4. [Запорозька Січ]. – Протест товариша Поповичівського куреня Дениса Гуржія, поданий в Кіш, про незадоволення його скарги на суперінтенданта Марціна Раковського на комісії; 1767 р., липня 20. – реєстр збитків, які поніс Денис Гуржій, в результаті конфіскації його волів суперінтендантом Марціном Раковським. № 287–288
- Жовтня 5. [Самарська паланка]. – Рапорт полковника Самарської паланки Дмитра Кулика Кошеві про неможливість організувати команду з 500 козаків самарського відомства через відмову запорожців мобілізуватися. № 165
- Жовтня 5. Вербове. – Рапорт військових старшин Макара Нагая та Олексія Чорного Кошеві про бунт козаків в їхніх командах. № 230
- Жовтня 6. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Дінського куреня Василя Кальмаза, про похід «в Полшу к грабителству» і невдалий напад на м-ко Рибницю в складі загону ватажка Кості Волошина. № 231
- Жовтня 6. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Кальниболотського куреня Трохима Бойка, про похід «в Полску Україну» і напад на євреїв, які втікали з м. Умань. № 232
- Жовтня 6. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Кальниболотського куреня Логвина Ладонки, про похід «в Полшу для грабителства», напад на євреїв, які втікали з м. Умані, напад на села Чаусове, Загнітки та м-ко Ряшків в складі загону ватажка Олексі Жмура. № 233
- Жовтня 9. Ладжин. – Лист ладжинського губернатора Миколая Рафкаллі кошовому отаману Петру Калнишевському про допомогу в стягненні боргу 1720 рублів ладжинському війтові Теодорові і його супутнику Якубу. № 289
- Жовтня 11. Інгул. – Рапорт військового осавула Сидора Білого Кошеві про арешт і відправлення до Січі гайдамаки, козака Сергіївського куреня Савку Швеця, разом з відібраним в нього майном. № 234
- Жовтня 11. [В поході]. – Рапорт військового старшини Андрія Порохні і полковника Івана Касяненка Кошеві про прийом від самарського полковника Дмитра Кулика 400 козаків до команди замість 500 необхідних, виступ із своїм загonom до р. Берди, Московки і Кінської, та з проханням наказати самарському полковнику надіслати відповідну кількість козаків. № 235
- Жовтня 12. Громоклія. – Лист військових старшин Макара Нагая та Олексія Чорного до кошового отамана Петра Калнишевського з проханням увільнити їх від командування через малу кількість харчів, нестачу теплого одягу, бунт козаків в їхніх командах, виснаження коней та розорення їхніх господарств. № 236

- Жовтня 13. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовим старшинам Макару Нагаю і Олексію Чорному про покарання тих запорожців, які ослушалися своїх командирів і відлучилися від команд, відправлення нового складу козаків з наказом пильнувати гайдамаків. № 237
- Жовтня 14. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому осавулу Сидору Білому про прийом арештованого гайдамаки, козака Сергіївського куреня Савку Швеця. № 238
- Жовтня 14. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовим старшинам Макару Нагаю та Олексію Чорному про неможливість їхньої зміни і заборону їм відлучатися від командування, з обіцянкою незабаром відправити до них козаків для заміни тих, які вчинили бунт. № 239
- Жовтня 15. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому старшині Андрію Порохні про негайне слідування з наявним числом команди для пошуку гайдамаків в зазначене місце. № 166
- Жовтня 16. Іркліів. – Лист черкаського губернатора Олександра Пенчельського та його слуги Трохима Косцелецького до кошового отамана Петра Калнишевського про неможливість в повній мірі виконати його замовлення через «сваволю в нашем краї». № 290–291
- Жовтня 17. Умань. – Лист торговицького коменданта Якуба Квяткевича до кошового отамана Петра Калнишевського з проханням повернути йому польського підданого Юрія Храновського, який перебував у бугогартівського полковника Мусія Головка. № 240–241
- Жовтня 19. р. Мертвовід. – Рапорт військового старшини Андрія Лук'янова Кошеві про необхідність доукомплектування його команди козаками, дислокацію його в усті р. Мертвовід, перехід татарами р. Буг, вигорання степу вгору р. Мертвовід до Шутової балки та недостачу корму для коней; реєстр куренів з кількістю козаків, яких потрібно дослати для необхідної кількості по 36 чоловік з куреня. № 242–243
- Жовтня 21. Ладижин. – Лист Агафії Війтихи кошовому отаману Петру Калнишевському з проханням допомогти стягнути борг її синові та його супутникові Якубу. № 292
- Жовтня 22. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Кальниболотського куреня Логвина Ладонки, надані під час повторного допиту під тортурами, про передачу частини награваного майна козаку Ведмедівського куреня Самійлу Пластуну. № 244
- Жовтня 23. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому старшині Андрію Лук'янову про зміну місця дислокації його команди через спалений степ і неможливість прогодувати коней, з вимогою бути наготові і надалі займатися розшуком гайдамаків. № 245
- Жовтня 23. Запорозька Січ. – Лист Коша уманському полковнику Якубу Квяткевичу про відправлення до нього польського підданого, «шляхетського сина малолітнього» Юрія Храновського, який перебував під захистом на Запорозькій Січі. № 246
- Жовтня 24. Перевізька паланка. – Рапорт полковника Інгульської паланки Тараса Чорного Кошеві про відправку на Січ двох гайдамаків, котрі, обікравши кримських чабанів, вирушили «в Полшу». № 247
- Жовтня 27. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Самарської паланки Дмитру Кулику з наказом направити до команди військового старшини Андрія Порохні і полковника Івана Касяненка необхідну кількість козаків. № 248
- Жовтня 27. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому старшині Андрію Порохні та полковнику Івану Касяненку з повідомленням, що самарському полковнику Дмитру Кулику наказано доукомплектувати їхню команду необхідною кількістю козаків. № 249

- Жовтня 29. Черкаси. – Розписка полкового старшини Демка Третяка про позику 80 рублів в свідовського мешканця Семена Тараненка на покупку байдаків для перевезення драні до Запорозької Січі. № 293–294
- Жовтень. Кленики. – Рапорт військового старшини Андрія Порохні Кошеві про отримання від самарського полковника необхідної кількості козаків, розшук гайдамаків від Великого Лугу до Бердянських вершин і Бобохової Могили та чутки про відхід ногайців з чабанами до Сиваша. № 250
- Листопада 2. Перевізка. – Рапорт полковника Інгульської паланки Тараса Чорного Кошеві про викрадення в ногайців 11 коней, небажання запорозьких рибалок, які промишляли на території Кримського ханства, повернутися в кордони Війська Запорозького Низового, активізацію татар на прикордонні. № 251
- Листопада 2. Інгульська паланка. – Рапорт полковника Інгульської паланки Тараса Чорного Кошеві про діяльність кримського розвідника Савки на території Війська Запорозького Низового. № 252
- Листопада 3. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовим старшинам Андрію Порохні, Макару Нагаю, Олексію Чорному та Андрію Лук'янову з підтвердженням надати чинити роз'їзди і шукати гайдамаків. № 253
- Листопада 3. [Запорозька Січ]. – Рапорт Коша київському генерал-губернатору Федору Воейкову про сутичку військових команд під командуванням Макара Нагая і Олексія Чорного з гайдамацьким загоном, вбивство кількох гайдамаків, доправлення до Січі трьох бранців. № 254
- Листопада 6. [Самарська паланка]. – Рапорт полковника Самарської паланки Дмитра Кулика Кошеві про укомплектування команди військового старшини Андрія Порохні та полковника Івана Касяненка необхідною кількістю козаків. № 255
- Листопада 6. [Охтирка]. – Промеморія Охтирської провінційної канцелярії Військової канцелярії Коша про втечу 52 гайдамаків та арешт 34 з них; реєстр гайдамаків-втікачів з описанням їхніх прикмет. № 256–257
- Листопада 7. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому старшині Андрію Лук'янову з вимогою змінити місце дислокації його військової команди і переїхати до р. Громклії. № 258
- Листопада 13. Кленики. – Рапорт військового старшини Андрія Порохні Кошеві про відсутність гайдамацьких загонів в районі дислокації його команди. № 259
- Листопада 16. Кленики. – Рапорт військового старшини Андрія Порохні Кошеві про відрядження до його команди самарським полковником небоєздатних малолітніх козаків-наймитів. № 260
- Листопада 19. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша військовому старшині Андрію Порохні з вимогою стежити за переміщенням татарського війська на прикордонні та надати реєстр козаків, які відправили з Самарської паланки замість себе наймитів в його команду. № 261
- Листопада 19. [Запорозька Січ]. – Ордер Коша полковнику Самарської паланки Дмитру Кулику наказати козакам свого відомства, котрі замість себе відправили в команду військового старшини Андрія Порохні і полковника Івана Касяненка наймитів, особисто з'явитися у віданні даної команди. № 262
- Листопада 27. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до товариша Поповичівського куреня Дениса Гуржія про написання листа російському послу в Варшаві князю Миколаю Репніну стосовно вирішення його справи. № 295

- Листопада 27. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до товариша Поповичівського куреня Дениса Гуржія про інформування кого слід стосовно його справи з суперінтендантом Марціном Раковським. № 296
- Листопада 27. Запорозька Січ. – Лист Коша до секретаря польського короля Олександра Верез-Ковальського з проханням допомоги вирішити справу запорозького козака Дениса Гуржія. № 297
- Листопада 27. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до суперінтенданта бердичівської комори Марціна Раковського про неправомірну конфіскацію волів стражниками в товариша Поповичівського куреня Дениса Гуржія та з проханням їх повернути. № 298
- Листопада 27. [Запорозька Січ]. – Лист Коша до російського посла в Варшаві Миколи Репніна про обставини неправомірної конфіскації волів суперінтендантом Марціном Раковським у товариша Поповичівського куреня Дениса Гуржія, та з проханням посприяти у вирішенні проблеми запорозького козака. № 299
- Грудня 2. [Новоросійська губернія]. – Промеморія канцелярії Новоросійської губернії Кошеві про втечу 51 гайдамаки на чолі з Максимом Залізнякам з Котельви, арешт 33 чоловік разом з очільником повстання, з вимогою чинити пошук інших гайдамаків; реєстр збіглих гайдамаків із зазначенням опису зовнішності та вказівкою віку. № 263–264
- Грудня 15. [Запорозька Січ]. – Свідчення гайдамаки, козака Кисляківського куреня Степана Губи. № 265
- Список арештованих гайдамаків, які утримувалися в військовому секвестрі із зазначенням курінної належності, звинувачення і відбутого покарання. № 266
- [Бугогардівська паланка]. – Реєстр козаків Бугогардівської паланки, які залишили промисли і приєдналися до гайдамаків. № 167
- [Запорозька Січ]. – Реєстр запорозьких козаків, які поповнили загони гайдамаків. № 168
- [В поході]. – Перелік заарештованого і конфіскованого майна військовим довбишем Нестором Головком у запорозьких козаків-гайдамаків. № 169
- [В поході]. – Перелік козаків, які чинили опір при арешті майна козака Корсунського куреня Івана Немни, який подався на гайдамацтво. № 170
- [Кам'яне]. – Свідчення про наявність в запорозьких козаків, які торгували в Кам'яному, волоського одягу. № 171
- [Запорозька Січ]. – Список запорожців-гайдамаків, які були на грабунку в м-ку Ряшкові, із зазначенням їхньої здобичі. № 172
- [Запорозька Січ]. Список запорожців-гайдамаків. № 267–273
- [Запорозька Січ]. Опис діяльності однієї з військових команд з пошуку гайдамаків. № 274
- [Запорозька Січ]. Список запорозьких козаків, яких згадували в своїх свідченнях арештовані гайдамаки. № 275

Зміст

Коліївщина: у пошуках нових наукових форматів (Вступне слово до археографічної серії)	5
«И для чего вы только слабое смотрение имѣете, что могутъ свободно изъ вашихъ подчиненныхъ выходитъ такія разбоиническія партіи...» (Повстання 1768 року в документах Коша)	11
Археографічна передмова	46

ДОКУМЕНТИ

Справа № 227	55
Справа № 228	222
Справа № 229	376

НАУКОВО-ДОВІДКОВИЙ АПАРАТ

Коментарі	397
Словник застарілих та рідковживаних слів	432
Іменний покажчик	439
Список старшини Війська Запорозького Низового, яка згадується в документах	459
Географічний покажчик	461
Список скорочень, вживаний у документах	470
Список слів під титлом	471
Список умовних скорочень	472
Хронологічний перелік документів	473

Наукове видання

Коліївщина:

1768–1769 роки у документальній та мемуарній спадщині.

Т. 1: Документи архіву Коша Нової Запорозької Січі
(Архів Коша Нової Запорозької Січі: Корпус документів 1734–1775.
Т. 6/7: Справи № 227–229)

Упорядник: Іван Синяк

Оригінал-макет, обкладинка: Світлана Блашук

Коліївщина: 1768–1769 роки у документальній та мемуарній спадщині. – Т. 1: Документи архіву Коша Нової Запорозької Січі (Архів Коша Нової Запорозької Січі: Корпус документів 1734–1775. – Т. 6/7: Справи № 227–229) / За ред. акад. Валерія Смолія. Упорядкування, передмова та коментарі Івана Синяка. – К.: НАН України, Ін-тут історії України, 2019 – 494 с. ISBN 978-966-02-8827-0 ISBN 978-966-02-8828-7 (Т.1)

У збірці представлена публікація джерел, що стосуються повстання на Правобережній Україні 1768 року. Джерельна база публікації охоплює справи № 227, 228 та 229 фонду № 229, що зберігається в Центральному державному історичному архіві України, м. Київ. Документи цих справ подають відомості про перебіг Коліївщини на Правобережжі, інформують про активізацію гайдамацького руху на Запорозжжі в цей час, висвітлюють превентивні заходи Коша у боротьбі з гайдамацтвом на території Вольностей, розкривають невідомі та маловідомі прізвища гайдамацьких ватажків та діяльність їхніх загонів. Публіковані джерела містять відомості про запорозько-польські і козацько-татарські стосунки цієї доби.

Цей том продовжує серійну багатотомну публікацію корпусу документів архіву Коша Нової Запорозької Січі; водночас ним розпочинається нове видання документальних і наративних джерел до історії Коліївщини, 250-річчя якої відзначалося 2018 року.

Видання розраховане на науковців, викладачів і студентів, краєзнавців, усіх, хто цікавиться історією України.

УДК 930.25:355.426(477)«1768/1769»

За сприяння Фонду Катедр Українознавства (США)